

LINGUISTICA

24

LETTICA

2016

LINGUISTICA LETTICA

LATVIEŠU VALODAS INSTITŪTA ŽURNĀLS
2016 RĪGA 24

Dibinātājs / Founder
LU Latviešu valodas institūts

Iznāk kopš 1997. gada / Published since 1997

Atbildīgā redaktore / Editor-in-chief
Ilga JANSONE

Redakcijas kolēģija / Editorial Board
Aleksejs ANDRONOVŠ (Krievija),
Laimute BALODĒ (Latvija/Somija), Ojārs BUŠS (Latvija),
Ina DRUVIETE (Latvija), Trevors FENNELS (Austrālija),
Juris GRIGORJEVS (Latvija/Lietuva), Ilga JANSONE (Latvija),
Daina NĪTIŅA (Latvija), Anna STAFEČKA (Latvija),
Agris TIMUŠKA (Latvija), Lembits VABA (Igaunija),
Bernhards VELHLI (Zviedrija), Andrejs VEISBERGS (Latvija)

Mājaslapa / Website
www.lulavi.lv/zurnals-linguistica-lettica

Indeksācija / Indexing
Index Copernicus, ERIH PLUS

Literārie redaktori / Proof-readers
Kristīne MEŽAPUĶE, Jana TAPERTE, Andrejs VEISBERGS

Maketētāja / Layout designer
Gunita ARNAVA

Redakcijas adrese / Address of Editorial Board
Akadēmijas lauk. 1, 902./903. kab., Rīga, LV-1050
Tālr. / phone +371 67227696,
e-pasts / e-mail: latv@lza.lv

ISSN 1407-1932

© LU Latviešu valodas institūts, 2016

 SATURS / CONTENTS

ZINĀTNISKIE RAKSTI / RESEARCH ARTICLES

Ondřej ŠEFČÍK, Lenka BÍČANOVÁ. Phonemes, Context, Alternations: Back to Basics.....	5
Evelina BLOK. Contrastive Linguistic Analysis as a Key to Effective Foreign Pronunciation Teaching.....	15
Stina OJALA, Riitta LAHTINEN, Russ PALMER, Anna ÄÄRELÄ. Enhancing Emotions Through Touch – Haptics as a Special Case.....	34
Maija BRĒDE. Function Word Prominence in Publicistic Style of Intonation.....	50
Inese INDRIČĀNE. Latviešu valodas balsīgo un nebalsīgo troksneņu akustisko pazīmju salīdzinājums / Comparison of the Acoustic Cues for the Latvian Voiced and Voiceless Obstruents.....	66
Solveiga ČEIRANE, Dace MARKUS. Existing, Disappearing and Forgotten Vowel Change in Endings.....	90
Uldis BALODIS, Karl PAJUSALU, Pire TERAS. Broken Tone in South Estonian Dialects in Latvia.....	98
Anna SOLOMENNİK. An Influence of Defects in Synthesized Speech on Its Naturalness.....	115
Olga RAEVA, Elena RIEKHAKAYNEN. Frequent Word Forms in Spontaneous Russian: Realization and Recognition.....	122
Sergey KNYAZEV. Affricated Dental Plosives in Russian: Phonological Status and Perceptual Cues as a Trigger of Sound Changes.....	140
Denitsa DIMITROVA. German Rounded Vowels Perceived and Produced by Bulgarian Children.....	149
Dennis ESTILL. Two Problems Concerning Standard Persian Vocalism.....	161
Dace MARKUS, Solveiga ČEIRANE, Olga UREKA, Martins KRĒMERS. Latviešu valodas testu apgaves fonoloģiskā bāze / Phonological Basis of Latvian Language Acquisition Tests.....	175

Anna FRĪDENBERGA. Nominālie darinājumi ar <i>-ain-</i> 17. gadsimta tekstos un mūsdienu latviešu valodā / Nominal Derivatives with the Suffix <i>-ain-</i> in the 17th Century and in Modern Latvian.....	188
Anta TRUMPA. Senās nozīmes 16. un 17. gadsimta latviešu tekstos / The Archaic Semantics in 16th and 17th Century Latvian Texts.....	202
Renāte SILIŅA-PINĶE. Leksisko ģermānismu datubāze: izveides problēmas un risinājumi (projekta „Kultūru migrācija Latvijā” ietvaros) / The Database of Germanic Loanwords in Latvian: Problems and Solutions (within the Project “Migration of Cultures in Latvia”)	217
Anitra ROZE. Pārdomas par zobārstniecības uzņēmumu nosaukumiem Latvijā. Paredzamais un negaidītais / The Names of Dentistry Offices in Latvia: The Expected and Unexpected.....	234
Santa JĒRĀNE. Dažas vārdnīcu mikrostrukturās interpretācijas / Some Interpretations of Dictionary Microstructure.....	244
Gunita ARNAVA, Sanda RAPA. Vietniekvārds <i>šis/šī</i> un tā variācijas latviešu valodā / Pronoun <i>šis/šī</i> ‘this’ and its variations in Latvian Language	255

HRONIKA / CHRONICLE

Vārdnīcai ar goda pilnu nosaukumu – 70 / 70th Anniversary of the Honorable Dictionary (<i>Anitra Roze</i>).....	267
---	-----

VALODNIECĪBAS BIBLIOGRĀFIJA 2015 / LINGUISTIC BIBLIOGRAPHY 2015 (<i>Marita Silkāne</i>).....	271
---	-----

ZIŅAS PAR AUTORIEEM / ABOUT THE AUTHORS	380
--	-----

Ondřej ŠEFČÍK, Lenka BIČANOVÁ

PHONEMES, CONTEXT, ALTERNATIONS: BACK TO BASICS

Abstract

The paper deals with the question of identification of phonemes and the nature of the phoneme, the theme that seems to be totally ignored by modern phonology so much that even the term phoneme is no more a cornerstone of phonemic theory. In this paper we are going back to the basics of phonology and phonemic analysis itself, demonstrating that phonemes could be identified only through their sets of (allo)phones and in no case there any anything else than just abstract entities discovered through phonemic analysis of the distribution and alternations of (allo)phones.

Keywords: phonème, phone, alternations, zero

Fonēmas, konteksts, alternācijas: atgriežoties pie pamatiem

Kopsavilkums

Rakstā tiek iztirzāts vispārīgs jautājums par to, cik pilnīgi ir fonēmas noteikšanas principi. Šim nolūkam mēs no jauna pievēršam uzmanību pamatterminiem, kuru nozīme tiek uzskatīta par pašsaprotamu un vairs netiek aplūkota: fonēma, arhifonēma, alternācija un (allo)fons. Šai tēmai ir nepieciešama jauna analīze, jo tiek pieņemts, ka visi šie jēdzieni paši par sevi vairs nav jādefinē, tie ir paredzēti tikai vienam galvenajam mērķim: atbilstošas fonēmiskās analīzes veikšanai.

Atslēgvārdi: fonēma, fons, alternācijas, nulle

1. Introduction

The following paper deals with the general question of how perfect an identification of phonemes is.

One might wonder if this is a question even worth bringing up, for it may seem that all questions about the nature of phonemes were solved long ago. Even major studies like Goldsmith et al. (2011) and

de Lacy (2007) do not dedicate a single word to the identification and properties of phonemes. The classic introduction to phonology by Kenstowicz (1994: 66) gives only one notion for the term phoneme at all. This is a very curious situation, since the development of the term was a crucial point in the development of the discipline named after it. A better situation is to be found in the elementary overview by Dresher (2011: 241–266), but especially generative phonology simply omits the definition of basic terms like phoneme, allophone, etc. in general.

We hope that it will soon become clear that there are reasons to turn our attention back to basic terms that are now taken for granted and no longer reviewed: phoneme, archiphoneme, alternation and (allo)phone. The matter needs a new reanalysis, because all of the above-mentioned terms are today simply taken for granted and not considered as working terms that only serve the higher principle of proper phonemic analysis.

In the following lines we will focus first on the basics of phonemic analysis, i.e. how to identify phonemes; if the phoneme has to be realized in phonetically close allophones; if phonemes have to be realized in independent phones in a string; and on the question of whether we can identify all segments in phonemic strings as a phoneme.

2. Phonemic analysis: from raw data to phonemes

In the beginning, there is only the raw data of analyzed strings of morphs and morphemes. Phonemic analysis is worthy of its name since analysis, according to the etymology (Gr. ἀνάλυσις) is defined as the process of breaking a complex topic or substance down into smaller parts in order to gain a better understanding of it. It should be noted that at the beginning of the analysis, the tools we have are very universal and vague, and the analysis itself sharpens the analytic knife and the knife is adjusted to the material analyzed. All objects and functions between objects can only be found during the analysis itself.

We suppose that as morphemic data consists of morphemic segments and strings of such segments, phonemic data too is probably of a similar nature, according to Martinet's duality of patterning on the language levels ("*la double articulation linguistique*" was first introduced in Martinet (1949)).

The primary step in the analysis is a preliminary **segmentation** of data on strings of (proto)phones. This segmentation needs to be verified by a **substitution/commutation** test.

After both of these steps have been carried out, we are dealing with strings and phones, but not phonemes. Phones are minimal segments of strings and **phones** distinguish (or do not distinguish) different strings from each other. For example, Latin [*popul*]-[*us*] ‘people’ and [*pōpul*]-[*us*] ‘poplar’ are in their right-hand segments identical, but in their first morphs they differ in one phone (and by one phoneme, too). Another example is Czech [*baŋk*]-[*a*] ‘bank’, where the third phone of the left-hand morph is different from the third phone of the left-hand morph in [*baňk*]-[*a*] ‘flask’, though it is not a phoneme, but an allophone of the phoneme /n/. The distinction between morphemic strings is then carried purely by phones, not phonemes.

Identification of phones in strings is not enough for a proper analysis, since in some cases we must deal with the fact that strings such as

Vedic Sanskrit [*pāt*](*-0*) and [*pād*]-[*am*]

both have the same meaning ‘foot’ and moreover, they form a single morphematic paradigm, where the first word is the nominative, the second the accusative, and both are singular. We see in the case of the root √*pad*- ‘foot’ that in some contexts [*t̪*] is an allophone of [*d*], since they alternate, though in other contexts they do not, cf. [*tamas*] ‘darkness’ and [*damas*] ‘house’.

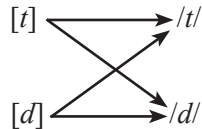
We see that we need to consider even the distribution of phones in strings, or properly, to do a **distributional** analysis of phones in a given context, which leads us to the identification of both all phonemes and all (syntagmatic) alternations. This distributional analysis leads us to introduce another concept of an invariant unit beyond the set of phones, which is termed a **phoneme**. Any phoneme is then **realized** in its set of phones (i.e. **allophones**).

Note: Here we have especially emphasized the works of Revzin (1966), Reformatskij (1970) and Akamatsu (1988), who carefully reworked the terms neutralization and archiphoneme.

The position in which an alternation is found in a given context, is termed the **archiphonemic position** and the phoneme in that position is an archiphoneme. In Sanskrit, we see how the sets of phones of different phonemes could not only overlap partially, but even totally, since the phoneme /t/ could be realized in Sanskrit as (besides other allophones) [*t̪*] (cf. *marut* ‘wind’ in the nom. sg.) or [*d*] (cf. *marudbhiḥ*, instr. pl.) and the opposing phoneme /d/ could be realized in Sanskrit as (besides other allophones) [*d*] (cf. *padam* ‘foot’ in the acc. sg.) or [*t̪*] (cf. *patsu*, loc. pl.). Essentially the same

is true for Czech, since /hrad/ ‘castle’ is realized as [hrat]-0 in the nom. sg., but as /hrad/-/u/ in the gen. sg, while on the contrary /plat/ ‘income’ is realized as [plat] in [plat]-0 (nom. sg.) and [platu] (gen. sg.), but in its cognate /platba/ [plad]- [ba] “fee” the /t/ is realized as the phoneme [d].

The whole phonemic analysis is thus the way from the raw unordered data toward the set of minimal elements and the system in which they are arranged. It is the way from concrete speech acts toward abstract elements.

It is worth using here Hjelmslev’s terms *invariant* (correlates with mutual commutation) and *variant* (correlates with mutual substitution), which fit our pair *phoneme* and *phone* (cf. Hjelmslev 1963: 60–75, 81–84).

The phoneme is here, similarly to how Twaddell (1957: 55–80) used it, a fictional unit, but more properly I will term it an abstract unit and I will call the phone a concrete unit. The nature of phonemes is thus the same as that of numbers: 0, 2 (two eyes, two apples, etc.), π (the ratio of a circle’s circumference to its diameter) or $\sqrt{2}$ (the square root of 2 is the length of a diagonal across a square with sides of one unit of length) are abstract terms describing some values and relations between real objects, but essentially abstract in nature, pure ideas in themselves. Surprisingly, the abstract nature of numbers is not doubted like the abstract nature of phonemes is.

Note that **alternation** is definitely not something unusual, some minority feature on the fringes. Rather, it is an integral part of whole phonemic system, it is in fact what makes the phonemic system. Here we have to quote Kuryłowicz (1964: 10): “(..) alternations of phonemes are the backbone of the phonemic system, the rarer they are, the looser the system”.

3. Allophones and phonemes

A common and widespread idea is that allophones of a given phoneme should be phonetically close. They can be so, but that does not mean that they always are. They are close in all examples given above, but the situation might be more complex.

In the Middle Indo-Aryan language Pāli, the passive is formed from the root by the addition of the passive suffix *-ya-*. Note that the whole process is morphologically the same as in Old Indo-Aryan, i.e. in Sanskrit. While in Sanskrit both the final consonant of the root and the *y* of the passive stem are preserved, in Pāli there is an alternation both of sonority and location and the phoneme /*y*/, which is preserved well in the stems formed from vowel-final roots, undergoes assimilation in the case of consonant-final stems. Note that the Pāli and Sanskrit roots are cognate to each other, they are essentially same both in a form and meaning.

Pāli, as we can see, has stronger allophony than Sanskrit, though the morphology is essentially same. More important for us is that the allophones of the Pāli phoneme /*y*/ range from stops (voiceless [*c*], [*p*], voiced [*j*], voiced aspirated [*bh*], [*jh*]) and a sibilant ([*s*]) to nasals ([*m*], [*ṅ*]) and sonants ([*ɻ*]), and even only lengthening of the preceding vowel.

The process of assimilation in Pāli is not limited to /*y*/, but it is part of a general assimilation pattern of consonantal clusters, which follows the sonority hierarchy of phonemes, where the consonants with a lower degree of sonority are assimilated to phonemes with higher sonority and the phonemes standing on the left are assimilated to the right-hand consonant in the cluster in the location.

The only thing we can conclude is that phonemes can be realized in phones that are phonetically very different in nature.

	Pāli <i>ya</i> -passive			Sanskrit <i>ya</i> -passive		
	√ROOT		EXAMPLE	√ROOT		EXAMPLE
vocalic roots	√ <i>hā-</i>		<i>hīyati, hiyyati, hāyati</i>	√ <i>hā-</i>		<i>hīyate</i>
	√ <i>su-</i>		<i>sūyati, suyyati</i>	√ <i>śru-</i>		<i>śrūyate</i>
	√ <i>khī-</i>		<i>khīyati, khiyyati</i>	√ <i>kṣi-</i>		<i>kṣīyāte</i>
	√ <i>dhā-</i>		<i>dhīyati, dhiyyati</i>	√ <i>dhā-</i>		<i>dhīyate</i>
consonantal stems	√ <i>kar-</i>	+ <i>ya-</i>	<i>kīrati, kayyati</i>	√ <i>kar-</i>	+ <i>ya-</i>	<i>kriyate</i>
	√ <i>gam-</i>		<i>gammati</i>	√ <i>gam-</i>		<i>gamyate</i>
	√ <i>han-</i>		<i>haññati</i>	√ <i>han-</i>		<i>hanyate</i>
	√ <i>tap-</i>		<i>tappati</i>	√ <i>tap-</i>		<i>tapyate</i>
	√ <i>pac-</i>		<i>paccati</i>	√ <i>pac-</i>		<i>pacyate</i>
	√ <i>rudh-</i>		<i>rujjhati</i>	√ <i>rudh-</i>		<i>rudhyate</i>
	√ <i>labh-</i>		<i>labbhati</i>	√ <i>labh-</i>		<i>labhyate</i>
	√ <i>chid-</i>		<i>chijjati</i>	√ <i>chid-</i>		<i>chidyate</i>
	√ <i>tud-</i>		<i>tujjati</i>	√ <i>tud-</i>		<i>tudyate</i>
	√ <i>kas-</i>		<i>kissati</i>	√ <i>kṛṣ-</i>		<i>kṛṣyate</i>
√ <i>das-</i>	<i>dissati</i>	√ <i>dṛś-</i>	<i>dṛśyate</i>			

4. Phonemes in strings

It should be noted that both phones and phonemes exist only in their strings. The strings can differ in the length, i.e. in the number of segments we can distinguish. We should notice that the mapping of a string of phones on the string of phonemes is not always bijective.

A bijection, or one-to-one correspondence, is a function between the elements of two sets (here strings), where every element of one set is paired with exactly one element of another set and vice versa. In other words, the length of a string of phones does not have to be equal to a length of the string of phonemes and vice versa.

This relation between strings of phones and strings of phonemes could be demonstrated through many examples, such as:

Latv. [z e m e] “earth”
 ↑ ↑ ↑ ↑
 /z e m e/

But the relation could be just a surjection, if two phonemes are realized in only one phone:

Sanskrit [s ī d a t ī] “(he) sits”
 ↑ ↑ ↘ ↑ ↑ ↑ ↑
 /s i s d a t i/

In the Sanskrit example we see that the phone [ī] is a realization of two phonemes: the phoneme /i/ and the phoneme /s/, which in the position before a voiced consonant is regularly lost, with subsequent lengthening of a preceding vowel.

In Sanskrit we encounter an even more complicated situation, where the phoneme is not realized at all, even without any compensatory lengthening, since Sanskrit *nt*-stems have nominatives ending only in *-n*: Nom. Sg. *bharan* ‘carrying’ but Acc. Sg. *bharantam*. The same *nt*-stem undergoes a similar alternation in the Slavic languages: Cz. nom. Sg. *tele* vs. Gen. Sg. *telete*, OCS. *telę* vs. *telęte* ‘calf’. In that very productive stem type, nominatives always lack the stem-ending phoneme /-t/.

On other hand, even a phoneme could be realized in two phones. In Icelandic, the nominative case is marked by *-ur* added to stems

ending in a consonant and *-r* to stems ending in a vowel. Thus we find *dag-ur* (cf. Acc. *dag-0*) ‘day’, *hest-ur* (cf. Acc. *hest-0*) ‘stallion’ but *bae-r* (cf. Acc. *bae-0*) ‘farmhouse’. The phone [u] is just a companion of the phoneme /r/, or precisely, the phoneme /r/ is in the context of consonantal-ending stems realized as two phones [ur].

5. Phonemes and archiphonemes

The first problem in phonemic analysis that we now face, is that in some contexts, which in a given language are the position of archiphonemic alternations, the given phones do not alternate, or more precisely, the phones in the position of an archiphoneme have a proper phonic value, given by a context, but we do not meet the given phoneme in any other context, cf. Czech *dbalý* [db-] ‘careful’, Lithuanian *duktė* [-kt-] ‘daughter’ or Sanskrit *kṣatra-* [ks-] ‘power’, Greek *osteon* [-st-] ‘bone’.

Note that in these contexts we cannot determine the quality of voice of a phoneme in the left-hand position of a given cluster, since phonemes in that position synchronically do not alternate.

The voiced or voiceless quality of a given phone is without question, but that quality is bound to the quality of a following phone/phoneme. Phonemes in the left-hand position could thus be stated as dental/alveolar stops, even as stops taking part in the opposition of voice, but nothing more. Consequently, some phoneme in a particular context could be qualified and classified only according to the classes it belongs to, but not in the concrete values of given classes. In other words, in some contexts we cannot distinguish the phonemic value of a given phoneme, we can only identify a class of phonemes to which a given phoneme belongs. It seems that the only possible solution is to accept that phonemic classes exist on their own and the phoneme is just occasionally of a one-member class.

A similar static value of archiphonemes is found in the case of the vowel harmony process in Finnish. As is widely known, the vowels of grammatical affixes in Finnish are subject to progressive assimilation, in which the vowels of grammatical affixes are assimilated to the front/back values of the stem:

	nominative	inessive
Finnish	<i>talo-0</i> ‘a house’	<i>talo-ssa</i> ‘in a house’
		but
	<i>öljy-0</i> ‘oil’	<i>öljy-ssä</i>

Note that in Finnish the phonemic value of the suffix-vowel is identified only by the class “low vowel”, but if the given vowel is either front or back vowel, is triggered only by a preceding vowel, i.e. by a context.

6. Final remarks

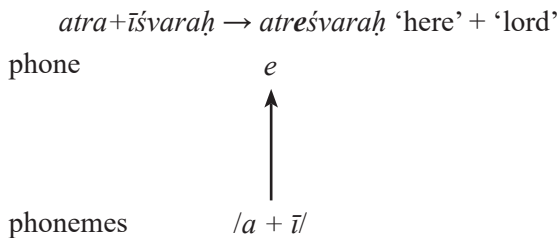
From the above it is clear that the phoneme as a term is far from a “closed affair”. On the contrary, we should return to the debate about its essential nature. We should question what a phonemic system is, we should discuss the alternations of phonemes. The nature of a distinctive feature also calls for further reexamination, since from section 3 it is clear that in no way can a phoneme be considered just a bundle of some phonetic values, since in Pāli allophones often do not share any significant number of features, though they belong to one set of phones of a given allophone. In section 4 it was demonstrated that a phoneme could be realized, in a given context, as a zero phone, proportionally to a zero morph of morphemes. Another important thing is that some phones cannot be specified as given phonemes, only as members of some closed set of phonemes.

An excursion

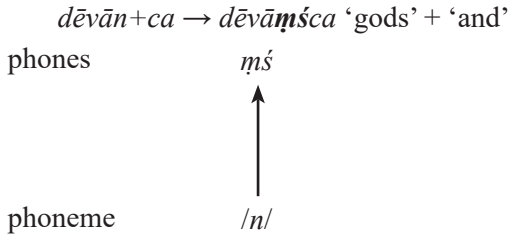
All the above-described phenomena could be found in a single language, namely in Old Indo-Aryan.

Old Indo-Aryan features, as is widely known, a distinctive system of sandhi. In OIA sandhi we find the following processes with a special relationship to the realization of phonemes in phones:

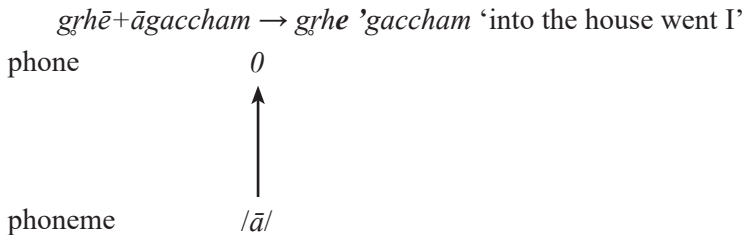
1. Multiple phonemes are realized in a single phone (here two monophthongs are merged into a single phone, note that *e* is always long):

2. A single phoneme is realized as multiple phones, here a nasal phoneme before a palatal stop:

3. A phoneme is realized as a zero phone, here a vocalic phoneme after a diphthong:

As we can see, through Old Indo-Aryan sandhi it can be demonstrated that a one-to-one correspondence between phones and phonemes is not necessary.

References

- Akamatsu 1988** – Akamatsu, Tsutomu. *The theory of neutralization and the archiphoneme in functional phonology*. Amsterdam: John Benjamins, 1988.
- Dresher 2011** – Dresher, B. Elan. The Phoneme. In: Van Oostendorp, Marc; Ewen, Colin j.; Hume, Elizabeth; Rice, Keren (eds.). *The Blackwell companion to phonology, Volume I: General issues and segmental phonology*. Chichester: Blackwell Publishing, 2011, 241–266.
- Goldsmith et al. 2011** – Goldsmith, John A.; Riggle, Jason; Yu, Alan C. L. (eds.). *The handbook of phonological theory*. Chichester, West Sussex: Wiley-Blackwell, 2011.
- Hjelmslev 1963** – Hjelmslev, Louis. *Prolegomena to a theory of language*. Madison: The University of Wisconsin Press, 1963.
- Kenstowicz 1994** – Kenstowicz, Michael. *Phonology in generative grammar*. Oxford: Blackwell, 1994.
- Kuryłowicz 1964** – Kuryłowicz, Jerzy. *The inflectional categories of Indo-European*. Heidelberg, Carl Winter, 1964.

-
- De Lacy 2007** – De Lacy, Paul (ed.). *The Cambridge handbook of phonology*. Cambridge: Cambridge University Press, 2007.
- Martinet 1949** – Martinet, André. La double articulation linguistique. *Travaux du Cercle Linguistique de Copenhague*, 5, 1949, 30–37.
- Mulder 1968** – Mulder J. W. F. *Sets and relations in phonology: an axiomatic approach to the description of speech*. Oxford: Clarendon Press, 1968.
- Reformatskij 1970** – Reformatskij, Aleksandr A. *Iz istorii otečestvennoj fonologii I*. Moskva: Nauka, 1970.
- Revzin 1966** – Revzin, Isaak I. *Models of language*. London: Methuen et Co, 1966.
- Trubetzkoy 1989⁷** – Trubetzkoy, Nikolai. S. *Grundzüge der Phonologie*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprech, 1989⁷.
- Twaddell 1957** – Twaddell, W. Freeman. On defining the phoneme. In: Martin Joos (ed.). *Readings in linguistics: the development of descriptive linguistics in America since 1925*. New York: American Council of Learned Societies, 1957, 55–80.

Evelina BLOK

CONTRASTIVE LINGUISTIC ANALYSIS AS A KEY TO EFFECTIVE FOREIGN PRONUNCIATION TEACHING

Abstract

Learning foreign languages is gaining prominence in the global world of today. To meet the needs of those mastering foreign pronunciation, new teaching techniques are required. The author argues that the method of Contrastive Linguistic Analysis (CLA) is appropriate for creating customizable manuals on L2 phonetics for L1 native speakers. CLA enables to rank negative transfer mistakes according to their frequency of occurrence; the resulting scale can be used as a basis for developing phonetic courses of any level of detail. In this paper, main principles and procedures of the method are conveyed and exemplified in results of CLA applied to German and Russian consonant sound systems.

Keywords: foreign language teaching (FLT), phonetic interference, negative transfer, contrastive analysis

Kontrastīvā lingvistiskā analīze kā atslēga efektīvai svešvalodas izrunas mācīšanai

Kopsavilkums

Svešvalodu apgūšana nozīmē panākumus mūsdienu globālajā pasaulē. Lai apmierinātu svešvalodas izrunas apguvēju vajadzības, ir nepieciešamas jaunas mācīšanas metodes. Autore apgalvo, ka kontrastīvās lingvistiskās analīzes metode ir noderīga, lai izstrādātu apgūstamās valodas (L2) fonētikas rokasgrāmatas, kuras ir iespējams pielāgot dzimtās valodas (L1) runātāja individuālajām vajadzībām. Kontrastīvā lingvistiskā analīze ļauj klasificēt negatīvās pārneses radītās kļūdas atkarībā no to biežuma. Šāda skala var tikt izmantota kā pamats detalizētu fonētikas apguves kursu izstrādei. Rakstā tiek aplūkoti šīs metodes galvenie principi un algoritmi, par piemēru izmantojot rezultātus, kas iegūti, sastatot vācu un krievu līdzskaņu sistēmas.

Atslēgvārdi: svešvalodas mācīšana, fonētiskā interference, negatīvā pārnese, kontrastīvā analīze

---

1. Introduction

It is common knowledge that learning foreign languages is becoming a universal phenomenon in the global world of today. Bilingualism is forcing out monolingualism, which has been prevalent on previous social development stages, and is thus turning into a social norm, as Rogoznaja (2012) states. Russia has not been an exception in this respect. Tumultuous events in its political and economic history of the last decades caused dramatic shifts in various areas such as culture, science, education. Just one single generation has witnessed a drastic change of the way the society dealt with the idea of learning foreign languages.

The main problem of learning languages in the Soviet Union was that gained knowledge was nowhere to be applied. As a result, only a small social layer of well-educated people working with language professionally (diplomats, interpreters, university lecturers and, to some extent, schoolteachers) had good foreign language skills. For the rest of the population, learning foreign languages was mostly limited to a school course of German or English. The language skills gained at school remained mostly unclaimed. Over time, they faded from memory. In the present-day Russia, the situation is different as foreign languages are learned everywhere – at school, in form of private lessons at home, at specialized language schools etc. English is – quite predictably – by far the most popular option, but German has always been and still is in demand.

It is generally acknowledged that L2 language courses aimed at speakers of a single L1 language are much more effective than those intended for everyone wishing to learn the L2, regardless of their L1. This is largely so because the former take into account typical negative transfer mistakes that L1 native speakers tend to make when speaking L2. The problem is, however, that only the grossest accent features are normally considered while many others remain ignored. The reason lies in the fact that L2 courses for L1 speakers are traditionally based on existing teaching practice without careful scientific consideration. Indeed, practical books on German phonetics for Russians normally reflect empirical observations their authors have made when teaching Russian native speakers German language. They might also be based on *some* theoretical comparison of both languages in question. E.g., Miljukova and Nork (1976: 16–17) introduce several tables of both Russian and German consonantisms, but the authors use *different* phonetic alphabets (Latin-based for German consonants and Cyrillic symbols for Russian ones). Moreover, different sets of classification features are used, and in some cases, the same feature bears different names. It is obvious that

such descriptions are inapplicable for detecting features differentiating resembling sounds in German vs. Russian. For any given pair of languages, only descriptions created on the same theoretical and practical grounds enable adequate juxtaposing of their sound systems, and such descriptions definitely lack for the German-Russian language pair.

However, having one-type descriptions of L1 and L2 is just a *sine qua non* condition, but it is not both a necessary and *sufficient* one. To improve teaching efficiency in phonetics, an approach making use of those descriptions is needed. Such an approach does exist and has existed for half a century now. It is called *contrastive linguistic analysis (CLA)*.

2. Contrastive analysis in phonetics: history, methodology, criticism

When speaking a foreign language, a person inevitably makes phonetic mistakes induced by the sound system of their mother tongue. This phenomenon is known as *phonetic interference*, or *negative transfer*. In fact, interference phenomena can occur on any level of language structure, but phonetic interference differs drastically from that on any other level as one cannot speak a foreign language avoiding pronouncing “difficult” sounds, i.e. those ones they cannot articulate correctly. Whereas language deficiencies in syntax or morphology can be efficiently concealed by using synonymic constructions, such paraphrasing is impossible in phonetics, hence the inevitability of a foreign accent, which can be regarded as some sort of a foreigner’s “calling card”. Contrastive linguistic analysis (CLA) is a method that can be employed for detecting and researching negative transfer phenomena on any level of language structure – including that of phonetics.

2.1. Brief historical review

The first attempts to systematically study negative transfer in L2 learners’ speech were made in the late 1950s. At that time, a new discipline emerged called then *contrastive linguistics*. One of its aims was studying the mutual influence of languages in a speaker’s repertoire when learning a foreign language. At that time, two complementary methods within contrastive linguistics were developed: *contrastive analysis* and *error analysis*. Error analysis was proposed for studying divergences a person produces when speaking a foreign language, i.e. the method deals with interference phenomena *post factum*. Contrastive

analysis, on the other hand, was designed to predict those elements of L2 system where speech difficulties or errors are highly probable.

In the 1960s and 1970s, linguists believed that they could predict negative transfer zones *on a purely theoretical basis* – i.e. by juxtaposing sound systems of any pair of languages based on contrastive analysis used as a methodological basis. This approach promised multiple opportunities of practical use, e.g., creating language manuals or even new effective teaching methods. However, some problems of this method were soon detected, e.g., by Nickel (1971), Nemser (1975), Helbig (1981), etc. As a result, early attempts of comparing language sound systems within the contrastive framework did not find much practical use in language teaching.

2.2. CLA in phonetics: methodology

In fact, CLA is applicable on any layer of language structure. As far as sound systems of languages in question are concerned, the principal basis for using CLA is having detailed descriptions of phonological systems of languages in question. Helbig (1981) conveyed major principles of creating such descriptions:

1. L1 and L2 are regarded as being of equal value: there is neither source nor target language. To describe their phonological systems, a metalanguage is required.
2. An indispensable prerequisite for juxtaposing languages is having individual descriptions of L1 and L2 according to the principle “describing before comparing”.
3. Descriptions of L1 and L2 should be theoretically, methodologically and terminologically uniform.

James (1980) enunciated practical guidelines of carrying out CLA in phonology. In his book, the author speaks of a four-stage procedure of comparing L1 and L2 sound systems:

- Stage 1: Inventorying phonemes in L1.
- Stage 2: Inventorying phonemes in L2.
- Stage 3: Specifying phoneme allophones in L1 and L2.
- Stage 4: Specifying distributional restrictions for allophones and phonemes in L1 and L2.

Applying CLA to phonetic systems of L1 and L2 according to the above stages enables to detect interference areas, where pronunciation errors in bilingual speech are highly probable.

2.3. Criticism and perspectives

As stated above, the original expectations caused by the emergence of the method were soon replaced by less optimistic moods. Results of CLA applied to phonetic systems of languages pairwise turned out to be hardly suitable for practical use owing to some limitations of the method detected and described by numerous researchers, e.g., in (Helbig 1981, Nemser 1975, Nickel 1971). It is so since, on the one hand, bilingual speech may as well include such errors that CLA is unable to predict because their nature does not lie in the area of differences in phonetic systems. On the other hand, not all errors predicted by the method do really occur in bilingual speech, or they occur rarely.

Although errors of the first type have nothing to do with negative transfer, they still must be taken into account because reliable criteria for separating such “external” errors from true negative transfer phenomena are still to be developed.

As far as the second type errors are concerned, considering them is the reason why the existing CLA procedure itself has to be improved: not only should interference zones be theoretically forecasted, the forecast should also be experimentally verified. The verification may e.g. be carried out as follows: one can provide L1 native speakers learning L2 with questionnaires including all theoretically predicted negative transfer zones. Provided that there are enough informants, such verification allows detecting persistent negative transfer zones in speech of most (or almost all) informants as well as theoretically predicted zones that – for some reason – occur rarely if ever in accented speech. Otherwise stated, experimental check allows ranking all theoretically predicted zones by their frequency of occurrence in real foreigner L2 speech. As a result, a scale can be obtained with the most typical articulation negative transfer errors on one end and those with frequency of occurrence close to zero on the other. The scale can be subsequently used as a methodological basis for a new type of textbooks on L2 phonetics. For brief introductory courses of phonetics, L2 features leading to gross errors on the “frequent” end of the scale would suffice. For more detailed courses, e.g., for university courses on L2 phonetics, less frequent errors including pronunciation nuances from the other end of the scale should also be included.

Another important issue when employing CLA is choosing the metalanguage. Generally speaking, any phonetic notation would do – given that *both* languages are described on the basis of the *same* notation. However, IPA might be the best option for a number of reasons.

There are some strong arguments for choosing it when applying CLA to an L1-L2 pair, as described in Kodzasov and Krivnova (2001):

1. IPA is a universal notation, i.e. its data domain is universe of sounds not ascribed to any particular language.
2. IPA is phonologically oriented. It deals only with sounds that are phonologically relevant in at least *one* known language, i.e. those sounds are involved in distinguishing words (“distinctive sounds”).
3. IPA symbols are universally agreed system of notation for the sounds of languages.
4. IPA has a predominantly articulatory orientation.

However, it is important to realize that IPA has its own limits – just as any other phonetic notation. Indeed, IPA has a lot of instrumentation to mark very subtle details in production. The set of additional diacritics available provides tools for very precise fine-grain marking of the production details. Nevertheless, because the used set of phonetic features is still limited, the entire phonetic diversity is reduced to a vast, but still finite number of distinctions. Thus, some fine nuances of articulation and phonation rendering a special touch to a particular language are disregarded. In order to make allowance for those delicate nuances, one should delve into what is known as “base of articulation” of a given language. Unfortunately, various researchers understand the notion of “base of articulation” differently, which complicates research in this field. However, as far as teaching L2 phonetics is concerned, in most cases the mastering of fine nuances of articulation pertaining to the “base of articulation” area is not a major goal. If a student has learnt all L2 phonetic nuances belonging to it, it obviously means that they have acquired an L2-level close to perfect. According to the data provided by Rogoznaja (2012), only 5% of learners do achieve such impressive results. Thus, it seems clear that the ambitious goal of teaching L2 students all subtle pronunciation nuances cannot be on the agenda of those working at new textbooks on L2 phonetics.

3. CLA of German vs. Russian consonantisms: language-specific features, CLA procedure, verification

3.1. German vs. Russian: major distinctive consonant features

When carrying out CLA of an L1-L2 pair, it appears to be at all times useful to specify striking features of L1 and L2 sound systems before going into detail.

As is known, in Russian, palatalization is a phonological context-free feature interfusing the entire consonant system of the language. On the contrary, in German, palatalization is a purely phonetic phenomenon that can emerge in certain phonetic contexts: in fact, German palatalization is accommodation of consonants before front vowels, in particular, before [i]. It can be therefore expected that Germans, just like speakers of many other languages, would substitute a Russian palatalized consonant either with an entirely non-palatalized one, or with a semi-palatalized option.

Apart from phonological status, palatalization in both languages has further phonetic distinctions:

1. Russian palatalization is significantly stronger than that in German.
2. In Russian, practically each consonant has a palatalized phoneme pair. In German, only three velar consonants are subject to *Russian-type* (strong) palatalization: /k/, /g/, /ŋ/.
3. In German, palatalization is two-directional: a consonant is palatalized not only *before*, but also *after* a front vowel.

In Russian, non-palatalized consonants are more or less velarized – hissing and liquid sounds in the first place. As far as German is concerned, there is no velarization at all. It is thus quite understandable why in textbooks on German phonetics for Russians strong velarization of consonants is often regarded to be one of the most frequent mistakes made by Russians speaking German.

Numerous German vs. Russian differences can be found in voice contrasts. In Russian, when a voiced consonant is pronounced, vocal cords keep vibrating for its whole duration. When pronouncing voiceless consonants, there is absolutely no vibration. In fact, the contrast of voicing and voicelessness is present in German as well, but only as a supplementary phonetic feature; there is no phonological opposition of voicing and voicelessness. In German, all voiceless consonants are strong (*fortis*) as compared to voiced consonants, which are thus weak (*lenis*), as far as articulation and acoustics are concerned. Weak consonants are semi-voiced in most phonetic contexts, i.e. vocal cords accompany consonant articulation only in part. In some southern German dialects, weak consonants completely lost voicing; the only articulatory difference is a less intense articulation of weak consonants, as Raevskij (1997) points out.

Another point of contrast is aspirated voiceless stops, which are present in German and absent in Russian. German /p/, /t/, /k/ are aspirated in some positions (see below, Section 4).

=====

An entire layer of negative transfer errors is triggered by differences in assimilation rules for voiceless/voiced consonants. In German, assimilation can be either regressive or progressive. If there is a cluster of consonants within a phrase, a weak consonant always assimilates to a strong one becoming voiceless or semi-voiced: *da[s] [b]uch* (*das Buch*, ‘a book’), (*du*) *sa[ks]t* (*du sagst*, ‘you say’). In Russian, consonant assimilation is always regressive: in a two-consonant cluster, the preceding consonant assimilates to the succeeding one, and thus both consonants become either voiced or voiceless – depending on the nature of the second cluster segment: [ftɔrnʲɪk] (‘Tuesday’), [zdafʲa] (‘change (money)’). When native speakers of German extend German assimilation rules to Russian, this leads to an erroneous progressive devocalization instead of regressive vocalization: [sɔʦafʲa]. On the other hand, it is well known that Russians speaking German tend to regressively vocalize a strong (“voiceless”) consonant before a weak (“voiced”) one, which is a manifestation of L1 assimilation type erroneously transferred to L2: *da[zb]uch* (*das Buch*).

An essential source of negative transfer is extending articulatory L1 habits to L2 *by analogy* in cases, when both phonetic systems do really bear a partial resemblance to each other. E.g., in both Russian and German, a voiced (weak) consonant is impossible at the end of an isolated word. However, this regularity in German is but one manifestation of the “end of word and syllable” law. For one thing, the ban on voiced consonants is total and does not depend on the neighboring sounds. For another thing, it relates to a consonant closing any checked syllable, not necessarily the last one in a word. In Russian, on the contrary, voiced consonants can be pronounced at the end of a word – given that the succeeding word begins with a voiced consonant: [sad bilʲ] (‘the garden was’). Russian students learning German internalize successfully the “end of word” law, but they tend to overlook the “end of syllable” law, hence numerous mistakes familiar to any Russian teacher of German: *lie[b]lich* instead of *lie[p]lich* (‘pretty’), *au[z]denken* instead of *au[s]denken* (‘to invent’), etc.

3.2. CLA of Russian vs. German consonantisms: procedure

This paper presents results of contrastive analysis of Russian and German consonant systems implemented according to the procedure described below.

The first stage of contrastive analysis involved describing phoneme and allophone inventories of both languages in question. On

this stage, all accessible literary sources were used, including theoretical descriptions of Russian and German sound systems, as well as practical manuals of phonetics. Some of the most important works include dictionaries (e.g., Duden (2005), Wörterbuch (1971), theoretical courses of German phonetics by Kohler (1995), Zinder (2003) and Raevskij (1997), theoretical courses of Russian phonetics by Avanesov (1984) and Knjazev and Požarickaja (2012), etc.)

The obtained allophone inventories were subsequently interpreted and transcribed in IPA, in accordance with the IPA feature base as described in CAIPA (1999), thus providing same-type descriptions for both languages in question and meeting the main principle of CLA. The results of the CLA stage are presented in Table 1. In our CLA version, German consonantism includes 24 phonemes (41 allophones), whereas in Russian there are 36 phonemes (36 allophones).

Table 1. German and Russian consonant allophone inventories (highlighted are analogous sounds)

Consonant class	German			Russian		
	No.	Allophone	Phoneme	No.	Allophone	Phoneme
Obstruents						
Bilabial stops	1	[p ^h]	/p/		–	
	2	[p]	/p/	1	[p]	/p/
	3	[b̥]	/b/		–	
	4	[b]	/b/	2	[b]	/b/
		–		3	[pʲ]	/pʲ/
		–		4	[bʲ]	/bʲ/
Coronal stops	5	[t ^h]	/t/		–	
	6	[t]	/t/		–	
	7	[d̥]	/d/		–	
	8	[d]	/d/		–	
		–		5	[t]	/t/
		–		6	[tʲ]	/tʲ/
		–		7	[d̥]	/d/
		–		8	[dʲ]	/dʲ/

Consonant class	German			Russian		
	No.	Allophone	Phoneme	No.	Allophone	Phoneme
Velar stops	9	[k ^h]	/k/		–	
	10	[k]	/k/	9	[k]	/k/
	11	[k ^{hʲ}]	/k/		–	
	12	[kʲ]	/k/	10	[kʲ]	/kʲ/
	13	[g̊]	/g/		–	
	14	[g̊ʲ]	/g/		–	
	15	[g]	/g/	11	[g]	/g/
	16	[gʲ]	/g/	12	[gʲ]	/gʲ/
Labial fricatives	17	[f]	/f/	13	[f]	/f/
	18	[v̥]	/v/		–	
	19	[v]	/v/	14	[v]	/v/
		–		15	[fʲ]	/fʲ/
		–		16	[vʲ]	/vʲ/
Coronal fricatives	20	[s]	/s/		–	
	21	[z̥]	/z/		–	
	22	[z]	/z/		–	
	23	[ʃ]	/ʃ/		–	
	24	[ʒ̊]	/ʒ/		–	
	25	[ʒ]	/ʒ/		–	
				17	[s̘]	/s/
				18	[sʲ]	/sʲ/
				19	[z̘]	/z/
				20	[zʲ]	/zʲ/
				21	[ʃ̘]	/ʃ/
				22	[ʒ̘]	/ʒ/
				23	[e:]	/e/
	Palatal fricatives	26	[ç]	/ç/		–
Velar fricatives	27	[x]	/x/	24	[x]	/x/
	28	[χ]	/x/		–	
		–		25	[xʲ]	/xʲ/

Consonant class	German			Russian		
	No.	Allophone	Phoneme	No.	Allophone	Phoneme
Glottal fricatives	29	[h]	/h/		–	
Labial affricates	30	[pf]	/pf/		–	
Coronal affricates	31	[ts]	/ts/		–	
	32	[tʃ]	/tʃ/		–	
		–		26	[t͡s]	/t͡s/
		–		27	[t͡ʃ]	/t͡ʃ/
Sonorants						
Nasal bilabial stops	33	[m]	/m/	28	[m]	/m/
		–		29	[mʲ]	/mʲ/
Nasal coronal stops	34	[n]	/n/		–	
		–		30	[ɲ]	/n/
		–		31	[ɲʲ]	/nʲ/
Nasal velar stops	35	[ŋ]	/ŋ/		–	
	36	[ŋʲ]	/ŋ/		–	
Laterals	37	[l]	/l/		–	
		–		32	[lʲ]	/l/
		–		33	[lʲ]	/lʲ/
Palatal approximant	38	[j]	/j/	34	[j]	/j/
Trills	39	[ʀ]	/ʀ/		–	
	40	[ʁ]	/ʀ/		–	
	41	[ʁ]	/ʀ/		–	
	–			35	[rʲ]	/r/
	–			36	[rʲ]	/rʲ/

On the next stage, we identified which allophones in both sound systems can be considered *analogous sounds*, and which allophones can be regarded as *similar sounds*. Analogous sounds are phoneme realizations in L1 and L2 having the same phonetic content in both languages, so that they can be transcribed by means of the same IPA

symbol. However, it should be fully realized that such phonetic analogy is of approximate nature. Two sounds taken from two different languages are never truly analogous even if they are phonetically very close to each other – owing to inevitable differences in articulation base. Thus, analogy in this case is just a convention, but one has to fall back on this convention in order to discover the regularities acting in perceptual and articulatory mechanisms of bilingual speakers. We suggest that only a small part of consonant allophones in Russian and German can be regarded as analogous sounds, i.e. [p], [b], [k], [kʲ], [g], [gʲ], [f], [v], [x], [m], [j] (see Table 1 – analogous sounds are highlighted). However, this figure does not speak a lot. Rather, it would be interesting to compare this criterion (i.e. the number of analogous sounds in an L1-L2 pair) for many such pairs (Russian – English, Russian – French, Russian – Spanish, ..., German – English, German – French, German – Spanish etc.), thus scaling the languages according to their “relative phonetic nearness” to German or Russian.

Numerous phoneme realizations in Russian do not have an analogous counterpart in German, and vice versa. For instance, Russian palatalized consonants do not have an analogue in German. This fact does not mean that Germans cannot speak Russian – they would just tend to use non-analogous replacements for those Russian sounds that do not have analogous counterparts in their mother tongue. The sounds they eventually produce may be phonetically rather far from their Russian originals. The research of analogous sounds in contrasted languages is thus only a preliminary analysis stage, as it does not suffice to predict possible negative transfer substitutions. In order to get an idea of all (or, at least, the majority of) typical interference substitutions a bilingual person makes when speaking L2, allophone variation in L1 should be fully analyzed, which means going far beyond just finding analogous sounds. If an L1 native speaker replaces an L2 sound with an L1 sound, and the two sounds cannot be considered analogous, such two sounds can be called *similar sounds*. In order to find out which L1 sounds are produced in foreigner speech for replacing L2-sounds, L1 allophones with their phonetic contexts have to be closely analyzed. In other words, to predict substitutions a bilingual person makes when speaking a foreign language, it is necessary to analyze allophone variation in their mother tongue.

A bilingual person may as well implement more complicated substitutions when an L2-sound is replaced by a sequence of L1 sounds. E.g., Russian palatalized consonants are often replaced by a “non-palatalized (or semi-palatalized) consonant + [j]” combination

in bilingual speech. This type of replacements should also be taken into account when carrying out CLA.

Finally, on the last analysis stage of our research, all forecasted allophonic substitutions were noted in conformity with the following scheme:

L2 sound	→	L1 substitute (an analogous sound, a similar sound or a sequence of L1 sounds)	substitution context (phonetic position)
----------	---	--	--

Further, each forecast substitute scheme as shown above was also provided with a number of common L2 words, in which the forecasted mistake is highly probable. The words have to be familiar to bilingual speakers even on initial level of L2 proficiency since they are intended for use on the last CLA stage, i.e. experimental verification.

3.3. Experimental verification of CLA results

Verification appears to be an indispensable stage since otherwise we would actually come to the CLA version identical to those early CLA attempts that did not prove groundbreaking as long as some 40 years ago. Only an *experimental* check of an entirely *theoretical* CLA forecast can *actualize* it by sorting out those predicted elements that do not manifest themselves in real foreigner speech. In this research, verification is a planned stage.

The planned verification (or, rather, the first one in a row of planned verification schemes) involves receiving samples of foreigner speech from a sensible number of informants based on questionnaires with the lexical units in question omitted. E.g., the following example sentences can be included with the questionnaire form for Russian native speakers learning German: “Wohin gehst du? – Ich gehe in den _____ (парк)”, (‘Where are you going? – I am going to the park’) “Wie fährst du zur Arbeit? – Mit der _____ (метро)” (‘How do you get to work? – By underground’). Since the sentences do not provide graphical form of the omitted words (*Park, U-Bahn*), informants cannot read them and are thus forced to extract them from memory in order to pronounce. To ensure this important condition, only common lexis should be used, i.e. words familiar to informants in line with their level of L2-proficiency.

It should be fully realized that the experimental forecast check as described above is to some extent of “laboratory-based”, or artificial, nature because the informants are supposed to read sentences from questionnaires rather than speak in natural conditions. However, this type of verification offers a very important advantage of directional-

ity, i.e. only relevant data are included with the questionnaires. Such approach enables the researcher to verify negative transfer forecast results within a short period.

Subsequently, frequencies of the substitutes predicted based on contrastive analysis will be evaluated. The resulting frequency scale might be used as a basis for creating a new type of practical manuals of German phonetics for Russians, and vice versa, as described above (see Section 2.3).

4. CLA of German vs. Russian consonantisms: resulting forecasts

As a result of the CLA applied to consonant systems of Russian and German, a detailed list of negative transfer substitutions was made up, according to the above scheme (see Section 3.2). The list presumably contains *all* typical Russian-German, and vice versa, negative transfer substitutions in the consonant area. However, the forecast has not been verified yet; verification is being planned (see Section 3.3).

Logically, when applying CLA to an L1-L2 pair, there are only two conceivable situations: an L2 sound does not have an analogue in L1, or it does have one. In the former case, an L1 native speaking L2 is bound to make use of an L1 sound which they consider close, or similar, to the L2 sound. The problem is, however, that no criteria of such closeness have ever been developed or described. That is exactly the point of *theoretical* forecasting where *empirical* data can come in handy. A good example is the [ç] German allophone: there is no analogous sound in Russian. Thus, in order to predict which Russian sound will be most probably employed as its substitution, empirical observations made by Russian teachers of German should be involved. As far as the German [ç] is concerned, it is well known that Russians tend to substitute a palatalized velar fricative ([xʲ]) or a coronal fricative ([ç]) for the German [ç]. Subsequently, the substitutions in question are described in this CLA version as follows (Table 2).

Table 2. Substitutes of German palatal fricative in speech of Russian native speakers

Allophone	Substitutes	Context	Examples
[ç]	→ [x]/[xʲ]/[ç]	not before a vowel (end-of-word/before a consonant)	<i>ich</i> ('I'), <i>dich</i> ('you – Acc.'), <i>furchtbar</i> (‘terrible’)

	→ [xʲ]/[ç]	in other positions (before a vowel)	<i>China, Mädchen</i> (‘a girl’), <i>Chemie</i> (‘chemistry’)
--	------------	--	---

Another example of such phonetic dissymmetry is Russian palatalized consonants. As described above (see Sections 3.1 and 3.2), the German would replace them with non-palatalized consonants or semi-palatalized consonants, or with a “non-palatalized (or semi-palatalized) consonant + [j]” sequence. Table 3 depicts forecasting for the Russian [mʲ] sound as an example.

Table 3. Substitutes of Russian palatalized nasal bilabial stop in speech of German native speakers

Allophone	Substitutes	Context	Examples
[mʲ]	→ [m]	end-of-word	<i>семь</i> (‘seven’), <i>восемь</i> (‘eight’), <i>Пермь</i> (‘the city of Perm’)
	→ [m]/[mj]	in other positions	<i>место</i> (‘place’), <i>домик</i> (‘a small house’), <i>имя</i> (‘name’)

The other option, i.e. when an L2-sound has an analogue in L1, is not homogeneous. The situation when an L1 sound is used to replace its L2 analogue in all existing L2 contexts is an extremely rare case. If anything, the only example of that in the Russian-German language pair is the [j] sound, as seen in Tables 4 and 5.

Table 4. Substitutes of Russian palatal approximant in speech of German native speakers

Allophone	Substitutes	Context	Examples
[j]	→ [j]	in all positions	<i>я</i> (‘I, me’), <i>есть</i> (‘to eat’), <i>поют</i> (‘they sing’)

Table 5. Substitutes of German palatal approximant in speech of Russian native speakers

Allophone	Substitutes	Context	Examples
[j]	→ [j]	in all positions	<i>ja</i> (‘yes’), <i>Jahr</i> (‘a year’), <i>Juni</i> (‘June’)

In a much more frequent case, an allophone is present in both consonantisms, but substitution patterns in L2 are intricate as they are fully determined by allophonic variation in L1, not L2. E.g., it would be most natural to presume that a German would substitute the German non-aspirated [p] for its Russian analogue, as the German /p/ phoneme does have a non-aspirated allophone and it is phonetically most close to the Russian [p]. However, it is well known from teaching practice that Germans tend to pronounce German aspirated [p^h] in Russian words – a sound altogether alien to the Russian sound system. In order to predict in which Russian words a German would most probably pronounce an aspirated stop, allophonic variation of the /p/ phoneme in German is indispensable. The aspiration in German is strongest before a stressed vowel when /p/ is not preceded by a fricative within the same word (e.g., *Spaß* [ˈʃpa:s] ‘fun’), for instance, in such words as *passen* (‘to pass’), or *Park* (CAIPA 1999). Against this background, one can suggest that the Russian non-aspirated [p] would most probably be replaced with the German aspirated [p^h] allophone in the first place in similar positions, i.e. in such words as *падать* ([ˈpadətʲ] ‘to fall’) or *пыль* ([ˈpɨlʲ] ‘dust’), but not in the word *спать* ([ˈspatʲ] ‘to sleep’), where /p/ is preceded by a dental sibilant. As a result, a rather intricate substitution pattern for Russian /p/ is forecasted, as depicted in Table 6.

Table 6. Substitutes of Russian voiceless bilabial stop in speech of German native speakers

Allophone	Substitutes	Context	Examples
[p]	→ [p ^h]	in the word = initial stressed syllable before a vowel or a sonorant; intervocalically after a stressed and before an unstressed vowel; at the word = final syllable after a stressed vowel	<i>папа</i> (‘Dad’), <i>плохо</i> (‘badly’), <i>дура</i> (‘silly’)
	→ [p]	in other positions	<i>спать</i> (‘to sleep’), <i>шпага</i> (‘a sword’), <i>палатка</i> (‘a tent’)

A far less frequent case concerns allophones, which, being present in L2 and belonging there to the pool of main system allophones, lie, as it were, on the periphery of the L1 sound system. A good

example of this is the [ŋ] sound. It is present in German, and it is not quite alien to the phonetic system of Russian as well, but there *some* speakers pronounce it only sporadically due to coarticulation in *some* words, e.g., *функция* ([ˈfʊŋktsijə] ‘function’). However, Russian native speakers have problems trying to pronounce the sound disconnectedly, as Knjazev and Požarickaja (2012) stated. For this reason, the Russian [ŋ] cannot be ranked among main system allophones – it is undoubtedly a peripheral, sporadic, context- and speaker-dependent one. When trying to pronounce the German [ŋ] intervocally or in the word final position (e.g., in *Ring* or *ringen* (‘to ring’), even if they cope with the [ŋ], Russians learning German would most probably add a [k] or [g] sound since the [ŋ] allophone in Russian is always followed by either. Furthermore, pronouncing German [ŋ] as a [ŋg] or [ŋk] sequence is not presumably the most “preferred” negative transfer option – Russians would tend to substitute [ŋg] or [ŋk] for it, hence the forecast in Table 7.

Table 7. Substitutes of German [ŋ] in speech of Russian native speakers

Allophone	Substitutes	Context	Examples
[ŋ]	→ [ŋ̩]/[ŋ]	in “nk” orthographic sequence	<i>danke</i> (‘thank you’), <i>Bank, Geschenk</i> (‘a present’)
[ŋ]	→ [ŋk]/[ŋk]	at word end, before a voiceless consonant (fortis)	<i>Sammlung</i> (‘a collection’), (<i>er</i>) <i>fängt an</i> (‘he begins’), <i>lang</i> (‘long’)
	→ [ŋg] / [ŋg]	in other positions	<i>langweilig</i> (‘boring’), <i>Tango, Hunger</i>

5. Conclusion

This paper represents essential features of contrastive linguistic analysis applied to German and Russian consonant systems in an effort to predict negative transfer pronunciation mistakes made by Russians speaking German, and vice versa.

The CLA procedure included steps as follows:

1. Inventorying phonemes and system allophones.
2. Finding analogous sounds in both languages in question.
3. Making up a full-scale forecasting of substitutions in foreigner speech.

CLA was developed in the 1950–60s as a purely theoretical approach, which now appears to be rather a fallacy than an advantage. Empirical data of various sorts might turn out to be useful, be it teaching experience summarized in books on phonetics, or instrumental analysis (radiography, spectrograms, oscillograms, etc). When making a CLA, a researcher keeps encountering special problems of all sorts that cannot be solved by juxtaposing allophone inventories of the languages in question – versatile empirical data are necessary for the purpose. Thus, adhering to the CLA procedure as described above and using all available data on empirical research should be considered cornerstones of CLA as we understand it.

The result of the CLA is an array of tables representing negative transfer forecast (see Tables 2–6 above for examples). The tables comprise all existing L2 contexts giving the most probable L1 substitution(s) for each. Subsequent to the results of the currently planned forecast verification, those forecasted substitutions that do not occur in real foreigner speech will be discarded. The rest of substitutions can be scaled and used as a theoretical basis for creating new-type manuals on L2 phonetics.

List of abbreviations

CLA – Contrastive Linguistic Analysis
 FLT – Foreign Language Teaching
 IPA – International Phonetic Alphabet

References

- Avanesov 1984** – Avanesov, Ruben Ivanovič. *Russkoe literaturnoe proiznošenie: Učeb. posobie dlja studentov ped. in-tov po spec. No. 2101 “Rus. jaz. i lit.”*. Moskva: Prosveščenie, 1984.
- Helbig 1981** – Helbig, Gerhard. *Sprachwissenschaft – Konfrontation – Fremdsprachenunterricht*. Leipzig: Verlag Enzyklopädie, 1981.
- CAIPA 1999** – Corporate Author International Phonetic Association. *Handbook of the International Phonetic Association: a guide to the use of the International Phonetic Alphabet*. Cambridge: Cambridge University Press, 1999.
- Duden 2005** – Duden. *Die Grammatik: unentbehrlich für richtiges Deutsch*. Mannheim; Leipzig; Wien; Zürich: Dudenverlag, 2005.
- James 1980** – James, Carl. *Contrastive analysis*. Harlow: Longman, 1980.

- =====
=====
Knjazev, Požarickaja 2012 – Knjazev, Sergej Vladimirovič; Požarickaja, Sof'ja Konstantinovna. *Sovremennyj russkij literaturnyj jazyk: Fonetika, orfoèpija, grafika i orfografija: Učebnoe posobie dlja vuzov*. Moskva: Akademičeskij Proëkt; Gaudeamus, 2012.
- Kodzasov, Krivnova 2001** – Kodzasov, Sandro Vasil'evič; Krivnova, Ol'ga Fëdorovna. *Obščaja fonetika*. Moskva: Izdatel'stvo RSUH, 2001.
- Kohler 1995** – Kohler, Klaus. *Einführung in die Phonetik des Deutschen*. Berlin: Erich Schmidt, 1995.
- Nemser 1975** – Nemser, William. Problems and prospects in contrastive linguistics. In: *Modern linguistics and language teaching*. Budapest: Akadémiai Kiadó, 1975, 99–113.
- Nickel 1971** – Nickel, Gerhard. Contrastive linguistics and foreign language teaching. In: Nickel, Gerhard (ed.). *Papers in contrastive linguistics*. Cambridge: Cambridge University Press, 1971, 1–16.
- Miljukova, Nork 1976** – Miljukova, Natal'ja Alekseevna; Nork, Ol'ga Aleksandrovna. *Fonetika nemeckogo jazyka. Prakt. posobie dlja učitelej sred. školy*. Moskva: Prosveščenie, 1976.
- Raevskij 1997** – Raevskij, Mixail Vasil'evič. *Fonetika nemeckogo jazyka. Teoretičeskij kurs*. Moskva: Izdatel'stvo MSU, 1997.
- Rogoznaja 2012** – Rogoznaja, Nina Nikolaevna. *Bilingvizm. Interjazyk. Interferencija: monografija*. Irkutsk: Izdatel'stvo IrSTU, 2012.
- Wörterbuch 1971** – Krech, Hans (ed.-in-chief). *Wörterbuch der deutschen Aussprache*. Leipzig: Bibliographisches Institut, 1971.
- Zinder 2003** – Zinder, Lev Rafailovič. *Teoretičeskij kurs fonetiki sovremenogo nemeckogo jazyka*. Moskva: Akademiya, 2003.

Stina OJALA, Riitta LAHTINEN, Russ PALMER,
Anna ÄÄRELÄ

ENHANCING EMOTIONS THROUGH TOUCH – HAPTICES AS A SPECIAL CASE

Abstract

Words in a conversation are not just what is said, but also how it is said. In other words, speech conveys emotions too. Emotional markers in speech signal are not easy to follow if a person has a hearing and visual impairment, as emotions are expressed in a very complex way not yet fully understood by speech science (Waaramaa-Mäki-Kulmala 2009). Certain facial muscle movements indicate specific emotions. Most of us recognise these naturally, but it can also be learned. All in all, there are seven universal facial expressions (Ekman 2003a). Emotions carry very important information in the dialogue – the so-called underlying messages.

Emotional content in speech can be enhanced by using touch based messages called haptices related to basic emotions, such as happy, angry etc. Haptices for example using ERH (emotional response hand) can convey the emotional content of the sentence uttered in a neutral tone to be better intelligible for the hearing and visually impaired receiver because of possible distortion caused by assistive hearing devices. (Lahtinen 2008; Lahtinen et al. 2010). This is one example of multisensory information integration in the brain.

Keywords: emotion expression, speech, interpersonal communication, touch, haptices

Uztverot emocijas caur pieskārienu: skārienzīmes kā īpašais gadījums

Kopsavilkums

Sarunā nozīme ir ne tikai pateiktajiem vārdiem, bet arī veidam, kādā vārdi tiek pateikti, proti, runā tiek paustas arī emocijas. Emociju marķieriem runā izsekot nav viegli, ja cilvēkam ir ierobežotas dzirdes un redzes spējas, jo emocijas tiek paustas ļoti sarežģītā veidā, kas runas zinātnē vēl nav pilnībā izprasts (Waaramaa-Mäki-Kulmala 2009). Noteiktas sejas muskuļu kustības norāda noteiktas emocijas. Lielākā daļa no mums tās nolasa dabiski, taču to ir iespējams arī iemācīties. Kopumā pastāv septiņas universālas sejas izteik-

smes (Ekman 2003a). Emocijas satur ļoti nozīmīgu dialoga daļu – tā sauktos netiešos ziņojumus.

Runas emocionālais saturs var tikt nolasīts, izmantojot pieskārienos balstītus ziņojumus jeb skārienzīmes (*haptice*), kas ir saistītas ar pamata emocijām, piemēram, prieku, dusmām utt. Ar skārienzīmēm (piemēram, izmantojot taktilās emocionālās atbildes metodi (*emotional response hand*, ERH)) var nodot informāciju par emocijām, teikumu izrunājot ar neitrālu intonāciju, lai tas būtu vieglāk uztverams klausītājam ar ierobežotām dzirdes un redzes spējām, kura uztveri var traucēt iespējami dzirdes ierīču radīti signālu kropļojumi (Lahtinen 2008; Lahtinen et al. 2010). Šis ir viens no piemēriem tam, kā smadzenēs tiek integrēta multisensorā informācija.

Atslēgvārdi: emociju paušana, runa, interpersonālā komunikācija, pieskāriens, skārienzīmes

1. Speech and emotions

Studies on emotional content in speech have originated from psychophysiological studies as well as behavioural studies. There is also a debate on whether emotional context in speech should be elicited for the studies on natural discussions, amateur actors or professional actors based on so-called method acting (for wider discussion on different study methods, please see, e.g., Waaramaa-Mäki-Kulmala 2009 or Scherer 2003). There are also different voice parameters carrying emotional context and the individual use is very varied on which parameters or which mix to use to convey emotions. It is also a question on what are the neutral parameters on speech and how are they manifested in various basic emotions. The expressiveness of emotional states relies not only in speech signal but most often the behavioural phenomena as well as facial expressions are the first and foremost in carrying emotions in conversations (Feldman Barret et al. 2007).

There is a wide discussion on whether voice parameters could be used primarily in recognising emotions in speech or if the wider spectral parameters are more important. The consensus seems to be that the more parameters in speech are being tracked the more precise the recognition of the particular emotion is as not all emotions are similar in their exploitation of different speech cues. The most interesting of the emotions when it comes to speech and emotional content is disgust as it is only recognised on chance level based on speech. In the behavioural studies it has been discovered to be different of any other basic emotions as its recognition seems to be mostly based on behavioural patterns rather than spoken language contours. The spoken language patterns do support the recognition

based on behavioural patterns as well. However, the manifestations of disgust are the most varied of the speech patterns in carriers of emotions.

As the emotion carriers are highly individual in everyday speech, the speech studies are most often conducted with professional actors as they are capable of using the most frequent speech cues carrying the basic emotions (happiness, sadness, surprise, anger, disgust, fear and contempt). The most frequent speech cues are regarded as prototypical and stereotypical manifestations of the particular emotions. The most studied parameters are related to F0, that is the fundamental frequency or the pitch of the voice (mean, variability and range) as well as the parameters related to voice, such as jitter and NAQ (Alku et al. 2006). Other parameters investigated are duration, intensity, spectral distribution, high-frequency spectral energy and speech rate. Formants, which are most commonly studied within speech sciences as they are essential in speech perception and intelligibility, are not in focus in speech emotion studies. This is because they mainly are carriers of lexical content, not emotional content.

Majority of studies on emotion expression have a consensus on that all different channels of human behaviour, that is auditory, visual, as well as the overall behaviour of the person affect the perception of the expressed emotion. There are also studies on congenitally blind individuals who do not have but the auditory channel to use if they are not allowed to use touch. Results indicate that congenitally blind individuals are more accurate in recognising emotions based solely on the auditory information, partly because the brain areas generally allocated to visual stimulus processing are taken over by the auditory processing, that is most studied phenomenon in amygdala region of the brain (Brodmann area 25; e.g., Klinge et al. 2010).

For deaf signers there are two different facial expressions present in a signed conversation: emotional and linguistic facial expressions. The emotional facial expressions are represented similarly in hearing and deaf brain activation patterns, but for signed language specific facial expressions there are specialised brain activation areas and patterns, such as the superior temporal sulcus (STS; McCullough et al. 2005). Deaf individuals process minute differences more accurately, but overall performance of emotional faces is similar to those of hearing individuals. There might be a specialised set of perceptual features in a happy facial expression, as suggested by McCullough and Emmorey (1997), but expressions of joy seem to be multilayered (see Section 3.1.1. below).

Kujala's (1996) studies point to brain plasticity, that is, brain is capable of integrating information from different sensory pathways, also it has been found in several other studies (for a wider discussion, please see, e.g., Kandel et al. 2000) that brain is also capable of partly using alternative pathways. In the case of sensory impairments for example to use auditory system partly in place of visual system, in other words, to connect parts of the visual cortex to the auditory brain areas and vice versa, to use auditory pathways to connect to visual brain areas in the case of blindness. This is the brain's way to optimise the sensory pathways and to integrate information between them. The integration of functional, residual senses and simultaneous use of several different modalities is of uttermost importance to the deafblind people. Plasticity also refers to the brain's capability of adapting to changing situation, especially in the case of acquired deafblindness and deteriorating senses. This in part leads to changing and alternating channels for receiving and/or producing information during conversation. When vision and hearing are weakening, the role of touch increases, in particular in receiving information as a part of communication (Lahtinen 2008: 29).

If an individual doesn't hear and see well, the emotional content of speech may not be intelligible at all, furthermore, the more intense emotional expressions in voice might result in unintelligible speech for the receiver, especially when speech is preprocessed in connection to various types of hearing aids. The situation might result in confusion in the individual especially if the visual cues of emotions are unreachable because of a visual impairment. This is the scenario for the deafblind individuals might encounter in everyday life. The situation can be helped with haptics, i.e. touch messages to the body, encoding emotional content in speech and thus, the speaker might be able to retain more neutral expression in the acoustic signal. Haptics can and are used also with normally hearing blind individuals, who feel the haptics give more depth to the perception of emotional content in the conversation.

2. Role of touch in communication

The concept of haptics refers to information from tactile, kinesthetic and the environmental gravitational relations through the skin (e.g., Gibson 1966). Haptics or haptic communication is used when referring to information from a device, such as a vibration alert pager (see, e.g., Lahtinen et al. 2014) or a surface (such as a Braille text or display) to the individual. Social-haptics or social-haptic communication refers to

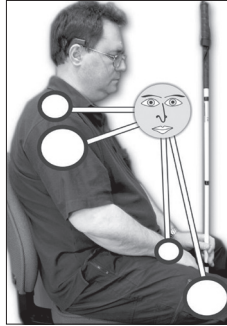
interpersonal interaction and communication. Through social-haptic communication two people share social information (such as emotions and identity) and environmental orientation through touch (Lahtinen 2008: 32, 81). There is also another development in providing emotional feedback through touch via specially designed devices, which are used with individuals with autism who need emotional feedback in conversation but find it hard to understand emotional feedback in speech and who are not comfortable with human touch (Changeon et al. 2012).

Social-haptic communication is conveyed through touch messages, i.e. haptices. These enable the expression of emotions through touch. The size of the haptice depends primarily on the size of the area where a haptice is produced on, e.g., the size of the hand (emotional response hand, Figure 1), especially in the first stages of practising haptice perception. When an individual is used to using haptices in connection to other communication methods they can become smaller, but not necessarily as there are individual differences in sense of touch in relation to movement perception and haptic distance.

Figure 1. Emotional response hand
(Lahtinen et al. 2010: 74)

The neutral body areas used in social-haptic communication can be varied, e.g., on the back of hand, shoulder, back or on the side of the leg (Figure 2). The skin is composed of several layers, and receptors react to touch in various ways. The accuracy of the sense of touch varies in different parts of the body, fingertips are more accurate than other parts of the body (Goldstein 1989). The importance of haptic distance, i.e. the distance between two distinct touch surfaces (Schmidt, Altner 1986), emerges when drawing onto the back. The fingers have to be placed apart far enough from each other, so that the receiver can perceive the drawing of two separate lines.

Figure 2. Neutral areas of the body used in relaying emotional haptics (Lahtinen et al. 2010: 74)

3. Emotion expression in a conversation

Emotions can be read directly from a person's body (mother-child, family interaction), or they can be conveyed through haptics. The use of haptics involves integration of emotional markers in speech and other features of emotional behaviour for the producer. For the receiver it means an enhanced confirmation of the emotions involved in the conversation. For more discussion about crossmodal integration, please see Spence and Driver (2004). When talking about emotion carriers in speech as well as emotions and behaviour in general one should not forget to discuss neutral speech and neutral behaviour. This represents the default and a baseline in human conversation and human interaction, so that provides us a baseline to which all the other emotions and expressions are compared to (Figure 3).

Figure 3. A neutral facial expression

It is not, however, only the voice parameters that change according to the emotional changes, but also the words used might reveal something towards the general emotional state of the speaker. Also the speaking rate varies, especially between positive and negative emotions. All of these changes contribute to the emotional content relayed to the hearer or audience. Distance between speakers is usually quite short when conversation takes place between two partners, but in an auditorium setting the distance is usually longer. For the normally hearing individual there is not so much difference, but for a hearing impaired person increase in distance might result in not receiving the emotional content in speech. This might also prove difficult in face to face conversation because of the hearing aid is not capable of dealing with all the alterations in the voice and speech, especially in a severe case of hearing impairment. Furthermore, the use of different emotion carrying parameters varies widely from individual to another which makes the deciphering of emotional content of the utterance even more difficult.

3.1. Emotional haptics

Some of the emotional haptics can be traced directly to a certain facial expression, such as that of happiness and joy, which is linked to the smiling face. Others, such as anger, are related to the body as a whole or behaviour (disgust). There is a link to not only speech but overall human expression of emotions as a whole. An individual might manifest a certain emotion only through the speech and its acoustical features while others might rely in behavioural manifestation of a feeling and not speaking at all (cold anger).

3.1.1. Happiness

Happiness (Appendix 1:c2 and Figure 4a, b) is something that is most commonly expressed with a smile. We all know that when smiling, ones lip corners turn up. But in an authentic (so-called Duchenne) smile, the eyes participate, too. Ekman (2003a, b) reveals that no one can voluntarily contract the orbicularis oculi muscle. The inner part of the muscle tightens the lids and the skin directly below them and this can be done when expressing a fake smile. But the outer part of the muscle, which runs around the eye socket, can be moved by will only by a scarce amount of people. The outer part of the muscle pulls down the eyebrows and the skin below the eyebrows, pulls up the skin below the eye and raises the cheeks (Ekman 2003b: 213).

Figure 4a. Haptics for happiness, joy

Figure 4b. A happy facial expression

Vocal expression of happiness is recognised earlier in voice than sadness. This is because the spectral qualities of happy voice are present earlier in time and thus prone to be recognised earlier (Spreckelmeyer et al. 2009). Similar results have been found in instrumental settings, that is with happy and sad tones expressed in playing an instrument (Goydke et al. 2004).

3.1.2. Sadness

When expressing sadness (Appendix 1:c3 and Figure 5a, b) the unpleasant sounds associated with terrible cries of despair and agony, are learnt in the upbringing (Ekman 2003a: 86). The facial expression, however, is involuntary. The inner corners of the eyebrows are turned up, which is a movement that is hard to make voluntarily. The upper eyelids are drooping and form a shape resembling a triangle. The mouth is stretched horizontally and it can be open, depending on the intensity of the sadness. The cheekbones are raised, and sometimes it is possible to detect a grin. But the grin is not a smile, because it is the cheek muscles that have pulled the mouth into a sad grin. Different muscles are being used when smiling (Ekman 2003b: 214–215). Sadness is recognised more slowly than positive emotions, also recognition is not so easy or uniform amongst the informants (e.g., Waaramaa-Mäki-Kulmala 2009). Similar results prevail in various different experimental settings and experimental design patterns.

Figure 5a. Haptics for sadness
Figure 5b. A sad facial expression

3.1.3. Anger

Anger (Appendix 1:c4 and Figure 6a, b) is something that controls, punishes and retaliates. We respond to anger in different ways. One is prone to suppressing it, when the other resorts to violence (Ekman 2003a: 112). Anger is the face of attack, the face of violence, which makes it all the more important to be able to recognize it (Ekman 2003a: 111). The lower and upper eyelids are tightened and the eyebrows are drawn together. The jaw thrusts forward and the lips are pressed together. There can also be a movement of narrowing the red margins of the lips, in which the upper lip is raised and the lower lip lowered, forming a square appearance to the mouth (Ekman 2003a: 139–142).

Figure 6a. Haptics for anger
Figure 6b. An angry facial expression

Frick (1986) has suggested that frustration is one of the forms of anger. The other form would be threat. According to Morrison et al. (2007) frustration has similar but somewhat smaller physiological effects to anger. Threat would therefore be the more prototypical form of anger, and furthermore, one can discuss if there are enough categorical differences between frustration and anger for them to be different categories or is extreme frustration anger? In speech, anger is related to tightened muscles and high activation levels. Anger is one of the most frequently recognised (Waaramaa-Mäki-Kulmala 2009: 54).

3.1.4. Surprise

Surprise (Appendix 1:c7 and Figure 7a, b) is the briefest of all the emotions, lasting only a few seconds. In surprise, the upper eyelids and the eyebrows are raised. The jaw drops opening the mouth that then forms a circular shape (Ekman 2003a: 164–168). This is a response to something unexpected, be it something spoken, heard or happening.

Figure 7a. Haptice for surprise

Figure 7b. A surprised facial expression

Surprise is quite often mixed with happiness, both in natural and synthetic speech experimental settings, which might be a result of its short duration as well as their similarity in pitch patterns (Koike et al. 1998).

3.1.5. Fear

Fear (Appendix 1:c8 and Figure 8a, b) is an emotion to reflect the need to avoid physical and mental pain. Fear causes the blood to run to the large muscles to prepare the body for fleeing or

fighting (Ekman 2003a: 154). The lower eyelids are tensed and the upper eyelids are raised. The eyebrows are intensely raised and drawn together, and the lips are stretched back horizontally (Ekman 2003a: 164–168). In speech male fear is better recognised than female fear (Bonebright et al. 1996).

Figure 8a. Haptice for fear

Figure 8b. A feared facial expression

3.1.6. Contempt

Contempt (Appendix 1:c6 and Figure 9a, b) is something we feel towards other people or their actions (Ekman 2003a: 181). It is clearly seen on the mouth, as the other lip corner tightens and pulls up. The lip corner can be pulled up so the teeth are shown, but the mouth can also stay closed (Ekman 2003a: 185).

Figure 9a. Haptice for contempt

Figure 9b. A contempt facial expression

3.1.7. Disgust

Initially, disgust (Appendix 1:c5 and Figure 10a, b) appeared in relation to food. However, there are also other themes that can call forth disgust, such as bodily products and immoral behaviour. Disgust does not appear as a separate emotion until between the ages of four and eight (Ekman 2003a: 174). When feeling disgusted, the important changes in the face happen in the nose, mouth and cheeks. The nose wrinkles, and if the expression is intense, the eyebrows are also pulled down.

Figure 10a. Haptice for disgust

Figure 10b. A disgusted facial expression

Though, this should not be mixed with anger, since the upper eyelids are not raised and the brows are not pulled together. The upper lip is raised fully or only from one side. The cheekbones are raised as well (Ekman 2003a: 184–186).

Conclusion

Some of the emotional haptices can be traced directly to a certain facial expression, such as a smile related to happiness and joy. Others, such as the haptice for anger, are related to the body as a whole. There is a link to not only speech but overall human expression of emotions as a whole. There is a spectrum of emotion manifestations from only auditory, that is solely through speech and voice characteristics to no speech but only a body response (cold anger).

When using haptices, there is often another person, such as a guide or an interpreter, producing the haptices in connection to environmental description of what happens in the environment (for further

discussion on environmental description, please see Lahtinen et al. 2010). This presents a unique challenge in perceiving the emotional content as there is another person interpreting the conversational partner's emotional state. It then relies on the guide or interpreter's ability to interpret subtle and often minute differences in voice or behaviour and convert that information to emotional haptics. There are also differences in individuals' abilities in perceiving emotional haptics and haptics in general. Haptic distance may differ from individual to another, the sensitivity of skin might differ and there might be differences in the ability to integrate spoken, visual and touch-based information to a single emotional response. One particular challenge in receiving information through touch is the fact that one has to be able to let people to close contact as touch-based information requires close proximity whereas visual and auditory information can be picked up from a distance.

When there is a direct touch contact between conversation partners the touch-based information as well as haptics can be felt directly from the other's body. The first touch-based information within a conversation in the Western countries is usually a handshake when greeting the other. Most often after this the deafblind's hand moves to the other's shoulder to feel the emotional content in the other's utterances as it's not only the words that relate to the emotions but the body as a whole relays them. Enhancing emotions through touch may be applied to different groups – over the past decade these methods have been used with people with disabilities; autistic, learning disabilities, visual impairment, blindness or dual-sensory impairment. The basic haptics have also been experimentally used by phoneticians in their work environment. In the health care sector the haptics have been applied into conversations with intensive care unit patients and elderly people with dementia or other communication difficulties. In these different groups haptics are used either in enhancing, supplementing or replacing other expressions of emotions in conversation.

References

- Alku et al. 2006** – Alku, Paavo; Airas, Matti; Björkner, Eva; Sundberg, Johan. An amplitude quotient based method to analyze changes in the shape of the glottal pulse in the regulation of vocal intensity. *Journal of the Acoustical Society of America*, 120 (2), 2006, 1052–1062.

- Bonebright 1996** – Bonebright, Terri L.; Thompson, Jeri L.; Leger, Daniel W. Gender stereotypes in the expression and perception of vocal affect. *Sex Roles*, 34 (5), 1996, 429–445.
- Changeon et al. 2012** – Changeon, Gwénaél; Graeff, Delphine; Anastassova, Margarita; Lozada, José. Tactile emotions: a vibrotactile tactile gamepad for transmitting emotional messages to children with autism. In: Isokoski, Poika; Springare, Jukka (eds.). *Haptics: perception, devices, mobility, and communication. Proceedings of international conference, EuroHaptics 2012, Tampere, Finland, June 13–15, 2012*. Part I. (Lecture notes in computer science 7282.) Berlin: Springer-Verlag, 79–90.
- Ekman 2003a** – Ekman, Paul. *Emotions revealed. Understanding faces and feelings*. London: Weidenfeld & Nicolson, 2003.
- Ekman 2003b** – Ekman, Paul. Darwin, deception, and facial expression. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1000 (1), 2003, 205–221.
- Feldman Barrett et al. 2007** – Feldman Barrett, Lisa; Lindquist, Kristen A.; Gendron, Maria. Language as context for the perception of emotion. *TRENDS in Cognitive Sciences*, 11 (8), 2007, 327–332.
- Frick 1986** – Frick, Robert W. The prosodic expression of anger: differentiating threat and frustration. *Aggressive Behavior*, 12, 1986, 121–128.
- Gibson 1966** – Gibson, James Jerome. *The senses considered as perceptual systems*. Boston: Houghton Mifflin Co, 1966.
- Goldstein 1989** – Goldstein, E. Bruce. *Sensation and perception*. Pacific Grove: Brooks/Cole Publishing Company, 1989.
- Goydke et al. 2004** – Goydke, Katja N.; Altenmüller, Eckart; Möller, Jörn; Münte, Thomas F. Changes in emotional tone and instrumental timbre are reflected by the mismatch negativity. *Cognitive Brain Research*, 21 (3), 2004, 351–359.
- Kandel et al. 2000** – Kandel, Eric R.; Schwartz, James H.; Jessell, Thomas M. *Principles of neural sciences*. McGraw-Hill, 2000.
- Klinge et al. 2010** – Klinge, Corinna; Röder, Brigitte; Büchel, Christian. Increased amygdala activation to emotional auditory stimuli in the blind. *Brain*, 133, 2010, 1729–1736.
- Koike et al. 1998** – Koike, Kazuhito; Suzuki, Hiroataka; Saito, Hiroaki. Prosodic parameters in emotional speech. *Proceedings of ICSLP-98*, 1998.
- Kujala 1996** – Kujala, Teija. *Brain plasticity shown by the processing of auditory and somatosensory information in blind humans*. Academic dissertation. Cognitive Brain Research Unit, Department of Psychology, University of Helsinki, 1996.
- Lahtinen 2008** – Lahtinen, Riitta. *Haptics and haptemes – a case study of developmental process in social-haptic communication of acquired deafblind people*. Academic dissertation. University of Helsinki, 2008.
- Lahtinen et al. 2010** – Lahtinen, Riitta; Palmer, Russ; Lahtinen, Merja. *Environmental description for visually and dual sensory impaired people*. A1 Management. Cityoffset, Tampere, Finland, 2010.

- =====
- Lahtinen et al. 2014** – Lahtinen, Riitta; Palmer, Russ; Ojala, Stina. Practice-oriented safety procedures in work environment with visually and hearing impaired colleagues. In: Kaija Saranto, Maaret Castrèn, Tiinba Kuusela, Sami Hyrynsalmi, Stina Ojala (eds.). *Safe and secure cities. 5th international Conference on Well-being in the Information Society. Proceedings.* (Communications in computer and information science, 450.) Cham, Heidelberg, New York, Dordrecht and London: Springer, 2014, 109–119.
- McCullough, Emmorey 1997** – McCullough, Stephen; Emmorey, Karen. Face processing by deaf ASL signers: evidence for expertise in distinguishing local features. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 2, 1997, 212–222.
- McCullough et al. 2005** – McCullough, Stephen; Emmorey, Karen; Sereno, Martin. Neural organization for recognition of grammatical and emotional facial expressions in deaf ASL signers and hearing nonsigners. *Cognitive Brain Research*, 22, 2005, 193–203.
- Morrison et al. 2007** – Morrison, Donn; Wang, Ruili; De Silva, Liyanage C. Ensemble methods for spoken emotion recognition in call-centres. *Speech Communication*, 49, 2007, 98–112.
- Scherer 2003** – Scherer, Klaus R. Vocal communication of emotion: a review of research paradigms. *Speech Communication*, 40, 2003, 227–256.
- Schmidt, Altner 1986** – Schmidt, Robert F.; Altner, Helmut. *Fundamentals of sensory physiology*. Berlin: Springer-Verlag, 1986.
- Spence, Driver 2004** – Spence, Charles; Driver, Jon. *Crossmodal space and crossmodal attention*. Oxford: Oxford University Press, 2004.
- Spreckelmeyer et al. 2009** – Spreckelmeyer, Katja N.; Kutas, Marta; Urbach, Thomas; Altenmüller, Eckart; Münte, Thomas F. Neural processing of vocal emotion and identity. *Brain and Cognition*, 69, 2009, 121–126.
- Waaramaa-Mäki-Kulmala 2009** – Waaramaa-Mäki-Kulmala, Teija. *Emotions in voice – acoustic and perceptual analysis of voice quality in the vocal expression of emotions. Academic dissertation*. University of Tampere, 2009.

Appendix 1. Emotional haptices and their basic elements, haptemes with additional information

haptice -> hapteme based on	neutral face	happiness, smile	sadness	anger	disgust	contempt	surprise	fear
shape of movement	horizontal line	concave semi-circular	convex semi-circular	claspng movement	opening to circular push to lost contact	up and down two parallel lines	opening to circular hold	maintain contact with vibration
movement	left to right/right to left	left to right/right to left	left to right/right to left	maintaining contact	fingers open to flat, push away	movement up and down	spreading out, hold contact	claspng with vibration
pressure	normal / neutral	normal	normal to heavy	heavy	normal to heavy, release contact	normal	normal	normal / light / heavy
handshape	one / two fingers	one / two fingers	one / two fingers	all fingers	all fingers	thumb and index fingers haptic distance apart	all fingers spreading	all fingers
frequency	once	once / repeat	once / repeat	repeat	once	repeat	once	repeat
speed	normal	normal to fast	normal to slow	normal to fast	normal to fast, release	slow	normal to fast then hold	fast
additional info	-	intensity with more pressure	intensity with more pressure, slower	intensity with more pressure	-	-	-	NB. done on skin surface, intensity faster, more pressure

Maija BRĒDE

FUNCTION WORD PROMINENCE IN PUBLICISTIC STYLE OF INTONATION

Abstract

Phonostylistic variation, which depends on the aim and the form of communication, as well as on the speaker's attitude, manifests itself not only on the segmental but also on the suprasegmental level of speech, including intonation. The article focuses on function word prominence as a feature of the publicistic style of intonation in Latvian. Public speaking, aimed at convincing the audience of certain standpoints and affecting it emotionally, requires adequate phonetic means to achieve the effect of prominence. A function word's role is largely grammatical. In connected speech it is usually content words that are highlighted, however, there are cases when function words are accented and contribute greatly to the expressive potential of the style.

The material of the present analysis includes excerpts from television discussion broadcasts before the election of the Parliament of Latvia in the autumn of 2014, excerpts from political speeches by the leading State figures and, by way of contrast, some excerpts from the pre-election leaders' debate in the United Kingdom in April 2015.

Prominent function words in the present material (conjunctions, prepositions, pronouns, the verb *to be* in Latvian and in English, particles in Latvian, the verb *to have* and articles in English), depending on the particular speech situation, provide logical stress and emphasis: statements sound more weighty and persuasive. Function words help maintaining a neat rhythmical pattern and also create the effect of hesitation; they efficiently add to the emotional colouring of speech.

Keywords: public speaking, publicistic style of intonation, prominence, function word, tone

Palīgvārdu izcēlums publiskajā intonācijas stilā latviešu valodā

Kopsavilkums

Fonostilistiskās variācijas, kas atkarīgas no komunikācijas mērķa un formas, kā arī no katra runātāja attieksmes, izpaužas ne tikai segmentālajā, bet arī

suprasegmentālajā runas līmenī, intonāciju ieskaitot. Raksts aplūko palīgvārdu izcēlumu kā publiskā intonācijas stila iezīmi latviešu valodā. Publiskā runa, kuras mērķis ir pārliecināt auditoriju par kādu noteiktu viedokli un iedarboties uz klausītājiem emocionāli, prasa piemērotus fonētisko formu veidošanā. Saistītā runā parasti tiek uzsvērti pilnnozīmes vārdi, taču atsevišķos gadījumos runātāji akcentē arī palīgvārdus, kas lielā mērā stiprina stila ekspresīvo potenciālu. Analīzē izmantoti televīzijas diskusiju fragmenti pirms Saeimas vēlēšanām Latvijā 2014. gada rudenī un daži fragmenti no vadošo politiķu runām. Lai palīgvārdu izcēlumu aplūkotu sastatījuma aspektā, tika izvēlētas arī atsevišķas epizodes no pirmsvēlēšanu debatēm Apvienotajā Karalistē 2015. gada aprīlī.

Palīgvārdu (analizētajā materiālā saikļu, prievārdu, vietniekvārdu, verba *būt* latviešu un angļu valodā, partikulu latviešu valodā, verba *to have* un artikulu angļu valodā) izcēlums atkarībā no konkrētās runas situācijas nodrošina loģisko akcentu un kādas izteikuma daļas īpašu uzsvērumu. Tas palīdz saglabāt izteiktu ritmisko struktūru, kā arī iezīmē runātāju vilcināšanos. Palīgvārdu izcēlums bieži vien paspilgtina runas emocionālo nokrāsu.

Atslēgvārdi: publiska runa, publiskais intonācijas stils, izcēlums, palīgvārds, tonis

1. Introduction

Language variation, being characteristic of all language levels and applying to all language units, fully pertains to the stylistic level. Language units which are most subject to social or stylistic variation, and thus most susceptible to change in the long run are referred to as ‘variables’ (Crystal 2008: 508). The above-said first and foremost concerns spoken language which in comparison to the written form of language reveals the speaker’s attitude more vividly. The Latvian linguist Jānis Rozenbergs (2004: 142) holds that “The advantages of the living word are associated with intonation as a semantic element, with melodiousness and with pauses, which can be recorded in the written form of language in only a limited way”.

Phonostylistic variation is determined by a number of extralinguistic factors, like the aim and the form of communication (a monologue, a dialogue, or a polylogue), the degree of formality and spontaneity, the general speaker’s attitude: “What is significant are the changes in pronunciation made, consciously or unconsciously, by speakers according to their perception of the situation in which they find themselves, especially how formal or informal they feel it to be” (Hughes et al. 2005: 7).

2. Publicistic style of intonation

Style can be interpreted as a motivated choice of linguistic means. It is distinctive linguistic expression used for some purpose and to some effect (Verdonk 2002: 3–5). The style of pronunciation is shaped not only by situational factors, but also by the speaker's personality. Phonostylistic variation manifests itself both on the segmental and the suprasegmental level of speech including intonation, stress, tempo, rhythm and voice timbre. All languages involve some intonational variation in style, class and sex. In all languages there are varying styles of intonation appropriate to different situations (Cruttenden 1997: 128). A group of Russian linguists (Sokolova et al. 1991: 153) define intonation styles as systems of interconnected intonational means used in a definite social sphere to achieve some particular aim of communication. One of the enlisted styles is publicistic style of intonation (the others being informational, academic (scientific), declamatory (artistic) and conversational (familiar) style). It is admitted that the number of styles is indefinite and their features may overlap.

The purpose of the publicistic style of intonation, in addition to conveying the intended message, is to affect the audience emotionally (Sokolova et al. 1991: 185). Texts of speeches or what is said in a discussion include information that demonstrates the speaker's wish to convince the listeners of the importance of what s/he is saying. The aim is achieved not only with the help of argumentation but also with professional oratorical skills. Features of publicistic style are evident in political speeches, debates, press conferences, etc. Usually speeches are thoroughly prepared and often read out. However, depending on the particular genre they may obtain different degrees of spontaneity. Intonation contours among oratorical skills have a primary importance.

In view of the interest of the present analysis, especially regarding cases when function words form tone units of their own, here are some conclusions on the use of nuclear tones in publicistic speeches in Latvian as analysed before (Brēde 2013; 2014): in final tone units there is predominance of falling tones, especially low falls; in non-final tone units low/mid rises dominate; among the falling tones most often high/mid falls are used; also level tones have been registered.

In Latvian linguistics types of public speeches are dwelt on in works by Laimonis Ceplītis, Nora Katlape, Antonija Apele and Silvija Geikina (Ceplītis, Katlape 1968; Apele 1982; 2011; Geikina 2003), mostly from a pragmatic point of view.

3. Function words

As the prominent English linguist Alfred Gimson points out, from the phonetic point of view “speech must be considered as an ever-changing continuum of qualities, quantities, pitch, and intensities” (Gimson 1991: 221). Individual lexical items take different meanings when different intonations are imposed according to the intended utterance meaning. John Wells admits that “Lively speakers typically make good use of the wide repertoire of possible intonation patterns... This is true both for the broadcaster, lecturer, preacher, politician, or business-man addressing a public audience...” (Wells 2007: 1).

The vocabulary of a language is traditionally divided into content or lexical words (contentives) that have stateable lexical meaning and function words whose role is primarily to express grammatical relationships (e.g., Brown 1984: 91; Crystal 2008: 108; Wells 2007: 236). The two groups are contrasted also in terms of open class words (new lexical items are added regularly) including content words, and closed class words represented by function words. Accordingly, a function word is defined as a word whose role is largely or wholly grammatical (Crystal 2008: 203). Its purpose is to contribute to the syntax rather than the meaning of a sentence (e.g., Van Gelderen 2015; Nordquist 2015). Function words are also known as form words, empty words, functional words, functors, grammatical words, structural words, structure words, and probably some other terms. Function words include conjunctions, prepositions, articles, auxiliaries, linking verbs, modal verbs, particles, intensifiers (both, neither), pronouns.

The speaker’s choices besides the overall pitch contours include the division of the utterance into tone units and the realization of prominence since the selection represents what the speaker considers prominent or non-prominent matter. This is largely realized by the phenomenon of sentence stress which can be placed within the wider context of the intonation system (Clark, Yallop 2004: 342). Also the term ‘contrastive stress’ is used since “the functional meaning is often one of contrasting the accented word with alternatives” (ibid.). It is natural that the ‘content’ use of expressions (as opposed to the ‘function’ use) is cued by accent (Bolinger 1989: 215). In connected speech it is usually content words that are highlighted in contrast to function words. On the other hand, there are cases when function words are made prominent. Intonation research of English reveals that there are function words that regularly attract the nucleus, among them

yes–no answers, tags, prepositions, *too*. There are various function words that are regularly left unstressed, forming part of the prehead at the beginning of an utterance. This applies to articles, prepositions, conjunctions, modal and auxiliary verbs, introductory interjections (well, so, yes, no) (Wells 2007: 140–148). Most of these words can be also accented for some pragmatic reason, e.g., for emphasis or hesitation (ibid., 236–237), for stylistic purposes, for establishing rhythm (Brown 1984: 92).

In Latvian linguistics function words have been discussed mostly as a grammatical category (e.g., Ivulāne 2008: 233–242; Ivulāne, Kalnača 2013: 462–468), however, their phonetic aspect has received little attention (Brēde 2013; 2014).

4. Materials and methods

The paper will look closer at the treatment of function words in publicistic style of intonation in Latvian. To obtain the necessary information, excerpts from television discussion broadcasts before the election of the Parliament in the autumn of 2014 with the participation of Latvian politicians and excerpts from political speeches by State figures were selected for auditory analysis. Since a contrastive approach may bring out certain linguistic features more vividly, some excerpts from the pre-election leaders' debate of the United Kingdom in April, 2015 were also included.

The chosen material was transcribed indicating sentence stress and nuclear tones of each utterance, focusing attention on the parts of utterances with accented function words. Particular point of interest was reasons for singling them out and whether, being stressed, they may signal some additional meaning in comparison with ordinary usage of this category of words. Among them in Latvian there are conjunctions, prepositions, pronouns, particles, the verb *to be* as a linking and auxiliary verb, and in English – conjunctions, prepositions, pronouns, the verb *to have* and articles.

The following signs are used in the selected extracts: ['] – stress on level pitch (the speakers are using descending scales exclusively), [,] – a low level stress, [·] – a half-accented syllable, [↑] – a special rise, [↓] – a low fall, [↘] – a high/mid fall, [,] – a low/mid rise, [↗] – a high rise, [` ,] – a fall-rise. A short or medium pause is marked with [|], a long pause – with [||]. Accented function words are written in bold.

5. Latvian

5.1. Conjunctions

The examples in Latvian have been translated into English, since they may give an idea of whether prominence on a function word in Latvian corresponds to the way of achieving prominence in English. The following conjunctions were registered in their accented forms: *un* ‘and’, *bet* ‘but’, *nevis* ‘not’, *gan – gan* ‘both – and’, *ja* ‘if’, *jo* ‘because’.

1) ' *Nevienam jau ' nav | ↘ noslēpums, | ka · mēs ' dzīvojam ↘ divkopienū , valstī, || ↘ **un** || ' **viņš** · pārstāv ↗ vienu , kopienū | un , **mēs** ar **tevi** || – to ↘ otru. ||*

(It's not a secret that we live in a two-community state, **and he** represents one community **and we** – the other one.)

The first conjunction *un* ‘and’, linking the first part of the utterance with the following, stands on its own in a separate tone unit. The falling tone, on the one hand, echoes the preceding nuclear tones, and shows the speaker's involvement, on the other hand, it signals the importance of what comes next. The utterance contains also accented pronouns. *Viņš* ‘he’ is contrasted to *mēs* ‘we’, therefore their emphasized forms correspond to the requirements of logical stress.

2) ' *Mani ' pasauca kā ↘ liecinieku || ↗ **un** | ' **un un ' un** | ' *prokuroram bija ' tikai ' viens ↘ jautājums. ||**

(I was summoned as a witness, **and and and** the prosecutor had only one question.)

This utterance is an obvious illustration of hesitation with the same conjunction repeated four times.

3) *Nav ' svarīgi tie ' 2 ↘ %, || ↗ **bet**, || kā ' partijas ' pilda · savus ↘ solījumus. ||*

(The 2% do not matter, what matters is [**but**] how the parties keep their promises.)

The examples with *bet* ‘but’ illustrate the use of opposite tones with the conjunction in a separate tone unit. In the above sentence *bet* with the rising tone communicates incompleteness of the thought and also serves to indicate the expectation of the main message.

4) , *Labi, | viņi , neapdomāsies, || ↘ **bet** || · tas ir , žests, | ka · mēs to ↘ negribam. ||*

(All right, they won't change their mind, **but** it is a gesture showing that we don't want it.)

In sentence 4, the speaker with a relatively high fall on *bet* prepares the listeners for something meaningful to follow. The aim is achieved also with an efficient contrast between the realization of the conjunction and the preceding low falling tones.

5) ' *Vadonismam* ' *atstāsim* ' *vietu uz* ↘ *teātra* , *skatuves* , | ' *nevis* ↘ *dzīvē*. ||

(Let us leave leadership for the stage, **not** for real life.)

Here the words contrasted are sufficiently emphasized, and the conjunction in an unstressed form would have added to the perception of a neat rhythmical pattern, however, the speaker's choice, i.e. stressing the conjunction, emphasizes the contrast implied even to a greater extent, at the same time slightly slowing down the tempo of speech.

The following examples contain the complex conjunction *gan* – *gan* 'both – and'. In neutral contexts both parts are unstressed, providing due prominence on the homogeneous members of the sentence it connects. In the first tone unit of sentence 6, *gan* is accented, which is rather difficult to interpret. It appears the speaker's choice might be related to the rhythmical pattern with an alternation of half- and fully accented words.

6) · *Viņi* ' *sola* · *celt* ' ***gan*** ' *minimālo* ↗ *algu* , | ***gan*** ' *neapliekamo* , *minimumu*. ||

(They promise to raise **both** the minimum wage **and** the amount of tax exemption.)

7) – ' *Policijas* ' *Akadēmijā tika* ' *gatavoti* , *juristi* , || · *nevis* ↘ *iekšlietu* , *sfēras* , *darbinieki*. || – ↗ ***Gan*** , | ↘ ***gan***. ||

(The Academy of Police prepared lawyers, not policemen. – [They prepared] **both**.)

In sentence 7, the journalist responds to what he hears, and by stressing both the components of the conjunction actually corrects the piece of information given by the participant in the discussion.

8) ' ***Ja*** šī ' *informācija* ↘ *noplūst* , | *tad* ' *kādam* ' *jāuzņemas* ↘ *atbildība*. ||
(**If** this information is leaked, there should be someone to take the responsibility.)

Ja ‘if’ as the first accented word of the tone unit, introduces a conditional clause and puts emphasis on the particular undesirable probability.

9) ' *Jādomā par* ↘ *principiem*, | ↗ **jo** || ' *mēs šeit* ' *ieviesīsim* ↘ *stingrākus nosacījumus*. ||

(One should consider the principles **because** we will introduce more rigid terms.)

The conjunction *jo* before the main statement, pronounced with a rise in a tone unit of its own as if adds dramatic effect to what the speaker is going to reveal.

10) – ' *Sistēmai* ' *atzīme tiek* ' *likta* ↘ *apmierinoši*. || – ↗ **Jo**, | ↗ **jo** .. ? ||
(– The system gets a satisfactory mark. – **Because, because** ..?)

In sentence 10, the journalist asks for some explanation, and by repeating the function word with the rising tone, he encourages the speaker to clarify the point.

5.2. Prepositions

The analyzed material comprises the following prepositions the speakers have made prominent: *ar* ‘with’, *par* ‘about’, *pret* ‘against’, *pēc* ‘after’, *uz* ‘to, on’, *bez* ‘without’, *no* ‘of, from’, *līdz* ‘until, by’.

11) *Tā ir* ' *telefonsarunu* ↘ *noklausīšanās* | ↗ **ar** || ' *attiecīgo* ' *tiesnešu* ↘ *sankciju*. ||

(It is bugging, **with** the assent of corresponding judges.)

12) ' *Viena no* ' *problēmām ir* , *saistīta* | ↘ **ar** || ' *kardinālu* ' *paaudžu* ↘ *maiņu*. ||

(One of the problems is connected **with** a crucial change of generations.)

13) *Tas ir* , ' *protams*, | ' *saistībā* | , **ar** | ' *minimālo* , *algu*. ||

(It is of course related **to** the minimum wage.)

In all three sentences (11–13), *ar* ‘with’ occurs in a separate tone unit. The intonation pattern of sentence 11 suggests the speaker is disclosing some unexpected information. The falling tone on the preposition in sentence 12 makes the whole statement sound weighty. The last example with relatively short tone units and a low rise on the preposition implies the speaker is slightly hesitating.

Also *par* ‘about’ pronounced with a rise before a pause prepares the listeners for, in this case, a serious solution of the problem:

14) ' Jāmaina ↘ *uzraudzības* , *īstenošana*. || ' *Jādomā* ↗ **par** | ↘ *maksāt-nespējas* , *administratoriem*. ||

(The supervision needs to be changed. We should think **about** insolvency administrators.)

The next two sentences (15, 16), where the prepositions *pret* 'against' and *pēc* 'after' are realized with a high or mid fall, are examples of not only particularizing the sense implied by the function words, but also giving emphasis to the following words (*valsts uzņēmumiem*, *vēlēšanām*):

15) *Es* ↘ *piekrītu* *tām* , *sankcijām* , | **jo** · *tās* ↗ *vērstas* || ↘ **pret** | , *valsts uzņēmumiem*. ||

(I agree to introducing sanctions, **since** they are **against** State businesses.)

16) · *Par to* ' *noteikti būs* ' *jārunā* ↘ **pēc** , *vēlēšanām*. ||

(We will certainly have to speak about it **after** the elections.)

There are also cases when speakers pronounce prepositions as accented words introducing kinetic tones (*uz*, *bez*, *no*, *līdz*):

17) *Kas* ' *attiecas* ' **uz** | ↘ *piensaimniekiem* , | ' *tie būs* , *cietēji*. ||

(As **to** dairy producers, there will be those who will suffer.)

18) ' *Valsts* ↘ *nesakārtosies* , *pati no* , *sevis* , || ' **bez** | ' *mūsu līdzdalības*. ||

(The State would not put itself in order **without** our participation.)

19) ' *Rektora* · *viens* ' **no** | ' *ļoti* ' *nopietniem* ↗ *uzdevumiem* | *ir* ' *mēģināt* ' *atrast* ↘ *kopsaucēju*. ||

(One **of** a rector's very serious obligations is to find a common language.)

20) ' *Četrus* ↘ *gadus* | , *sēžat* ' **līdz** , *brīdim* , | *kad* ' *termiņu* ↘ *nepagarina*. ||

(You've been sitting here for four years **until** the moment the deadline can't be extended.)

The effect can be described as less emphatic, although the prepositions still perform the function of drawing attention to words with which they are syntactically connected. The preposition *līdz* 'by' has been registered also with a falling tone, thus creating obvious prominence for the whole statement:

21) ' *Viens no* , *darbiem ir* | ' **līdz** || *šī* ' *sasaukuma beigām* | ↘ *atrisināt* šo , *skandālu*. ||

(One of our tasks is to resolve this scandal **by** the end of this parliamentary term.)

5.3. Particles

Particles as another group of prominent function words are pronounced either with certain kinetic tones or just as accented segments (*arī* ‘also’, *tikai* ‘only’, *ik* ‘every’, *lai* ‘let’, *nu* ‘well’, *varbūt* ‘perhaps’, *nez vai* ‘hardly’). It is particularly the falling tone that brings about the effect of emphasis:

22) ' *Turīgākajiem* , *iedzīvotājiem* | ↘ **arī** , *samazināsies* | , *pārtikas* , *cenās*. ||

(Food prices for wealthier people will **also** fall.)

The two-syllable word *varbūt* ‘perhaps’ belongs to the group that requires stress on the second syllable, however, the particle in a tone unit of its own pronounced with a relatively high fall implies a possible solution at the end of a heated discussion:

23) *Var* ↘ **būt**, | *lai* ' īsinātu ' *iztiesāšanas* ↗ *laiku*, | ' *jānozīmē* ' *ārstu* , *komisija*. ||

(**Probably** to expedite judicial proceedings, a doctors’ commission should be appointed.)

The rising tone, in addition to signalling continuation of the thought, may introduce some particular attitude depending on the speech situation. The journalist’s response with *arī* ‘also, but not only’ to what one of the participants of a discussion says points to a kind of an inaccurate statement. The speaker is actually asked to provide the missing information:

24) – Šis ↗ *atalgojums* | ' *saisīts ar* ' *izmaiņām* ' *pašā* ↘ *sistēmā*. || – , **Arī**. ||

(This salary is connected with changes to the system itself. – That **too**.)

Another example with a low rise on the particle is the following utterance where *tikai* ‘only’ introduces and highlights a colourful metaphor:

25) ' *Latvijas* ↘ *tīģerlēcienis* ' *izrādījās* , **tikai** | ' *trīs* ' *runču* ↘ *dzīres* | *pie* ' *aizlienēta* , *krējuma* , *pada*. ||

(Latvia’s tigerleap turned out to be **only** three tomcats’ feasting on a borrowed jug of cream.)

The particle *nu* ‘well’ is absolutely indispensable in colloquial speech, where it often functions as a pause filler and points to hesitation. In spoken discourse the speakers of even more formal registers do not (or cannot) avoid it. Also a high or mid rise, realized on the

particle at the beginning of the sentence, points to a lively reaction on the previous utterance. This type of kinetic tone is more appropriate in the colloquial style of intonation:

26) ↗ **Nu**, || ' *var jau ' apskatīt · nezin* ↘ *ko*. ||
(**Well**, one can consider God knows what.)

Another example of the same particle pronounced with a level tone and noticeably prolonged vowel demonstrates its function of hesitation which is intensified by longer than medium length pauses on both sides:

27) *Tie ir ' tik* ↘ *neievērojami*, || ' **nū**, || *tos ' gan* ↘ *nevajadzētu , aizskart*. ||
(They're so insignificant, **well**, you should leave them alone.)

Simply accented particles, especially at the very beginning of the sentence, make the listeners concentrate on the speaker's message:

28) *Un ' tikai ar* ↘ *represīvām , metodēm* | ' *mēs to , neatrisināsim*. ||
(We will not solve it with repressive methods **only**.)

29) ' **Ik** || ↘ *reiz*, | *kad ' apšaubām , nodokļu , maksāšanas , jēgu...* ||
(**Every single** time when we doubt the idea of taxpaying...)

30) ' **Lai** | ' *Jaunais ' gads* | ' *sākas ar · mūsu ' sportistu* ↘ *veiksmi!* ||
(**Let** the New Year begin with luck for our sportsmen!)

The same effect is achieved in the middle of the sentence where a particle (here *nez vai* 'hardly') introduces the main piece of information:

31) *Mēs ' dzirdam no ' finanšu* ↘ *ministra*, || ' **nez vai** · *mēs to ' varēsim , atļauties*. ||

(We hear from the Finance Minister that we're **hardly** likely to be able to afford it.)

5.4. Būt 'to be'

A prominent *būt* (to be) as a linking verb or an auxiliary in all examples creates the impression of emphasis. In one case (sentence 32) it has been registered with the rising tone, adding to the effect of incompleteness (also the final tone unit ends with a rise) and some hesitation:

32) · *Droši ' vien tas ir* ↗ *ceļš*, | *kas* ↗ **ir** || , *ejams*. ||
(Most probably it's the road that **has to be** taken.)

In the following sentence the verb is merely stressed, but alongside a number of other accented words it creates a particularly definite rhythmic pattern which helps underline the importance of the message:

33) ' *Esam* ↘ *strādājuši*, || *lai* ' *nodrošinātu* · *valsts* ↘ *maksātspēju*, || *un* ' *tas* ' *ir* ↘ *izdevies*. ||

(We've been working to ensure the solvency of the State, and we **have** managed it.)

The next example, apart from evident hesitation, betrays the speaker's individual peculiarity, which is adding a vowel (an *a* to *ir*) which by a fraction of a second prolongs the tone unit before the principle piece of information:

34) *Mēs panāksim* ↗ *to*, *ka* || ' *ira* | ' *jānodrošina* ↘ *lielāks* , *tiesnešu* , *skaitis*. ||

(We will arrive at the point where the number of judges **has to** be increased.)

The negative form of the verb *būt* 'nav' introduces an extra emphatic piece of criticism:

35) *Jo* ↘ *projām* | · *viss* ↘ *nav* ↘ *noskaidrots* | *par* ' *iepriekšējo* ' *vēlēšanu* ' *kampaņu* , *pārkāpumiem*. ||

(All has **not** yet been clarified about irregularities in previous election campaigns.)

6. English

The English material, chosen for the purpose of contrast and being considerably smaller than the Latvian material, contains, as expected, fewer cases of prominent function words. Among the registered accented function words, similar to Latvian, were conjunctions, prepositions, pronouns and the verb *to be*. The excerpts in English also contain prominent articles and the verb *to have*. Occasionally in one utterance there are two or even more accented function words.

Conjunctions:

1) ' **If** you be ,lieve | as ↘ **I** , do, | we should ' go , on | re ' forming , welfare. ||

The speaker's persuasive attitude is reflected in the initially singled out conjunction *if* in a relatively short tone unit followed by a

similarly short segment with a prominent personal pronoun realized with a high falling tone. Besides, the stressed *if* makes the listeners expect a noteworthy statement. This pattern indicates a lively and emotional mode of expression which fully corresponds to characteristic features of publicistic style. The next example with the accented conjunction *but* in the first tone unit shows the speaker is determined to give his point of view. The impression is increased by the same word pronounced with a high fall, but the repeated conjunction in the following tone unit is needed to fill a pause before the speaker formulates his thought:

2) ...' **but** ' let me · just ' say · very ↘ clearly | ↘ **but** | , **but** ' **but** I ' don't ' like it for ↑ one par ' ticular , reason. ||

Prepositions, pronouns, articles, the verb *to be*, the verb *to have*:

3) The ' right · wing ' of the Con ' servative , Party || ... you ' lurch ' off to the , right | and the , left. ||

4) It will be a ' nother ↑ five ' billion , pounds | ' **by** the ' final , year | of the ' next , parliament. ||

By stressing the prepositions *of* and *by* the speaker focuses attention on the words to which they relate (*the Conservative Party, the final year*). Besides, the sentence stress pattern demonstrates a perfect rhythmical design. The expressiveness of the following utterance is based on three accented function words – the pronoun *I*, the preposition *at* and the verb *to be*. The speaker is Mr Cameron, and he is presenting an argument dealing with his party's programme in a most convincing manner.

5) ' **I** be · came ' Prime , Minister | ' **at** a , time | ' when there , **was** | ' no ' money , left. ||

In utterance 6, alongside the accented personal pronoun *he* and the relative pronoun *that* in a tone group of its own (both serve the purpose of emphasis), there is the definite article pronounced in its strong form. Both the definite and the indefinite article (sentence 7) in their strong forms help drawing attention to the nouns they are attached to:

6) ' **He** , said | ' **that** | ' **the** Con ' servative , Party || ... are ' not · going to ' ask the , society | to ' pay a ↑ single ' extra , penny | to ' balance the ' tax for the , books. ||

7) I , think | that's ' not what we ' need as ' a , country. ||

The form *is* in sentence 8 was marked as an accented word in a striking way:

8) ' There it , is. || ' Dear ' Chief , Secretary, | there ' **is** ' no , money. ||

Have (sentence 9), pronounced with a relatively high fall, makes the perception of what is being said as particularly meaningful. The effect is reinforced by a fall in the first tone unit that introduces the main message:

9) I'm , saying, | let's ↘ **have** | a ' really de ' cisive , outcome. ||

The emphatic form of *have* (sentence 10) in the sense of obligation underlines the party obligations in relation to socially insecure groups. The accented relative pronoun *who* in a separate tone unit effectively draws attention to the following piece of information:

10) ` , Anyone | ' **who** | ↘ **has** to , live inde , pendently | ... we ' have to ' make ↑ special pro , vision for , them. ||

7. Conclusion

Summarizing observations on the present analysis, it is possible to single out factors that contribute to achieving the effect of prominence in the spoken form of language in general and on function words in particular. These factors include sentence stress, segmentation of an utterance into tone units, the introduction of relatively long pauses within utterances, the use of high or mid falling tones in non-final tone units, the use of a special rise, accenting function words (conjunctions, prepositions, pronouns, the verb *to be* in both Latvian and English, articles and the verb *to have* in English), the pronunciation of function words in tone units of their own using kinetic tones, as well as the occasional slowing of the rate of speech.

Prominent function words, depending on the particular speech situation, provide logical stress and emphasis; they help maintain a neat rhythmical pattern and also create the effect of hesitation; they efficiently add to the emotional colouring of speech.

Function words can be made prominent in all styles. In this sense the publicistic style of intonation does not stand out from others. However, considering its function – to affect the public emotionally –, prominence on function words contributes greatly to the effect of the speaker's power to convince the audience, his/her liveliness and emotiveness. As has been noted before, there are features of the publicistic

style that overlap with features of other styles. It proves the variability of style markers and points to the necessity of analyzing and interpreting each speech situation separately.

All of the above-mentioned factors, together with a public speaker's individual traits, including voice timbre, form the impression of an expressive manner of speaking that is indispensable for catching and keeping the listeners' attention.

References

- Apele 1982** – Apele, Antonija. *Runas māksla*. Rīga: Zinātne, 1982.
- Apele 1982** – Apele, Antonija. *Prasme runāt publiski*. Rīga: Zvaigzne, 2011.
- Bolinger 1989** – Bolinger, Dwight. *Intonation and its uses. Melody in grammar and discourse*. Stanford, CA: Stanford University Press, 1989.
- Brēde 2000** – Brēde, Maija. Palīgvārdu izcēlums: semantiski fonētiskais aspekts. *Linguistica Lettica*. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2000, 61.–71.
- Brēde 2013** – Brēde, Maija. Characteristics of the publicistic style of intonation in English and Latvian. *Baltic Journal of English Language, Literature and Culture*, 3. Rīga: University of Latvia, Faculty of Humanities, 2013, 4–19.
- Brēde 2014** – Brēde, Maija. Phonostylistic features of publicistic style of intonation in English and Latvian as manifest in the use of nuclear tones. *Valoda – 2014. Valoda dažādu kultūru kontekstā*. Daugavpils: Saule, 2014, 260.–267.
- Brēde 2016** – Brēde, Maija. Phonetic Aspect of prominence in public speaking. *Contrastive and Applied Linguistics*, 16. Rīga: University of Latvia, Faculty of Humanities, Department of Contrastive Linguistics, Translation and Interpreting, 2016, 6–17.
- Brown 1984** – Brown, Gillian. *Listening to spoken English*. Moscow: Prosveshcheniye, 1984.
- Ceplītis, Katlape 1968** – Ceplītis, Laimonis; Katlape, Nora. *Izteiksmīgas runas pamati*. Rīga: Zinātne, 1968.
- Clark, Yallop 2004** – Clark, John; Yallop, Colin. *An introduction to phonetics and phonology*. Oxford: Blackwell Publishing, 2004.
- Crystal 2008** – Crystal, David. *A dictionary of linguistics and phonetics*. Oxford: Blackwell Publishing, 2008.
- Cruttenden 1997** – Cruttenden, Alan. *Intonation*. Cambridge: Cambridge University Press, 1997.
- Geikina 2003** – Geikina, Silvija. *Retorikas pamati*. Rīga: RaKa, 2003.
- Gimson 1991** – Gimson, Alfred. *An introduction to the pronunciation of English*. London, New York, Melbourne, Auckland: Edward Arnold, 1991.

- =====
- Halliday, Greaves 2008** – Halliday, M. A. K.; Greaves, William S. *Intonation in the grammar of English*. London, Oakville: Equinox, 2008.
- Hughes et al. 2005** – Hughes, A.; Trudgill, P.; Watt, D. *English accents and dialects*. London: Hodder Arnold, 2005.
- Ivulāne 2008** – Ivulāne, Baiba. Latviešu valodas darbības vārdu klasifikācija gramatizācijas aspektā. *Vārds un tā pētīšanas aspekti*, 12 (1). Liepāja: Liepājas Universitāte, 2008, 233.–242.
- Ivulāne, Kalnača 2013** – Ivulāne, Baiba; Kalnača, Antra. Darbības vārdu gramatiskās resp. sintaktiskās funkcijas. *Latviešu valodas gramatika*. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2013, 462.–470.
- Nordquist 2015** – Nordquist, Richard. *Function word (grammar)*, 2015. Available online at <http://grammar.about.com/od/fh/g/functionword.htm>. Accessed on 12.05.2015.
- Rozenbergs 2004** – Rozenbergs, Jānis. *The stylistics of Latvian*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2004.
- Sokolova et al. 1991** – Sokolova, M. A.; Gintovt, K. P.; Tixonova I. S.; Tixonova, R. M. *English phonetics*. Moskva: Vysshaja škola, 1991.
- Van Gelderen 2015** – Van Gelderen, Elly. Function words. In: *Encyclopedia of linguistics*, 2015. Available online at <http://strazny.com/encyclopedia/sample-function-words.html>. Accessed on 12.05.2015.
- Verdonk 2002** – Verdonk, Peter. *Stylistics*. Oxford: Oxford University Press, 2002.
- Wells 2007** – Wells, John C. *English intonation*. Cambridge: Cambridge University Press, 2007.

Inese INDRIČĀNE

**LATVIEŠU VALODAS
BALSĪGO UN NEBALSĪGO TROKSNĒŅU
AKUSTISKO PAZĪMJU SALĪDZINĀJUMS**

**Comparison of the Acoustic Cues for the Latvian Voiced
and Voiceless Obstruents**

Abstract

The current study deals with the voicing contrast of the prevocalic obstruents in Standard Latvian. The aim of this paper is to describe the differences between voiced and voiceless obstruents found in their acoustic signal. The study supported by the Latvian Council of Science was conducted in the framework of the scientific research project “The acoustic characteristics of the sound system of Standard Latvian by age groups (5–15; 16–39; 40–59; 60–80)” (No 148/2012; project leader *Dr. philol.* Juris Grigorjevs).

There are 20 obstruent phonemes in Standard Latvian: voiced /b, d, j, g, v, z, ʒ, ģ, dz, dʒ/ and voiceless /p, t, c, k, f, s, š, x, ts, tʃ/. The obstruents (C) have been studied in the phonetic context of all 12 monophthongs (V) of Standard Latvian: /i, i:, e, e:, æ, æ:, a, a:, o, o:, u, u:/. Recording material consists of isolated CVC syllables pronounced by 3 native male speakers of the ages from 19 to 28, e. g. [bib], [bi:b], [beb], [be:b], [bæb], [bæ:b], [bab], [bɑ:b], [bɔb], [bɔ:b], [bub], [bu:b]. Each syllable was recorded in 9 repetitions (3 by every informant). The total amount of analysed speech data is 2160 units.

Although voiced obstruents in Standard Latvian can be successfully distinguished from their voiceless counterparts with the same manner and place of articulation on the basis of a single presence of a voice bar, voicing related differences are also displayed by a number of acoustic cues characteristic for both voiced and voiceless obstruents, i. e., 1) duration of the release phase (for the occlusives), 2) relative intensity (for the constrictives and affricates), 3) F2 transition from C to V (for all groups of the obstruents).

The results indicate that voiced occlusives in Standard Latvian are characterized by shorter duration of the release phase in comparison to their voiceless counterparts. Within each of those two groups of the occlusives (voiced vs. voiceless), the duration of the release phase increases in the same order: it is shorter for plosives articulated in the frontal part of the oral cavity (bilabials and dentals) as for the plosives articulated further back in the oral

cavity (palatals and velars). All plosives have a shorter duration of the release phase as the affricates.

Voiced constrictives and affricates in Standard Latvian tend to have higher relative intensity in comparison to their voiceless counterparts. The only exception forms the pair of the dental affricates as the voiced affricate /dʒ/ has a slightly lower relative intensity than the voiceless affricate /tʃ/. In the group of voiced constrictives and affricates it is impossible to separate sibilants from non-sibilants according to the relative intensity, whereas in the group of voiceless constrictives and affricates, sibilants can be consistently distinguished from non-sibilants as the latter (especially labiodental /f/) has a lower relative intensity. It can be explained by a fact that voiced non-sibilant phonemes, labiodental /v/ and palatal /j/, in the prevocalic position can be pronounced either as fricatives or approximants. While voiceless non-sibilants, labiodental /f/ and velar /x/, are truly fricatives. A greater number of approximant occurrences in comparison to fricative occurrences can determine much higher relative intensity values for /v/ and /j/, close to that of voiced sibilants.

In the terms of locus equations (used for the characteristics of the F2 transition from C to V), voiced obstruents in comparison to their voiceless counterparts in Standard Latvian are characterized by lower slope (except for /g/ vs. /k/), higher intercept (with an exception of /v/ vs. /f/) and lower R² values (with an exception of /b/ vs. /p/). These differences between voiced obstruents and their voiceless counterparts are mainly considered to be a result of more evident and thus more distinctive formant transitions from a voiced obstruent to the following vowel as a result of different degree of the coarticulation for voiced vs. voiceless obstruents of the same manner and place of articulation.

Further research should be required on the voicing contrast of the obstruents in Standard Latvian by increasing the number of informants and examined acoustic cues.

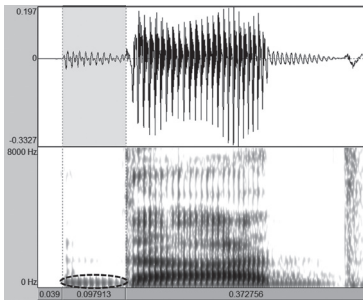
Keywords: Standard Latvian, acoustic cue, voicing contrast, obstruent

Teorētiskajā literatūrā norādīts, ka „no akustiskās fonētikas viedokļa pēc trokšņa un toņa attieksmēm, t. i., pēc sonoritātes, latviešu valodas līdzskaņus daļa trokšņņos un skaneņos. Par trokšņņiem pieņemts uzskatīt tādus līdzskaņus, kuru spektrā dominē trokšņa elements, kas izpaužas haotisku, neregulāru svārstību veidā” (LVG 2013: 75).

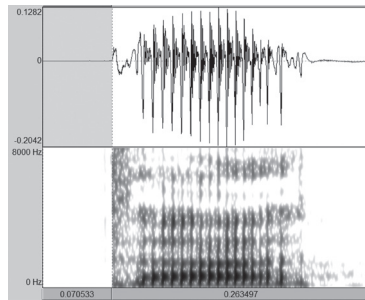
Jau agrāk publicētā rakstā (Indričāne, Urbanavičienē 2015: 53) norādīts, ka latviešu literārās valodas (turpmāk – latviešu valodas) fonētikā trokšņņi tradicionāli aplūkoti, sadalot tos divās grupās pēc balsīguma: balsīgajos trokšņņos un nebalsīgajos trokšņņos (sk., piem., LVG 2013: 75). Šis dalījums ievērots arī, izstrādājot plašākos latviešu valodas trokšņņu akustisko īpašību pētījumus (sk., piem., par balsīgajiem

troksneņiem – Čeirane 2011; par nebalsīgajiem troksneņiem – Gurtaja 1980; Indričāne 2013).

Svarīgākā akustiskā pazīme, kas latviešu valodā ļauj nošķirt balsīgas skaņas no nebalsīgām (arī balsīgos troksneņus no nebalsīgajiem), ir oscilogrammās vērojamais „balss saišu svārstību radītais tonālais komponents, kas piešķir tām cikliskumu, bet spektrogrammās – zemas frekvences balss formants” (LVG 2013: 57), kas raksturīgs balsīgām skaņām, bet nav vērojams nebalsīgu skaņu signālā (1.–6. attēls).¹ Tomēr līdz šim veiktie latviešu valodas akustiskās fonētikas pētījumi un praktiskie vērojumi, kas izdarīti dažādu runas materiālu apstrādes procesā, liecina, ka ar balsīgumu un nebalsīgumu saistītas atšķirības mērījumu rezultātos parādās arī, skatot vairākas balsīgajiem un nebalsīgajiem troksneņiem kopīgās akustiskās pazīmes, t. i., pazīmes, kas saistītas ar šo līdzskaņu artikulācijas veidu un/vai vietu.

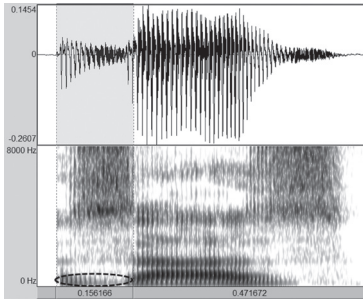

1. attēls. Zilbes [d] oscilogramma un dinamiskā spektrogramma (eksplozīvā slēdzena [d] slēguma posms oscilogrammā iezīmēts ar pelēku krāsu, bet balss formants dinamiskajā spektrogrammā – ar pārtrauktu līniju)

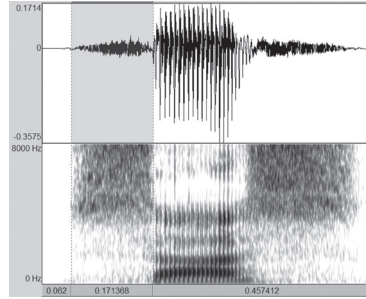

2. attēls. Zilbes [t] oscilogramma un dinamiskā spektrogramma (eksplozīvā slēdzena [t] slēguma posms, kas saplūst ar klusumu pirms zilbes fonācijas, oscilogrammā iezīmēts ar pelēku krāsu)

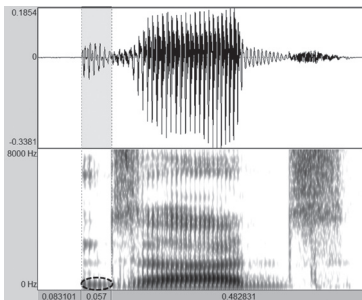
¹ Angļu valodā (piem., vārda sākumā pirms patskaņa esošu) eksplozīvo slēdzenų balsīguma un nebalsīguma kontrasts pamatojas ne tikai uz balss saišu darbību, bet arī uz aspirāciju. Tāpēc šā kontrasta raksturošanā, līdzās balss formantam, tiek skatīts arī **balssīguma sākuma laiks** (ang. *voice onset time* – saīs. *VOT*), kas atbilst intervālam (parasti izteikts milisekundēs – ms) starp eksplozīvā slēdzenų slēguma pārtraukumu un balss saišu svārstību sākumu. Šī akustiskā pazīme angļu valodā tiek lietota, lai nošķirtu balsīgos eksplozīvus slēdzenų vs. nebalsīgos neaspirētos eksplozīvus slēdzenų vs. nebalsīgos aspirētos eksplozīvus slēdzenų (Reetz, Jongman 2009: 98). Latviešu valodā balsīgajiem eksplozīvajiem slēdzenų *VOT* faktiski atbilst slēguma posma ilgumam, un izolētu zilbju sākumā tiem raksturīgas negatīvas *VOT* vērtības (Čeirane 2011: 75; Grigorjevs 2008: 23). Savukārt nebalsīgajiem eksplozīvajiem slēdzenų *VOT* aptuveni atbilst trokšņa posma ilgumam, un tiem raksturīgas pozitīvas *VOT* vērtības (Indričāne 2013: 18).

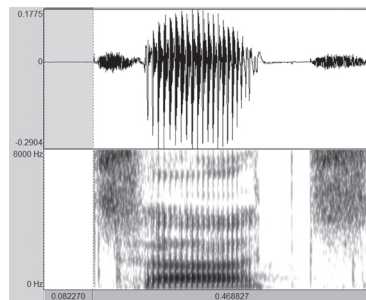
3. attēls. Zīlē [zaz] oscilogramma un dinamiskā spektrogramma (spraudzeņa [z] segments oscilogrammā iezīmēts ar pelēku krāsu, bet balsis formants dinamiskajā spektrogrammā – ar pārtrauktu līniju)

4. attēls. Zīlē [sas] oscilogramma un dinamiskā spektrogramma (spraudzeņa [s] segments oscilogrammā iezīmēts ar pelēku krāsu)

5. attēls. Zīlē [dzadz] oscilogramma un dinamiskā spektrogramma (afrikatīvā slēdzeņa [dz] slēguma posms oscilogrammā iezīmēts ar pelēku krāsu, bet balsis formants dinamiskajā spektrogrammā – ar pārtrauktu līniju)

6. attēls. Zīlē [tsats] oscilogramma un dinamiskā spektrogramma (afrikatīvā slēdzeņa [ts] slēguma posms, kas saplūst ar klusumu pirms zīlē fonācijas, oscilogrammā iezīmēts ar pelēku krāsu)

Raksta **mērķis** ir iegūt pilnīgāku priekšstatu par troksneņu balsīguma un nebalsīguma opozīciju latviešu valodā, raksturojot šos līdzskaņus pēc trim akustiskajām pazīmēm:

- 1) trokšņa posma ilguma (slēdžeņiem);
- 2) spektrālās enerģijas relatīvās intensitātes (spraudzeņiem troksneņiem);

- 3) F2 pārejas virzības no troksneņa uz tā fonētisko apkaimi veidojošo patskani (visiem troksneņiem, izmantojot lokusa vienādojumus).

Troksņa posma ilgums mērīts tikai slēdžeņiem, jo nebalsīgajiem spraudzeņiem troksneņiem prevokāliskā pozīcijā izolētās CVC zilbēs nevar precīzi noteikt segmenta sākumu. Lai gan intensitātes vērtības iespējams mērīt visiem troksneņiem, parasti šī akustiskā pazīme plašāk aplūkota tieši spraudzeņu troksneņu raksturojumā, jo tā nošķir svelpeņus un šņāceņus no pārējiem spraudzeņiem troksneņiem. Tā kā afrikatīvie slēdžeņi ir saliktas skaņas, kuras veido eksplozīvie slēdžeņi, saplūstot ar balsīguma un artikulācijas vietas ziņā vienādiem vai līdzīgiem frikatīvajiem spraudzeņiem (Reetz, Jongman 2009: 16), un to signālā nosacīti var šķirt eksplozīvā slēdžeņa un frikatīvā spraudzeņa fāzi (Markus, Grigorjevs 2002: 59), latviešu valodas akustiskās fonētikas pētījumos intensitāte parasti noteikta arī afrikatīvajiem slēdžeņiem (mērījumu veicot frikatīvajam spraudzenim atbilstīgajā fāzē).

Latviešu valodas līdzskaņu sistēmu veido 26 fonēmas (1. tabula). Atbilstīgi Starptautiskās Fonētikas asociācijas (*International Phonetic Association*) pulmonisko līdzskaņu fonoloģiskās klasifikācijas principiem (IPA 2015), līdzskaņu fonēmas 1. tabulā grupētas pēc trim kritērijiem: 1) balsīguma (tabulas šūnā kreisajā pusē tradicionāli rādītas nebalsīgās, bet labajā pusē – balsīgās fonēmas); 2) artikulācijas veida; 3) artikulācijas vietas.

Latviešu valodā ir 20 troksneņi (1. tabulā norādīti treknrakstā): 10 balsīgi – /b/, /d/, /j/, /g/, /v/, /z/, /z/, /j/, /dʒ/, /dʒ/ un 10 nebalsīgi – /p/, /t/, /c/, /k/, /f/, /s/, /ʃ/, /x/, /ts/, /tʃ/ (LVG 2013: 75).²

Fonēmas /b/, /p/, /d/, /t/, /j/, /c/, /g/, /k/ ir eksplozīvi slēdžeņi; /v/, /f/, /z/, /s/, /z/, /ʃ/, /j/, /x/ – frikatīvi spraudzeņi; /dʒ/, /ts/, /dʒ/, /tʃ/ – afrikatīvi slēdžeņi (turpat, 59., 63., 66., 71. lpp.).

Kaut gan fonēmas /v/ un /j/ latviešu valodā prevokāliskā pozīcijā izolētās zilbēs var tikt izrunātas gan kā frikatīvie spraudzeņi (berzeņi) [v], [j] (šajā gadījumā to spektrā dominē berzes troksņa komponenti),

² Atbilstīgi Starptautiskās Fonētikas asociācijas ieteikumiem, afrikatīvo slēdžeņu, kā arī dubultas artikulācijas apzīmēšanai var tikt lietoti divi ar lociņu savienoti simboli (piem., ts, kp) (IPA 2015), tomēr praksē dažādu autoru rakstos, kas publicēti izdevumā *Journal of the International Phonetic Association*, afrikatīvo slēdžeņu apzīmēšanai izmantoti arī simboli bez lociņa (piem., dʒ, tʃ – sk. Hualde et al. 2015; pf; ts/ts; tʃ/tʃ; ks – sk. Moosmüller et al. 2015; ts^h; ts; te^h; te; dz – sk. Chen, Gussenhoven 2015). Latviešu valodas afrikatīvo slēdžeņu apzīmēšanai šajā rakstā lietoti simboli dz, ts, dʒ, tʃ, jo šāds afrikatīvo slēdžeņu apzīmējums tika akceptēts un iekļauts darbā „Latviešu valodas gramatika” (LVG 2013: 24).

gan arī kā aproksimanti jeb nefrikatīvie spraudzeņi (neberzeņi jeb bezberzes spraudzeņi) [v], [j] (šajā gadījumā to spektrā redzama formantu struktūra), rakstā abi fonēmu /v/ un /j/ izrunas varianti – frikatīvais spraudzenis un nefrikatīvais spraudzenis – netiek šķirti. To apzīmēšanai fonētiskajā transkripcijā tiek lietoti vispārināti simboli [v], [j], bet frikatīvo spraudzeņu un nefrikatīvo spraudzeņu grupā ietilpstošie līdzskaņi dēvēti par *spraudzeņiem troksneņiem*.

Latviešu valodas troksneņiem raksturīgas šādas artikulācijas vietas – labiāla: bilabiāla – /b/, /p/ vai labiodentāla – /v/, /f/; dentāla – /d/, /t/, /z/, /s/, /dz/, /ts/; alveolāra – /z/, /ʃ/, /dʒ/, /tʃ/; palatāla – /j/, /c/, /j/; velāra – /g/, /k/, /x/ (turpat, 58. lpp.). Velāros troksneņus būtiskāk nekā pārējos ietekmē fonētisko apkaimi veidojošo patskaņu kvalitāte – šī ietekme ir saistīta ar artikulācijas vietas maiņu. Velāro troksneņu artikulācijas vieta mainās no velāras savienojumā ar velāriem patskaņiem uz priekšējāku – palatovelāru vai palatālu – savienojumā ar palatālajiem patskaņiem [i], [i:], [e], [e:] vai divskaņiem, kas sākas ar patskaņiem [i] un [e] atbilstošu komponentu (turpat, 61., 69. lpp.). Šajā rakstā prakse sastopamie dažādie troksneņu /g/, /k/ un /x/ varianti nav šķirti.

1. tabula. Latviešu valodas līdzskaņu fonēmu klasifikācijas tabula

Artikulācijas vieta	Bilabiāla	Labio- dentāla	Dentāla	Alveolāra	Palatāla	Velāra
Artikulācijas veids						
Eksplozīvs slēdzenis	p b		t d		c ɟ	k g
Frikatīvs spraudzenis		f v	s z	ʃ ʒ	j	x
Afrikatīvs slēdzenis			ts dz	tʃ dʒ		
Nazāls slēdzenis	m		n		ɲ	
Laterāls spraudzenis				l	ʎ	
Vibrants				r		

Analizēto materiālu veido izolētas CVC struktūras zilbes, kurās C ir latviešu valodas prevokāliskie troksneņi, bet V – patskaņi /i/, /i:/, /e/, /e:/, /æ/, /æ:/, /ɑ/, /ɑ:/, /ɔ/, /ɔ:/, /u/, /u:/, piem.: *bib* [bib], *bīb* [bi:b], *beb* [beb], *bēb* [be:b], *beb* [bæb], *bēb* [bæ:b], *bab* [bab], *bāb* [ba:b], *bob* [bɔb], *bob* [bɔ:b], *bub* [bub], *būb* [bu:b]. Pētījuma rezultāti pamatojas uz 3 informantu (vīrieši vecumā no 19 līdz 28 gadiem) izrunas datiem. Visiem informantiem latviešu valoda ir dzimtā valoda. Viņu

izrunā nav konstatēti defekti, un tā atbilst latviešu literārās valodas normām. Katra zilbe ierakstīta 9 atkārtojumos (3 katram informantam). Kopējais analizētā materiāla apjoms ir 2160 vienības.

Ieraksti veikti ar datorprogrammu *Wave Pad Sound Editor* (v. 5.40, NCH Software). Datu apstrādei un analīzei izmantotas datorprogrammas *Praat* (v. 5.3.60, Paul Boersma, David Weenink), *MS Excel* (v. 13, Microsoft Corporation) un *SPSS* (v. 22, IBM Corporation).

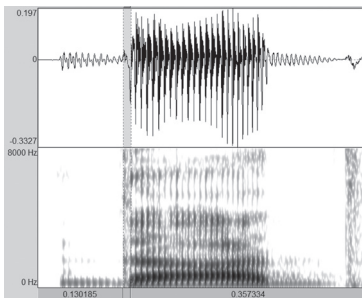
Pētījums tapis Latvijas Zinātnes padomes projektā „Latviešu standartvalodas skaņu sistēmas akustisks raksturojums pa vecuma grupām (5–15; 16–39; 40–59; 60–80 gadi)” (projekta vadītājs – *Dr. philol. Juris Grigorjevs*).

Trokšņa posma ilgums

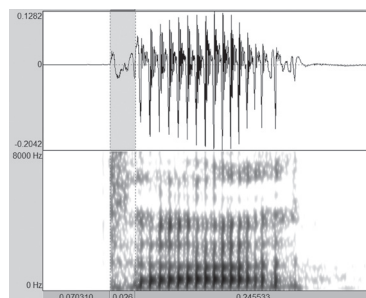
Slēdzeņa signālā var šķirt slēguma posmu, kas atbilst artikulārajam slēgumam, un eksplozijas jeb trokšņa posmu, kas atbilst slēguma pārtraukumam jeb artikulārajam atbrīvojumam (LVG 2013: 59).

Slēgums akustiski realizējas kā nosacīts klusums – tā laikā skaņas viļņa svārstības ir niecīgas (balsīgajiem slēdžeņiem) vai arī to nav vispār (nebalsīgajiem slēdžeņiem) (Kodzasov, Krivnova 2001: 164). Šajā rakstā slēguma posma ilgums nav aplūkots, jo nebalsīgajiem troksneņiem prevokāliskā pozīcijā izolētās CVC zilbēs to nevar nošķirt no klusuma, kas ir pirms zilbes izrunas.

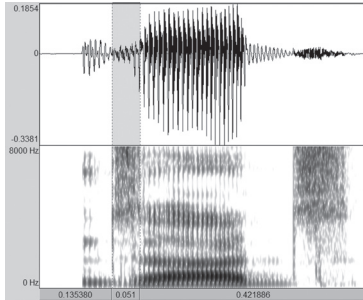
Latviešu valodas slēdžeņu trokšņa posmu parasti veido eksplozija un berzes troksnis (LVG 2013: 59). Visiem slēdžeņiem trokšņa posma ilgums noteikts, iezīmējot oscilogrammā intervālu no slēguma pārtraukuma līdz patskaņa sākumam (7.–10. attēls; trokšņa posms oscilogrammās norādīts ar pelēku krāsu).

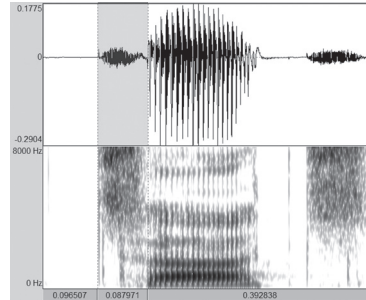
7. attēls. Trokšņa posma ilguma (s) noteikšana balsīgajam eksplozīvajam slēdžeņim [d] zilbes [dad] sākumā

8. attēls. Trokšņa posma ilguma (s) noteikšana nebalsīgajam eksplozīvajam slēdžeņim [t] zilbes [tat] sākumā

9. attēls. Trokšņa posma ilguma (s) noteikšana balsīgajam afrikatīvajam slēdzenim [dz] zilbes [dzadz] sākumā

10. attēls. Trokšņa posma ilguma (s) noteikšana nebalsīgajam afrikatīvajam slēdzenim [ts] zilbes [tsats] sākumā

Ar datorprogrammu *SPSS* latviešu valodas slēdzeniem aprēķinātas trokšņa posma ilguma vidējās statistiskās vērtības un standartnovirzes (2. tabula).

2. tabula. Latviešu valodas slēdžu trokšņa posma ilguma vērtības (ms) (VSV – vidējā statistiskā vērtība, SN – standartnovirze)

Vērtība	Balsīgie slēdži					
	Eksplozīvie slēdži				Afrikatīvie slēdži	
	[b]	[d]	[j]	[g]	[dz]	[dʒ]
VSV	12	17	40	31	81	69
SN	4	6	9	10	16	14
Vērtība	Nebalsīgie slēdži					
	Eksplozīvie slēdži				Afrikatīvie slēdži	
	[p]	[t]	[c]	[k]	[ts]	[tʃ]
VSV	24	26	55	55	109	91
SN	14	13	12	15	17	16

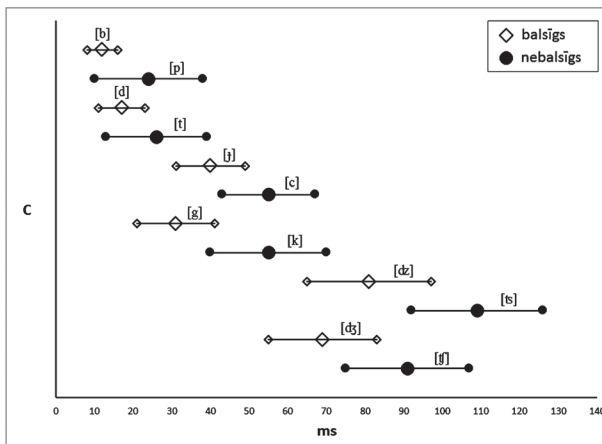
Pētījuma rezultāti rāda, ka latviešu valodas slēdžu trokšņa posma ilguma vidējās statistiskās vērtības palielinās šādā secībā:

- 1) balsīgo slēdžu grupā: [b] < [d] < [g] < [j] < [dʒ] < [dz];
- 2) nebalsīgo slēdžu grupā: [p] < [t] < [k] = [c] < [tʃ] < [ts].

Gan balsīgo, gan nebalsīgo slēdžu grupā vismazākās trokšņa posma ilguma vidējās statistiskās vērtības ir mutes dobuma priekšējā

daļā artikulētajiem eksplozīvajiem slēdžeņiem: bilabiālajiem [b], [p] un dentālajiem [d], [t]; lielākas – dziļāk mutes dobumā artikulētajiem eksplozīvajiem slēdžeņiem: palatālajiem [ɟ], [c] un velārajiem [g], [k]; vislielākās – afrikatīvajiem slēdžeņiem: dentālajiem [dʒ], [tʃ] un alveolārajiem [dʒ], [tʃ]. Eksplozīvajiem slēdžeņiem salīdzinājumā ar afrikatīvajiem slēdžeņiem aprēķinātas arī mazākas standartnovirzes: balsīgo slēdžeņu grupā – [b], [d], [ɟ], [g] mazākas nekā [dʒ], [dʒ], bet nebalsīgo slēdžeņu grupā – [p], [t], [c], [k] mazākas nekā [tʃ], [tʃ].

Šā pētījuma rezultāti atbilst iepriekšējo pētījumu datiem (sk., piem., par prevokāliskajiem balsīgajiem eksplozīvajiem slēdžeņiem – Čeirane 2011: 81–87; par prevokāliskajiem nebalsīgajiem eksplozīvajiem slēdžeņiem – Indričāne 2008; Indričāne 2009; par intervokāliskajiem nebalsīgajiem slēdžeņiem – Indričāne 2013: 60–64). Atšķirības eksplozīvo slēdžeņu trokšņa posma ilgumā tiek skaidrotas ar artikulātoru (aktīvā un pasīvā runas orgāna) saskares laukuma lielumu laikā, kad tiek veidots slēgums. Eksplozīvo slēdžeņu [b], [p], [d], [t] trokšņa posms ir īsāks, jo to slēguma laikā artikulātoru saskares laukums ir mazāks. Savukārt, eksplozīvo slēdžeņu [ɟ], [c], [g], [k] trokšņa posms ir garāks, jo to slēguma laikā artikulātoru saskares laukums ir plašāks. Tā kā afrikatīvie slēdžeņi ir saliktas skaņas, kuras veidojas eksplozīvā slēdžeņa un frikatīvā spraudzeņa saplūsmes rezultātā, afrikatīvo slēdžeņu trokšņa posms salīdzinājumā ar eksplozīvajiem slēdžeņiem ir garāks.

1. grafiks. Latviešu valodas slēdžeņu trokšņa posma ilguma vidējo statistisko vērtību un standartnoviržu nogriežņi

1. grafikā attēlotie nogriežņi rāda latviešu valodas slēdzeņu trokšņa posma ilguma vidējo statistisko vērtību un standartnoviržu apgabalu. Šie nogriežņi iegūti, savienojot trīs punktus (vērtības): pirmais no tiem iegūts, no vidējās statistiskās vērtības atņemot standartnovirzes vērtību, otrais (lielākais) – norādot vidējo statistisko vērtību, bet trešais – vidējai statistiskajai vērtībai pieskaitot standartnovirzes vērtību.

Salīdzinot latviešu valodas balsīgo un nebalsīgo slēdzeņu datus, redzams, ka balsīgajiem slēdžeņiem raksturīgs īsāks trokšņa posms nekā artikulācijas veida un vietas ziņā atbilstīgajiem nebalsīgajiem slēdžeņiem.

Spektrālās enerģijas relatīvā intensitāte

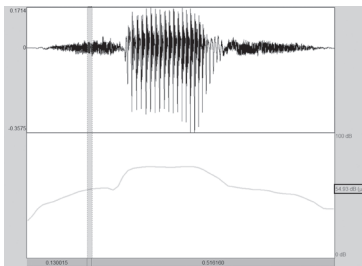
Viena no spraudzeņu troksneņu (un arī afrikatīvo slēdzeņu) raksturojumā izmantotām akustiskajām pazīmēm ir spektrālās enerģijas intensitāte. Teorētiskajā literatūrā trūkst vienota viedokļa par šīs pazīmes efektivitāti spraudzeņu troksneņu savstarpējā nošķiršanā. Turklāt šīs pazīmes efektivitāte lielā mērā ir atkarīga arī no izvēlētās mērījumu metodikas.

Līdz šim veiktie latviešu valodas spraudzeņu troksneņu un afrikatīvo slēdzeņu spektrālās smailes intensitātes pētījumi rāda, ka gan balsīgo, gan nebalsīgo spraudzeņu troksneņu un afrikatīvo slēdzeņu grupā var nošķirt intensitātes ziņā stiprākos – dentālos un alveolāros līdzskaņus no intensitātes ziņā vājākajiem – labiodentālajiem līdzskaņiem: balsīgo spraudzeņu troksneņu grupā [z], [ʒ], [dʒ], [dʒ] no [v], bet nebalsīgo spraudzeņu troksneņu grupā [s], [ʃ], [tʃ], [tʃ] no [f] (sk., piem., par prevokāliskajiem balsīgajiem spraudzeņiem troksneņiem un afrikatīvajiem slēdžeņiem – Čeirane 2011: 117–119; par nebalsīgajiem intervokāliskajiem frikatīvajiem spraudzeņiem un afrikatīvajiem slēdžeņiem – Indričāne 2013: 89–95; par prevokāliskajiem nebalsīgajiem frikatīvajiem spraudzeņiem – Indričāne 2014: 110–113). Raksturojot balsīgo palatālo spraudzeni troksneni [j],³ Solveiga Čeirane norādījusi, ka tā spektrālās smailes intensitāte ir līdzīga labiodentālā spraudzeņa troksneņa [v] intensitātei. Tomēr ir konstatēti arī izrunas gadījumi, kad spraudzeņa troksneņa [j] intensitātes vērtības ir tuvākas [z] un [ʒ] vērtībām (Čeirane 2011: 119). Nebalsīgā velārā spraudzeņa troksneņa [x] intensitātes vērtības parasti ir mazākas nekā spraudzeņiem troksneņiem [s], [ʃ], [tʃ], [tʃ], bet lielākas nekā labiodentālajam

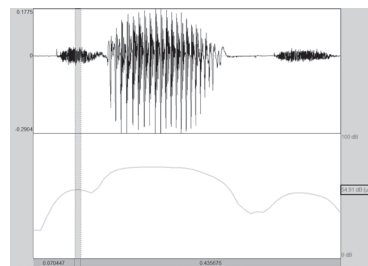
³ Palatālā spraudzeņa troksneņa apzīmēšanai S. Čeirane savā darbā lietojusi simbolu [j] (Čeirane 2011).

spraudzenim troksnenim [f]. Tomēr velārajam spraudzenim troksnenim [x] aprēķinātās intensitātes vērtības ir līdzīgākas [s], [ʃ], [ts], [tʃ], nevis [f] aprēķinātajām vērtībām (Indričāne 2013: 89–95).

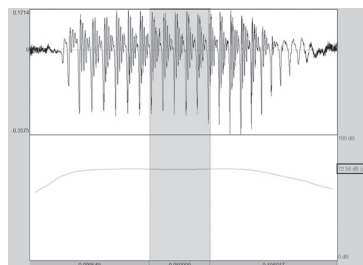
Sajā pētījumā noteikta spraudzeņu troksneņu, kā arī afrikatīvo slēdzeņu relatīvā intensitāte, t. i., attiecība, kas iegūta, izdalot spraudzeņa troksneņa (vai afrikatīvā slēdzeņa) vidējās intensitātes vērtību ar tā fonētiskā apkaimē esoša patskaņa vidējās intensitātes vērtību. Gan līdzskaņiem, gan patskaņiem vidējās intensitātes vērtības iegūtas ar datorprogrammu *Praat* – spraudzeņiem troksneņiem un afrikatīvajiem slēdzeņiem no 10 ms gara posma (11.–12. attēls), bet patskaņiem no 50 ms gara posma (13. attēls). Spraudzeņiem troksneņiem (11. attēls) un patskaņiem (13. attēls) relatīvās intensitātes vērtības noteikšanai izmantotais posms iezīmēts šīm skaņām atbilstīgo segmentu vidus daļā, bet afrikatīvajiem slēdzeņiem (12. attēls) – trokšņa posma vidus daļā, kur vismazāk vērojama fonētiskās apkaimes ietekme.

11. attēls. Vidējās intensitātes vērtības (dB (μ E)) noteikšana spraudzenim troksnenim [s] zilbē [sas]

12. attēls. Vidējās intensitātes vērtības (dB (μ E)) noteikšana afrikatīvajam slēdzenim [ts] zilbē [tsats]

13. attēls. Vidējās intensitātes vērtības (dB (μ E)) noteikšana patskanim [a]

Ar datorprogrammu *SPSS* spraudzeņiem troksneņiem un afrikatīvajiem slēdzeņiem aprēķinātas relatīvās intensitātes vidējās statistiskās vērtības un standartnovirzes (3. tabula).

3. tabula. Latviešu valodas spraudzeņu troksneņu un afrikatīvo slēdzeņu relatīvās intensitātes vērtības (dB) (VSV – vidējā statistiskā vērtība, SN – standartnovirze)

Vērtība	Balsīgie spraudzeņi troksneņi un afrikatīvie slēdzeņi						
	Spraudzeņi troksneņi					Afrikatīvie slēdzeņi	
	[v]	[z]	[ʒ]	[j]	–	[dʒ]	[dʒ]
VSV	0,810	0,817	0,818	0,848	–	0,797	0,821
SN	0,053	0,040	0,043	0,066	–	0,038	0,044
Vērtība	Nebalsīgie spraudzeņi troksneņi un afrikatīvie slēdzeņi						
	Spraudzeņi troksneņi					Afrikatīvie slēdzeņi	
	[f]	[s]	[ʃ]	–	[x]	[ts]	[tʃ]
VSV	0,663	0,792	0,777	–	0,732	0,800	0,796
SN	0,067	0,067	0,035	–	0,062	0,053	0,035

Pētījuma rezultāti rāda, ka relatīvās intensitātes vidējās statistiskās vērtības palielinās šādā secībā:

- 1) balsīgo spraudzeņu troksneņu un afrikatīvo slēdzeņu grupā:
[dʒ] < [v] < [z] < [ʒ] < [dʒ] < [j];
- 2) nebalisīgo spraudzeņu troksneņu un afrikatīvo slēdzeņu grupā:
[f] < [x] < [ʃ] < [s] < [tʃ] < [ts].

Balsīgo spraudzeņu troksneņu un afrikatīvo slēdzeņu veidotajā grupā vismazākā relatīvās intensitātes vidējā statistiskā vērtība ir afrikatīvajam slēdzenim [dʒ] (0,797 (dB)), bet vislielākā – spraudzenim troksnenim [j] (0,848 (dB)). Ar mazāku relatīvās intensitātes vidējo statistisko vērtību no citiem balsīgajiem spraudzeņiem troksneņiem un afrikatīvajiem slēdzeņiem atšķiras arī labiodentālais spraudzenis troksnenis [v] (0,810 (dB)). Savukārt spraudzeņu troksneņu [z], [ʒ] un afrikatīvā slēdzeņa [dʒ] relatīvās intensitātes vērtības ir samērā līdzīgas (sk. 3. tabulu). Iegūtie balsīgo spraudzeņu troksneņu un afrikatīvo slēdzeņu dati atšķiras no agrāku pētījumu rezultātiem, jo t. s. sibilantiem – spraudzeņiem troksneņiem [z], [ʒ] un afrikatīvajiem slēdzeņiem [dʒ], [dʒ] –, kas parasti raksturoti kā intensīvāki, aprēķinātas mazākas intensitātes vidējās statistiskās vērtības nekā palatālajam spraudzenim troksnenim [j]. Afrikatīvajam slēdzenim [dʒ] intensitātes vidējā statistiskā vērtība ir mazāka

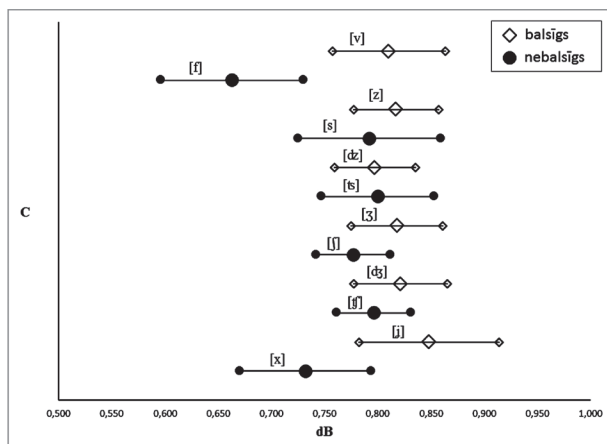
arī salīdzinājumā ar labiodentālo spraudzeni troksneni [v], kas parasti raksturots kā intensitātes ziņā vājākais. Šīs atšķirības pētījumu rezultātos, izskaidrojamas gan ar dažādu mērījumu metodiku, gan ar spraudzeņu troksneņu /v/ un /j/ variantu atšķirīgu īpatsvaru analizētajā materiālā. Agrākos balsīgo spraudzeņu troksneņu pētījumos (Čeirane 2010; Čeirane 2011) mērīta spektrālās smailes intensitāte, bet šajā pētījumā – relatīvā intensitāte. Turklāt spraudzeņiem troksneņiem [v] un [j] relatīvās intensitātes vērtības aprēķinātas, nešķirot šo līdzskaņu dažādos variantus – frikatīvā spraudzeņa un nefrikatīvā spraudzeņa – realizācijas. Iespējams, gadījumos, kad analizētajā materiālā dominē frikatīvo spraudzeņu realizācijas – [v] un [j] –, šo līdzskaņu relatīvā intensitāte ir mazāka, bet gadījumos, kad analizētajā materiālā dominē nefrikatīvo spraudzeņu realizācijas – [v] un [j] –, šo līdzskaņu intensitāte ir lielāka.

Nebalsīgo spraudzeņu troksneņu un afrikatīvo slēdzeņu veidotajā grupā mazākas relatīvās intensitātes vidējās statistiskās vērtības ir spraudzeņiem troksneņiem [f] un [x], bet lielākas – spraudzeņiem troksneņiem [s], [ʃ] un afrikatīvajiem slēdzeņiem [ts], [tʃ]. No citiem nebalsīgajiem spraudzeņiem troksneņiem visvairāk atšķiras labiodentālais spraudzenis troksnenis [f] – tā intensitāte ir ievērojami mazāka. Turpretī velārā spraudzeņa troksneņa [x] relatīvā intensitāte (ja tiek skatītas vērtības, kas līdzskaņiem aprēķinātas neatkarīgi no patskaņu fonētiskās apkaimes) salīdzinājumā ar labiodentālo spraudzeni troksneni [f] ir tuvāka sibilantu – spraudzeņu troksneņu [s], [ʃ] un afrikatīvo slēdzeņu [ts], [tʃ] – relatīvajai intensitātei, kas atbilst agrāka pētījuma (Indričāne 2014)⁴ datiem.

Latviešu valodas spraudzeņu troksneņu vidējo statistisko vērtību un standartnoviržu nogriežņi redzami 2. grafikā (tas izveidots, izmantojot tādu pašu metodiku, kā iegūstot slēdzeņu trokšņa posma ilguma vidējo statistisko vērtību un standartnoviržu nogriežņus – sk. iepriekš rakstā 1. grafiku un tā aprakstu). Latviešu valodas spraudzeņu troksneņu un afrikatīvo slēdzeņu grupā balsīguma ziņā kontrastē šādi artikulācijas veida un vietas ziņā atbilstīgi līdzskaņi: /v/–/f/; /z/–/s/; /ʒ/–/ʃ/; /dʒ/–/tʃ/; /dʒ/–/tʃ/. Pārējie līdzskaņi šajā grupā pārus neveido – latviešu valodā nav ne balsīgajam palatālajam spraudzenim troksnenim /j/ atbilstīgas nebalsīga palatāla spraudzeņa troksneņa fonēmas, ne arī nebalsīgajam velārajam spraudzenim troksnenim /x/ atbilstīgas balsīga velāra spraudzeņa troksneņa fonēmas.

⁴ Rakstā salīdzināta tikai frikatīvo spraudzeņu jeb spraudzeņu troksneņu [f], [s], [ʃ], [x] intensitāte, bet tajā nav iekļauti nebalsīgo afrikatīvo slēdzeņu [ts], [tʃ] dati.

Pētījuma rezultāti rāda, ka spraudzeņu troksneņu un afrikatīvo slēdzeņu veidotajā grupā līdzskaņu pāros, kuri kontrastē balsīguma ziņā, lielāka relatīvā intensitāte parasti ir raksturīga balsīgajam troksnenim, nevis tā nebalsīgajam ekivalentam: [v] > [f]; [z] > [s]; [ʒ] > [ʃ]; [dʒ] > [tʃ]. Izņēmumu veido dentālie afrikatīvie slēdžeņi, jo balsīgajam afrikatīvajam slēdzenim [dʒ] (0,797 (dB)) aprēķināta mazliet mazāka relatīvās intensitātes vidējā statistiskā vērtība nekā nebalsīgajam afrikatīvajam slēdzenim [tʃ] (0,800 (dB)), taču nebalsīgajam afrikatīvajam slēdzenim aprēķināta arī lielāka standartnovirze: [dʒ] (0,038 (dB)) un [tʃ] (0,053 (dB)). Balsīgajiem un nebalsīgajiem sibilantiem – [z], [ʒ], [dʒ], [dʒ] un [s], [ʃ], [ts], [tʃ] – aprēķinātās relatīvās intensitātes vidējās statistiskās vērtības ir savstarpēji līdzīgākas. Turpretī balsīgo nesibilantu – [v], [j] – relatīvās intensitātes vidējās statistiskās vērtības ir ievērojami lielākas nekā nebalsīgajiem nesibilantiem – [f], [x].

2. grafiks. Latviešu valodas spraudzeņu troksneņu un afrikatīvo slēdzeņu relatīvās intensitātes vidējās statistiskās vērtības un standartnovirzes nogriežņi

F2 pārejas virzība

Gadījumos, kad līdzskaņa fonētisko apkaime veido patskanis, informāciju par līdzskaņa artikulācijas veidu un vietu sniedz ne tikai paša līdzskaņa segments, bet arī formantu pārejas no līdzskaņa uz fonētisko apkaime veidojošo patskani – CV⁵ (sk. LVG 2013: 59 – par slēdžeņiem un to artikulācijas vietas noteikšanu).

⁵ Arī otrādi: no patskaņa uz fonētisko apkaime veidojošo līdzskani – VC.

Formantu pārejas atspoguļo artikulatoru kustības un balss trakta formas izmaiņas runas laikā (Kodzasov, Krivnova 2001: 170). No akustiskās fonētikas viedokļa, formantu pārejas ir spektrālās enerģijas koncentrācijas joslu frekvenču maiņas (Grigorjevs 2008: 24). Tradicionāli tiek uzskatīts, ka F1 pāreja ir artikulācijas veida pazīme, bet F2 un F3 pārejas – artikulācijas vietas pazīmes (Kent, Read 1992: 116–117). Līdzskaņu akustiskajos aprakstos lielāka vērība parasti veltīta F2 pārejas raksturojumam, kas saistīts ar t. s. lokusa teoriju un lokusa vienādojumiem (*locus equations*), kuras pamatnostādnes (sk., piem., Delattre et al. 1955; Lindblom 1963) un attīstība (sk., piem., Sussman et al. 1993) aplūkota gan ārzemju, gan latviešu fonētikas speciālistu (sk. turpmāk) publikācijās.

Šajā rakstā F2 pārejas virzības raksturošanai izmantoti lokusa vienādojumi – metode, kas tiek lietota līdzskaņa artikulācijas vietas noteikšanai, kā arī – lai pētītu līdzskaņa un tā fonētisko apkaimi veidojošo patskaņu līdzartikulāciju. Šīs metodes pamatā ir atziņa, ka starp F2 frekvences vērtību, kas mērīta patskaņa vidū jeb stabilajā posmā ($F2_{\text{vidus}}$), un F2 frekvences vērtību, kas mērīta patskaņa sākumā ($F2_{\text{sākums}}$), vietā, kur robežojas līdzskanis ar patskani, pastāv lineāras regresijas attiecības. Šīs attiecības iespējams izteikt ar vienādojumu:

$$y = k * x + c$$

jeb

$$F2_{\text{sākums}} = k * F2_{\text{vidus}} + c$$

Šajā vienādojumā y jeb funkcijas vērtība atbilst $F2_{\text{sākums}}$ vērtībai; k ir slīpuma vērtība jeb koeficients, kas nosaka lineārās regresijas taisnes stāvumu vai lēzenumu; x jeb funkcijas arguments atbilst $F2_{\text{vidus}}$ vērtībai, bet c ir y ass krustpunkta vērtība jeb punkts, kurā lineārās regresijas taisne krusto y asi.

Attēlojot $F2_{\text{vidus}}$ un $F2_{\text{sākums}}$ vērtības koordinātu plaknē, tiek iegūta lineārās regresijas taisne, kas raksturo līdzskaņa un tā fonētiskā apkaimē izrunāto patskaņu līdzartikulāciju. Stāvāka taisne, kurai raksturīga samērā liela slīpuma (un maza y ass krustpunkta vērtība) norāda, ka līdzskanis vairāk pakļauts līdzartikulācijai ar fonētisko apkaimi veidojošiem patskaņiem. Turpretī lēzenāka taisne, kuru raksturo samērā maza slīpuma (un liela y ass krustpunkta vērtība) liecina par mazāku troksneņa un tā fonētisko apkaimi veidojošo patskaņu līdzartikulāciju.

Lokusa vienādojumi lietoti arī latviešu valodas līdzskaņu pētīšanā (sk., piem., Čeirane 2006; Čeirane 2007; Čeirane 2011; Čeirane, Indričāne 2012; Čeirane et al. 2014; Grigorjevs 2012a; Grigorjevs 2012b; Indričāne 2008; Indričāne 2009; Indričāne 2013; Indričāne 2014; Taperte 2014), salīdzināti lietuviešu un latviešu valodas troksneņu dati (Urbanavičienē, Indričāne 2015). Iepriekš veikto pētījumu rezultāti rāda, ka lokusa vienādojumi latviešu valodas līdzskaņus sadala divās atšķirīgās grupās. Vienā grupā ietilpst labiālie un velārie līdzskaņi, kuru artikulācijai nepieciešams mazāk precīzs runas orgānu stāvoklis⁶ un kurus būtiski ietekmē fonētisko apkaimi veidojošo patskaņu kvalitāte, bet otrā – dentālie, alveolārie un palatālie līdzskaņi, kuru izrunai nepieciešama precīzāka artikulācija un kuri drīzāk paši ietekmē fonētisko apkaimi veidojošo patskaņu kvalitāti.

Abas šīs līdzskaņu grupas – labiālos un velāros līdzskaņus vs. dentālos, alveolāros un palatālos līdzskaņus – vienādos fonētiskos apstākļos var nošķirt gan pēc slīpuma vērtības (lielāka labiālajiem un velārajiem līdzskaņiem, bet mazāka dentālajiem, alveolārajiem un palatālajiem līdzskaņiem), gan pēc *y* ass krustpunkta vērtības (lielāka dentālajiem, alveolārajiem un palatālajiem līdzskaņiem, bet mazāka labiālajiem un velārajiem līdzskaņiem). Parasti savstarpēji var nošķirt arī labiālos un velāros līdzskaņus – pēc slīpuma vērtības (lielāka velārajiem, bet mazāka labiālajiem līdzskaņiem).

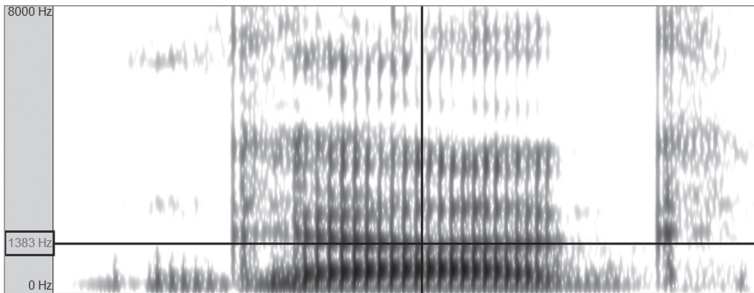
Balsīguma ziņā vienādu līdzskaņu grupās parasti var nošķirt arī dentālos un alveolāros līdzskaņus no palatālajiem līdzskaņiem – pēc *y* ass krustpunkta vērtības (palatālajiem līdzskaņiem tā ir lielāka nekā dentālajiem un alveolārajiem līdzskaņiem). Turpretī dentālo un alveolāro līdzskaņu vērtības savstarpēji mēdz pārklāties ne tikai visu līdzskaņu (gan balsīgo, gan nebalsīgo) veidotajā kopā, bet dažkārt arī balsīguma ziņā vienādu (tikai balsīgo vai tikai nebalsīgo) līdzskaņu datu kopās.

Pētījumos, kuros iekļauti balsīguma ziņā dažādi līdzskaņi, konstatēts, ka balsīgajiem līdzskaņiem parasti raksturīgas mazākas slīpuma vērtības, lielākas *y* ass krustpunkta vērtības un mazākas R² vērtības (Čeirane et al. 2014: 43) nekā to nebalsīgajiem korelātiem.

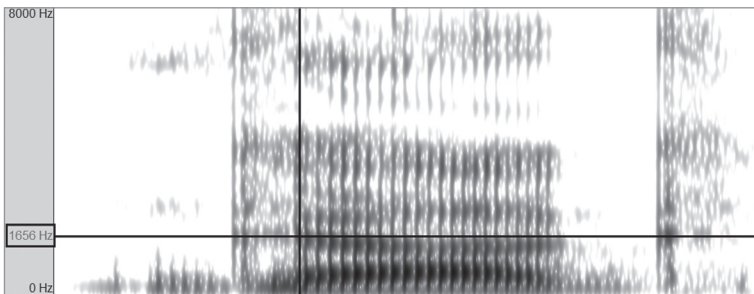
⁶ Labiālo līdzskaņu artikulācijā aktīvais runas orgāns ir lūpas, tāpēc pārējie runas orgāni jau šo līdzskaņu izrunas laikā var pielāgoties nākamās skaņas izrunai. Savukārt, lielāka velāro līdzskaņu līdzartikulācija ar patskaņiem tiek skaidrota ar fonoloģiskas opozīcijas neesamību latviešu valodā starp velāriem un palatovelāriem līdzskaņiem, kā rezultātā velāro līdzskaņu izrunas laikā ir iespējams mazliet variēt ar mēles muguras pakalējo daļu (sk. Čeirane, Indričāne 2012: 43; Čeirane et al. 2014: 34–36).

Izņēmumi šai tendencei dažkārt vērojami labiālo un/vai velāro līdzskaņu grupās (sal. [v] vs. [f] – Čeirane, Indričāne 2012: 44–45; arī [g] vs. [k] – turpat, 43.–44. lpp. un Čeirane et al. 2014: 43).

Lai iegūtu lokusa vienādojumus, visiem patskaņiem CVC zilbēs ar datorprogrammu *Praat* noteiktas $F2_{\text{vidus}}$ un $F2_{\text{sākums}}$ frekvences vērtības hercos (Hz). $F2_{\text{vidus}}$ frekvences vērtība mērīta patskaņa vidū jeb stabilajā posmā (14. attēls), bet $F2_{\text{sākums}}$ frekvences vērtība – $F2$ pārejas sākumā no troksneņa uz patskani (15. attēls). Abos gadījumos spektrogrammā iezīmēts $F2$ centrs viena balss saišu svārstību cikla laikā. $F2_{\text{vidus}}$ frekvences vērtības koordinātu plaknē atzīmētas uz x ass, bet $F2_{\text{sākums}}$ frekvences vērtības – uz y ass), tā iegūtot lineārās regresijas grafikus.

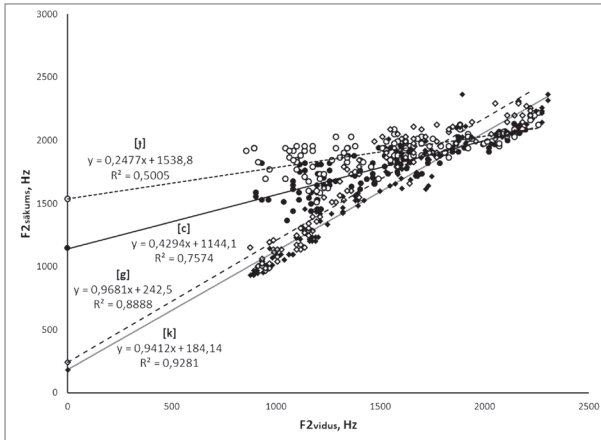
14. attēls. $F2_{\text{vidus}}$ frekvences vērtības (Hz) noteikšana

15. attēls. $F2_{\text{sākums}}$ frekvences vērtības (Hz) noteikšana

Lineārās regresijas grafikā (sk. 3. grafiku) katrs patskanis attēlots kā punkts, kura x ass koordinātu nosaka $F2_{\text{vidus}}$ frekvences vērtība, bet y ass koordinātu – $F2_{\text{sākums}}$ frekvences vērtība. Caur punktu ($F2_{\text{vidus}}$ vs. $F2_{\text{sākums}}$) kopumu koordinātu plaknē novilkta lineārās re-

gresijas taisne, kas raksturo troksneņa līdzartikulāciju ar tā fonētiskā apkaimē izrunātiem patskaņiem. Līdzās katra troksneņa taisnei norādīta lineārā funkcija (lokusa vienādojums) un determinācijas koeficients – R^2 . Šis koeficients rāda, cik precīzi taisne uzzīmēta, t. i., vai taisne uzzīmēta maksimāli tuvu katram no plāknē attēlotajiem datu punktiem. R^2 vērtība var būt no 0 līdz 1. Jo R^2 vērtība ir tuvāka skaitlim 1, jo taisne uzzīmēta ar lielāku precizitāti.

3. grafiks. Latviešu valodas balsīgo eksplozīvo slēdžu – palatālā [j] un velārā [g] –, kā arī nebalsīgo eksplozīvo slēdžu – palatālā [c] un velārā [k] – lineārās regresijas taisnes

Latviešu valodas troksneņiem aprēķinātās slīpuma, y ass krustpunkta un R^2 vērtības rādītas 4. tabulā. Šīs vērtības palielinās turpmāk norādītajā secībā:

1) balsīgajiem troksneņiem:

- slīpuma vērtības: [j] < [dʒ] < [ʃ] < [dʒ] < [z] < [ʒ] < [d] < [b] < [v] < [g];
- y ass krustpunkta vērtības: [g] < [v] < [b] < [d] < [z] < [ʒ] < [dʒ] < [dʒ] < [ʃ] < [j];
- R^2 vērtības: [j] < [dʒ] < [ʃ] < [z] = [dʒ] < [ʒ] < [d] < [g] < [v] < [b];

2) nebalsīgajiem troksneņiem:

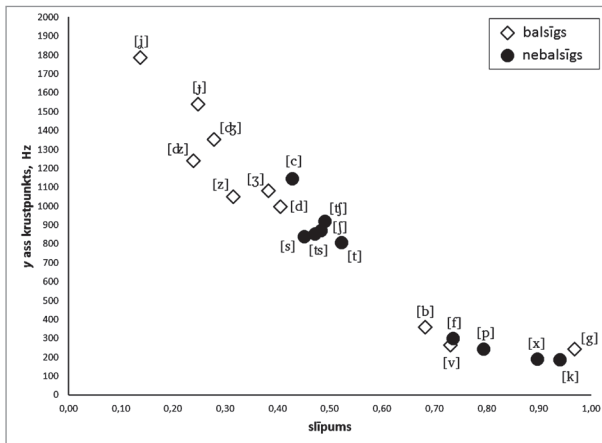
- slīpuma vērtības: [c] < [s] < [ts] < [ʃ] < [ʃ] < [t] < [f] < [p] < [x] < [k] < [g];
- y ass krustpunkta vērtības: [k] < [x] < [p] < [f] < [t] < [s] < [ts] < [ʃ] < [ʃ] < [c];

• R² vērtības: [c] < [tʃ] < [s] = [ts] = [ʃ] < [t] < [k] < [p] < [f] < [x].

4. tabula. Latviešu valodas troksneņu slīpuma, y ass krustpunkta (Hz) un determinācijas koeficienta (R²) vērtības

Indekss	Balsīgie troksneņi										
	Eksplozīvie slēdžeņi				Spraudžeņi troksneņi					Afrikatīvie slēdžeņi	
	[b]	[d]	[ʃ]	[g]	[v]	[z]	[ʒ]	[j]	–	[dʒ]	[dʒ]
Slīpums	0,68	0,41	0,25	0,97	0,73	0,31	0,38	0,14	–	0,24	0,28
y ass krustp.	360	997	1539	243	265	1051	1083	1788	–	1241	1353
R ²	0,97	0,78	0,50	0,89	0,96	0,57	0,64	0,23	–	0,57	0,41
Indekss	Nebalsīgie troksneņi										
	Eksplozīvie slēdžeņi				Spraudžeņi troksneņi					Afrikatīvie slēdžeņi	
	[p]	[t]	[c]	[k]	[f]	[s]	[ʃ]	–	[x]	[ts]	[tʃ]
Slīpums	0,79	0,52	0,43	0,94	0,74	0,45	0,48	–	0,90	0,47	0,49
y ass krustp.	241	804	1144	184	300	837	868	–	187	850	919
R ²	0,96	0,85	0,76	0,93	0,97	0,78	0,78	–	0,98	0,78	0,77

Slīpuma un y ass krustpunkta vērtības attēlotas jaunā koordinātu plaknē (slīpuma vērtības – uz x ass, bet y ass krustpunkta vērtības – uz y ass), tā iegūstot latviešu valodas troksneņu F2 lokusu grafiku.

4. grafiks. Latviešu valodas troksneņu F2 lokusu grafiks

Šā pētījuma rezultāti atbilst iepriekš veikto pētījumu datiem un rāda, ka gan balsīgo, gan nebalsīgo troksneņu grupā labiālajiem un velārajiem troksneņiem raksturīgas lielas slīpuma un mazas y ass krustpunkta vērtības (tas liecina, ka šie troksneņi patskaņu ietekmei pakļaujas vairāk). Šiem troksneņiem arī raksturīgas lielas R^2 vērtības (tuvas skaitlim 1). Turpretī dentālajiem, alveolārajiem un palatālajiem troksneņiem raksturīgas mazas slīpuma un lielas y ass krustpunkta vērtības (tas liecina, ka šie troksneņi patskaņu ietekmei pakļaujas mazāk un drīzāk paši ietekmē fonētisko apkaimi veidojošos patskaņus). Šo troksneņu R^2 vērtības ir samērā atšķirīgas (no 0,23 palatālajam spraudzenim troksnenim [j] līdz 0,85 dentālajam eksplozīvajam slēdzenim [t]), bet visos gadījumos tās ir mazākas salīdzinājumā ar labiālajiem un velārajiem troksneņiem. Labiālos un velāros troksneņus no dentālajiem, alveolārajiem un palatālajiem troksneņiem var nošķirt gan pēc slīpuma, gan pēc y ass krustpunkta vērtības.

Labiālos troksneņus no velārajiem troksneņiem var nošķirt, galvenokārt, pēc slīpuma vērtības, jo neatkarīgi no balsīguma/nebalsīguma labiālajiem troksneņiem slīpuma vērtība ir mazāka nekā velārajiem troksneņiem. Turpretī y ass krustpunkta vērtība nošķir tikai balsīguma ziņā vienādus labiālos un velāros troksneņus, turklāt arī šādā gadījumā labiālajiem un velārajiem troksneņiem y ass krustpunkta vērtības ir samērā līdzīgas (sal., piem., labiodentālajam [v] – 265 Hz un velārajam [g] – 243 Hz).

Dentālo, alveolāro un palatālo troksneņu vērtības pārklājas, un šos līdzskaņus (visbiežāk – dentālos un alveolāros no palatālajiem) savstarpēji var nošķirt vienīgi balsīguma ziņā vienādu līdzskaņu grupās.

Balsīgo troksneņu grupā konsekventi iespējams nošķirt palatālos troksneņus [j] (pēc vismazākās slīpuma un vislielākās y ass krustpunkta vērtības) un [ɲ] (pēc lielākās y ass krustpunkta vērtības) no dentālajiem un alveolārajiem troksneņiem. Dentālo un alveolāro troksneņu vērtības savstarpēji pārklājas.

Arī nebalsīgo troksneņu grupā var nošķirt palatālo troksneni [c] (pēc vismazākās slīpuma un vislielākās y ass krustpunkta vērtības) no dentālajiem un alveolārajiem troksneņiem. Nosacīti iespējams nošķirt arī dentālos troksneņus (mazāka y ass krustpunkta vērtība) no alveolārajiem troksneņiem (lielāka y ass krustpunkta vērtība). Tomēr robeža starp šīm abām troksneņu grupām ir tikai 15 Hz (y ass krustpunkta vērtība dentālajam afrikatīvajam slēdzenim [ts] ir 850 Hz, bet alveolārajam spraudzenim troksnenim [ʃ] – 868 Hz).

Salīdzinot balsīgo un nebalsīgo troksneņu datus, redzams, ka gandrīz visā analizētajā materiālā balsīgajiem troksneņiem ir raksturīgas mazākas slīpuma vērtības (izņemot velāro troksneni [g]), lielākas y ass krustpunkta vērtības (izņemot labiodentālo troksneni [v]) un mazākas R^2 vērtības (izņemot bilabiālo troksneni [b]) nekā artikulācijas veida un vietas ziņā atbilstīgajiem nebalsīgajiem troksneņiem. Šīs atšķirības lokusa vienādojumu rezultātos tiek saistītas (sk., piem., Everett 2008: 195; Čeirane et al. 2014: 37) nevis ar atšķirīgu līdzartikulācijas apjomu balsīgajiem vs. nebalsīgajiem troksneņiem, bet ar trokšņa posma ilgumu (slēdzeņiem – eksplozijas posma garumu, bet spraudzeņiem troksneņiem – kopējo segmenta garumu), kā arī ar balsīgajiem troksneņiem raksturīgām skaidrākām un tāpēc distinktīvākām formantu pārejām, kas ļauj $F2_{\text{sākums}}$ vērtību mērīt tuvāk troksneņa segmentam.

Secinājumi

Apkopojot pētījuma rezultātus, var secināt, ka latviešu valodā balsīgie troksneņi no nebalsīgajiem atšķiras ne tikai ar balss formanta klātbūtni spektrā, bet to atšķirības vērojamas arī balsīgajiem un nebalsīgajiem troksneņiem kopīgo akustisko pazīmju raksturojumā:

- **Trokšņa posma ilgumā** (slēdzeņiem).

Latviešu valodā balsīgajiem slēdzeņiem raksturīgs īsāks trokšņa posms nekā tiem artikulācijas veida un vietas ziņā atbilstīgajiem nebalsīgajiem slēdzeņiem.

- **Relatīvajā intensitātē** (spraudzeņiem troksneņiem un afrikatīvajiem slēdzeņiem).

Balsīgajiem spraudzeņiem troksneņiem un afrikatīvajiem slēdzeņiem analizētajā materiālā parasti ir lielāka relatīvā intensitāte nekā to nebalsīgajiem korelatīviem. Vienīgais izņēmums analizētajā materiālā vērojams dentālo afrikatīvo slēdzeņu pārī, kurā balsīgajam afrikatīvajam slēdzenim [dʒ] konstatēta mazliet zemāka relatīvā intensitāte nekā nebalsīgajam afrikatīvajam slēdzenim [ts].

- **$F2$ pārejas virzībā** (visiem troksneņiem).

Atbilstīgi lokusa vienādojumiem, kas pētījumā izmantoti $F2$ pārejas virzības raksturošanai no zilbes prevokāliskā troksneņa uz tā fonētisko apkaime veidojošo patskani, latviešu valodas balsīgajiem troksneņiem salīdzinājumā ar tiem artikulācijas veida un vietas ziņā atbilstīgajiem nebalsīgajiem troksneņiem, raksturīga mazāka slīpuma vērtība (izņemot [g] vs. [k]), lielāka y ass krustpunkta vērtība (izņemot [v] vs. [f]) un mazāka R^2 vērtība (izņemot [b] vs. [p]).

Šis pētījums nākotnē būtu jāpapildina, iesaistot vairāk informantu un analizējot lielāku akustisko pazīmju skaitu.

Literatūras saraksts

- Chen, Gussenhoven 2015** – Chen, Yiya; Gussenhoven, Carlos. Shanghai Chinese. *Journal of the International Phonetic Association*, 45 (3), 2015, 321–337.
- Čeirane 2006** – Čeirane, Solveiga. Lokusa vienādojumu noteikšana latviešu valodas eksplozīvajiem slēdžeņiem. *Valoda – 2006. Valoda dažādu kultūru kontekstā*. Daugavpils: Saule, 2006, 18.–25.
- Čeirane 2007** – Čeirane, Solveiga. Lokusa vienādojumu saistība ar slēdžeņu artikulācijas vietu. *Valoda – 2007. Valoda dažādu kultūru kontekstā*. Daugavpils: Saule, 2007, 249.–258.
- Čeirane 2010** – Čeirane, Solveiga. Latviešu valodas balsīgo spraudzeņu troksneņu akustisks raksturojums. *Žmogus ir žodys*, 12 (1). Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas, 2010, 14–19.
- Čeirane 2011** – Čeirane, Solveiga. *Latviešu valodas balsīgo troksneņu akustiskais raksturojums*: promocijas darbs filoloģijas doktora grāda iegūšanai. Rīga: Latvijas Universitāte, 2011.
- Čeirane et al. 2014** – Čeirane, Solveiga; Indričāne, Inese; Taperte, Jana. Locus equations for Latvian Consonants. *Linguistica Lettica*, 22. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2014, 29.–47.
- Čeirane, Indričāne 2012** – Čeirane, Solveiga; Indričāne, Inese. Latviešu valodas troksneņu raksturojums pēc lokusa vienādojumiem. *Baltistica*, 47 (1). Vilnius: Vilniaus Universitetas, 2012, 37–50.
- Delattre et al. 1955** – Delattre, Pierre C.; Liberman, Alvin M.; Cooper, Franklin S. Acoustic loci and transitional cues for consonants. *Journal of the Acoustical Society of America*, 27 (4), 1955, 769–773.
- Everett 2008** – Everett, Caleb. Locus equation analysis as a tool for linguistic fieldwork. *Language Documentation & Conservation*, 2 (2), 2008, 185–211.
- Grigorjevs 2008** – Grigorjevs, Juris. Uztverei nozīmīgās eksplozīvo slēdžeņu akustiskās pazīmes. *Latvijas Universitātes Raksti. Valodniecība. Latvistika*, 728. sēj. Rīga: Latvijas Universitāte, 2008, 17.–27.
- Grigorjevs 2012a** – Grigorjevs, Juris. Relation of the locus equations to the place of articulation of the Latvian consonants. *Profesorius Alekso Girdenio (1936–2011) atminimo konferencija. Vilniaus universitetas 2012 m. spalio 18–20 d. Pranešimų tezės*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2012, 22–23.

- Grigorjevs 2012b** – Grigorjevs, Juris. Acoustic characteristics of the Latvian sonorants. *Baltistica*, 47 (2). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2012, 267–292.
- Gurtaja 1980** – Gurtaja, Valentīna. *Prosodičeskaja priroda gluxogo konsonantiŝma v sovremennom latyškškom jazyke (v sopostavlenii s anglijskim)*: dissertacija na soiskanie učenoj stepeni kandidata filologičeskix nauk. Vil'njus: Vil'njusskij Gosudarstvennyj universitet, 1980.
- Hualde et al. 2015** – Hualde, José I.; Eager, Christopher D.; Nadeu, Marianna. Catalan voiced prepalatals: effects of nonphonetic factors on phonetic variation? *Journal of the International Phonetic Association*, 45 (3), 2015, 243–267.
- Indričāne 2008** – Indričāne, Inese. Latviešu valodas nebalsīgo eksplozīvo slēdžu klasificēšanai nepieciešamie minimālie akustiskie rādītāji. *Letonikas otrais kongress. Valodniecības raksti*, 1. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2008, 139.–147.
- Indričāne 2009** – Indričāne, Inese. Acoustic characteristics of voiceless plosives in Standard Latvian. *Garsas ir jo tyrimo aspektai: metodologija ir praktika = Sound and its research aspects: methodology and practice*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2009, 112–124.
- Indričāne 2013** – Indričāne, Inese. *Latviešu valodas nebalsīgo troksneņu akustisks un audiitīvs raksturojums: promocijas darbs filoloģijas doktora grāda iegūšanai*. Rīga: Latvijas Universitāte, 2013.
- Indričāne 2014** – Indričāne, Inese. Latviešu valodas nebalsīgo frikatīvo spraudžu intensitātes raksturojums. *Baltistica*, 49 (1). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2014, 101–119.
- Indričāne, Urbanavičienē 2015** – Indričāne, Inese; Urbanavičienē, Jolita. Latviešu un lietuviešu valodas spektrālais raksturojums. *Baltu filoloģija*, 24 (1). Rīga: Latvijas Universitāte, 2015, 51.–87.
- IPA 2015** – *The International Phonetic Alphabet (revised to 2015)*. Pieejams tiešsaistē: https://www.internationalphoneticassociation.org/sites/default/files/IPA_Kiel_2015.pdf [skatīts: 11.04.2016].
- Kent, Read 1992** – Kent, Raymond D.; Read, Charles. *The acoustic analysis of speech*. San Diego, CA: Singular Publishing Group, Inc., 1992.
- Kodzasov, Krivnova 2001** – Kodzasov, Sandro V.; Krivnova, Ol'ga F. *Obščaja fonetika*. Moskva: Rossijskij Gosudarstvennyj gumanitarnyj universitet, 2001.
- Lindblom 1963** – Lindblom, Björn. On vowel reduction. *Report no. 29*. Stockholm: Speech Transmission Laboratory, The Royal Institute of Technology, 1963.
- LVG 2013** – Auziņa, Ilze; Brenķe, Ieva; Grigorjevs, Juris; Indričāne, Inese; Ivulāne, Baiba; Kalnača, Andra; Lauze, Linda; Lokmane, Ilze; Markus, Dace; Nītiņa, Daina; Gunta, Smiltiece; Valkovska, Baiba; Vulāne, Anna. *Latviešu valodas gramatika*. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2013.

- =====
=====
Markus, Grigorjevs 2002 – Markus, Dace; Grigorjevs, Juris. *Fonētikas pētīšanas metodes I*. Rīga: Rasa ABC, 2002.
- Moosmüller et al. 2015** – Moosmüller, Sylvia; Schmid, Carolin; Brandstätter, Julia. Standard Austrian German. *Journal of the International Phonetic Association*, 45 (3), 2015, 339–348.
- Reetz, Jongman 2009** – Reetz, Henning; Jongman, Allard. *Phonetics. Transcription, production, acoustics, and perception*. Malden, Oxford: Wiley-Blackwell, A John Wiley & Sons, Ltd., 2009.
- Sussman et al. 1993** – Sussman, Harvey M.; Hoemeke, Kathryn A.; Ahmed, Farthan S. A cross-linguistic investigation of locus equation as a phonetic descriptor for place of articulation. *Journal of the Acoustical Society of America*, 94, 1993, 1256–1268.
- Taperte 2014** – Taperte, Jana. Locus equations and the place of articulation for the Latvian sonorants. *Baltistica*, 49 (1). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2014, 71–99.
- Urbanavičienė, Indričāne 2015** – Urbanavičienė, Jolita; Indričāne, Inese. Lietuvių ir latvių kalbų trankieji priebalsiai: lokuso lygčių rezultatai. *Baltistica*, 50 (2). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2015, 261–293.

Dace MARKUS, Solveiga ČEIRANE

EXISTING, DISAPPEARING AND FORGOTTEN VOWEL CHANGE IN ENDINGS

Abstract

The novelty of this research is the acoustical analysis of ending vowel changes in the High Latvian dialect's Deep Latgalian subdialects in North-East Vidzeme, and reminding the Latvian dialectologists of the existence of this phenomenon. The material has been recorded during the last three years. Informants are the most typical Malenian subdialect speakers who live for the most part in Alūksne and Gulbene regions, in Alūksne, Alsviķi, Beja, Jaunanna, Māriņkalns, Mārkalne, Stāmeriena, Veclaicene, and Ziemeļi.

The results of the acoustic analysis conclude that vowel [e] in endings reaches the pronunciation of vowel [a] or even fully corresponds to it in comparison with the vowel acoustic measurements carried out in other syllables.

Keywords: Deep Latgalian subdialect, Malenian subdialect, vowel change in endings, acoustic analysis, F1 and F2 values

Eksistējošā, zūdošā un aizmirstā galazilbju vokālisma maiņa

Kopsavilkums

Rakstā analizēta galazilbju patskaņa [e] maiņa par [a] vai tuvināšanās tam augšzemnieku dialekta dziļo latgālisko izlokšņu grupas malēniešu variantā. Šī parādība tikusi aprakstīta jau 20. gs. 60. gados, bet 2013. gada izdevumā "Latviešu dialektu atlants. Fonētika" nav vairs pat pieminēta. Raksta novitāte ir tā, ka autore, veicot malēniešu varianta informantu runas akustisko analīzi, pierāda minētās parādības pastāvēšanu arī 21. gadsimtā. Tiesa, šai parādībai ir tendence izzust, tā ir saklausāma arvien retāk, īpaši tas attiecināms uz pilnīgu [e] maiņu par [a].

Atslēgvārdi: dziļās latgāliskās izlokšnes, galazilbju vokālisma maiņa, akustiskā analīze, F1 un F2 vērtības

Introduction

The High Latvian Dialect is rich in qualitative changes in vocalism. These changes have occurred due to the influence of contemporary or historic linguistic environment as well as due to influence of other grammatical cases, it can depend on the syllables in the word and number and character of morphological components, from combination of words in a compound as well as phonetic changes due to generalisation. In these types of changes many innovations, exceptions and irregularities have been noted. Marta Rudzīte (1964: 277) points out: “As can be seen in High Latvian subdialects, the subject of correct usage of *e*, $\bar{e}$ resp. ϵ [æ], $\bar{\epsilon}$ [æ:] is rather complicated. Thus, analysing High Latvian subdialects, as precise as possible information must be gathered in order to find out the secondary changes of *e* and $\bar{e}$ ”.

The transformation of vowel *e* to ϵ and in one part of subdialects to *a* has been mentioned by M. Rudzīte already in describing suffixes, e.g., *b'ierņāņč²* (*bērniņš*), *groābaklis* (< *grābeklis*) (Rudzīte 1964: 276). This phenomenon has been noted also later in words like: *gruābaklis*, *mellana*, *brōuklanaji*, *brōuklĕnaji*, *gailanas*, *skuōbanas*, *māitana*, *piēstanas* (*pirksti*), *biernaņa* (*bērns*), *kōutana* (*kūts*), *pūisana* (*pūisis*), *zēmanas*, *turaklis* (comp. Briediņa 1974: 57–58). M. Rudzīte has described examples when ϵ resp. $\bar{\epsilon}$, which arises in the Latvian language due to the influence of a velar vowel, if between the sounds there have not been a soft consonant or labial constructions with *j* or *š*, *ž*, *č*, *č* is transformed to *ā*, *a* resp. $\bar{ā}$, $\bar{a}$ in High Latvian subdialects. This pronunciation of *a* in at least a part of High Latvian subdialects is different from the standard language and Lower Latvian subdialects because it is not pronounced with a low position of tongue i.e. pronunciation is not so open (Rudzīte 1964: 277). This is also indicated by Jānis Endzelīns, “This specific change in the High Latvian dialect seems to be rather old, as led to believe by some XIV and XV century writings” (Endzelīns 1951: 108), e.g., *vacs* Viļakā, *vazūms²* Grostonā, *svāta²* Dagdā and the like (comp. Rudzīte 1964: 277).

In descriptions of previous research works, short references to similar changes in word endings can also be found, e.g., “In the majority of High Latvian subdialects, - ϵ in endings is pronounced instead of *e* which can have such a near-open pronunciation that it cannot be distinguished from a sound *a*-, e.g., *zēma* (with *m*?), *mōata²*, gen. *mōatas²* (with *t*?) in Nereta, *mūot'ē²* resp. *mūot'a²* in Nirza and other places. -*a* is sometimes used after *r*, e.g., *capura* (< *čēpure*) in Dagda and other places” (Rudzīte 1964: 278). As these references do not reflect the Deep

Latgalian subdialects of the High Latvian Dialect that are used in North-East Vidzeme, we looked into later speech records of inhabitants from these regions. Ending *-e* and its transformation into *-a* in Veclaicene subdialect are recorded in Z. Bērziņš's diploma paper and V. Vaļģe's yearly essay, the same transformations in Jaunroze subdialect has been noted by L. Sūre, but examples heard in Apukalns subdialect are recorded in materials stored both in the Academy of Sciences and Institute of the Latvian language, and Dace Briediņa's diploma paper, for example, *bita, zīerva, eglā, kūorpa, māiza, mūota, natikla, sāula, zema* (see Briediņa 1974: 58–59). Unfortunately, this phenomenon is not even mentioned in the edition “Phonetics” of the Atlas of Latvian Dialects (Sarkanis 2013) which has been created in accordance with the Material Collection Programme for the Atlas of Latvian Language Dialectology made by E. Šmite in 1954.

The aim of this article is 1) to find out whether nowadays the endings of the Deep Latgalian subdialects still have the more open pronunciation of short vowel [e], which has been noted in previous research and can reach the pronunciation of the vowel [a] (*Endzelīns, Rudzīte, Briediņa, Markus*); 2) to analyse the acoustic data of these vowels in endings.

Narrowing down the research area, we chose the High Latvian dialect's Deep Latgalian subdialects spoken in North-East Vidzeme where the Malenian variant of the Deep Latgalian subdialects is used and where phenomena in question (without acoustic analysis) were noted even in 2010 (Markus, Raipulis 2010: 138).

The novelty of this research is the acoustical analysis of ending vowel changes in the High Latvian dialect's Deep Latgalian subdialects in North-East Vidzeme and reminding Latvian dialectologists of the existence of such a phenomenon.

The materials and methodology used in the research

For acoustic analysis, records of Malenian variant of North-Eastern Vidzeme subdialects were used. The material has been recorded during the last three years. Informants are Malenian subdialect speakers who live for the most part in Alūksne and Gulbene regions, in Alūksne, Alsviķi, Beja, Jaunanna, Māriņkalns, Mārkalne, Stāmeriena, Veclaicene, and Ziemei.

Four most typical speakers of the subdialect were chosen for this research. The recorded material is colloquial and covers various everyday situations. While listening to the recordings the researchers se-

lected words with audible more open pronunciation of the short vowel [e] in endings. The pronounced vowels [ɑ, ɑ:, e, e:] were used for comparison, and to ensure that vowels met the quality requirements and were positioned closer to the vowel target, the researchers chose short and long vowels in stressed syllables for the analysis because it was difficult to find only long vowels in stressed syllables.

Two informants' speech disclosed a more open pronunciation of [e, e:] that is similar to [æ]. It should be taken into account that the near-open [æ] in these subdialects has turned into [ɑ]; therefore the more open pronunciation of [æ] in stressed syllables was heard only in some words. The close-mid [e] in some informants' pronunciation is similar to the near-open [æ] that has been reflected by acoustic measurements.

Initially, it was thought to compare subdialect data with the data on the vowels of the standard language which had been previously analysed by Juris Grigorjevs. However, significant differences were detected in formant values in comparison with the standard language. The reason for this difference was the fact that the vowel pronunciation was affected by the phonetic environment and by speech tempo, as well as features of the subdialects. Therefore such comparison would not be correct.

Although some students' papers have tried to cover the effect of phonetic environment of stops on vowel realization, there is a lack of broader and more serious researches both in the standard language and dialects. Therefore, this research analysed only the vowels without respect to the influence of the phonetic context pronounced by the same informants. Such acoustic study of vowels in endings of Latvian subdialects has been performed for the first time.

In analysis of all vowels, the same measurement methods have been used – F1 and F2 have been measured in the middle of the vowel, where the phonetic environment would have less effect and the vowels would be closest to their target quality (see Figure 1).

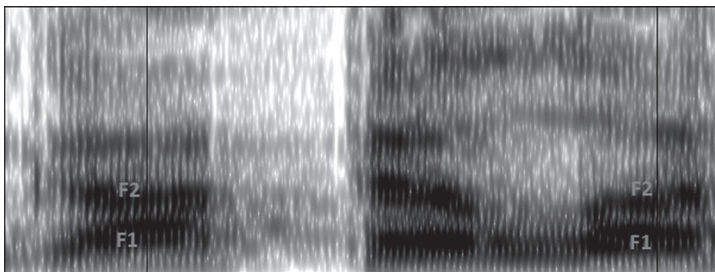
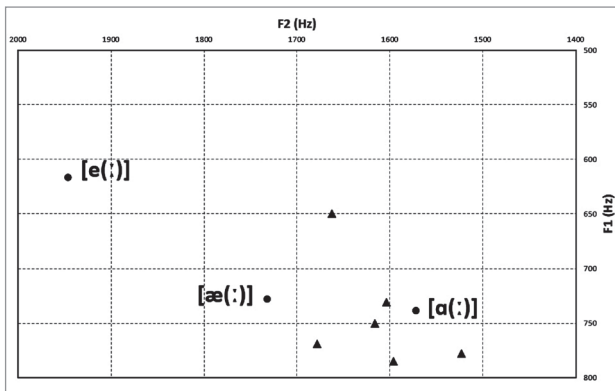

Figure 1. F1 and F2: setting values of the word ['gapela]

To prepare charts, the system of vowel analysis utilized for Latvian monophthongs by J. Grigorjevs has been used – F2 values are indicated on x axis, and F1 values are indicated on y axis; thus vowel placement in the acoustic plane F2/F1 comparatively precisely corresponds to their placement in the vowel quadrilateral depending on the vowel articulation (Grigorjevs 2008).

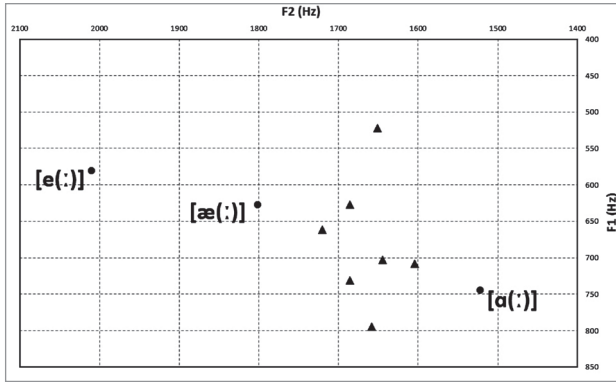
Taking into account the informants' individual features, 4 charts were prepared – separately for each informant. The black dots mark the reference vowels [a], [e] and [æ] in stressed syllables. Instead of reflecting all values, the charts reflect the average F1 and F2 values of vowels [a], [e] and [æ]. The black triangles reflect F1 and F2 formant values for vowel [e] in endings because depending on the pronunciation their quality is changed from the more open [æ] to a clear [a] as provided in Figure 2 because the short vowels in endings are closer to [a] (see Figure 2). With regard to F1 and F2 values, the chart shows that close-mid [e] is pronounced more open than in the standard language and therefore its difference from open [a] is much smaller.

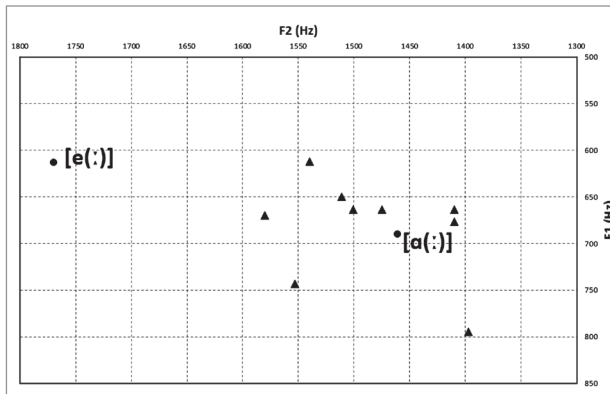
Figure 2. F2/F1 (Hz) plot of vowels produced by the first informant: average F1 and F2 values of stressed vowels [a], [e] and [æ] marked by black dots, F1 and F2 values for unstressed vowel [e] in endings marked by black triangles

The second informant's chart shows that in the acoustic plane of F2/F1 the short vowels in endings are located in the middle between [a, a:] and [æ, æ:] pronounced in stressed syllables, and F2 values are higher than in the previous chart. The close-mid vowel [e] is pronounced more open and F2 value is around 1600–1700 Hz (see Figure 3).

The next informant's speech did not disclose near-open pronunciation of [æ] in stressed syllables. However, the short vowels in endings that correspond to the close-mid vowel [e] of the standard language have fully changed into open [ɑ] (formant values and their placements in the coordinate plane are similar), and F2 value in endings is 1400–1580 Hz (see Figure 4).

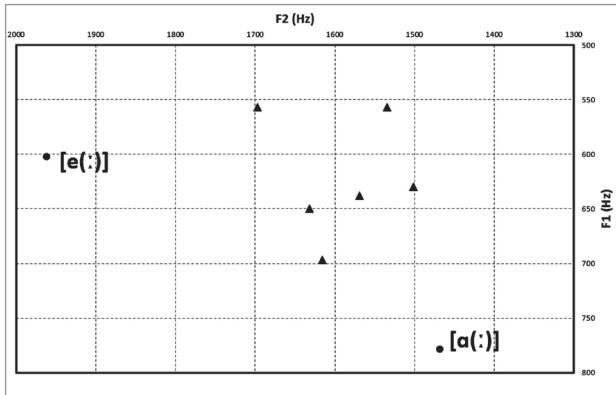
Figure 3. F2/F1 (Hz) plot of vowels produced by the second informant: average F1 and F2 values of stressed vowels [ɑ], [e] and [æ] marked by black dots, F1 and F2 values for unstressed vowel [e] in endings marked by black triangles

Figure 4. F2/F1 (Hz) plot of vowels produced by the third informant: average F1 and F2 values of stressed vowels [ɑ], [e] marked by black dots, F1 and F2 values for unstressed vowel [e] in endings marked by black triangles

In the fourth informant's speech, the stressed syllables did not disclose a more open pronunciation of [e] that would be different from the close-mid vowel [e, e:]. The short vowels in endings have been arranged in a much larger range, especially F1. According to the values of F1 and F2 it can be concluded that vowel quality in endings changes to a more centralized [ɐ] (see Figure 5).

Figure 5. F2/F1 (Hz) plot of vowels produced by the fourth informant: average F1 and F2 values of stressed vowels [a:], [e:] marked by black dots, F1 and F2 values for unstressed vowel [e] in endings marked by black triangles

It can be concluded that not all speakers of this subdialect mainly use [a] instead of the near-open vowel [æ] but the differences between the subdialect variant of the near-open vowel [æ] and open [a] are small; nevertheless, the results show that there are differences between the changed near-open vowel [æ] in stressed syllables and endings because the diagrams reveal that the vowel formant values in endings in some cases (see Figure 2 and Figure 4) are close to the values of [a] measured in stressed syllables. Therefore, it can be safely stated that in the Deep Latgalian subdialects of High Latvian dialects spoken in North-East Vidzeme, vowel [e] of the standard language in endings is changed into a more open vowel being similar to [a], [æ] or something in between because the diagrams show all the possible variations.

Conclusion

The results of the acoustic analysis lead to the conclusion that vowel [e] in endings is more open and retracted, sometimes reaching the quality of [a] measured in stressed syllables.

The authors detected the following: although it has been stated that nowadays in Deep Latgalian subdialects the change of [e] in endings into [ɑ] has not been observed in all the cases, and this phenomenon has not been mentioned even in the edition “Phonetics” of the Atlas of Latvian Dialects (Sarkanis 2013) which has been created in accordance with the Material Collection Programme for the Atlas of Latvian Language Dialectology (by Elvīra Šmite), this change of endings [e] into [ɑ] can be heard in Deep Latgalian subdialects spoken in North-East Vidzeme.

References

- Bērziņš 1967** – Bērziņš, Z. *Vietvārdi Veclaicēnē*. Diplomdarbs. Rīga: LVU, 1967.
- Briediņa 1974** – Briediņa, Dace. *Apukalna novada izlokšņu fonētika*. Diplomdarbs. Rīga: LVU, 1974.
- Endzelīns 1951** – Endzelīns, Jānis. *Latviešu valodas gramatika*. Rīga: Latvijas Valsts izdevniecība, 1951.
- Grigorjevs 2008** – Grigorjevs, Juris. *Latviešu valodas patskaņu sistēmas akustisks un audītīvs raksturojums*. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2008.
- Sarkanis 2013** – *Latviešu valodas dialektu atlants. Fonētika*. Apraksts, kartes un to komentāri. Izstrādājis un publicēšanai sagatavojis Alberts Sarkanis. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2013.
- Markus, Raipulis 2010** – Markus, Dace; Raipulis, Jēkabs. *Radošie malēnieši un viņu valoda*. Rīga: LZA Vēstis, 2010.
- Rudzīte 1964** – Rudzīte, Marta. *Latviešu dialektoloģija*. Rīga: Latvijas Valsts izdevniecība, 1964.
- Sūre 1974** – Sūre, Lija. *Jaunrozes izlokšnes vokālisms*. Kursadarbs. Rīga: LVU, 1974.
- Valģe 1972** – Valģe, Velga. *Īpatnējā leksika Veclaicenes ciemā*. Kursadarbs. Rīga: LVU, 1972.

Uldis BALODIS, Karl PAJUSALU, Pire TERAS

BROKEN TONE IN SOUTH ESTONIAN DIALECTS IN LATVIA

Abstract

Broken tone appears in the Finnic varieties once spoken in the territory of Latvia. The acoustic characteristics of broken tone have been analysed in Livonian. Some examples of broken tone have been recently described in Leivu South Estonian. Here examples of words pronounced with broken tone in both Leivu and Lutsi South Estonian are analysed. Leivu and Lutsi were spoken in eastern Latvia. Analysed words have been taken from sound recordings made in the 1960s and 1970s. Acoustic analysis shows that broken tone appears mainly in these South Estonian dialects as a trace of historical *h* between vowels of the 1st and 2nd syllables. Synchronically, it is a quality of long vowels found primarily in stressed syllables. The correlates of broken tone are an abrupt dip in intensity, fall in fundamental frequency, and also laryngealization. In the article we will describe acoustic characteristics of broken tone in Leivu and Lutsi data more thoroughly.

Keywords: broken tone, South Estonian, Leivu, Lutsi, Latvian, Latgale, word prosody, Kraasna

Lauztā zilbes intonācija dienvidigauņu dialekta izloksnēs Latvijā

Kopsavilkums

Lauztā zilbes intonācija ir raksturīga Baltijas jūras somu valodu variantiem, kas kādreiz bija sastopami Latvijas teritorijā. Tika analizētas lauztās zilbes intonācijas akustiskās īpašības lībiešu valodā. Nesen tika aprakstīti daži lauztās zilbes intonācijas paraugi dienvidigauņu dialekta leivu izloksnē. Šajā pētījumā tika analizēta lauztā zilbes intonācija dienvidigauņu dialekta leivu un lucu izlokšņu vārdos. Leivu un lucu izloksnes bija sastopamas Latvijas austrumos. Analizētie vārdi tika atlasīti no 1960. un 1970. gadu ierakstiem. Akustiskās analīzes rezultāti liecina, ka lauztā zilbes intonācija šajās izloksnēs vērojama galvenokārt kā reflekss vēsturiskajam intervokālajam *h* starp pirmo un otro zilbi. Sinhroniski lauztā zilbes intonācija raksturo galvenokārt garos

=====
patskaņus uzsvērtajās zilbēs. Lauztās intonācijas korelāti ir intensitātes un pamattona straujais pazeminājums, kā arī laringalizācija. Rakstā sīkāk tiek aprakstīta lauztā zilbes intonācija leivu un lucu izlokšņu datos.

Atslēgvārdi: lauztā zilbes intonācija, dienvidigauņu dialekts, leivu izlokšne, lucu izlokšne, latviešu valoda, Latgale, vārdu prosodija, Krāsna

1. Introduction

Broken tone or *stød* is not characteristic of the Finnic languages. However, it appears in the Finnic varieties once spoken in the territory of Latvia. Tiit-Rein Viitso (2009: 278) has defined broken tone as follows: “*Stød*, laryngealization, or creaky voice is not a segment but modulation of a sonorous segment, which is produced by means of an additional effort of vocal cords that in case of especially emphatic pronunciation may be realized even as a glottal stop but most usually as a drop (or even a break) of pitch and intensity. The latter property has induced the term *BROKEN TONE*”.

Broken tone or *stød* is well documented and its acoustic characteristics have been analysed in Livonian (see Tuisk 2015b). In controlled read speech *stød* is characterised by laryngealization that occurs in almost 90% of cases, the syllables with *stød* are shorter in duration, have an earlier F₀ turning point, and tend to have an earlier intensity turning point than syllables without *stød* (Teras, Tuisk 2009). In spontaneous speech, laryngealization occurs in around 30% of cases; syllables with *stød* are not shorter in duration but the duration of the second syllable vowel is shorter in words with *stød* than in words without *stød*. The F₀ turning point occurs consistently earlier (in the first half of the syllable) in words with *stød* than in words without *stød* where it occurs in the second half of the syllable. Words with *stød* are also characterised by an irregular intensity movement (Tuisk 2015a).

There are traces of broken tone also in old data of the Krevin dialect once spoken by Votic prisoners of war and their descendants in Southern Latvia (Winkler 2000). It is also known that broken tone occurs in Leivu South Estonian. Recently, some examples of Leivu words pronounced with broken tone were described acoustically (Teras 2010). However, Lutsi South Estonian has not previously been described as having broken tone.

Leivu and Lutsi are dialects of South Estonian (see Figure 1), which were spoken in eastern Latvia for several centuries and whose speakers were isolated from each other and from other South Estonian speaking communities, while being in heavy contact with speakers of

Latvian and other nearby languages. In Leivu and Lutsi broken tone occurs in addition to a glottal stop which is characteristic in general for South Estonian.

Figure 1. South Estonian dialects (Iva, Pajusalu 2004)

There are no more Leivu speakers left. It is known that the last speaker of Leivu – Anton Bok – died in 1988 (Nigol 1988). Leivu has been documented by Heikki Ojansuu (1911), Paulopriit Voolaine (1920s–1970s), Valter Niilus (1930s), Paul Ariste (1930s), Aili Univerve, Salme Tanning, Mari Must, Valmen Hallap, etc. (mainly 1950s–1960s). There are written texts (see, e.g., Niilus 1937; Mets et al. 2014) and also tape recordings of Leivu in the language archives of the University of Tartu and of the Institute of the Estonian Language. These recordings can be used for experimental phonetic analysis.

Lutsi also no longer has any native speakers. The last fluent speakers were found in the Nikonovs family of Suure Tsäpsi or Jaani (Lielie Tjapši) village. The last speaker of Lutsi – Nikolajs Nikonovs – died in 2006. His widow – Antonina Nikonova – who died in 2014, possessed a considerable amount of passive knowledge of Lutsi. Presently, some Lutsi descendants still recall individual words or, more rarely, very short phrases in Lutsi. Lutsi has been most extensively documented by Oskar Kallas (1893), Heikki Ojansuu (1911), Paulopriit Voolaine (1920s–1970s), August Sang (1930s), Salme Nigol, Salme Tanning, Elna Adler (1960s), Aino Valmet (1970s). As with Leivu, Lutsi is documented in the form of written texts (see, e.g.,

Mets et al. 2014) and also on tape recordings located in the language archives of the University of Tartu and the Institute of the Estonian Language.

Leivu is characterized by the loss of word-internal *h* (cf. Nigol 1955: 150; Niilus 1936, 1937; Vaba 1997: 41; Winkler 1999: 202; Viitso 2009: 277–279). However, the transcriptions from the beginning of the 20th century and also of the 1920s show that word-internal *h* is pronounced. Starting from the 1920s there is variation: there are both examples where word-internal *h* is pronounced and examples where it is not pronounced (Niilus 1936: 37–38).

It has been pointed out that an intervocalic short *h* and a syllable final *h* in weak grade words can be completely lost, e.g., *l'ehm* 'cow' : *l'e(m)mä* 'cow, gen.sg.', *ria* 'rake', *püübä* 'Sunday', *lia* 'meat'. It can also be changed to *ij*, e.g., *täht* 'star' : *täije* 'star, gen.sg.', *jaijõ* 'chilly', *vaijõr* 'maple' (see Viitso 2009: 278 for a probable explanation of this sound change). However, in most examples, the loss of *h* is marked with an apostrophe as stød at the syllable boundary. Stød is caused by the loss of a short intervocalic *h*, e.g., *tähe* > *tä'je*, *raha* > *ra'a* ~ *raa* 'money', *vähämb* > *vä'ämb* 'less', *naha* > *na'a* 'skin, gen.sg.', *pähä*' > *pä'ä* 'head, illat.sg.', *taha* > *ta'a* 'I want', *tuha*' > *tu'a* 'ash, nom.pl.', *puhu* > *pu'u* 'blow!'. It is also caused by the loss of syllable final *h* in weak grade words, e.g., *vihma*' > *vi'ma* 'rain, nom.pl.', *lehmile* > *le'mile* 'cow, allat.pl.', *kahru*' > *ka'ru* 'bear, nom.pl.', *rahvas* > *ra'vas* 'people', *ähjä*' > *ä'jä* 'wedding, nom.pl.'. In this case stød lengthens the first syllable short vowel. Stød can also be caused by the loss of an intervocalic short plosive consonant, e.g., *vidämä* 'to draw' : *ve'et* 'drawn', *pidämä* 'to hold' : *pe'etu* 'hold', **veden* >> *vee'i* 'water, gen.sg.', **viides* >> *vi'es* 'fifth'.

Additionally, Heikki Ojansuu (1911) used an apostrophe in his transcriptions in the case of long vowels and diphthongs mainly in Q3 words (e.g., *ka'uga* 'for a long time', *ä'ärblät* 'manse, part.sg.', *pu'id* 'tree, part.pl.', *kru'oni*, *su'ure*) as well as in the case of some closed syllables (e.g., *ba'l'gi* 'log, nom.pl.', *sli'kt* 'bad', *ru'blit* 'rouble, part.sg.', *tu'rgu*) and open short syllables (e.g., *ve'ñet* 'boat, part.sg.', *o'leme* 'we are') (cf. Mets et al. 2014: 33–37).

Stød in Lutsi has been observed in positions where intervocalic *h* or intervocalic *j* has been lost. Additionally, a sentence-level coarticulatory effect is observed at word boundaries whereby word-final glottal stop preceding a vowel-initial word may be pronounced with a stød-like articulation. As in Leivu, Lutsi stød is characterized by

laryngealization and a dip in intensity; F0 for Lutsi stød is level to falling. Some long vowels in Q3 words have also been observed displaying features characteristic of Lutsi stød. Stød appears rarely and sporadically in Lutsi and there are no words which occur with stød in every instance. Indeed intervocalic *h* can be lost without resulting in stød, as in *peremeheq* > *peremeeq* ‘head of household, nom.pl.’.

Heikki Ojansuu visited the Lutsi-speaking region in 1911. Much as in his documentation of Leivu, in recording Lutsi, Ojansuu uses an apostrophe in environments associated with Lutsi stød. These include long vowels and diphthongs in Q3 words, such as, *hi'ir* ‘mouse’, *tse'erul'* ‘lark’, *Lu'od'i* ‘Locīši (a placename)’, *Bu'orbal'* ‘a woman’s name’, as well as in locations where an intervocalic consonant has been lost, as in, *va'a* (< *vaja*) ‘must’.

Ojansuu also uses this mark within vowel-tautosyllabic sonorant sequences, which is an environment where stød (i.e., broken tone) occurs in Latvian (Endzelīns 1951: 34), though no examples of stød have yet been found in this environment for Lutsi. Examples include *I'lzen* ‘Ilzene (a placename)’, *nu'rme'* ‘field, nom.pl.’, *ä'r* ‘away, out of’. Additionally, Ojansuu uses the apostrophe occasionally at syllable boundaries, as in, *kau'a* ‘long’, *ai'an* ‘garden, iness.sg.’. This mark is also found syllable-finally following short vowels where it may have been used to mark a syllable boundary, as in *va'lahn* ‘district, iness.sg.’, *ki'kas* ‘rooster’, *ho'pen* ‘horse’.

In 1911, Ojansuu also visited the third South Estonian language island, Kraasna, located near Lutsi across the present-day border in Russia near the town of Krasnogorodsk. Unlike Leivu and Lutsi, speakers of Kraasna were not in extended, deep contact with speakers of Latvian. Ojansuu’s notes on Kraasna are far more sparse than those devoted to Leivu and Lutsi. However, it should be noted that while Ojansuu does mark vowels in Q3 words with a large tilde – a practice he also follows in parts of his 1911 Lutsi notes for long vowels and vowel-tautosyllabic sonorant sequences – the apostrophe he uses in Leivu and Lutsi is absent from his recording of Kraasna.

2. Materials and method

Our data have been taken from sound recordings of Leivu and Lutsi made in the 1950s to 1970s.

For Leivu, spontaneous speech of three male speakers was analysed. The speaker Peeter Melec (PM) was born in 1867 and lived in

Soesaare (Sūzari) village. He was recorded by Valmen Hallap in 1956 (tape EMH0003a in the archive of Estonian dialects at the Institute of the Estonian Language). The speaker Anton Bok (AB) was born in 1908 and lived in Pajušilla (Kärklupe) village. He was recorded in 1971 by Paulopriit Voolaine (tape F-158-05-06 in the archive of Estonian dialects and related languages at the University of Tartu). The speaker Artur Peterson (AP) was born in 1914 and lived in Paikña (Paiķēni) village. He was also recorded in 1971 by Paulopriit Voolaine (tape F-158-01-04 in the archive of Estonian dialects and related languages at the University of Tartu).

For Lutsi, spontaneous speech of one male speaker was analysed. The speaker Ossip Jakimenko (OJ) was born in 1883 and lived in Kirbu (Škirpāni) village. He was recorded by Salme Nigol, Salme Tanning, Elna Adler in 1960 (tapes EMH0191, EMH0192 in the University of Tartu Archives of Estonian Dialects and Kindred Languages).

The recordings were analysed using the *Praat* software for speech analysis (Boersma, Weenink 2015). Fundamental frequency (F0) and intensity contours were analysed and the laryngealization period was measured if present.

The aim of our research is to find out what are the probable acoustic characteristics of stød in Leivu and Lutsi. In this article some examples of variation in the pronunciation of words where a short *h* occurs between short vowels (VhV) of the first and the second syllable will be presented and analysed. In the case of Lutsi also some other word structures will be analysed.

3. Results

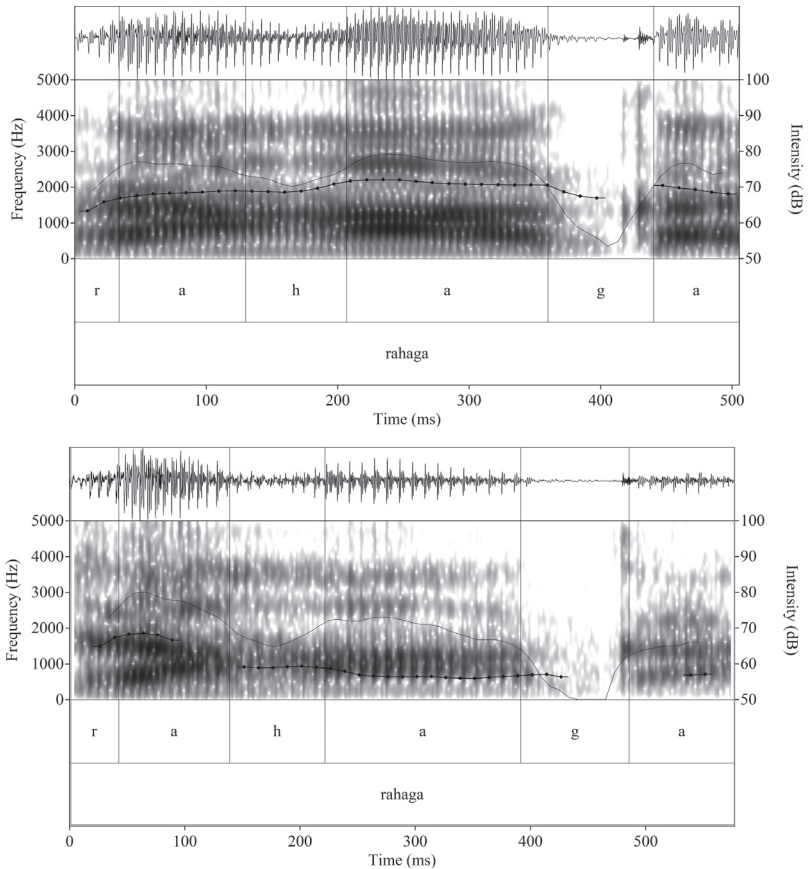
In the following survey sound examples of Leivu and Lutsi words where stød could be expected are brought and acoustically analysed.

3.1. Examples of Leivu

The analysed data contained some words where stød was expected. It occurs that there is some variation in the pronunciation of words where stød can be expected as a result of the loss of an intervocalic short *h*. It appears that *h* is not always lost but it is pronounced as voiced.

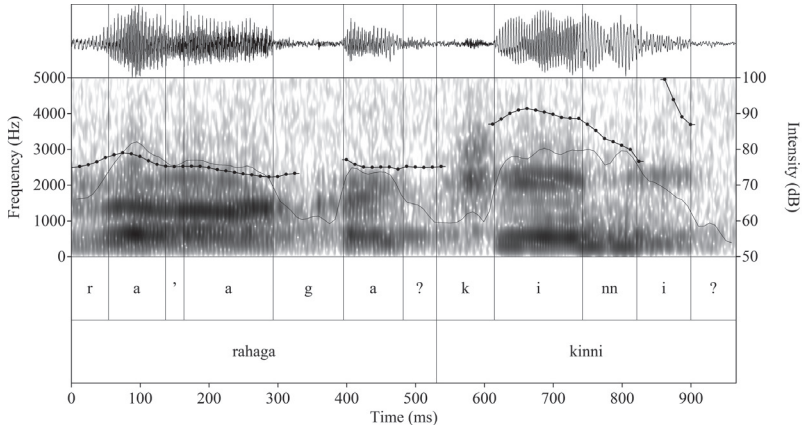
In Figure 2 and 3 three examples of pronunciation of word *ra-haga* ‘with money’ are presented.

Figure 2. *rahaga* ‘with money’ pronounced without stød by Speaker AB (F0 – speckled line (scale 60–300 Hz), intensity – solid line)

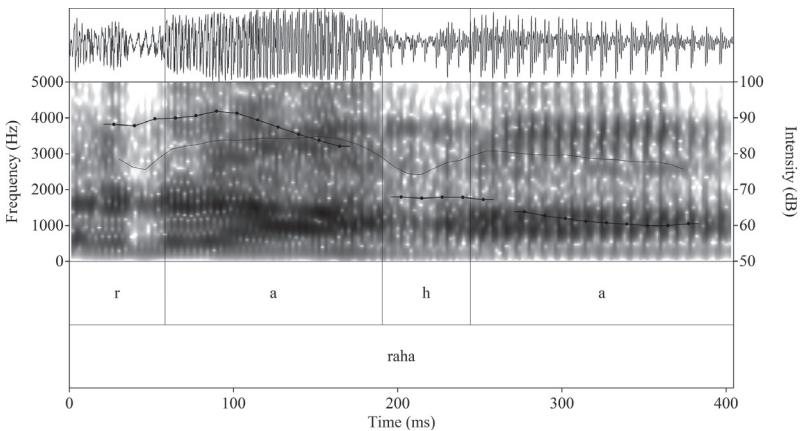
In the first case (Figure 2, above) of *rahaga*, an intervocalic *h* is present and fully voiced. There is an intensity dip during voiced *h*, F0 is rising-level. The second example (Figure 2, below) is pronounced by the same speaker. In this case both intervocalic *h* and surrounding vowels have been pronounced with laryngealization. There is an intensity dip during *h* and F0 is breaking-falling. The third example (Figure 3) demonstrates the loss of an intervocalic *h* and pronunciation of the word with stød: *rahaga* > *ra’aga*. There is a short intensity dip during a long vowel (27 ms) and F0 is falling.

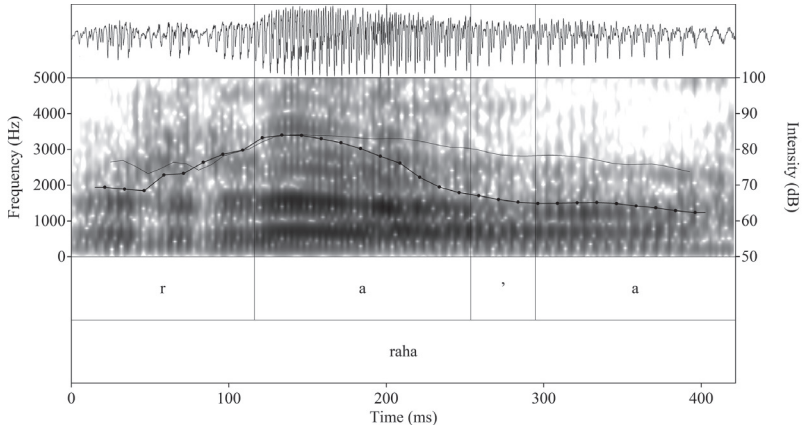

Figure 3. *rahaga kinni* ‘up with money’ pronounced with *stød* as *ra’aga* by Speaker PM (F0 – speckled line (scale 60–300 Hz), intensity – solid line, ? – glottal stop)

In Figure 4 two examples of variation in the pronunciation of the word *raha* ‘money’ are presented.

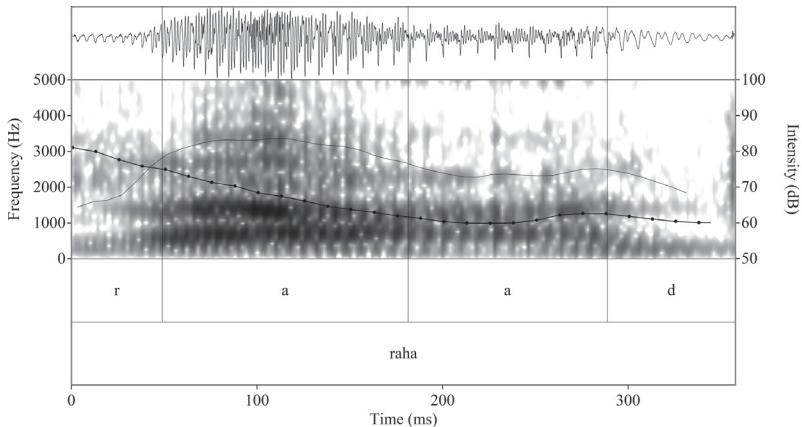
In Figure 4 (above), the word *raha* is pronounced with *h*, but laryngealization can be seen at the end of the first syllable vowel, during *h*, and the second syllable vowel. In Figure 4 (below), the intervocalic *h* is lost and the word is pronounced with *stød*: *raha* > *ra’a*. There is a slight dip in intensity during the vowel (41 ms) and F0 is falling during the whole word.

Figure 4. *raha* ‘money’ pronounced without stød by Speaker AB and with stød as ra’a by Speaker AP (F0 – speckled line (scale 60–300 Hz), intensity – solid line)

In Figure 5 there is an example about the pronunciation of partitive case of *raha*.

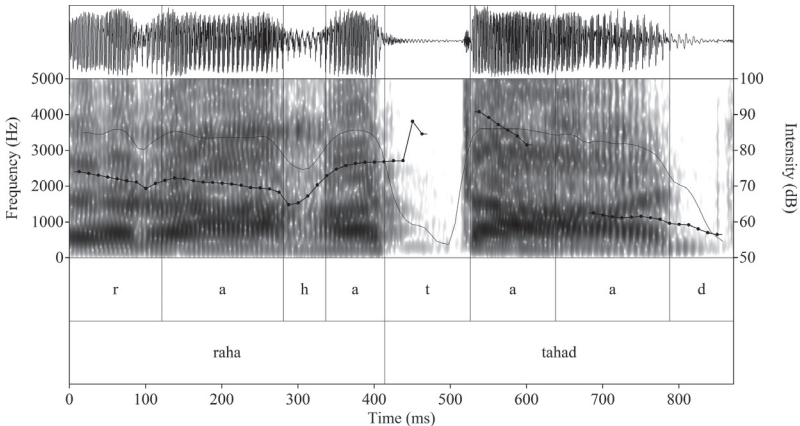

Figure 5. *raha* ‘money, part.sg’ pronounced with stød as ra’ad by Speaker AP (F0 – speckled line (scale 60–300 Hz), intensity – solid line)

In Figure 5, the analysed word *ra’ad* is pronounced with stød, intervocalic *h* is lost, and the word *raha* > *ra’a* has been declined like a monosyllabic word with an open long syllable where *-d* marks the partitive case (cf., e.g., *maa* ‘land, nom.sg’: *maad* ‘land, part.sg’).

Stød is characterised by an irregular intensity movement during final part of the vowel, falling F0, and laryngealization in the final part of the vowel (its duration is 107 ms).

Finally, the phrase *raha tahad* ‘you want money’ is shown in Figure 6.

Figure 6. The phrase *raha tahad* ‘you want money’ where the first word is pronounced without stød and the second word is pronounced with stød as ta’ad by Speaker AB

It can be seen from Figure 6 that in the word *raha* a voiced *h* occurs, but in the word *tahad* the intervocalic *h* is lost and the word is pronounced with stød. There is a breaking-falling F0 movement and laryngealization in the final part of vowel.

3.2. Examples of Lutsi

The examples in this section show words containing Lutsi stød and when possible compare these to the same or similar words without stød.

Figure 7 and 8 show two different pronunciations of *rehe* ‘threshing barn’. In Figure 7, intervocalic *h* is present within *rehe*. There is a marked dip in intensity and F0 at the point where *h* is pronounced. In Figure 8, *rehe* is pronounced with stød as *re’e*. Stød is characterized in this example by laryngealization, a mostly level F0 curve, and a level intensity curve with possibly a slight dip at approximately the onset of stød. Also, it should be noted that in cases where segments are lost, reanalysis of declension type as observed in Leivu *ra’ad*, has not yet been found to occur for any Lutsi examples.

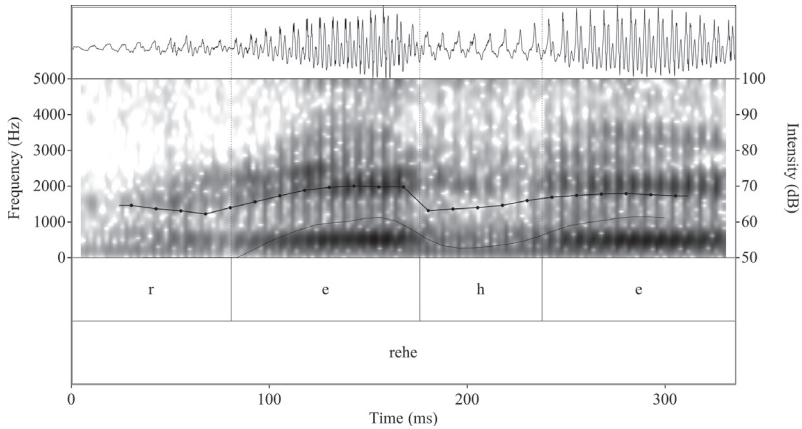

Figure 7. *rehe* ‘threshing barn’ pronounced without *stød* as *rehe* by Speaker OJ (F0 – speckled line (scale 60–300 Hz), intensity – solid line)

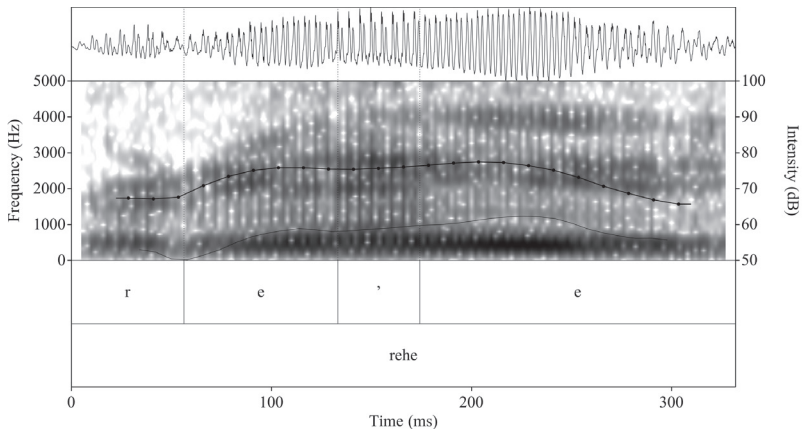

Figure 8. *rehe* ‘threshing barn’ pronounced with *stød* as *re’e* by Speaker OJ (F0 – speckled line (scale 60–300 Hz), intensity – solid line)

Figure 9 shows an example of a word where *h* is lost without resulting in *stød*. In this example *peremeheq* ‘head of household, nom.pl.’ is pronounced *peremeeq*. It seems likely that *stød* is not pronounced due to the fact that *meeq* is unstressed in this example with the vowel shortened as a result. Note that in this example the glottal stop in *peremeheq* appears to assimilate to *m*, the onset of the following word *maad* ‘land, part.sg.’. Though *h* is not pronounced, *ee* in *peremeeq* shows a slight dip in intensity at its center and decreasing F0.

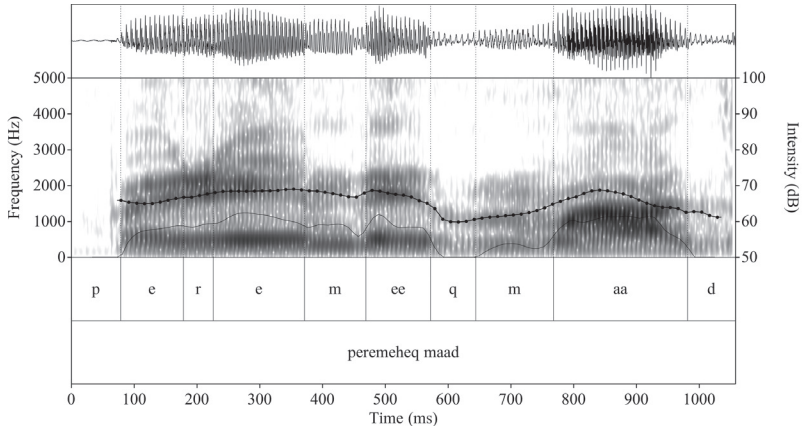

Figure 9. *peremeheq maad* ‘heads of households land (partitive)’ pronounced as *peremeeq maad* by Speaker OJ (F0 – speckled line (scale 60–300 Hz), intensity – solid line)

Figure 10 shows a more robust example of *stød* in this case occurring in place of a lost intervocalic *j*. In this example the word *lajaq* ‘wide, nom.pl.’ is pronounced as *la’aq* or *la’a*. It is unclear whether the glottal stop *q* is also assimilated into the vowel with *stød*. *Stød* shows laryngealization, decreasing F0, a dip in intensity. Figure 11 shows an example where intervocalic *j* is lost without resulting in *stød*. The affected word in this example *vaja* ‘must’ is pronounced *vaa*.

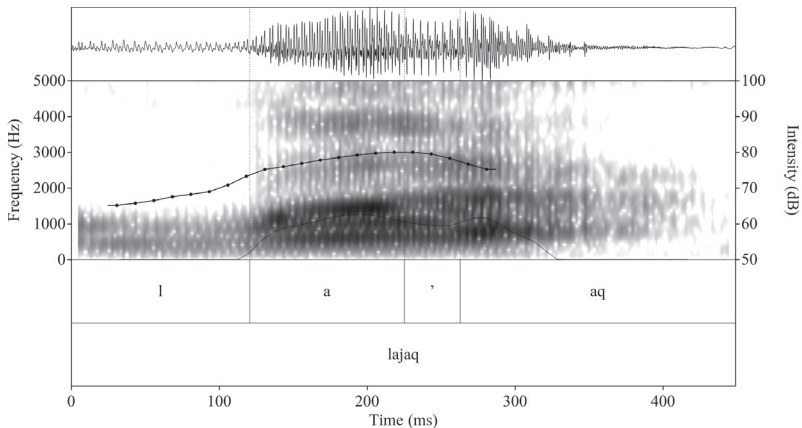
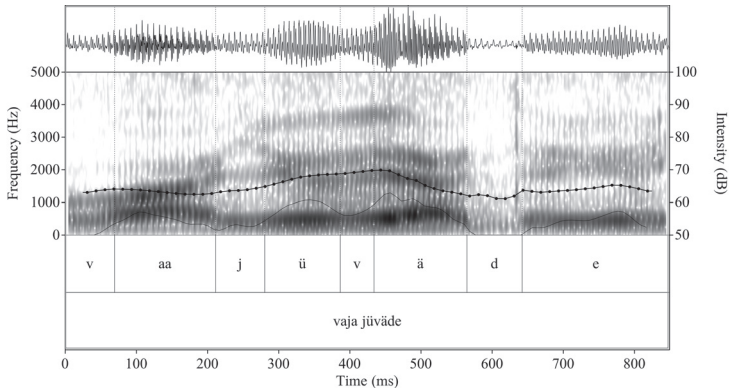
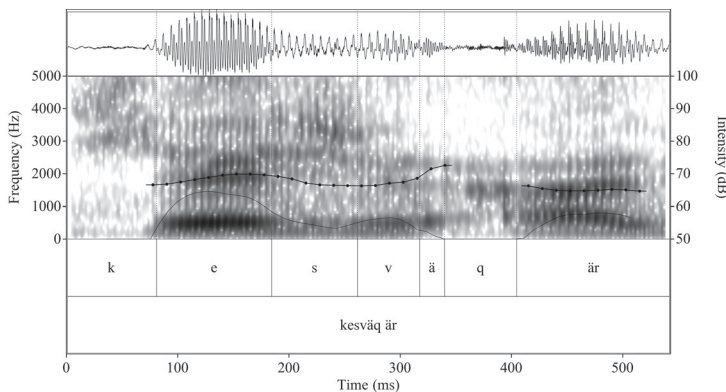

Figure 10. *lajaq* ‘wide, nom.pl.’ pronounced with *stød* as *la’aq* or *la’a* by Speaker OJ (F0 – speckled line (scale 60–300 Hz), intensity – solid line)

Figure 11. *vaja jüväde* ‘must hummel (separate bristles from barley)’ pronounced without stød as *vaa jüväde* by Speaker OJ (F0 – speckled line (scale 60–300 Hz), intensity – solid line)

Figure 12 and 13 show contrasting examples of a sentence-level co-articulatory effect whereby word-final intervocalic glottal stop either is present or lost and replaced by a stød-like pronunciation on the border of a lexical word and a following cliticised function word. Figure 12 shows the glottal stop in *kesväq* ‘barley’. This is evidenced by a complete break in the F0 and intensity curves at that point in the sentence. Figure 13 shows the intervocalic glottal stop absent in the phrase *niidettuq um* ‘is cut’, replaced by stød-like pronunciation between words in this sentence, and pronounced as *niidettu’um*. In this example this stød-like pronunciation is characterized by laryngealization, decreasing F0, and a dip in intensity.

Figure 12. *kesväq är* ‘barley out’ pronounced without stød by Speaker OJ (F0 – speckled line (scale 60–300 Hz), intensity – solid line)

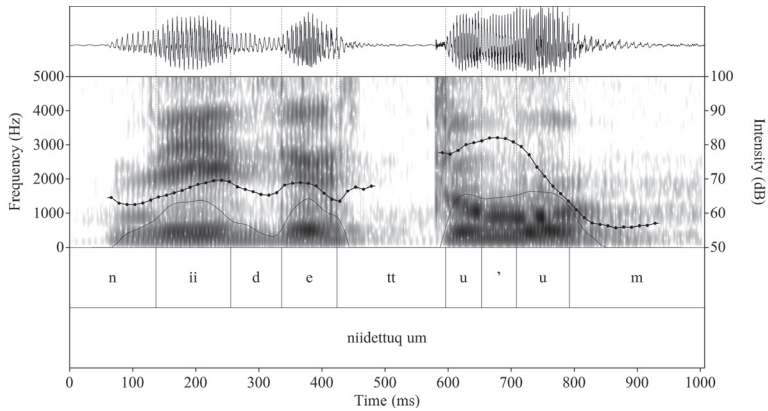

Figure 13. *niidettu um* ‘is cut’ pronounced with *stød* as *niidettu ’um* by Speaker OJ (F0 – speckled line (scale 60–300 Hz), intensity – solid line)

Figure 14 shows an example of a Q3 word *s^ouur* ‘large’ with the long vowel showing the characteristics of *stød*: laryngealization, a falling F0 contour, and a dip in intensity. Compare this to the long vowel *ii* in *niidettu um* ‘is cut’ in Figure 13. In that example the long vowel *ii* is in a Q2 word and shows a rising F0 contour and a peak rather than a dip in intensity.

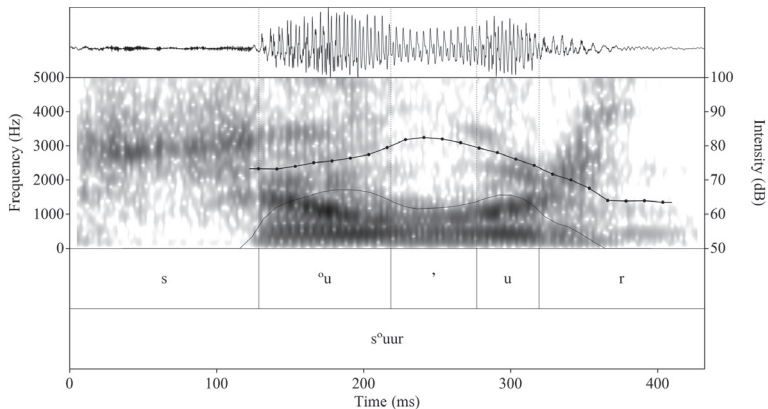

Figure 14. *s^ouur* ‘large’ pronounced with *stød*-like characteristics as *s^ou ’ur* by Speaker OJ (F0 – speckled line (scale 60–300 Hz), intensity – solid line)

The Estonian and also Leivu overlong quantity degree (Q3) is generally characterized by an early F0 peak and a falling F0 contour

(see Lippus et al. 2013; Teras 2010); thus, the tonal characteristics of Q3 and stød are closer to each other than they are in the case of Estonian Q2 (having a late F0 peak) and stød. It is possible that stød was developing a new feature for characterising Q3 words in Lutsi. Furthermore, it should be noted that Teras (2010: 14) found for Leivu that, “The fundamental frequency analysis showed that Q1 and Q2 words were characterised by a late F0 peak in the first syllable and Q3 words by an early F0 peak. Even if the duration ratios in Q2 and Q3 words overlapped, the two quantities were differentiated by the location of F0 peak”.

Conclusion

Our study shows that broken tone or stød occurs both in Leivu and Lutsi South Estonian. In these South Estonian dialects historically spoken in Latvia, stød appears mainly as a trace of historical *h* between vowels of the first and second syllable. Lutsi also shows broken tone in positions where intervocalic *j* has been lost and it also appears to characterise some Q3 words where it occurs in stressed syllables with long vowels. At word boundaries a glottal stop can sometimes be substituted by stød-like laryngealization.

Preliminary acoustic analyses show that there is variation in the pronunciation of words where *h* occurs between short vowels. In some cases *h* has not been lost and is pronounced as voiced. If an intervocalic *h* is lost, these words are pronounced with broken tone, which is characterised by falling F0, an abrupt dip in intensity or an irregular intensity movement during the vowel, and secondarily by a laryngealization period during or at the end of the vowel.

In Leivu and Lutsi stød appears usually as a sporadic manner of pronunciation which does not have a phonological status but instead suggests a language change in progress. The formation of stød in Leivu and Lutsi South Estonian has been determined by specific phonological and morphophonological conditions. Therefore, the preconditions existed for stød to obtain linguistic significance in the phonological system of these dialects much as had occurred earlier in the Livonian language.

Acknowledgements

This study was partly supported by the Estonian Research Agency grant No. IUT2-37 and by a grant from the Kone Foundation.

References

- Boersma, Weenink 2015** – Boersma, Paul; Weenink, David. *Praat: doing phonetics by computer* [Computer program], 2015. Version 5.4.08, retrieved 19 May 2015 from <http://www.praat.org/>.
- Endzelīns 1951** – Endzelīns, Jānis. *Latviešu valodas gramatika*. Rīga, 1951.
- Iva, Pajusalu 2004** – Iva, Sulev; Pajusalu, Karl. The Võro Language: Historical Development and Present Situation. In: *Language Policy and Sociolinguistics I: “Regional Languages in the New Europe”*. (International Scientific Conference. Rēzeknes Augstskola, Latvija; 20–23 May 2004.) Rēzekne: Rēzeknes Augstskolas izdevniecība, 2004, 58–63.
- Lippus et al. 2013** – Lippus, Pärtel; Asu, Eva Liina; Teras, Pire; Tuisk, Tuuli. Quantity-related variation of duration, pitch and vowel quality in spontaneous Estonian. *Journal of Phonetics*, 41 (1), 2013, 17–28.
- Mets et al. 2014** – Mets, Mari; Haak, Anu; Iva, Triin; Juhkason, Grethe; Kalmus, Mervi; Norvik, Miina; Pajusalu, Karl; Teras, Pire; Tuisk, Tuuli; Vaba, Lembit. *Lõunaeesti keelesaarte tekstid*. (Eesti Murded, 9.) Tallinn: EKI, TÜ, 2014.
- Nigol 1955** – Nigol, Salme. Märkmeid matkalt leivu keelesaarele. *Emakeele Seltsi aastaraamat I*. Tallinn: Eesti Riiklik Kirjastus, 1955, 147–151.
- Nigol 1988** – Nigol, Salme. Anton Boks (1908–1988), viimane Leivu. *Keel ja Kirjandus*, 12, 1988, 755.
- Niilus 1936** – Niilus, Valter. Leivu (Koiva) murde *h*-hääliku arengust. *Eesti Keel*, 15 (2), 1936, 36–41.
- Niilus 1937** – Niilus, Valter. *Valimik leivu murdetekste = Choix de textes dialectaux leivu*. (Akadeemilise Emakeele Seltsi toimetised, 31.) Tartu, 1937.
- Teras 2010** – Teras, Pire. Quantity in Leivu. *Linguistica Uralica*, 46 (1), 2010, 1–16.
- Teras, Tuisk 2009** – Teras, Pire; Tuisk, Tuuli. The characteristics of *stød* in Livonian. In: Vainio, Martti; Aulanko, Reijo; O. Aaltonen, Olli (eds.). *Nordic Prosody. Proceedings of the Xth Conference, Helsinki 2008*. Frankfurt: Peter Lang Verlag, 2009, 217–226.
- Tuisk 2015a** – Tuisk, Tuuli. Acoustics of *stød* in Livonian. In: The Scottish Consortium for ICPHS 2015 (ed.). *Proceedings of the 18th International Congress of Phonetic Sciences*. Glasgow: University of Glasgow, 2015.
- Tuisk 2015b** – Tuisk, Tuuli. *Livonian word prosody*. (Dissertationes philologiae uralicae Universitatis Tartuensis, 15.) University of Tartu Press, 2015.
- Vaba 1997** – Vaba, Lembit. *Uurimusi läti-eesti keelesuhetest*. Tallinn, Tampere, 1997.

- =====
- Viitso 2009** – Viitso, Tiit-Rein. Livonian and Leivu: shared innovations and problems. *Linguistica Uralica*, 45 (4), 2009, 269–282.
- Winkler 1999** – Winkler, Eberhard. Katkeintonatsiooni tekkimisest läänemeresoome keeltes. In: K. Pajusalu, T. Tender. Õdagumeresoomõ veeremaaq = Läänemeresoome perifeeriad. (Võro Instituudi Toimõ-tiseq, 6.) Võro, 1999, 201–206.
- Winkler 2000** – Winkler, Eberhard. Zum Stoßton im Ostseefinnischen. In: *Aspekte baltischer Forschung*. (Schriften des Institutes für Baltistik der Ernst-Moritz-Arndt-Universität Greifswald, Band, 1.) Essen, 2000, 344–363.

Anna SOLOMENNİK

AN INFLUENCE OF DEFECTS IN SYNTHESIZED SPEECH ON ITS NATURALNESS

Abstract

The paper deals with different types of auditorily perceivable defects in synthesized speech. We attempted to estimate what errors are most common in modern speech synthesis of high quality (the experiment was conducted for the Russian language) and which ones cause the most serious problems in its perception, forcing listeners to evaluate it as a less natural.

Keywords: speech synthesis, TTS, quality evaluation, Russian

Sintezētas runas defektu ietekme uz tās dabiskumu

Kopsavilkums

Rakstā tiek aplūkoti vairāki ar dzirdi uztveramu defektu veidi sintezētā runā. Autore ir mēģinājusi novērtēt kļūdas, kuras ir visvairāk raksturīgas mūsdienu augstas kvalitātes runas sintēzei (eksperiments tika veikts ar krievu runas sintezatoriem) un kuras visvairāk ietekmē uztveri, klausītājiem liekot sintezēto runu novērtēt kā mazāk dabisku.

Atslēgvārdi: runas sintēze, tekstrunas pārveidošana (TTS), kvalitātes vērtējums, krievu valoda

1. Introduction

Currently synthesized speech is a part of our daily life. The present level of development of speech synthesis technology allows TTS systems to produce speech that may be indistinguishable from real human speech in some circumstances. When carrying out an overall assessment of the quality of speech synthesis system we should take into account the influence of different types of errors on the naturalness and intelligibility of generated speech. We give a description of the experiment with the synthesized speech taking into account the different types of possible errors of a synthesizer.

Sannikova (2008: 6) shows that the human perception of synthesized speech corresponds to the perception of speech in noise, i.e., it requires more concentration and mental effort. However, the synthesized speech has its own characteristics, in this case, errors may occur at various stages of text processing and in various ways influence its perception, speech intelligibility and naturalness. Errors may occur in linguistic processing or prosodic or acoustic module, etc.

In our experiment, we attempted to estimate what errors are most common in modern speech synthesis of high quality and which ones cause the most serious problems in its perception, forcing listeners to evaluate it as a less natural.

Let us dwell in detail on several studies closest to the problem. In the work by van Santen (1998: 241) an experiment on evaluation of synthesized speech (in English) with different types of errors which have relations to text-to-speech components is described. When reading short sentences main errors were related to the synthesis component, namely, “overall voice quality” and “choppiness”, while the text analysis components received the fewest complaints (“outright mispronunciation”, “bad letters”, “missing letters or words”, “wrong stress”, “wrong word emphasized”), the “bad rhythm” category was somewhere in between these two groups, it is responsible for the duration of the sounds. In the assessment of the three Russian-speaking (not unit selection) synthesizers maximum weight in influence on the integral naturalness of synthesized speech received errors related to the incorrect word stress (Rusanova 2004: 83–84). Errors in places of pauses, intonation and tempo were detected only when listening to technical text with more complex sentence structure. A more recent study (Korsakova, Zasypkina 2012: 92–98) for four speech synthesis systems (names of systems were not mentioned in the article) in Russian and English showed that the main types of errors were following: wrong word stress, loss of sound, sound replacement and uneven intonation. However, the information on the effect of different types of errors on speech naturalness is not given in this article. The differences may be caused by the fact that the experiments were conducted with different generations of synthesizers.

2. Experiment

In order to evaluate the quality and naturalness of synthesized speech we selected two modern Russian speech synthesizers: Tatyana

(Ivona TTS¹) and Anna (VitalVoice TTS²). The following categories of possible errors were chosen based on an analysis of previous studies:

- 1) wrong stress;
- 2) incorrect pronunciation (replacement/loss/adding extra sound);
- 3) wrong pause (no/extra, too short/long);
- 4) bad tempo/rhythm;
- 5) incorrect intonation;
- 6) breaking of fluency: discontinuity, leaps, knocks, etc.;
- 7) overall voice quality;
- 8) other.

The phonetically representative text (Smirnova, Xitrov 2013), which includes a narrative and dialogue parts allowing a better assessment of the adequacy of speech intonation, was used as test material. The text consisting of 76 sentences (532 words) was played by one synthesized voice and then by another in a different sequence, but no significant differences dependent on the listening order were detected in the ratings by subjects. Eleven subjects (aged from 18 to 40, all native speakers of Russian) were asked to rate naturalness of each sentence on a five-point scale and select the categories of presented errors. The total duration of the recording was about 5 minutes for each voice.

3. Results

Brief results of the experiment are presented in the Table 1.

Table 1. Number of different types of errors selected by subjects and the average score of naturalness of speech (the standard deviation is indicated in parentheses). Values are averaged over all sentences

Voice	Stress	Pronunciation	Pauses	Tempo/rhythm	Intonation	Fluency	Overall voice quality	Other	Naturalness
Tatyana	10,6 %	21,9 %	3,8 %	3,2 %	41,5 %	3,9 %	14,2 %	14,1 %	3,9 (0,3)
Anna	1,7 %	10,4 %	6,2 %	5,6 %	40,8 %	32,3 %	16,3 %	0,0 %	4,1 (0,4)

The total number of errors marked by subjects was about the same (average number of errors marked by subjects for Tatyana voice – 89.5, and for Anna voice – 88.6). Both samples received approximately the

¹ <https://www.ivona.com/>

² <http://speechpro.ru/>

same average rating of naturalness: 3.9 and 4.1 respectively. Statistical analysis (we applied the Mann–Whitney U test because of unknown parameters of the distribution) shows that the differences in the average naturalness rates are not statistically significant ($p > 0.05$).

However, the frequency of different types of errors varies for the synthesizers. The most frequent for both tested systems were mistakes and defects in intonation, but it should be noted that this group was clearly not uniform: some intonation errors considerably reduced sentence naturalness; while others practically did not affect it. This is likely due to the fact that inaccuracies in intonation can be of two types: the wrong choice of phrase intonation type (e.g., narrative intonation instead of a question), or defects connected with unnatural movement of the pitch. Apparently, these defects should be evaluated separately. More detailed experiment (and for more speech synthesizers) on the evaluation of synthesized speech intonation is examined in the article by Solomennik and Cherentsova (2013: 9–16), where a two-step evaluation strategy is used. Ten subjects were to determine the intonation type (by selecting a punctuation mark) and evaluate its naturalness. We present common data for the two experiments (see Table 2).

Table 2. Intonation errors for different TTS voices

Experiment 1	Intonation errors
Alyona (Acapela TTS)	46 %
Milena (Nuance TTS)	40 %
Olga (Loquendo TTS)	55 %
Julia (VitalVoice TTS)	36 %
Vladimir (VitalVoice TTS)	34 %
Experiment 2	
Tatyana (Ivona TTS)	42 %
Anna (VitalVoice TTS)	41 %

As one can see from the Table 2, the data of the current experiment do not contradict with the previous research (for both voices about the average number of errors was marked).

Other types of errors were considerably more infrequent. It is necessary to mention that for Tatyana voice a high percentage of errors “Other”, marked by subjects with comments “accent” in cases where

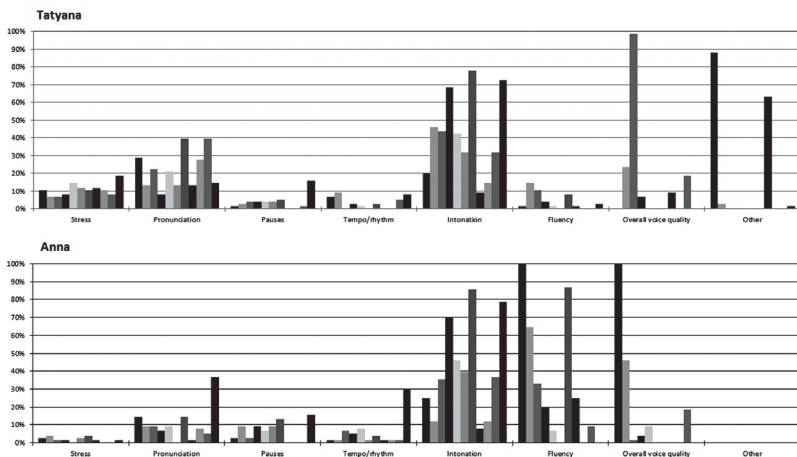
the synthesized voice has incorrectly pronounced individual sounds (abnormal palatalization, partial reduction of unstressed vowels, etc.), can be attributed to the “incorrect pronunciation” type. In the future experiments, a clearer (more detailed) description of the categories of errors has to be made.

It is possible to distinguish certain patterns regarding the effect of different types of errors on the overall speech naturalness (see Table 3). Phrases in which the majority of the subjects noted errors in word stress, have not received mean scores greater than 3.5; breaking of fluency – not more than 3.9; incorrect pronunciation – not more than 4.0; incorrect intonation – not more than 4.4 (but at the same time the only mistake in intonation could reduce average rating to 3.2).

Table 3. Maximum possible rates of naturalness of speech in the presence of a certain type of error

Error type	Stress	Pronunciation	Intonation	Fluency
Max. naturalness rate	3.5	4.0	4.4	3.9

The variability of the responses by the subjects was quite high (see Figure 1), especially for errors related to the acoustic module and the answer “Other”. Perhaps the overall quality of the voice is heavily influenced by the subjective perception of its pleasantness.

Figure 1. Variability of subjects answers (percentage of sentences with marked type of particular error) for various synthesized voices

Subjects showed high consistency in determining the type of error only for the most frequent and obvious errors (e.g., errors in word stress). Numbers of errors marked by more than half, and more than three quarters of the subjects are shown in Table 4 and Table 5, respectively. The number of errors marked simultaneously by all subjects is small. It is worth mentioning that for the voice “Anna” most of the subjects (over 75 percent) marked only errors in intonation while for the “Tatyana” errors in word stress and pronunciation were also marked.

Table 4. Number of errors marked by the majority of subjects for voice “Tatyana”

Marked error	Stress	Pronunciation	Pauses	Tempo/rhythm	Intonation	Fluency	Overall voice quality	Other	Total
More than 50%	6	10	–	–	23	–	1	–	40
More than 75%	4	2	–	–	5	–	–	–	11

Table 5. Number of errors marked by the majority of subjects for voice “Anna”

Marked error	Stress	Pronunciation	Pauses	Tempo/rhythm	Intonation	Fluency	Overall voice quality	Other	Total
More than 50%	1	3	–	–	22	4	–	–	30
More than 75%	–	–	–	–	4	–	–	–	4

4. Conclusion

We can conclude that the errors in the intonation of synthesized speech is the major problem of the modern Russian language synthesizers that can be associated with unit selection algorithm for speech synthesis used in modern systems, when sounds not exactly matching desirable physical characteristics can be chosen. It should also be noted that synthesizers vary in linguistic and acoustic processing quality, and errors connected with wrong word stress and incorrect transcription have the largest effect on naturalness of synthesized speech.

Some possible errors in the synthesized speech were not covered by this experiment. To evaluate the quality of pauses between sentences we need another experiment. The described test did not include an assessment of possible errors related to the incorrect reading of numerals, abbreviations, phone numbers, etc., i.e., errors that occur during text normalization. These errors affect not only naturalness but also understanding the synthesized speech.

References

- Korsakova, Zasypkina 2012** – Korsakova, N. S.; Zasypkina, K. A. Metodika testirovanija sistema vtomatičeskogo sinteza i raspoznavanija reči v celjax opredelenija kommerčeskoj celesoobraznosti ix ispolzovanija. *Rečevyje texnologii*, 3, 2012, 92–98.
- Rusanova 2004** – Rusanova, O. A. *Issledovanie i razrabotka metodov analiza i ocenki kačestva sintezirovannoj ustnoj reči*. Krasnojarsk, 2004.
- Sannikova 2008** – Sannikova, E. G. *Vosprijatie i ponimanie estestvennoj i sintezirovannoj reči*. Unpublished doctoral thesis summary. Ekaterinburg, 2008.
- Smirnova, Xitrov 2013** – Smirnova, N. S.; Xitrov, M. V. Fonetičeski predstavitel'nyj tekst dlja fundamental'nyx i prikladnyx issledovanij ruskaj reči. *Izv. vuzov. Priborostroenie*, 2, 2013, 5–10.
- Solomennik, Cherentsova 2013** – Solomennik, A I.; Cherentsova, A. E. A method for auditory evaluation of synthesized speech intonation. In: Železný, Miloš; Mabernal, Iwan; Ronzhin, Andrey (eds.). *Speech and computer. 15th International Conference, SPECOM 2013, September 1–5, 2013, Pilsen, Czech Republic. Proceedings.* (Lecture notes in artificial intelligence, 8113.) Berlin: Springer-Verlag, 2013, 9–16.
- Van Santen 1998** – Van Santen, J. Evaluation. In: Sproat, Richard (ed.). *Multilingual text-to-speech synthesis: the Bell Labs approach*. Dordrecht: Kluwer, 1998, 229–244.

Olga RAEVA, Elena RIEKHAKAYNEN

FREQUENT WORD FORMS IN SPONTANEOUS RUSSIAN: REALIZATION AND RECOGNITION

Abstract

The results of an auditory and instrumental analysis of 681 realizations of 18 frequent Russian word forms contradict the assumption that all word forms of high frequency tend to appear in their reduced form in spontaneous speech. A psycholinguistic experiment has shown that the “default” algorithm a listener uses while recognizing reduced realizations of frequent word forms is presumably based on the reconstruction to canonical realizations stored in the mental lexicon. The only reduced realization that occurred more often than the correspondent canonical one in our material and was recognized accurately even without any context in the experiment was the realization [eæs] of a word form *sejčas* ‘now’.

Keywords: phonetics, psycholinguistics, frequent word forms, spontaneous Russian, reduction

Bieži sastopamās vārdformas spontānajā krievu runā: realizācija un atpazīšana

Kopsavilkums

18 bieži sastopamo krievu vārdformu 681 realizāciju auditīvās un instrumentālās analīzes rezultāti noliedz pieņēmumu, ka visām bieži sastopamajām vārdformām spontānajā runā ir tendence uz redukciju. Psiholingvistiska eksperimenta rezultāti rāda, ka pamatā galvenajam algoritmam, kuru klausītājs izmanto, lai atpazītu bieži sastopamo vārdformu reducētās realizācijas, acīmredzot ir kanonisko realizāciju, kas glabājas mentālajā leksikonā, rekonstruēšana. Vienīgā reducētā realizācija, kas mūsu materiālā tika novērota biežāk nekā atbilstīgā kanoniskā forma un eksperimentā tika precīzi atpazīta pat ārpus jebkāda konteksta, bija vārda *sejčas* ‘tagad, tūlīt’ realizācija [eæs].

Atslēgvārdi: fonētika, psiholingvistika, bieži sastopamās vārdformas, spontānā krievu runa, redukcija

1. Introduction

Word frequency is often believed to influence lexical production (Bybee et al. 1994: 19–21; Jurafsky et al. 2001). Since the 1960s, when the first papers on casual Russian appeared, frequent word forms have been used as examples while describing phonetic reduction in spontaneous speech, as many frequent word forms tend to be reduced in spontaneous speech (Reformatskij 1966: 98; RRR 1973: 118–124; Zemskaja 2006 (1979): 207; Bogdanova 2007: 24; Kasatkina 2007: 101, etc.). Some reduced realizations have become so typical that they occur even in written discourse (especially in written online communication). The most vivid example in Russian is the realization [ɛæs] (*ščas* in its written form) of the word form *sejčas* ‘now’ (for other examples, see Pal’šina 2011; 2013).

Processing of reduced word forms is one of the most crucial questions for the models of spoken word recognition. In everyday communication, phonetic reduction does not prevent a listener from recognizing what a speaker has said, whereas it turns out to cause problems for any automatic speech recognition model. So, the algorithms a listener uses while processing reduced word forms are in focus of many current studies of spoken word recognition. All of them show that the mental lexicon is an essential part of spoken word processing. The incoming speech signal activates a number of candidates in the mental lexicon of a listener which compete to be regarded as the only correct one (see Luce, McLennan (2005) for an overview of the models). One of the main questions to be answered concerning reduced realizations is whether “the mental lexicon might contain all Possible Phonetic Forms of all word types, allowing direct form-based lexical access, or, alternatively, the mental lexicon might contain only one representation for every word type, reflecting its unreduced form, in which case reduced forms are recognized following processes of reconstruction” (Ernestus et al. 2002: 169). Experiments on Dutch and Russian in which the stimuli were not controlled for word form frequency have shown the latter hypothesis to be more plausible as many reduced realizations were not accurately recognized by listeners if presented in isolation (Ernestus et al. 2002; Riekhakaynen 2010). However, at least some highly reduced realizations of frequent word forms that differ a lot from the canonical variant of pronunciation and are used equally or even more often than the latter might be exceptions to this rule. In the current research we are going to check this assumption.

---

2. Auditory and instrumental analysis of frequent word forms

2.1. Material

In order to get the list of realizations that can be stored in the mental lexicon of a listener we have to know all realizations a frequent word form can have as well as the probability of every realization. The vast majority of studies of reduction in casual speech provide only some examples of reduced realizations. The Phonetic word list of the word forms of high frequency in casual Russian (Svetozarova 1988: 240–245) is one of the rare exceptions. It contains all different phonetic realizations of 79 frequent word forms retrieved from 10 spontaneous Russian dialogs (containing 4240 word forms), but does not provide information on the frequency of every realization. The Wordlist of reduced Russian word forms based on the ORD speech corpus of Russian everyday communication “One Speaker’s Day” (Asinovskij et al. 2009, etc.; <http://model.org.spbu.ru/>) and on the Russian National Corpus (<http://ruscorpora.ru/>) includes 110 lexemes (mostly of high frequency) that can be reduced in Russian. It provides information on the frequency of different realizations of a word form (based on the phonetic analysis of the speech signal) only for some of the lexemes, whereas for the majority of entries only examples of the most frequent reduced realizations that can be used in written speech are given. Thus, a research of the algorithms of the recognition of frequent Russian word forms should begin with the phonetic analysis of all realizations of the most frequent word forms in spontaneous Russian texts aimed to check whether frequent word forms have typical reduced realizations.

We formed a preliminary list of frequent Russian word forms that tend to be reduced according to the examples discussed in a number of books and papers on reduction (Zemskaya 2006 (1979): 208–209; Aleksandrov, Gejl’man 1986: 20–26; Svetozarova 1988: 240–245; Kasatkina 2007: 100–102; Bogdanova 2007: 26; Bogdanova 2010: 17–19). The list consisted of 146 different word forms. For the final list to be used in the current research we have chosen 18 word forms that were mentioned in the majority of the sources analyzed, could be called frequent (both in the language in general and compared to the other words from the preliminary list), and consisted of two or more syllables and were thus more plausible to be reduced in spontaneous

speech and to have highly reduced realizations that differ a lot from the canonical one. We used two frequency word lists of contemporary Russian (Vencov, Grudeva 2008; Ljaševskaja, Šarov 2009) to check the frequency of the word forms.

The final list included the following word forms: *tol'ko* 'only', *menja* 'me (Gen./Acc.)', *sebjja* 'oneself (Gen./Acc.)', *esli* 'if', *sejčas* 'now', *govorit* '(he/she) says', *govorju* '(I) say', *togda* 'then', *kogda* 'when', *segodnja* 'today', *tebja* 'you (Gen./Acc.)', *tebe* 'you (Dat./Prep.)', *neskol'ko* 'several', *sovsem* 'entirely', *nikogda* 'never', *voobščje* 'generally', *vsě-taki* 'nevertheless', *konečno* 'certainly'.

2.2. Method

All realizations of the word forms listed above were extracted from the records of spontaneous Russian conversations of an overall duration of around 290 min and analyzed aurally and instrumentally in order to perform an acoustic-phonetic transcription. The computer programs *Speech Analyzer* 3.1 (http://www-01.sil.org/computing/sa/index.htm?_ga=GA1.2.2088746225.1460878474) and *WinSnoori* 1.34 (<http://www.loria.fr/~laprie/WinSnoori/snooriWindowsEng.pdf>) were used for spectrographic analysis. In total, 681 realizations of 18 frequent word forms were transcribed. However, the word forms in focus of the research turned out to be very different in the frequency of usage in spontaneous texts ranging from only 5 realizations for *neskol'ko* to 104 for *menja*.

A realization was considered to be reduced if it had at least one modified element. Such an understanding of the term “reduction” is similar to the one proposed by Jurafsky et al. (2001) and Pluymaekers et al. (2005) and differs from the more common interpretation of reduction as the omission of sounds. As Apuškina et al. (2014), Nigmatulina et al. (2016), etc. have shown, the quality of unstressed delabialized vowels is not always easy to define: “dispersion in the experts’ decisions concerning vowel identification can be significant” (Nigmatulina et al. 2016: in press). Thus, for the word forms that contained such vowels we provided two types of results: with and without taking into account the quality of unstressed delabialized vowels.

2.3. Results

The overall number of realizations analyzed as well as the number of different realizations of every word form is given in the Table 1.

Table 1. Statistics of the realizations analyzed

Transliteration	Translation	Number of realizations analyzed	Number of different realizations including qualitative reduction of unstressed vowels	Number of different realizations without qualitative reduction of unstressed vowels
<i>menja</i>	‘me (Gen./Acc.)’	104	25	20
<i>esli</i>	‘if’	73	47	43
<i>sejčas</i>	‘now’	71	17	15
<i>voobščē</i>	‘generally’	66	15	15
<i>kogda</i>	‘when’	55	7	7
<i>tebe</i>	‘you (Dat./Prep.)’	50	5	5
<i>tebja</i>	‘you (Gen./Acc.)’	46	12	9
<i>tol’ko</i>	‘only’	45	5	5
<i>sebjja</i>	‘oneself (Gen./Acc.)’	28	10	7
<i>konečno</i>	‘certainly’	27	9	9
<i>togda</i>	‘then’	26	5	5
<i>govorit</i>	‘(he/she) says’	23	6	6
<i>segodnja</i>	‘today’	22	19	11
<i>govorju</i>	‘(I) say’	15	9	9
<i>vsě-taki</i>	‘nevertheless’	10	4	4
<i>sovsem</i>	‘entirely’	9	2	2
<i>nikogda</i>	‘never’	6	3	3
<i>neskol’ko</i>	‘several’	5	3	3

Table 1 shows that all the word forms are quite diverse in their realizations. However, some tendencies can be noticed and discussed.

Eight word forms (*tol'ko*, *kogda*, *tebe*, *sebja*, *konečno*, *sovsem*, *govorit*, and *voobščē*) were used in their canonical form more often than in any of reduced ones in the material analyzed. This fact contradicts the assumption that all word forms of high frequency tend to appear in their reduced form in spontaneous speech. *Sovsem* is the word form to be used in its canonical form most often: 8 of 9 examples we had in the material were unreduced. The word forms *togda* and *nikogda* were used equally often in their canonical and reduced variants. The rest of the word forms (*menja*, *esli*, *sejčas*, *tebja*, *segodnja*, *govorju*, *vsē-taki*, and *neskol'ko*) were reduced more often than pronounced canonically.

All reduced realizations we analyzed can be divided into three groups:¹

- 1) with low (minimal) reduction, i.e. omission of only one non-initial consonant: [ˈtokə], [kə'da], [tə'da], [n'ikə'da], and [və'eɛ];
- 2) with medium reduction, where two adjoining sounds – a consonant and a vowel – are omitted: [kə'n'ɛš], [s'ɛd'n'ɔ], [gə'r'it], and [gə'r'ɪ];
- 3) with high reduction, i.e. omission and/or modification of more than two sounds that leads to a drastic modification of the consonant structure of a word form: [t'æ], [t'e], [s'e], and [gr].

The second and the third groups seem to be the most interesting for spoken word recognition modelling as they contain reduced realizations that differ a lot from the canonical ones.

In order to check whether the word forms analyzed have realizations that can be called typical we compared the percentages of all realizations of each word (by means of confidence intervals). We considered a realization to be typical if it occurred in our material statistically more often than any other realization. If this realization turned out to be canonical we also checked whether there was a typical realization among reduced ones, i.e. the one that occurred statistically more often than any other reduced realization.

According to the results, nine realizations can be called typical: the canonical variants of the word forms *kogda*, *togda*, *tol'ko*, *tebe*, *sebja*, *govorit*, and *voobščē* and two reduced realizations: [tə'da] for

¹ For the degrees of reduction we use the terms similar to those proposed by Ernestus et al. (2002), but our interpretation of the terms is not completely the same as theirs.

togda and [ɛæs/z]² for *sejčas*. Thus, there are only two reduced realizations that can be presumably stored in the mental lexicon of a listener, one of them ([tə'da]) being less plausible as it has only one sound omitted and can be easily reconstructed to the canonical realization. So, actually, the most probable candidate for an entry in the mental lexicon of a listener is [ɛæs/z]. Figure 1 shows the comparison of the spectrograms of a canonical and a reduced realization of the word form *sejčas*.

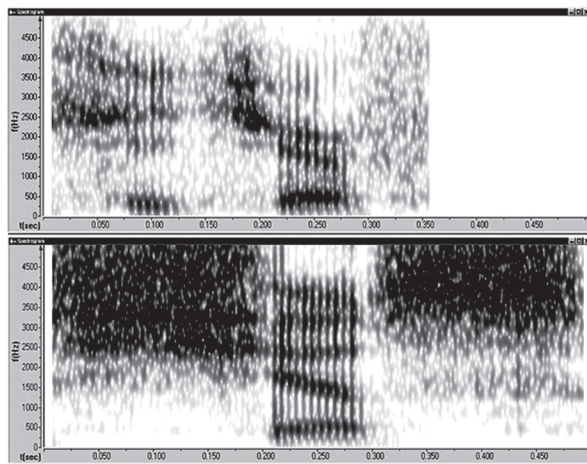

Figure 1. Spectrograms of a canonical and a reduced realization of the word form *sejčas*

The realization [kə'da] of the word form *kogda* is the only realization in our material that can be called a typical reduced realization, but, as well as [tə'da], it also has only one omitted sound. The realizations ['tokə], [tʲe], [tʲæ], and [mn'jæ] tended to occur in our material more often than all other reduced variants of the word forms *tol'ko*, *tebe*, *tebja*, and *menja* respectively, but their predominance was not proved to be statistically significant and should be, thus, checked in further research. In order to compare the accuracy of recognition of the frequent reduced realizations to the accuracy of recognition of the canonical variants on the one hand and of less frequent reduced realizations on the other we performed a psycholinguistic experiment.

² Whether the last consonant of the realization should be voiced or voiceless depended on the first sound of the following word. For this reason, we considered [ɛæs] and [ɛæz] as one realization.

3. Recognition of reduced and canonical realizations of frequent word forms

3.1. Method

3.1.1. Materials and procedure

Three types of realizations were used as stimuli in the experiment: canonical realizations, typical reduced realizations (or reduced variants that have at least a tendency to be typical according to the results described in 2.3), and sporadic reduced realizations. We began by selecting only those word forms that had all three types of realizations in our material (preferably pronounced by one and the same speaker). A typical reduced realization should have been reduced stronger than a sporadic one, so that we could check whether it is the degree of reduction or the frequency of a realization that is crucial for an accurate recognition of a reduced word form. The following word forms that met these requirements were used to create the stimuli: *sejčas*, *tol'ko*, *tebe*, *tebja*, and *govorit*. The word form *menja* was not included in the list as its most frequent reduced realization [mn'æ] with only one vowel omitted is very similar to the canonical variant. Unfortunately, we also had to exclude several non-typical realizations from the final list of stimuli due to the high level of noise in the record. For this reason, we added the realizations of a word form *segodnja* 'today' to the list. Its most frequent realization ['s'ød'nə] was shorter than many of less frequent ones. The final list of the stimuli is given in Table 2.

Table 2. Word forms used in the experiment

Word form	Canonical realization	Frequent reduced realization	Sporadic reduced realization
<i>sejčas</i>	[s'i'tɛəs]	[ɛəs]	–
<i>tol'ko</i>	['tol'kə]	['tokə]	–
<i>tebe</i>	[t'i'b'e]	[t'e]	[t'i'e]
<i>tebja</i>	[t'i'b'æ]	[t'æ]	–
<i>govorit</i>	[gəvə'r'it]	[git]	[gə'r'it]
<i>segodnja</i>	[s'i'vod'nə]	['s'ød'nə]	[s'i'vod'i]

Since Ernestus et al. (2002) and Riekhakaynen (2010) have shown that sporadic reduced realizations are recognized poorly if pre-

sented in isolation, we prepared the second list of stimuli – the reduced realizations in their natural contexts of one or two words to the left and to the right of a target word. For *sejčas*, *tol'ko*, and *tebja*, which did not have sporadic reduced realizations in the experiment, the canonical realizations were used instead of sporadic reduced ones. In order to control the influence of all aspects of the context on the recognition of the reduced realizations in a limited context, we instrumentally created “cross-over” contexts by substituting the frequent reduced realizations for the sporadic (or canonical) ones and vice versa if the pitch contours of the phrases allowed such substitution (see Table 3).

Table 3. Realizations of frequent word forms in their natural and “cross-over” contexts

Word form	Natural context	“Cross-over” contexts
<i>sejčas</i>	<i>my</i> [ɛæs] <i>proizvodim</i> ‘we now * produce’ <i>my</i> [sɪ'tɛæs] <i>neskol'ko</i> ‘we now several’	<i>my</i> [sɪ'tɛæs] <i>proizvodim</i> ‘we now produce’ <i>my</i> [ɛæs] <i>neskol'ko</i> ‘we now several’
<i>tol'ko</i>	<i>ja vot</i> [t'okə] <i>vošla</i> ‘well I've just/only entered’ <i>za nego</i> [t'ol'kə] <i>iz tex</i> ‘for him only from those’	<i>ja vot</i> [t'ol'kə] <i>vošla</i> ‘well I've just/only entered’ <i>za nego</i> [t'okə] <i>iz tex</i> ‘for him only from those’
<i>tebe</i>	<i>kto</i> [tʃe] <i>skazal</i> ‘who told you ’ <i>ja b</i> [tʃi'e] <i>ne dal</i> ‘I wouldn't have given you ’	<i>kto</i> [tʃi'e] <i>skazal</i> ‘who told you ’ <i>ja b</i> [tʃe] <i>ne dal</i> ‘I wouldn't have given you ’
<i>tebja</i>	<i>u</i> [tʃæ] <i>bylo</i> ‘ you had’ <i>možet byt'</i> [tʃi'bʃæ] <i>brosit'</i> ‘may be to leave/throw you ’	<i>u</i> [tʃi'bʃæ] <i>bylo</i> ‘ you had’ <i>možet byt'</i> [tʃæ] <i>brosit'</i> ‘may be to leave/throw you ’
<i>govorit</i>	<i>Dima</i> [git] <i>ja mogu</i> ‘Dima says (that) I can’ <i>takoј</i> [gə'rʃit] <i>vopros</i> ‘such a question, he says ’	–
<i>segodnja</i>	<i>ja ej</i> [s'ʃəd'nʃə] <i>skazal</i> ‘I told her today ’ <i>nu vot</i> [s'ʃi'vod'i] <i>my</i> ‘well here today we’	<i>ja ej</i> [s'ʃi'vod'i] <i>skazal</i> ‘I told her today ’ <i>nu vot</i> [s'ʃəd'nʃə] <i>my</i> ‘well here today we’

*The translations of the word forms in focus of the current research are marked in bold.

The dictation task experiment (Taft 1984; Aleksandrov, Gejl'man 1986; Hare et al. 2001; Ernestus et al. 2002; Riekhakaynen 2010, etc.) has been used. Participants were asked to listen to stimuli and to write down what they heard in Russian orthography.

The experiment consisted of two parts. In the first part, participants listened to the isolated realizations, and in the second part the realizations were presented in the context. There were three variants of the first part of the experiment and two variants of the second part (see Appendix 1). Thus, every participant listened to only one realization of every word form in the first part of the experiment and to only one context from each pair of the contexts that differed only by the degree of reduction of a word form in focus of the research. Three practice items were put at the beginning of both parts of the experiments: three different unreduced word forms for the first part of the experiment and three short phrases for the second part of the experiment. All of them were retrieved from the same records as the target word forms. Nine word forms with different degrees of reduction in the first part of the experiment and ten different phrases with or without reduced word forms in the second part of the experiment were used as fillers. Every stimulus in the experiment was repeated twice, with a 0.5 sec interval between iterations and a 5 sec pause between different stimuli in the first part of the experiment and with a 1 sec interval between iterations and a 10 sec pause between different stimuli in the second part.

3.1.2. Participants

60 native speakers of Russian took part in the experiment. Each of them listened to one of the three variants of the first part of the experiment and to one of the two variants of the second part of the experiment. Thus, we got 20 answers for each stimulus in the first part of the experiment and 30 answers for every stimulus in the second part.

3.2. Results

The following parameters were included into the quantitative analysis:

- percentage of refusals in both parts of the experiment;
- percentage of correct identifications of the target word forms in both parts of the experiment.

In the second part of the experiment, we estimated only whether the target word forms were recognized correctly without paying attention to the accuracy of the interpretation of the surrounding context.

For each percentage we calculated a 95% confidence interval. The recognition threshold was 65% for the stimuli from the first part of the experiment, and 70% for the stimuli from the second part of the experiment.

There were no refusals to any of the practice items in the first part of the experiment, and all of them were recognized accurately (not less than 95% of correct answers were received to each stimulus). In the second part of the experiment, we got one refusal to one of the practice items, several participants omitted or substituted some words in their answers (e.g., *My dolžny rasskazat* 'We have to narrate' instead of *Ūy dolžny rasskazat* 'You have to narrate'). However, the overall high accuracy of recognition of the practice items shows that the participants understood the task correctly and did not have any technical problems while processing it.

The percentage of refusals to the target stimuli was 9.4% of all answers in the first part of the experiment and 7.4% – in the second. In the first part of the experiment, the participants most often refused to answer if they heard a reduced realization, whereas in the second part of the experiment, the majority of refusals fell on short and less informative contexts (e.g., *u tebjā bylo, za nego tol'ko iz tex*, etc.).

Four out of six canonical realizations were recognized accurately (see Table 4).

Table 4. The percentages of correct answers to the target stimuli in the first part of the experiment

Word form	Realization, % of correct answers		
	Canonical	Typical reduced	Sporadic reduced
<i>govorit</i>	95'	0	15
<i>segodnja</i>	100	40	100
<i>sejčas</i>	100	95	–
<i>tebe</i>	40	0	0
<i>tebjā</i>	0	5	–
<i>tol'ko</i>	65	40	–

The realizations [tʲi'bʲe] and [tʲi'bʲæ] were not recognized accurately, presumably, because these stimuli were shorter than the other canonical realizations. The realization [cæɪ] turned out to be the only

one among all typical reduced realizations in the experiment to be recognized accurately if presented in isolation. The typical reduced realizations of the word forms *govorit* and *tebe* were recognized by none of the participants. The sporadic reduced realizations of the word forms *govorit* and *segodnja* used in the experiment were recognized even better than their typical reduced realizations (for the word form *segodnja* the results were statistically significant).

The recognition of the word forms in their natural contexts was generally more accurate (see Figure 2).

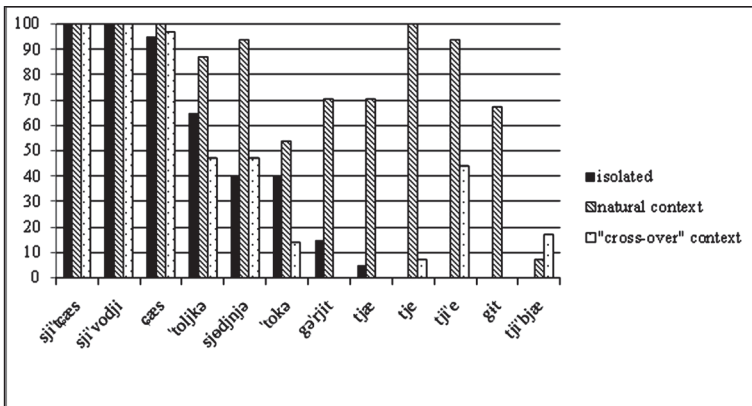

Figure 2. The percentages of correct identification of the word forms in isolation and in two types of contexts

Four word forms were recognized accurately both in isolation and in their natural contexts. For six more word forms the percentages of recognition in the natural contexts was significantly higher than in isolation. The recognition of five of them, being quite bad in isolation, became accurate in the context. The latter are reduced realizations (three typical and two sporadic ones). The percentage of the correct answers to the typical reduced realization of the word form *govorit* [gít] almost reached the threshold for accurate recognition and was significantly higher than the percentage of the correct interpretations of this realization when presented in isolation. The only two word forms that were recognized poorly both in isolation and in the natural context were the typical reduced realization of the word form *tol'ko* 'only' ['tokə] and the canonical realization of the word form *tebja* 'you (Gen./Acc.)' [tɛi'bjæ]. Presumably, these word forms

had less informative contexts in the experiment (*ja vot ... vošla* ‘well I’ve ... entered’ and *možet byt’ ... brosit’* ‘may be ... to leave/throw’ respectively).

The percentages of the correct answers in the “cross-over” contexts are higher than 70% only for three word forms that were recognized most accurately in all conditions ([s'i'teæs], [s'i'vodʲi], and [ɛæs]).

4. Discussion and conclusion

The facts that the canonical realizations were in all but one case recognized better than the reduced ones and that the sporadic reduced realizations were recognized better than the typical ones if the former were less reduced than the latter show that normally reduced realizations are recognized through reconstruction and are not stored in the mental lexicon of a listener. Thus, the mechanism of the recognition of reduced realizations of word forms of high frequency seem to be the same as the one described by Ernestus et al. (2002) and Riekhakaynen (2010) for reduced realizations of less frequent word forms.

Even a very short context normally improves the accuracy of recognition. As the majority of reduced realizations were recognized in the “cross-over” contexts worse than in the natural ones, we can assume that all parameters of the context including intonation patterns are crucial for the reconstruction of a reduced realization to the canonical one while recognizing spontaneous speech. At the same time, the minimal context does not always contain enough information for a word form to be recognized accurately. Thus, wider context is required. This assumption is similar to the one discussed by Brouwer et al. (2013). In the latter, preceding strongly supportive discourse context was shown to improve the recognition of reduced word forms, whereas the recognition of the canonical forms “was not dependent on the degree of supportive context” (Brouwer et al. 2013: 519). However, in our material, there was a canonical realization [tʲi'bjæ] that suffered from the lack of informative context even more than all reduced realizations in focus of the research.

The realization [ɛæs] being the only reduced realization used more often than the canonical one according to the auditory and instrumental analysis of the records of spontaneous speech was accurately recognized by all the participants both in isolation and in the context. Thus, the two hypotheses on the potential storage of reduced

realizations in the mental lexicon of a listener proposed by Ernestus et al. (2002) seem not to contradict each other. We assume that the “default” algorithm a listener uses while recognizing reduced word forms is based on the reconstruction to canonical realizations stored in the mental lexicon. However, if a word form has a typical reduced variant that differs a lot from the canonical one and is used more often than the latter it can be stored in the mental lexicon.

The material we used in the current research was limited to the texts we had at our disposal. Our further research will benefit if we get a chance to consult the frequency word lists based on the analysis of spoken corpora such as the ORD speech corpus of Russian everyday communication and others that are being developed now (Gorbova et al. 2008; Sherstinova 2010; Vencov et al. 2013, etc.).

Acknowledgements

The work has been supported by the research grant number 14-04-00586 from the Russian Foundation for Humanities.

List of sources

Ljaševskaja, Šarov 2009 – Ljaševskaja, Ol’ga Nikolaevna; Šarov, Sergej Aleksandrovič. *Častotnyj slovar’ sovremennogo russkogo jazyka (na materialax Nacional’nogo korpusa russkogo jazyka)*. Moskva: Azbukovnik, 2009. Available online at <http://dict.ruslang.ru/freq.php>. Accessed on 15.04.2015.

Vencov, Grudeva 2008 – Vencov, Anatolij Vladimirovič; Grudeva, Elena Valer’jevna. *Častotnyj slovar’ slovoform russkogo jazyka: projekt*. Čerepovec: Izd-vo ČGU, 2008. Available online at <http://narusco.ru/STAT004/>. Accessed on 15.04.2015.

References

Aleksandrov, Gejl’man 1986 – Aleksandrov, L. G.; Gejl’man, Natalja Iosifovna. Nužno li učit’ fonetike častyx slov? In: *Slux i reč’ v norme i patologii*. Leningrad: Leningradskij vosstanovitel’nyj centr VOG, 1986, 20–26.

Apuškina et al. 2014 – Apuškina, Irina Evgen’evna; Vencov, Anatolij Vladimirovič; Slepokurova, Natalija Arsen’evna. *Albom dinamičeskix spektrogramm bezudarnyx dvuslogov, vydelennyx iz spontannoju reči, i re-*

zultatov identifikaciji nositeljami rusckogo jazyka fonemnogo kačestva glasnyx v ix sostave, 2014. Available online at <http://www.narusco.ru/ALBUM01>. Accessed on 15.04.2015.

- Asinovskij et al. 2009** – Asinovskij, Aleksandr Seměnovič; Bogdanova, Natal'ja Viktorovna; Rusakova, Marina Valentinovna; Ryko, Anastasija Igorevna; Stepanova, Svetlana Borisovna; Šerstinova, Tat'jana Jur'evna. The ORD speech corpus of Russian everyday communication "One Speaker's Day": creation principles and annotation. In: Matoušek, Václav; Mautner, Pavel (eds.). *Text, speech and dialogue* (lecture notes in computer science, 5729). Berlin, Heidelberg: Springer, 2009, 250–257.
- Bogdanova 2007** – Bogdanova, Natal'ja Viktorovna. Allegrovyje formy rusckoj reči kak istočnik popolnenija sovremennogo leksikona. In: *Fonetika segodnja. Materialy dokladov i soobščeniij V Meždunarodnoj naučnoj konferencii 8–10 oktjabrja 2007 goda*. Moskva: Institut rusckogo jazyka, 2007, 23–26.
- Bogdanova 2010** – Bogdanova, Natal'ja Viktorovna. Reducirovannye formy – porča jazyka ili fakt ego èvoljucii? In: *Fonetika segodnja. Materialy dokladov i soobščeniij VI Meždunarodnoj naučnoj konferencii 8–10 oktjabrja 2010 goda*, 17–20. Moskva: Institut rusckogo jazyka, 2010.
- Brouwer et al. 2013** – Brouwer, Susanne; Mitterer, Holger; Huettig, Falk. Discourse context and the recognition of reduced and canonical spoken words. *Applied Psycholinguistics*, 34, 2013, 519–539.
- Bybee et al. 1994** – Bybee, Joan L.; Perkins, Revere; Pagliuca, William. *The evolution of grammar: tense, aspect and modality in the Languages of the world*. Chicago and London: The University of Chicago Press, 1994.
- Ernestus et al. 2002** – Ernestus, Mirjam; Baayen, Harald R.; Schreuder, Rob. The recognition of reduced word forms. *Brain and language*, 81 (1–3), 2002, 162–173.
- Gorbova et al. 2008** – Gorbova, Elena Viktorovna; Slepokurova, Natalija Arsen'evna; Komovkina, Ekaterina Pavlovna; Makarova, Anastasija Borisovna; Malov, Evgenij Mixajlovič; Riexakajnen, Elena Igorevna. Sovremennaja rusckaja spontannaja televizionnaja reč': nekotorye itogi issledovanija. In: Glazunova, Olga Igorevna; Moskovkin, Leonid Viktorovič; Jurkov, Evgenij Efimovič (eds.). *Sovremennaja rusckaja reč': sostojanie i funkcionirovanie*, 3. Sbornik analitičeskix materialov. St. Petersburg: izd. dom "MIRS", 2008, 5–87.
- Hare et al. 2001** – Hare, Mary L.; Ford, Michael; Marslen-Wilson, William. Ambiguity and frequency effects in regular verb inflection. In: Bybee, Joan L.; Hopper, Paul J. (eds.). *Frequency and the emergence of linguistic structure*. Philadelphia, PA: John Benjamins, 2001, 181–200.
- Jurafsky et al. 2001** – Jurafsky, Daniel; Bell, Alan; Gregory, Michelle; Raymond, William D. Probabilistic relations between words: evidence

- from reduction in lexical production. In: Bybee, Joan L.; Hopper, Paul J. (eds.). *Frequency and the emergence of linguistic structure*. Philadelphia, PA: John Benjamins, 2001, 229–254.
- Kasatkina 2007** – Kasatkina, Rozalija Francevna. Kompressirovannye formy slov i frazovye pozicii v ruskoj reči. In: *Fonetika segodnja. Materialy dokladov i soobščeniĭ V meždunarodnoj naučnoj konferencii 8–10 oktjabrja 2007 goda*. Moskva: Institut russkogo jazyka, 2007, 99–102.
- Luce, McLennan 2005** – Luce, Paul A.; McLennan, Conor T. Spoken word recognition: the challenge of variation. In: Pisoni, David; Remez, Robert (eds.). *The handbook of speech perception*. Berlin, Oxford: Blackwell Publishing Ltd., 2005, 592–609.
- Nigmatulina et al. 2016** – Nigmatulina, Julija; Raeva, Olga; Riexakajnen, Elena; Slepokurova, Natalija; Vencov, Anatolij. How to study spoken word recognition: evidence from Russian. In: Anstatt, Tanja; Clasmeier, Christina; Gattnar, Anja (eds.). *Slavic languages in psycholinguistics. Chances and challenges for empirical and experimental research*, in press. Tübingen: Narr Francke Attempto Verlag GmbH + Co.KG, 2016.
- Pal'sina 2011** – Pal'sina, Dar'ja Andreevna. *Reducirovannye formy ruskoj reči: istorija i perspektivy leksikografičeskogo opisanija*. Unpublished bachelor's thesis. St. Petersburg: St. Petersburg State University, Philological faculty, Department of Russian Language, 2011.
- Pal'sina 2013** – Pal'sina, Dar'ja Andreevna. *Reducirovannye formy ruskoj reči: uslovija vzniknovenija, variativnost' i osobennosti funkcionirovanija*. Unpublished master's thesis. St. Petersburg: St. Petersburg State University, Philological faculty, Department of Russian Language, 2013.
- Pluymaekers et al. 2005** – Pluymaekers, Mark; Ernestus, Mirjam; Baayen, R. Harald. Articulatory planning is continuous and sensitive to informational redundancy. *Phonetica*, 62, 2005, 146–159.
- Reformatskij 1966** – Reformatskij, Aleksandr Aleksandrovič. Nekanoničeskaja fonetika. In: Vysotskij, Sergej Sergeevič; Panov, Mixail Viktorovoč; Sidorov, Vladimir Nikolaevič (eds.). *Razvitie fonetiki sovremennogo russkogo jazyka*. Moskva: Nauka, 1966, 96–109.
- Riekhakaynen 2010** – Riexakajnen, Elena Igorevna. *Vzaimodejstvie kontekstnoj predskazuemosti i častotnosti v processe vosprijatija spontannoj reči (na materiale russkogo jazyka)*. Unpublished doctoral thesis. St. Petersburg: St. Petersburg State University, 2010.
- RRR 1973** – Zemskaja, Elena Andreevna (ed.). *Russkaja razgovornaja reč'*. Moskva: Nauka, 1973.
- Sherstinova 2010** – Sherstinova, Tatiana. Quantitative data processing in the ORD speech corpus of Russian everyday communication. In: Grzybek, Peter; Kelih, Emmerich; Mačutek, Ján (eds.). *Text and language. Structures. Functions. Interrelations. Quantitative perspectives*. Wien: Praesens, 2010, 195–205.

- Svetozarova 1988** – Svetozarova, Natalija Dmitrievna (ed.). *Fonetika spontannoj reči*. Leningrad: Izdatel'stvo Leningradskogo universiteta, 1988.
- Taft 1984** – Taft, Marcus. Exploring the mental lexicon. *Australian Journal of Psychology*, 36, 1984, 35–46.
- Vencov et al. 2013** – Vencov, Anatolij Vladimirovič; Nigmatulina, Julija Olegovna; Raeva, Olga Vasil'evna; Riexakajnen, Elena Igorevna; Slepokurova, Natalija Arsen'evna. Korpus russkix spontannyx tekstov: struktura i edinicy. In: *Trudy Meždunarodnoj konferencii “Korpusnaja lingvistika – 2013”*. St. Petersburg: S.-Peterburgskij gos. universitet, Filologičeskij fakul'tet, 2013, 223–230.
- Zemskaja 2006 (1979)** – Zemskaja, Elena Andreevna. *Russkaja razgovornaja reč': lingvističeskij analiz i problemy obučenija*. 4th edition. Moskva: Nauka, 2006¹⁹⁷⁹.

Appendix 1

Experiment. Part 1

	Variant 1	Variant 2	Variant 3
1	practice item	practice item	practice item
2	practice item	practice item	practice item
3	practice item	practice item	practice item
4	[s'i'teəs]	filler	[s'i'vod'n'ə]
5	filler	[eəs]	filler
6	[t'æ]	[s'əd'n'ə]	['tokə]
7	filler	['tol'kə]	[t'i'b'æ]
8	[s'i'vod'i]	[t'e]	filler
9	[git]	filler	filler
10	filler	[gəv'e'r'it]	[t'i'b'e]
11	[t'i'e]	filler	[gə'r'it]

Experiment. Part 2

	Variant 1	Variant 2
1	Practice item	Practice item
2	Practice item	Practice item
3	Practice item	Practice item
4	<i>my [eæs] proizvodim</i>	<i>my [s'i'teæs] proizvodim*</i>
5	<i>u [tʰæ] bylo</i>	<i>u [tʰi'bʰæ] bylo</i>
6	filler	filler
7	<i>Dima [git] ja mogu</i>	<i>takoj [gə'rʰit] vopros</i>
8	<i>ja ej [s'i'vodʰi] skazal</i>	<i>ja ej ['sʰədʰnʰə] skazal</i>
9	filler	filler
10	<i>kto [tʰi'e] skazal</i>	<i>kto [tʰe] skazal</i>
11	<i>ja vot ['tokə] vošla</i>	<i>ja vot ['tolʰkə] vošla</i>
12	<i>my [s'i'teæs] neskol'ko</i>	<i>my [eæs] neskol'ko</i>
13	filler	filler
14	filler	filler
15	filler	filler
16	<i>ja b [tʰe] ne dal</i>	<i>ja b [tʰi'e] ne dal</i>
17	<i>nu vot ['sʰədʰnʰə] my</i>	<i>nu vot [s'i'vodʰi] my</i>
18	<i>možet byt' [tʰi'bʰæ] brosit'</i>	<i>možet byt' [tʰæ] brosit'</i>
19	<i>za nego ['tolʰkə] iz tex</i>	<i>za nego ['tokə] iz tex</i>

*“Cross-over” contexts are marked in bold.

Sergey KNYAZEV

AFFRICATED DENTAL PLOSIVES IN RUSSIAN: PHONOLOGICAL STATUS AND PERCEPTUAL CUES AS A TRIGGER OF SOUND CHANGES

Abstract

Standard Modern Russian has phonological contrast between palatalized and velarized consonants. One of the most prominent changes attributed recently to this part of its phonetic system is the dramatic affrication of palatalized dental stops which are now pronounced in most phonetic contexts as affricates [tsʲ], [dʒʲ]. The paper proposes the hypothesis that a fast spread of palatalized dental stops' affrication in Standard Modern Russian is triggered by the need to more effectively distinguish palatalized plosives in situations that do not provide the primary acoustic cue (formant transition of adjacent vowel) for their differentiation to the listener. Palatalized dental plosives still should be treated phonologically as stops since in the context of homorganic nasal or stop they are not affricated (and often unreleased), while the fricative part of dental affricates in the same position still preserved in pronunciation of all the subjects studied.

Keywords: Russian, sound changes, perceptual cues, affricated palatalized stops

Afrikatīvie dentālie slēdžeņi krievu valodā: fonoloģiskais statuss un auditīvi nozīmīgās akustiskās pazīmes kā skaņu pārmaiņu cēlonis

Kopsavilkums

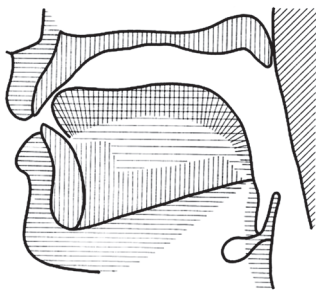
Mūsdienu krievu standartvalodu raksturo fonoloģiskais contrasts starp palatalizētiem un velarizētiem līdzskaņiem. Viens no būtiskākajiem skaņu pārmaiņu aspektiem, kas mūsdienās skar šo fonētiskās sistēmas daļu, ir ievērojamas izmaiņas palatalizēto dentālo eksplozīvo slēdžeņu artikulācijas veidā, proti, to tuvināšanās afrikātām [tsʲ], [dʒʲ] lielākajā daļā fonētisko kontekstu. Rakstā tiek izteikta hipotēze, ka šo procesu mūsdienu krievu standartvalodā veicina nepieciešamība pēc efektīvākas palatalizēto eksplozīvo slēdžeņu nošķiršanas situācijās, kad klausītājam nav iespējas tos nošķirt pēc pamata akustiskās pazīmes – formantu pārejām uz sekojošo patskani. Fonoloģiski

palatalizētie dentālie slēdžeņi joprojām nav klasificējami kā afrikātas, jo tās pašas artikulācijas vietas nazālo vai orālo slēdžeņu apkaimē afrikācija tiem nav raksturīga (un bieži tie tiek realizēti arī bez eksplozijas), savukārt dentālajām afrikātām šajā pozīcijā afrikācija saglabājas visu informantu izrunā.

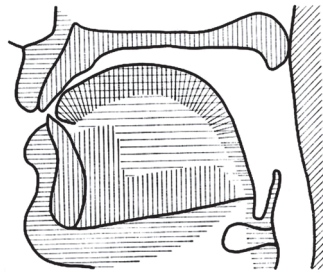
Atslēgvārdi: krievu valoda, skaņu pārmaiņas, audītīvi nozīmīgas akustiskās pazīmes, ar afrikāciju izrunāti palatalizēti eksplozīvie slēdžeņi

1. Many word languages have so called “soft” consonants as opposed to “hard” or plain ones. Thus, for instance, in Europe, one may find [j] and [ɲ] in French; [j], [ɲ], [ʎ] in Italian and Spanish; [j], [ɲ], [ç] and [ʝ] in Czech; [j], [ɲ], [ʎ], [ç], [ʝ] in Hungarian and Latvian. In all these cases soft consonants are palatal, which means that they differentiate from plain ones by place of articulation.

Usually listeners can easily distinguish among soft consonants in all such languages since all palatals differ in manner of articulation and voicing. Even the largest set, such as the Latvian one [j], [ɲ], [ʎ], [ç], [ʝ] consists of approximant, nasal, lateral, voiced and voiceless stops. Russian is dramatically different in this regard: it has 15 pairs of hard and soft consonants which differ by means of secondary articulation (velarization for all “hard” consonants except velars and palatalization for all “soft” ones except palatals) preserving in general the same place of articulation (see Figures 1, 2).

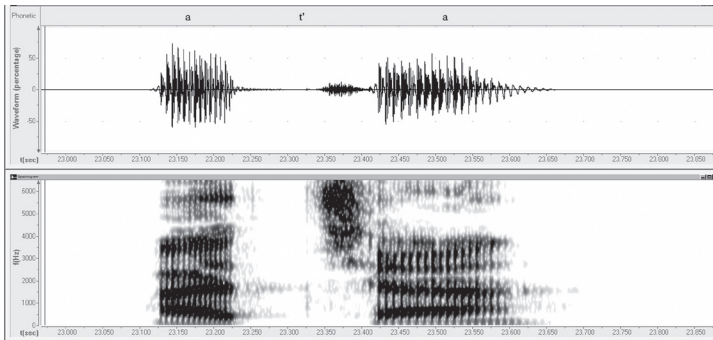
Figure 1. Velarized dental fricative [sʷ] in Russian (Bolla 1981)

Figure 2. Palatalized dental fricative [sʲ] in Russian (Bolla 1981)

One of the most prominent changes attributed recently to this part of the phonetic system of Standard Modern Russian is the dramatic affrication of palatalized dental stops which are now pronounced in most phonetic contexts as affricates [t͡sʲ], [d͡zʲ] (see Figure 3). First mentioned in 1893 (Sievers 1893); in the middle of the 20th century

it was described as a relatively rare peculiarity of some Russian dialects (Kuznecova 1969; 1977); in the early 80ies the most authoritative source on Russian orthoepy warns against such a pronunciation (Avanesov 1984: 143); in the beginning of XXI it becomes obligatory for Standard Russian (Knjazev, Požarickaja 2005).¹

Figure 3. Waveform and spectrogram of affricated palatalized dental stop [tsʲ] in intervocalic position in Russian

The present paper thus examines two related problems:

- 1) what factor triggers the phonetic changes in question, and
- 2) if there are any phonetic factors which could help decide whether these consonants should be treated as stops or as affricates phonologically.

2. The analysis of the production and perception of plain stops has been presented in various classical publications, among which Fant (1969), Halle et al. (1957), Delattre et al. (1955), Liberman et al. (1952), Schatz (1954), Fischer-Jørgensen (1954), Carlson et al. (1972), Diehl (1998) may be mentioned. Most typical acoustic cues for plain stops' place of articulation are as follows:

- closure duration (labials being longer than coronals and coronals being longer than velars);
- voice onset time, VOT (which is shorter for labials than for coronals and shorter for coronals than for velars);
- frequency of burst's noise;

¹ It is worth noticing that in Northern Russian dialects where voiceless non-palatalized dental affricate is neutralized with a palatalized postalveolar one in a soft dental [tsʲ] no such affrication of palatalized dental stops is attested, but speakers of Standard Russian regularly perceive dialectal [tsʲ] as [tʲ].

- duration of preceding and following vowel (which is shorter near labials than near coronals and shorter next to coronals than next to velars);
- F_2 transitions of adjacent vowel.

The latter is probably a primary cue for the discrimination of plain stops' place of articulation. Thus, for instance, Čeirane, Indričāne and Taperte (2014) recently have shown for Latvian that “locus equations are efficient for distinguishing between place categories in certain conditions” (Čeirane et al. 2014: 38).

Spectrographic study of Russian shows that the main perceptual cue for differentiation of non-palatalized stops is the second formant's transition of preceding and following vowels with its movement to a value of 500–1000 Hz for labials, 1300–1600 Hz for dentals and no observable transition for velars (Bondarko 1977) (see Figure 4), while all the palatalized stops have second formant's locus in an area higher than 2000 Hz (see Figure 5).

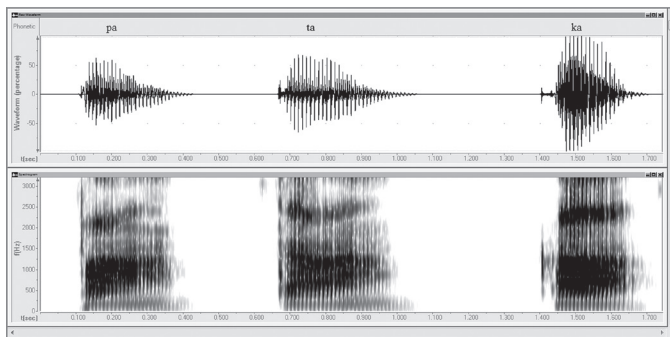

Figure 4. Waveform and spectrogram of Russian plain/velarized stops before [a]

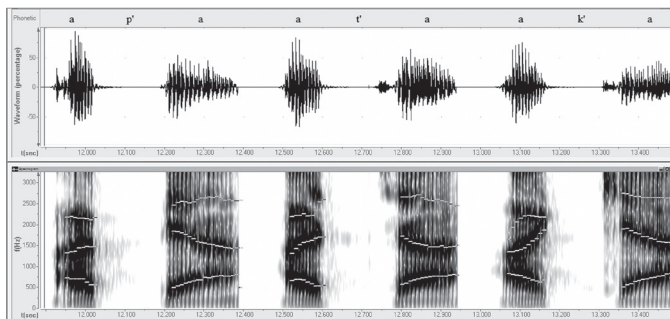

Figure 5. Waveform and spectrogram with formant tracks of intervocalic palatalized stops in Russian

3. As a part of the present study a perceptual experiment was conducted, in which we studied how Russian speakers can distinguish “hard” and “soft” stops of different places of articulation in a situation where only information about the F2 transition of the following vowel is available for this judgment.

Stimuli preparation. Clearly spoken words by one speaker were selected as original stimuli. They had earlier been recorded (44 100 Hz sampling rate) for another experiment and consisted of a voiceless stop ([pʲ], [tʲ], [k], [pʲ], [tʲ], [kʲ]) followed by a word-final stressed [a] vowel. Thus, in total 6 stimuli were included in the stimulus group type original. Then the CV sequence was cut out from the stimuli and a period of stop release was replaced by a silent interval. This set of stimuli was randomized and filled with 6 original stimuli with each stop’s release.

Subjects and experiment procedure. Seventy eight subjects, students of philological faculty of the Moscow State University from 16 to 27 years of age participated in the experiment. Not aware of the hypothesis and motivations for the experiment, they were instructed to simply report which unvoiced stop ([pʲ], [tʲ], [k], [pʲ], [tʲ], [kʲ]) they heard in the beginning of the respective nonsense syllable. If needed, it was possible for the subject to repeat a stimulus. The experiment was typically carried out within ten minutes for each subject.

The **results** grouped according to stimulus type are presented in Table 1.

Table 1. The number of correct answers for [pʲ], [tʲ], [k], [pʲ], [tʲ], [kʲ] place articulation with no release information (%)

[pʲ]	[tʲ]	[k]	[pʲ]	[tʲ]	[kʲ]
87	84	71	53	57	58

The results presented in Table 1 show that native speakers of Russian easily distinguish between plain stops only by the second formant’s transition of vowels after the consonant in question when no information about the quality of burst or its duration is available, while the palatalized ones in the same situation are not distinguished by subjects (almost all being reported as soft labials since bilabial stops have the shortest release period). This brings us to the conclusion that such a fast spread of palatalized dental stops’ affrication in Standard Modern Russian is triggered by the need to more effectively distinguish palatalized plosives in situations that do not provide the primary acoustic cue

for their differentiation to the listener. As a result, palatalized plosives of different places of articulation may be discriminated on the basis of release duration which is the longest for dentals, relatively long but significantly shorter for velars and quite short for labials.

4. The second experiment was aimed at the release duration measurement of “hard” and “soft” voiceless plosives.

Stimuli preparation. Test words, comprising [pʲ], [tʲ], [k], [pʲ], [tʲ], [kʲ] were selected according to the following restrictions: 1) same number of syllables, 2) same total number of segments, 3) same stress position, 4) similar stressed vowel’s quality, 5) same position of tested word in phonological phrase (under phrase accent). The only parameter that varied was the place of articulation of voiceless stops.

Subjects and experiment procedure. The same seventy eight subjects, students of philological faculty of the Moscow State University, participated in the experiment. Not aware of the hypotheses and motivations for the experiment, they were instructed to simply read test phrases.

Test words were recorded (44 100 Hz sampling rate) in phrases repeated 3 times each, then the release duration was measured for each stimulus using the *Praat* software (Boersma, Weenink 2012).

The **results** are presented in Table 2.

Table 2. Mean release duration for [pʲ], [tʲ], [k], [pʲ], [tʲ], [kʲ] in Standard Modern Russian (ms)

[pʲ]	[tʲ]	[k]	[pʲ]	[tʲ]	[kʲ]
19.1	25.3	59.4	24.8	104.1	62.3

The results presented in Table 2 show that mean release duration for [tʲ] is approximately two times larger than for [kʲ] and four times larger than for [pʲ] in Standard Modern Russian, which means that this acoustic cue presently may serve as a reliable perceptual correlate for discriminating palatalized stops’ place of articulation.

Not surprisingly the worst score for velars’ discriminating corresponds with their longest release duration and “the difficulty in identifying a particular F₂ transition or locus with /g, k, ŋ/” (Borden et al. 1994: 193): one may conclude that this parameter can be utilized for differentiating plain velar stops from velarized coronals and labials in Russian.

5. Since palatalized dental stops are pronounced in most phonetic contexts as affricates, the question may arise whether they should be treated phonologically as affricates or as plain stops.

As a part of the present study, a third experiment was conducted in which we studied the ratio of noise and closure periods for [tʲ], [tsʲ] and [tsʲʲ] (/ts/) in various phonetic contexts for seventy eight native speakers of Standard Modern Russian.

Stimuli preparation. Test words, comprising [tʲ], [tsʲ] and [tsʲʲ] (spelled т, т and и) in each group were selected according the following restrictions: 1) same number of syllables, 2) same total number of segments, 3) same stress position, 4) similar stressed vowel's quality, 5) same position of tested word in phonological phrase (under phrase accent / not under phrase accent). The only parameter varied was the right phonetic context: 1) stressed vowel, 2) unstressed (post-tonic) vowel, 3) end of phonological word, 4) nonpalatalized velar stop ([k]),² 5) homorganic nasal or stop – [nʲ] or [tʲ].

Subjects and experiment procedure. The same seventy eight students of philological faculty of the Moscow State University participated in the experiment. Not aware of the hypotheses and motivations for the experiment, they were instructed to simply read test phrases.

Test words were recorded (44 100 Hz sampling rate) in phrases repeated 3 times each, then the ratio of noise and closure periods for [tʲ], [tsʲ] and [tsʲʲ] was measured using the *Praat* software (Boersma, Weenink 2012).

The **results** grouped according to stimulus type are presented in Table 3.

Table 3. Mean duration of closure – release periods for [tʲ], [tsʲ] and [tsʲʲ] (%)

Right phonetic context:	[tʲ]	[tsʲ]	[tsʲʲ]
stressed vowel	81–19	46–54	39–61
unstressed vowel	79–21	43–57	36–64
end of phonological word	72–28	41–59	32–68
[k]	83–17	44–56	35–65
[nʲ] or [tʲ]	100–0	100–0	37–63

² This context was chosen due to the fact that palatalized and velarized coronal consonants are opposed before velars in Standard Modern Russian.

Based on the results presented in table 3, we can see that phonetic realizations of /tʲ/ before homorganic consonants (nasals and stops) are not affricated and even unreleased consonants, as well as realizations of /tʲ/. On the contrary, the fricative part of the dental affricate in the same position is still preserved in the pronunciation of all the subjects studied (see Figure 6).

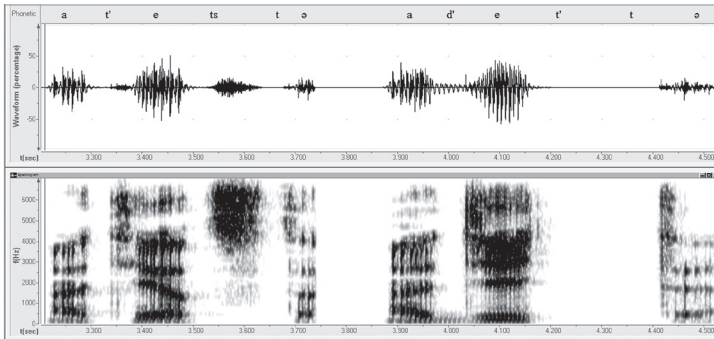

Figure 6. Different realizations of /ts/ and /tʲ/ before homorganic plain stop /tʲ/ in Russian in phonological words *otec-to* and *odet'-to*.

6. Final conclusions. Based on the data obtained during the experiments discussed above we can conclude that

- a fast spread of palatalized dental stops' affrication in Russian is triggered by the need to distinguish palatalized plosives on the basis of release duration;
- mean release duration for [tʲ] now is approximately two times larger than for [kʲ] and four times larger than for [pʲ] in Standard Modern Russian, thus phonetically [tʲ] is an affricate, but
- palatalized dental plosives still should be treated phonologically as stops in Standard Modern Russian since their phonetic realizations are partly different from those of underlying affricates.

References

- Avanesov 1984 – Avanesov, Ruben Ivanovič. *Russkoje literaturnoe proiznošenije*. Moskva: Prosveščenie, 1984.
- Boersma, Weenink 2012 – Boersma, Paul; Weenink, David. *Praat: Doing phonetics by computer* (Version 5.3.23), 2012. [Computer software], <http://www.fon.hum.uva.nl/praat/>.

- Bolla 1981** – Bolla, Kalman. *Atlas zvukov russskoj reči*. Budapest: Izdatel'stvo Akademii nauk, 1981.
- Bondarko 1977** – Bondarko, Lija Vasil'jevna. *Zvukovoj stroj sovremennogo russkogo jazyka*. Moskva: Prosveščenie, 1977.
- Borden et al. 1994** – Borden, Gloria J.; Harris, Katherine S.; Raphael, Lawrence J. *Speech science primer. Physiology, acoustics and perception of speech*, 3rd edition. Baltimore: Williams & Wilkins, 1994.
- Carlson et al. 1972** – Carlson, R.; Granström, B.; Pauli, S. Perceptive evaluation of segmental cues. In: *Proceedings of the Conference on Speech Communication and Processing*. Bedford, MA, 1972, 206–209.
- Čeirane et al. 2014** – Čeirane, Solveiga; Indričāne, Inese; Taperte, Jana. Locus equations for Latvian consonants. *Linguistica Lettica*, 22. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2014, 29–47.
- Delattre et al. 1955** – Delattre, Pierre C.; Liberman, Alvin M.; Cooper, Franklin S. Acoustic loci and transitional cues for consonants. *Journal of the Acoustical Society of America*, 27 (4), 1955, 769–774.
- Diehl 1998** – Diehl, R. L. Locus equations: A partial solution to the problem of consonant place perception. *Behavioral and Brain Sciences*, 21, 1998, 264.
- Fant 1969** – Fant, Gunnar. Stops in CV-syllables. *Quarterly Progress and Status Report (STL-QPSR 10)*, 1969, 1–25.
- Fischer-Jørgensen 1954** – Fischer-Jørgensen, Eli. Acoustic analysis of stop consonants. *Miscellanea Phonetica*, 2, 1954, 42–59.
- Halle et al. 1957** – Halle, Morris; Hughes, G. W.; Radley, J. P. A. Acoustic properties of stop consonants. *Journal of the Acoustical Society of America*, 29, 1957, 107–116.
- Knjazev, Požarickaja 2005** – Knjazev, Sergej Vladimirovič; Požarickaja, Sof'ja Konstantinovna. *Sovremennyj russkij literaturnyj jazyk. Fonetika. Grafika. Orfografija. Orfoèpija*. Moskva: Akadempromekt, 2005.
- Liberman et al. 1952** – Liberman, Alvin M.; Delattre, Pierre C.; Cooper, Franklin S. The role of selected stimulus-variables in the perception of unvoiced stop consonants. *American Journal of Psychology*, 1952, 497–516.
- Kuznecova 1969** – Kuznecova, Ariadna Mixajlovna. Nekotorye fizičeskie xarakteristiki, svjazannye s javleniem dzekan'ja v russkom jazyke. In: *Eksperimental'no-fonetičeskoe izučenie russkix govorov*. Moskva: Nauka, 1969.
- Kuznecova 1977** – Kuznecova, Ariadna Mixajlovna. Raznovidnosti sposoba obrazovanija soglasnyx v russkix govorax. In: *Eksperimental'no-fonetičeskie issledovanija v oblasti russkoj dialektologii*. Moskva: Nauka, 1977.
- Schatz 1954** – Schatz C. The role of context in the perception of stops. *Language*, 30, 1954, 47–56.
- Sievers 1893** – Sievers, E. *Grundzüge der Phonetik*. Aufl. 4. Leipzig, 1893.

Denitsa DIMITROVA

GERMAN ROUNDED VOWELS PERCEIVED AND PRODUCED BY BULGARIAN CHILDREN

Abstract

The aim of this paper is to present the results of my recently defended doctoral thesis which conducts an extensive study of the strategies for perceptual acquisition of speech sounds in the L2 that are not present in the L1 phoneme set, and of the relationship between perceptual and production mechanisms in this process. Subject of the study is the perception and production of the German vowels in 7–9-years-old Bulgarian children, on one hand because the studies of the specifics in the acquisition of the German language in Bulgarian learners have focused so far on learners above the age of 13, and on the other hand because at that particular age these children have already been exposed to the L2 since the age of 4, so that the development of the categorical perception in the L2 and the impact of the L1 phonological system on the acquisition of the L2 phonological structures can be traced.

The methodological approach applied in the dissertation includes a comparison between the articulatory and the acoustic characteristics of the German and the Bulgarian vowels considering the detection of the potential difficulties in the discrimination of the German vowels. Two theoretical models of L2 perception build the theoretical frame of the study and three experiments provide the empirical basis for the examination and verification of the hypotheses and the postulates of those two models. The results of the experiments support the working assumptions and can be used to develop a new system for the teaching of German phonetics to this age group.

Keywords: vowel perception and production, foreign language acquisition, PAM, SLM

Vācu noapaļotie patskaņi bulgāru bērnu uztverē un izrunā

Kopsavilkums

Rakstā tiek aplūkoti autores nesen aizstāvētās disertācijas rezultāti. Apjomīgajā pētījumā tika analizētas svešvalodas (L2) runas skaņu, kuru nav

dzimtās valodas (L1) fonēmu inventārā, auditīvās apguves stratēģijas, kā arī attieksmes starp uztveres un producēšanas mehānismiem, kas ir iesaistīti šajā procesā. Pētījuma priekšmets ir vācu valodas patskaņu uztvere un izruna 7–9 gadus veciem bulgāru bērniem. Šī vecuma grupa izvēlēta, pirmkārt, jo vācu valodas apguves īpatnības līdz šim tika pētītas bulgāru valodas runātājiem, kuri ir vecāki par 13 gadiem, un otrkārt – tā kā šie bērni vācu valodu ir sākuši apgūt 4 gadu vecumā, 7–9 gadu vecumā viņiem jau ir iespējams pētīt L2 kategoriālās uztveres attīstību un L1 fonoloģiskās sistēmas ietekmi un L2 fonoloģisko struktūru apguves procesu.

Disertācijā izmantotā metodoloģija ietver vācu un bulgāru valodas patskaņu artikulāro un akustisko īpašību salīdzinājumu, lai noteiktu potenciālas grūtības vācu valodas patskaņu savstarpējā nošķiršanā. Pētījuma teorētisko bāzi veido divi L2 uztveres modeļi, savukārt empīrisko bāzi šo modeļu izvirzīto hipotēžu un postulātu analīzei un pārbaudei veido trīs eksperimenti. Eksperimentu rezultāti apstiprina izteiktās hipotēzes un var tikt izmantoti, lai izstrādātu jaunu vācu fonētikas mācīšanas metodiku šī vecuma bērniem.

Atslēgvārdi: patskaņu uztvere un izruna, svešvalodas apgūšana, perceptīvās asimilācijas modelis (*PAM*), runas apgūšanas modelis (*SLM*)

1. Introduction

The article aims to present the results of my PhD dissertation, which examines the impact of the phonological system of one's first language (L1) on the acquisition of the phonological system of a foreign language (L2), based on an analysis of the perception and the production of German vowels by Bulgarian children aged 7 to 9. Two current perceptual models are used as a theoretical framework, and the main hypothesis, which has been verified on the basis of the empirical material, states that in the early stages of foreign language acquisition nonnative speech segments are processed through categories of the mother tongue. The models predict that nonnative speech segments are assimilated to those native speech segments which are the closest in terms of articulation. These two models of nonnative speech perception are the Perceptual Assimilation Model (PAM) of Catherine Best (1994; 1995; 2007) and the Speech Learning Model (SLM) of James Flege (1995; 1999; 2002; 2003), respectively. They are based on the general theory that linguistic environment, linguistic experience and perceptual learning influence the perception of nonnative speech, i.e. perception development is a function of linguistic experience.

---

2. Theoretical framework

PAM examines the perception of the so-called “naïve listeners”, who only have linguistic experience with their native language, and are, so to speak, inexperienced. SLM, on the other hand, focuses on adults studying a foreign language. The test stimuli in both models are minimal oppositions without a distinctive function in listeners’ native language.

With inexperienced listeners the model of nonnative speech perception is relatively easy to predict. In the oppositions where both sounds are not distinctive in listeners’ native language, there are problems in the identification and discrimination, and segment oppositions are not equally difficult to perceive. The degree of perceptual difficulty of a particular opposition depends on the phonetic closeness between the perceived stimuli and the native language, the phonotactic patterns in the native language, the coarticulatory patterns and other phonetic variations, such as the speaker’s voice characteristics. Asymmetry between the phonological systems of the native and the non-native languages sometimes leads to a better discrimination; however, it is sometimes the reason why the phonetic proximity to a sound of the native language is not perceived.

Both models start from the assumption that the degree of difficulty of perception of non-native language sounds can be predicted on the basis of the phonetic closeness between the segments of native and non-native speech. The automatic perceptual strategies built during first language acquisition act as a filter, so that in case of phonetic similarity the non-native language segment is perceived as a realization of a native language phoneme. This phenomenon is called “perceptual assimilation” in PAM and “equivalence classification” in SLM.

According to SLM, the mechanisms and processes that are used for first language acquisition do not change throughout one’s life and can be applied for foreign language acquisition. Language-specific aspects of speech sounds are stored as acoustic representations in one’s long-term memory. (According to PAM, there are no mental representations, but rather, what is perceived are articulatory gestures.) The production of a sound corresponds to the properties stored in its phonetic category representation.

In order to make predictions about the perceptual difficulties of Bulgarians learning German vowels, on the basis of the phonetic proximity of the vowels in these two languages, it was necessary to carry

out a comparative analysis of the vowel systems in both languages and to examine the existing studies focused on Bulgarians' acquisition of the German phonetic and phonological system.

3. The Bulgarian vowel system

In the Bulgarian language there are six vowel phonemes /a e i o u ɤ/, and their realization and function depend on their position in relation to the stress of the word. In an unstressed position their distinctive properties can be partially or completely neutralized depending on the dialect. A characteristic feature of the Bulgarian language is the presence of the phoneme /ɤ/ in a stressed position, which is unusual for the Slavic languages. There are no long and short vowels in Bulgarian, i.e., this feature has no distinctive function, unlike stressed vowels in the German language.

Bulgarian vowels are classified according to the following articulatory features: the horizontal movement of the tongue, whereby vowels are divided into front /e i/, central /ɤ a/ and back /o u/, and the vertical movement of the tongue, whereby vowels are high (close) /i u ɤ/, mid /e o/ and low (open) /a/; the width of the passage between the back of the tongue and the palate determines whether vowels are narrow /i u ɤ/ or broad /e o a/. Depending on the participation of lips, vowels can be labial (rounded) /o u/ and nonlabial (unrounded) /e i ɤ/ (Bojadžiev et al. 1998; Petterson, Wood 1987; 1988; Simeonova 1989; Ternes, Vladimirova-Buhtz 1999; Zhobov 2004).

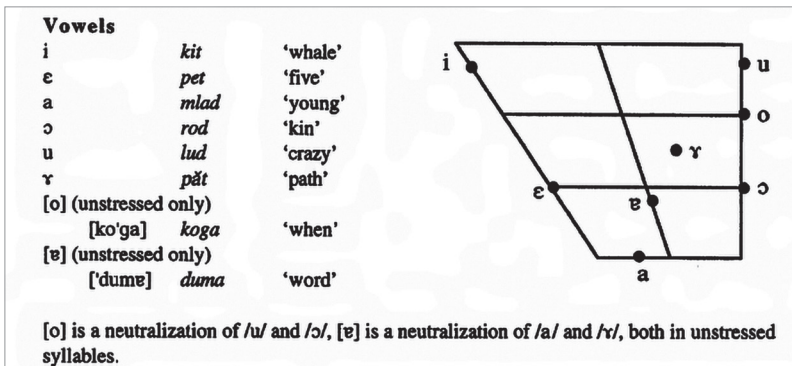

Figure 1. The Bulgarian vowel system (according to Ternes and Vladimirova-Buhtz 1999: 56)

Table 1. Feature matrix of the Bulgarian vowel phonemes

	i	e	a	ɤ	o	u
high	+	-	-	-	-	+
back	-	-	+	+	+	+
low	-	-	+	-	-	-
rounded	-	-	-	-	+	+

4. The German vowel system

The study of the German vowels inventory uses as a basis the classification of Kohler (1995), according to which it includes 16 monophthongs, 3 diphthongs and the vowel schwa. The series of long close vowels is in phonological opposition with the series of short open vowels, while acoustically Bulgarian vowels are approximately in between. Vowels are defined according to the criteria of horizontal tongue movement, width of the passage between the tongue and the palate and participation of the lips. Besides the presence of the vowel length as a distinctive property in the inventory of vowel phonemes in German language, another difference is the presence of front rounded vowels while in Bulgarian language roundedness is only associated with back vowels. This is the area in which there can be expected the greatest difficulties in the perception and production of German vowels by Bulgarians.

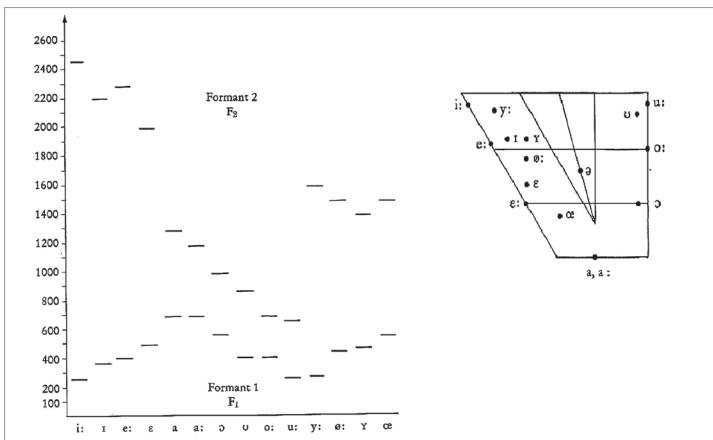

Figure 2. Mean values for the first two formants of the German vowels (Kohler 1995: 50) and their positioning in the vowel quadrilateral (ib.: 174)

Table 2. Feature matrix of the German vowel phonemes (according to Kohler 1995: 171)

	i	ɪ	y	ʏ	e	ɛ	ɛ:	ø	œ	a:	a	o	ɔ	u	ʊ	ə	aɪ	aʊ	ɔɪ
reduced	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
diphthong	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	+
tense	+	-	+	-	+	-	+	+	-	+	-	+	-	+	-	-	+	+	+
front	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-	+	-	+
closed	+	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	-	-	-	-
open	-	-	-	-	-	-	+	-	-	+	+	-	-	-	-	-	+	+	+
rounded	-	-	+	+	-	-	-	+	+	-	-	+	+	+	+	-	-	-	+

5. Hypotheses

A more detailed research on the topic has been carried out by Ruska Simeonova (1988; 1998) and Kanna Dimitrova (1988) in her dissertation on German labial front vowels acquisition by Bulgarian high school students. Simeonova's research makes it clear that, when reproducing the series of German long and short vowels, Bulgarians are prone to neutralization of the two series in terms of quantity and quality, but the deviations in the realization of the long vowels are not of constant nature as speakers realize them with the right length if they pay attention. The author notes that, as expected, the most common errors occur in the realization of the labial front vowels where the short open /ʏ/ is assimilated to the phonetically similar sound combination /jʊ/, which is present in Bulgarian. Dimitrova makes a thorough analysis of the distribution, combinability and frequency of German labial front vowels, compares the vocal systems in both languages and as a result raises the following hypotheses about the possible errors in the realization of the corresponding German vowels. According to her hypotheses, during the production of German labial front vowels Bulgarians will:

- 1) ignore the differences between the individual vowel phonemes in terms of quantity and quality;
- 2) substitute them with rounded back vowels;
- 3) substitute them with unrounded front vowels;
- 4) identify them as equivalent to the Bulgarian glide /j/ and a rounded back vowel.

While comparing the data from the results of her experiments, Kanna Dimitrova reports a high error rate, whereas the degree of diffi-

culty varies for different vowels ($\emptyset$ – 66%, γ – 66.95%, y : – 70.11%, œ – 73.26, y – 78.50, ø : – 81%), and makes the observation that long close and mid front labial German vowels are more difficult for Bulgarians to pronounce than short, open and high labial front vowels. She explains that with the influence of the Bulgarian vowel system where vowels are short and relatively open. Further in her work, she proposes a classification of the errors in the production of labial front vowels of the German language, noting that the distribution of these vowels within a word obviously plays a minor role, although there is a trend for more errors in an initial position than in a postconsonant position. The types of errors are:

1. A change in quantity (long close vowels are realized with a shorter length).

2. A change in quality. Due to hypercorrectness, short open labial vowels are realized with more muscle tension than necessary, and long close vowels – with insufficient muscle tension.

3. A simultaneous change in quantity and quality. The long close / $\emptyset$ / and / y / are realized as shorter and with less tension, while, on the contrary, the short open / œ / and / γ / are realized as longer and with more tension. The author attributes the former change to the influence of Bulgarian language, which contains only short open vowels, and the latter to the aforementioned hypercorrectness.

4. A change in the height of the tongue. In the pronunciation of / $\emptyset$ / and / œ /, the tongue is raised as for / y / and / γ / and vice versa: in the articulation of / γ / the tongue is not raised enough, and / œ / is realized instead.

5. Substitution with a rounded back vowel. Rounded front vowels are substituted with rounded back vowels, which correlate in terms of tongue height. On one hand, the author explains this with the laws of the Bulgarian vocal system where the feature roundedness is only connected with a horizontal movement of the tongue backwards, and on the other hand, she gives a number of examples where this phenomenon can be explained with the influence of other factors such as progressive assimilation.

6. Delabialization (substitution with an unrounded front vowel). The basic reason for this error is again the rules for distribution of Bulgarian vowels, according to which a front vowel cannot be realized with rounded lips. This error is particularly prevalent in international words in which there is an unrounded front vowel at the place of a rounded front vowel in Bulgarian, e.g., *Komödie* – комедия ‘comedy’, *Syrien* – Сирия ‘Syria’, *Gymnasium* – гимназия ‘gymnasium’, *Hygiene* – гигиена ‘hygiene’.

7. Substitution with /j/ and a rounded back vowel. This error has been made in 50.99% of the realizations and has occurred in all rounded front vowels. This is explained with the analogy with the Bulgarian combinations /jo/ and /ju/.

8. Insertion of /j/ after a vowel. This error occurs only with long close vowels, which are realized either as short rounded front vowels followed by a glide or as short rounded back vowels followed by a glide. According to the author, this is due to students' uncertainty of the pronunciation, which is expressed, on one hand, in reducing the length of the problematic vowel and, on the other hand, in compensating the same length by the addition of a glide.

As a comparison, in their research on the acquisition of the phonological length of German vowels (L1) by three children aged 1;3 to 2;6, Kehoe and Lleó (2003) found that diphthongs, labial central vowels and the unstressed mid vowel schwa appear relatively late in children's repertoire.

6. Experiments

While working on the dissertation, three tests were carried out in order to examine the perception and production of German vowels by Bulgarian children studying German. The first pilot experiment uses as a basis subtest 3 of SETK 3-5 of Hannelore Grimm (2001), which is a test battery for examining the level of language development of children aged 3 to 5. It tests children's phonological working memory by presenting them with unknown nonsense words with a gradually increasing number of syllables. The second test examines the perception of German vowels after the alveolar /l/. The test in experiment 3 consists of two subtests – the first one examines the general perception of stressed German vowels after a plosive for better segmentation, while the second one examines the results of experiment 2 where the incentives are disyllabic nonsense words (so that semantic processing mechanisms are not included) with an initial alveolar /l/ and a rounded back vowel. The expectations from the first test, in line with the hypotheses of SLM and the predictions of PAM, were that German monophthongs which are phonetically similar to Bulgarian vowel phonemes will be perceived (and produced) as more or less good realizations of the corresponding Bulgarian phoneme and will be assimilated to it (such as the two phonemes for /a/, the short open /ɛ/, the long close and the short open /i/ and /u/). The long close /e/ and the long close /o/ are similar to the Bulgarian /i/ and /u/, which is why assimilation

to the Bulgarian phoneme is also possible there. According to the predictions, in cases of rounded front vowels, which are unfamiliar for the Bulgarians, a new category is likely to be constructed. In the test with the rounded back vowels after /l/, assimilation was expected to occur, depending on the place of articulation, to the closest in terms of articulation combination of sounds /l/ + /j/ + rounded back vowel (cf. *любов*).

7. Results

The results of the experiments have convincingly confirmed the hypotheses. Bulgarian first-graders who have started learning German in the kindergarten, i.e., before the finalization of the acquisition of the phonological system in their mother tongue, have obviously built a new phonetic category for the German rounded front vowels, which are not present in Bulgarian. One of the children uses the strategy of substitution with a rounded back vowel, another one ignores the differences in quality, but the majority of the realizations are within the phonological space of the corresponding phonetic category. The segments which are phonetically close to the native language segments are assimilated to the latter. It is surprising how the combination of the alveolar /l/ + a rounded back vowel is perceived. Apparently, as a new category has already been built for the rounded front vowels, which are unfamiliar in Bulgarian, the realizations of /l/ + rounded back vowels are perceived to a great extent as realizations of /l/ + a rounded front vowel and are assimilated to the category of rounded front vowels.

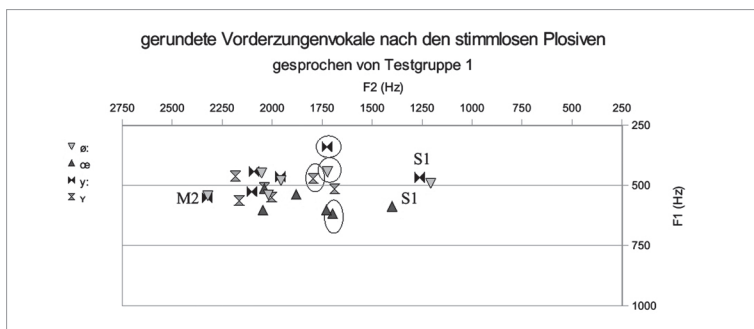
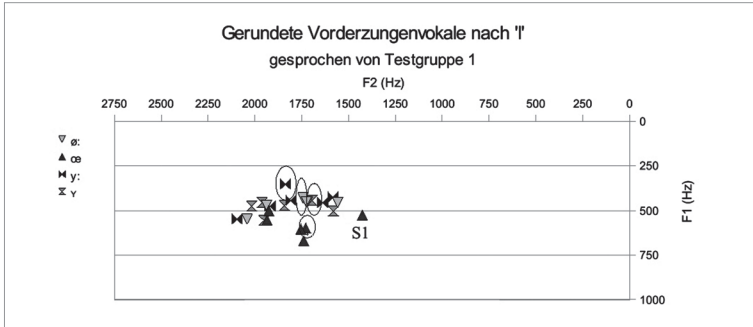
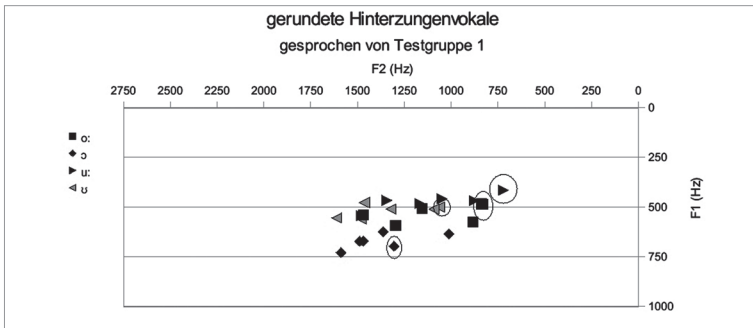

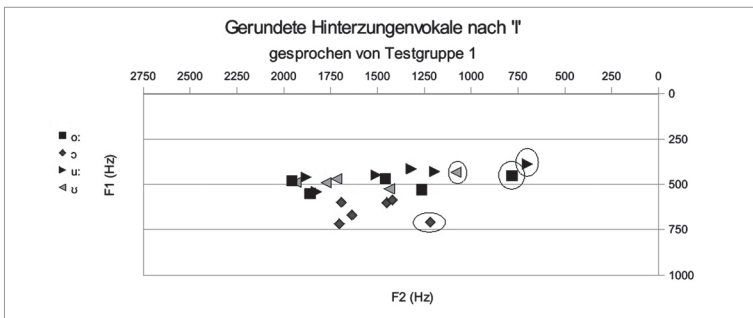
Figure 3. Formant maps for the German rounded front vowels after voiceless plosives produced by the Bulgarian pupils (the realizations of the female control speaker are in the ellipses)

Figure 4. Formant maps for the German rounded front vowels after alveolar /l/ produced by the Bulgarian children (the realizations of the female control speaker are in the ellipses)

Figure 5. Formant maps for the German rounded back vowels after voiceless plosives produced by the Bulgarian children (the realizations of the female control speaker are in the ellipses)

Figure 6. Formant maps for the German rounded back vowels after alveolar /l/ produced by the Bulgarian children (the realizations of the female control speaker are in the ellipses)

8. Conclusion

The comparison between the phoneme inventories of vowels in two languages based on articulatory features sets the premises for predicting the success or the difficulties in the perception and production of a nonnative language segment, depending on its articulatory closeness to a native language segment. Pronunciation difficulties are tied to perceptual processes whereas some L2 segments are learned more easily than others. L2 segments that are phonetically close to native segments tend to get assimilated to the native categories. New category has been built for those L2 segments that don't exist in Bulgarian. Prosody and coarticulation regularities in L1 should be nonetheless also considered as playing a big role in the perception and production of the L2 segments.

Literature

- Best 1994** – Best, Catherine T.; Womer, Jane S.; Queen, Heidi Freya. Hemispheric asymmetries in adults' perception of infant emotional expressions. *Journal of Experimental Psychology: Human Perception and Performance*, 20 (4), 1994, 751–765.
- Best 1995** – Best, Catherine T. A direct realist perspective on cross-language speech perception. In: Strange, Winifred; Jenkins, James J. (eds.). *Cross-language speech perception*. Timonium, MD: York Press, 1995, 171–204.
- Best 2007** – Best, Catherine T.; Tyler Michael D. Nonnative and second-language speech perception: Commonalities and complementarities. In: Bohn, Ocke-Schwen; Munro, Murray J. (eds.). *Language experience in second language speech learning. In honor of James Emil Flege*. Amsterdam: John Benjamins, 2007, 13–34.
- Bojadžiev et al. 1998** – Bojadžiev, Todor et al. *Fonetika na sãvremennija bãlgarski knižoven ezik*. Sofija: Abagar, 1998.
- Dimitrova 1988** – Dimitrova, Kanna. *Nemskite labializirani prednoezični glasni i realiziraneto im ot bãlgari v intenziven kurs I naprednala stepen na obučenje*. Unpublished doctoral thesis. Sofija: Sofijski universitet, 1988.
- Flege 1995** – Flege, James Emil. Second language speech learning. Theory, findings, and problems. In: Strange, Winifred (ed.). *Speech perception and linguistic experience: Issues in cross-language research*. Timonium, MD: York Press, 1995.
- Flege 1999** – Flege, James Emil. Age of learning and second-language speech. In: David Birdsong (ed.). *Second Language Acquisition and the*

- Critical Period Hypothesis*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum, 1999, 101–132.
- Flege 2002** – Flege, James Emil. Interactions between the native and second-language phonetic systems. In: Petra Burmeister, Thorsten Piske, Andreas Rohde (eds.). *An integrated view of language development: papers in honor of Henning Wode*. Trier: Wissenschaftlicher Verlag, 2002, 217–244.
- Flege 2003** – Flege, James Emil. Methods for assessing the perception of vowels in a second language. In: Fava, Elisabetta; Mioni, Alberto (eds.). *Issues in clinical linguistics*. Padova: UniPress, 2003, 19–44.
- Grimm 2001** – Grimm, Hannelore. *Sprachentwicklungstest für drei- bis fünfjährige Kinder (SETK 3-5)*. Göttingen: Hogrefe Verlag, 2001.
- Kehoe, Lleo 2003** – Kehoe, Margaret M.; Lleo, Conxita. The acquisition of nuclei: a longitudinal analysis of phonological vowel length in three German speaking children. *Journal of Child Language*, 30, 2003, 527–556.
- Kohler 1995** – Kohler, Klaus J. *Einführung in die Phonetik des Deutschen*. 2nd printing, Berlin: ESV, 1995.
- Petterson, Wood 1987** – Petterson, Thore; Wood, Sidney. Vowel reduction in Bulgarian and its implications for theories of vowel production: a review of the problem. *Folia Linguistica*, 21 (2–4), 1987, 261–279.
- Petterson, Wood 1988** – Petterson, Thore; Wood, Sidney. Vowel reduction in Bulgarian: the phonetic data and model experiments. *Folia Linguistica*, 22 (3–4), 1988, 239–262.
- Simeonova 1989** – Simeonova, Ruska. Die Segmentssysteme des Deutschen und des Bulgarischen: Eine kontrastive phonetisch-phonologische Studie. *Slavistische Beiträge*, 244, München: Verlag Otto Sagner, 1989.
- Simeonova 1998** – Simeonova, R. *Grundzüge einer kontrastiven Phonetik und Phonologie Deutsch/Bulgarisch*. Sofia: Svyat. Nauka, 1998.
- Ternes, Vladimirova-Buhtz 1999** – Ternes, Elmar; Vladimirova-Buhtz, Tatjana. Bulgarian. *Handbook of the International Phonetic Association*. Cambridge University Press, 1999, 55–57.
- Žobov 2004** – Žobov, Vladimir. *Zvukovete v bälgarskija ezik*. Sofija: SEMA RŠ, 2004.

Dennis ESTILL

TWO PROBLEMS CONCERNING STANDARD PERSIAN VOCALISM

Abstract

This study aims at understanding why possible misconceptions may arise in the case of students of Persian and others concerned with the language in connection with the vocalism of Standard Persian, in order to advance the development of better clarifications for future descriptions. The first problem discussed here concerns the quality of that back vowel which, in this article is represented by the IPA symbol /ɔ/. The parameters analysed were formants 1–4, duration and intensity.

The results are based on the recordings of nine informants from a wide area in the western areas of Iran four of which were from Tehran and the others from the provinces, who represent different age groups and occupations, male and female. The informants read the same material in normal speech style, each pronouncing approximately 200 vowel phonemes for analysis. The approach was qualitative rather than quantitative in the sense that comparison was made between speakers, rather than as a summary of the statistics of the averages of vowel parameters, in order to detect those aspects which contributed to a particular quality of pronunciation of the vowel under discussion for individual speakers.

The main finding was that it is mistaken to assume that /ɔ/ is regularly more closed or even, as some charts might suggest, more open than /a/ although otherwise the same or that it is a longer version of /a/, and that any other articulation which disregards either of these two distinguishing conditions would lead to incorrect pronunciation. The speaker informants differentiated /ɔ/ from the neighbouring phonemes /a/ and /o/ in several different ways, changing the quality of the vowel and thus its representation in the IPA as might be expected, but this phoneme was very rarely more open than /a/. Respecting the repercussions that terminology might have for students and researchers of Persian, it must be said that the traditional division of Persian vowels into “short” and “long” is, in the view of this author, misleading, since despite whatever relevance it may have historically, it does not fit into diachronic descriptions because whether or not /ɔ/ is longer than /a/ is a matter of preference for the individual speaker and not a question of following language rules. Some degree of roundedness seems to play a part in the differentiation of /ɔ/.

Keywords: back open vowel, individual differences, acoustic parameters, better clarification

Divas problēmas persiešu standartvalodas vokālismā

Kopsavilkums

Šī pētījuma mērķis ir noskaidrot, kādēļ persiešu valodas apguvējiem un citiem šīs valodas interesentiem var rasties nepareiza izpratne par tās vokālismu, kā arī veicināt labākas klasifikācijas izstrādi nākamajiem valodas aprakstiem. Pirmā aplūkotā problēma ir saistīta ar pakaļējās rindas patskaņa (rakstā tiek apzīmēts ar Starptautiskā fonētiskā alfabēta simbolu /ɔ/) kvalitāti. Tika analizēti patskaņa pirmie četri formanti, ilgums un intensitāte.

Pētījumā piedalījās deviņi informanti no dažādiem Irānas rietumu reģioniem – četri ir no Teherānas, savukārt pārējie nāk no provincēm. Informanti pārstāv dažādas vecuma grupas un profesionālās jomas, to vidū ir gan vīrieši, gan sievietes. Visi informanti nolasīja vienu tekstu neitrālā runas stilā, tādējādi katrs ir ierunājies aptuveni 200 patskaņu analīzei. Tika veikta kvalitatīva, nevis kvantitatīva analīze (proti, tika salīdzināta informantu izruna kopumā, nevis aplūktas atsevišķu patskaņu parametru vidējās vērtības) ar mērķi noteikt tos aspektus, kuri ir ietekmējuši noteiktu patskaņa izrunas veidu katram runātājam.

Galvenā pētījumā gūtā atziņa – ir kļūdaini pieņemts, ka /ɔ/ parasti ir slēgtāks vai pat, kā tiek norādīts dažās shēmās, atvērtāks nekā /a/, bet pēc citiem parametriem no tā neatšķiras, vai arī atšķiras no /a/ tikai ilguma ziņā un jekura cita artikulāra atšķirība nozīmē nepareizu šī patskaņa izrunu. Informanti nošķīra /ɔ/ no fonēmām /a/ un /o/ pēc citām pazīmēm, mainot patskaņa kvalitāti izrunā un tādējādi, domājams, arī tā reprezentāciju Starptautiskajā fonētiskajā alfabētā, taču šis patskanis ļoti reti bija atvērtāks par /a/. Ņemot vērā reakciju, kas varētu būt sagaidāma no persiešu valodas apguvējiem un pētniekiem saistībā ar šo terminoloģiju, jāpiebilst, ka, pēc autora domām, tradicionālais persiešu valodas patskaņu iedalījums garajos un īsajos ir maldinošs: lai kāda būtu šīs pazīmes vēsturiskā nozīme, tā nav iekļaujama diahroniskos aprakstos, jo /ɔ/ un /a/ ilguma atšķirības ir runātāju individuālā izrunas īpatnība, nevis valodas sistēmas likums. Novērots arī, ka /ɔ/ nošķiršanā varētu būt nozīme arī noapaļojuma pakāpei.

Atslēgvārdi: atvērts pakaļējās rindas patskanis, individuālās atšķirības, akustiskie parametri, labāka klasifikācija

1. Introduction

As one of the major languages in the Middle East Persian has been studied extensively, especially from the diachronic point of view. Yet, it is possible that less attention has been focused on certain phonetic aspects. A better understanding of these features would improve language instruction, modern technological application and general understand-

ing of linguistic principles. In this respect, the vocoid chart is of key significance and should of course be presented as accurately as possible. The main aim of this article is to suggest how two improvements might lead to a more accurate description of the vocalic system.

Concerning the first of these improvements the results will be presented of an experiment intended to clarify certain attributes of the vowel generally shown in Romanised transliterations as *ā* in Standard Persian. Sources tend to differ as to the degree of, particularly, openness evident in the pronunciation of this vowel, while a further examination of frontness and rounding should help to contribute to a better description of the phoneme. While at the same time the other vowel phonemes are compared in these respects to earlier representations, and these are considered below, the main object in the first part of the study will be the vowel shown in this article as /ɔ/.¹

The Standard Persian vowel chart is usually presented in, or as a slight variation of, the form below:

Table 1. An example of the Standard Persian vowel chart as it is often presented

	front	central	back
close	i		u
close-mid	e		o
open-mid			
open	æ		ɒ

The main difficulty with this description concerns the placement of the open vowels, /æ/ and /ɒ/. As can be seen from this arrangement, /ɒ/ is shown as more open than /æ/. Further, among other problems that should be resolved are the nature of the relationship, or better put, similarities and differences, between /ɒ/ and /o/ and the phonemic definition of the so-called diphthong /oʊ/, concerning which an enlightening background to the arguments involved can be found in Mahootian (1997), whose vowel chart is shown in Table 2. However, arguments concerning

¹ The symbol presented here represents the nearest vowel phoneme to that based on the findings of this study and is used throughout this article, with the exception of the discussion of Table 1 and Figures 3 and 4, to represent that sound. At the same time to avoid confusion the vowel variously indicated as /a/ and /æ/ will be shown consistently as /a/, with the exception of the discussion of Table 1.

the exact nature of the diphthong /oũ/ and for that matter /eĩ/, are not taken up here. Most often /u/ is realised as the component of a diphthong, especially when not occurring in an initial syllable. John Laver (1994: 24) defines a diphthong as “a vocoid in which the medial phase explicitly consists of an articulatory trajectory across the vocoid space, giving an auditory impression of a changing quality”. In this sense there can be no doubt that /u/ usually fits this description under the circumstances in which it is generally found. Yet, in some cases /u/ does not diphthongise. There are therefore two distinct sounds represented by one orthographic symbol, /u/ and /oũ/. In this study /o/ has been measured when placed before /u/, which could have a bearing on its nearness in the chart to /ɔ/, the main subject under investigation.

Table 2. The Standard Persian vowel chart according to Mahootian (1997)

	front	back
high	i	u
mid	e(ɛ)	o
low	æ	a
diphthong		o(u)

Ansarin (2004) produced charts based on calculations that indicate that /ɔ/ is distinctly closer than /a/, although identifying this vowel difference was not the object of his study. However, it is also important to mention that an even better recent description of the situation, in my view, is to be found in (Rahbar: 2012), who considers Persian vowels in detail from a phonological viewpoint.

The second of the improvements mentioned above is related to the short-long dichotomy which has been defended by Rahbar (2012), but which is again called into question in this examination. The “short” vowels would be (/a/, /e/, /o/) and the “long” vowels (/ɔ/, /i/, /u/), jargon which is built into present-day descriptions of Persian vowels and, of course, used in language instruction, and which feature has been described as a double triangle.² In this respect my point of departure

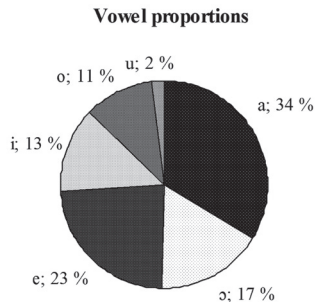
² What I call here the double triangle is a theory concerning Persian vowels according to which, if I understand Ansarin (2004) correctly, the “short” vowels and “long” vowels form two distinct triangles in the vocoid trapezium. The “long” vowels are in some way primary, and the “short” vowels have become added in order to cater for speakers’ needs. In general, the “long” vowels are shown in the persico-arabic orthography and the “short” vowels are hidden. This view is, I believe, also based on historical considerations.

is synchronic rather than diachronic, an attempt to determine whether any essential difference in vowel length exists in the modern language from a phonological point of view which would make it necessary for such a distinction to be made.

Since it was important in this study to determine the correct hidden vowels in Persian accurately, and the consonants for that matter, the primary source used was (Aryanpur-Kashani, Aryanpur-Kashani: 1986), a comprehensive dictionary which includes diacritics.

2. Description of the preparation for the experiment

For the purposes of the study described in this article measurements were taken of formants 1–4, duration and peak intensity for 1812 vowel phonemes based on the recorded material described below. The resulting formant data were means taken from slices of the core of the vowel carefully chosen in order to eliminate as far as possible effects of co-articulation. The relative proportions of the vowels sampled are shown in Figure 1.

Figure 1. Chart showing breakdown of 1812 Persian vowel phoneme tokens whose acoustic parameters were measured for the study

The material chosen consisted of the recordings of nine native Persian speakers from areas in western Iran. This material has been made available by the University of Marburg's Linguistic Campus through the internet. The nine recorded speakers varied in age, sex (6 female, 3 male) and occupation. The material read was the Persian version of the North Wind and the Sun which is presented here in Appendix A. However, there were a number of problems with the transcriptions, of which there were several, and the recordings themselves; the latter not surprising considering the tasks involved in their production. This resulted in

some material being rejected which would otherwise have been satisfactory. The problems with the transcriptions meant that special care had to be taken to check every word as it was spoken and ensure that the correct vowel was identified. Pains had to be taken with the Lorestan example, which was spoken in the local dialect and in which there were a number of diversions from the master text. Nevertheless, in the end these problems were smoothed out with very little loss of material.

The recordings were then entered into the *Praat* 5.143 program for analysis, and the sound quality calibrated for fidelity, which was for the purposes of the experiment considered satisfactory. Particular care was necessary in determining the limits of the main component /o/ in the diphthong /oũ/, and on occasion /i/ in /eĩ/. No measurements were taken of the accompanying glide.

3. Analysing the results of the experiment

The purpose of this study was not to collect readings of the vowels as totals for all speakers and then give these vowels nominal values for fitting into a formant chart or carrying out a similar procedure with regard to the determination of vowel length. The measurement of formants was resolved separately for each speaker and the differences between speakers determined, in a more qualitative manner. All vowels were researched and their effect on the vocalic environment as a whole considered, although of course principal attention was focussed on the vowel under discussion here, /ɔ/. In the part of the study concerning vowel length the same objective of a close examination of individual speakers was adhered to.

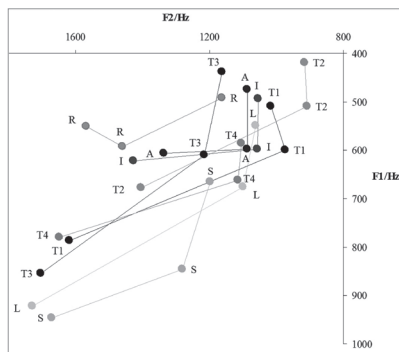
3.1. Comparison of the formant values of the vowels of nine speakers

Four of the informants were from Tehran and the others were from areas in the western provinces of Iran: Abadan, Isfahan, Lorestan, Rasht and Shiraz.³ All nine were given the same material to be read, which as stated above was the Persian version of the North Wind and the Sun. F2/1 and F4/3 vowel charts were then constructed on the basis of the results for all nine informants and these are shown, for ease of comparison as one chart for each set of nine formant pairs, in Appendix B. Duration

³ To the best of my knowledge the ages and occupations of the informants were as follows: Abadan ea, 50, accountant, Isfahan, 26, film critique, Lorestan af, 45, computer engineer, Rasht na, 50, housewife, Shiraz fa, 20, student, Tehran af, 25, student, Tehran na, 52, bus driver, Tehran nh, 30?, unknown, Tehran nr, 42, cashier.

and peak intensity values were also calculated and these appear in Table 3 and will be considered below in Section 3.2.

Those vowels which were not directly related to the main subject of this study included /e/, /i/ and /u/. On the other hand because of their proximity to the vowel under study /ɔ/, the placements of /a/ and /o/ must be taken into consideration. In respect of /e/, /i/ and /u/, their positions in the F2/F1 charts in Appendix B are exactly where they might be expected to be for all speakers, although for /u/ fewer tokens were available. In the case of the speaker from Lorestan and three of the Tehrani informants /o/ is slightly closer than /e/ and /ɔ/ is in the near proximity of /o/. However, the fourth Tehrani speaker's /ɔ/ is still very near to /o/. It should be mentioned at this point that in the Tehrani dialect /ɔ/ is regularly replaced in certain environments by /u/, which is perhaps the most noticeable feature of Tehrani speech and even colloquial Persian in general (see Abrahams: 2005, Appendix A for examples). This affinity may explain the nearness in the vowel chart of /ɔ/ to /o/, at least for Tehrani speakers. In the other cases /ɔ/ is nearer to /a/. With one exception /ɔ/ never has a lower value for F_1 , and is nearly always much higher. The exception is Rasht. In this case while F_2 approximately displays the same reading, /ɔ/ is significantly more open on the F_1 scale than /a/, which could be a feature of Rasht speech. In any case, eight out of nine speakers show no tendency to pronounce /ɔ/ more openly than /a/, from which the conclusion can be drawn that in Persian /ɔ/ is somewhat rarely more open than /a/ and that its quality is very often close to /o/, and this is strikingly audible. Figure 2 shows the positions of /a/, /ɔ/ and /o/ relative to each other in a way which is perhaps more easily comprehended visually.

Figure 2. Placement of /a/ (dot on left) and /o/ (dot on right or above) in F2/F1 chart relative to /ɔ/ (middle dot) for all nine informants separately and joined by lines. The abbreviations are found at the end of the article

This figure sums up the situation very well. The four Tehrani speakers (T1–T4) display almost identical patterns, with the uppermost dot /o/ only slightly more closed than the middle dot representing /ɔ/, and with the dot on the left /a/ much further away, that is, more open and much more frontal, even taking any possible distortion into consideration. Three other speakers (A, I and L) also fit into this category. In fact only (R) diverges from this pattern, with /ɔ/ more open than /a/ and much nearer to /a/ than to /o/. This demonstrates that in general terms /ɔ/ is more closed than /a/ in Persian, although a more open pronunciation of /ɔ/ compared to /a/ is acceptable.

The F4/3 charts are more difficult to interpret. F4/3 charts usually display a trend from top right to bottom left, but this is not always the case in this material. Further, in Chart 2 in Appendix B the general trend from top-right bottom-left may be misleading because this chart is simply an aggregate of all speakers whose speech is represented by different frequencies, whereas it is individual speakers' patterns which should be scrutinised. Looking at these individually it will be observed that one speaker (I) displays even a reverse trend from top left to bottom right and others (e.g., T4) seem to show no trend at all. Figure 3 compares two charts, which are embedded in Chart 2, Appendix B, where they can be studied more closely in the vocalic environment as a whole, and which are totally different in appearance. The chart on the left for Shiraz might be considered fairly normal on the basis of unpublished calculations I have made for four other languages.⁴ That on the right for Isfahan is, on the other hand, quite different and suggests that in Persian personal features may be extremely varied and this would include degree of roundedness and articulation of /ɔ/. Returning to the general picture, some phonemes, such as /i/, do retain their position quite regularly, but even then exceptions can be observed (A, I, T4). Yet, a certain amount of uniformity in general is evident in the charts of the Tehrani informants, even if the positions of the vowels in these charts largely represent personal characteristics: /ɔ/ is near /o/ and both exhibit low F_3 values, possibly suggesting more roundedness. The extent to which /ɔ/ is rounded does not simply appear to be a sum of low frequency readings for formants 2–4 and gives support to considering roundedness a partial and perhaps even to some extent individual feature. Figure 3 shows the extent to which variation can occur in Persian by comparing two speakers, I and S.

⁴ That is to say, Aromanian, Meadow Mari, Romanian and Udmurt.

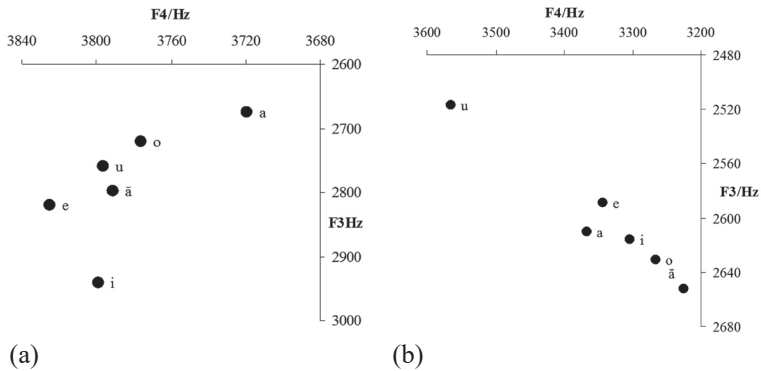

Figure 3. F4/3 charts showing vowel placements for informants (a) fa (Shiraz) and (b) mm (Isfahan)

3.2. Vowel length and the short-long dichotomy

Since it is normal in Persian to assume a phonological difference in length between the vowels and this has become part of the accepted terminology, the evidence for making such a distinction was considered in this article from an in-depth perspective, as it were. It would seem that in Persian phonology reference is not actually made to say, measured duration, but to the definition of the syllable as a mora on the basis of attributes other than phonological length (Rahbar 2012). While this may be true it does not necessarily justify the use of the terms “short” and “long” in descriptions of Persian grammar; whatever the historical or other linguistic considerations the use of the terms “short” and “long” when referring to vowel phonemes must be related to vowel length in the mind of the speaker and, particularly important, language learner, and since these definitions are used continually in descriptions of Persian vowels as a kind of accepted truth, their unrestricted and unexplained use must lead to some confusion. Before presenting my own results it should be mentioned that as early as 1964 Gaprindašvili and Giunašvili drew attention to the similarity in length between “short” and “long” vowel phonemes. Using two informants they took a qualitative approach to the calculation of vowel length based on a number of variables and reached the conclusion that a difference in length between short and long vowels cannot be shown to be a feature of Persian phonology.

Table 3 presents my own findings, both with respect to duration and intensity.

Table 3. Duration and intensity of vowels and correlation of all pairs for nine speakers of Persian. The abbreviations are found at the end of the article

		a	ɒ	e	i	o	u	p
A	tokens	71	35	44	28	23	4	
	dur/ms	80	102	57	83	60	77	
	int/dB	73.7	75.2	71.5	70.6	71.3	65.4	0.0023
I	tokens	72	36	45	28	20	4	
	dur/ms	96	125	62	98	70	73	
	int/dB	75.7	75.7	73.4	72	73.8	72.7	<0.0001
L	tokens	42	25	66	23	16	6	
	dur/ms	140	174	93	151	118	167	
	int/dB	73.7	72.4	69.2	62.8	69.8	67.5	0.0006
R	tokens	69	35	46	28	22	4	
	dur/ms	77	105	65	80	73	70	
	int/dB	70	70.4	69.2	68.3	69.9	68.8	0.0612
S	tokens	72	34	45	28	23	3	
	dur/ms	126	114	89	84	94	106	
	int/dB	69.4	68.7	65.1	61.6	66	61.1	<0.0001
T1	tokens	70	35	46	28	23	3	
	dur/ms	134	171	103	155	102	177	
	int/dB	71.3	74.5	72.8	68.8	72	67	0.1496
T2	tokens	71	35	45	28	22	4	
	dur/ms	125	197	86	165	94	171	
	int/dB	74.5	74.7	72.1	72.1	71.7	73.1	<0.0001
T3	tokens	69	35	43	25	22	5	
	dur/ms	113	128	72	93	73	95	
	int/dB	74.6	76.6	75.8	74.2	76.6	73.6	0.4504
T4	tokens	72	35	45	28	23	3	
	dur/ms	129	159	83	127	92	172	
	int/dB	72.6	73.1	69.3	66.9	69.8	66.8	<0.0001

Eight of the nine informants (exception Shiraz) pronounced /ɒ/ with longer duration than /a/, and /i/ with longer duration than /e/, and eight out of the nine informants (exception Rasht) pronounced /u/ with longer

duration than /o/.⁵ This means that in general /ɔ/, /i/ and /u/ are longer than their counterparts /a/, /e/ and /o/. Further, the small number of /u/ tokens means might detract somewhat from the reliability of the Rasht results. Evidently, in the pronunciation of most speakers the so-called long vowels are in fact longer than their counterparts, although as the single case from Shiraz demonstrates there need be no difference in vowel length for Persian to be spoken correctly. Vowel length would not then be dependent on rules of vocalism, but determined by dialect and speaker preferences.

Intensity was only considered from the point of view of a possible correlation with duration, since there are too many variables to take into consideration in a study of this kind if a more detailed analysis is to be made of the affect of all factors on duration. The result here was that the correlation between duration and intensity, which in these calculations covers all pairs, can be seen to vary from negligible to partial, although in most cases no correlation could be seen to exist, as the *p* values show, and it would therefore appear that increased loudness does not greatly extend vowel length or vice versa and is only, where it exists, an accompanying feature. Yet for some speakers, (e.g., T3), this may not be the case entirely.

4. Two conclusions

From a phonological point of view certain problems still seem to exist with regard to present representations of the Persian vocalic system. The results of the experiment described above offer two suggestions for improvement. In the first instance it would seem evident that /ɔ/ is most often an open-mid vowel and its articulation nearer to /o/ than /a/, although speakers in some areas do sometimes have a more open pronunciation. In quality it can probably be described as audibly nearer to the sound of the vowel occurring in British English words such as ‘all’ [ɔ:l], especially in the Tehran area from which the Standard dialect has evolved, and this sound has been therefore represented in this exposition by the symbol /ɔ/, and could perhaps be used more generally. Vowel charts for Standard Persian should be taking this into account, and yet there seems to be reluctance. The second matter concerns vowel length and the division of the six vowels into three short and three long. The findings above show that most speakers

⁵ A study of the length of vowels pronounced by the reader of some examples of Persian pronunciation in the BBC Persian Service’s “A Guide to Persian” available on the internet, included 46 tokens of /o/ and 17 of /u/, with averages of 117 ms and 110 ms respectively.

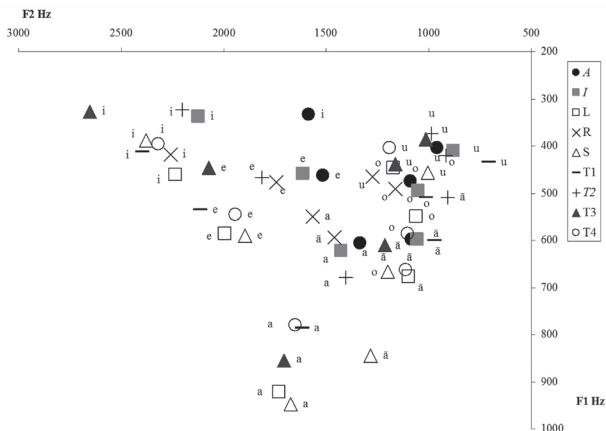
do differentiate length whether intentionally or not, although not all. This being the case vowel length must be considered a phonetic feature rather than a phonological one, and rules are neither required nor relevant. Degree of roundedness varies according to speaker along with other characteristics. Linguistic terminology should take the above into account and avoid unsubstantiated assumptions.

Appendix A

Æsop's fable the North Wind and the Sun. Persian version.

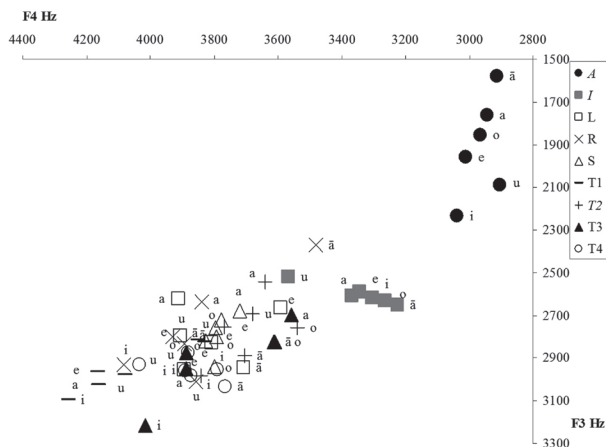
نآ .تسا رت یوق کی مادک هک دندرک یم اوعد مم اب دیشروخ و لامش داب قفاوت ام نآ دوب هدیچپ شدوخ رود هب یم رگ لنش مک ،دیسر یرفاسم قو داب ،دنک شلنش ندروآ رد هب روبجم ار رفاسم دوش قفوم لوا هک یمک هک دندرک تسناوت یم هک یدح ات لامش داب سپس .دوش هتف رگ رظن رد یرگی دزا رت یوق یم شدوخ رو هب رتشیب ار شلنش رفاسم ،دیزو یم رتشیب هچ ره ام .دیزو یم رگ هب دیشروخ دعب .تشاد رب شالت زا تسد لامش داب ماجنا رس و .دناچیپ دش روبجم لامش داب نیا ربانب و .دروآ رد ار شلنش رفاسم یروف و دیشخ رد .تسا رت یوق ود نآ نیب زا دیشروخ مک دنک فارتعا

Appendix B

Chart 1. Distribution of vowels in the F2/F1 vowel chart for nine Persian speakers. Abbreviations are found at the end of the article. Italicised capitals refer to male informants

Appendix B (cont.)

Chart 2. Distribution of vowels in the F4/F3 vowel chart for nine Persian speakers. Abbreviations are found at the end of the article. Italicised capitals refer to male informants

Acknowledgement

I should like to thank the University of Marburg for providing me with the recorded material used for this article which, in turn, made this study possible.

Abbreviations

Speaker areas (speakers' initials in brackets)

A = Abadan (EA)

I = Isfahan (MM)

L = Lorestan (FG)

R = Rasht (NA)

S = Shiraz (FA)

T1 = 1st Tehrani speaker (AF)

T2 = 2nd Tehrani speaker (NA)

T3 = 3rd Tehrani speaker (NH)

T4 = 4th Tehrani speaker (NR)

References

- Abrahams 2005** – Abrahams, Simin. *Modern Persia: a course-book*. London: RoutledgeCurzon, 2005.
- Ansarin 2004** – Ansarin, Ali Akbar. *An acoustic analysis of modern Persian Vowel*. 2004. Available: http://www.isca-speech.org/archive_open/spe-com_04/spc4_315.pdf.
- Aryanpur-Kashani, Aryanpur-Kashani 1986** – Aryanpur-Kashani, Abbas; Aryanpur-Kashani, Manoochehr. *The combined cew Persian-English and English-Persian Dictionary*. Lexington: Mazda Publishers, 1986.
- Gaprindašvili, Giunašvili 1964** – Gaprindašvili, Š. G.; Giunašvili, D. Š. *Fonetika persidskogo jazyka*. Tbilisi: Mecniereba, 1964.
- Laver 1994** – Laver, John. *Principles of phonetics*. Cambridge: Cambridge University Press, 1994.
- Mahootian 1997** – Mahootian, Shahrzad. *Persian*. London and New York: Routledge, 1997.
- Rahbar 2012** – Rahbar, Elham Rohany. *Aspects of Persian phonology*. Doctoral thesis. University of Toronto, 2012. Available: https://tspace.library.utoronto.ca/bitstream/1807/32874/1/RohanyRahbar_Elham_201206P_hD_thesis.pdf.

**Dace MARKUS, Solveiga ČEIRANE, Olga UREKA,
Martins KRĒMERS**

LATVIEŠU VALODAS TESTU APGUVES FONOLOĢISKĀ BĀZE

Phonological Basis of Latvian Language Acquisition Tests

Summary

Currently in Latvia there are no standardized tools for the assessment of language skills in pre-school children. The lack of trustworthy early assessment instruments and developmental norms considerably complicates early diagnosis of speech delays and intervention planning. In order to address this challenge, in March 2015 a cross-disciplinary team of Latvian and Norwegian researchers started a project “Latvian language in monolingual and bilingual acquisition: tools, theories and applications” (LAMBDA). One of the tasks of the project is the development of reliable norm-referenced tools for the early assessment of lexical, grammatical and phonemic development of Latvian-speaking children.

The project is funded by the Norwegian Financial Instrument (Norway Grants program) under the contract No. NFI/R/2014/053. Researchers involved in the project represent five research institutions in Latvia and in Norway: Riga Teacher Training and Education Management Academy (RTTEMA), UiT The Arctic University of Norway, University of Oslo, Institute of Mathematics and Computer Science of the University of Latvia, and the Faculty of Humanities of the University of Latvia. The duration of the project is 26 months (March 2015 – April 2017).

The goal of this article is twofold. First, it aims to introduce the production accuracy test developed within the LAMBDA project, and some related methodological considerations. Second, it presents the pilot results obtained with two groups of monolingual Latvian-speaking children ranging in age from 3 to 4 and from 4 to 5 years, focusing on a qualitative description of the observed child-specific phonological processes. Of these, elision and substitution turn out to be used most frequently, followed by metathesis and long-distance assimilation.

Overall, it can be concluded that individual variation is very high in both age groups. Nevertheless, it is possible to identify certain common tendencies. For instance, intervocalic consonant clusters are produced somewhat

more accurately as compared to clusters in word-initial position, while voiceless clusters are less challenging than their voiced counterparts. Predictably, the overall accuracy rates are much higher in 4- to 5- year-old children than in 3- to 4-year olds, which indicates the importance of the fourth year of life in the phonemic development.

Keywords: language acquisition, phonemic tests, child language, consonant clusters

Ievads

Jau vairākkārt Latvijas logopēdi ir uzsvēruši, ka to bērnu skaits, kuriem ir runas grūtības, Latvijā ir liels, piemēram, 2013. gadā no profilaktiskajā apskatē pārbaudītajiem 82 483 bērniem vecumā no 3 līdz 6 gadiem valodas traucējumi konstatēti 6966 bērniem (Tūbele 2015: 267). Nereti tiek konstatēts, ka logopēda apmeklējums ir novēlots, bet ārpus Latvijas dzīvojošiem latviešu bērniem pat neiespējams. Latvijas Logopēdu asociācijas valdes priekšsēdētāja, Eiropas Logopēdu asociācijas viceprezidente Baiba Trinīte raksta: „Analizējot situāciju, ir iespējams, ka akmeni varētu mest vecāku dārziņā: redz, kā paši nemaz neinteresējas par sava bērna skolas gaitām, saņemot logopēdisko palīdzību utt. Taču negribas meklēt vainīgos neesošajā sadarbībā.” (Trinīte 2015: 7). Latvijā nav izstrādāta sistēma, kas palīdzētu noteikt bērnu runas prasmi un attīstīt bērnu valodu līdz skolas vecumam. Piekritam B. Trinītes norādei, ka „Trīs gadu vecums ir optimāls laiks valodas korekcijas uzsākšanai” (Trinīte 2015: 7), bet tas ir oficiālās korekcijas sākums, faktiski bērna runai un tās attīstībai gan pedagogi, gan vecāki var sekot daudz agrāk, var to salīdzināt ar citu līdzīga vecuma bērnu runas rādītājiem, konstatēt atkāpes un palīdzēt tās novērst, kā tas jau notiek vairākās attīstītās valstīs. Bērnu agrīnas valodas apguves vērtēšanas rīku un statistiski ticamu normatīvu trūkums Latvijā apgrūtina sekošanu un palīdzību bērnu valodas attīstībai; īpaši augsts runas vērtēšanas rīku trūkuma risks ir bilingvālajiem bērniem ar krievu valodas dominanti, viņu tipiskā valodas attīstība netiek pietiekami profesionāli saprasta.

1. Starptautisks projekts

Lai diagnosticētu un uzlabotu latviski runājošu bērnu runas prasmi, kā arī palīdzētu to pilnveidot, 2015. gada martā tika uzsākts EEZ un Norvēģijas finanšu instrumenta finansēts projekts nr. NFI/R/2014/053 „Latviešu valodas monolingvāla un bilingvāla apguve: rīki, teorijas

un lietojums”. Projektā iesaistīti Latvijas un Norvēģijas zinātnieki, tas sekmē norvēģu kolēģu pieredzes sekmīgāku apguvi Latvijā. Projektā strādā Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmijas (RPIVA), UiT Norvēģijas Arktiskās universitātes, Oslo Universitātes, LU aģentūras Latvijas Universitātes Matemātikas un informātikas institūta, LU Humanitāro zinātņu fakultātes zinātnieki. Projekta ilgums: 26 mēneši (2015. gada marts – 2017. gada aprīlis).

Projekts sastāv no četrām savstarpēji saistītām daļām:

1. Bērna agrīnās komunikatīvās attīstības novērtēšanai un normēšanai paredzētās *MacArthur-Bates CDI* aptaujas adaptēšana latviešu valodā.
2. Fonēmu producēšanas testu izstrāde un normēšana.
3. Morfoloģiski marķēta specializēta bērnu runas korpusa izstrāde.
4. Monolingvālu un bilingvālu latviski runājošu bērnu gramatiskās un (morfo)fonoloģiskās apguves eksperimentālais pētījums.

Šajā rakstā izmantosim projekta otrajā daļā iegūtos rezultātus. Fonēmu producēšanas testu izstrādes un normēšanas daļā mērķis ir, pirmkārt, izstrādāt latviešu valodas fonēmu testu, būtiski paplašinot testējamo skaņu virkni salīdzinājumā ar Liānas Kuškes izstrādāto, uz attēliem balstīto fonēmu producēšanas testu (2013a; 2013b), izstrādāt analogisku fonēmu testu arī krievu valodai, tā padarot iespējamu latviešu – krievu bilingvālo bērnu pārbaudi abās viņu runātajās valodās. Testa uzdevumi: noteikt bērnu runas attīstības rādītājus, konstatēt bērnu runas attīstības kavēšanos un bilingvālas apguves problēmas. Pēc novērtēšanas līdzekļu izstrādes un pārbaudes veikt valodas izpēti statistiski pietiekamam skaitam bērnu, lai noskaidrotu divu populāciju – monolingvālu latviski runājošu bērnu un bilingvālu bērnu ar krievu valodas dominanti – valodas fonēmiskās attīstības normas.

Rakstā izmantotie dati iegūti 21 latviski runājoša bērna izmēģinājuma testēšanā 3–5 gadu vecuma bērnu grupā.

Tā kā testi nav domāti tikai problemātisku defektoloģijas gadījumu novēršanai, bet norādītā vecuma bērnu latviešu valodas apguvei un pilnveidošanai, Latvijā šis ir pirmreizējs uzdevums.

2. Fonēmu tests

2.1. Tipiska agrīnās runas attīstība

Runas attīstības sākumā skaņu un zilbju tipu krājums bērniem ir ļoti ierobežots. Līdz 24 mēnešu vecumam bērna runā tipiski dzirdami slēdzeņi, nāseņi un glaidi, bet no zilbēm ir CV un CVC zilbes; bērni

šajā vecumā prot runāt arī dažus atsevišķus līdzskaņu savienojumus (sal. Stoel-Gammon 1985; pārskatam sk. Stoel-Gammon, Sosa 2006). Skaņu un zilbju tipu kopums pakāpeniski paplašinās nākamo mēnešu laikā. Runas attīstības gaita mēdz variēties atkarībā gan no apgūstamās valodas, gan no bērna individuālām īpatnībām. Tipiski, ka līdz 36 mēnešiem bērns runāto skaņu kopumā iekļauj visus vai gandrīz visus līdzskaņus neatkarīgi no to artikulācijas vietas vai veida un arī zilbju tipu kopums ir diezgan liels. Trīs gadu vecumā 75% no bērna runas ir saprotami, bet 4 gadu vecumā runas skaidrība tipiski sasniedz 100%.

Kļūdainas izrunas piemēru skaits tomēr joprojām ir augsts (sal. Stoel-Gammon, Sosa 2006).

Salīdzinot bērnu un pieaugušo runu, ir zināmas noteiktas sistemātiskas atšķirības. Piemēram, bērni bieži vienkāršo zilbju tipus, izveidojot vārdus CVCV formā: [bum.ba] → [bu.ba], [bu.ma]. Šādā zilbju vienkāršošanā var būt sagaidāma līdzskaņu savienojumu reducēšana [dvielis] → [dielis] un/vai zilbes iniciāļa epentēze: [ɑ:buols] → [da:buols], [uolɑ] → [duolɑ]. Mēdz būt saklausāma grūtāk izrunājamo skaņu aizstāšana (substitūcija) ar citām, kam ir kādas līdzīgas pazīmes, piemēram, koronālo frikatīvo līdzskaņu [s, z] aizstāšana ar koronālajiem slēdžeņiem [t, d] un labiālo frikatīvo līdzskaņu [f, v] aizstāšana ar labiālajiem slēdžeņiem [p, b]. Dažās skaņu grupās, piemēram, ar skaneņiem [r, l], līdzīgas problēmas var turpināties arī vēlākā vecumā. Iespējama arī metatēze, piemēram, [dlievis], [ʃu:ksa], asimilācija, saplūde u. c. fonētiski procesi. Paši tipiskākie līdzskaņu savienojumu vienkāršošanas paņēmieni ir daļēja vai pilnīga redukcija (elīzija), metatēze, epentēze un saplūde jeb fūzija (sk. Barlow, Gierut 1999 un atsaucies norādītajā darbā).

2.2. Pašreizējā situācija fonēmiskās attīstības vērtēšanā Latvijā

Latviski runājošu bērnu valodas attīstība joprojām ir nepietiekami izpētīta un aprakstīta, un tas nav retums, ka praktiķi izmanto normatīvus citām valodām, piemēram, angļu, vācu vai krievu valodai domātus materiālus (Kuške 2013a; 2013b), lai vērtētu bērnu runu, kuriem latviešu valoda ir dzimtā valoda. Pētījumi rāda, ka kaut arī eksistē tendences, kas ir līdzīgas vairākās valodās, valodas skaņu apguve notiek atšķirīgi katrā valodā (Priester et al. 2011). Tas nav pārsteidzoši, ja atceramies, ka skaņu kopums tiek apgūts vienlaikus ar fonoloģiskajiem kontrastiem, kas ir specifiski katrā konkrētajā valodā. Mūsdienu pētījumi pierāda, ka mazi bērni ļoti vērīgi uztver viņiem apkārt skanošās valodas

raksturīgās pazīmes un izmanto tās skaņu apguves procesā. Tātad tās skaņas un skaņu kombinācijas, ko bērns dzird biežāk, var tikt apgūtas agrāk un precīzāk (sk. Kirk, Demuth 2003; Stites et al. 2004). Zinot šos faktus, ir saprotams, ka valodas prasmes attīstība nevar tikt precīzi vērtēta, balstoties uz citai valodai izstrādātām normām un rādītājiem. Latviski runājošie bērni, apgūstot savas dzimtās valodas skaņas, iet vienreizēju apguves ceļu, kas raksturīgs vienīgi latviešu valodai. Tieši tādēļ jebkurš spriedums par latviešu bērna lingvistisko attīstību ir jābalsta tikai uz latviešu valodai izstrādātām attīstības normām. Šādu normatīvu fonētisko rādītāju pagaidām nav. Ir nepieciešams apjomīgs dažāda vecuma latviski runājošu bērnu valodas pētījums, lai konstatētu bērna runas precizitāti noteiktā vecumā un problēmas, izrunājot latviešu valodas skaņas un to kombinācijas. Normatīvie fonētiskie rādītāji palīdzētu vecākiem un pedagogiem sekot bērnu valodas attīstībai, salīdzināt to ar normatīviem un sekmēt valodas attīstību.

Vāji izprasta un nepietiekami pētīta ir arī latviešu valodas bilingvāla apguve. Tā rezultātā ir daudz neizpratnes apgalvojumos par bilingvisma traucējumiem. Piemēram, L. Kušķe (Kušķe 2013b: 5–6) atzīst bilingvismu par vienu no skolas vecuma bērnu valodas aizkavēšanās iemesliem un atzīmē, ka bilingvāli bērni nešķir valodas līdz 4–5 gadu vecumam un ka fonēmiskās precizitātes prasme un fonoloģiskās zināšanas ir kavētas pat līdz skolas gadiem. Tas ir asā pretrunā ar atziņām pētījumu vairākumā par tipisku bilingvālu valodas apguvi (sk. Paradis, Genesee 1996). Līdzīga neizpratne vērojama ne tikai vecāku attieksmē, no kuriem liela daļa Latvijā ir krievu valodas runātāji, bet dažkārt līdzīgi spriež arī izglītības speciālisti un logopēdi. Lai veiktu korektu bilingvālo bērnu valodas apguves analīzi, mūsu pētījuma turpinājuma posmā veiksīm arī bilingvālo bērnu testēšanu abās valodās. Normālā valodas attīstības procesā ir vērojami dažādi individuāli bērna izrunas varianti, kas ir atkarīgi no tā, cik ātri bērns apgūst atsevišķu skaņu vai to savienojumu izrunu, kādas ir kļūdas u.c. Pētījumu rezultātā var iegūt bērna noteiktam vecumam raksturīgākos fonēmu apguves normatīvos rādītājus, kā arī izstrādāt plaši lietojamu metodisku rokasgrāmatu.

2.3. Mērķis, materiāli un metodes

Latviešu valodas apguves testu izstrādē tiek izmantota Latvijas logopēdu līdzšinējā pieredze, kā arī citu valodu testu izstrādē gūtās atziņas, izstrādātās teorijas un lietotā metodika.

Šajā rakstā iepazīstināsim ar fonēmu apguves testa izstrādi latviski runājošiem bērniem.

Raksta mērķis ir iepazīstināt ar pētījuma gaitā izveidoto testa izstrādes un testēšanas metodiku un izanalizēt dažāda vecuma latviski runājošu bērnu fonētiskās variācijas, parādot bērnu runāto līdzskaņu savienojumu vienkāršošanas paņēmienus.

Latviešu valodas fonoloģiskajā inventārā ietilpst 22 vokāļi (patskaņi un divskaņi), 26 konsonanti jeb līdzskaņi, kā arī līdzskaņu savienojumi, kas parasti bērniem rada lielākās runas grūtības. Latviešu valodas izmēģinājuma testa variants balstīts uz atbildēm par attēlā redzamo reāliju, testā ietverti 53 jēdzieni, tiek pārbaudīta līdzskaņu fonēmu izruna vārda sākumā un vidū, garo un īso patskaņu, kā arī divskaņu izruna tiek pārbaudīta uzsvērtā pozīcijā. Atlasīti un testā iekļauti latviešu valodā esošie divu līdzskaņu savienojumu tipi iespējamajās eksplozīvo un frikatīvo troksneņu un skaneņu kombinācijās.

Rakstā analizēti tikai līdzskaņu savienojumu izmēģinājuma testēšanas rezultāti.

3. Rezultāti

3.1. Testa izstrādes un testēšanas metodika

Iepazīstoties ar iepriekšējiem pētījumiem ārzemēs un Latvijā un pirmsskolas izglītības iestādēs uzkrāto pieredzi, projekta gaitā tika izstrādāti šādi testu izstrādes un testēšanas metodiskie principi:

3.1.1. Jāapzinās lingvistiskā specifika. Fonēmu izrunu var ietekmēt fonētiskā apkaime, kā arī prosodiskās parādības un fonēmas atrašanās vieta. Dažādās kombinācijās fonēmas veido vārdus, kas sastāv no divām zilbēm, jāapzinās, ka ne visas fonēmu kombinācijas konkrētajā valodā ir iespējamās.

3.1.2. Jāpārzina piemērotība vecumposmam. Bērnu runas testēšanā jāievēro 3–6 gadus vecu bērnu vecumposma īpatnības, tātad vārdi nedrīkst būt gari (ne vairāk par divām zilbēm, nav ieteicami salikteni), katrā vārdā jāpārbauda ne vairāk kā divas potenciālās runas problēmas. Saruna ar bērnu ilgst ne ilgāk par 20 minūtēm.

3.1.3. Jāievēro materiālu ilustratīvā atbilstība. Sagaidot atbildes vārdus ar pārbaudāmajām fonēmām vai to savienojumiem, bērniem tiek rādīti nepārprotami zīmējumi vai fotogrāfijas, kurās attēlotas viņiem pazīstamas reālijas. Attēli nedrīkst būt pārprotami vai tādi, kuriem var atbilst divi vai vairāki vārdi, piemēram, *vārna* un *putns*, *zaķis* un *trusis*, *līpa* un *aste*. Pirms eksperimenta attēlu atbilstība tiek testēta izmēģinājuma pētījumā ar nelielu grupu bērnu.

3.1.4. Piedalīšanās eksperimentā ir brīvprātīga, pirms testēšanas tiek lūgta rakstiska vecāku atļauja, aptaujas gaitā tiek saglabāta anonimitāte.

Testa izstrādē ērti izmantojams elektroniskās saziņas līdzeklis *Dropbox*, kurā pēc reģistrēšanās testa izstrādes autori veido fonēmu testēšanai piemērotāko vārdu sarakstu.

3.1.5. Testēšanas gaitā pieaicinātās personas (ja piedalās logo-pēds vai kāds no vecākiem) ir stingri jāinformē par klusuma ievērošanu bērna atbilžu laikā. Pieaugušā komentāri novirza bērnu no uzdevuma, analizējot dažkārt ir grūti atšķirt bērna un pieaugušā balsi, vienlaikus – draudzīga sarunas uzturēšana mazina bērna spriedzi.

3.1.6. Vērtēšanā stingri jāievēro projekta pētnieku norādījums, kura skaņa vai skaņu kombinācija ir jāanalizē, piemēram, ja netiek pārjautāts vārds *zivis*, kad bērni saka [ziutija] vai [zius] (kas ir normāla izruna), netiek pārbaudīta norādītā vajadzīgā skaņa [v]. Šī iemesla dēļ arī, piemēram, nevar rādīt attēlu ar vairākiem sīpoliem, ja jāpārbauda ir līdzskaņu savienojums *-ls* (*sīpols*), nevis līdzskanis *s-*.

3.2. Testēšanas rezultāti

Analizēta līdzskaņu savienojumu izruna vārda sākumā un vidū, jo pārbaudāmajā bērnu vecuma grupā no 3 līdz 5 gadiem tieši līdzskaņu savienojumu izruna radīja lielākās grūtības. Izmēģinājuma testā ir iekļauti 9 vārdi ar divlīdzskaņu savienojumiem vārda sākumā un 10 vārdi ar divlīdzskaņu savienojumiem pozīcijā starp vokāļiem.

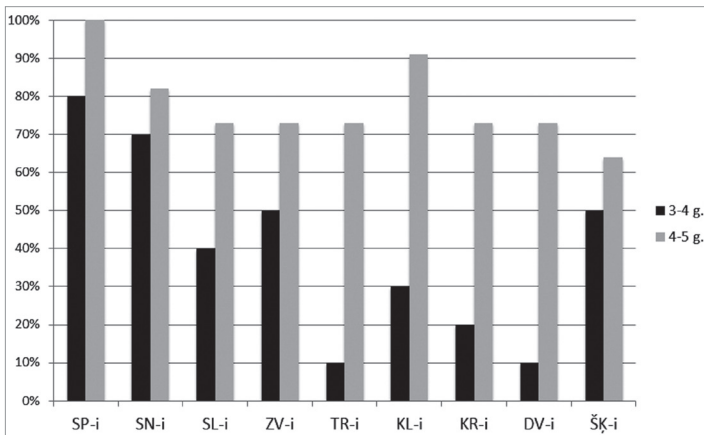
Pēfīto bērnu runā līdzskaņu savienojumu vienkāršošanas fonētiskais apraksts ir ļoti raibs, tajā var atrast gan vienkāršošanu vārda sākumā (iniciālī), gan intervokālā pozīcijā vārda vidū.

3.2.1. Līdzskaņu savienojumu vienkāršošana vārda sākumā

Liela izrunas grūtības bērniem sagādā vibranta *r* izruna vārda sākumā līdzskaņu savienojumos: *tr-* un *kr-* (sk. 1. att.), kas kopumā ir parasta parādība bērnu runā (Markus 2003: 30–31): piemēram, vārds *traktors* izrunāts ar **pilnīgu redukciju** jeb **elīziju** kā *tators* un *taktors* (Zēns-3;9 un Meitene-3;11), bet vārds *krūze* izrunāts kā *kūze* (Meitene-3;3; Zēns-3;9; Zēns-4;0; Meitene-2;10). Minētajos piemēros *r* vārda sākumā tiek izlaists (elīzija).

Grūti izrunājams izrādījies arī līdzskaņu savienojums *kl-* (sk. 1. attēlu), tas izrunāts ar *l* elīziju kā *keita* (Meitene-2;10; Meitene-4;1). Savukārt visdaudzveidīgākie izrunas vienkāršošanas varianti tika saklausīti līdzskaņu savienojuma *dv-* izrunā vārdā *dvielis*: ar neizrunātu *d* jeb elīziju (Meitene-2;10 un Meitene-4;1: *viela* un *vielis*), ar izlaistu

v jeb elīziju (Meitene-3;2 un Zēns-3;9: *dielis*), ar vietām apmainītām skaņām jeb **metatēzi** (Zēns-3;8 un Zēns-4;6: *dievlis* un *dlievis*), ar **regresīvo asimilāciju atstatumā** (Meitene-3;11 un Meitene-4;10: *dlielis*). Grūti izrunājams ir līdzskaņu savienojums *sl-* vārdā *slota*, kurā izlaists *l*, bet nebalsīgais *s* aizstāts ar balsīgo *z* (**substitūcija**), izrunājot *zota* (Zēns-3;9), arī citā variantā vērojama *l* elīzija, bet dentālais *s* aizstāts ar alveolāro *š*: *šota* (Meitene-4;1), savukārt vēl divos gadījumos vērojama tikai *l* elīzija: *sota* (Meitene-2;10; Meitene-3;9). Vienā gadījumā vērojama ļoti individuāla vārda *slota* izruna ar **kombinētu skaņu maiņu** – kā *sujote* (Meitene-3;8). Elīzijai pakļauts arī *s* līdzskaņu savienojumā *sk-* vārdā *skudra*, kas izrunāts kā *kudla* (Zēns-3;9) un līdzskaņu savienojumā *sn-* vārdā *sniegs*, kas izrunāts kā *niegs* (Meitene-3;8), arī balsīgais *v* netiek izrunāts līdzskaņu savienojumā *zv-* vārdā *zvaniņš*, kas izrunāts kā *zaniņš* (Meitene-2;10). Viens bērns vārda sākumā nestabili vienkāršo līdzskaņu savienojumus *sp-*, *sl-*, *sn-*, runājot *painis* vārda *spainis* vietā, *zota* vārda *slota* vietā un *zniegs* vārda *sniegs* vietā (Zēns-3;9), kamēr vārda vidū (*apelsīns*) un atsevišķi *s* izruna (*sīpols*, *dvielis*, *traktors* u.c.) viņam grūtības nesagādā.

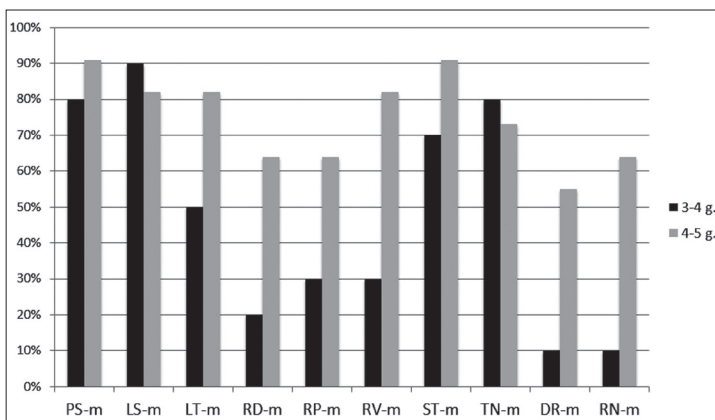
1. attēls. Līdzskaņu savienojumu izruna vārda sākumā 3–4 un 4–5 gadus vecu bērnu grupās

Vecuma grupā no 3–4 gadiem līdzskaņu savienojumus vārda sākumā precīzi izrunā tikai 40% bērnu, vecumā no 4–5 gadiem minēto līdzskaņu savienojumu izruna ir precīzāka, kopumā šajā vecuma grupā līdzskaņu savienojumu izruna vārda sākumā nesagādā grūtības vairāk nekā 70% bērnu (sk. 1.attēlu).

Gan testējot līdzskaņu savienojumu izrunu vārda sākumā, gan starp vokāļiem, ļoti skaidri ir redzamas atšķirības abās pārbaudītājās vecuma grupās: daži līdzskaņu savienojumi ir problemātiskāki par pārējiem, bet kopumā 4–5 gadus vecu bērnu runa ir ievērojami precīzāka par 3–4 gadus vecu bērnu runu, kopumā līdzskaņu savienojumu izruna vārda sākumā nesagādā grūtības vairāk nekā 70% bērnu. Līdzskaņu savienojuma *šk-* izruna labi padodas 50% bērnu jau 3–4 gadu vecumā, bet gadu vēlāk progress ir lēnāks un vecumā no 4–5 gadiem tikai nedaudz vairāk nekā 60% bērnu korekti izrunā šo savienojumu (sk. 1. attēlu). Atcerēsimies, ka šāda savienojuma izruna grūti padodas arī pieaugušiem augšzemnieku dialekta un svešvalodu runātājiem.

3.2.2. Līdzskaņu savienojumu vienkāršošana intervokālā pozīcijā

Arī līdzskaņu savienojumu izruna starp vokāļiem ir atšķirīga atkarībā no bērnu vecuma grupas – atkal lielākās atšķirības konstatējamas tajos savienojumos, kuros ir vibrants *r* neatkarīgi no tā, vai *r* ir pirmā vai otrā skaņa savienojumā, jo tieši šī līdzskaņa izruna visos piecos līdzskaņu savienojumos sagādā lielas grūtības bērniem vecumā no 3–4 gadiem (sk. 2. attēlu) un vairākiem arī vēlākā vecumā.

2. attēls. Līdzskaņu savienojumu izruna intervokālā pozīcijā vārda vidū 3–4 un 4–5 gadus vecu bērnu grupās

Tomēr paši grūtāk izrunājami līdzskaņu savienojumi izrādījušies *-dr-* un *-rn-* (izmanto elīziju un substitūciju), ko varētu ietekmēt bērniem mazāk pazīstami testā izmantotie vārdi *vārna* un *skudra*. Vairāki

bērni vārda *vārna* vietā sauca citus putnus (*baloži, zvirbuļi, papagaiļi, putni*), bet vārdu *skudra* aizstāja ar dažādu kukaiņu (*zirnekļi, ērces*) nosaukumiem. Turpmākajā testēšanā ieteicams šos vārdus aizvietot ar bērniem pazīstamākiem. Tomēr arī to bērnu izrunā, kuri zināja gaidāmos vārdus, dominēja pilnīga *r* redukcija jeb elīzija (Meitene-2;10; Meitene-3;2; Meitene-3;3; Zēns-3;8; Meitene-3;9; Meitene-4;0; Meitene-4;1), dažkārt viens un tas pats bērns vārdu *vārna* izrunāja ar izlaistu *r* kā *vāna*, bet vārdā *skudras r* aizstāja ar *l* (substitūcija) un runāja *kudlas* (Zēns-3:9), kā arī testā negaidītos vārdos viņš *r* gan aizstāja ar *l*, piemēram *ērce* izrunājot kā *ēlce* un *arbūzs* – kā *albūzs*, bet vārdā *zirdziņš r* izlaida – *zidzins*. Tātad grūtā vibranta vienkāršošanā arī viens un tas pats bērns izmanto atšķirīgus paņēmienus.

Grafiskajā apkopojumā divains liekas līdzskaņu savienojumu *-ls-* un *-tn-* izrunas salīdzinājums vecuma grupās, jo jaunākajā vecuma grupā uzrādīti labāki rezultāti. Iespējams, ka līdzskaņu savienojuma *-tn-* izrunas datus ietekmēja tas, ka vairāki bērni nevēlējās izrunāt vārdu *putni*, kas bija izvēlēts pārbaudei, bet, skatoties attēlā, minēja konkrētus putnu nosaukumus, piemēram, *baloži, kaijas, zvirbuļi* u. c., tādējādi izvairoties no gaidāmās atbildes, savukārt līdzskaņu savienojuma *-ls-* izruna tika pārbaudīta garākā – trīs zilbīgā vārdā *apelsīns*, tomēr precīzākus datus par abu minēto līdzskaņu savienojumu izrunu varēsime iegūt, testējot lielāku daudzumu bērnu.

Vārdā *gulta* tika pārbaudīta līdzskaņu savienojuma *-lt-* izruna. Šajā vārdā diftongiskajā savienojumā *-ul-* īsā patskaņa *u* aizstāšana ar garo patskani *ū* jau bija novērota skolēnu rakstu darbos, kad gan plūdenis *l*, gan bieži vien ar stiepto zilbes intonāciju izrunātais *-ul-* radīja kompensējošas pagarināšanas efektu, ko skolēni radīja ar garumzīmi, rakstot *gūlta*. Bērnu runā konstatējam atvieglotu šādas izrunas variantu *gūta* (Meitene-4;1), kurā *l* tika izlaists.

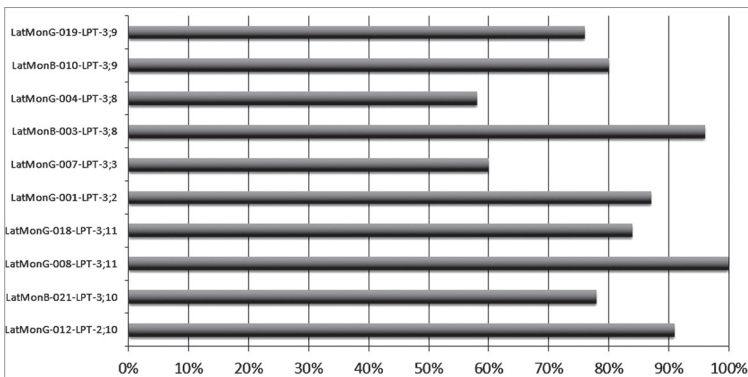
Novērojām arī zilbju tipu vienkāršošanu, izveidojot vārdus CVCV formā, piemēram, izmēģinājuma testēšanā dzirdējam *četri* vietā *četi*, vārda *vārna* vietā *vāna* un vārda *durvis* vietā *duvis*, savukārt vārds *durvis* tika izrunāts arī kā *dujis*. Vairāki bērni tautosillabisko *-il-* izrunāja kā *-iu-*, piemēram, *cilvēks* izrunāja kā *ciuvēks* un *vilks* – kā *viuks*.

Aptuveni ar 90% precizitāti 4–5 gadus vecie bērni izrunāja līdzskaņu savienojumu *-ps-* vārdā *lapsa* un *-st-* vārdā *kaste*. Abi vārdi bērniem bija samērā labi pazīstami un divu nebalsīgu līdzskaņu savienojumu izruna neradīja grūtības, tomēr 2 bērni *lapsu* nosauca par *vilku*, bet viens bērns vārdu *kaste* atteicās izrunāt. Arī vecuma grupā no 3–4 gadiem šo līdzskaņu savienojumu izrunā vērojami labi rezul-

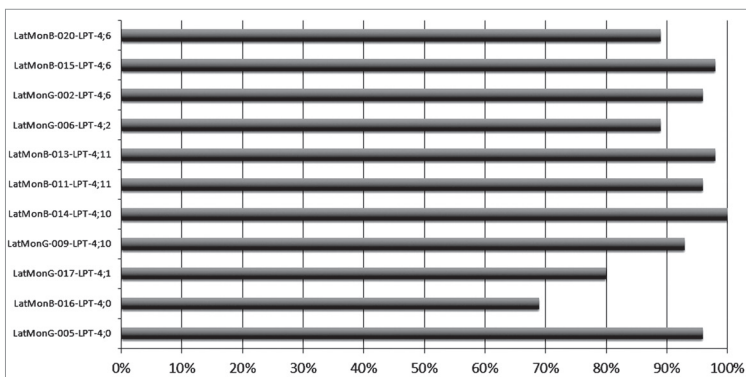
tāti: *-ps-* pareizi izrunājuši 80% bērnu, bet *-st-* precīzi izrunājuši 70% bērnu. Šajā vecuma grupā daži bērni nerunāja *s* līdzskaņu savienojumā *-st-* (Meitene-3;9; Meitene-3;3; Meitene-2;10) un vārda *lapsa* vietā sauca vārdu *vilks* (Zēns-3;9; Meitene-3;8).

3.2.3. Individuālās atšķirības

Kopumā redzams, ka individuālas atšķirības ir vērojamas abu vecuma grupu rezultātos (sk. 3. un 4. attēlu). Īpaši tas ir redzams, savstarpēji salīdzinot vienas vecuma grupas bērnu rezultātus, piem., 3 gadu un 8 mēnešu vecumā bērns 004 precīzi izrunājis 14% līdzskaņu savienojumu, bet bērns 003 – 59% (sk. 3. attēlu).

3. attēls. Kopējais katra bērna līdzskaņu savienojumu pareizas izrunas atbilžu skaits procentos 3–4 gadus vecu bērnu grupā

4. attēls. Kopējais katra bērna līdzskaņu savienojumu pareizas izrunas atbilžu skaits procentos 4–5 gadus vecu bērnu grupā

Ievērojama ir arī starpība starp abām vecuma grupām: vidējais viena bērna korektas izrunas gadījumu skaits 3–4 gadus vecu bērnu grupā ir 39%, bet 4–5 gadus vecu bērnu grupā jau 82%. Salīdzinot katra bērna līdzskaņu savienojumu pareizas izrunas atbilžu skaitu 3–4 un 4–5 gadus vecu bērnu grupā, kopumā ļoti skaidri redzama atšķirība, kas rāda, kā vecumā līdz 5 gadiem veidojas bērna fonemātiskā uztvere – vairākums bērnu precīzi izrunā līdzskaņu savienojumus 60–100% gadījumu. Vienam bērnam ir stipri lielākas izrunas grūtības. Savukārt jaunākajā grupā viens bērns izceļas ar absolūti precīzu (100%) līdzskaņu savienojumu izrunu. Redzama arī tendence, ka bērniem vieglāk padodas nebalsīgo līdzskaņu savienojumu izruna.

Pētījuma gaitā papildus tika secināts, ka, it sevišķi, aptaujājot bērnus ārpus Rīgas, testētājiem un vērtētājiem jābūt gataviem pamanīt arī dialekta pazīmes, ja tādas saklausāmas bērna runā, šajā izmēģinājuma testēšanā atsevišķos gadījumos tika pamanīta neprecīza šaurā vai platā patskaņa *e* izruna, kas tomēr nebija saistīta ar dialektu.

Secinājumi

1. Latviski runājošie monolingvālie bērni radoši izmanto grūti izrunājamo līdzskaņu savienojumu izrunas vienkāršošanas paņēmienus. Bieži tiek izmantota elīzija, substitūcija, retāk – metatēze un regresīvā asimilācija atstatumā. Šie paņēmieni var tikt kombinēti.

2. Precīzāka abās vecuma grupās ir līdzskaņu savienojumu izruna intervokālā pozīcijā vārda vidū, nedaudz sliktāki ir vārda sākuma līdzskaņu savienojumu izrunas rezultāti.

3. Pat viena un tā paša bērna runā, īpaši vecumā no 3–4 gadiem, vērojama izrunas nestabilitāte.

4. Vecuma grupā no 3–4 gadiem līdzskaņu savienojumu izruna padodas ievērojami sliktāk nekā vecumā no 4–5 gadiem, tas liecina par nozīmīgu bērnu progresu fonēmu apguvē pētāmajā vecumā.

5. Bērniem pārsvarā ir vieglāk izrunāt nebalsīgo līdzskaņu savienojumus.

Literatūra

Barlow, Gierut 1999 – Barlow, Jessica A.; Gierut, Judith A. Optimality theory in phonological acquisition. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 42, 1999, 1482–1498.

- Kirk, Demuth 2003** – Kirk, Cecilia; Demuth, Katherine. Onset/coda asymmetries in the acquisition of clusters. In: Beacheley, Barbara; Brown, Amanda; Conlin, Frances (eds.). *BUCLD 27: Proceedings of the 27th annual Boston University Conference on Language Development*. Somerville, MA: Cascadilla Press, 2003, 437–448.
- Kušķe 2013a** – Kušķe, Liāna. *Fonēmu producēšanas izpētes un fonēmu uztveršanas un atšķiršanas izpētes testi bērniem vecumā no 3 līdz 6 gadiem*. Rīga, 2013.
- Kušķe 2013b** – Kušķe, Liāna. *Metodiskās rekomendācijas logopēdiem, kā strādāt ar fonēmu uztveršanas un atšķiršanas izpētes un fonēmu producēšanas izpētes testiem bērniem vecumā no 3 līdz 6 gadiem*. Rīga, 2013.
- Markus 2003** – Markus, Dace. *Bērna runa: no pirmā kļiedziena līdz pasakai*. Rīga: Rasa ABC, 2003.
- Paradis, Genesee 1996** – Paradis, Johanne; Genesee, Fred. Syntactic acquisition in bilingual children: autonomous or interdependent? *Studies in Second Language Acquisition*, 18, 1996, 1–25.
- Priester et al. 2011** – Priester, G. H.; Post, W. J.; Goorhuis-Brouwer, S. M. Phonetic and phonemic acquisition: normative data in English and Dutch speech sound development. *International Journal of Otorhinolaryngology*, 75, 2011, 592–596.
- Rūķe-Draviņa 1990** – Rūķe-Draviņa, Velta. The acquisition process of consonantal clusters in the child: some universal rules? *Nordic Journal of Linguistics*, 13, 1990, 153–163.
- Stites et al. 2004** – Stites, Jessica; Demuth, Katherine; Kirk, Cecilia. Markedness vs. frequency effects in coda acquisition. In: Brugos, Alejna; Micciulla, Linnea; Smith, Christine E. (eds.). *BUCLD 28: Proceedings of the 28th annual Boston University Conference on Language Development*. Somerville, MA: Cascadilla Press, 2004, 565–576.
- Stoel-Gammon 1985** – Stoel-Gammon, Carol. Phonetic inventories: 15–24 months: a longitudinal study. *Journal of Speech and Hearing Research*, 28, 1985, 505–512.
- Stoel-Gammon, Sosa 2006** – Stoel-Gammon, Carol; Sosa, Anna Vogel. Phonological development. In: Hoff, Erika; Shatz, Marilyn (eds.). *Blackwell handbook of language development*. Blackwell Publishing, 2006, 238–256.
- Trinīte 2015** – Trinīte, Baiba. Skolas logopēdija reformu priekšnojautās. *Izglītība un Kultūra*, 13.08.2015, 7.
- Tūbele 2015** – Tūbele, Sarmīte. Runas un valodas sekmīgas attīstības priekšnosacījumi. *Bērnu valoda Latvijā 21. gadsimtā*. Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmija. Bērna valodas pētījumu centrs. Rīga: SIA Apgāds „Zinātne”, 2015, 265–280.

Anna FRĪDENBERGA

**NOMINĀLIE DARINĀJUMI AR -AIN-
17. GADSIMTA TEKSTOS UN MŪSDIENU
LATVIEŠU VALODĀ**

**Nominal Derivatives with the Suffix *-ain-*
in the 17th Century and in Modern Latvian**

Summary

The article is devoted to several patterns of derivatives with *-ain-* in Latvian and the use of these patterns in the early Latvian writings and nowadays.

Suffix *-ain-* is one of the rare ones in Latvian, which is represented both in morphological structure of nouns and adjectives. The aim of the study was to compare derivatives with *-ain-* in two corpora – in the material of the corpus of ancient texts (17th century) and in modern balanced corpus of the Latvian language – to see how these patterns have changed. The material of ancient texts includes the works of G. Mancelius, derivatives with *-ain-* are mainly found in his dictionary “Lettus” and its second part “Phraseologia Lettica”, as well as the two manuscripts of the dictionary of Chr. Fürecker. In his dictionary there are a lot of derivatives with *-ain-*, *-aiņ-*, a great part uncommon in modern Latvian.

The functions of suffix *-ain-* have changed during the course of time. In the 17th century texts a characteristic pattern is adjectives with *-ain-* motivated by adjectives, for example, *traks* : *trakains*, *salns* : *salnainš*. In modern Latvian such pattern is not popular. A productive pattern in nowadays – substantive motivated adjectives with *-ain-*, such as *akmeņains*, *asiņains*, *caurumains*, this pattern was actively used also in the early texts. Whereas substantives with *-ain-* in the morphological structure of the word, such as *pirkštaiņi*, *pušķainis* etc., could be analysed from different points of view. From the historical point of view many substantives with *-ain-* could be considered as substantivized words. From today point of view the word-formation means is derivational ending. Place names with *-ain-* are substantive motivated, for example *egle* : *eglaine*.

It can be concluded that substantives with *-ain-* are regarded as secondary in relation to adjectives with *-ain-*. So first of all *-ain-* is derivational suffix of adjectives, more rare – derivational suffix of substantives. The larg-

est part of these secondary substantives is derived from adjectives, and the word-formation means is derivational ending.

Keywords: word-formation, nominal derivatives, suffixal derivation, substantivized words, word-formation patterns

1. Ievads

Raksts ir veltīts dažiem darinājumu ar piedēkli *-ain-* modeļiem latviešu valodā un to lietojumam rakstu valodas pirmsākumos un mūsdienās.

Mūsdienu latviešu valodniecībā ir diezgan daudz teorētisku rakstu par piedēkli *-ain-*. Piemēram, adjektīvus ar *-ain-* pamatīgi pētījusi Emīlija Soida (Soida 1982) un Gunta Smiltnece (Smiltnece 2001). Latviešu valodniecības vēsturē atvasinājumus ar piedēkli *-ain-* savulaik aprakstījuši Jānis Endzelīns (Endzelīns 1948; 1951), Jānis Kauliņš (Kauliņš 1934), arī Kārlis Kasparsons (1935). Tā kā raksta autore pētījumu lokā vairāk ir senie teksti (proti, 17. gs. teksti, galvenokārt Georga Manceļa darbi), radās doma salīdzināt atvasinājumus ar *-ain-* abu korpusu – seno tekstu un mūsdienu līdzsvarotā latviešu valodas korpusa – materiālā, lai noskaidrotu, kādi atvasinājumu modeļi ir sastopami un vai un kā tie ir mainījušies.

Ar ko *-ain-* dažkārt ir izpelnījies ievērību? Šis piedēklis ir zīmīgs ar to, ka ir viens no retajiem, kas pārstāvēti gan adjektīvu, gan substantīvu morfoloģiskajā sastāvā.

Tas ir vēl viens iemesls, kāpēc izvēlēts tieši šis temats. Pētot 17. gadsimta tekstus, arī veidojot šķirkļus „Latviešu valodas vēsturiskajai vārdnīcai”, nereti rodas problēma norobežot substantīvus un adjektīvus, ja tiem ir vienādi vārddarināšanas līdzekļi, tajā skaitā arī piedēklis *-ain-*, kā arī tad, ja vērojama kontekstuālā konversija, vai arī, ja dažādu vārdšķiru vārdiem ir homonīmas formas. Senajos tekstos pēc rakstības vārdšķira nereti nav nosakāma.

Par avotiem – mūsdienu latviešu valodas materiāls ņemts no līdzsvarota mūsdienu latviešu valodas tekstu korpusa (meklēšanai lietojot pārlūkprogrammu „Bonito”), kā arī izmantots latviešu valodas seno tekstu korpus. No senajiem tekstiem (17. gs.) atvasinājumi ar *-ain-* lielākoties ir sastopami G. Manceļa darbos, arī pārsvarā vārdnīcā „Lettus” un tās otrajā daļā „Phraseologia Lettica”, kā arī Kristofora Fīrekerā vārdnīcā. Citos – proti, reliģiska satura – tekstos (piemēram, dziesmu grāmatās, Jaunajā Derībā) darinājumiem ar *-ain-* ir tikai daži vārdlietojumi, un ļoti bieži šie atvasinājumi atkārtojas no viena avota

uz citu vienā un tajā pašā kontekstā. Tātad principā seno tekstu materiāls ir galvenokārt vārdnīcas, tādā ziņā salīdzinājums ar mūsdienu tekstu korpusu ir nosacīts. Protams, jāņem arī vērā, ka mūsdienu korpus ir pēc noteiktiem kritērijiem veidots vispārīgs dažādu stilu tekstu kopums, tomēr arī tajā nav pilnīgi visu atvasinājumu, kas sastopami mūsdienu valodā. Izrakstot darinājumus ar *-ain-* no seno tekstu korpusa, izrādījās, ka ārkārtīgi daudz atvasinājumu ar *-ain-* un *-aiņ-* ir K. Fīrekera vārdnīcā. Tie ir ļoti dažādi un mūsdienu valodai neparasti, tā ka droši vien par šiem atvasinājumiem, kas sastopami K. Fīrekera darbos, varētu veikt atsevišķu pētījumu.

2. Atvasinājumu ar *-ain-* raksturojums

Latviešu valodā bieži tiek lietoti adjektīvi ar *-ains*, dažās izloksnēs arī ar *-aiņš*. J. Endzelīns uzskata, ka *-aiņš* laikam ir vecāka forma – pārveidojums no *-ainis* (= lie. *ainis*), kas sastopams arī dažās austrumizloksnēs (Endzelīns 1951: 325). Latviešu rakstu valodas materiāls liecina par piedēkļu *-ain-* un *-aiņ-* konkurenci gandrīz līdz 20. gadsimta vidum, kad uzvarējusi forma *-ain-* (Blinkena 2002: 205). G. Manceļa darbos gan galvenokārt lietots *-ain-* (*grumbains*, *lapains*), piedēklis *-aiņ-* tikai pāris gadījumos – *kvēlaiņus*, *pūkaiņām*, savukārt K. Fīrekera darbos sastopami atvasinājumi gan ar *-ain-*, gan ar *-aiņ-*, piemēram, *blankains*, *blankaiņš*. Visbiežāk piedēklis *-ain-* tiek pievienots substantīvu cilmes vārddarinātājam celmam, un parasti šādi adjektīvi norāda, ka priekšmetam vairumā piemīt tas, ko apzīmē atbilstošais substantīvs (Endzelīns 1948: 87). Turklāt var būt dažādas nozīmes nianšes, un šī kvantitatīvā pazīme var realizēties gan skaitā, gan lielumā, gan ilgumā (Soida 1982: 114). Piemēram, *akmeņains*, *caurumains*, *miglains*, *pūkains*, *salmains*, *zāļains*. Atvasinājumi ar *-ain-* apzīmē īpašības, pazīmes un attiecības. Šos atvasinājumus saista ar ārējām īpašībām. „Ar ausīm, garšu un ožu uztvertas īpašības nav izsakāmas ar *-ains*.” (Kauliņš 1934: 70) Atšķirībā no atvasinātajiem adjektīviem ar *-īg-*, kas parasti apzīmē psihiskas vai psihofiziskas īpašības, atvasinājumiem ar *-ain-* „apzīmējamās īpašības ir fiziskas un biofiziskas” (Kasparsons 1935: 17).

Taß pīrrmais Elias by ab=ghehrbeeß ar puhkaiņahm Drehbehm / und ab=johseeß ar \$ixna=Johftu .. (Manc1954_LP1 44₁₇₋₁₈).

Jāpiemin, ka G. Manceļa darbos atvasinājumi ar *-ain-* lielākoties ir bez skaņu mijas vārda saknē – *saknains*, *ūdenains*, *burbulains*. Dažreiz piedēkļa *-ain-* priekšā ir vēl kāds konsonantiskais piedēklis,

piemēram, *-(k)sn-*. G. Manceļa „Phraseologia Lettica” ir atvasinājums *avosnains*, savukārt K. Fīrekera vārdnīcā – darinājumi *avotsnainš* un *avoksnainš*.

Daļa atvasinājumu ar *-ain-* ir sastopami gan G. Manceļa, gan K. Fīrekera darbos, piemēram, *miglains*, *miglainš*, *pūkains*, *pūkainš*, *spalvains*, *spalvainš* u. c. Tomēr lielākā daļa adjektīvu ar *-ain-* ir minēti vienu vai divas reizes – G. Manceļa vārdnīcā „Lettus”, tās otrajā daļā „Phraseologia Lettica” vai K. Fīrekera vārdnīcas divos manuskriptos. Piemēram, G. Manceļa vārdnīcā „Lettus” vai „Phraseologia Lettica” vienu reizi minēti vārdi *bārdains*, *dzīslains*, *lakstains*, *mālainis*, *matains*, *miezains*, *saknains*, *skarains*, *smirdains*, *vaskains*, *vātains*. Vēl daži atvasinājumi lietoti divas reizes – *daglains*, *miglains*, *naizains*, *spalvains*, *šķirbains*, arī nereti abās vārdnīcas daļās. Tikai dažiem atvasinājumiem ir liels vārdlietojumu skaits tekstos. Tādi ir, piemēram, *asinains*, *akminains*, *caurumains*.

Tahda Nhelaimē gir zeeta / zeeta Ackminaina Vhdens=Kruhse
(Manc1654_LP1 148₃₋₄).

Ar schein Wahrdeem runnaja Wings nhe no to Ackminainu /
muhrātu Bafnizu / bett no
to Bafnizu sawas Meffas (Manc1654_LP3, 44₁₇).

Šajos piemēros un arī citur senajos tekstos vārds *akminains* bieži ir lietots ar nozīmi ‘no akmens taisīts’, proti, ‘akmens krūze’, ‘akmens baznīca’. Visbiežāk gan G. Manceļa darbos, gan citos senajos tekstos izmantots atvasinājums *asinains* (bez skaņu mijas vārda saknē).

.. katters ar dušmighu Širrdi und affinainahm Rohkahm
preekfch Deewu nahk ..

(Manc1654_LP1 171₁).

Par tam Affinainam Rāhtam / Par toh Kaun in Širds=Mohzib ‘ ..
(LGL1685_V5, 378₁₂).

Iespējams, tas, ka tik daudzi atvasinājumi ar *-ain-* ir ievietoti G. Manceļa vārdnīcā „Lettus”, tās otrajā daļā „Phraseologia Lettica”, kā arī K. Fīrekera vārdnīcā, liecina par piedēkļa *-ain-* potenciālu. Acīmredzot adjektīvi ar *-ain-* kā aktīvs modelis lietots konkrētu īpašību apzīmēšanai tautas valodā.

Protams, daudzi vārdi mūsdienu valodas lietotājam var nešķīst sekundāri, atvasinājuma motivācija ir grūti nosakāma, tomēr piedēklis *-ain-* tajos ir saskatāms pēc analogijas, līdz ar to šo darinājumu vārddarināšanas analīze robežojas ar etimoloģijas noteikšanu. Daudz

šādu vārdu ir K. Fīrekerā vārdnīcā, bet tie sastopami arī G. Manceļa tekstos, piemēram, *rūkains, rūkains*.

Piemēram, *puhkains, ruhkains* ‘spalvains’ (Manc1638_L 140). Izteikumam vācu valodā *das Federn an Füßfen hat atbilst – ar Spallwainam Kahjahm, ar rükainam Kahjam* (Manc1638_L 58).

Dažkārt atvasinājumiem senajos tekstos atšķiras arī izmantotais vārddarināšanas līdzeklis. Atšķirībā no mūsdienu latviešu valodas ar piedēkli *-an-* atvasināts adjektīvs *villans* ‘vilnains’, kas minēts „Phraseologia Lettica”. *wollen Garn / willana Dfija* (Manc1638_PhL 349₂₄). No tā arī radies substantīvs *villane* ‘villaine’, kas sastopams gan vārdnīcas abās daļās, gan G. Manceļa sprediķu grāmatā, turklāt šādu formu ar *-an-* lietojuši arī citi agrīno tekstu autori. Varianti *villane, villāne* ir sastopami arī izloksnēs (ME IV 593).

.. *zeek fuddrabo Sacktas / zeek Willanes und Sillumus tu effi tawam Bährnam nopellnijos / und attftajis ..* (Manc1654_LP1 132₂₉₋₃₁).

Piedēkļa *-ain-* vārddarināšanas iespējas ir krietni attīstījušās vēlākos latviešu valodas vēstures posmos. Piemēram, J. Kauliņš 1934. gadā publicē pētījumu „Adjektīvu piedēkļa *-ains* uzvaras gaita”, kurā pauž viedokli, ka galotne *-ains* „veļ savus viļņus pa visām valodas ārēm, noārdīdama vecos iežogojumus un noplicinādama auglīgus novadus” (Kauliņš 1934: 70) – proti, izkonkurē citas adjektīvu izskaņas latviešu valodā (*-ijs, -ojs, -ots*, pa daļai arī *-ējs* un *-ājs*) un pārņem to vārddarināšanas nozīmes. Mūsdienu latviešu valodā *-ain-* ir produktīvākais adjektīvu darināšanas piedēklis (Soida 2009: 90).

3. Atvasinājumu ar *-ain-* modeļi. Substantīvu motivētie adjektīvi

Atvasinājumiem ar *-ain-* raksturīgi vairāki derivatīvie modeļi. Pirmie ir jāmin substantīvu motivētie adjektīvi ar *-ain-*. To darināšanā izmantotais modelis – *S + -ain- > A* – ir produktīvs mūsdienu latviešu valodā.

Izrakstot adjektīvus ar *-ain-* no mūsdienu līdzsvarotā latviešu valodas korpusa, lielākoties ir sastopams šis modelis. Mēdz izdalīt dažādas nozīmes nianses, tomēr obligāts komponents šo adjektīvu derivatīvajā nozīmē ir kvantitatīvums. Tie var atbilst gan nozīmei ‘lielā skaitā’, gan ‘lielā mērā’ (Soida 1982: 114). Piemēram, mūsdienu korpusā sastopami atvasinājumi *cirtains, dangains, dubļains, eļļains, kaļķains, krāsains, krunkains, lietains, līkumains, mākoņains, puķains,*

putekļains, robains, rūtains, samtains, saulains, sniegains, spalvains, versmains, zeltains u. c.

Šī modeļa semantiku mūsdienu latviešu valodas adjektīvu darināšanas sistēmā detalizēti analizējusi E. Soida, sīkāk izšķirot vairākas nozīmju grupas pēc attieksmēm starp adjektīvu un tā motivētājpārdu – piemēram, ārēji kvantitatīvas attieksmes (*ābolains, alkšņains*), iekšēji kvantitatīvas attieksmes (*dūņains, mālains*), kā arī tad, ja motivētājpārds ir kādas apzīmējamā priekšmeta detaļas nosaukums (*cekulains, guzains*) u. c. (Soida 1982: 114–116). Mūsdienu latviešu valodā ar *-ain-* darināto adjektīvu derivatīvajā struktūrā viscaur realizēta viena kopīga shēma, bet derivatīvā nozīme vairs nav tik monolīta. Var būt arī cita pazīme, ne tikai kvantitāte, bet arī forma, veids – *stiklains, tuksnešains* (Soida 1982: 117).

Arī senajos tekstos substantīvu motivētu adjektīvu ir daudz, tas ir visbiežāk sastopamais modelis ar *-ain-*. Daudzi no šiem atvasinājumiem ir zināmi arī mūsdienu latviešu valodā.

Senajos tekstos ir, piemēram, *ābolains, asinains, akminains, dubļains, dzīslains, kalnainš, kraupainš, medainš, miegains, miglains, praulainš, rētainš, robainš, salmains, skarains, smilšains, tārpains, utains, vaskains, zālains, zvīrgzdains, žuburainš*. Sastopami atvasinājumi gan ar *-ain-*, gan ar *-aiņ-*, pēdējie lielākoties ir K. Fīrekerā piemēri. Šo atvasinājumu lietojumam viens piemērs no G. Manceļa – *smiltis* : *smilšains*, un viens piemērs no K. Fīrekerā – *cinis* : *cinaiņa*.

Tehrfiga Seewa gir Rahmam Wieram ka kahtz smillschains Czellsch Wätzam Wyram auxte jakahp (Manc1631_Syr 563₁₁₋₁₂).

Zinnis, ein hümpel ... Zinnaiņa pļawa, *ein hümplicher heuschlag, wiese..* (Fuer1650_70_1ms, 312₂₉).

Vārdam *cinaiņa* ar nozīmi ‘tāda, kurā ir daudz ciņu’ ir arī jau izveidots šķirklis topošajā ‘Latviešu valodas vēsturiskajā vārdnīcā’, tajā top arī vēl daži citi atvasinājumi ar *-ain-* šķirkļi – *dubļains; miglains, miglainš; miltains; naglains, naglainš*.

Protams, senajos tekstos ir daudz tādu atvasinājumu, kas mūsdienu valodā nav zināmi vai arī netiek lietoti bieži. Piemēram, *kasains, naižains, rūkains, kakarains* G. Manceļa darbos. G. Manceļa vārdnīcā ‘Lettus’ ir darinājumi *kasains, naižains* ‘kraupjains, kreveļains’ : *kasa* ‘kasis, kašķis’, *naiza* ‘nieze’. Zīmīgi ir tas, ka motivētājpārds ir minēts vārdnīcā līdzās atvasinātajam adjektīvam. *Kaffa, Naifa. kaffains, naffains* (Manc1638_L 80). Tādējādi redzams, ka motivētājpārds ir substantīvs.

K. Fīrekera vārdnīcā ir daudz substantīvu motivētu adjektīvu, kas mūsdienu valodas lietotājam var šķist neparasti – lai noteiktu atvasinājumu motivāciju, ir jāpēta to etimoloģija. Piemēram, *blankaiņš*, *braunaiņš*, *plāvains*, *kramaiņš*, *krumbaiņš*.

Pie šiem atvasinājumiem pieder arī vārds *lūsaiņš* ‘lūsim līdzīgi izraibots’ (ME II 520). K. Fīrekera vārdnīcā līdzās minēti vārdi *lūsis*, *lūsaiņš* un *lūša spalvas zirgs*.

luhsis ein luchß. luhfainsch luchs=bund
luhscha Spalwa Širgs. ein luchß=bund Pferd
 (Fuer1650_70_1ms, 136₁₈).

K. Fīrekera vārdnīcā arī *judrains* – no vārda *judra* ‘idra’, tas ir augs, ko mūsdienās sauc par *linu idru* (www.latvijasdaba.lv). Sal. lie. *judra*. Arī K. Fīrekera skaidro, ka šī *judra* augot pa vidu liniem, un tātad tie ir *judraini lini*.

Judra, *leindotter, opiatum infantibus*
Judras aug linnôs, kà Łauzausi rudsôs, zitta labbiba ne=aug.
Leindotter wächst im flachß. etc.
Judraini *linni, leindotterig flachß*
 (Fuer1650_70_1ms, 87₃₀).

4. Adjektīvu motivētie adjektīvi ar *-ain-*

Izloksnēs un rakstu valodas sākuma periodā *-ain-* spējas adjektīvu darināšanā ir bijušas plašākas (Soida 1982: 112). Senajos tekstos diezgan daudz adjektīvu ar *-ain-* ir līdzās tās pašas saknes parasti primārajiem adjektīviem, proti, izmantots vārddarināšanas modelis:

A + -ain- > A.

Piemēram, G. Manceļa darbos ir sastopami šādi adjektīvi – *kvēls* : *kvēlains*, *traks* : *trakains*, *dagls* : *daglains*. Vairāki šādi piemēri arī K. Fīrekera vārdnīcā – *irds* : *irdaiņš*, *loks* : *lokaiņš*, *lunks* : *lunkaiņš*, *sarks* : *sarkains*, *salns* : *salnaiņš*.

Šajos gadījumos atvasinājuma nozīme lielākoties ir identa ar atbilstošā primārā vai morfoloģiski vienkāršākā adjektīva nozīmi. Daļa no šiem primārajiem adjektīviem, kā *irds*, *loks*, *lunks*, mūsdienu valodā nav pazīstami vai arī tiek lietoti reti, piemēram, daiļliteratūrā (Blinkena 1972: 382). Mūsdienu valodā adjektīvs ar primāro celmu nereti aizstāts ar atvasinājumu, piemēram, *dīvs* : *dīvains*. Iespējams, dažreiz atvasinātais vārds apzīmējis nosauktās pazīmes intensitātes pavājinājumu, bet, tiklīdz zūd pamatvārds, atvasinājumiem, kā *sarkans*, zūd arī pamazinājuma nozīme (Endzelīns 1951: 294). Vairākiem no šiem atva-

sinājumiem mūsdienu literārajā valodā tiek lietots atvasinājums ar citu piedēkli, piemēram, *irdens, lokans, lunkans, sarkans*. Jāpiebilst, ka šie primārie adjektīvi ir seni vārdi, no kuriem daudziem ir atbilstmes lietuvišu valodā – la. *loks*, lie. *lankūs*; la. *dagls*, lie. *dāglas*.

No adjektīvu motivētajiem adjektīviem ar *-ain-* G. Manceļa darbos ir, piemēram, *kvēlainas / kvēlaiņas ogles*.

brenniger Kohl / dägguſcha Ohgle / quälaina Ohgle (Manc1638_PhL, 297₂).

Šis piemērs gan liek domāt, ka te varētu būt arī verbālas dabas motivācija – no *kvēlot*. Vārds *kvēlains* ir viens no atvasinājumiem, kas sastopams arī citos tekstos, turklāt vienmēr tikai vārdu savienojumā *kvēlainās ogles*.

To darridams / tu Kwehlaiņas Ohgles us wiņņa Galwu fakrahfi (VLH1685, 17_{1,5}).

Savukārt K. Fīrekera vārdnīcā ir, piemēram, *salnainš zirgs* no adjektīva *salns* ‘sirms, tāds, kuram ir spalva ar maziem sirmiņiem un pelēkiem plankumiem’ (EH XVI 427) jeb *salnis*.

Salnainſch grau, Schim~licht. Salnainſch Sirgs
ein Eiß=grauer. Grauschim~el. Ein grauer.

Salns. Salnainſch Sirgs ein Schim~el (Fuer1650_70_2ms, 339₂₂₋₂₄).

Laika gaitā to adjektīvu skaits, ko ar piedēkli *-ain-* atvasina no adjektīviem, sarucis.

5. Substantivējumi ar *-ain-*

Vēl viena, īpaši senajos tekstos raksturīga, atvasinājumu grupa ir adjektīvu ar *-ain-* substantivējumi. Substantivācija ir konversijas paveids, kā rezultātā tiek darināti substantīvi (Soida 2009: 70). Tā ir sena valodas parādība, arī senajos tekstos ir daudz substantivējumu. Daļējo substantivējumu paveids ir funkcionālā jeb kontekstuālā konversija (LVG 2013: 208). Savukārt pilnīgā jeb morfoloģiskā konversija notiek tad, ja vārdu arī ārpus konteksta uztver ar jauno nozīmi. Substantivējuma gadījumā – ar šo vārdu nosauktais jēdziens asociējas galvenokārt ar pašu būtni vai priekšmetu, nevis ar tā pazīmi.

Mūsdienu latviešu valodā substantīviem ir divas patstāvīgas izskaņas *-ainis* vai *-aine*. Bet senajos tekstos (arī izloksnēs) arī substantīvam nereti ir izskaņa *-ains*, tā ka substantīvam un adjektīvam ir homonīmas formas, līdz ar to vārdšķīra nosakāma tikai kontekstā. Piemēram,

G. Manceļa „Zālamana pamācībās” ir adjektīvs *trakains* : *traks*, kur darinājuma nozīme ir identa atbilstošā primārā adjektīva nozīmei.

Bett weena Beßprahtigha / trackaina \$eewa gir therfigha / vnnd nhe finna nheneeka (Manc1637_Sal, 28₁₉).

Savukārt vārdnīcā „Lettus” šis atvasinājums ir lietots kā substantīvs ar nozīmi ‘neprātis, muļķis’. *Thor/ Narr/ Jegkis/ Trackains* (L 184A₁₉₋₂₀) jeb *trakainis*.

Atvasinājumi ar *-ain-* galvenokārt sastopami vārdnīcā, reliģiskajos tekstos to ir maz, un tad tie lielākoties ir adjektīvu substantivējumi, piemēram, *sutrainis* ‘mēslu kaudze’, *puškainis* ‘vainags’. G. Mancelis pats vārdu *puškainis* norāda kā sinonīmu vārdam *kronis*.

Weena Darba=\$eewa gir ſawa Wiera Puffchkainis / bett weena Slincka gir puweffis winya Kaulohß (Manc1637_Sal 37₃₋₅).

Gandrīz visiem substantīviem ar *-ain-* blakus sastopami arī attiecīgi adjektīvi ar *-ain-* (Smiltneiece 2001: 418). Rakstu valodas pirmsākumos valodā ir daudz adjektīvu un substantīvu pāru ar morfoloģiski identiem celmiem, piemēram, *puškains* : *puškainis*. Šādus substantīvus var analizēt divos virzienos – var atzīt visu izskaņu par vārdarināšanas formantu, bet var arī uzskatīt, ka aktīvā vārddarinātāja ir galotne (Soida 1982: 118).

G. Manceļa tekstos sastopamie vārdi lietoti tikai substantīva funkcijā. Savukārt K. Fīrekera vārdnīcā minēts arī attiecīgais adjektīvs (tam līdzās dažkārt arī substantīvs). Piemēram, *pušķaini cimdi* un *pušķainis* ‘vainags’.

Puschki. frentzeln. Puschkaini Zimdi Handschu mit frentzeln (Fuer1650_70_2ms, 284₄).

Wainaks. ein Krantz oder Bändel, wie die baur=Mägde tragen. Tawa Mahfa puſchkainus ar Puiſeem mihdama, ismihje ir wainaku. deine Schwester tauschet mit den Kerls ihren Krantz. bringet sich umb ihren Ehren=Krantz (Fuer1650_70_2ms, 509₁₃).

Piemēri K. Fīrekera vārdnīcā rāda, kā substantīvi *pirkstaiņi* un *dūraiņi* ir radušies – *pirkstaiņi* : *pirkstaini* un *dūraiņi* : *dūraini*, jo viņam abi šie vārdi lietoti adjektīva funkcijā – *pirkstaiņi cimdi*, *dūraini cimdi*.

Es addischos pirkstaiņus zimdus. Ich will finger= Händschen für mich knütten (Fuer1650_70_2ms, 4₂₄).

Zimds. eine Handschuch. duhraini Zimbdi. *daumlunge*
(Fuer1650_70_2ms, 547₁₃).

K. Firekera vārdnīcā ir vēl daži substantīvi ar *-ainis* un ar *-aine*. Piemēram, *pušainis* ar nozīmi ‘virkrekls’ un [*krieva*] *puttraine* ‘prosa’.

Pusf. die helffte, pusf puschu gruhst, gröbl. stoßen.

Puschainais alij Puschainis et rectius. ein Ober=hembd. Ehwerdeelis Germ

(Fuer1650_70_2ms, 284₄).

Kreewa Puttraine Hirsen ..

(Fuer1650_70_1ms, 117₁₃).

6. Atvasinājumi ar *-ain-* mūsdienu korpusā

Mūsdienu latviešu valodā atvasinātu substantīvu ar *-ain-* nav daudz, vismaz par to liecina mūsdienu latviešu valodas korpusa materiāls. Tomēr var izdalīt vairākas grupas: 1) vispirms minētie senie darinājumi, piemēram, dažādi apģērba gabali, kā *ausaine*, *villaine*, pie tiem pieskaitāmi arī *pirkstaiņi*, *dūraiņi* (divu pēdējo piemēru korpusā gan nav); 2) mūsdienu korpusā paliela grupa ir vietu nosaukumi ar *-aine* – *eglaine*, *klintaine*, *smiltaine*. Vietu nosaukumi parasti apzīmē tādas vietas, kurās vairumā, pārsvarā vai lielā platībā sastopams ar pamatvārdu nosauktais priekšmets (Sika 1974: 70). No tiem bieži arī darināti vietvārdi – *Priedaine*, *Olaime*; 3) personu un dzīvu būtnu nosaukumi, kas visbiežāk norāda uz kādu ārēju pazīmi, piemēram, *mežainis*, *ragainis*, *bārdainis*, *ķepainis*. Šiem substantīviem parasti līdzās ir adjektīvs ar to pašu piedēkli – *bārdains* : *bārdains* u. c.

Par šo substantīvu cilmi dažādu laiku latviešu gramatikās ir izteikti atšķirīgi viedokļi. Darinājumu analīze var risināties divos virzienos. No vienas puses, par vārddarināšanas formantu var atzīt visu izskaņu, no otras puses, var uzskatīt, ka šajos substantīvos vienīgā aktīvā vārddarinātāja ir galotne.

$S + -aine, -ainis > S$ vai $A + -is, -e > S$

Jaunākajā „Latviešu valodas gramatikā” teikts, ka vēsturiski būtu nošķirami substantīvi, kurus motivē adjektīvi ar piedēkli *-ain-* (*dīvains > dīvainis*, *ūsains > ūsainis*), no tiem, kas darināti ar *-ain-* no substantīva (*egle > eglaine*, *klints > klintaine*), tomēr konvencionāli tie tiek aplūkoti sufiksālo adjektīvu grupā (LVG 2013: 245–246).

Savukārt, kā jau minēts par tādiem darinājumiem kā *pirkstainis*, *dūrainis*, *pušķainis*, J. Endzelīns tos ir nosaucis par senu adjektīvu substantivējumiem (Endzelīns 1951: 327). Tātad to varētu uzskatīt par konversiju, nevis atvasināšanu ar derivatīvo galotni, lai gan, protams, skaidri nevar zināt, kas šajā gadījumā domāts ar vārdu *substantivējumi* – plašā nozīmē saprastu konversiju vai arī tas lietots, lai akcentētu adjektīva celma substantīvisko noformējumu (Soida 1977: 30).

Pastāv dažādi uzskati attiecībā uz konversiju. Pēc čehu valodnieka Miloša Dokulila (*Miloš Dokulil*) teorijas (Dokulil 1962: 195), konversija aptver ne tikai substantivāciju, adjektivāciju un citas līdzīgas vārdu un vārdformu pārejas no vienas vārdšķiras otrā, bet arī substantīvu darināšanu ar derivatīvajām galotnēm. Tā ir t. s. paplašinātā konversija (Soida 1976: 17). Mūsdienu vārddarināšanas aprakstā termins *konversija* par darinājumiem ar galotni tomēr jālieto piesardzīgi.

Attiecībā uz šiem senajiem darinājumiem – vēsturiskā skatījumā tie uzskatāmi par substantivējumiem, īpaši tāpēc, ka vecāka adjektīvu forma bijusi *-ainis* (= lie. *ainis*). Mūsdienu literārajā valodā adjektīvi ar galotnēm *-is* un *-e* vairs netiek lietoti, tie gan sastopami dažās izloksnēs. Tomēr, domājams, šie senie substantīvi radušies tieši no tiem.

Savukārt mūsdienu latviešu valodā galotne ir patstāvīgs un diezgan aktīvs vārddarināšanas formants (Soida 2009: 54). It sevišķi minētajos paralēlajos atvasinājumos – kā adjektīvs un substantīvs ar *-ain-*. Tos pat varētu uzskatīt par potenciāliem darinājumiem – proti, tādiem, kas tiek darināti pēc analogijas ar zināmu vārddarināšanas modeli. Protams, ir tādi vārdi kā *ķepainis*, kam ir radušies jau īpaša, diezgan ierobežota nozīme. Bet citi substantīvi ir vienkārši darināmi no adjektīva ar derivatīvo galotni pēc vajadzības, piemēram, *sprogains* > *sprogainis*, *spalvains* > *spalvainis* u. c. Izmantots vārddarināšanas modelis *S* + *-ain-* > *A*.

Modelis – substantīvi no adjektīva ar *-ain-*, kas darināti ar derivatīvo galotni, – mūsdienās tiek plaši praktizēts terminoloģijas veidošanā, piemēram, tādējādi darināti daudzi zooloģijas un botānikas termini – *hordaiņi*, *jostaiņi*, *sporaiņi*, *zarndobumaiņi*, *žaunaiņi* u. c. (korpusā gan to nav daudz). Tātad ar terminiem paplašinās piedēkļa *-ain-* izplatība substantīvu celmos. Tomēr lielākoties mūsdienu latviešu valodas korpusā ir substantīvu motivēti adjektīvi ar *-ain-*. Biežāk tie ir konkrētas nozīmes, bet ir arī abstraktas un

metaforizētas nozīmes substantīvu motivācija (*dzelžains, gleznains, mīklains, pasakains*).

Adjektīviem mūsdienu korpusā ir vēl viens modelis, kura nav senajos tekstos, – tie ir salikteņi ar *-ain-*, kas visbiežāk raksturo kādu dzīvas būtnes (arī priekšmeta) ārējo pazīmi, piemēram, *četrkājains, garkājains, plikpaurains, seštūrainis, šķībacains, tumšmatains* u. c. Šiem darinājumiem, domājams, pamatā ir vārdkopa – adjektīvs un substantīvs, skaitļa vārds un substantīvs ($A + S + -ain- > S$; $N + S + -ain- > S$) –, kam pievienots piedēklis *-ain-* (Ahero 1955: 50). Proti, *tumšiem + matiem, garām + kājām, pliku + pauri*. Līdzīgi arī darinājumi ar piedēkli *bez – bezastains : bez + astes, bezkrāsains : bez + krāsām* u. c. Izmantots vārddarināšanas modelis *bez + S + -ain- > S*. Senajos tekstos šādu modeļu nav.

Verbālas motivācijas substantīvi ar *-ain-* mūsdienu valodā netiek darināti, bet tie nav raksturīgi arī 17. gadsimta tekstos. No mūsdienu korpusa var nosaukt tikai lietvārdu *zīdains*, ko motivē verba *zīdīt* sakne *zīd-*. Bet tas drīzāk ir individuāls darinājums. Jauni vārdi pēc šā modeļa nerodas.

Secinājumi

1. Piedēkļa *-ain-* funkcijas laika gaitā ir mainījušās. Adjektīvu ar *-ain-* darināšanas modelis – mūsdienās produktīvs tikai no substantīviem ($S + -ain- > A$). Tā kā šis modelis ir ļoti izplatīts, tie principā ir potenciāli darinājumi. Ņemot vērā atvasinājuma kvantitatīvuma pazīmi, tos var darināt no daudziem substantīviem (*ezers > ezerains*).

2. Ne adjektīvu, ne verbu motivētie adjektīvi ar *-ain-* mūsdienu latviešu valodā netiek darināti. Senajos tekstos – raksturīgs modelis ir arī adjektīvu motivēti atvasinājumi ($A + -ain- > A$), lai gan arī šajos tekstos substantīvu motivētu adjektīvu neapšaubāmi ir vairāk.

3. No vēsturiskā viedokļa daudzi substantīvi ar *-ain-* uzskatāmi par seniem substantivējumiem. No mūsdienu viedokļa – vārddarināšanas līdzeklis ir derivatīvā galotne. Savukārt vietu nosaukumi ar *-ain-* ir substantīvu motivēti (*egle > eglaine*), tie arī raksturīgi mūsdienu valodai, senajos tekstos šādu piemēru nav.

4. Substantīvi ar *-ain-* uzlūkojami par sekundāriem attieksmē pret adjektīviem ar *-ain-*. Tātad tas pirmām kārtām ir adjektīvu darinātājpiedēklis, retāk – substantīvu darinātājpiedēklis. Lielākā daļa šo sekundāro substantīvu atvasināti no adjektīviem ar *-ain-*, un vārddarināšanas līdzeklis ir derivatīvā galotne.

Avoti

- Fuer1650_70_1ms** – Fürecker, Christoph. *Lettisches un Teutsches Wörterbuch*. 1650.
- LGL1685_V5** – *Lettische geistliche Lieder vnd Collecten*. 1685.
- Manc1631_Syr** – Mancelius, Georg. *Das Haus=, Zucht= vnd Lehrbuch Jesu Syrachs*. 1631.
- Manc1637_Sal** – Mancelius, Georg. *Die Sprüche Salomonis*. 1637.
- Manc1638_L** – Mancelius, Georg. *Lettus das ist Wortbuch Sampt angehengtem täglichem Gebrauch der Lettischen Sprache*. 1638.
- Manc1638_PhL** – Mancelius, Georg. *Phraseologia Lettica*. 1638.
- Manc 1654_LP1** – Mancelius, Georg. *Lang=gewünschte Lettische Postill I*. 1654.
- VLH1685** – *Lettisches Hand=buch*. 1685.
- Pieejami tiešsaistē: <http://www.korpuss.lv/senie/>.
- miljons 2.0 m** – līdzsvarotais mūsdienu latviešu valodas tekstu korpuss.
- Pieejams tiešsaistē: <http://www.korpuss.lv>.

Literatūra

- Ahero 1955** – Ahero, Antonija. Galvenie salikto īpašības vārdu veidi mūsdienu latviešu valodā. *LPSR ZA Valodas un literatūras institūta raksti*, 5. Rīga: LPSR ZA izdevniecība, 1955, 37.–85.
- Blinkena 1972** – Blinkena, Aina. Viena iezīme latviešu rakstu valodas adjektīvu formu un nozīmju attīstībā. *Veltījums akadēmiķim Jānim Endzelīnam*. Rīga: Zinātne, 1972, 373.–388.
- Blinkena 2002** – Blinkena, Aina. Īpašības vārds. *Latviešu literārās valodas morfoloģiskās sistēmas attīstība*. 1. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2002, 140.–243.
- Dokulil 1962** – Dokulil, Miloš. *Tvoření slov v češtině. I. Teorie odvozování slov*. Praha: Nakladatelství Československé Akademie Věd, 1962.
- EH** – Endzelīns, Jānis; Hauzenberga, Edīte. *Papildinājumi un labojumi K. Mülenbacha Latviešu valodas vārdnīcai*. 1.–2. sēj. Rīga, 1934–1946.
- Endzelīns 1948** – Endzelīns, Jānis. *Baltu valodu skaņas un formas*. Rīga: Latvijas Valsts izdevniecība, 1948.
- Endzelīns 1951** – Endzelīns, Jānis. *Latviešu valodas gramatika*. Rīga: Latvijas Valsts izdevniecība, 1951.
- Kasparsons 1935** – Kasparsons, Kārlis. Relācijas. *Filologu biedrības raksti*. 15. sēj. Rīga: Filologu biedrības izdevums, 1935, 12.–18.
- Kauliņš 1934** – Kauliņš, Jānis. Adjektīvu piedēkļa *-ains* uzvaras gaita. *Filologu biedrības raksti*. 15. sēj. Rīga: Filologu biedrības izdevums, 1934, 70.–75.

- =====
- LVG 2013** – *Latviešu valodas gramatika*. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2013.
- ME** – Mülenbachs, Kārlis. *Latviešu valodas vārdnīca*. I–IV. Rediģējis, papildinājis, turpinājis J. Endzelīns. Rīga: Izglītības ministrija, 1923–1932.
- Sika 1974** – Sika, Nira. Atvasinātie vietu nosaukumi ar izskaņām *-ājs*, *-aine*, *-iens*. *Latviešu valodas kultūras jautājumi*. 10. laidziens. Rīga: Liesma, 1974, 70.–75.
- Smiltneiece 2001** – Smiltneiece, Gunta. Vārdi ar piedēkli *-ain-*. *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums. 5. Liepāja: LiePA, 2001, 417.–423.
- Soida 1976** – Soida, Emīlija. Galotnes funkcijas latviešu valodas vārddarināšanas sistēmā. *Hrestomātijā mūsdienu latviešu literārās valodas vārddarināšanā*. Rīga: Latvijas Universitāte, 1992 [1976], 4.–21.
- Soida 1977** – Soida, Emīlija. Galotnes derivatīvās funkcijas latviešu valodā. *Hrestomātijā mūsdienu latviešu literārās valodas vārddarināšanā*. Rīga: Latvijas Universitāte, 1992 [1977], 22.–45.
- Soida 1982** – Soida, Emīlija. Par dažiem jauninājumiem un par sufiksu *-ain-* adjektīvu darināšanas sistēmā. *Leksiskas un gramatiskas inovācijas*. Zinātnisko rakstu krājums. Rīga: Latvijas Valsts universitāte, 1982, 110.–120.
- Soida 2009** – Soida, Emīlija. *Vārddarināšana*. Rīga: Latvijas Universitāte, 2009.

Anta TRUMPA

SENĀS NOZĪMES 16. UN 17. GADSIMTA LATVIEŠU TEKSTOS

The Archaic Semantics in 16th and 17th Century Latvian Texts

Summary

This article focuses on semantic archaisms – words with an obsolete meaning. The objective of this research is to employ the materials and experience accrued during the elaboration of the “*Latviešu valodas vēsturiskā vārdnīca*” (Historical Dictionary of Latvian; covering the 16–17th century) and to classify semantic archaisms in the following groups – semantic archaisms with radically different meanings, with unmistakably different meanings but with similar usage, and semantic archaisms with meaning differences that are difficult to discern, but essential. I will describe these groups and analyze three examples in a more detailed way – the words *čakls*, *pūkains*, and *dusēt*, where the differences between the old and contemporary meanings are not so obvious at the first glance. This analysis will also illustrate the process of preparing the semantic explanations for the “Historical Dictionary of Latvian”.

Subsequently, the following conclusions are drawn: 1) most words have not changed their sphere of usage, even though their meanings have changed since the 16–17th century. If the sphere of usage is radically different, it is highly possible that the formally corresponding but semantically different words have different origins as well; 2) semantic changes are easier to discern in those words where the cause of the change is a metaphoric or metonymic transfer; 3) even though there are cases of erroneous translations in the 17th century dictionaries, in most cases the presence and usage of a word in a religious text confirms the data given in a dictionary; 4) in some cases, the archaic meaning of a word has been retained in a dialect still today, even if lost in the standard language; 5) the semantic changes that have occurred since the 16–17th century until today are often more substantial than they seem at the first glance, because many of these words are now used with an essentially different meaning, even though in a similar context.

Keywords: 16th–17th century Latvian texts, semantic archaisms, historical lexicography

Ievads

Latviešu agrīno rakstīto tekstu valodas kvalitāte ir atšķirīga. Nevar īsti salīdzināt 1585. gada katoļu katehisma valodu, kurā gan tulkojuma nepilnību, gan rakstības nekonsekvences dēļ vairākas vietas ir ar grūtībām uztveramas vai gandrīz nesaprotamas ar leksikas ziņā jau daudz bagātīgākajiem un tautas valodai kopumā tuvākajiem Georga Manceļa (*Georg Manzel*) 1654. gada sprediķu grāmatu tekstiem. Tomēr visus 16. un 17. gs. tekstus vieno no mūsdienām daļēji atšķirīga leksika. Lasot senos avotus, ne vienmēr ir iespējams saprast tekstu – citreiz grūtības uztvert rakstītā nozīmi izraisa nepazīstami vārdi, citreiz it kā pazīstamu vārdu īpatnējs lietojums.

Tā laika leksiku veido trīs slāņi: 1) vārdi, kas ar identiskām vai līdzīgām nozīmēm tiek lietoti arī mūsdienu kopvalodā; 2) mūsdienu izloksnēs saglabājušies leksiskie un semantiskie dialektismi, kas, iespējams, konkrētam reģionam bijuši raksturīgi arī 16. un 17. gs.¹; 3) mūsdienās pilnīgi zuduši vārdi vai nozīmes.

Runājot par novecojušu, mūsdienās neaktuālu leksiku, vērtējot to no mūsdienu skatupunkta, tradicionāli leksikoloģijā izdala leksiskos un semantiskos arhaismus un historismus (piem., Laua 1969: 182, 183; Römer, Matzke 2003: 41; VPSV 2007: 44, 145; Jakaitienē 2009: 216–217)². Historismu gadījumā vārds vairs mūsdienu literārajā valodā nav pazīstams, jo ir zudis denotāts (Schippan 2005: 1376), proti, attiecīgā reālija ir zudusi vai nav aktuāla, tomēr daudzi historismi kļuvuši par vēstures terminiem (VPSV 2007: 145). Historismi salīdzinājumā ar 16. un 17. gs. reliģiskajiem tekstiem biežāk ir sastopami tieši pirmajos latviešu valodas leksikogrāfiskajos avotos. Bagātīga historismu krātuve ir Kristofora Fīrekera (*Christoph Fürecker*) vārdnīcas manuskripti, piemēram, *čaukstauris* ‘krāsns slotas kāts’: *Zaukstauris, Dobl. Paschag, Anneb. das holtz, Stange, daran der ofen wisch=Quast gebunden ist, die ofen stange* (Fuer1650_70_1ms: 314,₁₇) vai *dzemis* ‘dzeinis, virve, ar kuras palīdzību dravnieks var uzrāpties pie bitēm kokā’: *Dsemis, der Zeidler Seil, womit man die bienen besteigt auffm baum* (Fuer1650_70_2ms: 99₂). Abi šie vārdi mūsdienās

¹ Piemēram, par Lejaskurzemes izlokšņu īpatnībām Johana Langija vārdnīcā rakstījusi Benita Laumane (Laumane 1986a; Laumane 1986b).

² Daži zinātnieki par arhaismiem sauc visus novecojušos valodas elementus, kam ir kaut kāda loma mūsdienu valodas lietojumā, historismus izdalot kā atsevišķu arhaismu grupu, savukārt vārdus, kas vairs netiek lietoti, jo tos aizstājuši citi, saucot par valodas fosilijām (vācu *Sprachfossilien*) (Schippan 1992: 248–250, Schippan 2005: 1375).

vairs lietoti netiek un arī attiecīgās reālijas acīmredzot vairs ikdienā nav aktuālas.

Leksisko arhaismu jeb vecvārdu gadījumā uzmanības centrā ir vārdi, kuru vietā mūsdienās tiek lietoti citi. Iemesli šādai leksēmas nomaiņai var būt dažādi, piemēram, Evalda Jakaitiene (*Evalda Jakaitienē*) uzskata, ka par arhaismiem parasti kļūst gari, neskaidri darināti un grūti izrunājami vārdi, to vietā nākot produktīvas vārddarināšanas tipa vārdiem, leksēmām, kas ir stilistiski izteismīgākas, ērtāk lietojamas (Jakaitienē 2009: 216). Citi autori kā iemeslus min arī valodas ekonomiju, eifēmismu rašanos (Schippan 1992: 249), pragmatiskus cēloņus (Schippan 2005: 1376). Tomēr diezgan daudzos gadījumos vārda novecošanas iemeslus ir grūti izprast, par arhaismiem ir kļuvuši arī skanīgi un viegli izrunājami vārdi. Par leksisko arhaismu, piemēram, var uzskatīt Ernsta Glikā (*Ernst Glück*) Bībeles tulkojumā lietoto vārdu *patapa*: ‘brīvs laiks, vaļas brīdis’: *Ne atraujeetees weens ohtram/ ka ween jelle weenadâ Prahtâ par kahdu Brihdi/ ka jums Patappas effus pee Gawenes un Peeluhgfchanas..* (JT1685, 1Kor: 7:5). Par valodas ekonomiju šajā gadījumā laikam īsti runāt nevar, jo ar šo īso, samērā skanīgo vārdu agrāk izteikto parādību mūsdienās pārsvarā iespējams raksturot vien ar vārdu savienojumiem vai salikteņiem. Varētu vienīgi pieļaut, ka vārds zudis tādēļ, ka novecojis tā iespējamaais motivētājvārds *patapt* ‘1) Zeit gewinnen, Musse haben, wozu kommen.. (iegūt laiku, vaļas brīdi)’ (ME III 119).

Tiesa, ne visi vārdi, kas agrāk ir lietoti un mūsdienās vairs nav pazīstami, kaut reālija nav zudusi, atbilst tradicionālajai leksiskā arhaisma definīcijai. Piemēram, vārds *puscūcis* ‘kāds, kurš snauz ar vaļējām, puspievērtām acīm’ mūsdienās vairs nav pazīstams, nav arī cita vārda, kas apzīmētu šādu reāliju, bet apgalvot, ka ir zudusi pati parādība, arī īsti nevar, jo teorētiski varētu būt gan dzīvnieks, gan cilvēks, kas snauz ar puspievērtām acīm: *Pus=zutschis, puszutsche. einer der mit halben oder offenen Augen schläfft* (Fuer1650_70_2ms: 555₄). Acīmredzot šādi vārdi, kuriem mūsdienās īsti nav ekvivalenta, bet kuri nav historiski, tomēr arī būtu uzskatāmi par leksiskajiem arhaismiem.

Šī raksta uzmanības centrā lielākoties ir semantiskie arhaismi – vārdi, kuriem ir novecojusi kāda no nozīmēm (Jakaitienē 2009: 217), proti, vārds formas ziņā nav mainījies, bet tā semantika un lietojums agrāk vairāk vai mazāk ir atšķīries no mūsdienu literārajā valodā pierastā. Tomēr viena rakstā analizētā vārda nozīmju meklējumos atklājās iespējams homonīmijas gadījums – vienu no homoformām var uzskatīt par leksisko arhaismu.

Raksta uzdevums ir, balstoties uz topošās „Latviešu valodas vēsturiskās vārdnīcas” (16.–17. gs.) materiālu un pieredzi, aplūkot un interpretēt tādus specifiskus gadījumus, kad arhaismu nozīmju atšķirība salīdzinājumā ar mūsdienām sākotnēji ir grūti pamanāma – to atklāj tikai konteksts un seno vārdnīcu dotumi. Visus izanalizētos piemērus – *piņķēt*, *cietumnieks*, *dusulis*, *čukurs*, *skriet*, *čakls*, *pūkains*, *dusēt* – vieno tas, ka tie ir pazīstami arī mūsdienās, tiesa, ar citu nozīmi. Aplūkoti gadījumi tomēr nav viendabīgi, var saskatīt trīs piemēru grupas. Viena vārda (*piņķēt*) kontekstuālā analīze rāda, ka tas 17. gs. salīdzinājumā ar mūsdienām piederējis pavisam atšķirīgam semantiskajam laukam. Citu leksēmu (*cietumnieks*, *dusulis*, *čukurs*, *skriet*) semantiskais lauks, tātad arī vārda lietojuma sfēra³, nav mainījies, taču vairāku gadsimtu garumā metonīmiska vai metaforiska pārnese vai nozīmes paplašināšanas, sašaurināšanas dēļ šie vārdi sākuši apzīmēt jaunu reāliju vai darbību – šī pārmaiņa ir krasa, viegli raksturojama. Atsevišķi būtu jāaplūko arī „robežgadījumi” – piemēri ar grūti konstatējamām nozīmes atšķirībām, niansēm (*čakls*, *pūkains*, *dusēt*). Robežu starp otro un trešo piemēru grupu ir grūti novilkot, tā ir subjektīva, balstīta uz tādiem jēdzieniem kā „spilgta, krasa, nepārprotama” : „vāji izteikta, niansēta, grūti pamanāma” nozīmes atšķirība.

1. Iespējamais leksiskā arhaisma piemērs

Lasot senos 16. un 17. gs. tekstus, var tikt konstatēti vārdi, kuriem salīdzinājumā ar mūsdienām ir ne tikai nepārprotamas semantiskās atšķirības, bet arī ļoti neierasts to lietojuma konteksts.

Tāds, piemēram, ir vārds *piņķēt*, kuru vārdnīcā „Lettus” ir minējis un savās sprediķu grāmatās dažādu kara, nežēlības un pārmācīšanas ainu sakarā vairākas reizes ir lietojis G. Mancelis. Runājot par Livonijas kara postu Vidzemē, viņš saka: *Aifto tee leeli Kreewi to Widd=Semm nhe ween ghaufche ißpohstija / bett irr tohß Łaudis Semmneekus / Wahzeefchus / ja irr Muifschneekus unnd Selltnefchus mohzija pinngkeja / dieraja / fwillinaja und zeppe Eeßnià usdurrtus ka Zuhkas* (Manc1654_LP1: 172₂). Vārdnīcā „Lettus” vācu vārds *peinigen* tulkots kā *mohziet/ pingkeht/ laufiet* (Manc1638_L: 135A₂₃). Daina Zemzare šos trīs G. Manceļa minētos latviešu vārdus uzskata par inkvizīcijas procesa raksturotājiem (Zemzare 1961: 58–59). Kārļa Mīlenbaha „Latviešu valodas vārdnīcā” vārda *piņķēt* 2. nozīmei ir dots

³ Kā būtisku kritēriju semantisko pārmaiņu tipu izšķiršanā to ir minējis Heincs Kronassers (*Heinz Kronasser*) (Kronasser 1952: 78).

lietojums *muocīt un piņķēt*, nenorādot avotu un nozīmes skaidrojuma vietā liekot jautājuma zīmi „?” (ME III 221), tiesa, šīs vārdnīcas papildinājumos, atsaucoties uz Johana Langija (*Johann Langius*) vārdnīcas manuskriptu, ir dots nozīmes skaidrojums ‘peinigen (mocīt, spīdzināt)’ (EH II 235). J. Langija 1685. gada manuskriptā vārds *Pinc-käht* tiešām skaidrots kā ‘drillen, pantzerfegen, peinigen, übel tractiren (dresēt, sodīt, mocīt, spīdzināt, darīt ļaunu)’ (Langijs 1936: 193). Vārds ir ietverts arī Georga Elgera (*Georg Elger*) poļu-latīņu-latviešu vārdnīcā: *Kātuie. Carnifico (as) Es môcena/ es lauzu/ es pinkiē/ môcy* (Elger 1683: 128). 18.–19. gs. vārdnīcās šis vārds, ja vispār ir ietverts, tad parasti ar citām, mūsdienu semantikai tuvākām nozīmēm, piemēram, *piņķeht* ‘verwickeln, verweelen, it. kuppelln (mudžināt, savandīt, savienot)’ (Stender 1789: I 195), *piņķēt* ‘verknoten, verwühlen (samezglot, savandīt)’ (Ulmann 1872: 201).

Senās nozīmes skaidrojuma meklējumos palīdz arī vārda lietojums vēl kādā G. Manceļa sprediķī, kur autors pārrunā konkrētu vietu Bībelē: *Kungs / tu fitt tohß / bett tee nhe juht / tu pinnkeh tohß / bett tee nhe tohp labbaki* (Manc1654_LP3: 156₉). Mūsdienu Bībelē šī pati vieta Jeremijas grāmatas 5. nodaļā skan šādi: *Tu tos gan siti, bet tie nejut sāpes; Tu tos bargi pārmācīji, bet tie nelabojas* (Bībele 1965). Balstoties uz šiem piemēriem un 17. gs. leksikogrāfiskajiem avotiem, var izsecināt, ka vārds *piņķēt* 17. gs. lietots ar nozīmi ‘mocīt, spīdzināt, nežēlīgi pārmācīt’, šāds nozīmes skaidrojums tam dots arī topošajā „Latviešu valodas vēsturiskajā vārdnīcā”.⁴⁴

Īsti skaidra tomēr nav šī vārda etimoloģija. Ja K. Milēnbaha „Latviešu valodas vārdnīcā” lietojums *muocīt un piņķēt* ir ietverts šķirklī *piņķēt* kā viena no nozīmēm, tad Konstantīns Karulis uzskata, ka *piņķēt* ‘mocīt’ atšķirībā no *piņķēt* ‘mudžināt, sarežģīt’ (kas savukārt atvasināts no latv. *pinka*) ir ģermānisms, salīdzinājumam dodot vidusholandiešu *pinceren* ‘kniebt, spiest’ (Karulis 1992: II 53, 53).

Piekrītot K. Karuļa viedoklim, vārdi *piņķēt* ‘mocīt’ un *piņķēt* ‘mudžināt, sarežģīt’ būtu uzskatāmi par homonīmiem un šeit analizējamais *piņķēt* ‘mocīt’ jāuztver nevis kā semantiskais, bet drīzāk kā

⁴⁴ Kaut arī vārdnīcās, sākot ar 18. gs., vārdam *piņķēt* nozīme ‘mocīt, spīdzināt’ nav ietverta, tomēr vēl 1948. gada trimdas latviešu izdevumā publicētajā Jāņa Sarmas novelē „Putns bez perekļa” ir lietots vārds *piņķētājs* ar nepārprotamu nozīmi ‘mocītājs’: *..citreiz arī smieklī pasprūk, kad ņem uz zoba kungus un citus ļaužu izdzinējus un piņķētājus..* (Sarma 1948). Iespējams, tas rāda, ka nozīme izloksnēs ir bijusi dzīva arī ilgāk, tomēr, visticamāk, autors, rakstīdams par pagājušajiem gadsimtiem (19. gs. pirmo pusi) ir centies izmantot tam laikam pietuvinātu leksiku.

leksiskais arhaisms. Šajā rakstā necenšoties atrisināt jautājumu par *piņķēt* etimoloģiju, gan jāatzīst, ka šādu vārdu, kas formāli atbilst, bet kuru semantiskais lauks ir krasi atšķirīgs no mūsdienām, ir salīdzinoši nedaudz. Iespējams, ka krasi atšķirīgs semantiskais lauks tomēr signalizē arī par atšķirīgu cilmi.

2. Semantiskie arhaismi ar nepārprotami atšķirīgām nozīmēm

Lielāku grupu veido vārdi, kuriem ir tas pats semantiskais lauks un lietojuma konteksts ir samērā līdzīgs ar mūsdienām, tomēr atšķirīgā nozīme ir nepārprotama, pēc konteksta ātri saskatāma.

Te var runāt gan par vārdiem, kuriem vienīgā nozīme ir atšķirīga no mūsdienām, gan vārdiem, kuriem tikai kāda no senajām nozīmēm ir atšķirīga no pašreizējā lietojuma. Starp viennozīmīgajiem vārdiem ar atšķirīgu nozīmi ir minams vārds *cietumnieks*. Balstoties uz K. Fīrekera vārdnīcu manuskriptiem, redzams, ka vārds *cietumnieks* 17. gs. otrajā pusē atšķirībā no mūsdienām lietots ar nozīmi ‘cietuma uzraugs’: *Zeetumneeks, der Stockmeister.* (Fuer1650_70_1ms: 317₂₀). ‘Cietumnieks’ mūsdienu izpratnē 17. gs. ir *cietuma vīrs: Zeetuma=wihrs, ein gefangener.* (Fuer1650_70_1ms: 317₁₉). Nozīmes maiņa acīmredzot ir notikusi 18. gs. beigās – ja Jākoba Langes (*Jacob Lange*) vārdnīcā *Zeetumneeks* vēl ir sinonīms vārdam *zeetuma Sargs* (Lange 1773: 398), tad G. F. Stendera vārdnīcā pēc 16 gadiem *zeetumneeks* jau ir tulkots ar svešvārdu ‘*Delinquent* (noziedznieks)’ (Stender 1789: I 367), 19. gs. vārdnīcās vārds *cietumnieks* jau konsekventi lietots mūsdienu nozīmē.

Līdzīga metonīmiska nozīmes pārmaiņa, mainoties subjekta un objekta attiecībām, ir vērojama arī vārda *dusuls* senajā nozīmē. 17. gs. saskaņā ar G. Manceļa vārdnīcu vārds nozīmējis ‘tas, kurš klepo, klepotājs’: *der keichet/ duffuls* (Manc1638_L: 100B₁₉). Savukārt mūsdienās šis reti lietotais vārds literārajā valodā raksturo nevis slimnieku, kurš klepo, bet drīzāk pašu slimību, proti, *dusulis* ‘plaušu vai sirds slimība (zirgiem), kas saistīta ar apgrūtinātu elpošanu’ (LLVV II 423), arī izloksnēs vismaz ME vārdnīcas tapšanas laikā vārds ir nozīmējis arī ‘aizdusa’, ‘klepus’: *dusulis* 1) Engrüstigkeit, Asthma, Schweratmigkeit, 2) der Husten, 3) der keuchet, 4) ein Pferd, das den Bauchschlag hat (ME I 522), līdzīgi kā atbilstošais lietuviešu *dusulys* ‘aizdusa’ (LLV 1995: 113).

Te var minēt arī vairākus vārdus, kas agrāk ir lietoti ar plašāku semantiku un kuru nozīme līdz mūsdienām ir sašaurinājusies,

specializējusies. Arī šajos gadījumos nozīmes atšķirība plašākā kontekstā ir samērā viegli pamanāma un atpazīstama. Piemēram, vārds *čukars* saskaņā ar K. Fīrekera vārdnīcas manuskriptu 17. gs. ir ticis lietots plašākā nozīmē ‘galotne (piemēram, koka), virsotne (piemēram, kalna)’: *Zukkars, der wipffel, gipfel eines baumes oder berges. Dobl. (Fuer1650_70_1ms: 313₂₃), Nogallis, id: pafchâ nogallî, pafchâ Zukkarâ, recht an der Spitze (Fuer1650_70_1ms: 313₂₆)*. Mūsdienās, tiesa, arī ar nelielām fonētiskām pārmaiņām, vārds *čukurs* ir lietots līdzīgā, tomēr krietni specifiskākā nozīmē ‘jumta plakņu savienojuma vieta; kore’. „Mūsdienu latviešu valodas vārdnīcā” (MLVV 2014) lietojums *kalna čukurs* ir uztverts kā pārnestā nozīme ‘virsotne’, tomēr, balstoties uz K. Fīrekera vārdnīcas manuskriptiem, var saprast, ka tā ir nevis pārnestā nozīme, bet, visticamāk, izloksnēs saglabājis senāks, plašāks vārda lietojums.

Arī darbības vārds *skriet* 16. un 17. gs. ir lietots ar krietni plašāku semantiku nekā mūsdienu literārajā valodā, tas bijis kustības verbs, kas nozīmējis gan ‘skriet’, gan ‘lidot’, piemēram: *Vnd ka tee Puttni Jkreen / ta ghrofahs fōw tee Wehyi.. (Manc1631_Syr: 598₂₄)*, gan ‘tecēt, plūst’, piemēram: *No mann Jkreen dauds Vppites dahrfohs. (Manc1631_Syr: 561₂₁)*. Starp „Latviešu valodas seno tekstu korpusā” (LVSTK) ietvertajiem avotiem vārdam *skriet* kā pati senākā nozīme ir lietota tieši nozīme ‘tecēt’, tikai pēc tam ‘lidot’ un kā pēdējā – mūsdienās vispierastākā nozīme ‘skriet’. Arī K. Fīrekera vārdnīcas manuskriptos kā pirmā ir minēta nozīme ‘lidot’, tikai tad ‘skriet’, nozīme ‘tecēt’ šajos avotos nav ietverta vispār: *Skreet. fliegen. flügen. Rennen. Skreeschu (Fuer1650_70_1ms: 217₂₂)*, *Skreet. fliegen, flügen, Rennen. skreeschu. im vollen Rennen, - fliegen - fluge. (Fuer1650_70_2ms: 407₃)*. Arī K. Karulis atzīst, ka „verbs senāk biežāk lietots putnu lidojuma apzīmēšanai” (Karulis 1992: II 206). Latviešu valodas izloksnēs abas šīs senās nozīmes – ‘lidot’ un ‘tecēt’ – ir pazīstamas arī mūsdienās, tās minētas, piemēram, Ērgemes, Vainižu, Kalupes izloksnes vārdnīcā (ĒIV III 369, 370; VIV 2000: II 336, 337; KIV 1998: II 404, 405). Arī atbilstošais lietuviešu valodas verbs *skrietī* ir kustības verbs ar diezgan plašu semantiku, kas raksturo gan skriešanu, gan lidošanu, gan kustību pa apli (LKŽe).

Apkopojot piemērus, ir skaidrs, ka šajā semantisko arhaismu grupā, lai gan nav krasi mainījusies vārda lietojuma sfēra, tomēr nereti ir noticis metaforisks nozīmes pārnēsums (*attapt*), metonīmiska objekta un subjekta maiņa (*cietumnieks, dusuls*), nozīmes sašaurināšanās vai paplašināšanās (*čukars, skriet*), kas tomēr samērā viegli ļauj pamanīt nozīmes atšķirību.

3. Semantiskie arhaismi ar grūti pamanāmām nozīmes atšķirībām

Vēsturiskajā leksikogrāfijā, meklējot vārdu nozīmes skaidrojumu, parasti pirmais solis ir mēģināt izsecināt vārdu semantiku no to lietojuma kontekstā, respektīvi, interpretējot piemērus (Reichmann 2012: 220). Rakstā iepriekš minētajiem semantisko arhaismu tipiem no mūsdienām atšķirīga nozīme, lasot piemērus, lielākoties ir pamanāma uzreiz. Sarežģītāk ir ar šo trešo grupu, kas turklāt darbā pie „Latviešu valodas vēsturiskās vārdnīcas” ir pārstāvēta visai bagātīgi, – tajā vārda nozīmes atšķirību, lasot piemērus, bez dziļākiem pētījumiem tomēr īsti uztvert nevar, jo nozīmes ir diezgan tuvas, pirmajā acumirklī pat šķiet, ka vārds ir lietots tādā pašā nozīmē kā mūsdienās, kaut patiesībā tas tā nav.

Šādos gadījumos nereti aizdomas par nozīmi, kas atšķirīga no mūsdienu lietojuma, vispirms rodas, izlasot vārdu tulkojumus 17. gs. vācu-latviešu un latviešu-vācu vārdnīcās. Protams, arī 17. gs. leksikogrāfu vācu valoda nereti atšķiras no mūsdienu vācu valodas, kas var apgrūtināt nozīmes skaidrojumu meklējumus, pat maldināt, tomēr te lieti noder dažādas vācu valodas vārdnīcas, kurās ietverta gan teritoriāli, gan hronoloģiski dažāda leksika (WBN) un jo īpaši Voldemāra fon Gūtceita (*Woldemar von Gutzeit*) Livonijas vācu valodas vārdnīca (Gutzeit 1864 [u. c. sējumi]).

Ja nozīme nav īsti skaidra vārdam, kas lietots tulkojumā no kādas citas valodas, noder salīdzinājums ar avottekstu – tā ir izplatīta prakse vēsturiskajā leksikogrāfijā (Reichmann 2012: 225). Agrīnos latviešu valodas rakstītos tekstus iespējams salīdzināt, piemēram, ar Martina Lutera (*Martin Luther*) 1545. gada Bībeles tulkojumu vācu valodā (Lutherbibel 1545) vai arī ar Bībeles tekstiem oriģinālvalodās (GH), arī garīgo dziesmu tekstu tulkojumus iespējams salīdzināt ar to oriģināliem (Vanags 2000).

Tāpat noder salīdzinājums ar jaunākiem Bībeles tulkojumiem latviešu valodā – 1965. gada revidēto Bībeles tekstu (Bībele 1965) un Bībeles jaunāko tulkojumu, kas izdots 2012. gadā (Bībele 2012). Dažkārt izmantojams arī savstarpējs viena un tā paša Bībeles teksta tulkojumu salīdzinājums 17. gs. ietvaros, piemēram, G. Manceļa 1637. gada Zālamana sakāmvārdu tulkojuma salīdzinājums ar Glikā Vecās Derības tulkojumu 1689. gadā. Bieži senās nozīmes ir ietvertas arī K. Mīlenbaha „Latviešu valodas vārdnīcā” (ME), tomēr ne vienmēr. Tāpat var palīdzēt vārdu tulkojumi 18. un 19. gs. latviešu valodas vārdnīcās, vārdu ietvērumus dažādās izlokšņu vārdnīcās (ĒIV; KIV 1998; VIV 2000). Par to, ka izlokšnes nereti saglabā senākas

nozīmes atšķirībā no mūsdienu latviešu literārās valodas liecina arī agrāki latviešu dialektologu pētījumi (piemēram, par semantiskajiem arhaismiem izlokšnēs sk. Breidaks 2007 I 113, 114, par semantiskajiem dialektismiem sk. Kagaine 1992).

Šādā ceļā nozīmju skaidrojumi, protams, tiek meklēti arī citiem vārdiem, ne tikai trešajai semantisko arhaismu grupai.

Turpmāk rakstā īsi parādīti trīs nozīmes meklējumu piemēri vārdiem ar sākotnēji grūti pamanāmu nozīmes atšķirību.

3.1. *čakls*

Lasot 17. gs. tekstus, sākotnēji vārda *čakls* lietojumā būtiskas atšķirības no mūsdienu semantikas saskatīt ir grūti, piemēram, teikumā: *Taphez / Manni miħli Brahli; Ikweenam Zilwekam buhs tšchaklam buht dširdeht; Bet lehnām pee Runnaſchanas / in lehnām pee Dufmofchanas..* (VLH1685: 45, 31) vai arī: *Un tšchakli buhdami ſargaht to Weenadibu ta Garra zaur to Saitu ta Meera* (JT1685, Ef: 4:3).

G. Manceļa vācu-latviešu vārdnīcā latviešu vārds *tšchaklis* ir dots kā tulkojums pat vairākiem vācu vārdiem: *behend* ‘žigls, ātrs, izveicīgs’ (Manc1638_L: 29B₁₄), *geschwind* ‘ātrs, žigls’ (Manc1638_L: 74B₂₂, 165A₂₆), *munter, wacker* ‘mundrs, krietns, dūšīgs’ (Manc1638_L: 127B₆, *mutig, frisch* ‘drosmīgs, mundrs’ (Manc1638_L: 128A₂), *jchnellfüſſig* ‘ātrs, žigls’ (Manc1638_L: 160A₁₅), *geschwind* ‘ātrs, žigls’ (Manc1638_L: 74B₂₂, 165A₂₆), *vleißig* ‘čakls’ (Manc1638_L: 195A₄), *wacker* ‘krietns, dūšīgs’ (Manc1638_L: 199A₂). Kā redzams, starp daudzajiem vāciskajiem ekvivalentiem tikai *vleißig* mūsdienās tiešām nozīmē ‘čakls’.

Iedziļinoties rūpīgāk, kļūst skaidrs, ka ne tikai senajos leksikogrāfiskajos avotos, bet arī 17. gs. latviešu reliģiskajos tekstos ir vairāki gadījumi, kad vārds *čakls / čaklis* ir lietots ar nozīmi ‘ātrs, žigls, mudīgs, veikls’ un nevis ‘čakls, strādīgs’.

Piemēram, Glikā Bībeles tulkojumā: *Wiņņo Kahjas irr tšchaklas Affini isleet.* (JT1685, Rm: 3:15). Salīdzinājumam M. Lutera 1545. gada Bībeles tulkojumā attiecīgajā vietā lietots vācu vārds *eilend*, kas nozīmē drīzāk ‘steidzīgs, mudīgs’, nekā ‘čakls, strādīgs’: *Jr füsse sind eilend blut zuuergiessen..* (Lutherbibel 1545, Rm: 3:15). Arī visjaunākajā latviešu Bībeles tulkojumā šajā vietā nav lietots vārds *čakls*: *viņū kājas ir žiglas, kad tie steidz izliet asinis.* (Bībele 2012: 2437). Vēl kāds piemērs ar nepārprotamu nozīmi ‘ātrs, žigls’: *Tas Pakkal dsinneħjs newa tik tšchakls kā tas Behdseis, der hinten nachjaget ist nicht so karsch etc alß der etc.* (Fuer1650_70_2ms: 246₁₅). Mūsdie-

nu literārajā valodā šajā teikumā vārda *čakls* vietā, visticamāk, lietotu vārdus *ātrs*, *veikls*, *žigls*.

Balstoties uz šiem piemēriem, var uzskatīt, ka 17. gs. latviešu tekstos vārds *čakls/čaklis* lietots ar divām nozīmēm ‘ātrs, žigls, mudīgs, veikls’ un ‘čakls, centīgs, strādīgs’. Pieņemot K. Karuļa sniegto vārda *čakls* etimoloģijas skaidrojumu, kurā zinātnieks vārdu saista ar senindiešu *tákuḥ* ‘steidzīgs, straujš, kustīgs’, skitu *taka* ‘ātrs, spēcīgs’, grieķu *tachýs* ‘ātrs, veikls’ un atvasina to no izzuduša latviešu valodas pamatverba **tekt* ‘steigties, skriet, tecēt’, kā senākā laikam tiešām jāuztver nozīme ‘ātrs’ (Karulis 1992 I 185).

3.2. *pūkains*

Tāpat kā iepriekšējā gadījumā, pirmie, kas liek aizdomāties par nedaudz atšķirīgu nozīmi, ir vārda tulkojumi senākajās vācu-latviešu, latviešu-vācu vārdnīcās. Tā G. Manceļa vārdnīcā latviešu *puhkains* atbilst vācu *rauh*, *haarechtig* ‘matains, spalvains’ (Manc 1638_L: 140A₉), K. Fīredera vārdnīcas manuskriptos latviešu *Puhkainsch* skaidrots ar vācu *mit federn bewachsen* ‘apaudzis ar spalvām’ (Fuer1650_70_1ms: 186₁; Fuer1650_70_2ms: 286₁₀).

Bez šiem vārdnīcu minējumiem vārds vienu reizi lietots arī G. Manceļa 1. sprediķu grāmatā: *Taß pirrmais Elias by ab=ghehrbeeß ar puhkainahm Drehbehm / und ab=johfeeß ar Sixna=Johstu..* (Manc1654_LP1: 44₁₇). Attiecīgajā vietā dažas desmitgades vēlākajā E. Glika Vecās Derības tulkojumā ir lietots cits vārds: *Tam Wihram bija spalvainas Drehbes / un ar weenu Ahdas Johstu bija wiņfch apjohfées ap saweem Gurneem* (VD1694, 2Ķēn: 1:8). Vārds *pūkains* nav lietots arī Bībeles visjaunākajā tulkojumā latviešu valodā: *Tas vīrs bija spalvainā apģērbā un ādas apsēju ap saviem gurniem* (Bībele 2012: 612). Attiecīgā vieta Lutera 1545. gada Bībelē skan: *Er hatte eine rauche Haut an* (Lutherbibel 1545), kas drīzāk būtu jātulko: ‘viņš bija tērpies zvērādās’. Ņemot vērā atšķirīgos Vecās Derības vietu tulkojumus latviešu valodā un faktu, ka arī senebreju valodas oriģinālā ir minēts spalvains, nevis pūkains apģērbs (GH), var uzskatīt, ka vārds *pūkains*, *pūkainš*, kas etimoloģiski, visticamāk, ir saistīts ar krievu *пухъ* ‘pūkas, dūnas’ (ME III 445), 17. gs. latviešu rakstu valodā tiešām ir lietots ar nozīmi ‘spalvains’.

3.3. *dusēt*

Vārds *dusēt* mūsdienu latviešu valodā lielākoties pazīstams kā poētisms ar nozīmi ‘gulēt (parasti veselīgā miegā)’, bieži tas lietots pārnestā nozīmē ‘būt apbedītam, gulēt kapā’ (MLVV 2014).

G. Manceļa vārdnīcā ar vārdu *duffeht* tulkots vācu vārds *ruhen* (Manc1638_L: 146B₈). Vācu *ruhen* ir daudznozīmīgs, tas nozīmē gan ‘gulēt’, gan ‘atpūsties’, gan ‘būt mierā’. 16. un 17. gs. latviešu valodas reliģiskajos tekstos vārds *dusēt* lietots salīdzinoši bieži, lielākoties kontekstā, kas sākotnēji šķiet atbilstošs mūsdienu lietojumam, piemēram, teikumā: *Buhß töw scheitan strahdaht: Debbeffies tu muhſchighe duffehſſi* (Manc1654_LP1: 513₁₇), tomēr, iedziļinoties tekstos, jākonstatē, ka pretstatījums *strādāt* – *dusēt* drīzāk nozīmē ‘strādāt’ – ‘nestrādāt, respektīvi, atpūsties’.

Līdzīgā nozīmē vārds *dusēt* lietots pasaules radīšanas ainā Vecajā Derībā: *Septitā Dienā duffeja Deews/ un fwehtija to Swehdeenu* (VD1694, 1Moz: 2:0). Mūsdienu Bībeles tulkojumā šī vieta skan: *Un septītajā dienā Dievs pabeidza savu darbu, ko bija darījis, un septītajā dienā viņš mitējās no visa sava darba, ko bija darījis* (Bībele 2012: 9), proti, atbilstošajā vietā ir runāts par darba beigām, atpūtu, nevis par gulēšanu miegā. 17. gs. beigu tekstā Jāņa Reitera reliģisko tekstu tulkojumā, runājot par svētdienu kā svētāmu dienu, atkal ir teikts: *Bätt taa fäptita Deena irr taa Kunga Dußama Deena tawa Deewa / nā darri kaadu Darbu / tu / unn tawß Dääß / unn tawa Mäita..* (Reit1675_UeP: 4₉). Vai arī 16. gs. beigu tekstā: *Thöw buus fweetyt to septite Dene / Ka tu vnd touws Nams duffeth war / Thöw buus no touwe Darbe atftaweet..* (UP1587: I4A₁₇). Šajos piemēros diezgan skaidri ir redzams, ka vārds *dusēt* attiecināts nevis uz gulēšanu miegā, bet uz atpūtu. Svētdiena ir nevis gulēšanas, bet atpūtas diena. Lai gan arī šī perioda tekstos ir sastopams *dusēt* lietojums ar mūsdienu vairāk atbilstošo nozīmi ‘gulēt miegā’: *..Vnde duffo ayſmidtczis ſalde vnde lab..* (UP1587: N3B₁₈), pēc lietojuma senajos tekstos kopumā izskatās, ka nozīme ‘atpūsties’ ir senāka par nozīmi ‘gulēt’. K. Karuļa latviešu etimoloģijas vārdnīcā gan nozīme ‘atpūsties’ vispār nav minēta, ir vienīgi teikts, ka *dusēt* sākotnējā nozīme ir bijusi ‘smagi elpot, elsot’ (Karulis 1992 I 243). Kā zināms, nozīmes pārmaiņa ‘elpot, pūst’ → ‘atpūsties’ ir tipoloģiska, līdzīgs nozīmes pārnesums ir vērojams, piemēram, lietuviešu (sal. liet. *atidūsti* ‘1. refl. atgauti kvapā, iķvēpti oro [atgūt elpu, ieelpot gaisu], 4. pailsēti [atpūsties]’ LKZe) un krievu valodā (sal. krievu *дохнуть* ‘вдохнуть, сделать вдох или выдох [ieelpot vai izelpot]’ (SO) un *отдохнуть см. отдыхать* ‘отдыхом восстанавливать силы; проводить свой отдых где-н. [atpūsties]’ (SO)), tādējādi, visticamāk, arī *dusēt* gadījumā notikusi nozīmes pārmaiņa ‘elpot, pūst’ → ‘atpūsties’ → ‘gulēt miegā’.

Šie ir tikai daži piemēri, kā darbā ar „Latviešu valodas vēsturisko vārdnīcu” tiek meklētas 16., 17. gs. tekstos lietoto vārdu nozīmes. Pēc tiem var secināt, ka nozīmes atšķirība nereti sākotnēji ir grūti pamanāma, tomēr pēc dziļākas analīzes atklājas, ka tā ir būtiska.

4. Nobeigums

Aplūkotie piemēri liecina, ka ne katrs 16.–17. gadsimta teksts atrodamais vārds, kam nozīme nesakrīt ar mūsdienās lietojamo, ir interpretējams kā semantisks arhaisms. Dažkārt 17. gs. lietotajam vārdam un mūsdienās pazīstamajam var būt atšķirīga cilme (viens no vārdiem var būt arī aizgūts) – par šo formu semantisko lauku nesakrītību liecina pilnīgi atšķirīgs apzīmējamais jēdziens (denotāts) un lietojuma konteksts. Šādos gadījumos viena no homoformām no mūsdienu viedokļa jāinterpretē nevis kā semantiskais, bet kā leksiskais arhaisms.

Semantiskajiem arhaismiem – vārdiem, kuru semantiskais lauks pārklājas, bet nozīmes mainījušās uz metaforisku vai metonīmisku nozīmes pārnese pamata, semantiskās pārmaiņas ir pamanāmas, pētot 17. gs. un vēlāku gs. vārdnīcas, reliģisko tekstu dažādu gadu desmitu un gadsimtu tulkojumus. Lai gan, protams, ir ne mazums gadījumu, kad 17. gs. vārdnīcās vārdu tulkojumi ir kļūdaini vai neprecīzi, tomēr lielākoties, ja vien reliģiskajos tekstos vārds vispār ir ietverts, tad tā lietojums apstiprina arī tā laikposma vārdnīcu datus, turklāt daļā aplūkoto gadījumu atšķirībā no literārās valodas senās nozīmes līdz pat mūsdienām ir saglabājušās izloksnēs.

Literatūra un avoti

Bībele 1965 – 1965. gada revidētais Bībeles teksts. Pieejams tiešsaistē: www.bibele.lv [skatīts 18.02.2016.].

Bībele 2012 – *Bībele*. Rīga: Latvijas Bībeles biedrība, 2012.

Breidaks 2007 – Breidaks, Antons. *Darbu izlase*. 1. sēj. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2007.

CC1585 – *Catechismus Catholicorum. Jscige pammacischen no themis Papreksche Galwe gablems Christites macibes.* Vilne Pille: pi Danielem Lanciensem, 1585. Pieejams tiešsaistē: <http://www.korpuss.lv/senie/static/CC1585.html> [skatīts 18.02.2016.].

EH – Endzelīns, Jānis; Hauzenberga, Edīte. *Papildinājumi un labojumi K. Mūlenbacha „Latviešu valodas vārdnīcai”*. 1.–2. sēj. Rīga: Kultūras fonds, 1934–1938; Grāmatu apgāds, 1946.

- Elger 1683** – Elger, Georg. *Dictionarium Polono-Latino-Lottaucicum*. Vilnae: Typis Academicis Soc. Jesu, 1638.
- ĒIV** – Kagaine, Elga; Raģe, Silvija. *Ērgemes izloksnes vārdnīca*. 1.–3. sēj. Rīga: Zinātne, 1977–1983.
- Fuer1650_70_1ms** – Fürecker, Christopher. *Lettisches und Teutsches Wörterbuch zusahmen geschrieben und mit Fleiß gesammelt von Christopher Fürecker*. 1. manuskripts, atrodas LU Akadēmiskās bibliotēkas Rokrakstu un reto grāmatu nodaļā. Pieejams tiešsaistē: http://www.korpuss.lv/senie/static/Fuer1650_70_1ms.html [skatīts 18.02.2016.].
- Fuer1650_70_2ms** – Fürecker, Christopher. *Lettisches und Teutsches Wörterbuch zusahmen geschrieben und mit Fleiß gesammelt von Christopher Fürecker*. 2. manuskripts, atrodas LU Akadēmiskās bibliotēkas Rokrakstu un reto grāmatu nodaļā. Pieejams tiešsaistē: http://www.korpuss.lv/senie/static/Fuer1650_70_2ms.html [skatīts 18.02.2016.].
- GH** – *Greek / Hebrew interlinear Bible software*. Pieejams tiešsaistē: <http://www.scripture4all.org/> [skatīts 18.02.2016.].
- Gutzeit 1864** – von Gutzeit, Woldemar. *Wörtertschatz der Deutschen Sprache Livlands*. Erster Band. Rīga: In Commission bei R. Kymmell, 1864.
- Jakaitienė 2009** – Jakaitienė, Evalda. *Leksikologija*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2009.
- JT1685** – *Tas Jauns Testaments Muhsu Kunga Jesus Kristus..* Rīga: Gedrukt durch Johann Georg Wilcken, 1685. Pieejams tiešsaistē: <http://www.korpuss.lv/senie/source.jsp?codificator=JT1685> [skatīts 18.02.2016.].
- Kagaine 1992** – Kagaine, Elga. *Semantiskie dialektismi Ziemeļrietumvidzemes izloksnēs*. Rīga: Zinātne, 1992.
- Karulis 1992** – Karulis, Konstantīns. *Latviešu etimoloģijas vārdnīca*. I, II. Rīga: Avots, 1992.
- KIV 1998** – Reķēna, Antoņina. *Kalupes izloksnes vārdnīca*. 1.–2. sēj. Rīga: Latviešu valodas institūts, 1998.
- KLK 2006** – *Krievu-latviešu vārdnīca*. I, II. Rīga: Avots, 2006.
- Kļava 1989** – Kļava, Konstance. *Die Sprache der lettischen juristischen Dokumente vom Ende des 17. Jahrhunderts. Ein Beitrag zur lettischen Sprachgeschichte*. Stockholm: Akademityrck AB, 1989.
- Kronasser 1952** – Kronasser, Heinz. *Handbuch der Semasiologie*. Heidelberg: Carl Winter, Universitätsverlag, 1952.
- Lange 1773** – Lange, Jacob. *Lettisch Deutscher Theil des vollständigen Lettischen Lexici..* Schloß Ober=Pahlen, 1773.
- Langijs 1685** – Langijs, Johans. *Nīcas un Bārtas mācītāja Jāņa Langija 1685. gada latviski-vāciskā vārdnīca ar īsu latviešu gramatiku*. Pēc manuskriptu fotokopijas izdevis un ar apcerējumu par Langija dzīvi, rakstību un valodu papildinājis E. Blese. Rīga: Latvijas Universitāte, 1936.

- Laua 1969** – Laua, Alise. *Latviešu leksikoloģija*. Rīga: Zvaigzne, 1969.
- Laumane 1986a** – Laumane, Benita. Lejaskurzemes izlokšņu īpatnības J. Langija vārdnīcā (1685). *Valodas aktualitātes – 1985*. Rīga: Zinātne, 1986, 47.–71. lpp.
- Laumane 1986b** – Laumane, Benita. Lejaskurzemes leksika J. Langija vārdnīcā. *Dialektālās leksikas jautājumi 2*. Rīga: Zinātne, 1986, 139.–159. lpp.
- LKŽe** – *Lietuvių kalbos žodynas* (t. I–XX, 1941–2002): elektroninis variants. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2005 (atnaujinta versija, 2008). Pieejams tiešsaistē: www.lkz.lt [skatīts 18.02.2016.].
- LLV 1995** – *Latviešu-lietuviešu vārdnīca*. Rīga: Zinātne, 1995.
- Lutherbibel 1545** – *Luther's Biblia 1545 Original-Text*. Pieejams tiešsaistē: <http://lutherbibel.net/> [skatīts 18.02.2016.].
- LVSTK** – *Latviešu valodas seno tekstu korpuss*. Pieejams tiešsaistē: <http://www.korpuss.lv/senie/toc.jsp> [skatīts 18.02.2016.].
- LLVV** – *Latviešu literārās valodas vārdnīca*. 1.–8. sēj. Rīga: Zinātne, 1972–1996.
- Manc1631_Syr** – Mancelius, Georgius. *Das Hauß=Zucht=und Lehrbuch Jesu Syrachs*. Rīga: durch und in Verlegung Gerhard Schröders, 1631. Pieejams tiešsaistē: http://www.korpuss.lv/senie/static/Manc1631_Syr.html [skatīts 18.02.2016.].
- Manc1638_L** – Mancelius, Georgius. *Lettus, Das ist Wortbuch*. Rīga: durch Gerhard Schröder, 1638. Pieejams tiešsaistē: http://www.korpuss.lv/senie/static/Manc1638_L.html [skatīts 18.02.2016.].
- Manc1654_LP1** – Mancelius, Georgius. *Lettische Lang=gewünschte Postill*. Rīga: Gedruckt und verlegt durch Gerhard Schröder, 1654. Pieejams tiešsaistē: http://www.korpuss.lv/senie/static/Manc1654_LP1.html [skatīts 18.02.2016.].
- Manc1654_LP2** – Mancelius, Georgius. *Lang=gewünschte Lettische Postill*. Rīga: Durch Gerhard Schrödern gedruckt und verlegt, 1654. Pieejams tiešsaistē: http://www.korpuss.lv/senie/static/Manc1654_LP2.html [skatīts 18.02.2016.].
- Manc1654_LP3** – Mancelius, Georgius. *Lang=gewünschte Lettische Postill*. Rīga: durch Gerhard Schrödern gedruckt und verlegt, 1654. Pieejams tiešsaistē: http://www.korpuss.lv/senie/static/Manc1654_LP3.html [skatīts 18.02.2016.].
- ME** – Mīlenbahs, Kārlis. *Latviešu valodas vārdnīca*. Rediģējis, papildinājis, turpinājis J. Endzelīns. 1.–4. sēj. Rīga: Kultūras fonds, 1923–1932.
- MLVV 2014** – *Mūsdienu latviešu valodas vārdnīca*. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2014. Pieejams tiešsaistē: <http://www.tezaurs.lv/mlvv/> [skatīts 18.02.2016.].
- Reichmann 2012** – Reichmann, Oskar. *Historische Lexikographie. Ideen, Verwirklichungen, Reflexionen an Beispielen des Deutschen, Niederländischen und Englischen*. Berlin, Boston: De Gruyter, 2012.

- Römer, Matzke 2003** – Römer, Christine; Matzke, Brigitte. *Lexikologie des Deutschen*. Tübingen: Gunter Narr Verlag, 2003.
- Sarma 1948** – Sarma, Jānis. Putns bez perekļa. *Latvija*. 02.12.1948, 4.
- Schippan 1992** – Schippan, Thea. *Lexikologie der deutschen Gegenwartssprache*. Tübingen: Max Niemeyer Verlag, 1992.
- Schippan 2005** – Schippan, Thea. Neologismen und Archaismen. In: Cruse, D. Alan; Lutzeier, Franz (eds.). *Lexikologie. Lexicology*. 2. Halbband. Berlin, New York: Walter de Gruyter, 2005, 1373–1379.
- SKL1696_RA** – *Sawadi Karra=Teesas Likkumi..* Rīga, 1696. Pieejams tiešsaistē: http://www.korpuss.lv/senie/static/SKL1696_RA.html [skatīts 18.02.2016.].
- SO** – *Slovar' Ožegova. Tolkovyj slovar' russkogo jazyka*. Pieejams tiešsaistē: <http://www.ozhegov.org/> [skatīts 01.07.2016.].
- Stender 1789** – Stender, Gotthard Friedrich. *Lexikon..* I, II. Mitau: Steffenhagen, 1789.
- Ulmann 1872** – Ulmann, Carl Christian. 1872. *Lettisches Wörterbuch*. I. Rīga: H. Brutzer & Co, 1872.
- Vanags 2000** – Vanags, Pēteris. *Luterāņu rokasgrāmatas avoti. Vecākā perioda (16. gs. – 17. gs. sākuma) latviešu teksti*. Rīga: Mantojums; Stockholm: Memento, 2000.
- VD1694** – *Ta Swehta Gramata Jeb Deewa Swehtais Wahrds..* Rīga: Gedrukt bey Johann Georg Wilcken, 1689 [faktiski: 1694].
- VLH1685** – *Vermehrtes Lettisches Hand=Buch..* Rīga: Druckts und verlegts Jhro HochFürstl: Hoff=Buchdrucker George Radetzky, 1685.
- VIV 2000** – Ādamsons, Eduards; Kagaine; Elga. *Vainīžu izlokšnes vārdnīca*. 1.–2. sēj. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2000.
- VPSV 2007** – *Valodniecības pamatterminu skaidrojošā vārdnīca*. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2007.
- WBN** – *Wörterbuchnetz*. Pieejams tiešsaistē: <http://woerterbuchnetz.de/> [skatīts 18.02.2016.].
- Zemzare 1961** – Zemzare, Daina. *Latviešu vārdnīcas (līdz 1900. gadam)*. Rīga: Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas izdevniecība, 1961.

Renāte SILIŅA-PINĶE

**LEKSISKO ĢERMĀNISMU DATUBĀZE:
IZVEIDES PROBLĒMAS UN RISINĀJUMI
(PROJEKTA „KULTŪRU MIGRĀCIJA LATVIJĀ”
IETVAROS)¹**

**The Database of Germanic Loanwords in Latvian:
Problems and Solutions
(within the Project “Migration of Cultures in Latvia”)**

Summary

This article describes the objectives, structure and contents of the database of Germanic loanwords in Latvian. Its creation was prompted by the joint project “Migration of Cultures in Latvia” (2014–2017) where several institutes of the University of Latvia cooperated. The researchers of the Latvian Language institute were focusing on different kinds of language contacts, including contacts between Latvian and German – and especially on lexical borrowings from German into Latvian. The database was first created for the needs of the project, but it can be used for many other purposes as well. For the time being, it includes lexemes starting with the letters *a, ā, f, g* un *ģ*.

The sources used in the elaboration of this database are three fundamental works on lexical Germanisms in Latvian (Jordan 1995; Sehwers 1918; Sehwers 1953); three dictionaries that explicitly show the origin and source language of words (LEV; LVSV; ME and EH), and several smaller studies in Latvian dialectology and Latvian language history.

The structure of the database consists of eight information fields: the standardised form of the word, the meaning of the lexeme, the form found in authentic sources, the information about its origin, the diachrony, the areal-linguistic and sociolinguistic data, other references, and project comments. This article describes each of these fields in detail, highlighting the most typical problems and the areas that still need to be studied. The article thus points out the necessary future directions of research that were formulated during the work on the database.

Keywords: history of language, Latvian language, Middle Low German language, German language, lexis, Germanisms, database

¹ Raksts izstrādāts LZP sadarbības projektā „Kultūru migrācija Latvijā”.

Ievads

Lai gan ģermānismi latviešu valodniecībā ir diezgan bieži lietots termins un tie ir pieminēti daudzu valodnieku darbos, lielākoties tie nav bijuši pētījumu galvenais objekts. Tieši ģermānismiem veltītu pētījumu nav daudz, un plašākie no tiem turpmāk rakstā tiks minēti.

Šā raksta mērķis ir topošās ģermānismu datubāzes apraksts un tās veidošanas gaitā radušos problēmu un to iespējamo risinājumu izklāsts. Īsumā tiks aprakstīti datubāzes izveides mērķi, jēdziens *leksisko ģermānismu datubāze*, kā arī datubāzes struktūra un tās veidošanas problēmas.

1. Leksisko ģermānismu datubāzes veidošanas iemesli

Leksisko ģermānismu datubāzes veidošanas katalizators ir 2014. gadā uzsāktais Latvijas Zinātnes padomes finansētais četrpadsmit gadu sadarbības projekts Nr. 660/2014 „Kultūru migrācija Latvijā”, ko akadēmiķa Viktora Hausmaņa vadībā īsteno četri Latvijas Universitātes humanitārie institūti: LU Literatūras, folkloras un mākslas institūts, LU Latviešu valodas institūts, LU Filozofijas un socioloģijas institūts, LU Latvijas vēstures institūts. Pētījums tiek veikts trīs dažādās dimensijās:

- 1) skatījums uz kultūru migrāciju to kustības virzienā uz Latviju un no Latvijas, t. i., latvieši tiek aplūkoti gan kā jaunu kultūras impulsu uztvērēji un adaptētāji, gan kā jaunu kultūras impulsu radītāji un izplatītāji;
- 2) četru virzienu skatījums, par kura pamatu izmantots debespūšu arhetips – ziemeļi/dienvidi un austrumi/rietumi, tādējādi pētnieku uzmanības lokā ietverot kultūras ģeogrāfijas jautājumus;
- 3) hronoloģiskais skatījums, kas ļauj konstatēt abu iepriekš minēto dimensiju likumsakarības un dinamiku vēstures gaitā.

Valoda ir viens no svarīgākajiem kultūras migrācijas nesējiem un arī nozīmīgākā tās lieciniece. Plašajā telpā starp pastāvīgo un mainīgo valodā LU Latviešu valodas institūta pētnieki šajā projektā pievēršas tieši mainīgajam, analizējot tos leksikas slāņus, kas ir radušies kultūru migrācijas procesos un, iekļaudamies latviešu valodas sistēmā, ir apstiprinājuši elastīgās stabilitātes principu. Par pētījuma pamatu izvēloties debespūšu modeli, projekta izpildes laikā tiek analizēti leksiskie aizguvumi no somugru, ģermāņu un slāvu valodām, kā arī savstarpējie baltu valodu aizguvumi, iespēju robežās ieskicējot arī pretējo kustības virzienu.

Katram virzienam neapšaubāmi ir apjomīga pētniecības vēsture. Ģermānismiem to projekta ietvaros ir apzinājusi, sistematizējusi un izvērtējusi Ineta Balode.² Viņas analīze apstiprina iepriekš zināmu, bet īpaši neaktualizētu faktu, ka, lai gan dažādu pētnieku darbos ģermānismi ir analizēti vai vismaz pieminēti, tas nav noticis pēc vieniņiem principiem un kritērijiem, tāpēc var teikt, ka vispusīgs ģermānismu izvērtējums, kas ņemtu vērā gan to diahrono, gan areālo (diatopisko), gan sociolingvistisko (diatrātisko) izplatību, līdz šim nav veikts. Projektā iesaistītie pētnieki uzskatīja, ka šāda izvērtējuma veikšanai vispirms ir nepieciešams mērķtiecīgs esošo (un senāk eksistējušo) ģermānismu apkopojums – datubāze, tāpēc tika uzsākta tās izstrāde, apzinoties, ka viena četrģadu projekta ietvaros šāds darbs nav paveicams, un to drīzāk varētu saukt par datubāzes prospektu, kas būs pietiekams projekta tiešo mērķu izpildei un, cerams, dos arī ierosmi turpmākam darbam.

Sākot darbu pie elektroniskas leksisko ģermānismu datubāzes izstrādes, primāri bija jāatrisina trīs principiāli jautājumi:

- 1) terminoloģiskais – ko datubāzes kontekstā saprast ar vārdu ģermānisms;
- 2) saturiskais – kuru avotu un/vai pētījumu datus iekļaut, jo, ņemot vērā lielo pētījumu skaitu, kuros ir skarti ģermānismi, tos visus projekta ietvaros aptvert nav iespējams;
- 3) strukturālais – datubāzē iekļaujamās informācijas atlase un strukturēšana, kas cieši saistīta gan ar potenciālo datubāzes saturu, gan ar tās izveides mērķiem.

Turpmāk katrs no šiem jautājumam tiks aplūkots atsevišķi.

2. Ģermānisms datubāzes kontekstā

Vispirms datubāzes ietvaros bija jādefinē termina *ģermānisms* ietilpība. Lai gan pie ģermāņu valodām pieder vai ir piederējis liels skaits valodu, par ģermānismiem latviešu valodniecībā tradicionāli sauc tikai aizguvumus no dažādiem vācu valodas variantiem (VPSV 2007: 137–138), tāpēc datubāzē primāri ir iekļauti aizguvumi no vācu valodas un dažādiem tās reģionālajiem un hronoloģiskajiem paveidiem, piemēram, no viduslejasvācu valodas un baltvācu sārunkvalodas. Noteikti jāuzsver, ka termins *ģermānisms* kā obligātu

² Ar pētījuma rezultātu apkopojumu varēs iepazīties projekta kolektīvajā monogrāfijā „Kultūru migrācija Latvijā”, ko plānots izdot 2017. gadā.

sastāvdaļu neietver sevī vārda ģermāņu cilmi. Tāda tā pārsvarā ir tiešajiem aizguvumiem no kāda vācu valodas paveida, piemēram, *āķis, āliņģis, alzdogs, grants, grāvis* u. c. Daļai aizguvumu vācu valoda ir tikai starpniekvaloda. Tie ir tā sauktie pastarpinātie aizguvumi, to skaitā internacionālisti, kas vācu valodā ir ienākuši no citām valodām, un tiem jau vācu valodā ir aizguvumu statuss, piemēram, *aptiekis, apustulis, ārsts, biete, ģenerālis* u. c.

Pagaidām neatrisināts ir jautājums, vai datubāzē iekļaut hipotētiskos aizguvumus no gotu valodas un ģermāņu pirmvalodas. Pagaidām šādi aizguvumi tiek iekļauti, piemēram, *bruņas, gaume, katls*, iespējams, arī *gatve*.

Datubāzē nav iekļauti tā sauktie subģermānismi – vārdi, kas latviešu valodā no vācu valodas ir ienākuši nevis tieši, bet ar starpniekvalodas (vai vairāku starpniekvalodu) palīdzību. Iekļauti nav arī tādi netiešie ģermānismi kā kalki. Tāpat datubāzes autori šobrīd apzināti ir distancējušies no aizgūto vārdu atvasinājumiem latviešu valodā. Šīs robežas gan ir samērā grūti ievērot, jo ne visu pētījumu autoru dotās aizguvumu ceļu norādes ir konsekventas vai pilnīgas, kā arī ne vienmēr latviešu valodas darinājumi ir nošķirami no, piemēram, daļēji kalkētiem vārdiem, sal., piemēram, vārdus *aplēģerēt* < vlv. *belēgeren* ‘belagern (aplenkt)’ , un *aplēģeris* < lv. *aflēger* ‘Ablager (noliktava)’ (Schwers 1953: 4).

Viena no problēmām ir senāko aizguvumu devjvalodas vai starpniekvalodas noteikšana, jo daudziem vārdiem kā iespējamās devjvalodas dažādos avotos ir minētas vairākas vai atšķirīgas valodas, piemēram, viduslejasvācu, austrumfrīzu un vidusholandiešu valoda, vai kā starpniekvalodas gan vācu, gan krievu valoda. Pēdējā gadījumā nav iespējams izšķirt, vai aizguvums ir ģermānisms vai subģermānisms. Šādi aizguvumi datubāzē ir iekļauti, piemēram:

- 1) vārds *āķis*, kam dažādos avotos kā devjvaloda ir norādīta:
  - a) vlv. *hāke* (Schwers 1918: 141; Schwes 1953: 5), *hake* (ME I 237), *hāke* (Jordan 1995: 53);
  - b) vlv. *hake* vai vh. *haeck*, afri. *hāk* (LEV I 64–65);
- 2) vārds *guldzīt*, kam cilmes skaidrojums ir variantu rinda ar piemēriem no vācu valodas dialektālās leksikas, norvēģu valodas un kāda zviedru valodas dialekta – „entweder zu d. dial. *kolken*, *Kolk*, oder zu norw. *gulka* „aufstossen”, schwed. dial. *gylka* „schlucken, sich erbrechen”” (ME I 677). Vārdnīcas formulējums gan pieļauj iespēju, ka uzskaitījums ietver salīdzinājumu ar iespējami radniecīgiem vārdiem, nevis aizguvumu no kādas no minētajām valodām.

Kā rāda pēdējais piemērs, reizēm vārda aizgūšanas ceļi un/vai devējvaloda ir neskaidri, vai arī gadu gaitā uzskati par tiem ir mainījušies. Šobrīd datubāzē tiek iekļauti visi vārdi, kas vismaz vienā no ekscerpētajiem avotiem ir minēti kā ģermānismi, papildus pievienojot arī informāciju par citiem šajos avotos minētajiem iespējamajiem aizgūšanas ceļiem vai cilmi, piemēram, vārdam *grasis* cilmes minējumos ir gan viduslejasvācu valoda – < vlv. *grosse* (Jordan 1995: 62; Sehwers 1953: 36), gan lejasvācu valoda – < lv. *grosse*³ (EHI 398; atsaucoties uz Johānu Zēveru (Zēvers 1928: 305)), gan slāvu valodas – „wohl aus dem Slavischen” (ME I 638). Savukārt Konstantīns Karulis „Latviešu etimoloģijas vārdnīcā” apkopo visus šos variantus un piedāvā divus aizgūšanas ceļus, kā ticamāko izceļot ceļu caur poļu, vācu, senčehu u. c. valodām no latīņu valodas, bet kā mazāk ticamu pieminot Johāna Zēvera (*Johann Sehwers*) piedāvāto aizgūvumu no viduslejasvācu valodas (LEV I 308–309).

Šajā darba posmā ģermānismi datubāzes kontekstā ir visi tiešie un pastarpinātie aizgūvumi

- 1) no vācu valodas un dažādiem tās reģionālajiem un hronoloģiskajiem paveidiem;
- 2) no kādas senas ģermāņu, piemēram, gotu valodas;
- 3) no ģermāņu pirmvalodas.

3. Datubāzes avoti

Leksiskie ģermānismi latviešu valodniecībā ir diezgan sadrumstaloti skarta joma. Līdzās (pārsvarā samērā seniem) apjomīgiem pētījumiem ir atrodami atsevišķi raksti, vai arī ģermānismi ir aplūkoti kā dialektālo vai vēsturisko valodas pētījumu sastāvdaļa. Datubāzes izveides konceptuālā pieeja paredz, ka pirmām kārtām tā veidojama, balstoties leksikogrāfiskajos avotos un pētījumos, kur ģermānismi norādīti eksplīcīti, t. i., kur kā leksēmas devējvaloda ir norādīts kāds no vācu valodas paveidiem. Tādēļ datubāzes pamatu veido ekscerpti no tieši ģermānismu apzināšanai un analīzei vēltītiem darbiem:

- 1) J. Zēvera 1918. gada disertācija par aizgūvumiem no vācu valodas „Die deutschen Lehnwörter im Lettischen” (Sehwers 1918);
- 2) tā paša autora 1936. gadā izdots un 1953. gadā atkārtoti izdots plašākais valodas un kultūras vēstures pētījums par vācu

³ Literatūrā lv. reizēm tiek lietots kā hiperonīms apzīmējot vairākus lejasvācu valodas attīstības posmus, tāpēc nav izslēgts, ka reizēm apzīmējums lv. ietver sevī arī vlv.

valodas ietekmi uz latviešu valodu „Sprachlich-kulturhistorische Untersuchungen vornehmlich über den deutschen Einfluss im Lettischen” (Sehwers 1953);

- 3) Sabīnes Jordanes (*Sabine Jordan*) 1995. gadā publicētais maģistra darbs par viduslejasvācu valodas aizguvumiem latviešu valodā „Niederdeutsches im Lettischen. Untersuchungen zu den mittelniederdeutschen Lehnwörtern im Lettischen” (Jordan 1995).

Otra datubāzes avotu grupa ir 20.–21. gadsimta vārdnīcas, kurās ir sastopamas iekļauto vārdu aizgūšanas ceļu un cilmes norādes. Tādu latviešu valodā nav daudz:

1) Kārļa Mīlenbaha un Jāņa Endzelīna „Latviešu valodas vārdnīca” (ME) un tās papildinājumi (EH). Lai gan šajā darbā cilmes norādes ir sporādiskas, vārdnīcas vērtība ir lielajā šķirkļu skaitā, kas aptver gan reģionālo, gan daļēji arī vēsturisko leksiku ar atsaucēm uz izplatību un/vai avotu. Tikpat kā nemaz nav pārstāvēti jaunākā laika aizguvumi, piemēram, vārdnīcā nav neviena šķirkļa ar burtiem *f* un *h*. Šo vārdnīcu par pamatu savam pētījumam ir izmantojusi arī S. Jordane (Jordan 1995: 9), ar šeit publicēto informāciju ir papildināta arī J. Zēvera 1936. gada monogrāfija. Šā avota iekļaušana gan ļauj salīdzināt to izmantojušo autoru sniegto ziņu patiesumu, gan arī atklāj gadījumus, kad šeit minētie ģermānismi nav atraduši vietu turpmākajos pētījumos.

2) K. Karuļa „Latviešu etimoloģijas vārdnīca” (LEV). Tajā ietvertu aizguvumu skaits gan nav liels. Iekļauti pārsvarā ir senākie aizguvumi, toties ir dotas norādes par dažādu pētnieku viedokļu atšķirībām aizgūšanas ceļu un cilmes noteikšanā, kā arī hronoloģiski atšķirīgi viedokļi;

3) Ojāra Buša un Vinetas Ernstsones „Latviešu valodas slenga vārdnīca” (LVS SV 2006), kas aptver 20. gadsimta otrās puses un 21. gadsimta sākuma neliterāro latviešu valodas leksiku (LVS SV 2006: 7–8). Attiecībā uz aizguvumu devējvalodas norādēm tā ir gan ļoti pieticīga, gan arī nekonsekventa. Tās vērtība ir citās vārdnīcās neiekļautās, neliterārās leksikas vienības. Datubāzes izveidē ir izmantotas tās leksēmas, kurām ir norādīta aizgūšana no vācu valodas.

Pēc minētajos pētījumos un vārdnīcās ietvertu leksēmu apkopojuma datubāze tiek papildināta arī ar ģermānismiem no dažādiem mazāka apjoma pētījumiem, pārsvarā latviešu dialektologu un valodas vēstures pētnieku, piemēram, Ilgas Jansones (Jansone 2003), Inetas Kurzemnieces (Kurzemniece 2008), Benitas Laumanes (Laumane

1973), Silvijas Raģes (Raģe 2003) un K. Karuļa (Karulis 1996), Artura Ozola (Ozols 1968), Silvijas Pavidis (Pavidis 1996), Dainas Zemzares (Zemzare 1961) u. c. autoru, darbiem.

Datubāzes veidošana tika sākta ar S. Jordanes pētījumu, to pilnībā ekscerpējot. To paveicot, varēja jau secināt, ka potenciālais ģermānismu un līdz ar to arī apstrādājamā materiāla apjoms pārsniedz projektam atvēlēto laiku. Tāpēc tika nolemts veidot reprezentatīvus datubāzes fragmentus, ekscerpējot atsevišķas alfabēta daļas. Tam tika izvēlētas vienības ar sākumburtiem *a, ā, f, g, ģ*, tādējādi aptverot leksēmas gan ar sākuma patskani, gan līdzskani, gan ar latviešu valodai raksturīgo palatālo līdzskani, kā arī ar latviešu valodā samērā jaunu (kopš 19./20. gadsimta) skaņu (un līdz ar to arī burtu) – līdzskani *f*.

4. Datubāzes struktūra

Nākamais risināmais jautājums bija par datubāzes struktūru, t. i., par iekļaujamo informāciju un tās strukturēšanu. Apzinot turpmākajai pētniecībai būtiskās pozīcijas, piemēram, informācijas publicēšanas avotu, aizguvuma nozīmes skaidrojumu, cilmi, ziņas par vārda izplatību u. c., izdalījām astoņus informācijas laukus:

- 1) normalizētā forma;
- 2) leksēmas nozīme;
- 3) avotos atrodamā forma;
- 4) cilmes norādes;
- 5) diahronija;
- 6) areāllingvistiskie un sociolingvistiskie dati;
- 7) citas atsauces;
- 8) projekta komentāri.

Katrā no šiem laukiem joprojām ir savas neatrisinātas problēmas. Turpmāk katrs no tiem tiks aprakstīts atsevišķi.

4.1. Normalizētā forma

Nosaukums *normalizētā forma* tika izvēlēts, jo jēdziens *rakstu valodas forma* daudzām datubāzē ietvertajām leksēmām nebija īsti piemērojams. Daļa leksēmu nekad nav bijušas rakstu valodas daļa, tās ir vai nu piederīgas tikai dialektālajai, vai sarunvalodas, vai pat slenga leksikai, piemēram, lemmas *ālavejs, alcers, gņēgāt, grazāties, abzace, akurāt, gapele* u. c. Daļa avotos minēto leksēmu ir arhaismi ar nekonekventu pierakstu, nereti tikai vecajā ortogrāfijā, piemēram,

lemmas *aber*, *ādelers* (oriģinālā *Ahdelers*), *grēvine* (oriģinālā *Grehwinne*). Šādi vārdi datubāzes pirmajā sadaļā ir atveidoti rakstu valodai tuvinātā rakstībā, pārceļot tos mūsdienu ortogrāfijā. Divskanis *uo* ir atveidots atbilstoši mūsdienu rakstībai kā *o*, izrunu (ja tā avotā ir fiksēta) norādot kvadrātiekvāš aiz vārda, piemēram, lemmas *ādogs* [*uo*] vai *grope* [*uo*].

Tiem vārdiem, kuru kā ģermānismu statuss datubāzes sastādītājiem šķita maz ticams, priekšā ir likta jautājuma zīme, piemēram, *?gaigt*, *?gasts*, *?gatve*. Šiem vārdiem ekscerpētajos avotos to ģermāniskā cilme vai aizgūšanas ceļš ir vai nu minēts kā hipotētisks, vai arī tikai kā vecākā, pēc jaunāku pētījumu autoru domām, novecojusī un nepamatotā versija (sk. 1. tabulu).

1. tabula. Iespējamo ģermānismu piemēri datubāzes struktūrā

Normalizētā forma	Leksēmas nozīme	Avotos atrodamā forma	Cilmes norādes
?gaigt	heftig begehren (ME I 584)	–	sal. got. <i>faihugeigō</i> ‘Habsucht’ (ME I 584)
?gasts	viesis (LVSV 2006: 168)	–	1) < v. <i>der Gast</i> (LVSV 2006: 168) 2) laikam no kr. <i>гостъ</i> (ME I 608)
?gatve	ein zu beiden Seiten eingezäunter Weg, Viehweg; die Gasse (ME I 609)	U ‘Durchgang, Fahrwasser’ (ME I 609)	1) no ģerm. val. (Būga, E, Frenkel, Kluge) vai 2) baltu (kuršu) cilme (LEV I 294–295) 3) wohl aus dem Germanischen (vgl. got. <i>gatwō</i> ‘Gasse’) (ME I 609)

4.2. Leksēmas nozīme

Leksēmas nozīme tiek dota latviski vai vāciski, atbilstoši avotā sniegtajai. Ja kādai leksēmai ir fiksētas vairākas nozīmes, tās ir izdalītas atsevišķi, tāpat arī par tām sekojošā informācija citās sadaļās. Piemēram, vārdam *ābece* ir fiksētas nozīmes ‘mācības grāmata lasītprasmes apgūšanai’ un ‘alfabēts’ (sk. 2. tabulu). Ja avotā ir norādīts, ka par aizguvumu ir uzskatāma tikai viena no nozīmēm, bet pārējās ir radušās jau latviešu valodā, tad datubāzē ir ietverta tikai šī eksplīcīti norādītā nozīme.

2. tabula. Ģermānisma *ābece* nozīmes un avotos atrodamās formas datubāzes struktūrā

Normalizētā forma	Leksēmas nozīme	Avotos atrodamā forma
ābece	- das ABC-Buch (ME I 234; Schwers 1918:141; Schwers 1953: 5) - mācības grāmata lasītprasmes apgūšanai (LEV I 53)	<i>Ahbize</i> L II 3 (Schwers 1953: 5) V (LEV I 53)
–	alfabēts (LEV I 53)	L II 5, St II 4, St I 1 (LEV I 53)

4.3. Avotos atrodamā forma

Šajā sadaļā ir atspoguļoti ekscerpētajos avotos minētie senākie vārdu fiksējumi (ja tie ir doti nepārveidotā rakstībā) vai (saīsinātā formā) minēti avoti, kuros šis vārds ir sastopams. Šobrīd tie pārsvarā ir LEV, kā arī Zēvera (Schwers 1918, 1953) un Zemzares (1961) darbos minētie 16.–18. gadsimta teksti un 17.–19. gadsimta vārdnīcas. Ja vārdam ir vairākas nozīmes, katrai no tām šī informācija tiek dota atsevišķi, piemēram, vārdam *ābece* nozīme ‘mācības grāmata lasītprasmes apgūšanai’ ir fiksēta Jākoba Langes vārdnīcā formā *Ahbize* (Schwers 1953: 5) un Krišjāņa Valdemāra vārdnīcā (LEV I 53), bet nozīme ‘alfabēts’ – J. Langes un Gotharda Frīdriha Stendera vārdnīcās (LEV I 53) (sk. 2. tabulu).

Šī sadaļa projekta ietvaros nav mērķtiecīgi izvēsta. Turpmāko pētījumu gaitā to, protams, būtu vērtīgi papildināt ar oriģinālo avotu formām.⁴ Tādā gadījumā būtu arī jādomā par ietveramo vārdu skaitu. Vai minamas būtu tikai senākās formas? 19. gadsimtā ir iespējama liela formu daudzveidība, kas ir maz apzināta.⁵ Domājot par ģermānismu fiksējumiem mūsdienās, diskutējams būtu jautājums, ko uzskatīt par autentisku avotu. Šīs ir tikai dažas no šobrīd apzinātajām, bet līdz šim neatrisinātajām problēmām.

4.4. Cilmes norādes

Šīs sadaļas nosaukums tikai aptuveni atspoguļo tās saturu, bet tā īsuma dēļ tas šobrīd nav nomainīts. Šeit ir nosauktas ekscerpētajos

⁴ Vēlama tālākā nākotnē būtu sasaiste ar „Latviešu valodas seno tekstu korpusu” (skat. <http://www.korpuss.lv/senic/toc.jsp>) vai „Latviešu valodas vēsturisko vārdnīcu” (elektronisko versiju, pirmos 1000 šķirklus, ir plānots publicēt 2017. gada sākumā).

⁵ Par šo tēmu konferencēs vairākkārt ir referējis Juris Baldunčiks, runājot par dažādu zinātnes jomu (valodniecības, medicīnas u. c.) terminoloģijas attīstību.

avotos minētās devējvalodas. Ja iespējams, ir fiksēta vārda forma un nozīme devējvalodā. Ja kāds no vācu valodas paveidiem ir starpniekvaloda, plašākas aizgūšanas ceļu norādes parasti nav sniegtas (tās atrodamas devējvalodu etimoloģijas vārdnīcās). Nereti šī sadaļa ir ļoti plaša, jo, lai gan devējvalodu vārdu nozīmes ekscerpētajos avotos ir dotas identiskas vai ļoti līdzīgas, vārdu pieraksts bieži ir atšķirīgs, īpaši attiecībā uz dažādām diakritiskajām zīmēm.

3. tabula. Ģermānisma *grāpis* piemērs datubāzes struktūrā

Normalizētā forma	Leksēmas nozīme	Avotos atrodamā forma	Cilmes norādes
grāpis	- Kessel, Grapen (ME I 644; Schwers 1953: 36) - Grapen (Gefäß) (Schwers 1918: 148) - alumīnija katliņš (Raģe 2003: 186)	L II 120, St I 76 (LEV I 308) <i>ta Grahpe</i> 1704 (Schwers 1953: 281)	< vlv. <i>grāpe</i> , arī <i>grōpe</i> ‘Topf, Dreifuß, kleiner als Kessel, mit Henkel oder auch mit Griffen’ (Jordan 1995: 62) < vlv. <i>grāpe</i> (Schwers 1918: 148; Schwers 1953: 36) < vlv. <i>grape</i> (ME I 644) < lv. <i>grāpe</i> (LEV I 308)

Ja ekscerpētajos avotos aizgūvums pārlicecinoši ir skaidrots kā ģermānisms, aizgūšana ir atspoguļota unificēti ar < v./vlv./lv./bv. u. tml. neatkarīgi no ekscerpētā avota valodas (sal. 3. tabulu). Ja avotā tomēr par aizgūvumu ir izteiktas šaubas, tās atspoguļotas, citējot vai tulkojot un citējot avotu, piemēram:

- 1) *ampelēties* – „wohl das deutsche *hampeln*” (ME I 70);
- 2) *ārdēt* – a) sal. lv. *harden* ‘härten’ (Schwers 1918: 142),
b) „wohl aus mnd. *harden* entlehnt” (ME I 241),
c) < lv. *harden* (Schwers 1953: 6; EH I 194),
d) < vlv. *hārden*, *harden* (Jordan 1995: 54).

Pilnībā citēti ir plašāki nozīmes skaidrojumi, piemēram, *aklenīte* – „wohl das aus dem lat. *aquilegia* entlehnte deutsche *Akelei*, volksetymologisch an *akls* angeschlossen” (ME I 62).

Ja latviešu leksēmai tikai viens no aizgūšanas ceļiem ir saistīts ar vācu valodu, īsumā ir minēti arī citi, lai norādītu uz šī aizgūšanas ceļa neskaidrību, piemēram, *glūme* – a) „wohl aus *plūme* unter dem Einfluss von *glums* umgebildet” (ME I 631) un b) baltu cilme; formu un nozīmi varēja ietekmēt vlv. *plūme*, bv. *pflom* (LEV I 302).

4.5. Diahronija

Šajā sadaļā ir ietvertas visas ekscerpētajos avotos fiksētās norādes uz vārda vēsturisko mainību: nozīmju maiņas datējumi, eksplicīti minēts arhaisma vai historisma statuss ekscerpētā darba sarakstīšanas laikā u. tml., piemēram:

- 1) *ak* – ieviesās 17.–18. gadsimtā (LEV I 61) vai
- 2) *ābece* ‘mācības grāmata lasītprasmes apgūšanai’ – Stendera *Bildu ābice* kā nozīmes avots; nozīme iesakņojās 19. gadsimta vidū, bet
- 3) *ābece* ‘alfabēts’ – lieto no 18. gadsimta otrās puses līdz 19. gadsimta beigām (LEV I 53). Šajā sadaļā ietverti arī J. Zēvera marķējumi *rets vai novecojis* (Schwers 1918) un *mūsdienu latviešu valodā nav zināms* (Schwers 1953), kā arī A. Ozola (1968: 11) „no mūsdienu latviešu literārās valodas viedokļa” sniegtās norādes par leksiskajiem aktuālismiem un potenciālismiem⁶ (sal. 1. piemēru 4. tabulā).

Ekscerpētie avoti šai sadaļai sniedza visai maz informācijas. Bez jau minētajām sistemātiskajām J. Zēvera norādēm, komentāriem LEV un A. Ozola pētījumā, citos avotos informācija par diahroniju ir sporādiska (sal. 2. un 3. piemēru 4. tabulā).

4. tabula. Diahronijas norādes ģermānismu datubāzē

Normalizētā forma	Leksēmas nozīme	Avotos atrodamā forma	Cilmes norādes	Diahronija
ālavejs, ālava (EH)	- Aloe (Schwers 1918: 141; Schwers 1953: 6) - eine Art Zimmerblume (EH I 193)	U I 2 (Schwers 1953: 6)	1) < vlv. <i>alowē</i> (Schwers 1918: 141) 2) < vlv. <i>alowe</i> (Schwers 1953: 6) 3) < v. <i>Aloe</i> (EH I 193)	rets vai novecojis (Schwers 1918: 141) „aktuālists”, t. i., lietots noteikta laika literārajā valodā (Ozols 1968: 13)

⁶ Vairāk par to sk. Ozols (1968, 11–12). Šī informācija gan daļēji saistāma arī ar 4.6. nodaļā skatīto vārdu izplatību, jo, ja „aktuālisti ir vārdi, kas lietojami kāda laika vispārparazīstamajā literārajā valodā”, tie šajā laikā ir traktējami kā sociāli nemarkēti.

andele	- Handel (Schwers 1918: 141; Sehwers 1953: 6) - tirdzniecība, pārdošana; darījums, vienošanās; negodīgs business u. c. (LVSV 2006: 26)	<i>andels</i> Elg 152 (Schwers 1953: 3)	1) < v. <i>Handel</i> (Schwers 1918: 141) 2) < vlv. <i>handel</i> (Schwers 1953: 3) 3) < v. <i>der Handel</i> (LVSV 2006: 26)	K. Valdemārs 1879. gadā aizstāj ar vārdu <i>tirdzniecība</i> (Zemzare 1961: 312)
grāvis	Graben (ME I 645; Sehwers 1918: 148; Sehwers 1953: 36)	Lettus 79, Elg 468, Lj 81 (LEV I 310)	1) < vlv. <i>grāve</i> (Jordan 1995: 63; Sehwers 1918: 148; Sehwers 1953: 36) 2) < vlv. <i>grave</i> (ME I 645) 3) < vlv. vai vh. <i>grave</i> (LEV I 310)	aizgūts līdz 16. gadsimtam, kad fiksēts uzvārds [Blese 1929, 179], ir 17. gadsimta vārdnīcās (LEV I 310)

4.6. Areālingvistiskie un sociolingvistiskie dati

Paralēli informācijai par leksēmu izplatību laikā tika apkopota arī avotos sniegtā informācija par to izplatību telpā un sociālajos slāņos, proti, areālingvistiskie un sociolingvistiskie dati. Šajā sadaļā ir atspoguļotas ekscerpētajos avotos ietvertās norādes par leksēmu reģionālo izplatību, piemēram:

- 1) *ādaks* (ME), *ādogs* [uo] (EH), *āduags* (Schwers) – Dundaga (ME I 236), Džūkste (Schwers 1953: 5), Džūkste un Šķibe (EH I 192);
- 2) *arnakāja* – Sunākste (EH I 130);
- 3) *gņēgāt* (arī *ņēgāt*) – Bērzaune, Lubāna (ME I 634);
- 4) *grencis* – kursenieku vārds (Zemzare 1961: 171).

Tāpat šeit atspoguļojas informācija par leksēmu izplatību sociālajos slāņos, t. i., informācija par to, vai vārds ir vai nav literārās valodas elements, kā arī – vai pieder pie nenormētās leksikas, slenga, piemēram:

- 1) *adresierēt* – internacionālisms < v. [K. Valdemāra vārdnīca] (Zemzare 1961: 308);

- 2) *andele* – nav literārās valodas vārds (Sehwers 1918: 141), slengs (LVSV 2006: 26), nevēlams v. aizguvums mūsdienu valodā (Kušķis 2006: 17);
- 3) *āņķins* – nav literārās valodas vārds (Sehwers 1918: 141); literārā valodā nelietots (Zemzare 1961: 452);
- 4) *avkāts* – „aktuālisms”, t. i., lietots noteikta laika literārajā valodā (Ozols 1968: 13).

Informāciju par reģionālo izplatību, t. i., pagastiem, kuros vārds ir zināms, samērā bieži norāda ME un EH, īpaši, ja vārds fiksēts dažādās formās. Kā sociāli marķēti ir izdalīti visi vārdi no „Latviešu valodas slenga vārdnīcas”, kā arī vārdi, kuriem J. Zēvers ir pievienojis piezīmi *nav literārās valodas vārds* – „volkstümliche, aber nicht literarische Formen” (Sehwers 1918). Jāatzīst gan, ka pēdējā norāde nav viennozīmīgi interpretējama, jo literārā valodā nelietots vārds var būt vai nu sociāli, vai areāli marķēts, bet norāde šo informāciju nesniedz. Tā kā autors savā darbā neanalizē izlokšņu vārdus, šāda tipa piemēri piesardzīgi tomēr uzskatīti par sociāli marķētu leksiku.

Abas šīs grupas nav plaši pārstāvētas nevienā no vārdnīcām, bet uz vārdu lietojumu kādā no tām reti un sporādiski tiek eksplicīti norādīts. Turklāt, tā kā apjomīgākie ģermānismu pētījumi ir sarakstīti 20. gadsimta pirmajā pusē, ir skaidrs, ka sniegtā informācija, no mūsdienu pozīcijām skatoties, ir novecojusi un drīzāk uztverama kā vēsturiski sociolingvistiska. Lai šo sadaļu aizpildītu ar aktuālu informāciju, būtu nepieciešami ļoti plaši sociolingvistiski pētījumi, kādi Latvijā šobrīd netiek veikti.

4.7. Citas atsauces

Šajā sadaļā ir ietvertas norādes uz pētījumiem, kuros leksēma ir fiksēta kā ģermānisms, bet plašāka informācija par to netiek sniegta. Tādā gadījumā ir norādīts tikai avots un lappuse. Tāpat šeit iekļautas norādes uz negaidītu devējvalodas vārda norādes trūkumu kādā avotā, piemēram, ka leksēmām *grāveris*, *grāvelis* ME (I 644) un J. Zēvera darbā (Sehwers 1918: 148) nav norādīta devējvaloda. Tas darīts, lai vēlāk, datubāzes lietošanas gaitā, par šo ierakstu trūkumu nerastos šaubas un tos nevajadzētu atkārtoti pārbaudīt. Šeit fiksētas arī dažādas citas, ekscerpētajos avotos fiksētas, bet iepriekšējās sadaļās tematiski neiederīgas norādes un komentāri, piemēram:

- 1) *alata* – *alata*, *ālata*, *alate*, *ālate*: īsais *a* atspoguļo rakstību, garais – izrunu (Laumane 1973: 71);
- 2) *geldēt* – lietojams tikai ar negatīvu nozīmi (Kušķis 2006: 177).

4.8. Projekta komentāri

Šajā sadaļā ir ievietoti darba gaitā radušies datubāzes sastādītāju komentāri. Ļoti būtisku šo komentāru daļu veido novērojumi par saistību starp leksēmām, gan citos šķirkļos atrodamām, gan datubāzē neietvertām, piemēram, vārdam *gābele* ir komentāri:

1) sal. *gafele* (2. nozīme) un *gapele*;

2) sal. arī *gābelēt*, *uzgābelēt* LVSV.

Pirmais komentārs norāda uz citiem šķirkļiem, kur identiskas nozīmes leksēma fiksēta citā formā. Iespējams, ka turpmākā darba gaitā būtu jādomā par šāda veida leksēmu apvienošanu vienā šķirklī. Tas gan ne vienmēr ir vēlams vai pat iespējams, jo arī ļoti līdzīgu latviešu valodas formu pamatā var būt atšķirīgi vācu valodas vārdi, piemēram, lejasvācu vai augšvācu valodas paveidos. Otrais komentārs savukārt norāda uz LVSV ietvertajiem fiksētā ģermānisma atvasinājumiem latviešu valodā, kurus tika nolemts neiekļaut datubāzes struktūrā.

Tā kā cilmes norādes, kā jau iepriekš minēts, ekscerpētajos avotos bieži ir norādītas nekonsekventi un sporādiski, dažu vārdu neiekļaušana šo apsvērumu dēļ šķita apšaubāma. Arī tas atspoguļojas datubāzes autoru komentāros pie radniecīgiem vārdiem. Piemēram, pie vārda *ģeķība* ir komentārs, ka ME (I 695) ir sastopams vārds *ģeķuot*, bet bez cilmes norādes.

Daļēji ir ietverta avotos fiksētā vārda skaidrošanai nepieciešamā kultūrvēsturiskā informācija. Piemēram, pie leksēmas *glāze* kā komentārs ir ievietota informācija par vārdu *stikls* – latv. < senkr. < got., iespējams, pirms 1200. gada (Sehwers 1953: 285).

Daļa komentāru ir mūsdienu valodas lietotāja vērojumi un piebildes pie teju 80–100 gadus seniem datiem, lai vērstu uzmanību uz valodas mainību un, turpmāk strādājot ar materiālu, to neaizmirstu. Piemēram, leksēmai *grunts* (arī *grunte*) ir pievienotas piebildes „mūsdienās ir kā termins” un „LVSV (2006: 177) tikai frazeoloģisms *noiet uz grunti*”. Pirmā piebilde ir kā reakcija uz J. Zēvera viedokli (Sehwers 1918: 148), ka *grunts* ir neliterārs vārds. Saistībā ar leksikas attīstības tendencēm ir radies arī jautājums pie leksēmas *gruntēt* ‘gründen, ein Fundament legen (dibināt, ielikt pamatus)’ (ME I 666) – „Kad parādās mūsdienu nozīme ‘uzlikt pamatkrāsu’?”.

Datubāzes sastādītāju komentāri ir kā grāmatzīmes, kas norāda uz kādu problēmu vai jautājumu, pie kura būtu vērts atgriezties.

5. Daži vērojumi

Veidojot gan datubāzes struktūru, gan saturu, ir uzkrājies daudz interesantu, pārdomas un turpmāko pētniecisko domu raisošu novērojumu. Daži fakti atklājās tieši dažādo avotu informācijas apkopošanas rezultātā, bet vēl vairāk bija tādu gadījumu, kad apkopotā informācija skaidri norādīja uz trūkstošiem pētījumiem gan valodas vēstures jomā, gan vēl jo izteiktāk mūsdienu un vēsturiskajā sociolingvistikā.

Viena no jomām ir dažādi interpretētais leksēmu aizgūšanas laiks, proti, vienai leksēmai dažādos avotos kā devējvalodas var būt norādīti dažādi vācu valodas paveidi, gan vlv., gan lv., bv., gan arī vienkārši vācu valoda. Piemēram, vārda **ak** cilmi dažādi autori saista gan ar vlv. (Jordan 1995: 53), gan vācu valodu (Schwers 1918: 141; Schwes 1953: 1; LEV I 61). Ņemot vērā „Latviešu etimoloģijas vārdnīcā” (LEV I 61) ietvertu informāciju par leksēmas aizgūšanas laiku un vēsturisko attīstību, to ir grūti saukt par aizgūvumu no viduslejasvācu valodas.

Reizumis vārdi, kurus J. Zēvers (Schwers 1918) atzīst par retiem vai novecojušiem, vai par literārajai valodai nepiederošiem, pēc pusgadsimta, tieši pretēji, tiek raksturoti kā „rakstu valodā ieviesušies aizgūvumi”, piemēram, **ākis** (Schwers 1918: 141; Zemzare 1961: 442) vai **grundulis** (Schwers 1918: 148; Zemzare 1961: 444). Citi šādi vārdi ir atraduši pastāvīgu mājvietu latviešu valodas izloksnēs un/vai sarunvalodā, piemēram, **andele** (sal. 2. piemēru 4. tabulā, kā arī Schwes 1918: 141; LSV 2006: 26; Kušķis 2006: 17). Nereti var novērot, ka vārdi, kas nav atzīti par literārajai valodai piederīgiem, ir fiksēti gan slenga, gan dažādu izlokšņu vārdnīcās, t. i., nav nošķirama leksēmu areālā (diatopiskā) un diastrātiskā izplatība, piemēram, vārds **geldēt**:

- 1) nav literārās valodas vārds (Schwers 1918: 147);
- 2) piederīgs slenga leksikai (LSV 180);
- 3) izplatīts Ērgemes, Lugažu un Valkas izloksnēs (Raģe 2003: 186).

Secinājumi

Izveidotā leksisko ģermānismu datubāzes struktūra cenšas aptvert maksimāli plašu informācijas lauku par katru atsevišķu aizgūvumu. Apstrādātās datubāzes vienības atklāj gan daudz nepārprotamu aizgūvumu, par kuriem dažādiem autoriem ir vienots viedoklis, gan arī daudz neskaidru un turpmāk vēl pētāmu gadījumu.

Paralēli mērķim par datubāzes turpmāko papildināšanu un pilnveidošanu svarīgs mērķis būtu arī apkopotā leksiskā materiāla aktualitātes izpēte (izvērtējot šīs leksikas grupas funkcionālo sadalījumu starp standartvalodu, izloksnēm un slengu).

Saīsinājumi

- afrī. – austrumfrīzu
 bv. – baltvācu
 got. – gotu
 ģerm. – ģermāņu
 gr. – grieķu
 kr. – krievu
 lat. – latīņu
 latv. – latviešu
 lv. – lejasvācu
 senkr. – senkrievu
 v. – vācu
 vh. – vidusholandiešu
 vlv. – viduslejasvācu
 < – radies/aizgūts no

Avoti un literatūra

- EH** – Endzelīns, Jānis; Hauzenberga, Edīte. *Papildinājumi un labojumi K. Mūlenbacha Latviešu valodas vārdnīcai*. 2 sēj. Rīga: Kultūras fonda izdevums, 1934–1938, 1946.
- Jansone 2003** – Jansone, Ilga. *Galvas segas un plecu segas: lingvistiskais aspekts latviešu valodā*. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2003.
- Jordan 1995** – Jordan, Sabine: *Niederdeutsches im Lettischen. Untersuchungen zu den mittelniederdeutschen Lehnwörtern im Lettischen*. Bielefeld: Verlag für Regionalgeschichte, 1995. (= Westfälische Beiträge zur niederdeutsche Philologie. Bd. 4).
- Karulis 1996** – Karulis, Konstanfīns. Das verschwundene Baltendeutsch in lettischen Belegen. In: Brandt, Gisela. *Beiträge zur Geschichte der deutschen Sprache im Baltikum*. Stuttgart: Verlag Hans-Dieter Heinz, Akademischer Verlag Stuttgart, 1996, 5–14.
- Kurzemniece 2008** – Kurzemniece, Ineta. *Žogu nosaukumi latviešu valodas izloksnēs*. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2008.
- Kušķis 2006** – Kušķis, Jānis. *Mūsu valoda. Padomi valodas spodrināšanai*. Rīga: Antava, 2006.

- =====
- Laumane 1973** – Laumane, Benita. *Zivju nosaukumi latviešu valodā*. Rīga: Zinātne, 1973.
- LEV** – Karulis, Konstantīns. *Latviešu etimoloģijas vārdnīca*. 2 sēj. Rīga: Zinātne, 1992.
- LVSV** – Bušs, Ojārs; Ernstsone, Vineta. *Latviešu valodas slenga vārdnīca*. Rīga: Norden AB, 2006.
- ME** – Mīlenbahs, Kārlis. *Latviešu valodas vārdnīca. Rediģējis, papildinājis, turpinājis J. Endzelīns. I–IV*. Rīga: Kultūras fonds, 1923–1932.
- Ozols 1968** – Ozols, Arturs. Aizgūtā veclatviešu rakstu leksika un mūsdienu latviešu valoda. *Latviešu leksikas attīstība*. Rīga: Zinātne, 1968, 11.–49.
- Pavidis 1996** – Pavidis, Silvija. Das deutsche Lehngut im ersten lettischen „Katholischen Catechismus“ von 1585. In: Brandt, Gisela. *Beiträge zur Geschichte der deutschen Sprache im Baltikum*. Stuttgart: Verlag Hans-Dieter Heinz, Akademischer Verlag Stuttgart, 1996, 143–152.
- Raģe 2003** – Raģe, Silvija. *Darbu izlase*. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2003.
- Sehwers 1918** – Sehwers, Johann. *Die deutschen Lehnwörter im Lettischen*. Zürich: Universität Zürich, 1918.
- Sehwers 1953** – Sehwers, Johann. *Sprachlich-kulturhistorische Untersuchungen vornehmlich über den deutschen Einfluss im Lettischen*. Berlin: Otto Harrassowitz, 1953₂.
- VPSV 2007** – Skujiņa, Valentīna; Bušs, Ojārs; Joma, Daiga u. c. *Valodniecības pamatterminu skaidrojošā vārdnīca*. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2007.
- Zemzare 1961** – Zemzare, Daina. *Latviešu vārdnīcas (līdz 1900. gadam)*. Rīga: Latvijas PSR Zinātņu Akadēmijas izdevniecība, 1961.
- Zēvers 1928** – Zēvers, J[ohans]. Prof. J. Endzelīna etimoloģijas Mūlenbacha vārdnīcā. *Izglītības Ministrijas Mēnešraksts*. Nr. 10. Rīga: Izglītības ministrija, 1928, 301.–314.

Anitra ROZE

**PĀRDOMAS PAR ZOBĀRSTNICĪBAS
UZŅĒMUMU NOSAUKUMIEM LATVIJĀ.
PĀREDZAMAIS UN NEGAIDĪTAIS**

**The names of dentistry offices in Latvia:
the expected and unexpected**

Summary

This article discusses the names of various types of dentistry offices and clinics in Latvia. The following elements of these names were analyzed:

The nomenclature part or the direct part. This group includes: 1) names where the direct part consists of one lexeme which expresses the specialization, e.g., *zobārstniecība* 'dentistry'; 2) names where the direct part consists of a collocation which expresses the specialization, e.g., *zobārstniecības prakse* 'dentistry practice', *zobārstniecības klīnika* 'dentistry clinic', *zobārstniecības kabinets* 'dentistry office'; 3) names consisting of collocations that include the lexeme *stomatoloģija* 'stomatology', e.g., *stomatoloģijas klīnika* 'stomatology clinic', *stomatoloģijas centrs* 'stomatology centre'; 4) names containing the lexeme *studija* 'studio', e.g., *dentālā studija* 'dental studio'.

The symbolic part or the indirect part. This group includes:

1) names that express the main function of the respective institution. Among them are: a) names consisting of a placename and a denotation of the specialization of the office, b) names consisting of a denotation of the specialization and an indication of the target audience of the service, c) names consisting of a denotation of the specialization and the identifying component, d) names consisting of a personal name and a denotation of the specialization, e) names that do not directly express the main function of the institution, but point to it unmistakably;

2) creative or non-trivial names. Among them are: a) names that evoke positive associations, b) names that imply the number of professionals working in the office, or their initials, c) names (either in Latvian or in other languages, usually English, sometimes in erroneous Latvian) containing words with positive meaning, obviously used as a promise of quality, d) names containing the appellations of fictional creatures related to teeth or medicine, e) names containing the appellations of fictional creatures unrelated to medicine;

3) names containing appellations (real or non-real names) with unclear motivation;

4) acronyms;

5) deceptive names, i.e. ones that associatively invoke a completely different field.

On the whole, the conclusions are that the names of dentistry offices are relatively varied, and most of them contain personal names and lexemes denoting their specification – e.g., “*I. Priednieces zobārstniecības privātklīnika*” ‘private dentistry clinic of I. Priedniece’. Creative names are relatively rare, and there are practically no names containing word-play, archaic words or other kinds of emotionally expressive vocabulary.

Keywords: onomastics, semantics, ergonyms

Ergonīmu jeb uzņēmumu nosaukumu īpašā iezīme ir to dominējošā vizuālā uztveramība. Ergonīmi tiek lietoti ne tikai mutvārdu komunikācijā, bet burtiski atrodas visu acu priekšā – izlikti vispārējai apskatei izkārtnēs, skatlogos, reklāmās, interneta vietnēs u. tml. Pilsētvidē esošie teksti ir izvietoti arī uz sabiedriskajiem transportlīdzekļiem un to salonā, lielveikalos, uz ugunsmūriem, videoreklāmās un vēl daudzās citās vietās. Respektīvi, dzīvojot pilsētā, mūs no visām pusēm apņem milzīgs daudzums visdažādākās vizuālās informācijas.

Papildus tam jāpiebilst, ka ergonīmi kā onomastiskas vienības radušies mākslīgas nominācijas ceļā, savukārt mākslīgā nominācija neizbēgami ir saistīta ar valodas lietotāju radošumu (sk. Starodubceva 2003). Jāpatur turklāt prātā, ka jebkuram no pilsētvidē redzamajiem ēdināšanas, skaistumkopšanas, medicīnas u. c. pakalpojumiem sniedzozo uzņēmumu, arī veikalu, tūrisma firmu u. c. nosaukumiem nenoliedzami piemīt reklāmas funkcija (sk. Starodubceva 2003), resp., to uzdevums ir piesaistīt patērētāju uzmanību tieši viņu sniegtajiem pakalpojumiem, izcelties citu, līdzīgu vidū ar savu unikalitāti, piesaistīt skatienu, raisīt iztēli u. tml. Turklāt ikvienam šādam nosaukumam papildus reklāmas funkcijai ir arī vairākas citas funkcijas – citu starpā estētiskā, īpašuma apzīmēšanas un no citiem īpašumiem diferencējošā funkcija (sk. Emel’janova 2007). Nenoliedzami svarīga loma ir tam, ko nosaukums un šī nosaukuma vizuālais tēls pastāsta par attiecīgo uzņēmumu – vai tas mērķauditorijas acīs ir gaumīgs, pievilcīgs, ar pozitīvu ievirzi, vai rada uzticamības iespaidu, apliecina prestižu, kvalitāti, pieredzi, uzticamību utt. Pēc autores ieskata, vismaz tikpat

būtiski ir spēt pēc nosaukuma noteikt uzņēmuma darbības jomu, kaut gan dažkārt tas var būt apgrūtināši iepriekš neparedzamu iemeslu dēļ, piem., viens veikals ar nosaukumu *Kumode* nodarbojas ar t. s. galantērijas preču, tostarp audumu, tirdzniecību (resp., precēm, kuras varētu glabāt kumodē), savukārt cits veikals *Kumode* pārdod priedes koka mēbeles, to skaitā tieši dažāda veida kumodes (resp., nosaukums tiešā veidā saistīts ar sortimentu), abos gadījumos nosaukums atzīstams par motivētu, tikai motivācija ir atšķirīga.

Sava vieta visā šai daudzveidībā ir arī medicīnas iestāžu un medicīniskos pakalpojumus sniedzošo uzņēmumu nosaukumiem. Ja senāk (piemēram, padomju laikā) medicīnas iestāžu nosaukumi veidoja ļoti vienveidīgu ainu (slimnīcas, poliklīnikas un aptiekas tika atšķirtas pēc to numuriem, piederības noteiktam resoram vai specializācijas (Šmeleva 2013: 127), piemēram, *Rīgas pilsētas 2. slimnīca*, *Bērnu poliklīnika*, *10. poliklīnika*), tagad veselības pakalpojumus sniedzošo uzņēmumu nosaukumu daudzveidība ir visai liela.

Starp visām veselības aprūpes un ārstniecības iestādēm ar īpašu daudzveidību izceļas zobārstniecības pakalpojumus sniedzošo uzņēmumu nosaukumi. Pētījuma tapšanai aplūkoti 468 biznesa katalogā 1188.lv apkopotie Latvijā reģistrēto zobārstniecības klīniku, kabinetu, privātprakšu u. tml. nosaukumi, analizējot tos un apkopojot semantiskās grupās.

Nomenklatūras jeb tiešie nosaukumi

Starp nomenklatūras jeb tiešajiem (Laugale, Šulce 2012: 31) nosaukumiem sastopami vairāku veidu modeļi:

1) nosaukumi, kuru tiešajā daļā ir tikai viena leksēma, kas tiešā veidā norāda specializāciju, piem., *zobārstniecība*,

2) nosaukumi, kuru tiešajā daļā ir vārdkopas ar specializāciju norādošo leksēmu, kas var būt:

a) substantīvs, piem., *zobārstniecība* (*zobārstniecības prakse*, *zobārstniecības privātprakse*, *zobārstniecības klīnika*, *zobārstniecības kabinets*, *zobārstniecības pakalpojumi*, *zobārstniecības centrs*, *privātprakse zobārstniecībā*, atsevišķos gadījumos – *zobārstniecība un mutes higiēna*), *stomatoloģija* (*stomatoloģijas klīnika*, *stomatoloģijas centrs*), retāk – *klīnika* (*Klīnika Zinta*, *stomatoloģiskā klīnika*),

b) adjektīvs *dentāls* (*dentālā studija*, *dentālā dizaina studija*), *stomatoloģisks* (*stomatoloģiskā klīnika*) u. tml.

Bieži nomenklatūriskie nosaukumi sastopami kā simbolisko nosaukumu daļa.

Starp tiem ir:

1) nosaukumi, kurus veido vietvārds un specializācijas apzīmējums, kas nereti sakrīt ar tiešo daļu, resp., jauktie nosaukumi – tiešā un simboliskā nosaukuma kombinējumi, piemēram, *Rīgas zobārstniecība*, *Valmieras zobārstniecība*, *Iecavas zobārstniecība*, *Dobeles zobārstniecības prakses*, *Ziemeļaustrumu Latvijas Mutes veselības centrs*, *Cēsu rajona zobārstniecības poliklīnika*. Reģistrā šie nosaukumi likti pēdiņās, resp., tādējādi identificējami kā simboliski, taču pēc būtības atbilst tiešajiem jeb nomenklatūras nosaukumiem. Šie nosaukumi tiešā veidā nosauc gan uzņēmuma galveno funkciju, resp., darbības jomu, gan arī, vairāk vai mazāk precīzi, – tā lokalizāciju. Atšķirībā, piemēram, no frizētavu un skaistumkopšanas salonu nosaukumiem zobārstniecības uzņēmumu nosaukumu vidū praktiski nav atrodami tādi, kas precīzāk norādītu uzņēmuma atrašanās vietu vai novietojumu, piem., noteiktā ielā, noteiktā adresē, uz stūra vai tml. Vienīgais konstatētais uzņēmums – *Zobārstniecības centrs Brīvības iela 103*. Nedaudz biežāk sastopami nosaukumi, kuri norāda uz atrašanos noteiktā pilsētas rajonā, piem., *Āgenskalna zobārstniecības centrs*, *zobārstniecība Vecrīgā*, *zobārstniecība Pārdaugavā*. Iespējams šī atšķirība veidojusies tādēļ, ka veselības pakalpojumu sniedzēji par primāro uzlūkojuši nozari, specializāciju, nevis atrašanās vietu, kura turklāt, atspoguļota šādā veidā, jebkurā gadījumā 99% gadījumu potenciālajam klientam precīzu adresi nenorāda;

2) nosaukumi, kurus veido specializācijas apzīmējums un norāde uz pakalpojuma adresātu jeb mērķauditoriju, piem., *Ģimenes zobārstniecība*. Par to, vai šajā gadījumā tiešām ir runa par reālu adresātu, varētu diskutēt, taču, ja salīdzinām, piem., ar nosaukumiem *Apģērbi visai ģimenei* vai *Frizētava visai ģimenei*, kur to varētu uztvert vienkārši kā analogu – *apģērbi visiem* vai *frizētava visiem*, šeit tomēr, šķiet, manāma atšķirība – ne visi zobārstniecības uzņēmumi apkalpo gan pieaugušos, gan bērnus, tādēļ šajā gadījumā, iespējams, nosaukumā ietverta norāde uz to, ka konkrētais zobārstniecības uzņēmums sniedz pakalpojumus gan lielajiem, gan mazajiem, resp., patiešām visiem ģimenes locekļiem;

3) nosaukumi, kurus veido specializācijas apzīmējums un identificējošais komponents, konkrētajā gadījumā – kārtas skaitļa vārds, piem., *Pirmā Stomatoloģiskā klīnika*. Tomēr par skaitļa (vai skaitļa vārda) identifikatora lomu dažos gadījumos varētu šaubīties. Tā minētajā gadījumā *Pirmā Stomatoloģiskā klīnika* skaitļa vārda identifikatora loma ir apšaubāma, jo stomatoloģiskās klīnikas ar nosaukumu

Otrā Stomatoloģiskā klīnika nav. Varētu, protams, pieļaut, ka šī ir pati pirmā Rīgā atvērtā stomatoloģiskā klīnika (līdzīgi kā Septītās dienas adventistu Rīgas 1. draudze tiešām ir pati pirmā Rīgā reģistrētā adventistu draudze), tomēr informāciju par to, vai tas tā tiešām ir, atrast neizdevās.

Līdzīga veida nosaukums, tikai bez specializācijas apzīmējuma ir, piem., *Agnese 1*, par kuru sakāms tieši tas pats – skaitlim it kā ir identifikatora loma, tajā pašā laikā tās nav, jo nav zobārniecības uzņēmuma *Agnese 2*. Par nosaukumiem, kuros izmantots skaitlis, rakstījis arī O. Bušs, minot šos nosaukumus kā tādus, kuru motivāciju grūti atšifrēt (Bušs 2014: 357);

4) nosaukumi, kurus veido personvārds un specializācijas apzīmējums. Arī šie klasificējami kā jauktie nosaukumi. Tie, tāpat kā 1) grupas nosaukumi lielākajā daļā gadījumu tiešā veidā nosauc uzņēmuma galveno funkciju, kā arī sniedz precīzāku vai mazāk precīzu norādi par uzņēmuma īpašnieku/īpašniekiem. Atšķiras vienīgi izmantoto personvārdu vai personas identificēšanas modeļi. Šajos nosaukumos personvārda kategorijā lietots:

a) vārda pirmais burts un uzvārds, piem., *I. Priednieces zobārniecības klīnika*, *Dz. Ozoliņas zobārniecības kabinets*, *D. Auces privātprakse zobārniecībā*;

b) pilns vārds un uzvārds, piem., *Lailas Krūmiņas zobārniecības prakse*, *Jūlijas Katkevičas zobārniecības prakse*. Retos gadījumos vērojams arī apgriezts modelis, kas īsti neatbilst latviešu valodas normām, piem., *Gija Ābele – ārsta prakse zobārniecībā*.

c) apzīmējums *Dr.* un uzvārds, piem., *Dr. Svečņikovas zobārniecības privātprakse*;

d) apzīmējums *Dr.*, vārda pirmais burts un uzvārds, piem., *Dr. B. Lazdānes zobārniecības privātprakse*;

e) apzīmējums *Dr.*, pilns vārds un uzvārds, piem., *Dr. Iļjas Gogišvili zobārniecības prakse*;

f) tikai uzvārds, piem., *Šmitu zobārniecība*, *Kristapsonu zobārniecība*, *Veites zobārniecības kabinets*, *Lipskas un Pa-plauskas zobārniecības privātprakse*, *Ņemcevu ģimenes prakse*;

g) tikai vārds vai vārdi, piem., *Agneses zobārniecība*, *Daces un Signes zobārniecības privātprakse*, *Klīnika Zinta*.

Šāda veida nosaukumi, un tas nav pārsteigums, veido lielāko zobārniecības uzņēmumu nosaukumu daļu. Tie klasificējami kā nosaukumi, kuros izmantots tiešās pašreprezentācijas princips (Pošeiko 2015: 150). Reālu personvārdu izmantojums nosaukumos vispār un

arī konkrēti zobārstniecības uzņēmumu nosaukumos veic gan identificējošo, gan piederības norādes, gan arī reklāmas funkciju (Trapeznikova 2009: 108), resp., ja īpašnieks ir devis uzņēmumam savu vārdu, tad viņš uzņemas atbildību gan par kvalitāti, gan rezultātu. Pēdējais gan, šķiet, vairāk attiecināms uz piemēriem no a) līdz f), savukārt g) grupas nosaukumi šķiet vairāk simboliski, tādējādi tajos identificējošā funkcija ir mazāk izteikta.

Kvazisimboliskie nosaukumi

Ir nosaukumi (piemēram, *Dr. Evald*), kas pirmajā brīdī šķiet iekļaujami kādā no iepriekšminētajām vai līdzīgā grupā, tomēr atzīstami par kvazisimboliskiem, ar uzņēmuma īpašnieku vai uzņēmumā strādājošo ārstu vārdiem vai uzvārdiem nesaistītiem (vismaz, cik iespējams izsekot) nosaukumiem. Tos parasti veido tikai personvārds bez specializācijas apzīmējuma, un šajos nosaukumos gan piederības norāde, gan reklāmas funkcija šķiet vēl mazāk izteikta. Šai kategorijā atrodami gan sieviešu, gan vīriešu personvārdi ar vai bez papildu identificējošiem komponentiem; vienā gadījumā konstatēts uzvārds, vienā – vārds un uzvārds, turklāt latviešu valodai neatbilstošā pareizrakstībā (piem., *Elizabete, Ansis, Ivija, Gunta, Līze K, Pētersons, Omar Nadžib*).

Līdzās nule aprakstītajiem kvazisimbolisko nosaukumu vidū ir arī tādi, kuri tieši nenosauc uzņēmuma galveno funkciju, tomēr nepārprotami norāda uz tā darbības jomu.

Lielākā daļa šo nosaukumu ietver komponentu *dent-* (no latīņu ģen. *dentis* ‘zoba, zobu’). Starp tiem ir gan pseidovārdi, gan nosaukumi ar semantiski identificējamiem latviešu vai kādas citas valodas elementiem, piemēram, *Pro dental, Dentamix, Dentrinum, Eirodent, Perladents, Diadents, Royal Dent, ReDent, Neodent, Alidents, Adenta*. Vienā gadījumā nosaukumā konstatēta komponenta *denta* un personvārda kombinācija – *Ingadent*, vēl vienā – komponenta *dent* un vietvārda kombinācija, *LiepaDent* (uzņēmums atrodas Liepājā).

Neliela daļa nosaukumu veidota ar komponentu *den*, piem., *Denix, Dens – I, Dens & Co*, tomēr nevar droši apgalvot, ka šai gadījumā *den* ir daļa no *dent, dentis* vai tml., vai arī kas cits, piem., daļa no personvārda.

Dažu nosaukumu veidošanā izmantots attiecīgās profesijas nosaukums angļu valodā (*dentist*), piem., *Dentist – T*, atsevišķos gadījumos sastopami šo vārdu latviskojumi (?), pievienojot galotni *Dentista, Dentists*.

Komponents *stoma-* (grieķu *stoma* ‘mute’), kas arī, šķiet, būtu loģiski prognozējams saistībā ar zobārstniecības uzņēmumu nosaukumiem, konstatēts tikai dažos gadījumos – *Stoma, Stomadent*, un, kā jau varētu paredzēt, *Stomatologs*.

Tikai vienā gadījumā izdevies konstatēt nosaukumu ar komponentu *oral* (angļu ‘mutes’) – *K Orals*.

Nedaudz lielākā skaitā sastopami nosaukumi ar komponentu *med-* (no *medicīna*), piem., *Medika, Medent, Medline, Medasko, Mentamed, Auri Med, Lesmed*, bet kā ļoti reti sastopami minami nosaukumi ar komponentu *zobs*, piem., *Zobu nams*. Atsevišķos gadījumos komponents *zobs* sastopams turpmāk aplūkotajās nosaukumu grupās (*Lauvas zobs, Zobu feja*).

Daļu kvazisimbolisko nosaukumu veido nosaukumi, kuros ietvertas burtu abreviatūras kombinācijā ar uzņēmuma pamatfunkcijas apzīmējumu, piem., *US privātp prakse, KV zobārstniecība*.

Simboliskie jeb netiešie nosaukumi

Zobārstniecības uzņēmumu simboliskie jeb netiešie (Laugale, Šulce 2012: 31) nosaukumi pamatā (ar ļoti nedaudziem izņēmumiem) iekļaujas radošo jeb netriviālo nosaukumu kategorijā (skat. Bušs 2014: 354¹). Tomēr atšķirībā no frizētavu un izklaides iestāžu nosaukumiem par radošajiem nosaukumiem zobārstniecības uzņēmumu kontekstā runāt ir problemātiskāk. Nav noliedzams arī sava veida subjektīvisms nosaukuma radošuma uztverē, resp., kas kādam valodas lietotājam šķitīs radošs un interesants, citam var likties triviāls. Tomēr, tā kā katra nosaukuma veidošanā bez īpašnieka radošās domas neiztikt, apzīmējums *radošs*, protams, var tikt uzlūkots par nosacītu.

Kopumā simboliskie nosaukumi varētu tikt iedalīti šādās semantiskās grupās:

I. Radošie jeb netriviālie nosaukumi.

Starp visiem daudzajiem zobārstniecības uzņēmumu nosaukumiem par radošiem uzlūkot:

1) nosaukumi, kuri raisa pozitīvas asociācijas, piem., *Zobiņš un citi, Velk un ārstē, Zobu prieks*. Šai grupā, pēc autorens ieskats, ierindojami arī nosaukumi *Tari* un *Tari M*, taču nosaukuma radošums, iespējams, pamanāms vienīgi tiem valodas lietotājiem, kuriem ir noteiktas

¹ Jēdzienus *triviāls, netriviāls* attiecībā uz uzņēmumu nosaukumiem ieviesis Ojārs Bušs, līdz tam šie apzīmējumi ar tādu nozīmi nav tikuši lietoti. Konkrētajā gadījumā ar netriviāliem nosaukumiem jāsaprot radoši, neparasti, citu vidū pamanāmi, spilgti nosaukumi.

priekšzināšanas – resp., nosaukumā ietverta atsauce uz padomju laikā pazīstamo bērnu multiplikācijas filmu *Putniņš Tari*, kurā tika vēstīts par mazu putniņu, kurš tīrīja un ārstēja krokodilam zobus.

Sava veida radošums un humors konstatējams nosaukumā 33. *zobs*, ja zinām, ka normāli cilvēka mutē jābūt 32 zobiem;

2) radošo nosaukumu vidū, iespējams, varētu ierindot tādas veidojumus, kuros izmantots uzņēmumā strādājošo ārstu skaits un norāde uz profesiju vai personu iniciāļi, piem., *4z* (uzņēmumā strādā 4 zobārsti), līdzīgi, iespējams, *3Z, Divi – SD* (uzņēmumā strādā divas zobārstes, kuru priekšvārdi ir *Silga* un *Dace*).

Starp radošajiem nosaukumiem ir virkne tādu, kas uzņēmuma pamatfunkciju raksturo metaforiski. Jāteic, ka, pēc autores hipotēzes, šādu nosaukumu īpatsvars tika paredzēts samērā liels, tomēr tas neapstiprinājās;

3) nosaukumi (latviešu valodā, citās valodās, parasti – angļu, re-tāk – tīši vai netīši kļūdainā latviešu valodā), kuros izmantoti pozitīvas nozīmes vārdi, kas tiek uztverti kā kvalitātes apsolījums (sk. Šmeleva 2013: 129). Nereti šajos nosaukumos skaidri nolasāms solījums gādāt, lai zobi līdzinātos pērlēm, nodrošināt klientiem skaistu smaidu vai gluži vienkārši ko īpašu, skaistu, piem., *Pērle, Smaids OK, Smaids A, Salvus, Smaidīsim, Smaida līnija, Smile de Lux, Estētiks, Hollywood smile, Sky Dream Clinic*;

4) nosaukumi, kurus veido ar medicīnu, zobiem saistītas mitoloģiskas būtnes vārds, apzīmējums, piem., *Eskulap* (Eskulāpijs ‘ārstniecības dievs romiešu mitoloģijā, atbilst sengrieķu Asklēpijam’), *Zobu feja* (izdomāts tēls, kurš paņem zem spilvena nolikto bērna piena zobiņu un vietā atstāj naudu);

5) nosaukumi, kurus veido ar medicīnu nesaistītas mitoloģiskas u. tml. būtnes vārds, piem., *Hermess*;

6) nosaukumi, kurus veido apelaatīvs (reāls vārds vai pseidovārds) ar neskaidru motivāciju. Šajos nosaukumos kā simboliskā daļa izmantoti:

a) dzīvnieku apzīmējumi ar vai bez netieša specializācijas nosaukuma, piem., *Valis, Kolibri A, Lauvas zobs*,

b) ziedu nosaukumi, piem., *Krokuss*,

c) nosaukumi, kurus veido reāls latviešu valodas vārds/vārdi ar neskaidru motivāciju, piem., *Meitas un dēli, Re kā* u. c.

II. Nosaukumi, kurus veido pseidovārds ar neskaidru motivāciju, piem., *Insla, Anli, M Faktor M, Radiks, Heliks DS, Gelam, Anroja, Patello, Porta VIA, Proprium, Optima I, Avakons, BF – Esse, Carino, Delta Mio, Meta*.

III. Abreviatūrnosaukumi. Šie nosaukumi uzskatāmi par nemotivētiem, jo, kaut gan nosaukumu veidotājiem motivācija, iespējams, ir zināma, informācijas lietotājam tā lielākajā daļā gadījumu nav skaidra. Starp šiem nosaukumiem ir:

- 1) nosaukumi, kurus veido burtu abreviatūras, piem., *L.D.J., URB, N. Š., HML, AZP, DOO, G.L.E.M.M., STM* [stomatologs?];
- 2) zilbju abreviatūras, piem., *IrMan, EvaMar*;
- 3) burtu un zilbju abreviatūru kombinācija, piem., *R&De*.

IV. Maldinošie nosaukumi, resp., nosaukumi, kas asociatīvi vai pavisam tieši saistāmi ar citu darbības jomu, nozari, piem., *Parks 2004, Planta ZI, Reagēns LTD, A – Serviss*.

Nobeigums

Kopumā secināms, ka zobārstniecības pakalpojumus piedāvājošo uzņēmumu nosaukumi ir samērā daudzveidīgi. Lielāko to daļu veido nomenklatūras jeb tiešie nosaukumi ar personvārdu pirmajā un specializācijas apzīmējumu otrajā daļā, otru lielāko grupu veido nosaukumi ar komponentu *dent-* vārda pirmajā vai otrajā daļā.

Kvazisimbolisko un netiešo jeb simbolisko nosaukumu ir mazāk. Proporcionāli apmēram līdzīgā skaitā konstatēti 1) radošie nosaukumi, 2) nosaukumi, kurus veido pseidovārds ar neskaidru motivāciju, 3) abreviatūrnosaukumi un 4) maldinošie nosaukumi. Savukārt nemaz nav konstatēti simboliskie nosaukumi, kuros būtu ietverta valodas spēle, vecvārdi vai citi emocionāli ekspresīvi vārdi. Iespējams, šis apstāklis skaidrojams ar to, ka ārstniecības uzņēmumi valodas lietotāju apziņā saistās ar tik nopietnu jomu kā veselība, tādēļ priekšroka dodama nopietniem, oficiāliem, drošību un kvalitāti garantējošiem nosaukumiem.

Avoti un literatūra

Bušs 2014 – Bušs, Ojārs. Netriviālie veikal, restorānu un izklaides iestāžu nosaukumi Latvijā. *Onomastikas pētījumi*. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2014, 353.–361. lpp.

Emel'janova 2007 – Emel'janova, A. M. *Èrgonimy v lingvističeskom landšafte polièničeskogo goroda: na primere nazvanij delovyx, kommerčeskiĭx, kul'turnyx, sportivnyx ob"ektov g. Ufy*. Avtoreferat, 2007. (Pieejams tiešsaistē: <http://www.dissercat.com>)

Laugale, Šulce 2012 – Laugale, Velga; Šulce, Dzintra. Galvenie problēmjuatājumi nosaukumu veidošanā un rakstībā. *Lielo burtu lietojums latviešu*

-
- valodā: ieskats vēsturiskajā izpētē, problēmas un risinājumi.* Rīga: LVA, 2012, 29.–36.
- Pošeiko 2015** – Pošeiko, Solvita. *Valodas un to funkcionalitāte pilsētu publiskajā telpā: Baltijas valstu lingvistiskā ainava.* Promocijas darbs. Rīga: Latvijas Universitāte, 2015.
- Starodubceva 2003** – Starodubceva, V. V. *Nominacija vnutrigorodskix predpriyatij i učreždenij v sovremennom russkom jazyke: na materiale ojkodomonimov g. Ul'janovska.* Avtoreferat. 2003. (Pieejams tiešsaistē: <http://www.dissercat.com>)
- Šmeleva 2013** – Šmeleva, T. V. *Onomastika.* Slavjansk-na-Kubani: Izdatel'skij centr filiala FGBOU VPO „KubGU” v g. Slavjansk-na-Kubani, 2013.
- Trapeznikova 2009** – Trapeznikova, A. A. Antropocentrizm v kommerčeskoj nominacii (na materiale Krasnojarska). *Journal of Siberian Federal University. Humanities & Social Sciences.* Supplement, 2, 2009, 108–112.
- 1188.lv** – biznesa katalogs.

Santa JĒRĀNE

DAŽAS VĀRDNĪCU MIKROSTRUKTŪRAS INTERPĒTĀCIJAS

Some interpretations of dictionary microstructure

Summary

Microstructure is one of the aspects of dictionary. Most common interpretation explains microstructure as a structure of dictionary article. According with basic binary conception lemma does not belong to microstructure. Consequently, it is not appropriate to say, that microstructure is structure of dictionary article. Some other interpretations explain microstructure as linearly ordered information following the lemma. As some information items may be included before lemma more precise explanation would be that microstructure is linearly ordered information regarding lemma. Also it is considered that term „microstructure“ should be applied not to a dictionary as a whole, but only to a dictionary article. According to this interpretation there is no microstructure of dictionary.

Important components of dictionary articles are structural indicators. If they are chosen deliberately or used inconsistently, it might interfere with dictionary text. Consequently in defining microstructure it is necessary to take into account not only ordering of information items, but also the way information items are represented.

According to basic binary conception abstract microstructure of all the dictionary articles is isomorphous, differs only realisation of each concrete article. So microstructure might be defined as abstract, isomorphous linearly ordered information regarding lemma. Contrary interpretation says that lemma signs belong to different semantic and/or pragmatic types, so for each different type of lemma there is necessary different abstract microstructure.

Interpretation of microstructure depends also on how are interpreted other aspects of dictionary. If microstructure is defined as an article structure, it is unclear how to analyze lemma – as a part of microstructure or as a part of macrostructure, so for theoretical and practical analysis more appropriate might be interpretations regarding microstructure as an ordering structure. However one of disadvantages of those interpretations is that they do not take into account content of information represented in microstructure.

Atslēgvārdi: microstructure, lemma, dictionary, lexicography

Mikrostruktūra ir viens no vārdnīcu struktūras aspektiem. Vācu leksikogrāfs Francs Jozefs Hausmanis (*Franz Josef Hausmann*) 20. gs. 70. gados rakstījis, ka vārdnīcu veido divas dimensijas – noteiktā secībā kārtoti vārdi jeb lemmas¹ un par katru lemmu sniegtā informācija jeb vārdnīcas šķirklis, ko F. J. Hausmanis sauc par mikrostruktūru (Hausmann 1977: 4).

Var piekrist domai, ka praktiskajā leksikogrāfijā nav tik būtiski, kā tiek skaidrots kāds vārdnīcu struktūras aspekts – tas neietekmē vārdnīcas veidošanu vai tās saturu, tomēr terminu izpratnei ir nozīme teorētiskajā leksikogrāfijā, kas nodarbojas ar vārdnīcu aprakstīšanu un analīzi. Šī raksta mērķis ir teorētiskā aspektā salīdzināt dažādas vārdnīcu mikrostruktūras izpratnes.

Jaunākos zinātniskās leksikogrāfijas darbos kā sinonīms terminam „mikrostruktūra” bieži tiek lietots termins „vārdnīcas mikrostruktūra” (skat., piem., Jakaitienē 2005: 36; VPSV 2007: 233), pieņemot, ka „mikrostruktūra” un „vārdnīcas mikrostruktūra” nozīmē vienu un to pašu. Vienā no tradicionālajām un leksikogrāfijas literatūrā visplašāk sastopamajām interpretācijām mikrostruktūra tiek skaidrota kā vārdnīcas šķirklis struktūra (skat., piem., Atkins, Rundell 2008: 246; Jakaitienē 2005: 36; VPSV 2007: 233; Melnikienē 2009: 207, Svensén 2009: 344, Škrabal 2016: 78). Tomēr pastāv arī vairākas citas vārdnīcu mikrostruktūras interpretācijas.

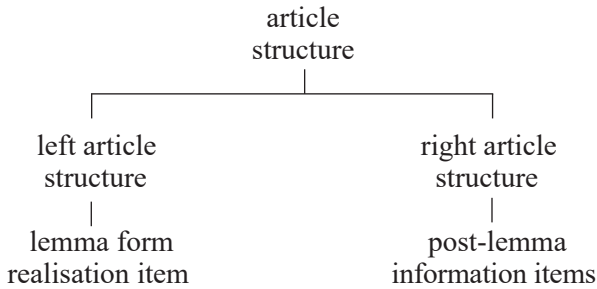
Šo interpretāciju atšķirības nosaka galvenokārt dažādās termina [vārdnīcas] šķirklis izpratnes. Šķirklis ir vārdnīcas teksta vienība, kuru veido skaidrotais vai tulkotais vārds, vārdu savienojums vai cita leksiska vienība (resp., lemma) un par šo leksisko vienību sniegtā informācija. Tātad nosacīti var uzskatīt, ka šķirklis sastāv no divām daļām – viena daļa ir lemma, savukārt a – informācija par lemmu. Dāņu leksikogrāfs Sandro Nīlsens (*Sandro Nielsen*) piedāvā šķirklis struktūras shēmu (skat. 1. attēlu), kurā šķirklis ir kreisās puses struktūra (*left article structure*), kurā ietilpst lemma, un labās puses struktūra (*right article structure*), kurā ietilpst informācija, kas seko lemmai.

Vārdnīcu struktūras pamatkonceptijā² tiek uzskatīts, ka lemma nepieder pie mikrostruktūras (skat. 2. attēlu). Tātad saskaņā ar pamat-

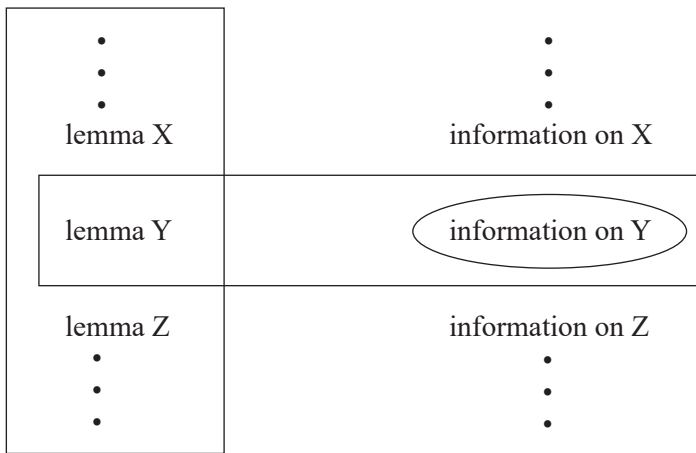
¹ Latviešu leksikogrāfijā termina „lemma” vietā parasti tiek lietots termins „šķirklis vārds”. Tomēr jāņem vērā, ka šķirklis var būt skaidrots ne tikai vārds, bet arī vārdu savienojums (kā, piemēram, frazeoloģismu vārdnīcās), tāpēc termins „šķirklis vārds” ne vienmēr ir precīzs.

² Ar apzīmējumu „pamatkonceptija” šeit domāta binārā vārdnīcu struktūras koncepcija, kas 20. gs. 70. gados izstrādāta franču leksikogrāfijā (skat. Rey-Debove 1971: 20–21) un no kuras vēlāk attīstījušās citas vārdnīcu struktūras koncepcijas.

konceptiju vārdnīcas mikrostruktūru definēt kā šķirkļa struktūru nebūtu korekti, jo mikrostruktūru veido nevis viss šķirklis, bet tikai par lemmu sniegtā informācija.

1. attēls. Šķirkļa struktūras shēma (Nielsen 1994: 223). Šajā un citos attēlos saglabāts teksts izmantotā avota oriģinālvalodā (resp., angļu valodā), lai tulkojumā nezustu citētā autora terminoloģiskās domas precizitāte.

□ – makrostruktūra; □ – šķirklis; ○ – mikrostruktūra

2. attēls. Binārās pamatkonceptijas shēma (Hausmann, Wiegand 1989: 329).

Vairākos darbos vārdnīcas mikrostruktūra tiek definēta nevis kā šķirkļa struktūra, bet kā informācijas izkārtojuma struktūra vārdnīcas šķirklī (Bergenholtz, Tarp 1995: 200, Heid 2013: 32, Nielsen 1994: 219).

Dažkārt gan šīs divas izpratnes (mikrostruktūra kā šķirkļa struktūra un mikrostruktūra kā informācijas izkārtojuma struktūra) netiek precīzi

nošķirtas. Piemēram, lietuviešu leksikogrāfe Evalda Jakaitiene (*Evalda Jakaitienė*) monogrāfijā *Leksikografija* (2005) raksta, ka mikrostruktūra ir vārdnīcas šķirkļa struktūra, ko veido lemma un vairāki informācijas lauki (fonētiskās informācijas lauks, morfoloģiskās informācijas lauks utt.) (Jakaitienė 2005; 36). Tomēr tajā pašā laikā viņa atsaucas Ričarda Hadsona (*Richard Hudson*) publikāciju *The Linguistic Foundations for Lexical Research and Dictionary Design* (1988), norādot, ka R. Hadsons sniedzis „šādu astoņu mikrostruktūras daļu sarakstu:

- 1) **fonoloģiskā informācija**: vārda un tā variantu izruna;
- 2) **morfoloģiskā informācija**: vārda morfēmiskais sastāvs, neregulārie locīšanas gadījumi;
- 3) **sintaktiskā informācija**: vārda piederība vārdšķirīrai un sintaktiskās struktūras, kurās vārds var tikt lietots;
- 4) **semantiskā informācija**: vārda nozīme un noteiktas semantiskās struktūras, kurās vārds ietilpst;
- 5) **kontekstuālā informācija**: vārda lietojuma iespējas un ierobežojumi;
- 6) **informācija par rakstību**: normatīvie un alternatīvie vārda rakstības veidi;
- 7) **etimoloģiskā informācija**: vārda cilme un vēsture;
- 8) **informācija par lietojumu**: lietojuma biežums un, ja nepieciešams, tabu gadījumi” (Ibid.: 36).

Tomēr R. Hadsons savā publikācijā nav definējis jēdzienu „mikrostruktūra”. Šis jēdziens rakstā vispār nav pieminēts. R. Hadsons raksta, ka minētie astoņi punkti atspoguļo informāciju, kura būtu iekļaujama visaptverošā leksikonā (Hudson 1988: 310). Turklāt apzīmējums „visaptverošs” te attiecas nevis uz leksikas atlasī, bet uz informāciju, kāda tiek sniegta par katru lemmu. Tātad teorētiski kāds no punktiem var parādīties nevis šķirklī, bet kādā citā vietā vārdnīcā. Piemēram, slenga vārdnīcā punkts Nr. 5 – kontekstuālā informācija – varētu parādīties vārdnīcas ievadā. Pat pieņemot E. Jakaitienes interpretāciju, ka visi astoņi punkti ir mikrostruktūras daļas, jāņem vērā, ka lemmas šajā sarakstā nav. Tātad piedāvātā mikrostruktūras definīcija un citāts no R. Hadsona darba ir zināmā pretrunā.

Ja vārdnīcas mikrostruktūra tiek definēta kā informācijas izkārtējuma struktūra šķirklī, visai pamatots ir secinājums, ka termins „mikrostruktūra” attiecināms tikai uz šķirkļa struktūru (pareizāk – daļu no šķirkļa), bet ne visas vārdnīcas struktūru (resp., nebūtu pareizi visas vārdnīcas mikrostruktūru identificēt ar šķirkļa struktūru) (Nielsen 1994: 221). Drīzāk būtu jāsaka, ka šķirkļa struktūra ir daļa no vārdnīcas

struktūras. Saskaņā ar šo izpratni būtu jāņem vērā, ka termins „vārdnīcas mikrostruktūra” ir nekorekts. S. Nīlsens pat uzsver – vārdnīcai mikrostruktūras nemaz nav (Ibid.).

F. J. Hausmanis un Herberts Ernsts Vīgands (*Herbert Ernst Wiegand*), rakstot par mikrostruktūru, lieto apzīmējumu „šķirkļa mikrostruktūra” (nevis vārdnīcas mikrostruktūra!), ar šķirkļa mikrostruktūru saprotot lineāri kārtotas informācijas kopumu, kas seko pēc lemmas (Hausmann, Wiegand 1989: 340). Pamatojot šādas terminoloģijas lietojumu, autori skaidro, ka mikrostruktūra ir tikai viena no šķirkļa struktūrām (Hausmann, Wiegand 1989: 344). Šķirklim bez mikrostruktūras var būt arī, piemēram, izkārtojuma struktūra un adresēšanas struktūra (Hausmann, Wiegand 1989: 346, Wiegand 1989: 440–453).

Izpratnes par šķirkļa mikrostruktūru un vārdnīcas mikrostruktūru reizēm tiek jauktas. Iespējams, tāpēc daži autori, kas uz šiem leksikogrāfijas teorētiskiem atsaucas, pārņēmuši viņu piedāvāto termina „šķirkļa mikrostruktūra” skaidrojumu, bet ne pašu terminu un skaidrojumu attiecina uz vārdnīcas mikrostruktūru (skat., piem., Karpinska 2012; 76, Karpinska 2015; 69).

Mikrostruktūras interpretācija, ar šo struktūras aspektu saprotot tikai to informāciju, kas seko lemai, ir diskutabla, jo noteikta informācija var būt dota arī pirms lemmas. Piemēram:

*LAIMINTÀ (3^a) liet., trump. *Láimé*; priesagos *-inta* vedinys iš liet. *láimė* (LVKŽ 2009; 2008).

×**prīparódyti** tr. ‘argumentais ītikinti’ (LKŽe).

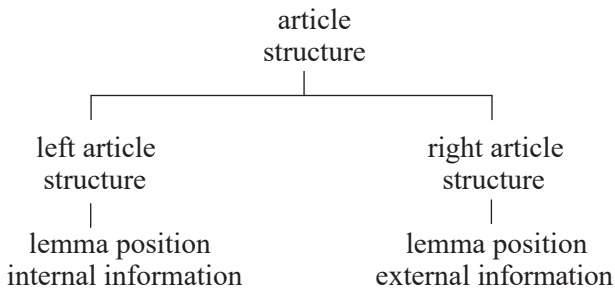
Viena iespēja būtu atzīt, ka informācija, kas atrodas pirms lemmas, formāli neiekļaujas vārdnīcas mikrostruktūrā, tomēr šādu interpretāciju būtu grūti pamatot, jo svarīgi ir nevis tas, kur attiecīgais simbols ir novietots, bet tas, ka informācija, ko simbols ietver, attiecas uz lemmu. Turklāt, pieņemot, ka vārdnīcas mikrostruktūrā iekļaujas tikai informācija, kas ir pēc lemmas, rastos jautājums, uz kuru vārdnīcu struktūras aspektu attiecināt informāciju pirms lemmas.

Definīcijas, kas vārdnīcas mikrostruktūru skaidro kā izkārtojuma struktūru, galvenokārt akcentē vārdnīcas formālo, ne saturisko aspektu. Ja mikrostruktūra ir izkārtojuma struktūra, tad analizēt mikrostruktūru nozīmētu analizēt informācijas izkārtojumu, bet ne saturu. Šāda pieeja ir noderīga, ja tiek analizēta abstraktā mikrostruktūra – abstraktās mikrostruktūras mērķis ir norādīt, kāda veida informācija iekļaujama standarta jeb tipiskā vārdnīcas šķirklī (Nielsen 1994: 226–227). Analizējot konkrēto mikrostruktūru, uzmanība galvenokārt pievēršama informācijas saturam, nevis izkārtojumam.

Protams, jāņem vērā, ka abstraktā un konkrētā mikrostruktūra ir cieši saistīta – dažkārt informācijas vienību izkārtojums var ietekmēt saturu uztveri. Piemēram, latviešu-igauņu vārdnīcā (LI) pārprotamas ir stilistiskās norādes aiz sekundāro nozīmju numura. Ņemot vērā informācijas izkārtojumu šķirklī, sākotnēji rodas iespaids, ka stilistiskās norādes attiecināmas uz tulkojumu, kaut patiesībā tās attiecas uz kādu no lemmas nozīmēm:

Āau! 1) *kõnekeelne* ['sarunvalodas'] (sveiks!, sveiki!, labdien!, labrīt!, labvakar!) tere! 2) *kõnekeelne* (sveiks!, uz redzēšanos!, ardievu!, atā *kõnekeelne*, sveiki!, pagaidām *kõnekeelne*) head aega!, nāgemiseni!, hüvasti!, tšau!, jumalaga! (IL 2015; 128)

2. attēlā redzamā shēma īsti piemērota visiem gadījumiem. Vairākās vārdnīcās šķirkli veido tikai lemma bez kādas citas semantiskas vai gramatiskas informācijas. Tādas visbiežāk ir pareizrakstības vārdnīcas. Pieņemot domu, ka lemma nepieder mikrostruktūrai, būtu jāatzīst, ka šāda tipa vārdnīcā nav mikrostruktūras – pēc lemmas nav iekļauta nekāda informācija. Tāpat formāli šāda tipa vārdnīcās šķirkļiem nav labās puses struktūras. Tomēr jāņem vērā, ka jebkurā drukātā vārdnīcā lemma ietver informāciju arī pati par sevi. Piemēram, lemma liecina par to, kā attiecīgais šķirkļa vārds rakstāms, līdz ar to tā ietver abas iepriekšējā shēmā redzamās puses. Tas apliecina, ka arī vārdnīcās bez labās puses struktūras mikrostruktūra tomēr ir. Viedokļa ilustrēšanai tiek piedāvāta šāda shēma:

3. attēls. Šķirkļa struktūras shēma (Nielsen 1994: 232).

Shēmā līdzīgi kā iepriekš šķirkļa struktūra attēlota kā bināra struktūra. Viena struktūras daļa attiecināma uz informāciju, ko par lemmu var izsecināt no pašas lemmas, savukārt otra struktūras daļa ir eksplīcītā informācija (piemēram, nozīmes skaidrojums). Līdz ar to tiek akcentēts nevis informācijas izkārtojums, bet attēlojuma veids.

Vēl viena iespēja būtu atzīt, ka lemma kā abstrakta leksiska vienība pieder makrostrukturāi, bet lemmas konkrētajā realizācijā iekļautā informācija par šo lemmu pieder pie mikrostrukturās. Piemēram, gadījumā, kad vārdnīcas lietotājs lemmu sarakstu izmanto kā līdzekli, lai orientētos vārdnīcā (t. i., lai atrastu noteiktu šķirkli), lemma funkcionē kā abstrakta leksiska vienība. Savukārt gadījumos, kad lietotājs lemmu izmanto kā informāciju par attiecīgā vārda rakstību, lemma funkcionē kā mikrostrukturās elements.

Ja vārdnīcas mikrostrukturā tiek definēta kā informācijas izkārtējuma un savstarpējā saistījuma struktūra, tad būtu nepieciešams analizēt arī dažādas šķirkļi lietotas tehniskas zīmes (piemēram, simbolus un pieturzīmes). Komponentus, no kā sastāv vārdnīcas mikrostrukturā, var dalīt divās grupās. Viena grupa ir satura elementi (*items*). Otra grupa – strukturālie indikatori. Satura elementi ir tie mikrostrukturās komponenti, kas sniedz informāciju par lemmu, piemēram, definīcija, vārdšķira, fonētiskā transkripcija, dažādas morfoloģiskās formas. Strukturālie indikatori ir tie mikrostrukturās komponenti, kas nesniedz informāciju par lemmu, bet kalpo kā norādes, piemēram, par to, kur meklējama noteikta informācija, vai palīdz identificēt satura elementus (Gouws, Prinsloo 2005: 116). Ir divu veidu strukturālie indikatori: tipogrāfiskie un netipogrāfiskie. Tipogrāfiskie ir dažādi burtveidi (piem., trekpraksts, slīpraksts, lielo, mazo burtu izmantojums u. tml.). Šādā veidā tiek marķēti satura elementi. Piemēram, vārdnīcas piemēri parasti tiek doti slīprakstā u. tml. Netipogrāfiskie strukturālie indikatori ir dažādi simboli (Ibid.: 116–117).

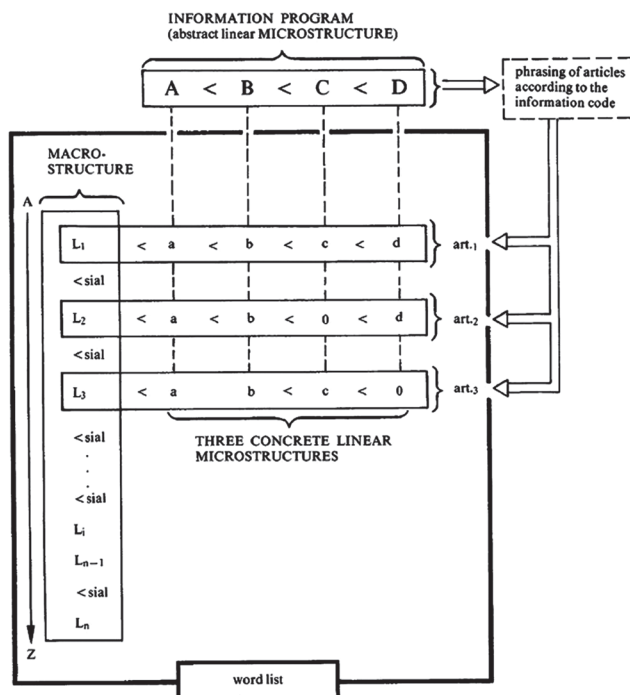
Nebūtu īsti precīzi apgalvot, ka strukturālie indikatori nesniedz informāciju par lemmu. Piemēram, citētajā šķirkļī no LVKŽ zvaigznīte pirms personvārda norāda, ka personvārds nav fiksēts vēstures avotos un nav no uzvārdiem vai vietvārdiem rekonstruēts sens personvārds.

Saskaņā ar bināro pamatkonceptiju, neatkarīgi no lemmas vārdšķiras vai kādām citām leksiskām, gramatiskām vai semantiskām kategorijām visu šķirkļu struktūras teorētiskais modelis vārdnīcā ir identisks. To veido noteiktas informācijas vienības³, kas seko cita citai (skat. 4. attēlu). Piemēram, vārdšķira, skaitlis, nozīmes skaidrojums, sinonīmi,

³ Tradicionāli, definējot mikrostrukturū, tiek lietots apzīmējums „bloki” vai jau minētais „informācijas lauki”, taču šajā gadījumā ne apzīmējums „informācijas lauks”, ne arī „bloks” nebūtu precīzi. Piemēram, sintaktiskās informācijas lauks apvieno vairākas norādes – vārdšķiru, transitivitāti, leksisko vai semantisko valenci (darbības vārdiem), pārvaldījumu (prievārdiem). Šajā definīcijā tiek akcentēts nevis viss attiecīgās informācijas lauks, bet konkrētas tā sadaļas, tāpēc lietots apzīmējums „informācijas vienība”.

piemēri (shēmā šīs vienības apzīmētas ar lielajiem burtiem *A, B, C, D*). Ja šķirkļi kāda no informācijas vienībām nerealizējas (t. i., konkrētajā gadījumā nav vajadzīga vai vienkārši netiek iekļauta), piemēram, nav dots sinonīms, tiek pieņemts, ka attiecīgajā pozīcijā ir nulles informācija (Hausmann, Wiegand 1989: 340–341). Abstraktās mikrostrukturās konkrēta realizācija shēmā attēlota ar mazajiem burtiem *a, b, c, d*.

Lai gan piedāvātās shēmas autori vārdnīcas mikrostruktūru definē kā informācijas izkārtojuma struktūru, šāda definīcija līdz galam neatspoguļo teorijas būtību. Izkārtojuma struktūra ir tikai viens no būtiskajiem aspektiem. Otrs būtiskais aspekts ir tāds, ka visu šķirkļu struktūra teorētiski ir izomorfa. Atšķiras tikai teorētiskās struktūras praktiskā realizācija. Tātad saskaņā ar šo teoriju vārdnīcas mikrostruktūra ir abstrakta, universāla informācijas izkārtojuma struktūra vārdnīcas šķirkļi.

4. attēls. Abstraktas lineāras mikrostrukturās shēma (Hausmann, Wiegand 1989; 340)

Viens no binārās pamatkonceptijas trūkumiem saistīts ar to, ka netiek skaidrots, kā abstraktās mikrostruktūras (pieņemot, ka tā ir universāla) shēmā attēlot netipiskos šķirkļus (tādus, kuros sniegta kāda papildinformācija, kas lielākajā daļā citu šķirkļu nav būtiska). Piemēram, „Latvijas vietvārdu vārdnīcas” (LVV) pirmajā P sējumā ir trīs šķirkļi, kuriem pievienotas zemsvītras piezīmes (LVV 2003: 24, 79, 345).

Ja vārdnīcu analīzē tiek izmantota šāda pieeja, iespējams, tomēr var runāt arī par terminu „vārdnīcas mikrostruktūra”, kas tādējādi vienādojams ar terminu „mikrostruktūra”.

Jaunāka mikrostruktūras koncepcija, ko skaidrojis F. J. Hausmanis un H. E. Vīgands, akcentē pretēju viedokli – abstraktajai mikrostruktūrai jābūt dažādai. Šķirkļi nav veidojami pēc vienas un tās pašas shēmas. Saskaņā ar jaunāku koncepciju, tiek uzskatīts, ka mikrostruktūra atkarīga no lemmas. Resp., ir vairāki lemmu tipi. Daļēji šie tipi var sakrist ar vārdšķirām (piem., ir darbības vārdu lemmas, īpašības vārdu lemmas utt.), bet ne pilnībā. Atsevišķi būtu izdalāmas, piemēram, vairākvārdu lemmas (tas attiecas uz frazeoloģiskiem, nedalāmiem vārdu savienojumiem u. tml.). Katrs lemmu tips vārdnīcā būtu jāapraksta atšķirīgi. Tātad vārdnīcā, kurā ir n lemmu tipi, ir arī n mikrostruktūras (Hausmann, Wiegand 1989: 344). Te gan rodas arī zināmas problēmas – ja mikrostruktūra ir atkarīga no lemmu tipiem, tad šie lemmu tipi vārdnīcas ievadā būtu diezgan skaidri jādefinē. Tas daļēji tiek darīts, piemēram, vārdnīcas ievadā sniedzot skaidrojumus par to, kāda veida informācija dota, atsevišķu vārdšķiru vārdiem, tomēr šī informācija ne vienmēr palīdz izprast lemmu skaidrošanas modeļus.

Atzīstot F. J. Hausmaņa un H. E. Vīganda koncepciju, terminu „mikrostruktūra” varētu definēt kā informācijas izkārtojuma struktūru vārdnīcas šķirklī, ko atkarībā no lemmas tipa veido noteiktas informācijas vienības.

Termins „mikrostruktūra” nav interpretējams viennozīmīgi, tomēr visas interpretācijas saistītas arī ar to, kā tiek interpretēti pārējie vārdnīcu struktūras aspekti. Piemēram, ja tiek pieņemts, ka mikrostruktūra ir šķirkļa struktūra (kurā tātad ietilpst arī lemma), varētu rasties problēma, kā nošķirt, ko apskatīt mikrostruktūras un ko – makrostruktūras kontekstā. Piemēram, vai jautājums par lemmu formu izvēli (kuros gadījumos lemma tiks dota daudzskaitlī, kuros – vienskaitlī) attiecas uz mikrostruktūru vai uz makrostruktūru. Ir neļoģiski lemmas aprakstīt makrostruktūras kontekstā (ar makrostruktūru saprotot šķirkļu sarakstu), vienlaikus uzskatot, ka lemma pieder pie mikrostruktūras.

Interpretācija, kas vārdnīcas mikrostruktūru skaidro kā šķirkļa struktūru, vairāk attiecināma uz praktiskiem, ne teorētiskiem pētījumiem. Teorētiskās leksikogrāfijas aspektā šķirkļa struktūra un mikrostruktūra, kaut cieši saistīti jēdzieni, tomēr būtiski atšķiras – šķirklis ir vārdnīcas komponents (līdzīgi kā ievads, saīsinājumu saraksts u.tml.), savukārt mikrostruktūra ir vārdnīcas struktūras aspekts. Aprakstot vārdnīcas struktūru teorētiskā aspektā, gandrīz nekad netiek atsevišķi runāts par šķirkļa struktūru. Šķirklis ir vārdnīcas komponents, kas būtisks praktiskā darbā. Teorētiskajā leksikogrāfijā tiek uzsvērts nevis kādas strukturālas vienības, bet informācijas izkārtojums, saistījums un savietojums vārdnīcā.

Literatūra

- Atkins, Rundell 2008** – Atkins, Sue, Rundell, Michael. *The Oxford Guide to practical Lexicography*. Oxford; New York: Oxford University Press, 2008.
- Bergenzoltz, Tarp 1995** – Bergenzoltz, Henning, Tarp, Sven. *Manual of Specialised Lexicography*. Amsterdam/Philadelphia, 1995.
- DL** – Hartmann, Reinhard, James, Gregory. *Dictionary of Lexicography*. London: Routledge, 2001.
- Gouws, Prinsloo 2005** – Gouws, Rufus, Prinsloo, Danie. *Principles and Practice of South African Lexicography*. Stellenbosch: Sun Press, 2005.
- Hausmann 1977** – Hausmann, Josef, Franz. *Einführung in die Benutzung der neufranzösischen Wörterbücher*. Berlin, Boston: De Gruyter, 1977.
- Hausmann, Wiegand 1989** – Hausmann, Josef, Franz, Wiegand, Ernst, Herbert. Component Parts and Structures of General Monolingual Dictionaries: A Survey. In: Hausmann Franz Josef et al. (ed). *Wörterbücher. Dictionaries. Dictionnaires. An International Encyclopedia of Lexicography*. Ed. Berlin: De Gruyter, pp. 328–360.
- Heid 2013** – Heid, Ulrich. Textual structures in printed dictionaries: An overview. In: Hausmann Franz Josef et al. (ed). *Dictionaries. An International Encyclopedia of Lexicography. Supplementary volume*. Berlin/Boston: De Gruyter Mouton, 2013.
- Hudson 1988** – Hudson, Richard. The Linguistic Foundations for Lexical Research and Dictionary Design. *International Journal of Lexicography*, vol. 1. Oxford, UK: Oxford University Press, 1988, pp. 287–312.
- Jakaitienė 2005** – Jakaitienė, Evalda. *Leksikografija*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2005.
- Karpinska 2012** – Karpinska, Laura. *Critical analysis of English-Latvian lexicographic tradition*. Doctoral thesis.

- Karpinska 2015** – Karpinska, Laura. English-Latvian Lexicographic Tradition. A Critical Analysis. *Lexicographica. Supplementary Volumes to the International Annual for Lexicography*. Vol. 148. Ed. R. H. Gouws et al. Berlin/Boston: De Gruyter, 2015.
- Melnikienė 2009** – Melnikienė, Danguolė. *Dvikalbiai žodynai Lietuvoje: megastruktūros, makrostruktūros ir mikrostruktūros ypatumai*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2009.
- Nielsen 1994** – Nielsen, Sandro. *The bilingual LSP dictionary. Principles and practice for legal language*, Tübingen: Gunter Narr Verlag, 1994.
- Rey-Debove 1971** – Rey-Debove, Josette. *Étude linguistique et sémiotique des dictionnaires français contemporains*. The Hague, Paris: Mouton, 1971.
- Svensén 2009** – Svensén, Bo. *A Handbook of Lexicography. The Theory and Practice of Dictionary-Making*. New York: Cambridge University Press, 2009.
- Škrabal 2016** – Škrabal, Michal. *Strovnávací aspekty lotyšského a českého lexikonu: Materiály k sestavení lotyšsko-českého slovníku*. Disertační práce. Univerzita Karlova v Praze, 2016.
- VPSV 2007** – *Valodniecības pamatterminu skaidrojošā vārdnīca*. Atb. red. V. Skujīņa. Rīga: Valsts valodas aģentūra, 2007.
- Wiegand 1989** – Wiegand, Ernst, Herbert. *Der Begriff der Mikrostruktur: Geschichte, Probleme, Perspektiven*. In: Hausmann Franz Josef et al. (ed). *Wörterbücher. Dictionaries. Dictionnaires. An International Encyclopedia of Lexicography*. Ed. Berlin: De Gruyter, pp. 409–462.

Avoti

- ALKŽ** – *Aiškinamasis lietuvių kalbos žodynas*. Sud. A. Mackevičienė. Vilnius: Gimtinė, 2001.
- IL** – *Läti-esti sõnaraamat*. Latviešu-igauņu vārdnīca. Projekta vad. A. Tavyasts. Tallin: Eesti Keele Sihtasutus, 2015.
- LVKŽ** – *Lietuvių vardų kilmės žodynas*. Sud. K. Kuzavinis, B. Savukynas. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2009 (1987, 2007).
- LKŽe** – *Lietuvių kalbos žodynas*. Pieejams: www.lkz.lt.
- LVV** – *Latvijas vietvārdu vārdnīca*. Atb. red. O. Bušs. Rīga: LU latviešu valodas institūts, 2003–2013.
- MLVV** – *Mūsdienu latviešu valodas vārdnīca*. Atb. red. Ieva Zuicena. Pieejams: www.tezaurs.lv/mlvv/.

Gunita ARNAVA, Sanda RAPA

VIETNIEKVĀRDS *ŠIS/ŠĪ* UN TĀ VARIĀCIJAS LATVIEŠU VALODĀ

Pronoun *šis/šī* and its variations in Latvian language

Summary

Latvian demonstrative pronoun *šis/šī* ‘this [feminin/masculine form]’ which has deictic and anaphoric function in the Latvian language, is an ancient word of Indo-European origin and one of the most often used words in Latvian vocabulary. Historically, it has gained some morphological and phonetic variations, due to language development and impact of dialects. The morphological, phonetic and morphosyntactic change of *šis/šī* still continues. On the one hand, its grammatical forms and morphological structure tend to be limited to one or few elements, thus creating a more and more simplistic paradigm. The meaning of the pronoun *šis/šī* is also narrowing, it already partly functions as artroide (< Greek *ἄρθρο*) – a word with certain features of the definite article. On the other hand, language users have tried to compensate the lack of deictic means with new composite forms, combining the demonstrative pronoun *šis* with the other demonstrative pronoun *tas* ‘that’ and adverbs. In modern Latvian written and spoken language and its dialects, there are more than 20 substitute forms of the pronoun *šis*. Within the paradigm of *šis* case forms almost three times more case forms occur. Declensional parallel forms have formed following the model of nominal declensional forms or other demonstrative pronoun case forms.

Although many of the pronoun *šis* substitute forms have no stylistic restrictions in the history of language, from the perspective of the literary language culture many of these would not be acceptable – mainly the composite demonstrative pronouns. Pronoun *šis* should clearly demonstrate its deictic or anaphoric meaning, it should not create misunderstanding or be repeated too often. At the same time its importance in creating stylistic shades cannot be forgotten.

Keywords: pronoun, language deictic system, Latvian language

Vietniekvārdi jeb pronomeni tiek uzskatīti par vienu no senākajiem leksikas slāņiem, jo vajadzība pēc tiem ir viens no komunikācijas priekšnosacījumiem. Lielākajā daļā mūsdienu valodu tie veido

semantiski un etimoloģiski daudzveidīgu un sazarotu sistēmu, ko nosaka gan tas, ka ikvienu vietniekvārdu grupas paradigmu lielākoties radījuši dažādas cilmes vārdi (piemēram, personu vietniekvārdi *es, tu, viņš, viņa*), gan tas, ka vietniekvārdi tiecas pielāgoties nomenu gramatiskajām īpašībām (piemēram, latviešu vietniekvārdi centušies pielāgoties nomenu locījumu galotnēm un otrādi).

Norādāmie vietniekvārdi tiek uzskatīti par senākajiem starp citām pronomenu grupām, jo saziņā tie parādījušies vēl pirms trešās personas vietniekvārdiem un bijuši to aizstājēji (Mallory, Adams 2006: 60), turklāt mūsdienu valodā tie ir ne tikai visbiežāk lietotie vietniekvārdi, bet arī vieni no visbiežāk lietotajiem vārdiem vispār. Līdz ar to vietniekvārds, īpaši norādāmais vietniekvārds, visās valodās ir bijis viens no galvenajiem valodnieku (īpaši etimologu, valodas vēstures un kultūras pētnieku) intereses objektiem. Taču, neraugoties uz to, latviešu valodniecībā tas nav pietiekami analizēts. To 2008. gadā atzinusi arī Daina Nītiņa: “Norādāmajiem vietniekvārdiem *šis, tas, šāds, tāds* piemīt sarežģīta un daudzveidīga semantiskā sistēma, kam tradicionāli latviešu valodniecībā nav tikusi pievērsta pietiekami liela uzmanība.” (Nītiņa 2014: 230)

Norādāmo vietniekvārdu vēsture

Indoeiropiešu kopvalodā bijušas četras norādāmo vietniekvārdu grupas ar šādām pamatnozīmēm: a) ‘šeit, līdzās runātājam’, b) ‘tur, līdzās uzrunātajai personai’, c) ‘tur, ar nenoteiktu norādi’, d) ‘tas tur, kaut kur pāri’ (Szemerényi 1996: 204). Latviešu valodā un tās izloksnēs līdz mūsu dienām izveidojusies binārā deiktiskā sistēma (*šis, tas*), kurā pirmā nozīme saglabājusies vietniekvārdos, kam pamatā sakne **so / *seh₂* (respektīvi **sā*) un starp kuriem ir arī *šis, šī*, bet otrā, trešā un ceturtā nozīme, šķiet, saplūduši vienā, jo ar norādāmajiem vietniekvārdiem, kam pamatā indoeiropiešu **tod* (piemēram, *tas, tā*), var norādīt gan uz netālu esošu, gan uz nenoteiktu, gan uz ļoti tālu objektu. Agrāk latviešu valodā bijusi trīslocekļu deiktiskā sistēma, kur trešo nozīmi atspoguļo vēl šur tur izloksnēs sastopamais norādāmais vietniekvārds *viņš* (Rosinas 1982: 142). Tas nozīmē, ka latviešu valodas norādāmo vietniekvārdu sistēma ir pusceļā uz vietniekvārdu sistēmas sašaurināšanos (salīdzinājumam – citās baltu valodās norādāmo vietniekvārdu semantiskās grupas atšķiras: lietuviešu valodā ir trīslocekļu sistēma, ko pārstāv *šis, tas, anas*, prūšu valodā bijusi vienlocekļa sistēma, ko pārstāv *schis, sis* un *stas, stes* (Rosinas 1988: 51–52)), savukārt vietniekvārdu semantiskās sistēmas sašaurināšanās parasti noved pie norādāmā vietniekvārda pār-

tapšanas par artikulu (kā tas noticis, piemēram, prūšu valodā). Šķiet, latviešu valodā šāda tendence vismaz kādreiz (iespējams, vācu valodas ietekmē) pastāvējusi – par to liecina senie rakstu avoti, kuros norādāmie vietniekvārdi lietoti galvenokārt kopā ar lietvārdu („Vnde tas ſtahwey py to Eſſerre Genezareth / vnde redtceye duewe Laiwes py to Eſſerre ſthawites / Bet te Sweyneke by iſkapuuſſche / vnde maſgaya ſouwes Tyckles” (Mancelis 1654)). Šādos gadījumos Alberts Rosins (*Albertas Rosinas*) iesaka lietot terminu *artroīds* (no grieķu *άρθρο*), ar ko apzīmējami tie vietniekvārdi, kam ir artikula funkcijas (ir zaudējuši uzsvaru un daļēji arī nozīmi), bet kas vēl nav par tādiem pārtapuši.

Latviešu valodā vietniekvārds *šis/šī* ir radies no senāka **sis/*si* (sal. prūšu *sis*, slāvu **sb*, latīņu *cis* u. c.) (Endzelīns 1951: 524). Tālākās attīstības gaitā norādāmais vietniekvārds *šis/šī* piedzīvojis vairākas modifikācijas, no senajām izvērstajām formām datīvā **šiamui* un **šimui* saīsinoties par **šam* un **šim* (Rosinas 1967: 136) un vēlāk atkal iegūstot paplašinātās galotnes no adjektīviem vai apvienojoties saliktoņos (piemēram, *šamējais*, *šitas*). Izloksnēs un sarunvalodā tas bieži izmantots depronominālu adverbu radīšanā (*šitamāte*, *šitāmet*, *šitintā*, *šitenā*, *šitāteitanās*, *šitāte* ‘šādi’, *šitejādi*, *šitenādi* ‘šādi’, *šitur*, *šitenēs*, *šitete*, *šitenpat* ‘šeit’, *šitik*, *šitikām*, *šitikiņ*, *šiturātiņ* ‘tik’, *šādēļ*, *šaipus*, *šamēr* utt.).

Norādāmā vietniekvārda *šis/šī* nozīme

Norādāmajam vietniekvārdam *šis* parasti tiek minētas divas nozīmes: deiktiskā un anaforā (Rosinas 1988: 53). Deiktiskā nozīme izsaka vietniekvārda spēju norādīt, sasaistīt valodas vienības, turpretim anaforā nozīme ir saistīta ar vietniekvārda spēju aizstāt iepriekš minētu vārdu. Vietniekvārdam *šis* īpaši izteikta ir deiktiskā nozīme – tas norāda uz runātājam tuvākiem nojēgumiem (dzīvām būtnēm, priekšmetiem, īpašībām, pazīmēm utt.) telpas vai laika ziņā (uz pašreizējo laiku vai notikumiem, uz konkrētā situācijā vai brīdī svarīgāko) (LVG: 439, LLVMSA: 336), piemēram, „*No kura žīda tu pirkī šos lakatus, kurus man iedevi?*” (Reinis un Matīss Kaudzītes „Mērnieku laiki”); *Svena krākšanu var dzirdēt pat šajā istabā, un es nevaru atturēties nepasmaidījusi; Baudījām neparasti siltu vasaru, un visu šo laiku mani burtiski pārpludināja vēstules* (Marija Ērnestama „Bustera ausis”).

Ar vietniekvārdu *šis*, *šī*, lietojot to kopā ar apzīmējamo vārdu, var arī kaut kam pievērst uzmanību (LVG: 440), izcelt jebkuru nojēgumu no rindas līdzīgu priekšmetu (piemēram, *Kas attiecas uz pašu likumprojektu – ir divi kompromisu veidi – viens, kas apmierina visus,*

*otrs, kas neapmierina nevienu. Šobrīd mēs tuvojamiem šim otrajam variantam („Brīvā Latvija”, Nr. 22, 13.06.1994)), tas var vērst uzmanību uz to, par ko būs runa turpmāk (piemēram, *Viņš skatījās Tonijā, un viņa acīs bija saskatāms ķircinājums. „Un kā būtu ar šo?” Tonijs ieskatījās klints šaurajā spraugā („Rīts”, 20.08.1935)), vai arī atsaukties uz iepriekš minēto (LLVMSA: 336) (piemēram, *Latvijas neatkarība, M. Gorbačova izpratnē, bija iespējama, tikai ievērojot PSRS Konstitūciju un 1990. gada 3. aprīlī steigšus pieņemto PSRS likumu, kas noteica kārtību, kādā savienotās republikas varētu izstāties no PSRS. Faktiski šim likumam bija jānodrošina, lai neviena republika nekad neizstātos no Padomju Savienības*¹).**

Vietniekvārda *šis* anaforā nozīme palīdz ekonomēt papildu līdzekļus – ar to var aizstāt ne tikai kādu vārdu, bet arī teikumu, pat rindkopu, piemēram, *Otrs, lūk, guļ še pie krāsns. Ne vēl ir bijis vaļas šūpuļa uzkārt, ne, tāpat vien abus glabājam. Šis ir mums kalpones bērns. Paši abi strādā pa klēti, savas pūles sanesdami* (Reinis un Matīss Kaudzītes „Mērnīeku laiki”); *Te bij jauna pasaule. Tā atšķīrās kā grāmata bezgala tāla un plaša, te atkal sarāvās šaura un maza; te atspulga varena un mirdzoša, izceldama kā viņa galā baltas mājas, gaišzaļas birzes, tālus, tālus kalnus, te atkal satumsa zem liela peldoša mākoņa, kas pārlaidās pār sauli, draudoša kā nezvērs. Visi šie neizsīkstošie, bezgalībā mainošie tēli iegāja Anneles acīs un tur palika* (Anna Brigadere „Dievs, daba, darbs”).

Papildus pētījumos un gramatikās minētajām nozīmēm izloksnēs un sarunvalodā sastopama arī pejoratīvā nozīme, ko lieto, „runājot par zināmu personu, pret kuru runātājs nejūt nekādas cieņas” (IK), piemēram, *Ak tā? Kas šis ir gan par lielu kungu? Jau izēdas, izdzeras par velti un tad saplēš vēl traukus* (Reinis un Matīss Kaudzītes „Mērnīeku laiki”).

Visas šīs vietniekvārda *šis* nozīmes nosaka tā biežo lietojumu mūsdienu latviešu valodā.

Norādāmais vietniekvārds *šis/šī* latviešu valodas izloksnēs un rakstos

Gan citvalodu ietekme, gan tas, ka deiktiskā sistēma latviešu valodā nav radusi iespēju citur izpausties, gan tas, ka vietniekvārdu sistēma tiecas pielāgoties nomenu locīšanas paradigmai, gan tas, ka norādāmie vietniekvārdi tekstā visbiežāk piesienas dažādas nozīmes

¹ Ja tekstam nav norādīta atsauce, tad teksts ir pirms redakcijas un tāds nav publicēts.

apstākļa vārdiem, gan dažādi valodas attīstības procesi un ekstralingvistiski faktori latviešu valodā ir radījuši ļoti sazarotu vietniekvārda *šis/šī* variāciju kopumu.

Latviešu izloksnēs sastopamas šādas vietniekvārda *šis* formas: *šitas*, *šits*, augšzemnieku *šyivs*, *šyts* (galvenokārt Vidzemē, Sēlijā un Latgalē), *štas* (Bērzaunē, Cēsvainē, Cirgaļos, Ērgļos, Igatē, Kūdumā, Limbažos, Ogrē, Ungurmuižā, Valmierā u. c.), *šķas* (Smiltēnē, Raunā u. c.), *šitanais* (Valkā) vai *šitenais* (Krimuldā), *šitenais* (Kūdumā, Aumeisterī, Krimuldā) (Endzelīns 1951: 536–537; IK), *šans*, *šāms* (ME IV 4, 12) un *šims* (Lange: 287) tāmnieku izloksnēs, *šas* (parasti savienojumā ar *tas*: *šas tas*) Ārlavā, Sausnējā, Skrīveros (ME IV 4, EH II 622), *šitentas* Smiltēnē EH II 627, *šiemējs* Vainižos EH II 627, *šiš* Dundagā ME IV 19. Rakstu valodā² atrodamas vēl daudzveidīgākas formas – bez jau minētajiem izlokšņu vārdiem *šitaiste*, *šamais*, *šamējais*. Dažas vietniekvārda *šis* formas substantivējušās, un tām izveidojušās atšķirīgas, pavisam konkrētas nozīmes (*šojie* [-uo-], no kā arī *šojieši*, *šuoējie* ‘kaimiņi’ ME IV 112, EH II 660).

Vietniekvārda *šis* aizstājējformas *šiemējs*, *šamējais*, *šamais*, iespējams, veidojušās pēc piederības vietniekvārdu atvasināšanas parauga (sal. *manējs*, *tavējs*, *savējs*).

Vietniekvārda *šis* aizstājējformas *šitanais*, *šitenais*, *šitentais*, *šitaiste*, *šķiet*, radušās no norādāmā vietniekvārda *šis/šitas* savienojuma ar apstākļa vārda *te*, *ten* un norādāmā vietniekvārda *tas* < *šis te tas, lai pastiprinātu norādes precīzumu. To apliecina minētie izloksnēs sastopamie daudzie adverbji, kas radušies no norādāmā vietniekvārda saplūšanas ar apstākļa vārdu klītikas rezultātā.

Vietniekvārda *šis* aizstājējformas *šoie*, *šojieši*, *šoējie*, domājams, radušās no konkrēta vietniekvārda *šis* locījuma – daudzskaitļa ģenitīva, to kontaminējot ar nomenu locīšanas paradigmas galotnēm.

Norādāmā vietniekvārda *šis* deklinēšanas paradigma

Norādāmie vietniekvārdi ir vissarežģītākā un sazarotākā vietniekvārdu sistēma, jo nevienai citai šīs leksikas kategorijas grupai nav izveidojušies tik daudz morfoloģisko un fonētisko variantu un nevienai paradigmai nav tik daudz dažādu paralēlformu. Gaidāmo 24 locījumu formu vietā vietniekvārdam *šis* literārajā valodā pieļaujamas 39 formas, bet rakstos un izloksnēs sastopamas 60 formas (skat. 1. tabulu).

² Pētījuma avoti lielākoties ir periodiskie izdevumi, kas pieejami vietnē *periodika.lv*, kā arī elektroniskie latviešu literatūras izdevumi vietnē *letonika.lv* un dažādi redakcijai iesniegti publicējami avoti.

1. tabula. Norādāmā vietniekvārda šis locīšanas paradigma literārajā valodā un izloksnēs

	Vienskaitlis		Daudzskaitlis	
	Vīriešu dzimte	Sieviešu dzimte	Vīriešu dzimte	Sieviešu dzimte
Nominatīvs	<i>šis</i> ³ <i>šiš</i> Dundagā ME IV 19	<i>št</i> <i>šij</i> ME IV 18 <i>šā</i> ME IV 12 <i>ši</i> Liezērē EH II 626	<i>šie</i>	<i>šīs</i> <i>šās</i>
Ģenitīvs	<i>šā</i> <i>št</i>	<i>šās</i> <i>šīs</i>	<i>šo</i>	<i>šo</i>
Datīvs	<i>šim</i> <i>šam</i>	<i>šai</i> <i>šij</i> Endzelīns 1951, 525	<i>šiem</i>	<i>šīm</i> <i>šām</i>
Akuzatīvs	<i>šo</i>	<i>šo</i> [<i>št</i> (< *šiju) Sarkanmuiža ME IV 19]	<i>šos</i>	<i>šīs</i> <i>šās</i>
Instrumentālis	<i>ar šo</i>	<i>ar šo</i>	<i>ar šiem</i>	<i>ar šīm</i> <i>ar šām</i>
Lokatīvs	<i>šinī</i> <i>šai</i> <i>šajā</i> <i>šamī</i> , <i>šamā</i> Lizumā (ME IV 4) <i>šijā</i> Dunikā, Vērgalē EH II 626 <i>šimī</i> , <i>šimā</i> Baldonē, Iecavā, Lielstraupē, Raunā, Mazsalacā, Valmierā utt. ME IV 18 <i>šā</i> , <i>št</i> Adolfsijs 1685 ME IV 12 <i>šij</i> ME IV 18	<i>šinī</i> <i>šai</i> <i>šajā</i> <i>šimī</i> , <i>šimā</i> Baldonē, Iecavā, Lielstraupē, Raunā, Mazsalacā, Valmierā utt. ME IV 18 <i>šimie</i> Lizumā ME IV 18 <i>šamie</i> Lizumā Endzelīns 1951, 528	<i>šinīs</i> <i>šais</i> <i>šajos</i> <i>šos</i> <i>šijuos</i>	<i>šinīs</i> <i>šais</i> <i>šajās</i> <i>šās</i> ME IV 13

³ Treknrakstā norādītas mūsdienu literārajā valodā lietotās formas, kas ieteiktas arī „Latviešu valodas gramatikā” (LVG: 434) un minētas jau Kārļa Mīlenbaha un Jāņa Endzelīna „Latviešu valodas vārdnīcā” (ME IV).

Norādāmā vietniekvārda *šis* vīriešu dzimtes **nominatīva** forma visos rakstu valodas attīstības posmos un, jādodomā, arī senāk bijusi nemainīga (LLVMSA: 347): *šis*, *šie*, vienīgi izloksnēs progresīvās asimilācijas ceļā radusies forma *šiš*, kas literārajā valodā nav pieļaujama. Variācijas sastopamas sieviešu dzimtes nominatīvā, kur izloksnēs un rakstos vai nu pēc vienskaitļa ģenitīva, vai pēc nomenu nominatīva galotnēm (Endzelīns 1951: 524) darināta vēlāka forma *šā*, *šās*, no kurām tikai daudzskaitļa forma pieļaujama literārajā valodā.

Divējādas pieļaujamas formas sastopamas norādāmā vietniekvārda *šis* vienskaitļa **ģenitīvā**: *šā* jeb *šī* vīriešu dzimtē un *šās* jeb *šīs* sieviešu dzimtē. Izloksnēs pārlicinoši dominē formas *šā* un *šās*, arī valodnieki vietniekvārda ģenitīva formas *šā/šās*, kam atbilst lietuviešu *šio/šios* un kas veidotas pēc nominālo deklināciju parauga, uzskata par senākām (skat., piemēram, Endzelīns 1951: 525). Arī senajos tekstos lielākoties lietota norādāmā vietniekvārda ģenitīva forma *šā*, īpaši, ja ar to aizstāts personas nosaukums (LLVMSA: 347).

Datīvā tikai daudzskaitļa vīriešu dzimtei ir viena forma – *šiem* (kaut šur tur senajos rakstos bijusi sastopama arī forma *šiemis* (LLVMSA: 350)). Vīriešu dzimtes vienskaitļa datīvā literārajā valodā, kā liecina vietniekvārda *šis* locīšanas paradigma „Latviešu valodas gramatikā” (LVG: 434), pieļaujama tikai forma *šim*, jo mūsdienu valodā forma *šam* ieguvusi ironisku pieskaņu, lai gan agrāk tai nav bijis papildu konotācijas. Tomēr forma *šam*, kas radusies vai nu pēc lietuviešu *šiam*, vai latviešu *tam* parauga, joprojām dominē izloksnēs un palaiķam bijusi sastopama arī senajos tekstos (īpaši 19. gadsimtā) (LLVMSA: 348). Sieviešu dzimtē daudzskaitļa datīvā (un **instrumentālī**) literārajā valodā pieļaujama arī forma (*ar*) *šām*, bet tagadējā rakstu valodā pārsvarā lietota forma (*ar*) *šīm*, kas raksturīga lielākai daļai vidus izlokšņu un vienai lībisko izlokšņu daļai. Pēc nominālās deklinācijas parauga darināts sieviešu dzimtes vienskaitļa datīvs *šai*, kas ir literārās valodas pamatforma, kā arī forma *šij* (Endzelīns 1951: 525), kas sastopama izloksnēs un rakstu valodā 19. gadsimtā (LLVMSA: 348), taču literārajā valodā nav ieviesusies.

Vienskaitļa **akuzatīvā** bez divējādām sieviešu dzimtes daudzskaitļa formām *šās/šīs*, kas sakrīt ar daudzskaitļa nominatīvu, Jānis Endzelīns avotos atradis arī vienskaitļa formu *šij*, taču Alvis Augstkalns to vēlāk uzrādījis par citētā avota drukas kļūdu, ko ļoti ticami izskaidrojis „Filologu Biedrības Rakstos” (Augstkalns 1931), tāpēc to par formas variāciju saukt nevar. Sieviešu dzimtes daudzskaitlī, tāpat kā nominatīvā, arī akuzatīvā pieļaujamas divas formas: *šīs/šās*.

Visdaudzveidīgākās formas sastopamas norādāmā vietniekvārda *šis* **lokatīva** locījumā – tajā ir ne tikai pa trim četrām literārajā valodā pieļaujama formām katrā skaitlī un dzimtē, bet arī virkne izlokšnēs sastopamo formu. Visvecākā un gadsimtu gaitā visbiežāk sastopamā forma ir *šinī* (LLVMSA: 348), kas vēsturiski veidojusies, senu lokatīva formu ar *-n* – *šan* vai *šin* – kontaminējot ar *šamī* vai *šimī* (Endzelīns 1951: 527, 460). No šīs kontaminācijas radušās arī daudzas citas formas (*šimā*, *šimī*, *šamā*, *šamie* u. c.). Kā liecina vietnes *periodika.lv* dati, no vairākiem desmitiem tūkstošu lietojumu 19. gadsimta sākumā un vidū šīs formas lietojums mūsdienu rakstu avotos samazinājies līdz vairākiem simtiem. Otra senākā forma ir *šī*, kas rakstu avotos sastopama līdz 19. gadsimta beigām, un tikai 19., 20. gadsimta mijā parādījusies mūsdienu valodā ierastā forma *šajā*, kas par valdošo kļuvusi 20. gadsimta otrajā pusē (LLVMSA: 349). Tā, iespējams, radusies, kontaminējot *šai* un *šā* vai arī pēc noteikto adjektīvu locīšanas parauga (Endzelīns 1951: 527). Pārējās formas (*šos*, *šijos*, *šās*) radušās, vai nu kādai formai saīsinoties, vai paplašinoties pēc nomenu locīšanas parauga.

Kā konstatējis Alberts Rosins, baltu valodās norādāmie vietniekvārdi pēc būtības ir veidojusies no vīriešu dzimtes norādāmajiem vietniekvārdiem (Rosinas 1988: 92), tāpēc daudzas morfoloģiskās struktūras sieviešu dzimtē, šķiet, tikušas atvasinātas no vīriešu dzimtes formām. Šo faktu pierāda arī latviešu valodas izlokšnes, no kurām daļā (piemēram, Ugālē) joprojām nav visu sieviešu dzimtes formu.

Norādāmais vietniekvārds *šis* valodas kultūrā

Valodas kultūras jautājumi skāruši galvenokārt vietniekvārda *šis*/*šī* aizstājējformu izmantošanu un tā locīšanas paradigmu.

Formu *šitas*, *šitais* valodnieki stingri lēmuši nelietot, jo tas uzskatāms par nevajadzīgu salikteni: „Ikdienas valodā vietniekvārda *šis* vietā palaikam lietā salikto *šitas*, un sakarā ar to sajūtam beidzamo formu, salīdzinot ar *šis*, kā kaut ko vulgāru. Augstajā stilā *šitam* tāpēc nav vietas, un tomēr man ir gadījies sastapt *šito*, piem., Rasina traģēdiju tulkojumos!” (Endzelīns 1932: 46) Šādu izvēli, kā noprotoams no Jāņa Endzelīna vārdiem, motivējusi valodas izjūta un struktūra, kurā apvienoti divi vietniekvārdi (*šis* un *tas*), kaut arī izlokšnēs tam bieži vien nav un nav bijis nievājošas vai vulgāras nokrāsas. Tomēr šāds saliktenis ir visai jauns, jo senajos tekstos (un tāpat arī tālaika izlokšnēs) tas nav atrodams, tāpat arī valodā bez tā varētu iztikt, un, kā liecina rakstu avoti, bez tiem lielākoties arī iztiek, iesaistot tos tikai kādā tiešajā runā vai stilistiski „iekrāsotā” tekstā, piemēram: „*Vai tev? Nu, kas tad šitais*

tāds?" *māte joko, rādīdama uz Edvartu* (Jānis Ezeriņš „Iegātnīša”); *Un viens no skuķiem acis bola: „Ko šitais smukais jaunskungs sola?”* „Mūsu Mājas Viesis”, 30.06.1938). Par nevēlamiem literārā valodā uzskatāmi arī salikteni un vārdkopas *šitentas, šitenais, šitais te* u. c., kaut arī lietotājiem varētu šķist, ka tādējādi precīzāk norādāms uz attiecīgo lietu vai parādību. Šīs vietniekvārda *šis* formas par stilistiski vulgārām (*stilistisch vulgärer*) nosauktas jau Kārļa Mīlenbaha un Jāņa Endzelīna vārdnīcā (ME IV 19), un šādā aspektā tās nereti izmantotas literāros vai publicistiskos tekstos humoristiskas, nievājošas, ironiskas attieksmes paušanai vai kādas īpašas personas runas veidošanā, piemēram: *Es personīgi par šitentiem aizspriedumiem nospļaujos, jo man allaž veicas* („Dadzis”, 15.12.1972); *„Jā, sakāt mīlie nāburgi, kota šitentas viss nozīmē?”* („Jēkabpils Vēstnesis”, 5.12.1924), *Pieķerts kabatas zaglis: „Ak, tad šitais te, kungs, ir jūsu pulkstenis?!”* („Svari”, 1.05.1925), – *Pārāk ziņkārīgi, – garais gremoja un nurdēja, – es jums varu atgādināt, – viņš pacēla pistoli, – ka šitais te labāk izskaidro nekā mēle* („Karogs”, 1.11.1970).

Nav nepieciešamības arī pēc morfoloģiski atvasinātām vietniekvārda *šis* formām, kaut arī dažreiz tās, tāpat kā saliktie norādāmie vietniekvārdi, izmantojamas stilistiski specifiskas nokrāsas radīšanai, piemēram: *Manējais gribēja paņemt vāgu, aizšļūkt uz ķinci ar kādu čelli vai džudu, bet šamais manējam ielika rociņu un lika šancēt uz velna paraušanu* („Mēs”, 1.11.1964); – *Tiklīdz šamais, – viņš pameta ar roku uz mēnesi, – sadīls adatas platumā, tad nostrādāsīm to darbiņu, kā pienākas, bet tagad iesim izmēģināsim ceļu* („Londonas Avīze”, 14.10.1955).

Par literārajai valodai neatbilstošām uzskatāmas no adjektīvu noteiktajām galotnēm sarunvalodā ienākušās paplašinātās vietniekvārdu galotnes, piemēram: *Nē, nevar būt! Tak vakar saules rietā / Bij šajai dienai redzams mierīgs laiks, / Un meteo, kaut reti tas der lie-ti, / Tak arī teica: „Būs tik vējiņš maigs”* (Harijs Gāliņš, „Zvaigzne”, 1.06.1955).

Nievājoša vai kā citādi stilistiski iekrāsota nozīme ir vietniekvārda *šis, šī* lietojumam lietvārda nozīmē attiecībā uz dzīvu būtni (piemēram, *Nez kur tad šī tos papīrus liks: veikalā viņa ārdījās, ka neesot ko ēst!* „Dadzis”, 15.07.1989; *Kas tad šo māca! Tā jau viņa buldurē pati no sevis, ka tik atrod kur ko drukātu* (Anna Brigadere „Dievs, daba, darbs”)). Taču stilistiski neitrāli vai vismaz bez pejoratīvas nozīmes ar vietniekvārdu *šis, šī* lietvārda nozīmē var norādīt gan uz kādu priekšmetu vai parādību (piemēram, *Un, ja vien pietikšot spēka (bet*

kur tad *šis* paliks!), līdz tam laikam būs iztūrīts arī pats Titurgas ezers, būs uzbūvēta estrāde, atpūtas un sporta komplekss („Lauku Avīze”, 13.08.1988)) vai gaidāmu notikumu, sarunas objektu, nereti to pastiprinot ar kādu adverbu (piemēram, „Atradu, lūk, *šo* te.” Pie šiem vārdiem Hendriks izņēma no kabatas metāla lietiņu, kas karājās saitītē („Jaunākās Ziņas”, 8.10.1938)).

Vietniekvārdu deklinēšanā starp daudzajām literārajā valodā pieļaujāmām locījumu formām nav īpašu stilistisku vai no valodas kultūras viedokļa būtisku atšķirību. Lai gan savulaik J. Endzelīns ieteica (un pats galvenokārt lietoja) senāko lokatīva formu *šinī* u. c. (Endzelīns 1933), mūsdienās gandrīz pārliecinoši ir uzvarējusi forma *šajā*, kam pretoties vairs nav iespējams un nav vajadzīgs, jo, piemēram, lokatīva formas *šinīs* un *šos* jau ieguvušas stilistiski specifisku nokrāsu. Taču nekādā gadījumā nevajadzētu senās lokatīva formas rediģēt un koriģēt uz jaunāko *šajā*, kā tas novērojams mūsdienu valodā un korektoru darbā. Ja lietotājs vēlas izraudzīties tādas vietniekvārda *šis* locījumu formas, kas vislabāk atspoguļo valodas attīstības likumības, un senākās, izplatītākās formas, vīriešu dzimtes vienskaitļa ģenitīvā būtu pirmām kārtām jālieto forma *šā*.

Valodas kultūrā nereti aizrādīts arī par norādāmā vietniekvārda vietu teikumā: „Ja substantīvam vairāk apzīmētāju un to starpā *tas* vai *šis*, tad jāsaik ar norādāmo vietniekvārdu. Nepareizi tātad ir sakārtots, piem., savienojums *par attiecīgo zemju tām ārpolitikas līnijām* (pareizi: *par tām attiecīgo zemju ārpolitikas līnijām 12*).” (Endzelīns 1932: 44) Mūsdienu latviešu valodā šādas konstrukcijas ar vietniekvārdu *šis* tomēr reti sastopamas.

Jāuzmanās arī no vietniekvārda *šis* un tā saknes vārdu pārlieku bieža izmantojuma vienā teikumā vai rindkopā, piemēram, aicinājumu *Šodien, šajā siltajā dienā, mēs visus aicinām uz šiem dančiem* varētu izteikt arī bez vietniekvārda atkārtojuma *Šajā siltajā dienā mēs visus aicinām uz dančiem*. Reizēm šāds atkārtojums gan ir ar nolūku veidota stilistiska figūra, piemēram: *Ir paredzēts šis liktenis, šis vakars* (Guntars Godiņš, „Zvaigzne”, 5.09.1987).

Jāievēro, ka vietniekvārdam *šis* anaforā funkcijā nekad nevajadzētu radīt pārpratumus. Parasti tas paskaidro pēdējo iepriekš minēto nojēgumu (piemēram, *Tomberga pūderis kalpo sievietes daiļumam jau ilgu gadu. Šis fakts* [ka kalpo jau ilgu gadu] *neapgalvo, šis fakts pierāda* („Jaunākās Ziņas”, 21.10.1937)), taču gadās, ka aiz līdzvērtīgu vienlīdzīgu teikuma locekļu vai teikuma daļu virknes nav nepārprotami skaidrs, uz kuru no iepriekš minētajiem faktiem viet-

niekvārds un tam piesaistītais vārds attiecas (piemēram, *Daudzas vietējās padomes šādu lēmumus arī pieņēma, tomēr visu Latvijā ievēlēto padomju deputātu kopā sanāksšanai un tik pārliedzinošam balsojumam par LR neatkarību bija ārkārtīgi liela nozīme, un šis fakts ne velti tika atzīmēts arī 4. maija Neatkarības deklarācijā*).

Nobeigums

Latviešu norādāmais vietniekvārds *šis*, būdams sens indoeiropiešu cilmes vārds un viens no visbiežāk lietotajiem leksikas elementiem, valodas attīstības gaitā iemantojis dažādas morfoloģiskas un fonētiskas variācijas un lietošanas tradīcijas, kas joprojām turpina mainīties. No vienas puses, tā locījumu formas un morfoloģiskā struktūra tiecas nivelēties, sašaurināties līdz vienam vai vairākiem elementiem, veidojot arvien vienkāršāku paradigmu, sašaurinās arī vietniekvārda *šis* nozīme, un tas daļēji jau veic artroīda funkcijas. No otras puses, valodas lietotāji deiktisko līdzekļu trūkumu valodā centušies kompensēt ar arvien jaunām saliktām formām, īpaši – kombinējot norādāmo vietniekvārdu *šis* ar otru norādāmo vietniekvārdu *tas* un adverbus. Mūsdienu latviešu rakstu valodā, sarunvalodā un izloksnēs vietniekvārdam ir vismaz 20 aizstājējformas. Neierasta daudzveidība vērojama arī vietniekvārda *šis* locījumu paradigmā, kur gaidāmās vienkāršās paradigmas vietā sastopams gandrīz trīsreiz vairāk locījumu formu. Deklinējamās paralēlformas radušās vai nu pēc nomenu deklināciju formu, vai citu norādāmo vietniekvārdu locījumu parauga.

Kaut arī daudzām vietniekvārda *šis* aizstājējformām valodas vēsturē nav stilistisku ierobežojumu, no valodas kultūras viedokļa literārajā valodā liela daļa no tām nebūtu pieļaujamas – tas galvenokārt attiecas uz saliktiem norādāmajiem vietniekvārdiem. Vietniekvārdam *šis* valodā būtu skaidri jāatspoguļo tam piederīgā deiktiskā vai anaforā nozīme, tas nedrīkst radīt pārpratumus un pārliedzinošus bieži atkārtoties, taču nevar aizmirst arī to nozīmi stilistiskas nokrāsas radīšanā.

Literatūra

Adolfijs 1685 – Adolphi H. *Erster Versuch einer kurz-verfasseten Anleitung zur lettischen Sprache*. Mitau, 1685.

Augstkalns 1931 – Augstkalns A. „ak. šī”. *Filologu Biedrības Raksti*, XI. Rīga, 1931, 47.–48. lpp.

EH – Endzelīns J., Hauzenberga E. *Papildinājumi un labojumi K. Mīlenbaha „Latviešu valodas vārdnīcai”*, I–II. Rīga, 1934–1946.

- Endzelīns 1932** – Endzelīns J. *Dažādas valodas kļūdas*. Rīga: A. Gulbis, 1932.
- Endzelīns 1933** – Arī skolotāja. *Mūsu Nākotne*, V, 1933, 367.–369. lpp.
- Endzelīns 1951** – Endzelīns J. *Latviešu valodas gramatika*. Rīga: Latvijas Valsts izdevniecība, 1951.
- IK** – LU Latviešu valodas institūta izlokšņu kartotēka.
- Lange** – Lange J. *Lettisch-Deutscher Theil des vollständigen Lettischen Lexici*.. Schloss Ober-Palen, 1773.
- LLVMSA** – *Latviešu literārās valodas morfoloģiskās sistēmas attīstība*. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2002.
- Mallory, Adams 2006** – Mallory J. P., Adams D. Q. *The Oxford Introduction to Proto-Indo-European and the Proto-Indo-European World*. Oxford: Oxford University Press, 2006.
- Mancelis 1654** – *Lang=gewünschte Lettische Postill... Ander Theil... Verfertigt durch Georgium Mancelium, Semgallum... Zu Riga... 1654* [tiešsaiste]. Pieejams: http://www.korpuss.lv/senie/context.jsp?structure=LR&source=Manc1654_LP2&page=98 [skatīts 22.01.2017].
- ME** – Mülenbachs K. *Latviešu valodas vārdnīca*. Rediģējis, papildinājis, turpinājis J. Endzelīns, I–IV. Rīga, 1923–1932.
- Nītiņa 2014** – Nītiņa D. Latviešu vietniekvārdu klasificēšanas problēmas. *Ne tikai gramatika*. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2014, 227.–235. lpp.
- Rosinas 1988** – Rosinas A. *Baltų kalbos įvardžiai*. Vilnius: Mokslas, 1988.
- Rosinas 1981** – Rosinas A. Kelios pastabos parodomųjų ir nežymimųjų įvardžių evoliucijos klausimu. *Baltistica*, XVII (1), 1981, 16–27 p.
- Rosinas 1982** – Rosinas A. Deiktines sistemos baltu kalbu tarmese. *Baltistica*, XVIII (2), 1982, 140–152 p.
- Rosins 1967** – Rosins A. Morfoloģiskā lietuviešu un latviešu valodas vietniekvārdu saīsināšanās. *Latviešu valodas apcerējumi*. Rīga: Zvaigzne, 1967, 134.–160. lpp.
- Szemerényi 1996** – Szemerényi O. J. L. *Introduction to Indo-European Linguistics*. Oxford: Clarendon Press, 1996.
- Ozola 2006** – Ozola Ā. „Liekais” tas ne vienmēr ir lieks. *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi*. Populārzinātnisku rakstu krājums, Nr. 2. Atb. red. S. Lagzdiņa. Rīga: Latviešu valodas aģentūra, 2006, 84.–87. lpp.

HRONIKA / CHRONICLE

VĀRDNĪCAI AR GODA PILNU NOSAUKUMU – 70
70TH ANNIVERSARY OF HONORABLE
DICTIONARY

2016. gada 15. aprīlī Latvijas Zinātņu akadēmijas Sēžu zālē zinātniskā gaisotnē pulcējāmies uz ļoti īpašu notikumu – Valsts valodas komisijas, LU Humanitāro zinātņu fakultātes, LU Latviešu valodas institūta un Venstpils Augstskolas Tulkošanas studiju fakultātes kopīgi organizēto zinātnisko konferenci, kas bija veltīta K. Mīlenbaha „Latviešu valodas vārdnīcas” (1923–1946) pēdējā sējuma iznākšanas septiņdesmitgadei.

Konferenci atklāja **Sarma Kļaviņa** ar referātu „K. Mīlenbaha, J. Endzelīna un E. Hauzenbergas-Šturmas „Latviešu valodas vārdnīcas” tapšana arhīvu dokumentos un citās liecībās”. Referente, kavējoties pie vārdnīcas nosaukuma meklējumu vēstures, citēja Edītes Hauzenbergas-Šturmas reiz pierakstītos vārdus: „Alvils Augstkalns reiz, [..], tika rakstījis, ka „goda pilnāka” nosaukuma par „Latviešu valodas vārdnīcu” tai nevarot būt. Un latviešu pasaulē to tad arī vajadzētu tā saukt”. S. Kļaviņa savā plašajā, daudzpusīgajā un interesantām vēsturiskām epizodēm piesātinātajā apskatā „Latviešu valodas vārdnīcu” dēvēja par avotu, no kura daudz smēluši un joprojām smel dažādu jomu pētnieki, par šīs vārdnīcas „iztekām” autore nosauca K. K. Ulmaņa „Lettisches Wörterbuch” (1872) un A. Kronvalda 1876. gadā izteikto aicinājumu „tos vārdiņus salasīt un sakrāt, kuru nav K. Ulmaņa vārdnīcā vai kuri tur nepareizi tulkoti”, kā arī šo iesūtīto „vārdiņu” publicējumus RLB Zinību komisijas Rakstu krājumos. Referente klausītājus iepazīstināja ar „Latviešu valodas vārdnīcas” izstrādes periodiem, sniedza detalizētu ziņojumu par vārdnīcas veidotājiem un viņu ieguldījumu tās tapšanā – Kārli Mīlenbahu un viņa ģimeni, Jāni Endzelīnu un Edīti Hauzenbergu.

Juris Baldunčiks referēja par tematu „Jaunvārdu reģistrēšanas problemātika Mīlenbaha-Endzelīna vārdnīcā”. Referāta mērķis bija izlases veidā pārbaudīt jaunvārdu (rakstnieku jaundarinājumu)

reģistrēšanas apjomu un īpatnības gan K. Mīlenbaha, gan J. Endzelīna un E. Hauzenbergas-Šturmas rakstītājās „Latviešu valodas vārdnīcas” daļās. J. Endzelīns vārdnīcas ievadā atzinis, ka darbs nav tēzauris, jo nav veikta sistēmiska un pilnīga rakstu avotu ekscerpēšana. J. Baldunčiks tādējādi norādīja uz vairākām nepilnībām, kas šī iemesla dēļ vērojamas vārdnīcā attiecībā uz jaunvārdiem, kā arī atsevišķiem šo nepilnību iemesliem: lai arī kopumā jaunvārdu reģistrēšana vārdnīcā uzskatāma par apmierinošu, minētais trūkums ir jūtams šķirkļu ilustratīvajā daļā, arī dokumentēšanas detaļās ir stipri atšķirīgas – daļai vārdu ir īsi un informatīvi papildskaidrojumi, samērā daudziem jaunvārdiem ir ļoti aptuvenas avotu norādes, citiem to nav vispār, bet zināmam skaitam jaunvārdu nav piešķirts jaunvārda statuss.

Andrejs Veisbergs sniedza K. Mīlenbaha „Latviešu valodas vārdnīcā” atrodamās frazeoloģijas raksturojumu. Referents atzīmēja, ka vārdnīcas aprakstā nav skaidras frazeoloģismu koncepcijas, kā arī to, ka nav pilnīgas informācijas par diskusiju, kas būtu notikusi attiecībā uz frazeoloģismu problemātikas jautājumiem. Nevar nepieminēt, ka vārdnīcas tapšanas laikā nebija arī paša frazeoloģisma jēdziena. Frazeoloģismus apzīmēja kā izteicienus, teicienus, parunas, sakām-vārdus, vārda meklējumos tika piedāvāti varianti *frazeoloģisms* (no vārda *frāze*) un *idiotisms* (no vārda *idioma*). A. Veisbergs piebilda, ka „Latviešu valodas vārdnīcā” frazeoloģismu materiāls ir bagāts, bet iztrūkst aizgūtās „grāmatnieku” frazeoloģijas. Nenoliedzami vārdnīcā atrodamais frazeoloģismu materiāls ir līdz tam nepārspēts. Piemēram, autors piedāvāja salīdzinoši aplūkot atsevišķus frazeoloģismus, kas atrodami K. K. Ulmaņa „Lettisches Wörterbuch” (1872) un K. Mīlenbaha „Latviešu valodas vārdnīcā”, neapšaubāmi šāds salīdzinājums ļoti spilgti runāja par labu pēdējai vārdnīcai. Interesants bija A. Veisberga apkopojums par frazeoloģismiem, kurus, vadoties pēc koncepcijas, varētu sagaidīt ieraugām „Latviešu valodas vārdnīcā”, bet kuri tur tomēr nav atrodami un tiem frazeoloģismiem, kurus nevarētu cerēt ieraudzīt šajā vārdnīcā, bet kuri tur tomēr ir pārstāvēti.

Brigita Bušmane un **Liene Markus-Narvila** klausītāju uzmanībai piedāvāja priekšlasījumu par K. Mīlenbaha vārdnīcā un tās papildinājumos ietvertu Lejaskurzemes leksiku mūsdienu kontekstā. Lai gūtu zināmu priekšstatu par šo leksiku, tās dinamiku, pirmkārt, tika ierobežots izpētes areāls (t. i., tika izmantots deviņās izloksnēs reģistrētais materiāls) un, otrkārt, aplūkoti tikai vārdi, kas sākas ar burtni *b*. K. Mīlenbaha vārdnīcā iekļautā leksika tika sastāta ar mūsdienu izloksnēs pierakstīto materiālu. Tika secināts, ka vārdnīcā ir ietverts

visai bagāts Lejaskurzemes izlokšņu vārdu krājums, kas atklāj novada valodas iezīmes dažādos aspektos, un atzīts, ka šis krājums ir rosinošs materiāls turpmākajā izlokšņu leksikas apzināšanā, sniedzot jaunas liecības arī semantiskā un areālā skatījumā.

Konferences otro daļu atklāja **Anitas Helvigas** (kuras ziņā bija tēmas teorētiskie aspekti) un **Elīnas Peinas** (kura iepazīstināja klausītājus ar savu praktisko pētījumu) koppreferāts par mūsdienu latviešu terminu vārdnīcu raksturīgākajām iezīmēm. Sniedzot pārskatu par latviešu leksikogrāfijas teorijā aprakstītajiem vārdnīcu veidiem un to kritērijiem, A. Helviga atzina, ka terminu vārdnīcas galvenokārt tiek pieskaitītas filoloģiska tipa speciālajām vārdnīcām, taču dažādos bibliogrāfiskajos rādītājos tās tiek iekļautas arī citās nodaļās, piemēram, nozaru vārdnīcas, tematiskās vārdnīcas, tulkojošās vārdnīcas, skaidrojošās vārdnīcas, fiksējošās vārdnīcas, enciklopēdiskās vārdnīcas u. c. Aplūkojot mūsdienu (1990–2015) terminu vārdnīcu (apmēram 150) dažādos aspektus – pēc adresāta, pēc apjoma, pēc valodu skaita u. tml., tika secināts, ka mūsdienu terminu vārdnīcas ir daudz komplicētākas, neviendabīgākas, daudzpusīgākas. Pēc ietvertās informācijas to raksturs ir sintētisks (enciklopēdisks + filoloģisks), tāpēc ne vienmēr ir skaidri nosakāma katra leksikogrāfiskā izdevuma piederība (vai nepiederība) terminogrāfijai, tas savukārt rada neprecizitāti ne tikai kvalitatīvajos, bet arī kvantitatīvajos rādītājos. Līdz ar to referāta autorēm bija jāatzīst, ka 1) latviešu leksikogrāfijā teorētiskie atzinumi vairs īsti neatbilst praktiskajai pieredzei, trūkst visaptverošu terminogrāfijas pētījumu un analīzes, kā arī terminu vārdnīcu kritikas un 2) analizējot pēc iespējas plašāku terminu vārdnīcu apjomu, skatot visdažādākos aspektus, jāveido kritēriji mūsdienu terminogrāfijas raksturošanai.

Anitra Roze savā referātā pievērsās jaunvārdu problemātikas teorētiskajai pusei, sniedzot ieskatu latviešu, lietuviešu un krievu lingvistiskajā teorijā. Autore mērķis bija rast kritērijus jaunvārdu noteikšanai hronoloģiskā aspektā, iegūt atbildi uz jautājumu, vai par jaunvārdiem uzlūkojami tikai pašcilmes darinājumi un aizguvumi, vai līdztekus par tādiem uzskatāmas arī jau esošo vārdu jaunās nozīmes, kā arī – vai vārdnīcā ievietojamie jaunvārdi būtu īpaši marķējami, izceļami uz pārējās leksikas fona. Pēc samērā plašā latviešu un krievu, mazāk lietuviešu, teorētiskās literatūras apskata autore kopējie secinājumi bija, ka jautājumus uz referātā uzdotajiem jautājumiem rast nebūt nav tik viegli un liela daļa lēmumu vismaz pašreizējā brīdī tā vai citādi jāpieņem konkrētā leksikogrāfiskā izdevuma autoriem un valodas pētniekiem pašiem.

Konferenci noslēdza **Santa Jērāne**. Aplūkojot abstrakto mikrostruktūru uz onīmu vārdnīcu bāzes, referente secināja, ka katram vārdnīcas šķirklim var veidot abstrakto struktūru, jo vārdnīcas teksts ir standartizēts (ir pieņemts, ka noteiktiem komponentiem ir jāatrodas noteiktā secībā), taču šie abstrakto mikrostruktūru modeļi tomēr ir dažādi. Autore atzīmēja: tiek uzskatīts, ka aplūkotie modeļi ir universāli, taču prakse runā šim pieņēmumam pretī.

Domāju, ka īsās, taču kompaktās un saturiski bagātās konferenču laikā ikviens tās apmeklētājs un arī dalībnieks guva daudz jaunu atziņu un iedvesmu turpmākajiem pētījumiem, visam pāri, iespējams, citām acīm uzlūkojot arī pulcēšanās iemesla galveno vaininieci – K. Mīlenbaha „Latviešu valodas vārdnīcu”, avotu, no kura jau tik daudz smelts, un no kura var smelt aizvien un aizvien jaunas radošas domas aizvien jauniem pētījumiem un atklājumiem.

Anitra Roze

VALODNIECĪBAS BIBLIOGRĀFIJA 2015 / LINGUISTIC BIBLIOGRAPHY 2015

Grāmatas, rakstu krājumi, konferenču materiāli, brošūras

- 2nd *International Scientific Conference “Contemporary Research in Phonetics and Phonology: Methods, Aspects and Problems”*. Abstracts. May 14–15, 2015. Rīga: Latvian Language Institute of the University of Latvia, 2015, 26 lpp. ISBN 9789984742793. Pieejams tiešsaistē: http://www.lulavi.lv/media/upload/tiny/files/Abstracts_%20Phon%202015.pdf [skatīts 10.06.2015.].
- XII *Tarptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts*. Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, pl. 290. ISBN 9786094595929 (elektroninis leidinys = elektroniskais izdevums = online edition). Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
51. *Artura Ozola dienas konference „Fonētiskie varianti un to atveide tekstos”*. Veltījums Adalberta Becenbergera „*Lettsche Dialekt-Studien*” (1885) 130. gadadienai. Referātu kopsavilkumi. Rīga, 2015. gada 20. marts. / Latvijas Universitāte, Humanitāro zinātņu fakultāte, Latvistikas un baltistikas nodaļa, Baltu valodniecības katedra. Rīga, 2015, 28 lpp. ISBN 9789934838736.
- Acta Baltico Slavica*, 39. Pod redakcją Zofii Sawaniewskiej-Mochowej i Anny Zielińskiej. SOW, Warszawa, 2015. ISSN: 2392-2389. Pieejams tiešsaistē: <https://ispan.waw.pl/journals/index.php/abs/issue/archive> [skatīts 17.10.2016.].
- Acta Linguistica Lithuanica*, LXXII. Vyr. red. Grasilda Blažienė. Vilnius, Lietuvių kalbos institutas, 2015, pl. 278. ISSN 1648-4444.
- Acta Linguistica Lithuanica*, LXXIII. Vyr. red. Grasilda Blažienė. Vilnius, Lietuvių kalbos institutas, 2015, pl. 292. ISSN 1648-4444.
- Aiçisone, Džīna. *Runātpējīgais zīdītājdzīvnieks. Ievads psiholingvistikā*. No angļu valodas tulkojusi Ina Druvieta, zin. red. Māris Baltiņš. Rīga: SIA Apgāds „Zinātnē”, 2015, 327 lpp. ISBN 9789984829197.
- Akadēmiķa Jāņa Endzelīna 142. dzimšanas dienas atceres starptautiskā zinātniskā konference „Letonika un kultūru migrācija” = International Scientific Conference „Migration of Cultures” to commemorate the 142nd anniversary of academician Jānis Endzelīns. Tēzes = Abstracts*. 2015. gada 23.–24. februāris = 23–24 February, 2015. Rīga: LU Latviešu va-

- loda institūts, 2015, 63 lpp. ISBN 9789984742786. Pieejams tiešsaistē: <http://www.lulavi.lv/lu-lavi-gramatas> [skatīts 19.02.2015.].
- Aktuālas problēmas literatūras zinātnē.* Rakstu krājums, 20. Atb. red. Edgars Lāms. Liepāja: LiePA, 2015, 387 lpp. ISSN 1407-4729.
- Atvērsim vārtus! : Mācību grāmata.* Autori: Ilze Auziņa u. c. Lit. red. Nelda Sniedze. Rīga: Latviešu valodas aģentūra, 2015, 148 lpp. ISBN 9789984815367.
- Auziņa, Ilze; Šalme, Arvils. *Latviešu valodas prasmes augstākā līmeņa (C1, C2) apraksts.* Rīga: Latviešu valodas aģentūra, 2015 [tiešsaistes resurss] (63 lapas): tabulas; 1020,57 KB. Pieejams tiešsaistē: http://www.sazinastilts.lv/wp-content/themes/sazinas-tilts/resources/Language-Portfolio/00/multimedia/Eiropas_Valodu_portfelis_LV_Apraksts_C1_C2.pdf [skatīts 05.06.2016.].
- Balode, Laimute; Bušs, Ojārs. *No Abavas līdz Zilupei: vietvārdu cilmes īsā vārdnīca = From Abava to Zilupe: the origin of Latvian geographical names: a short dictionary.* Zin. red. Sandra Rapa; rec.: Vita Strautniece, Pēteris Vanags; tulk. Janušs Kaminskis; red. (latv. val.) Gunita Arņava; redaktors (angļu val.) Bendžamins Boreks-Koksens. [Rīga]: Latviešu valodas aģentūra, 2015, 303 lpp. ISBN 9789984829289.
- Baltic Journal of English Language, Literature and Culture.* Volume 5. Editor-in-Chief Andrejs Veisbergs. Issue editor Monta Farneste. Rīga: University of Latvia, 2015, pp. 112. ISSN 1691-9971. Pieejams tiešsaistē: http://www.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/apgads/PDF/BJELLC-V.pdf [skatīts 14.09.2015.].
- Baltistica, L (1).* Red. Bonifacas Stundžia. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2015. ISSN 0132-6503, eISSN: 2345-0045. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistica.lt/index.php/baltistica/issue/archive> [skatīts 14.06.2016.].
- Baltistica, L (2).* Red. Bonifacas Stundžia. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2015. ISSN 0132-6503, eISSN: 2345-0045. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistica.lt/index.php/baltistica/issue/archive> [skatīts 14.06.2016.].
- Baltu filoloģija. Nr. XXIII (2) 2014.* Baltu valodniecības žurnāls = Journal of Baltic Linguistics. / Latvijas Universitāte, Humanitāro zinātņu fakultāte, Baltu valodniecības katedra. Red. Pēteris Vanags. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2015, 140 lpp. ISBN 9789934180088, ISSN 1691-0036. Pieejams tiešsaistē: <http://www.lu.lv/apgads/izdevumi/elektroniskie-izdevumi/zurnali-un-periodiskie-izdevumi/baltu-filologija/> [skatīts 14.09.2015.].
- Baltu filoloģija. Nr. XXIV (1) 2015.* Baltu valodniecības žurnāls = Journal of Baltic Linguistics. / Latvijas Universitāte, Humanitāro zinātņu fakultāte, Baltu valodniecības katedra. Red. Pēteris Vanags. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2015, 164 lpp. ISBN 9789934180927, ISSN 1691-0036. Pieejams tiešsaistē: <http://www.lu.lv/apgads/izdevumi/elektroniskie-izdevumi/zurnali-un-periodiskie-izdevumi/baltu-filologija/> [skatīts 14.01.2016.].
- Bērnu valoda Latvijā 21. gadsimtā.* [1. sēj.] Zin. red. Anna Vulāne un Dace Markus. Rec. Monika Mihališina, Reģīna Kvašīte, Elīta Stikute. /

- Rīgas pedagoģijas un izglītības vadības akadēmija, Bērnu valodas pētījumu centrs. Rīga: SIA Apgāds „Zinātne”, 2015, 320 lpp. ISBN 9789984879895.
- Bliska, Inga. *Franču valoda kā trešā valoda Latvijā: leksiski semantiskais mācību līmenis : promocijas darbs filoloģijā valodniecības zinātņu nozares lietišķās valodniecības apakšnozarē*. Darba zin. vad. asoc. prof. Diāna Laiveniece. / Liepājas Universitāte. Humanitāro un mākslas zinātņu fakultāte. Liepāja, 2015, 178 lpp.
- Bliska, Inga. *Franču valoda kā trešā valoda Latvijā: leksiski semantiskais mācību līmenis. Promocijas darba kopsavilkums filoloģijas doktora zinātniskā grāda iegūšanai valodniecības zinātņu nozares lietišķās valodniecības apakšnozarē = Français troisième langue en Lettonie: niveau lexico-sémantique d'enseignement. Résumé de la thèse*. Darba zin. vadītāja: Diāna Laiveniece. / Liepājas Universitāte. Humanitāro un mākslas zinātņu fakultāte. Liepāja, 2015, 84 lpp. ISBN 9789934522475.
- Cibuļs, Juris. *Raksti*. Izlase. Rīga: Raudava, 2015, 256 lpp. ISBN 9789984981659. [Krājumā iekļauti autora raksti, kas publicēti preses izdevumos un krājumos laikā 1978. gada līdz 2015. gadam.]
- Ciematniece, Līga. *Teikuma semantiskās un sintaktiskās struktūras attiecsmes mūsdienā latviešu valodā. Promocijas darbs filoloģijas doktora grāda iegūšanai valodniecības zinātņu nozares, latviešu sinhroniskās valodniecības apakšnozarē*. Darba zin. vad. Dr. philol. asoc. prof. Ilze Lokmane. / Latvijas Universitāte. Humanitāro zinātņu fakultāte. Latviešu un vispārīgās valodniecības katedra. Rīga, 2015, 180 lpp. + CD.
- Ciematniece, Līga. *Teikuma semantiskās un sintaktiskās struktūras attiecsmes mūsdienā latviešu valodā. Promocijas darba kopsavilkums. Filoloģijas doktora zinātniskā grāda iegūšanai valodniecības zinātņu nozarē. Apakšnozare: latviešu sinhroniskā valodniecība = Relations between Semantic and Syntactic Structure of the Sentence in Modern Latvian. Summary of Doctoral Thesis. Submitted for the Doctoral Degree in Philology. Subfield of Latvian Synchronic Linguistics*. Darba zin. vad. Dr. philol. Ilze Lokmane. / Latvijas Universitāte. Rīga: Latvijas Universitāte, 2015, 110 lpp. ISBN 9789984459677.
- CLIL jeb mācību satura un valodas integrēta apguve: izglītības paradigmas maiņa*. Populārzinātnisku rakstu krājums. Nr. 3. Atb. red. Sanita Lazdiņa. / Bilingvālo mācību skolotājam. Rīga: Latviešu valodas aģentūra 2015, 255 lpp. ISBN 9789984829142.
- Contacts between the Baltic and Finnic languages*. Ed. by Santeri Juntila. / Uralica Helsingiensia, 7. Helsinki, 2015, 300 s. ISSN 1797-3945, ISBN 9789525667677.
- Contemporary approaches to Baltic linguistics*. Ed. by Peter Arkadiev, Axel Holvoet, Björn Wiemer. / Trends in linguistics. Studies and monographs 276. Berlin, Boston: De Gruyter Mouton, [2015] viii, pp. 554. ISBN 9783110343762.

- Darbības vārdu pamatformas: I konjugācija.* Sagat. Baibas Valkovskas redakcijā. Rīga: Latviešu valodas aģentūra, 2015, 40 lpp. ISBN 9789984829302. [Mācību un metodiskais materiāls.]
- Daugavpils Universitātes 57. starptautiskās zinātniskās konferences tēzes = Abstracts of the 57th International Scientific Conference of Daugavpils University.* Atbildīgā par izdevumu = Resp. Ed. Inese Zuģicka. Daugavpils: Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds „Saule”, 2015, 144 lpp. ISBN 9789984147161. Pieejams tiešsaistē: http://dukonference.lv/files/proceedings_of_conf/2015_978-9984-14-716-1_DU_57_starpt%20zinatn_konf_tezes.pdf [skatīts 07.08.2015.].
- De Bot, Kees. *A history of applied linguistics: from 1980 to the present.* Milton Park, Abingdon, Oxon; New York, NY: Routledge, 2015, xiv, pp. 154. ISBN 9781315743769.
- Deutsch-Lettisches Phraseologiewörterbuch = Vācu-latviešu frazeoloģijas vārdnīca.* Sast.: Klaus-Dieter Ludwig (*Klauss Dīters Ludvigs*) un Mudīte Smiltēna. Red. Ieva Račko. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2015, 310 lpp. ISBN 9789984459233.
- Eesti-lāti sõnaraamat = Igaunu-latviešu vārdnīca.* Projekta vad. Arvi Tavasts. Vārdnīcas darba grupa: Merle Madisone, Aive Mandele, Tauno Neuliks, Anita Tannenberga. / Igaunu valodas institūts. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus (*Igaunu valodas fonds*), 2015, 737 lpp. ISBN 9789985796276.
- Es mācos alfabētu.* Līmē uzlīmes, krāso dzīvnieku attēlus un mācies burtus. 4–5 gadi. Rīga: Zvaigzne ABC, 2015, 40 lpp. ISBN 9789934043321.
- Gridina, Jeļena. *La transparence comme moyen d'apprentissage parallèle du lexique du français et de l'italien = Līdzības princips kā franču un itāļu valodas leksikas paralēlas apguves paņēmieni. Promocijas darbs doktora grāda iegūšanai valodniecībā, apakšnozare: lietišķā valodniecība.* / Latvijas Universitāte. [Humanitāro zinātņu fakultāte.] Rīga, 2015, 235 lpp. + CD.
- Gridina, Jeļena. *Līdzības princips kā franču un itāļu valodas leksikas paralēlas apguves paņēmieni. Promocijas darba kopsavilkums doktora grāda iegūšanai valodniecībā. Apakšnozare: lietišķā valodniecība = La transparence comme moyen d'apprentissage parallèle du lexique du français et de l'italien. Résumé de la thèse. Pour l'obtention du grade de docteur ne linguistique. Sous-discipline: linguistique appliquée.* / Latvijas Universitāte. Darba zin. vad. Dr. philol. asoc. prof. Olga Ozoliņa; rec.: Ilga Jansone, Doina Spita, Jeļena Vladimirska. Rīga, 2015, 78 lpp. ISBN 9789934180859.
- Helviga, Anita. *Latviešu literatūrzinātnes terminoloģija: vēsturiskais, lingvistiskais un terminogrāfiskais raksturojums. Promocijas darba kopsavilkums filoloģijas doktora zinātniskā grāda iegūšanai valodniecības zinātņu nozares lietišķās valodniecības apakšnozarē = Latvian Literary Theory Terminology: Historical, Linguistic, and Terminographical Characterization. Summary of Doctoral Thesis. Submitted for the Conferment of the Doctoral Degree in Philology Linguistics. Subfield: Applied Linguistics.* Darba zin. vad. prof. Anna Vulāne. / Liepājas Uni-

- versitāte, Humanitāro un mākslas zinātņu fakultāte. Liepāja: LiePA, 2015, 69 lpp. ISBN 9789934522550.
- Helviga, Anita. *Latviešu literatūrzinātnes terminoloģija: vēsturiskais un terminogrāfiskais raksturojums. Promocijas darbs filoloģijas doktora grāda iegūšanai valodniecības zinātņu nozares lietišķās valodniecības apakšnozarē*. Darba zin. vad. prof. Anna Vulāne. / Liepājas Universitāte. Humanitāro un mākslas zinātņu fakultāte. Liepāja: Liepājas Universitāte, 2015, 260, + pielikumi [41] lpp.
- Humanities and Social Sciences. Latvia*. Vol. 23, Issue 1 (Spring-Summer 2015). Gen. Ed. Viesturs Pauls Karnups. Rīga: University of Latvia, 2015, pp. 128. Pieejams tiešsaistē: <http://www.lu.lv/apgads/izdevumi/elektroniskie-izdevumi/zurnali-un-periodiskie-izdevumi/humanities-and-social-sciences-latvia/> [skatīts 14.09.2015.].
- Ievads senķīniešu valodā*. Atb. red. Agita Baltgalve; sast.: Svetlana Avvakumova, Marija Gorbačenko, Marija Koltova; zin. red.: Pēteris Pildegovičs, Aleksejs Ivanovskis, Kaspars Eihmanis; red. Gita Bērziņa. [Rīga]: LU Akadēmiskais apgāds, 2015, 175 lpp. ISBN 9789934180903.
- Igaunu-latviešu vārdnīca = Eesti-Lāti sõnaraamat*. Atb. red. Valts Ernštreits. Sast.: Valts Ernštreits, Marika Muzikante, Maima Grīnberga; lit. red.: Gunta Kļava (latviešu valoda), Kertu Kibermane (igauņu valoda); konsultanti: Ojārs Bušs, Gunta Kļava, Karls Pajusalu, Pēters Pells, Inita Vītola, Tīts Reins Vīto; rec.: Lembits Vaba, Guntars Godiņš. Rīga: Latviešu valodas aģentūra; Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus, 2015, 1096 lpp. ISBN 9789985796269.
- Ivulāne, Baiba. *Palīdzinājums lietotu darbības vārdu sistēma latviešu valodā: promocijas darbs filoloģijas doktora zinātniskā grāda iegūšanai valodniecības zinātņu nozarē, latviešu sinhroniskās valodniecības apakšnozarē*. Darba zin. vad. Andra Kalnača. / Latvijas Universitāte. Humanitāro zinātņu fakultāte. Latviešu un vispārīgās valodniecības katedra. Rīga, 2015, 166 lpp. + CD.
- Ivulāne, Baiba. *Palīdzinājums lietotu darbības vārdu sistēma latviešu valodā. Promocijas darba kopsavilkums. Filoloģijas doktora zinātniskā grāda iegūšanai valodniecības zinātņu nozares latviešu sinhroniskās valodniecības apakšnozarē = System of Latvian Verbs Used as Auxiliaries. Summary of Doctoral Thesis. Submitted for the Doctoral Degree in Philology. Linguistics: Latvian Synchronic Linguistics*. Darba zin. vad. prof. Dr. philol. Andra Kalnača. / Latvijas Universitāte. Rīga: Latvijas Universitāte, 2015, 86 lpp. ISBN 9789984459707.
- Kalbos istorijos ir dialektologijos problemas*, 3. Vyr. red. Violeta Meiliūnaitė. Sud.: Violeta Meiliūnaitė, Agnė Pukevičiūtė. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2015, pl. 443. ISBN 9786094111587, ISBN 9986668719 (ir.).
- Karaliūnas, Simas. *Baltų etnonimai*. Monografija. Rec. Dalia Pakalniškienė, Ojārs Bušs. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2015, pl. 620. ISBN 9786094111501.
- Kavacis, Andrejs. *Ieskaties zemes vaigā*. Red. Valentīna Unda. Rēzekne: Latgales kultūras centra izdevniecība, 2015, 64 lpp. ISBN 9789984292625.

- Kespersaks, Veiko. *Kaligrāfija 24 stundās: tehnikas, alfabēti, projekti*. No angļu valodas tulkojusi Elīna Brasliņa; red. Ilze Sausiņa. Rīga: Zvaigzne ABC, 2015, 160 lpp. ISBN 9789934048678.
- Kļavinska, Antra. *Etononīmi latgaliešu folklorā: lingvistiskais aspekts. Promocijas darba kopsavilkums. Doktora grāda iegūšanai valodniecības zinātņu nozarē. Apakšnozare: baltu valodniecība*. Darba zin. vad. Dr. philol., asoc. prof. Laimute Balode. / Latvijas Universitāte. Humanitāro zinātņu fakultāte. Rīga, 2015, 98 lpp. ISBN 9789934517907.
- Kļavinska, Antra. *Etononīmi latgaliešu folklorā: lingvistiskais aspekts. Promocijas darbs filoloģijas doktora grāda iegūšanai valodniecības zinātņu nozares baltu valodniecības apakšnozarē = Ethnonyms in Latgalian Folklore: Linguistic Aspect. Summary of Doctoral Thesis. Submitted for the degree of Doctor of Linguistics Subfield of Baltic Linguistics*. Darba zin. vad. Dr. philol. Laimute Balode. / Latvijas Universitāte. Humanitāro zinātņu fakultāte. Rīga, 2015, 193 lpp.
- Kurzemes dzejnieks Kristofors Fīrekers. *Dzīve un dziesmas, Māras Grudules apcerētas un sakārtotas*. [Rīga]: LU Akadēmiskais apgāds, 2015, 48. ISBN 9789934180880.
- Ķemere, Rūta. *Latvijas skolu ar vācu valodas specializāciju pedagoģiskā darbība sabiedrības daudzvalodības veicināšanā. Promocijas darbs pedagoģijas zinātņu doktora grāda iegūšanai skolas pedagoģijas apakšnozarē*. Darba zin. vad. Dr. paed., prof. Alīda Samuseviča. / Liepājas Universitāte. Izglītības zinātņu institūts. Liepāja: Liepājas Universitāte, 2015, 275 lpp.
- Ķemere, Rūta. *Latvijas skolu ar vācu valodas specializāciju pedagoģiskā darbība sabiedrības daudzvalodības veicināšanā : promocijas darba kopsavilkums doktora zinātniskā grāda iegūšanai pedagoģijā, apakšnozare: skolas pedagoģija = Pedagogic activity of Latvia schools with German specification in society's multilingualism promotion : summary of doctoral thesis for PhD attainment in pedagogy, sub-branch: school pedagogy*. Darba zin. vad. Alīda Samuseviča. / Liepājas Universitāte. Izglītības zinātņu institūts. Liepāja: Liepājas Universitāte, 2015, 74 lpp. ISBN 9789934522581.
- Laiveniece, Diāna. *Zinātniskās rakstīšanas skola*. Rec.: Arvils Šalme, Normunds Dzintars. literārā red. Anita Helviga. 2. izd. Liepāja: LiePA, 2015, 150 lpp. ISBN 9789934522499.
- Latviešu valodas gramatika*. Autori: Ilze Auziņa, Ieva Brenķe, Juris Grigorjevs, Inese Indričāne, Baiba Ivulāne, Andra Kalnača, Linda Lauze, Ilze Lokmane, Dace Markus, Daina Nītiņa, Gunta Smiltņiece, Baiba Valkovska, Anna Vulāne. 2. izd. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 1024 lpp. ISBN 9789984742779.
- Latviešu valodas pareizrakstības vārdnīca*. Sast. Ainārs Zelčs; red. Pēteris Kļaviņš. Latviešu valodas attīstības kopa. [Alūksne]: Eraksti, 2015, 208 lpp. 1,72 MB. Pieejams tiešsaistē: www.eraksti.lv/fetchbook.php?url-key=3409975 [skatīts 16.10.2016.].

- =====
- Latvija un Turcija: tālā un tuvā = Letonya ve Türkiye: uzak ve yakın = Latvia and Turkey: distant and near = Латвия и Турция: далекие и близкие.* Projekta vad. Svetlana Samburska. / Turcijas biznesa, tirdzniecības un kultūras institūts (TBCCI). Rīga: Salana Art, 2015, 221 lpp. ISBN 9789934145452. [Mācību līdzeklis latviešu valodas apmācības kursu apmeklētājiem.]
- Laumane, Benita. *Vēju un vētru grāmata*. Dabas parādību nosaukumi latviešu valodā II. Rec. Juris Balduncīks, Daļa Kiseļūnaite, Ieva Ozola. / Liepājas Universitāte, Kurzemes Humanitārais institūts. Liepāja: LiePA, 2015, 431 lpp. ISBN 9789934522536.
- Linguistica Lettica 23*. Latviešu valodas institūta žurnāls. Atb. red. Ilga Jansone. Red. kolēģija: Aleksejs Andronovs (Krievija), Laimute Balode (Latvija/Somija), Ojārs Bušs (Latvija), Ina Druvieta (Latvija), Trevors Fennels (Austrālija), Juris Grigorjevs (Latvija/Lietuva), Ilga Jansone (Latvija), Daina Nītiņa (Latvija), Anna StafECKa (Latvija), Agris Timuška (Latvija), Lembits Vaba (Igaunija), Bernhards Velhli (Zviedrija), Andrejs Veisbergs (Latvija). Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 432 lpp. ISSN 1407-1932.
- Līdaka, Jolanta. *Mūs var atšķirt!* Praktiski materiāli prasmes atšķirt grafiski līdzīgos burtus P,B,D (p,b,d) pilnveidošanai. Rec. Sarmīte Tūbele; galv. red. Vilnis Purēns. Rīga: RaKa, 2015, 103 lpp. ISBN 9789984463186.
- Mana angļu-latviešu-krievu vārdnīca: 1000 pirmie vārdi*. Latvisko versiju sagat. Eva Jansone; red.: Ilze Collenkopfa un Tatjana Vītze. Rīga: Egmont Latvija, 2015, 99 lpp. ISBN 9789934161513.
- Mitlers, Vilnis. *Dundznik valad*. Sast. Ivars Abajš; lit. red. Alnis Auziņš. / Kubalu skolas – muzeja raksti; 3. burtnīca. Mežsauce: Kubalu skola-muzejs, [2015] 1 tiešsaistes resurss (135 lapas); 3,31 MB. ISBN 9789934147340. Pieejams tiešsaistē: http://www.kubalmuz.lv/userfiles/files/Vilnis_Mitlers_Dundznik_valad_-_KSM_raksti_III_2015.pdf [skatīts 05.06.2016.].
- Mitoloģijas vārdnīca*. Sast. Kārlis Skruzis. Red. Ilze Čerņevska. Rīga: Avots, 2015, 229 lpp. ISBN 9789934534027.
- No Dainu skapja līdz „Latvju dainām”*. Sast. Rita Treija. Lit. red. Gita Bērziņa. / Latviešu folkloras krātuves krājums, I. Rīga: LU Literatūras, folkloras un mākslas institūts, 2015, 368 lpp. ISBN 9789984893174.
- Onomastica Lettica*. 4. laidziens. Atb. red. Ojārs Bušs. Red. kolēģija: Laimute Balode, Ojārs Bušs, Ilga Jansone; rec. Dzintra Hirša, Lembits Vaba (*Lembit Vaba*); lit. red.: Gunita Arnava, Sanda Rapa, Jana Taperte; kop-savilkumu red.: Agris Timuška, Andrejs Veisbergs. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 384 lpp. ISBN 9789984742816.
- Perspectives on Historical Syntax*. Ed. by Carlotta Viti. / Studies in language companion series 169. / John Benjamins Publishing Company, 2015, vi, pp. 346. ISBN 9789027259349.
- Piemares ļaudis un likteņi*. Rakstu krājums, Nr. 1. Atb. red. Ieva Ozola. Liepāja: Liepājas Universitāte, 2015, 157 lpp. ISBN 9789934522604.

- Placinska, Alla. *Portugāļu īpašvārdu atveide latviešu valodā: ieteikumi*. Lit. red. Mairita Purviņa. Rec.: Dr. philol. Māra Rozenberga, Dr. philol. Dzintra Šulce, Dr. philol. Agris Timuška. Rīga, Latviešu valodas aģentūra, 2015, 176 lpp. ISBN 9789984829203.
- Poljakov, Oleg. *The Marvel of Indo-European Cultures and Languages. The Lithuanian Bridge to Indo-European*. Vilnius: Vilnius University: Vilnius University Publishing House, 2015, pp. 640. ISBN 9786094594786.
- Pošeiko, Solvita. *Valodas un to funkcionalitāte pilsētu publiskajā telpā: Baltijas valstu lingvistiskā ainava. Promocijas darba kopsavilkums doktora grāda iegūšanai valodniecības zinātņu nozarē. Apakšnozare: vispārīgā valodniecība = Language and its Functionality in the Urban Public Space: Linguistic Landscape of the Baltic States. Summary of Doctoral Thesis. Submitted for degree of Doctor of Linguistics. Subfield of General Linguistics*. Darba zin. vad. Dr. philol. prof. Sanita Lazdiņa; rec.: Dr. habil. philol. Ina Druviete, Dr. habil. philol. Zaiga Ikere, Dr. habil. philol. Ojārs Bušs. / Latvijas Universitāte, Humanitāro zinātņu fakultāte. Rīga, 2015, 102 lpp. ISBN 9789934517921.
- Pošeiko, Solvita. *Valodas un to funkcionalitāte pilsētu publiskajā telpā: Baltijas valstu lingvistiskā ainava. Promocijas darbs filoloģijas doktora grāda iegūšanai valodniecības zinātņu nozares vispārīgās valodniecības apakšnozarē*. Darba zin. vad. Dr. philol. prof. Sanita Lazdiņa. / Latvijas Universitāte. Humanitāro zinātņu fakultāte. Rīga, 2015, 264 lpp. + CD.
- Profesors Jānis Rozenbergs. Biobibliogrāfija*. / Latvijas Universitātes zinātnieki. Sast. Raita Makare. Bibliogrāfiskā rādītāja sast.: Gita Treide un Dita Tretjakova; bibliogrāfiskā rādītāja red. Jana Klebā. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2015, 104 lpp. ISBN 9789934180026.
- Proveja, Egita. *Der Text und seine Konventionen. Eine diachronisch ausgerichtete Analyse zur Herausbildung und Abänderung des lettischen Textmusters Kochrezept unter dem Einfluss von Sprachkontakten. Zur Erlangung des Dokortitels der Philologie in der Sprachwissenschaft Vergleichende und kontrastive Linguistik*. Wissenschaftliche Betreuerin Dr. philol. Dzintra Lele-Rozentāle. / Hochschule Ventpils. Fakultät für Übersetzen und Dolmetschen. Ventpils, 2015, 211, [17] lpp.
- Proveja, Egita. *Teksts un tā konvencijas. Latviešu tekstu modeļa „kulinārijas recepte” veidošanās un pārmaiņu procesi kontakvalodu ietekmē diahroniskā skatījumā. Promocijas darba kopsavilkums. Filoloģijas doktora zinātniskā grāda iegūšanai valodniecības nozarē. Apakšnozare: salīdzināmā un sastatāmā valodniecība = Der text und seine konventionen. Eine diachronisch ausgerichtete Analyse zur Herausbildung und Abänderung des lettischen Textmusters Kochrezept unter dem Einfluss von Sprachkontakten. Zusammenfassung der Promotionsarbeit. Zur Erlangung des Dokortitels der Philologie in der Sprachwissenschaft. Vergleichende und kontrastive Linguistik*. Darba zin. vad. asoc. prof. Dr. philol. Dzintra Lele-Rozentāle. / Ventpils augstskola, Tulkošanas studiju fakultāte, Ventpils, 2015, 96 lpp. ISBN 9789984648583.

- Reidzāne, Beatrise. *Latviešu tautasdziesmu semantika: dabas tēli tautasdziesmās*. Rec.: Ilga Jansone, Angelika Juško-Štekele; red. Aivars Kļaviņš; tulk. angļu val. Aldis Pūtelis. Rīga: Zinātne, 2015, 528 lpp. ISBN 9789934549014.
- Riaubienē, Benita. *Rezultatinē antrinē predikacija Europs kalbose : daktaro disertācijas santrauka : humanitariniai mokslai, filologija (04 H) = Resultative secondary predication in European languages : summary of doctoral dissertation humanities, philology (04 H)*. Mokslinis vad. = Research supervisor Axel Holvoet. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2015, pl. 42.
- Rinkevičius, Vytautas. *Prūsistikos pagrindai*. / Vilniaus universiteto Baltistikos katedros studijų knyga 4. / Rec. Pietro U. Dini, Jenny H. Larsson. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2015, 240 pl. ISBN 9786094171017. Pieejams tiešsaistē: http://www.esparama.lt/documents/10157/490675/2015_Pruistikos_pagrindai.pdf [skatīts 06.11.2015.].
- Roze, Anitra. *Caur krāsu logu: par krāsu nosaukumiem latviešu valodā*. Zin. red.: Ilga Jansone, Ojārs Bušs; rec.: Dzintra Lele-Rozentāle, Anta Trumpa; lit. red. Sanda Rapa; angļu kopsavilkuma tulk. Dace Strelēvica-Ošiņa. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 495 lpp. ISBN 9789984742809.
- Rubene, Diāna. *Emociju nominācija Januša Leona Višņevska prozā un tās tulkojumā latviešu valodā. Promocijas darba kopsavilkums filoloģijas doktora (Dr. philol.) zinātniskā grāda iegūšanai valodniecības nozarē sastatāmās un salīdzināmās valodniecības apakšnozarē = Nomination of Emotions in Janusz Leon Wiśniewski's Prose and Its Translation into Latvian. Summary of the Thesis for Obtaining the Doctoral Degree in Philology (Dr. philol.) (Speciality: Linguistics, Sub-branch: Contrastive and Comparative Linguistics)*. Darba zin. vad. Dr. philol. Vilma Šaudiņa. / Daugavpils Universitāte. Latviešu valodas katedra. Daugavpils: Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds „Saulē”, 2015, 112 lpp. ISBN 9789984144962. Pieejams tiešsaistē: http://du.lv/files/000/011/447/D_Rubene_kopsavilkums_save.pdf?1434453078 [skatīts 01.07.2015.].
- Rubene, Diāna. *Emociju nominācija Januša Leona Višņevska prozā un tās tulkojumā latviešu valodā. Promocijas darbs filoloģijas doktora grāda iegūšanai valodniecības nozarē sastatāmās un salīdzināmās valodniecības apakšnozarē*. Darba zin. vad. Dr. philol. Vilma Šaudiņa. / Daugavpils Universitāte. Latviešu valodas katedra. Daugavpils Universitāte, 2015, 202 lpp. Pieejams tiešsaistē: http://du.lv/files/000/011/448/D_Rubene_promocijas_darbs.pdf?1434453215 [skatīts 01.07.2015.].
- Rusistica Latviensis, 5. Slavica – 2015: filoloģijas pētījumi = Slavica – 2015: филологические исследования*. Aut. kol. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2015, 228 lpp. ISBN 9789934180613.
- Rūmniece, Ilze. *Grieķu personvārdu atveide latviešu valodā: jaungrieķu valoda. Ieteikumi*. Red. Iveta Skrastiņa. Rec. Dr. habil. philol. Ojārs Bušs. Rīga: Latviešu valodas aģentūra, 2015, 56 lpp. ISBN 9789984829272.

- Schmalstieg, William R. *Studies in Old Prussian. A Critical Review of the Relevant Literature in the Field from 1975 until 2005*. Ed. by Pietro U. Dini. / Billēmai bhe ersinnimai – 1. Vilnius: Vaga, 2015, pp. 480. ISBN 9785415023844.
- Scripta Letonica: international scientific journal*. Vol. 2, no. 1. Rīga: RPD Science, 2015. ISSN 2255-8926, ISSN 2255-8934. Pieejams tiešsaistē: <http://www.rpd-science.org/ScrLet/> [skatīts 17.09.2015.].
- Scriptus Manet*. Humanitāro un mākslas zinātņu žurnāls, Nr. 1. Atb. red. Diāna Laiveniece. / Liepājas Universitātes Humanitāro un mākslas zinātņu fakultāte, Kurzemes Humanitārais institūts. Liepāja: LiePA, 2015, 134 lpp. ISSN 2256-0564, ISBN 9772256056001.
- Scriptus Manet*. Humanitāro un mākslas zinātņu žurnāls, Nr. 2. Atb. red. Diāna Laiveniece. / Liepājas Universitātes Humanitāro un mākslas zinātņu fakultāte, Kurzemes Humanitārais institūts. Liepāja: LiePA, 2015, 147 lpp. ISSN 2256-0564; ISBN 9772256056002.
- Slavistica docenda. Starptautiskas zinātniskas konferences „Slāvu valodas kā svešvalodas: mācību un eksaminācijas aktuālās problēmas” materiāli*. Rakstu krājums I. / Latvijas Universitāte, Humanitāro zinātņu fakultāte, Rusistikas un slāvistikas nodaļa. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2015, 170 lpp. ISBN 9789934180699.
- Stenders, Gothards Frīdrihs. *Latviešu gramatika, 1783*. Izdevniecības vadītāja Anita Rožkalne. Red. Līgita Bībere. Tulkotājas: Zigrīda Frīde (ievads, komentāri; latviešu val.), Beāta Paškevica (vācu val.), Elita Saliņa (angļu val.). Rīga: LU Literatūras, folkloras un mākslas institūts, 2015, 432 lpp. ISBN 9789984893143. [Izdevumā iekļauta faksimila „Latviešu gramatika” (1978), sarakstīta no Gotharda Frīdriha Stendera, Sēlijas baznīcas apriņķa prāvesta, Sēlijas un Sunākstes vecā mācītāja un Getingenes karaliskās vācu biedrības biedra otrais izdevums, no paša autora uzlabots, papildināts un no jauna pārstrādāts pārlikums mūsdienu ortogrāfijā.]
- Studentu un pētnieku konference „Aktuāli jautājumi tulkojumzinātnē”*. 2015. gada 8. maijs. Red. Jana Taperte, Marija Lapaine. / Latvijas Universitāte, Humanitāro zinātņu fakultātes Sastatāmās valodniecības un tulkošanas nodaļa, Latvijas Tulku un tulkotāju biedrība. Rīga, 2015, 18 lpp. Pieejams tiešsaistē: http://www.ltb.lv/studentu-un-petnieku-konference-aktuali-jautajumi-tulkojumzinatne-2/aktz_tezes/ [skatīts 24.09.2015.].
- Suitu novada mācība: mācību palīgīdzeklis pamatskolām*. Autoru kolektīvs: Ilga Leimane, Mārīte Mīlzere, Laila Puķīte, Līgita Stašaita, Aina Verbele u. c. Red. Ērika Korāte. [Alsunga]: Alsungas novada dome, 2014, 260 lpp. + pielikums. ISBN 9789934142956.
- Šuvcāne, Baiba. *Sauc par Vaidi mūsu ciemu...* Atb. red. Evija Veide; lit. red. Iveta Kalniņa. Rīga: Lauku Avīze, 2015, 382 lpp. ISBN 9789934151040. [Kultūrvēsturisks pētījums par vienu no Kurzemes piekrastes lībiešu ciemiem un tā iedzīvotājiem.]

- Tarptautinēs mokslinēs terminoloģijas konferencijas „Moksliniai, administraciniai ir edukaciniai terminoloģijos lygmenys” tezēs. Vilnius, 2015 m. birželio 4–5 d. = *International Scientific Conference on Terminology „Scientific, administrative and educational dimensions of terminology”*. Abstracts. 4–5 June 2015, Vilnius. Vilnius, 2015, pl. 15. Pieejams tiešsaistē: http://www.lki.lt/LKI_LT/images/Instituto_darbai/Konferencijos/Mokslina_konferencija/tezes.pdf [skatīts 15.09.2015.].
- Terminoloģija*, 21. Vyr. red. Albina Auksoriūtē. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2014, pl. 264. ISBN 1392-267X. Pieejams tiešsaistē: http://www.lki.lt/LKI_LT/index.php?option=com_content&view=article&id=961&Itemid=33 [skatīts 10.09.2016.].
- Terminoloģijas problemātika Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūras un Latvijas kvalifikāciju ietvarstruktūras kontekstā : pētījums*. / Akadēmiskās informācijas centrs – Nacionālais koordinācijas punkts EKI. Rīga: Akadēmiskais informācijas centrs, 2015, 89 lpp. 1,32 MB. Pieejams LNB lasītavās.
- The 15th International Baltic Conference on Canadian Studies „Canada among Nations: what’s in a Name?”* / The Latvian Association for Canadian Studies, The Centre for Applied Linguistics at the University of Latvia. Friday, October 9, 2015. University of Latvia, Faculty of Humanities. Abstracts. 2015, pp. 6. Pieejams tiešsaistē: http://www.hzf.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/projekti/hzf/zinas/Kanadas_konf_tezes.pdf [skatīts 06.11.2015.].
- Tretjakova, Jeļena. *Metafora automobiļu un dzelzceļa transporta terminoloģijā: angļu un krievu valodas sastatāmais aspekts. Promocijas darba kopsavilkums filoloģijas doktora grāda iegūšanai valodniecības zinātnes nozares sastatāmās un salīdzināmās valodniecības apakšnozarē = Metaphor in Car and Railway Transport Terminology: Contrasting English and Russian Languages. Summary of the Thesis for Obtaining the Doctoral Degree in Philology in the Branch of Linguistics, Sub-branch of Contrastive and Comparative Linguistics*. Darba zin. vad. Dr. habil. philol., prof. Zaiga Ikere. / Daugavpils Universitāte. Humanitārās fakultātes Angļu filoloģijas katedra. Daugavpils: Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds „Saule”, 2015, 124 lpp. ISBN 9789984144979. Pieejams tiešsaistē: http://du.lv/files/000/011/445/J_Tretjakova_kopsavilkums.pdf?1434452333 [skatīts 01.07.2015.].
- Tretjakova, Jeļena. *Metaphor in Car and Railway Transport Terminology: Contrasting English and Russian Languages. Thesis for Obtaining the Doctoral Degree in Philology. Branch: Linguistics, Sub-branch: Contrastive and Comparative Linguistics = Metafora automobiļu un dzelzceļa transporta terminoloģijā: angļu un krievu valodas sastatāmais aspekts. Promocijas darbs filoloģijas doktora grāda iegūšanai valodniecības nozares sastatāmās un salīdzināmās valodniecības apakšnozarē*. Darba zin. vad. Dr. habil. philol., prof. Zaiga Ikere. Daugavpils Universitāte, 2015, 205 lpp.
- Valiulienē, Edita. *Temperature metaphors in lithuanian and english: the content and expression = Temperatūros metaforos lietuvių ir angļu kalbose:*

turinys ir raiška. Summary of doctoral dissertation, humanities, philology (04 H). Research supervisor Rūta Petrauskaitė. / Vytautas Magnus University. Institute of the Lithuanian Language. Kaunas: Vytautas Magnus University, 2015, pl. 47.

Valoda – 2015. Valoda dažādu kultūru kontekstā. Zinātnisko rakstu krājums, XXV. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. / Daugavpils Universitāte, Humanitārā fakultāte. Daugavpils: Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds „Saule”, 2015, 404 lpp. ISSN 1691-6042, ISBN 9789984147475.

Valoda tulkojumā: intervijas, konference, diskusija. Autori: Uldis Bērziņš, Valdis Bisenieks, Silvija Brice, Guntars Godiņš, Pēteris Jankavs, Dace Meiere, Jānis Oga, Anita Rožkalne, Ilze Rūmniece, Māris Salējs, Knuts Skujenieks, Mudīte Treimane, Andrejs Veisbergs. Sast. un red. Anita Rožkalne. Rec. Mārīte Āboltiņa. Proj. vad. Velga Līcīte-Meldere. Rīga: Latviešu valodas aģentūra, 2015, 312 lpp. ISBN 9789984829074. + CD.

Valoda: nozīme un forma 6. Valodas sistēma un lietojums = Language: Meaning and Form 6. Language System and Language Use. / LU Humanitāro zinātņu fakultātes Latviešu un vispārīgās valodniecības katedras rakstu krājums. Sast. un red. Andra Kalnača. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2015, 232 lpp. ISSN 2255-9256, e-ISSN 2256-0602, ISBN 9789934180392. [2014. gada 20. un 21. martā rīkotās 50. prof. Artura Ozola dienas starptautiskās zinātniskās konferences „Vispārīgā valodniecība: valodas sistēma un lietojums” referātu apkopojums.]

Valodas attīstība starpdisciplinārā aspektā: problēmas un risinājumi. 1. starptautiskā zinātniskā konference = The interdisciplinary aspects of language development: problems and solution. 1st international scientific conference. Kopsavilkumu krājums = Abstracts. / Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmija. Rīga: Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmija, 2015, 42 lpp. ISBN 9789934503320.

Valodas ideoloģija un plašsaziņas līdzekļi (televīzija): sociolingvistisks pētījums. Autores: Kertu Kibermane, Gunta Kļava, Linda Lauze, Kristīne Tihomirova. Red. Gunta Kļava; rec. Gunta Ločmele. / Latviešu valodas aģentūra. Rīga: Latviešu valodas aģentūra, 2015, 127 lpp. ISBN 9789984829159.

Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi. Populārzinātnisku rakstu krājums. Nr. 10. Atb. red. Gunta Smiltnece. Rec. Anna Vulāne. Rīga: Latviešu valodas aģentūra, 2015, 196 lpp. ISSN 1691-273X.

Valsts valodas komisijas raksti. 7. sēj. „Vārdnīcas un valoda”. Galv. red. Andrejs Veisbergs; red.: Ieva Jansone (latviešu val.), Reģīna Jozauska (angļu val.). [Konferences „Latviešu leksikogrāfija: mantojums un nākotnes redzējums” ziņojumi.] Rīga: Zinātne, 2015, 176 lpp. ISBN 9789984879871.

Vārds un tā pētīšanas aspekti. Rakstu krājums, 19 (1). Fonētika, gramatika, leksika, stilistika. Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Red. kolēģijas vad. Benita Laumane; krājuma atb. red. Gunta Smiltnece. / Liepājas Universitāte, Humanitāro un mākslas zinātņu fakultāte. Liepāja: LiePĀ, 2015, 201 lpp. ISSN 1407-4737.

- Vārds un tā pētīšanas aspekti.* Rakstu krājums, 19 (2). Valoda un vide. Terminoloģija. Tulkkošanas jautājumi. Red. kolēģijas vad. Benita Laumane; krājuma atb. red. Linda Lauze. / Liepājas Universitāte, Humanitāro un mākslas zinātņu fakultāte. Liepāja: LiePA, 2015, 223 lpp. ISSN 1407-4737.
- Vedral, Jiří. *Lotyšsko-český slovník povolání ISCO 08.* 1. vydání. Praha: VJV, 2015, 16 lpp. ISBN 9788074573880.
- Viena zeme, vieni ļaudis, nav vienāda valodiņa.* Latviešu valodas izlokšņu paraugi. Autori: Lidija Leikuma, Ilmārs Mežs. Red. Lidija Leikuma, Aleksejs Andronovs. Skaņu režisori Ungars Savickis, Edgars Jackevičs. / Mantojums. UPETT, 2015, 84 lpp. + CD A 75:00, CD B 69:00, CD C 76:00.
- Voice and Argument Structure in Baltic.* Ed. by Axel Holvoet and Nicole Nau. / Valency, Argument Realization and Grammatical Relations in Baltic 2. John Benjamins Publishing Company, 2015, vii, pp. 402.
- Андерсоне, Гита; Буркевица, Олеся; Пужуле, Вероника. *Азбука.* Red. Margita Krasnā. Rīga: Zvaigzne ABC, 2015, 43 lpp. ISBN 9789934053023.

Raksti, konferenču materiāli, tēzes un publicistika

- Ackermann, Katsiaryna. Some words on the prosody of infinitives in Baltic and Slavic. *XII Tarptautinis baltistų kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts.* Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 71. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Adamaite, Undīne. Mums ir ļoti laba gramatika. [Undīnes Adamaites intervija ar valodnieku, tulku, tulkotāju un pasniedzēju Andreju Veisbergu.] *Kultūras Diena un Izklaide. Laikraksta Diena pielikums.* Ceturtdiena, 5. februāris, 2015, 12.–13.
- Adamaite, Undīne. Runāt nozīmē pateikt ko ģeldīgu. *Diena, Kultūras diena un Izklaide.* 2015. gada 18. jūnijs. Pieejams tiešsaistē: <http://www.diena.lv/kd/literatura/runat-nozime-pateikt-ko-geldigu-14101943> [skatīts 12.08.2015.].
- Alberte, Ieva. Uldis Šulte, ēdienkaršu terminologs. [Par kulinārijas terminu latviskošanu tekstā stāsta Uldis Šulte.] *Ir*, Nr. 9 (2015. gada 5./11. marts), 52.
- Andronova, Everita. G. Manceļa veiktās izmaiņas 1643. g. katehismā (salīdzinot ar 1631. g. tekstu). *XII Tarptautinis baltistų kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts.* Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015,

227. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.lv/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Andronovs, Aleksejs. [Zinātnes dzīve] Ievads fonoloģijā. [Recenzija. Dace Markus, Dzintra Bonda. Ievads fonoloģijā. Rīga: Zinātne, 2014, 200 lpp.] *Latvijas Zinātņu Akadēmijas Vēstis*. A. daļa. Sociālās un humanitārās zinātnes. 2015. gads, 69. sēj., 3./4. numurs, 67.–74. Pieejams tiešsaistē: http://www.lza.lv/index.php?option=com_content&task=blogcategory-&id=36&Itemid=77&mylang=latvian [skatīts 04.02.2016.].
- Andronovs, Aleksejs. Patskaņu /e/, /ie/ un /æ/, /ā/ distribūcija latgaliešu literārajā valodā. *XII Starptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts*. Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 190. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.lv/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Anspoka, Zenta. Divvalodīgs bērns latviešu mācībvalodas pirm skolā un sākumskolā. *Bērnu valoda Latvijā 21. gadsimtā*. [1. sēj.] Zin. red. Anna Vulāne un Dace Markus. Rec. Monika Mihališina, Reģīna Kvašīte, Elita Stikute. / Rīgas pedagoģijas un izglītības vadības akadēmija, Bērnu valodas pētījumu centrs. Rīga: SIA Apgāds „Zinātne”, 2015, 11.–26.
- Atvars, Aigars. Tekstu lasāmība sākumskolā. *Bērnu valoda Latvijā 21. gadsimtā*. [1. sēj.] Zin. red. Anna Vulāne un Dace Markus. Rec. Monika Mihališina, Reģīna Kvašīte, Elita Stikute. / Rīgas pedagoģijas un izglītības vadības akadēmija, Bērnu valodas pētījumu centrs. Rīga: SIA Apgāds „Zinātne”, 2015, 27.–48.
- Auksoriūtē, Albina. Terminoloģijos komisijos (1945–1971) veikla. *Akadēmika Jāņa Endzelīna 142. dzimšanas dienas atceres starptautiskā zinātniskā konference „Letonika un kultūru migrācija” = International Scientific Conference „Migration of Cultures” to commemorate the 142nd anniversary of academician Jānis Endzelīns. Tēzes = Abstracts*. 2015. gada 23.–24. februāris = 23–24 February, 2015. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 5.–6. Pieejams tiešsaistē: <http://www.lulavi.lv/lu-lavi-gramatas> [skatīts 19.02.2015.].
- Auzāne, Ilze. Labs i! Lai dzīvo ausīši! [Par akciju „Gada vārds, nevārds un spārnotais teiciens; tekstā stāsta akcijas žūrijas pārstāve, valodniece Vineta Poriņa, LU Datorikas fakultātes dekāns, prof. Juris Borzovs, literatūrzinātniece, skolotāja Lita Silova, literatūrfilozofe, tulk. Ieva Kolmane.] *Diena*, Nr. 22 (2015. gada 3. februāris), 12. Pieejams tiešsaistē: <http://www.diena.lv/raksts/kd/literatura/labs-i-lai-dzivo-ausisi-14086253> [skatīts 08.07.2015.].
- Auziņa, Anna. Sievišķā valoda kā pretošanās: Aspazija un Vizma Belševica = Feminine Language as a Resistance: Aspazija and Vizma Belševica. *Aspazijai 150. Dzimumsocialitāte kultūras un varas mijattiecībās = Gender, culture and power interactions. Starptautiska zinātniska konfe-*

- rence, Rīga un Jūrmala 2015. gada 15.–17. aprīlis. Tēzes = Abstracts. Rīga: Latvijas Universitāte, 2015, 8.–9.
- Auziņa, Ilze; Dargis, Roberts; Rābante-Buša, Guna. Fonētiski marķēts latviešu valodas runas korpuss. *XII Tarptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts.* Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 151. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Auziņa, Ilze; Rābante-Buša, Guna. IZRUNAS varianti un to atspoguļojums Latviešu valodas runas korpusā. 51. Artura Ozola dienas konference „Fonētiskie varianti un to atveide tekstos”. Veltījums Adalberta Becenbergera „Lettische Dialekt-Studien” (1885) 130. gadadienai. Referātu kopsavilkumi. Rīga, 2015. gada 20. marts. / Latvijas Universitāte, Humanitāro zinātņu fakultāte, Latvistikas un baltistikas nodaļa, Baltu valodniecības katedra. Rīga, 2015, 5.–6.
- Auziņa, Ilze; Rābante-Buša, Guna. Pozicionālās skaņu pārmaiņas vārdu saturā. *XII Tarptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts.* Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 150. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Auziņa, Ilze; Rābante-Buša, Guna. Qualitative and quantitative vowel reduction and deletion in word-final unstressed closed syllables in spoken Latvian. *2nd International Scientific Conference „Contemporary Research in Phonetics and Phonology: Methods, Aspects and Problems”.* Abstracts. May 14–15, 2015. Rīga: Latvian Language Institute of the University of Latvia, 2015, 23. Pieejams tiešsaistē: http://www.lulavi.lv/media/upload/tiny/files/Abstracts_%20Phon%202015.pdf [skatīts 10.06.2015.].
- Balama, Vita. Kultūrvides raksturojums Džona Grišama darbos un to tulkojums: leksiski semantisko piemēru analīze. *Vārds un tā pētišanas aspekti.* Rakstu krājums, 19 (2). Valoda un vide. Terminoloģija. Tulkošanas jautājumi. Red. kolēģijas vad. Benita Laumane; krājuma atb. red. Linda Lauze. Liepāja: LiePA, 2015, 5.–12.
- Baldunčiks, Juris. A New Trend in the Translation of Polysemous English Words Into Latvian. *Within Language, Beyond Theories (Volume II): Studies in Applied Linguistics.* Ed. by Anna Bloch-Rozmej, and Karolina Drabikowska. Rev. by Dr. hab. Bożena Cetnarowska and Dr. hab. Bogusław Marek. [Chapter Seventeen] Cambridge Scholars Publishing, 2015, 274–289.

- Baldunčiks, Juris. Benitas Laumanes „Vēju un vētru grāmata”. [Recenzija. Laumane, Benita. Vēju un vētru grāmata: dabas parādību nosaukumi latviešu valodā, II. Liepāja: LiePA, 2015, 431 lpp.] *Scriptus manet*. Humanitāro un mākslas zinātņu žurnāls, Nr. 2. Atb. red. Diāna Laiveniece. Lit. red. Anita Helviga (teksti latv. val.), Rita Grāvelsiņa (teksti angļu val.). / Liepājas Universitātes Humanitāro un mākslas zinātņu fakultāte, Kurzemes Humanitārais institūts. Liepāja: LiePA, 2015, 99–103.
- Baldunčiks, Juris. Latvijas Zinātņu akadēmijas īstenā locekle, ilggadējā terminoloģijas komisijas vadītāja Valentīna Skujiņa (02.10.1937.–27.04.2015.). *Latvijas Zinātņu Akadēmijas Vēstis*. A. daļa. Sociālās un humanitārās zinātnes. 2015. gads, 69. sēj., 3./4. numurs, 95.–97. http://www.lza.lv/index.php?option=com_content&task=blogsection&i-d=23&Itemid=400 [skatīts 04.02.2016.].
- Baldunčiks, Juris. Latvijas Zinātņu akadēmijas Terminoloģijas komisijā (2013–2014). *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi. Populārzinātnisku rakstu krājums. Nr. 10*. Atb. red. Gunta Smiltnece. Rec. Anna Vulāne. Rīga: Latviešu valodas aģentūra, 2015, 180.–182.
- Baldunčiks, Juris. Lithuanian -*ystė* in the service of Latvian. *XII Tarptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts*. Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 61. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Baldunčiks, Juris. Original vs. replicative nomination in terminology: Latvian experience. *Tarptautinās mokslinās terminoloģijas konferencijās „Moksliniai, administraciniai ir edukaciniai terminologijos lygmenys” tezės. Vilnius, 2015 m. birželio 4–5 d. = International Scientific Conference on Terminology „Scientific, administrative and educational dimensions of terminology”*. Abstracts. 4–5 June 2015, Vilnius. Vilnius, 2015, 4. Pieejams tiešsaistē: http://www.lki.lt/LKI_LT/images/Instituto_darbai/Konferencijos/Mokslina_konferencija/tezės.pdf [skatīts 15.09.2015.].
- Baldunčiks, Juris. Vārdu un vārdu nozīmju [ne]iekļaušana vārdnīcā: vērojumi un secinājumi. *Valsts valodas komisijas raksti*. 7. sēj. „Vārdnīcas un valoda”. Galv. red. Andrejs Veisbergs; red.: Ieva Jansone (latviešu val.), Regīna Jozauska (angļu val.). [Konferences „Latviešu leksikogrāfija: mantojums un nākotnes redzējums” ziņojumi.] Rīga: Zinātne, 2015, 9.–28.
- Balode, Ineta. Gotharda Frīdriha Stendera vārdnīcas 18. gadsimta latviešu leksikogrāfijas kontekstā. *Valsts valodas komisijas raksti*. 7. sēj. „Vārdnīcas un valoda”. Galv. red. Andrejs Veisbergs; red.: Ieva Jansone (latviešu val.), Regīna Jozauska (angļu val.). [Konferences „Latviešu leksikogrāfija: mantojums un nākotnes redzējums” ziņojumi.] Rīga: Zinātne, 2015, 29.–52.

- Balode, Laimute. [Hronika] Baltijas studiju konference Marburgā. *Linguistica Lettica* 23. Latviešu valodas institūta žurnāls. Atb. red. Ilga Jansone. Red. kolēģija: Aleksejs Andronovs (Krievija), Laimute Balode (Latvija/Somija), Ojārs Bušs (Latvija), Ina Druviete (Latvija), Trevors Fennels (Austrālija), Juris Grigorjevs (Latvija/Lietuva), Ilga Jansone (Latvija), Daina Nītiņa (Latvija), Anna Stafeca (Latvija), Agris Timuška (Latvija), Lembits Vaba (Igaunija), Bernhards Velhli (Zviedrija), Andrejs Veisbergs (Latvija). Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 291.–293.
- Balode, Laimute. Criteria for Identifying Possible Finnicisms in Latvian Toponymy. *Contacts between the Baltic and Finnic languages*. Ed. by Santeri Junttila. / *Uralica Helsingiensia*, 7. Helsinki, 2015, 48–73.
- Balode, Laimute. Latvijas pilsētu nosaukumi (apkopojuma mēģinājums). *XII Tarptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts*. Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 117. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Balode, Laimute. Nauju kryptiņu uztomazgos Latvijas onomastikoje. *Acta Linguistica Lithuanica, LXXII*. Vyr. red. Grasilda Blažienė. Vilnius, Lietuvių kalbos institutas, 2015, 55–72.
- Balode, Laimute. Urbanonyms in Transitions: Case of Rīga (Latvia). *11th Conference on Baltic Studies in Europe. Session 7 „Identity and Place-making”, September 9th, 2015*. Marburg, 2015, 3.
- Balode, Laimute; Doniņa, Sintija. Ieskats Latvijas neoficiālajos urbanonimos. *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi. Populārzinātnisku rakstu krājums. Nr. 10*. Atb. red. Gunta Smiltnece. Rec. Anna Vulāne. Rīga: Latviešu valodas aģentūra, 2015, 77.–91.
- Balode, Laimute; Plēsuma, Ieva. Retie personvārdi Latvijā trešās tūkstošgades sākumā. *Onomastica Lettica*. 4. laidziens. Atb. red. Ojārs Bušs. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 220.–251.
- Balodis, Pauls. Surnames of Finnic Origin in Latvia. *Contacts between the Baltic and Finnic languages*. Ed. by Santeri Junttila. / *Uralica Helsingiensia*, 7. Helsinki, 2015, 74–96.
- Balodis, Pauls. Unikālie latviešu valodas saliktenūzvārdi. *XII Tarptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts*. Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 118. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Balodis, Rihards; Opmane, Ināra. Zinātnisko datu krātuve. *Akadēmiķa Jāņa Endzelīna 142. dzimšanas dienas atceres starptautiskā zinātniskā*

konference „Letonika un kultūru migrācija” = *International Scientific Conference „Migration of Cultures” to commemorate the 142nd anniversary of academician Jānis Endzelīns. Tēzes = Abstracts*. 2015. gada 23.–24. februāris = 23–24 February, 2015. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 6.–8. Pieejams tiešsaistē: <http://www.lulavi.lv/lu-lavi-gramatas> [skatīts 19.02.2015.].

Balodis, Uldis. Writing down Lutsi: Creating an orthography for a South Estonian variety of Latgale = Rakstu formas izveide Ludzas apkārtnes dienvi- digauņu valodas izloksnei. *Valoda: nozīme un forma 6. Valodas sistēma un lietojums = Language: Meaning and Form 6. Language System and Language Use*. / LU Humanitāro zinātņu fakultātes Latviešu un vispārī- gās valodniecības katedras rakstu krājums. Sast. un red. Andra Kalnača. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2015, 55.–67. Pieejams tiešsaistē: <http://www.lu.lv/apgads/izdevumi/elektroniskie-izdevumi/zurnali-un-perio- diskie-izdevumi/valoda-nozime-un-forma/> [skatīts 04.02.2016.].

Balodis, Uldis; Pajusalu, Karl; Teras, Pire. Broken tone in South Estonian dialects in Latvia. *2nd International Scientific Conference „Contemporary Research in Phonetics and Phonology: Methods, Aspects and Problems”*. *Abstracts*. May 14–15, 2015. Rīga: Latvian Language Institute of the University of Latvia, 2015, 21. Pieejams tiešsaistē: http://www.lulavi.lv/media/upload/tiny/files/Abstracts_%20Phon%202015.pdf [skatīts 10.06.2015.].

Baltgalve, Agita. „Pārmaiņu grāmata” Eiropas un Krievijas sinologu pētīju- mos = „Book of Changes” in Works of European and Russian Sinolo- gists. *Latvijas Universitātes raksti. 803. sēj. „Orientālistika” = Scholarly Papers University of Latvia. Vol. 803 „Oriental Studies”*. Galv. red. Dr. habil. hist. prof. Leons Taivans. Rīga: Latvijas Universitāte, 2015, 133.–144. Pieejams tiešsaistē: <https://dspace.lu.lv/dspace/handle/7/31056> [skatīts 15.02.2016.].

Baltiņš, Māris. Latvijas Universitātes mācībspēku devums terminoloģijas attīstībā no 1919. līdz 1944. gadam. *Akadēmiķa Jāņa Endzelīna 142. dzim- šanas dienas atceres starptautiskā zinātniskā konference „Letonika un kultūru migrācija” = International Scientific Conference „Migration of Cultures” to commemorate the 142nd anniversary of academician Jānis Endzelīns. Tēzes = Abstracts*. 2015. gada 23.–24. februāris = 23–24 February, 2015. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 8.–10. Pieejams tiešsaistē: <http://www.lulavi.lv/lu-lavi-gramatas> [skatīts 19.02.2015.].

Baltiņš, Māris. Par jaunradīto (jaunieteikto) vārdu marķēšanu teminoloģiskos un leksikogrāfiskos izdevumos. *Valsts valodas komisijas raksti. 7. sēj. „Vārdnīcas un valoda”*. Galv. red. Andrejs Veisbergs; red.: Ieva Jansone (latviešu val.), Regīna Jozauska (angļu val.). [Konferences „Latviešu leksikogrāfija: mantojums un nākotnes redzējums” ziņojumi.] Rīga: Zinātne, 2015, 53.–69.

Baltiņš, Māris. Profesora Ernesta Bleses devums valodniecībā: darba virzieni un publikācijas. *XII Tarptautinis baltistų kongresas. Vilniaus universi- tetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais*

- baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts.* Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 257. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffj.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Baltiņš, Māris. Daudzi netiek vaļā no Švauksa kompleksa. [Saruna ar Valsts valodas centra direktoru, prof. Māri Baltiņu; pierakstījusi Elita Veidemanē.] *Neatkarīgā Rīta Avīze Latvijai*, Nr. 176 (2015. gada 16. septembris), 6.–7. Pieejams tiešsaistē: <http://nra.lv/latvija/150526-profesors-baltins-daudzi-netiek-vala-no-svauksa-kompleksa.htm> [skatīts 16.12.2015.].
- Baltiņš, Māris. Ikvienam ir jāstāv sardzē par latviešu valodu. [Saruna ar Valsts valodas centra direktoru Māri Baltiņu; pierakstījusi Liene Apine.] *DDD*, Nr. 4 (2015. gada 20. februāris un 5. marts), [1.], 3.
- Baltiņš, Māris. Ir jāiet cīņā par mūsu valodu! [Saruna ar Valsts valodas centra direktoru Māri Baltiņu; pierakstījusi Liene Apine.] *DDD*, Nr. 5 (2015. gada 6. un 19. marts), 3., 6.
- Baltruma, Dace. Tu tikai nepadodies! [Par valsts valodas nelietošanu Latvijā saskarsmē ar krievvalodīgajiem.] *Zemgales Ziņas*, Nr. 73 (2015. gada 2. jūlijs), 2. Pieejams tiešsaistē: http://news.lv/Zemgales_Zinas/2015/07/02/tu-tikai-nepadodies [skatīts 16.12.2015.].
- Bankava, Baiba. Vērojumi un ieteikumi par itāļu ēdienu un dzērienu nosaukumu atveidi latviešu valodā. *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi. Populārzinātnisku rakstu krājums. Nr. 10.* Atb. red. Gunta Smiltnece. Rec. Anna Vulāne. Rīga: Latviešu valodas aģentūra, 2015, 43.–57.
- Bartnikaitē, Edita; Daukšytė, Jovita. Lithuanian Identity in the Context of Other European Cultures: Semantic Peculiarities of Paremiological Units = Литовский идентитет в контексте других Европейской культуры: семантические особенности паремической единицы. *Valoda – 2015.* Valoda dažādu kultūru kontekstā. Zinātnisko rakstu krājums, XXV. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. / Daugavpils Universitāte, Humanitārā fakultāte. Daugavpils: Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds „Saulē”, 2015, 73.–80. Pieejams tiešsaistē: <http://du.lv/zinatne-un-petnieciba/zinatniskie-izdevumi/valoda-dazadu-kulturu-konteksta/> [skatīts 15.02.2016.].
- Baumane, Elizabete. LOL!? [Par angļu valodas frāžu saīsinājumu vēsturi un lietojumu.] *Avene*, Nr. 11 (2015. gada novembris), 22.–23.
- Berķe, Andžela. Tiešsaistes resursu izmantošana angļu-latviešu un latviešu-angļu valodas tulkošanas praksē. *Studentu un pētnieku konference „Aktuāli jautājumi tulkojumzinātnē”.* 2015. gada 8. maijs. Red. Jana Taperste, Marija Lapaine. / Latvijas Universitāte, Humanitāro zinātņu fakultātes Sastatāmās valodniecības un tulkošanas nodaļa, Latvijas Tulkun un tulkoātāju biedrība. Rīga, 2015, 7. Pieejams tiešsaistē: http://www.lttb.lv/studentu-un-petnieku-konference-aktuali-jautajumi-tulkojumzinatne-2/aktz_tezes/ [skatīts 24.09.2015.].

- Bērziņa, Anna. Amatpersonu valoda tikpat kļūdaina kā sabiedrībai kopumā. [Par SIA „Skrivanek Baltic” pētījumu par pašvaldību vadītāju lietoto valodu; sagatavojusi Anna Bērziņa pēc valodu ekspertes un SIA „Skrivanek Baltic” Valdes locekles Aigas Veikalnes un LZA Terminoloģijas komisijas priekšsēdētāja Jura Baldunčika informācijas.] *Diena*, Nr. 33 (2015. gada 18. februāris), 6.–7. Pieejams tiešsaistē [fragments]: <http://www.diena.lv/raksts/valodas-policija/jaunumi/amatpersonu-valoda-tikpat-kludaina-ka-sabiedribai-kopuma-14088060> [skatīts 14.06.2016.].
- Bērziņa, Gita. Latīņu salikteni un to tulkošanas iespējas latviešu valodā = Latin compounds and translation possibilities in Latvian. *Valoda: nozīme un forma 6. Valodas sistēma un lietojums = Language: Meaning and Form 6. Language System and Language Use.* / LU Humanitāro zinātņu fakultātes Latviešu un vispārīgās valodniecības katedras rakstu krājums. Sast. un red. Andra Kalnača. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2015, 68.–79. Pieejams tiešsaistē: <http://www.lu.lv/apgads/izdevumi/elektroniskie-izdevumi/zurnali-un-periodiskie-izdevumi/valoda-nozime-un-forma/> [skatīts 04.02.2016.].
- Bicjutko, Tatjana. To the Question of Egocentric Deixis: The Opening of Childhood Memoir. *Baltic Journal of English Language, Literature and Culture*. Volume 5. Editor-in-Chief Andrejs Veisbergs. Issue editor Monta Farneste. Rīga: University of Latvia, 2015, 4.–15. Pieejams tiešsaistē: http://www.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/apgads/PDF/BJELLC-V.pdf [skatīts 14.09.2015.].
- Bičan, Aleš. Phonological word in Czech and its phonotactic analysis. *2nd International Scientific Conference „Contemporary Research in Phonetics and Phonology: Methods, Aspects and Problems”*. Abstracts. May 14–15, 2015. Rīga: Latvian Language Institute of the University of Latvia, 2015, 12. Pieejams tiešsaistē: http://www.lulavi.lv/media/upload/tiny/files/Abstracts_%20Phon%202015.pdf [skatīts 10.06.2015.].
- Block, Evelina. The method of contrastive analysis as a key to effective foreign pronunciation acquisition. *2nd International Scientific Conference „Contemporary Research in Phonetics and Phonology: Methods, Aspects and Problems”*. Abstracts. May 14–15, 2015. Rīga: Latvian Language Institute of the University of Latvia, 2015, 26. Pieejams tiešsaistē: http://www.lulavi.lv/media/upload/tiny/files/Abstracts_%20Phon%202015.pdf [skatīts 10.06.2015.].
- Bodniece, Līva. DH in Latvia form a classical philologist’s perspective. *Digital Humanities in Estonia A 2015 „Translingual and transcultural digital humanities”*, October 19–21, 2015, Tartu, Estonia : *Book of abstracts*. Tartu: Estonian Literary Museum, 2015, 16. Pieejams arī: http://www.folklore.ee/dh/en/events/dh_conference_estonia_2015/ [skatīts 12.03.2016.].
- Bodniece, Līva. Translations of Roman poetry found in Latvian school materials. *Pontes ad Fontes: Colloquium Balticum XIV Tartuense, 5–7 November, 2015, Tartu, Estonia : Programme and Abstracts*. Tartu: University of Tartu, 2015, 19.

- Bodniece, Līva. Atdzejot atdzejojumu. Sapfo 31. fragmenta un Katulla 51. dzejoļa tulkojumi latviešu valodā. *Aktuālas problēmas literatūras zinātnē*. Rakstu krājums, 20. Atb. red. Edgars Lāms. / Liepājas Universitāte Humanitāro un mākslas zinātņu fakultāte, Kurzemes Humanitārais institūts, LU Literatūras, folkloras un mākslas institūts. Liepāja: LiePA, 2015, 308.–317.
- Bodniece, Līva. Latīņu valoda leksikogrāfijas un digitalizācijas krustpunktā. Latvijas perspektīva. *Valsts valodas komisijas raksti. 7. sēj. „Vārdnīcas un valoda”*. Galv. red. Andrejs Veisbergs; red.: Ieva Jansone (latviešu val.), Reģīna Jozauska (angļu val.). [Konferences „Latviešu leksikogrāfija: mantojums un nākotnes redzējums” ziņojumi.] Rīga: Zinātne, 2015, 70.–80.
- Boiko, Mārtiņš. Par anaptiksi latviešu tautasdziesmās. *Linguistica Lettica 23*. Latviešu valodas institūta žurnāls. Atb. red. Ilga Jansone. Red. kolēģija: Aleksejs Andronovs (Krievija), Laimute Balode (Latvija/Somija), Ojārs Bušs (Latvija), Ina Druviete (Latvija), Trevors Fennels (Austrālija), Juris Grigorjevs (Latvija/Lietuva), Ilga Jansone (Latvija), Daina Nītiņa (Latvija), Anna Stafecka (Latvija), Agris Timuška (Latvija), Lembits Vaba (Igaunija), Bernhards Velhli (Zviedrija), Andrejs Veisbergs (Latvija). Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 105.–129.
- Bomanowski, Janusz. Sytuacja i rola języka polskiego na przełomie XX i XXI wieku na terenach Kresów Wschodnich = The Situation and the Role of the Polish Language at the Turn of the Century in Areas of the Eastern Borderlands. *Valoda – 2015*. Valoda dažādu kultūru kontekstā. Zinātnisko rakstu krājums, XXV. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. / Daugavpils Universitāte, Humanitārā fakultāte. Daugavpils: Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds „Saule”, 2015, 172.–180. Pieejams tiešsaistē: <http://du.lv/zinatne-un-petnieciba/zinatniskie-izdevumi/valoda-dazadu-kulturu-konteksta/> [skatīts 15.02.2016.].
- Bormane, Žanna. Rīga kā Eiropas kultūras galvaspilsēta latviešu un vācu preses īpašvārdos: sastatāmais aspekts. *XII Tarptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts*. Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 123. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffj.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Bormanis, Ēriks. Punning in Multimodal Discourse: A Stylistic Study of the ViaSMS Advertising Campaign *Держись!* (*Turies!*) = Каламбур в мультимодальном дискурсе. Стилистический анализ рекламной кампании *Держись! / Turies!* кредитного учреждения ViaSMS. *Valoda – 2015*. Valoda dažādu kultūru kontekstā. Zinātnisko rakstu krājums, XXV. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. / Daugavpils Universitāte, Humanitārā fakultāte. Daugavpils: Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds „Saule”, 2015, 245.–252. Pieejams tiešsaistē: <http://du.lv/>

zinatne-un-petnieciba/zinatniskie-izdevumi/valoda-dazadu-kulturu-konteksta/ [skatīts 15.02.2016.].

- Brenķe, Ieva. Noteiktības/nenoteiktības izpausme īpašības vārdū un divdabju salīdzināmo pakāpju formās latviešu daiļliteratūrā. *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 19 (1). Red. kolēģijas vad. Benita Laumane; krājuma atb. red. Gunta Smiltnece. Liepāja: LiePA, 2015, 5.–13.
- Brēde, Maija. Changeability within the lexical level of Latvian under the impact of Global English. *XII Tarptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts*. Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 174. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ff.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Brēde, Maija. Function word prominence in publicistic style of intonation. *2nd International Scientific Conference „Contemporary Research in Phonetics and Phonology: Methods, Aspects and Problems”*. Abstracts. May 14–15, 2015. Rīga: Latvian Language Institute of the University of Latvia, 2015, 6. Pieejams tiešsaistē: http://www.lulavi.lv/media/upload/tiny/files/Abstracts_%20Phon%202015.pdf [skatīts 10.06.2015.].
- Brēde, Maija. Nenoteiktības un aptuvenības elementi publiskajā mutvārdu saziņā. *Akadēmiķa Jāņa Endzelīna 142. dzimšanas dienas atceres starptautiskā zinātniskā konference „Letonika un kultūru migrācija” = International Scientific Conference „Migration of Cultures” to commemorate the 142nd anniversary of academician Jānis Endzelīns. Tēzes = Abstracts*. 2015. gada 23.–24. februāris = 23–24 February, 2015. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 10.–12. Pieejams tiešsaistē: <http://www.lulavi.lv/lu-lavi-gramatas> [skatīts 19.02.2015.].
- Brēde, Maija. Nenoteiktības un aptuvenības elementi publiskajā mutvārdu saziņā. *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 19 (2). Valoda un vide. Terminoloģija. Tulkošanas jautājumi. Red. kolēģijas vad. Benita Laumane; krājuma atb. red. Linda Lauze. Liepāja: LiePA, 2015, 13.–24.
- Brinkmane, Ilze. Bērnu valoda Latvijā 21. gadsimtā. [Par rakstu krājumu tekstā stāsta Dr. philol. Anna Vūlāne.] *Izglītība un Kultūra*, Nr. 12 (2015. gada 18. jūnijs), 15.
- Brīvere, Inese. [Latgales diskurss = The Discourse of Latgale] Latgaliešu kultūras kodi Vitebskas guberņas latviešu korespondencē = Codes of Latgalian Culture in the Correspondence of Latvians Living in Vitebsk Province. *Journal of Comparative studies*. No. 7 (36). Cilvēks literatūrā un kultūrā = Human in Literature and Culture. / Komparatīvistikas almanahs. Red.: Maija Burima, Ilze Kačāne. Daugavpils: DU Akadēmiskais apgāds „Saule”, 2015, 275.–287. Pieejams tiešsaistē: http://du.lv/wp-content/uploads/2015/12/Cilveks_literat_un_kult_TIRRAKSTS_sept_izmers.pdf [skatīts 12.02.2016.].

- Brjuhovecka, Gunta; Rozenberga, Māra. Spāņu valodas leksikogrāfijas vēsture un tās attīstības perspektīvas Latvijā. *Valsts valodas komisijas raksti*. 7. sēj. „Vārdnīcas un valoda”. Galv. red. Andrejs Veisbergs; red.: Ieva Jansone (latviešu val.), Regīna Jozauska (angļu val.). [Konferenču „Latviešu leksikogrāfija: mantojums un nākotnes redzējums” ziņojumi.] Rīga: Zinātne, 2015, 81.–99.
- Brūvere, Maija. „Dundag nav nekād niek viet pasoule!” [Par VKKF finansīāli atbalstītās Viļņa Mitlera (1930–2012) sarakstītās un Ivāra Abaja sastādītās grāmatas „Dundznik valad” atvēršanu; tekstā stāsta Kubalu skolas muzeja pārzinis Ivars Abajs.] *Talsu Vēstis*, Nr. 141 (2015. gada 14. decembris), [1.], 7. Pieejams tiešsaistē: <http://www.talsuvestis.lv/lv/zinas/dundag-nav-nekad-niek-viet-pasoule/> [skatīts 12.02.2016.].
- Bušmane, Brigita. [In memoriam] Marta STRAUTIŅA, Vilma VĒBERGA. *Linguistica Lettica* 23. Latviešu valodas institūta žurnāls. Atb. red. Ilga Jansone. Red. kolēģija: Aleksejs Andronovs (Krievija), Laimute Balode (Latvija/Somija), Ojārs Bušs (Latvija), Ina Druviete (Latvija), Trevors Fennels (Austrālija), Juris Grigorjevs (Latvija/Lietuva), Ilga Jansone (Latvija), Daina Nītiņa (Latvija), Anna Stafeca (Latvija), Agris Timuška (Latvija), Lembits Vaba (Igaunija), Bernhards Velhli (Zviedrija), Andrejs Veisbergs (Latvija). Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 300.–302.
- Bušmane, Brigita. Ēdienu nosaukumi latviešu tautas garamantu arodos. *Kalbos istorijos ir dialektologijos problemas*, 3. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2015, 40.–59.
- Bušmane, Brigita. Ģermānisms *kiļķ*□ns latviešu valodā. *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 19 (1). Red. kolēģijas vad. Benita Laumane; krājuma atb. red. Gunta Smiltnece. Liepāja: LiePA, 2015, 14.–22.
- Bušmane, Brigita. Jāni (Johanu) Langiju pieminot. *Nīcas Novada Vēstis*, Nr. 5 (72) (2015, maijs), 11. Pieejams tiešsaistē: <http://www.nica.lv/wp-content/uploads/2009/08/Maijs.pdf> [skatīts 12.06.2015.].
- Bušmane, Brigita. Kas var vējus saskaitīt, kas valodas izrunāt? *Izglītība un Kultūra*, Nr. 22 (17. decembris), 2015, 21.
- Bušmane, Brigita. Lejaskurzemes valodas bagātības Jēkaba Janševska darbos. *Izglītība un Kultūra*, Nr 3 (469) (12. februāris), 2015, 18.
- Bušmane, Brigita. Leksēma *parpalas* latviešu valodā = Lexeme *parpalas* in Latvian. *Valoda – 2015*. Valoda dažādu kultūru kontekstā. Zinātnisko rakstu krājums, XXV. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. / Daugavpils Universitāte, Humanitārā fakultāte. Daugavpils: Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds „Saulē”, 2015, 11.–17. Pieejams tiešsaistē: <http://du.lv/zinatne-un-petnieciba/zinatniskie-izdevumi/valoda-dazadu-kulturu-konteksta/> [skatīts 15.02.2016.].
- Bušmane, Brigita. Nīcas un Bārtas mācītāju Jāņa Langija un Gustava Bražes ieguldījums novada izlokšņu iemūžināšanā. *Izglītība un Kultūra*, Nr. 13 (479) (13. augusts), 2015, 18.

- Bušmane, Brigita. Nīcenieki savai izloksnei. *Nīcas Novada Vēstis*, Nr. 5 (72) (2015, maijs), 11. Pieejams tiešsaistē: <http://www.nica.lv/wp-content/uploads/2009/08/Maijs.pdf> [skatīts 12.06.2015.].
- Bušmane, Brigita. Saknes zilbju vokālisma kvalitatīvās maiņas Nīcas izloksnē. *51. Artura Ozola dienas konference „Fonētiskie varianti un to atveide tekstos”. Veltījums Adalberta Becenbergera „Lettische Dialekt-Studien” (1885) 130. gadadienai. Referātu kopsavilkumi. Rīga, 2015. gada 20. marts.* / Latvijas Universitāte, Humanitāro zinātņu fakultāte, Latvistikas un baltistikas nodaļa, Baltu valodniecības katedra. Rīga, 2015, 6.–8.
- Bušmane, Brigita. Slāvismi klimpu nosaukumos latviešu valodas izloksnēs. *Akadēmiķa Jāņa Endzelīna 142. dzimšanas dienas atceres starptautiskā zinātniskā konference „Letonika un kultūru migrācija” = International Scientific Conference „Migration of Cultures” to commemorate the 142nd anniversary of academician Jānis Endzelīns. Tēzes = Abstracts.* 2015. gada 23.–24. februāris = 23–24 February, 2015. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 12.–13. Pieejams tiešsaistē: <http://www.lulavi.lv/lu-lavi-gramatas> [skatīts 19.02.2015.].
- Bušs, Ojārs. [Hronika] Glazgova, 2014, Onomastu kongress. *Onomastica Lettica*. 4. laidiens. Atb. red. Ojārs Bušs. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 351.–353.
- Bušs, Ojārs. Dažu Latvijas pilsētu nosaukumu etimoloģijas meklējumi (Lielvārde, Skrunda, Seda). *XII Tarptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tezės = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts.* Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 124. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Bušs, Ojārs. Don't we have at least some endonyms for foreign geographical features? *Confirmation of the Definitions. Proceedings of the 16th UN-GEEN Working Group of Exonyms Meeting, Hermagor, 5–7 June 2014.* Eds.: Peter Jordan and Paul Woodman. Hamburg: Verlag Dr. Kovač, 2015, 25–30.
- Bušs, Ojārs. Endonimoīdi un eksonimoīdi? *Vārds un tā pētīšanas aspekti.* Rakstu krājums, 19 (2). Valoda un vide. Terminoloģija. Tulkošanas jautājumi. Red. kolēģijas vad. Benita Laumane; krājuma atb. red. Linda Lauze. Liepāja: LiePA, 2015, 25.–31.
- Bušs, Ojārs. Latviešu *Ozolsala* un šī onīma atbilstmes lietuviešu, igauņu, somu valodā, tostarp onīmisko homonīmu rindas dominantes aspektā. *Onomastica Lettica*. 4. laidiens. Atb. red. Ojārs Bušs. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 95.–104.
- Bušs, Ojārs. Piebildes pie dažu Latvijas pilsētu nosaukumu cilmes skaidrojumiem. *Akadēmiķa Jāņa Endzelīna 142. dzimšanas dienas atceres starptautiskā zinātniskā konference „Letonika un kultūru migrācija” = International Scientific Conference „Migration of Cultures” to comm-*

- morate the 142nd anniversary of academician Jānis Endzelīns. Tēzes = Abstracts.* 2015. gada 23.–24. februāris = 23–24 February, 2015. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 14.–15. Pieejams tiešsaistē: <http://www.lulavi.lv/lu-lavi-gramatas> [skatīts 19.02.2015.].
- Bušs, Ojārs. Tautas etimoloģija, kas nav *tautas etimoloģija* = Popular Etymology that is not *Folk Etymology*. *Valoda – 2015*. Valoda dažādu kultūru kontekstā. Zinātnisko rakstu krājums, XXV. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. / Daugavpils Universitāte, Humanitārā fakultāte. Daugavpils: Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds „Saule”, 2015, 253.–259. Pieejams tiešsaistē: <http://du.lv/zinatne-un-petnieciba/zinatniskie-izdevumi/valoda-dazadu-kulturu-konteksta/> [skatīts 15.02.2016.].
- Bušs, Ojārs. The Finno-Ugric influence on the Latvian place names: the history of the research and current challenges = Финно-угорское влияние на латвийскую топонимию: история изучения и актуальные проблемы. *Ежегодник финно-угорских исследований. Вып. 2 = Yearbook of Finno-Ugric Studies. Vol. 2*. Науч. ред. А. Е. Загребин; сост.-ред. А. В. Ишмурагов, Р. В. Кириллова, С. Тот; отв. ред. Д. И. Черашная. Ижевск: Изд-во „Удмуртский университет”, 2015, 50–56. Pieejams tiešsaistē: <http://finno-ugry.ru/files/1303168773.pdf> [skatīts 15.09.2015.].
- Bušs, Ojārs. The Sea, especially the Baltic Sea, from the Point of View of Latvians and Latvian Language. *Proceedings of the 21st International Seminar on Sea names „Sea names: heritage, perception and international relations”*. Helsinki, Finland, 23–26 August 2015. [Session IV. Political Geography, Peace and Toponymy in Northern Europe.] Ed. by The Society for East Sea. [Seoul]: The Society for East Sea, 2015, 181–187.
- Bušs, Ojārs; Siliņa-Piņķe, Renāte. Die Landkarte des Schlossgebietes Bērzaune vom 17. Jahrhundert und die baltische Hydronymie = XVII a. Berzaunės pilies apylinkės žemėlapis ir baltų hidronimija. *Acta Linguistica Lithuanica LXXIII*. Vyr. red. Grasilda Blažienė. Vilnius, Lietuvių kalbos institutas, 2015, 101–116.
- Butāne, Anita. Genitīveni: gramatiskās sistēmas elementu pāreja leksiskajā sistēmā jeb leksikalizēšanās = Indeclinable genitives: the transition of grammatical elements into the lexical system, or lexicalization. *Valoda: nozīme un forma 6. Valodas sistēma un lietojums = Language: Meaning and Form 6. Language System and Language Use*. / LU Humanitāro zinātņu fakultātes Latviešu un vispārīgās valodniecības katedras rakstu krājums. Sast. un red. Andra Kalnača. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2015, 80.–88. Pieejams tiešsaistē: <http://www.lu.lv/apgads/izdevumi/elektroniskie-izdevumi/zurnali-un-periodiskie-izdevumi/valoda-nozime-un-forma/> [skatīts 04.02.2016.].
- Butāne, Anita. Jēdziena ‘verbs’ un tā apakšjēdzienu apzīmējumi 19. gs. un vēlākos latviešu valodas gramatiskās sistēmas aprakstos. *XII Starptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015*.

Abstracts. Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 202. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].

- Butāne, Anita. Terminijos vaidmuo ugdymo procesuose: kalbotyros terminų kūrimas un derinimas Latvijoje XX a. pradžioje. *Tarptautinēs mokslinēs terminologijos konferencijās „Moksliniai, administraciniai ir edukaciniai terminologijos hygmenys” tezēs. Vilnius, 2015 m. birželio 4–5 d. = International Scientific Conference on Terminology „Scientific, administrative and educational dimensions of terminology”.* Abstracts. 4–5 June 2015, Vilnius. Vilnius, 2015, 5–6. Pieejams tiešsaistē: http://www.lki.lt/LKI_LT/images/Instituto_darbai/Konferencijos/Mokslina_konferencija/tezēs.pdf [skatīts 15.09.2015.].
- Butāne-Zarjuta, Jana. Daugavpils Universitātes studentijas iesauku derivācija. *Onomastica Lettica*. 4. laidziens. Atb. red. Ojārs Bušs. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 338.–350.
- Butāne-Zarjuta, Jana. Jauniešu komunikatīvā antroponīmija: Daugavpils piemērs. *XII Tarptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezēs = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts.* Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 125. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Cekula, Zane. Dabas objektu nosaukumu standartizācija Latvijā un problēmsituācijas pamatnosaukumu izvēlē. *XII Tarptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezēs = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts.* Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 126. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Cirvele, Inga. Termini „komersants” un „uzņēmējs” valsts tiesību aktos un to atveidojums valsts tiesību aktu tulkojumos. *Studentu un pētnieku konference „Aktuāli jautājumi tulkojumzinātnē”.* 2015. gada 8. maijs. Red. Jana Taperte, Marija Lapaine. / Latvijas Universitātē, Humanitāro zinātņu fakultātes Sastatāmās valodniecības un tulkošanas nodaļa, Latvijas Tulku un tulkošanu biedrība. Rīga, 2015, 15. Pieejams tiešsaistē: http://www.ltb.lv/studentu-un-petnieku-konference-aktuali-jautajumi-tulkojumzinatne-2/akt_tezes/ [skatīts 24.09.2015.].
- Cīrule, Ilze. Tiesību zinātņu speciālista valoda profesionālajā komunikācijā. *Vārds un tā pētīšanas aspekti.* Rakstu krājums, 19 (2). Valoda un vide. Terminoloģija. Tulkošanas jautājumi. Red. kolēģijas vad. Benita Lau-mane; krājuma atb. red. Linda Lauze. Liepāja: LiePA, 2015, 32.–40.

- Čeirane, Solveiga. Divskaņu uztveres īpatnības bērnu un pieaugušo respondentu grupā. *XII Tarptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts.* Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 152. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Čeirane, Solveiga. Latviešu un cittautiešu slēdžu uztveres īpašību salīdzinājums. *Vārds un tā pētīšanas aspekti.* Rakstu krājums, 19 (1). Red. kolēģijas vad. Benita Laumane; krājuma atb. red. Gunta Smiltnece. Liepāja: LiePA, 2015, 23.–31.
- Čerņevska, Jekaterina. Deictic Expressions in the Discourse of Mechanical Engineering. *Vārds un tā pētīšanas aspekti.* Rakstu krājums, 19 (2). Valoda un vide. Terminoloģija. Tulkošanas jautājumi. Red. kolēģijas vad. Benita Laumane; krājuma atb. red. Linda Lauze. Liepāja: LiePA, 2015, 41.–48.
- Čirūnaitē, Jūratē. XVII amžiaus LDK žydzių moterų vardynas. *Baltu filologija. Nr. XXIII (2) 2014.* Baltu valodniecības žurnāls = Journal of Baltic Linguistics. / Latvijas Universitāte, Humanitāro zinātņu fakultāte, Baltu valodniecības katedra. Red. Pēteris Vanags. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2015, 5.–17. Pieejams tiešsaistē: <http://www.lu.lv/apgads/izdevumi/elektroniskie-izdevumi/zurnali-un-periodiskie-izdevumi/baltu-filologija/> [skatīts 14.01.2016.].
- Čižikaitē, Aida. Laiko raiška frazeoloģijojē. *Akadēmiķa Jāņa Endzelīna 142. dzimšanas dienas atceres starptautiskā zinātniskā konference „Letonika un kultūru migrācija” = International Scientific Conference „Migration of Cultures” to commemorate the 142nd anniversary of academicians Jānis Endzelīns. Tēzes = Abstracts.* 2015. gada 23.–24. februāris = 23–24 February, 2015. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 15. Pieejams tiešsaistē: <http://www.lulavi.lv/lu-lavi-gramatas> [skatīts 19.02.2015.].
- Daina, Anete. Darbības vārda *varēt* modālā semantika un funkcijas latviešu valodā = Verb *varēt* ‘can’ modal semantics and functions in Latvian. *Valoda: nozīme un forma 6. Valodas sistēma un lietojums = Language: Meaning and Form 6. Language System and Language Use.* / LU Humanitāro zinātņu fakultātes Latviešu un vispārīgās valodniecības katedras rakstu krājums. Sast. un red. Andra Kalnača. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2015, 89.–102. Pieejams tiešsaistē: <http://www.lu.lv/apgads/izdevumi/elektroniskie-izdevumi/zurnali-un-periodiskie-izdevumi/valoda-nozime-un-forma/> [skatīts 04.02.2016.].
- Daina, Anete. Vijciema izloksne senāk un tagad. *Vārds un tā pētīšanas aspekti.* Rakstu krājums, 19 (1). Red. kolēģijas vad. Benita Laumane; krājuma atb. red. Gunta Smiltnece. Liepāja: LiePA, 2015, 32.–40.
- Daugavet, Anna. The grammatical profile of the Latvian *vajadzēt* vs the debitive. *XII Tarptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m.*

- spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskasis baltistu kongressas Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts. Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 260. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffj.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].*
- Daugulis, Ēvalds. Harmoniskā valoda Jāzepa Vītola bērnu dziesmās ar Raiņa tekstiem = Harmonic Language in Children's Songs by Jāzeps Vītols with Rainis' Lyrics. *Starptautiskā starpdisciplinārā jauniešu un zinātnieku kongresa „Dzīvā dzīve. Aspazija – Rainis – 150” tēžu krājums*. Red. Maija Burima un Alīna Romanovska. Daugavpils: Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds „Saulē”, 2015, 22. Pieejams tiešsaistē: http://du.lv/wp-content/uploads/2015/12/Tezes_Rainis-Aspazija.pdf [skatīts 19.03.2016.].
- Daume, Santa. Bērnu krāsu uztvere un nominācija pirms 40 gadiem un šodien = Children's Color Reception and Nomination 40 Years Ago and Nowadays. *Valodas attīstība starpdisciplinārā aspektā: problēmas un risinājumi. 1. starptautiskā zinātniskā konference = The interdisciplinary aspects of language development: problems and solution. 1st international scientific conference*. Kopsavilkumu krājums = Abstracts. / Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmija. Rīga: Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmija, 2015, 35.
- Dautartas, Gintaras. A constructionist approach towards poetic formula in Baltic folk songs. *XII Tarptautinis baltistų kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskasis baltistu kongressas Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts. Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 261. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffj.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].*
- Deksne, Daiga. Priedēkļverbi mūsdienu latviešu valodas tekstos un to grupēšanas iespējas = Verbs with prefixes in contemporary Latvian texts and their grouping. *Valoda: nozīme un forma 6. Valodas sistēma un lietojums = Language: Meaning and Form 6. Language System and Language Use*. / LU Humanitāro zinātņu fakultātes Latviešu un vispārīgās valodniecības katedras rakstu krājums. Sast. un red. Andra Kalnača. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2015, 103.–111. Pieejams tiešsaistē: <http://www.lu.lv/apgads/izdevumi/elektroniskie-izdevumi/zurnali-un-periodiskie-izdevumi/valoda-nozime-un-forma/> [skatīts 04.02.2016.].
- Dell'Aquila, Vittorio; Iannaccaro, Gabriele. Local oriented, national oriented, global oriented: The choices of Latgale. *XII Tarptautinis baltistų kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskasis baltistu kongressas Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts. Paren-*

- gē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 175. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Dilāns, Gatis. Integrating technology in Latvian translation education: untranslated medical terminology management practice using online resources and computer-aided translation tools. *The Journal of Specialised Translation*. Issue 24 – July 2015, 44–60. Pieejams tiešsaistē: <http://www.jostrans.org/>; http://www.jostrans.org/issue24/issue24_toc.php [skatīts 25.09.2015.].
- Dilāns, Gatis; Skrabane, Astra. Aspazijas un Raiņa poētisko vārduformu analīze autoru dzejas korpusos = Analysis of the Poetic Word Forms by Aspazija and Rainis in the Corpus of Both Authors' Works. *Starptautiskā starpdisciplinārā jauniešu un zinātnieku kongresa „Dzīvā dzīve. Aspazija – Rainis – 150” tēžu krājums*. Red. Maija Burima un Alīna Romanovska. Daugavpils: Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds „Saule”, 2015, 28. Pieejams tiešsaistē: http://du.lv/wp-content/uploads/2015/12/Tezes_Rainis-Aspazija.pdf [skatīts 19.03.2016.].
- Dimiņš, Dens. On some empty categories in Icelandic and Latvian (*PRO* and *pro*). *XII Starptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts*. Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 203–204. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Dimitrova, Denitsa. German rounded vowels perceived and produced by Bulgarian children. *2nd International Scientific Conference „Contemporary Research in Phonetics and Phonology: Methods, Aspects and Problems”*. Abstracts. May 14–15, 2015. Rīga: Latvian Language Institute of the University of Latvia, 2015, 16. Pieejams tiešsaistē: http://www.lulavi.lv/media/upload/tiny/files/Abstracts_%20Phon%202015.pdf [skatīts 10.06.2015.].
- Dorošenko, Jeļena. Modality Markers and Shifting Genre Conventions in Dictionary Definitions. *Baltic Journal of English Language, Literature and Culture*. Volume 5. Editor-in-Chief Andrejs Veisbergs. Issue editor Monta Farneste. Rīga: University of Latvia, 2015, 16.–26. Pieejams tiešsaistē: http://www.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/apgads/PDF/BJELLC-V.pdf [skatīts 14.09.2015.].
- Druvieta, Ina. Bilingvālā izglītība un CLIL: vēsturisks atskats un attīstības prognozes. *CLIL jeb mācību satura un valodas integrēta apguve: izglītības paradigmas maiņa. Populārzinātnisku rakstu krājums*. Nr. 3. Atb. red. Sanita Lazdiņa. / Bilingvālo mācību skolotājam. Rīga: Latviešu valodas aģentūra, 2015, 19.–37.
- Druvieta, Ina. El letó al cap de 25 anys del restabliment de la independència de Letònia. *El Cercle XXI*. Butlletí núm. 14 (20 novembre, 2015), 3.

Pieejams tiešsaistē: <http://www.cercle21.cat/ca/bulleti/14/index.html> [skatīts 26.03.2016.].

- Druviete, Ina. EU Language Policy: Cornerstones, Latest Developments, Future Prospects = Eiropas Savienības valodas politika: pamatprincipi, pašreizējās tendences, nākotnes perspektīvas. *Valoda – 2015*. Valoda dažādu kultūru kontekstā. Zinātnisko rakstu krājums, XXV. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. / Daugavpils Universitāte, Humanitārā fakultāte. Daugavpils: Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds „Saulē”, 2015, 181.–190. Pieejams tiešsaistē: <http://du.lv/zinatne-un-petnieciba/zinatniskie-izdevumi/valoda-dazadu-kulturu-konteksta/> [skatīts 15.02.2016.].
- Druviete, Ina. Izglītība Liepājai, Latvijai, pasaulei. *Ģimnāzijas raksti* Nr. 3. Liepāja: Liepājas Valsts 1. ģimnāzija, 2015, 8.–9.
- Druviete, Ina. Kārļa Mīlenbaha polemikas latviešu valodniecības vēsturē: post scriptum 21. gadsimtā. *XII Tarptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts*. Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 262. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Druviete, Ina. Latvijas Republikas Satversmes ievads (preambula) Latvijas valodas situācijas kontekstā. *Linguistica Lettica* 23. Latviešu valodas institūta žurnāls. Atb. red. Ilga Jansone. Red. kolēģija: Aleksejs Andronovs (Krievija), Laimute Balode (Latvija/Somija), Ojārs Bušs (Latvija), Ina Druviete (Latvija), Trevors Fennels (Austrālija), Juris Grigorjevs (Latvija/Lietuva), Ilga Jansone (Latvija), Daina Nītiņa (Latvija), Anna Stafeca (Latvija), Agris Timuška (Latvija), Lembits Vaba (Igaunija), Bernhards Velhli (Zviedrija), Andrejs Veisbergs (Latvija). Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 5.–26.
- Druviete, Ina. Latvijas Republikas Satversmes Ievads (Preambula): simboliska valsts lingvistiskās identitātes atzīšana vai praktiskas rīcībpolitikas programma? *Akadēmiķa Jāņa Endzelīna 142. dzimšanas dienas atceres starptautiskā zinātniskā konference „Letonika un kultūru migrācija” = International Scientific Conference „Migration of Cultures” to commemorate the 142nd anniversary of academician Jānis Endzelīns*. Tēzes = Abstracts. 2015. gada 23.–24. februāris = 23–24 February, 2015. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 15.–18. Pieejams tiešsaistē: <http://www.lulavi.lv/lu-lavi-gramatas> [skatīts 19.02.2015.].
- Druviete, Ina. Pasaules, Eiropas un valsts konteksts Latvijas valodas politikā. *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 19 (2). Valoda un vide. Terminoloģija. Tulkšanas jautājumi. Red. kolēģijas vad. Benita Laumane; krājuma atb. red. Linda Lauze. Liepāja: LiePA, 2015, 49.–58.
- Druviete, Ina. Tulkotājais priekšvārds. / Aičisone Dž. *Runātspējīgais zīdītājdzīvnieks*. Ievads psiholingvistikā. No angļu valodas tulk. Ina Druviete. Zin. red. Māris Baltiņš. Rīga: Zinātne, 2015, 7.–12.

- Druviete, Ina. Valodu lietojums un lingvistiskā attieksme televīzijā sociolingvistikas skatījumā. [Recenzija. *Valodas ideoloģija un plašsaziņas līdzekļi (televīzija): sociolingvistisks pētījums*. Red. Gunta Kļava. Rīga: Latviešu valodas aģentūra, 2014, 128 lpp.] *Scriptus manet*. Humanitāro un mākslas zinātņu žurnāls, Nr. 2. Atb. red. Diāna Laiveniece. Lit. red. Anita Helviga (teksti latv. val.), Rita Grāvelsiņa (teksti angļu val.). / Liepājas Universitātes Humanitāro un mākslas zinātņu fakultāte, Kurzemes Humanitārais institūts. Liepāja: LiePA, 2015, 95.–98.
- Druviete, Ina; Baltiņš, Māris. Aspazija, Rainis un latviešu valodas attīstība: domas un darbi = Aspazija, Rainis, and the Development of Latvian: thoughts and deeds. *Starptautiskā starpdisciplinārā jauniešu un zinātnieku kongresa „Dzīvā dzīve. Aspazija – Rainis – 150” tēzu krājums*. Red. Maija Burima un Alīna Romanovska. Daugavpils: Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds „Saule”, 2015, 6.–7. Pieejams tiešsaistē: http://du.lv/wp-content/uploads/2015/12/Tezes_Rainis-Aspazija.pdf [skatīts 19.03.2016.].
- Druviete, Ina; Simpson Jon; Kirchmeier-Andersen, Sabine; Sabatini, Francesco. Panel discussion: Language use in university teaching and research: What future do we want? Stickel G., Robustelli C. (eds.). *Language Use in University Teaching and Research. Contributions to the Annual Conference 2014 of EFNIL in Florence. Duisburg Papers on Research in Language and Culture*. Vol. 109. Frankfurt am Main, Peter Lang Edition, 2015, 263–275.
- Dubova, Agnese. Deutschsprachige sekundäre wissenschaftliche Texte in lettischen sprachwissenschaftlichen Sammelbänden. *Sprache in der Wissenschaft. Germanistische Einblicke*. Eglē Kontutytė; Vaiva Žeimantienė (Hrsg.). / Series: Duisburger Arbeiten zur Sprach- und Kulturwissenschaft. Band / Volume 111. Frankfurt a. M. u. a.: Peter Lang Edition, 2015, 51–62.
- Dzenis, Agris. Latviski domāt, latviski runāt, latviski just. Valodnieka Kārļa Mīlenbaha mūža darbs. [Par valodniekam Kārlim Mīlenbaham (1853–1916) veltīto zinātnisko konferenci Kandavas novada muzejā.] *Kandavas Novada Vēstnesis*, Nr. 6 (2015. gada jūnijs), 9.–10. Pieejams tiešsaistē: <http://news.lv/Kandavas-Novada-Vestnesis/2015/06/16/latviski-domat-latviski-runat-latviski-just-valodnieka-karla-milenbaha-muza-darbs> [skatīts 16.12.2015.].
- Džiugaitė, Aurelija; Jakavonytė-Staškuvienė, Daiva. II klasės mokinių diktanto rašymo gebėjimų kaip mokėjimo mokyti kompetencijos ugdymo galimybės. *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 19 (2). Valoda un vide. Terminoloģija. Tulkošanas jautājumi. Red. kolēģijas vad. Benita Laumane; krājuma atb. red. Linda Lauze. Liepāja: LiePA, 2015, 59.–76.
- Elsberga, Ieva. Kas bija jāzina latviešu skolēnam vācu valodā Latvijas neatkarības laikā no 1918. līdz 1940. gadam? *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 19 (2). Valoda un vide. Terminoloģija. Tulkošanas jautājumi. Red. kolēģijas vad. Benita Laumane; krājuma atb. red. Linda Lauze. Liepāja: LiePA, 2015, 77.–85.

- Elsberga, Ieva; Kalniņa, Sandra; Ritenberga, Laura. Valodu kontaktu loma semantiskā lauka 'vide' paplašināšanās procesos: jēdzienu 'valodas vide' un 'vides valoda' mūsdienu interpretācija. *Akadēmiķa Jāņa Endzelīna 142. dzimšanas dienas atceres starptautiskā zinātniskā konference „Letonika un kultūru migrācija” = International Scientific Conference „Migration of Cultures” to commemorate the 142nd anniversary of academician Jānis Endzelīns. Tēzes = Abstracts*. 2015. gada 23.–24. februāris = 23–24 February, 2015. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 18.–20. Pieejams tiešsaistē: <http://www.lulavi.lv/lu-lavi-gramatas> [skatīts 19.02.2015.].
- Elsberga, Ieva; Kalniņa, Sandra; Ritenberga-Kindere, Laura. Valodu kontaktu loma semantiskā lauka 'vide' paplašināšanās procesos: jēdzienu 'valodas vide' un 'vides valoda' mūsdienu interpretācija. *Linguistica Lettica* 23. Latviešu valodas institūta žurnāls. Atb. red. Ilga Jansone. Red. kolēģija: Aleksejs Andronovs (Krievija), Laimute Balode (Latvija/Somija), Ojārs Bušs (Latvija), Ina Druviete (Latvija), Trevors Fennels (Austrālija), Juris Grigorjevs (Latvija/Lietuva), Ilga Jansone (Latvija), Daina Nītiņa (Latvija), Anna Stafeca (Latvija), Agris Timuška (Latvija), Lembīts Vaba (Igaunija), Bernhards Velhli (Zviedrija), Andrejs Veisbergs (Latvija). Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 130.–145.
- Ernštreits, Valts. Experiences in compiling Estonian-Latvian dictionary. *XII Tarptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts*. Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 15. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Estill, Dennis. An analysis of the differences in the pronunciation of the back open or near-open vowel among individual Persian speakers. *2nd International Scientific Conference „Contemporary Research in Phonetics and Phonology: Methods, Aspects and Problems”*. Abstracts. May 14–15, 2015. Rīga: Latvian Language Institute of the University of Latvia, 2015, 8. Pieejams tiešsaistē: http://www.lulavi.lv/media/upload/tiny/files/Abstracts_%20Phon%202015.pdf [skatīts 10.06.2015.].
- Farneste, Monta. Moves in the Introduction of Applied Linguistics Research Articles. *Baltic Journal of English Language, Literature and Culture*. Volume 5. Editor-in-Chief Andrejs Veisbergs. Issue editor Monta Farneste. Rīga: University of Latvia, 2015, 27.–40. Pieejams tiešsaistē: http://www.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/apgads/PDF/BJELLC-V.pdf [skatīts 14.09.2015.].
- Farneste, Monta. Use of Verb Forms in the Introduction Section of Applied Linguistics Research Articles. *Vārds un tā pēišanas aspekti*. Rakstu krājums, 19 (2). Valoda un vide. Terminoloģija. Tulkošanas jautājumi. Red. kolēģijas vad. Benita Laumane; krājuma atb. red. Linda Lauze. Liepāja: LiePA, 2015, 86.–98.

- Feldmane, Sarmīte. Aplikācija ir aplikācija, ne lietotne. [Par latviešu valodas gada vārdu, nevārdu un spārnoto teicienu; tekstā stāsta rakstniece Inguna Bauere un Latviešu valodas attīstības kopas dalībnieks Valters Feists.] *Druva*, Nr. 18 (2015. gada 4. februāris), 2.
- Fennell, Trevor G. Pareizības kritēriji latviešu valodā: vēsturisks un mūsdienas pārskats (2. daļa). *Baltu filoloģija. Nr. XXIII (2) 2014*. Baltu valodniecības žurnāls = Journal of Baltic Linguistics. / Latvijas Universitāte, Humanitāro zinātņu fakultāte, Baltu valodniecības katedra. Red. Pēteris Vanags. Rīga: LŪ Akadēmiskais apgāds, 2015, 19.–29. Pieejams tiešsaistē: <http://www.lu.lv/apgads/izdevumi/elektroniskie-izdevumi/zurnali-un-periodiskie-izdevumi/baltu-filologija/> [skatīts 14.01.2016.].
- Fībīga, Ieva. Daži vārdarināšanas paņēmieni Galēna traktātos = Some word-formation patterns in Galen's Treatises. *Valoda: nozīme un forma 6. Valodas sistēma un lietojums = Language: Meaning and Form 6. Language System and Language Use*. / LU Humanitāro zinātņu fakultātes Latviešu un vispārīgās valodniecības katedras rakstu krājums. Sast. un red. Andra Kalnača. Rīga: LŪ Akadēmiskais apgāds, 2015, 112.–125. Pieejams tiešsaistē: <http://www.lu.lv/apgads/izdevumi/elektroniskie-izdevumi/zurnali-un-periodiskie-izdevumi/valoda-nozime-un-forma/> [skatīts 04.02.2016.].
- Fībīga, Ieva. Latvian translations of metaphorical terms (Ancient Greek medical texts). *XII Tarptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts*. Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 263. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Fībīga, Ieva. Medicīnas valoda Senajā Grieķijā un tās attīstība. *Akadēmiķa Jāņa Endzelīna 142. dzimšanas dienas atceres starptautiskā zinātniskā konference „Letonika un kultūru migrācija” = International Scientific Conference „Migration of Cultures” to commemorate the 142nd anniversary of academician Jānis Endzelīns. Tēzes = Abstracts*. 2015. gada 23.–24. februāris = 23–24 February, 2015. Rīga: LŪ Latviešu valodas institūts, 2015, 20.–21. Pieejams tiešsaistē: <http://www.lulavi.lv/lu-lavi-gramatas> [skatīts 19.02.2015.].
- Fībīga, Ieva. Medicīnas valoda senajā Grieķijā un tās attīstība. *Linguistica Lettica 23*. Latviešu valodas institūta žurnāls. Atb. red. Ilga Jansone. Red. kolēģija: Aleksejs Andronovs (Krievija), Laimute Balode (Latvija/Somija), Ojārs Bušs (Latvija), Ina Druviete (Latvija), Trevors Fennels (Austrālija), Juris Grigorjevs (Latvija/Lietuva), Ilga Jansone (Latvija), Daina Nītiņa (Latvija), Anna Stafecka (Latvija), Agris Timuška (Latvija), Lembits Vaba (Igaunija), Bernhards Velhli (Zviedrija), Andrejs Veisbergs (Latvija). Rīga: LŪ Latviešu valodas institūts, 2015, 182.–202.
- Fogeļe, Ilze. Profesionālās mūzikas valodas attīstība Latvijā. *Studentu un pētnieku konference „Aktuāli jautājumi tulkojumzinātnē”*. 2015. gada

8. maijs. Red. Jana Taperte, Marija Lapaine. / Latvijas Universitāte, Humanitāro zinātņu fakultātes Sastatāmās valodniecības un tulkošanas nodaļa, Latvijas Tulku un tulkotāju biedrība. Rīga, 2015, 18. Pieejams tiešsaistē: http://www.ltb.lv/studentu-un-petnieku-konference-aktuali-jautajumi-tulkojumzinatne-2/aktz_tezes/ [skatīts 24.09.2015.].
- Freibergera, Inese. Literārā darba jēgas līmeņi pirmsskolas vecumā un to izpaušmes bērna valodā. *Bērnu valoda Latvijā 21. gadsimtā*. [1. sēj.] Zin. red. Anna Vulāne un Dace Markus. Rec. Monika Mihališina, Reģīna Kvašīte, Elita Stikute. / Rīgas pedagoģijas un izglītības vadības akadēmija, Bērnu valodas pētījumu centrs. Rīga: SIA Apgāds „Zinātne”, 2015, 49.–70.
- Frīdenberga, Anna. Deverbālo substantīvu ar *-šana* vārddarināšanas modelis Georga Manceļa darbos. *Baltu filoloģija. Nr. XXIV (1) 2015*. Baltu valodniecības žurnāls = Journal of Baltic Linguistics. / Latvijas Universitāte, Humanitāro zinātņu fakultāte, Baltu valodniecības katedra. Red. Pēteris Vanags. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2015, 5.–17. Pieejams tiešsaistē: <http://www.lu.lv/apgads/izdevumi/elektroniskie-izdevumi/zurnali-un-periodiskie-izdevumi/baltu-filologija/> [skatīts 14.01.2016.].
- Frīdenberga, Anna. Sufiksālie īpašības nesēju nosaukumi Georga Manceļa darbos. *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 19 (1). Red. kolēģijas vad. Benita Laumane; krājuma atb. red. Gunta Smiltnece. Liepāja: LiePA, 2015, 41.–54.
- Frīdenberga, Anna. Vārdšķiru robežas 16.–17. gs. tekstos – problemātiski gadījumi, veidojot substantīvu un adjektīvu šķirkļus „Latviešu valodas vēsturiskajai vārdnīcai”. *XII Tarptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts*. Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 231. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Gabranova, Jūlija. Baltkrievu un latviešu valodas kontaktu izpēte Latvijas valodniecībā: apkopojums un perspektīvas. *Akadēmiķa Jāņa Endzelīna 142. dzimšanas dienas atceres starptautiskā zinātniskā konference „Letonika un kultūru migrācija” = International Scientific Conference „Migration of Cultures” to commemorate the 142nd anniversary of academician Jānis Endzelīns. Tēzes = Abstracts*. 2015. gada 23.–24. februāris = 23–24 February, 2015. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 21.–22. Pieejams tiešsaistē: <http://www.lulavi.lv/lu-lavi-gramatas> [skatīts 19.02.2015.].
- Gabranova, Jūlija. Baltkrievu valoda 20.–21. gadsimta Latvijā: valodas kontaktu aspekts. *Linguistica Lettica 23*. Latviešu valodas institūta žurnāls. Atb. red. Ilga Jansone. Red. kolēģija: Aleksejs Andronovs (Krievija), Laimute Balode (Latvija/Somija), Ojārs Bušs (Latvija), Ina Druviete (Latvija), Trevors Fennels (Austrālija), Juris Grigorjevs (Latvija/Lie-

- tuva), Ilga Jansone (Latvija), Daina Nītiņa (Latvija), Anna Stafeca (Latvija), Agris Timuška (Latvija), Lembits Vaba (Igaunija), Bernhards Velhli (Zviedrija), Andrejs Veisbergs (Latvija). Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 257.–270.
- Gabre, Antra. VAKARA ZIŅAS: Smieklīgākie Latvijas vietu nosaukumi. *nra.lv*, 2015, 22. jūnijs. Pieejams tiešsaistē: <http://nra.lv/izklaide/143739-vakara-zinas-smiekligakie-latvijas-vietu-nosaukumi.htm> [skatīts 10.08.2015.].
- Gabre, Antra. Rīgas jaunajiem kalniem meklē vārdus. [Par mākslīgi tapušo kalnu nosaukumiem kādreizējo atkritumu izgāztuvju vietā; tekstā stāsta Baiba Bicēna.] *Neatkarīgā Rīta Avīze Latvijai*, Nr. 213 (2015. gada 6. un 8. novembris), 8. Pieejams tiešsaistē: <http://nra.lv/latvija/riga/154765-rigas-jaunajiem-kalniem-mekle-var-dus.htm> [skatīts 16.12.2015.].
- Gabre, Antra. *Kleever* nosaukumu nemainīs. [Par ar Valsts valodas centra iebildumiem par Latvijas Nacionālās bibliotēkas restorāna nosaukumu; tekstā stāsta Viesturs Razumovskis un Augusts Zilberts.] *Neatkarīgā Rīta Avīze Latvijai*, Nr. 130 (2015. gada 14. jūlijs), 4. Pieejams tiešsaistē: <http://nra.lv/latvija/riga/145248-kleever-nosaukumu-nemainis.htm> [skatīts 16.12.2015.].
- Gabre, Antra. Latvijas novados nevairās no pikantiem vietvārdiem. [Par neparastiem toponīmiem.] *Vakara Ziņas*, Nr. 25 (2015. gada 26. jūnijs), 28.–29.
- Gabre, Antra. Kādus tik nosaukumus savām firmām neizdomā uzņēmēji! [Par neparastiem uzņēmumu nosaukumiem.] *Vakara Ziņas*, Nr. 9 (2015. gada 6. marts), 26.–27. Pieejams tiešsaistē: <http://nra.lv/izklaide/135957-vakara-zinas-kadus-tik-var-dus-savam-firmam-neizdoma-latviesu-uznemeji.htm> [skatīts 16.12.2015.].
- Gaigalaitē, Sandra. Lietuvių kalbos prielinksnio *per* ir latvių kalbos prielinksnio *pār* erdvēs reikšmē. *Akadēmiķa Jāņa Endzelīna 142. dzimšanas dienas atceres starptautiskā zinātniskā konference „Letonika un kultūru migrācija” = International Scientific Conference „Migration of Cultures” to commemorate the 142nd anniversary of academician Jānis Endzelīns. Tēzes = Abstracts.* 2015. gada 23.–24. februāris = 23–24 February, 2015. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 22.–23. Pieejams tiešsaistē: <http://www.lulavi.lv/lu-lavi-gramatas> [skatīts 19.02.2015.].
- Gaitniece, Lāsma. Dzimtās valodas mācīšana sākumskolā ir viens no galvenajiem skolotāja uzdevumiem un izaicinājumiem. *Izglītība un Kultūra*, Nr. 1 (2015), 16.
- Gelumbeckaitē, Jolanta. Kristijonas Donelaitis im Referenzcorpus Altlitauisch (SLIEKKAS). *Baltu filoloģija. Nr. XXIV (I) 2015.* Baltu valodniecības žurnāls = Journal of Baltic Linguistics. / Latvijas Universitāte, Humanitāro zinātņu fakultāte, Baltu valodniecības katedra. Red. Pēteris Vanags. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2015, 19.–50. Pieejams tiešsaistē: <http://www.lu.lv/apgads/izdevumi/elektroniskie-izdevumi/zurnali-un-periodiskie-izdevumi/baltu-filologija/> [skatīts 14.01.2016.].

- Girčienē, Jurgita. Common root neologisms on the internet = Vienas saknes neoloģismi internetā. *Valoda: nozīme un forma 6. Valodas sistēma un lietojums = Language: Meaning and Form 6. Language System and Language Use.* / LU Humanitāro zinātņu fakultātes Latviešu un vispārīgās valodniecības katedras rakstu krājums. Sast. un red. Andra Kalnača. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2015, 126.–137. Pieejams tiešsaistē: <http://www.lu.lv/apgads/izdevumi/elektroniskie-izdevumi/zurnali-un-periodiskie-izdevumi/valoda-nozime-un-forma/> [skatīts 04.02.2016.].
- Girčienē, Jurgita. Gastronomijos srities skoliniai kaip globalējančio pasaulio atspindys. *Linguistica Lettica 23.* Latviešu valodas institūta žurnāls. Atb. red. Ilga Jansone. Red. kolēģija: Aleksejs Andronovs (Krievija), Laimute Balode (Latvija/Somija), Ojārs Bušs (Latvija), Ina Druviete (Latvija), Trevors Fennels (Austrālija), Juris Grigorjevs (Latvija/Lietuva), Ilga Jansone (Latvija), Daina Nītiņa (Latvija), Anna Stafeca (Latvija), Agris Timuška (Latvija), Lembits Vaba (Igaunija), Bernhards Velhli (Zviedrija), Andrejs Veisbergs (Latvija). Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 146.–166.
- Girčienē, Jurgita. Kulnarijos srities skoliniai kaip globalējančio pasaulio atspindys. *Akadēmiķa Jāņa Endzelīna 142. dzimšanas dienas atceres starptautiskā zinātniskā konference „Letonika un kultūru migrācija” = International Scientific Conference „Migration of Cultures” to commemorate the 142nd anniversary of academician Jānis Endzelīns. Tēzes = Abstracts.* 2015. gada 23.–24. februāris = 23–24 February, 2015. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 24.–25. Pieejams tiešsaistē: <http://www.lulavi.lv/lu-lavi-gramatas> [skatīts 19.02.2015.].
- Gizeleza, Helēna. Terminrades risinājumi mūsdienu latviešu medicīnas terminoloģijā. *Vārds un tā pētīšanas aspekti.* Rakstu krājums, 19 (2). Valoda un vide. Terminoloģija. Tulkošanas jautājumi. Red. kolēģijas vad. Benita Laumane; krājuma atb. red. Linda Lauze. Liepāja: LiePA, 2015, 99.–109.
- Gizeleza, Helēna; Engelsonē, Larisa. Interpreters and translators' occupational health and safety in Latvia. *Studentu un pētnieku konference „Aktuāli jautājumi tulkojumzinātnē”.* 2015. gada 8. maijs. Red. Jana Taperte un Marija Lapaine. / Latvijas Universitātes Humanitāro zinātņu fakultātes Sastatāmās valodniecības un tulkošanas nodaļa, Latvijas Tūlku un tulkotāju biedrība. Rīga, 2015, 5. Pieejams tiešsaistē: http://www.lttb.lv/studentu-un-petnieku-konference-aktuali-jautajumi-tulkojumzinatne-2/aktz_tezes/ [skatīts 03.08.2015.].
- Gordons, Franks. Pārdomas par valodu. [Par latviešu valodas lietojumu mūsdienās un Latvijas Nacionālās bibliotēkas jaunā restorāna nosaukumu.] *Latvijas Avīze*, Nr. 149 (2015. gada 10. augusts), 3. [no laikraksta „Laiks”/”Brīvā Latvija”] Pieejams tiešsaistē: <http://www.la.lv/pardomas-par-valodu/> [skatīts 16.12.2016.].
- Grammatchikova, Elena. The final posttonic vowel realization as a function of prosodic organization of the utterance in Modern Standard Russian. *2nd International Scientific Conference „Contemporary Research in Phone-*

- tics and Phonology: Methods, Aspects and Problems*". Abstracts. May 14–15, 2015. Rīga: Latvian Language Institute of the University of Latvia, 2015, 10.–11. Pieejams tiešsaistē: http://www.lulavi.lv/media/upload/tiny/files/Abstracts_%20Phon%202015.pdf [skatīts 10.06.2015.].
- Grigorjevs, Juris; Indričāne, Inese; Taperte, Jana. Latvian /v/ and /j/: acoustic study of different realization. *XII Tarptautinis baltistų kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu iezes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts. Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 154. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ff.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].*
- Grigorjevs, Juris; Indričāne, Inese; Taperte, Jana. Latvian v and j – fricatives or approximants? *2nd International Scientific Conference „Contemporary Research in Phonetics and Phonology: Methods, Aspects and Problems”*. Abstracts. May 14–15, 2015. Rīga: Latvian Language Institute of the University of Latvia, 2015, 19. Pieejams tiešsaistē: http://www.lulavi.lv/media/upload/tiny/files/Abstracts_%20Phon%202015.pdf [skatīts 10.06.2015.].
- Grigorjevs, Juris; Jaroslavenė, Jurgita. Comparative study of the qualitative features of the Lithuanian and Latvian monophthongs. *Baltistica, L (1)*. Red. Bonifacas Stundžia. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2015, 57–89. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistica.lt/index.php/baltistica/issue/archive> [skatīts 14.06.2016.].
- Grigorjevs, Juris; Jaroslavenė, Jurgita. Spectral Structure and Duration of the Monophthongs in Both Contemporary Baltic Languages. *Linguistica Lettica* 23. Latviešu valodas institūta žurnāls. Atb. red. Ilga Jansone. Red. kolēģija: Aleksejs Andronovs (Krievija), Laimute Balode (Latvija/Somija), Ojārs Bušs (Latvija), Ina Druviete (Latvija), Trevors Fennels (Austrālija), Juris Grigorjevs (Latvija/Lietuva), Ilga Jansone (Latvija), Daina Nītiņa (Latvija), Anna Stafecka (Latvija), Agris Timuška (Latvija), Lembits Vaba (Igaunija), Bernhards Velhli (Zviedrija), Andrejs Veisbergs (Latvija). Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 68.–92.
- Gusāns, Ingars. Glokalizācijas elementi latgaliešu mūzikā. *XII Tarptautinis baltistų kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu iezes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts. Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 177. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ff.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].*
- Gūtmane, Zanda. Kā uzrakstīt aizraujošus metodiskos ieteikumus. [Recenzija par grāmatu: Laiveniece, Diāna. Zinātniskās rakstīšanas skola. Liepāja: LiePA, 2014, 150 lpp.] *Scriptus manet*. Humanitāro un mākslas zinātņu žurnāls, Nr. 1. Atb. red. Diāna Laiveniece. Lit. red. Anita Helviga (teksti

- latv. val.), Rīta Grāvelsiņa (teksti angļu val.). / Liepājas Universitātes Humanitāro un mākslas zinātņu fakultāte, Kurzemes Humanitārais institūts. Liepāja: LiePA, 2015, 92.–96.
- Haijima, Agnese. Japāņu valodas vārdu transkripcija latviešu valodā = Transcription of Japanese Words into Latvian. *Latvijas Universitātes raksti. 803. sēj. „Orientalistika” = Scholarly Papers University of Latvia. Vol. 803 „Oriental Studies”*. Galv. red. Dr. habil. hist. prof. Leons Tairvans. Rīga: Latvijas Universitāte, 2015, 175.–180. Pieejams tiešsaistē: <https://dspace.lu.lv/dspace/handle/7/31056> [skatīts 15.02.2016.].
- Harvalīks, Milans (*Milan Harvalīk*). Par onomastikas terminoloģijas attīstību mūsdienās un Starptautiskās onomastikas zinātņu padomes (ICOS) Terminoloģijas grupas darbu. *Onomastica Lettica. 4. laidieni*. Atb. red. Ojārs Bušs. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 9.–18.
- Helviga, Anita. [Hronika] Uz Sabili pēc pieredzes. *Scriptus manet*. Humanitāro un mākslas zinātņu žurnāls, Nr. 2. Atb. red. Diāna Laiveniece. Lit. red. Anita Helviga (teksti latv. val.), Rīta Grāvelsiņa (teksti angļu val.). / Liepājas Universitātes Humanitāro un mākslas zinātņu fakultāte, Kurzemes Humanitārais institūts. Liepāja: LiePA, 2015, 136.–137.
- Helviga, Anita. Ceļā uz literatūrzinātnes termina skaidrojumu: Raiņa divieši = Towards the Interpretation of a Literary Term: Rainis' twosome ('divieši'). *Starptautiskā starpdisciplinārā jauniešu un zinātnieku kongresa „Dzīvā dzīve. Aspazija – Rainis – 150” tēžu krājums*. Red. Maija Burima un Alīna Romanovska. Daugavpils: Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds „Saule”, 2015, 27.–28. Pieejams tiešsaistē: http://du.lv/wp-content/uploads/2015/12/Tezes_Rainis-Aspazija.pdf [skatīts 19.03.2016.].
- Helviga, Anita. Teātra izrāžu žanroloģiskie apzīmējumi: no ierastās terminoloģijas uz netradicionāliem izrāžu pieteikumiem (Liepājas teātra piemērs). *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi. Populārzinātnisku rakstu krājums. Nr. 10*. Atb. red. Gunta Smiltnece. Rec. Anna Vulāne. Rīga: Latviešu valodas aģentūra, 2015, 58.–76.
- Hill, Eugen. Explaining Baltic and Balto-Slavonic nominal inflection: ‘Lex Szemerényi’ and the animate accusative plural of vocalic stems. *XII Tarptautinis baltistų kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts*. Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 27. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Hiršs, Andris. Tērbatas personālistu metafizika un valodas analīze kā metafizisko atziņu avots tajā. *Linguistica Lettica 23*. Latviešu valodas institūta žurnāls. Atb. red. Ilga Jansone. Red. kolēģija: Aleksejs Andronovs (Krievija), Laimute Balode (Latvija/Somija), Ojārs Bušs (Latvija), Ina Druviete (Latvija), Trevors Fennels (Austrālija), Juris Grigorjevs (Latvija/Lietuva), Ilga Jansone (Latvija), Daina Niņiņa (Latvija), Anna

- Stafecka (Latvija), Agris Timuška (Latvija), Lembits Vaba (Igaunija), Bernhards Velhli (Zviedrija), Andrejs Veisbergs (Latvija). Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 27.–49.
- Hiršs, Andris. Valodas analīze kā metafizisko atziņu avots Tērbatas personālistu metafizikā. *Akadēmiķa Jāņa Endzelīna 142. dzimšanas dienas atceres starptautiskā zinātniskā konference „Letonika un kultūru migrācija” = International Scientific Conference „Migration of Cultures” to commemorate the 142nd anniversary of academician Jānis Endzelīns. Tēzes = Abstracts.* 2015. gada 23.–24. februāris = 23–24 February, 2015. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 25.–26. Pieejams tiešsaistē: <http://www.lulavi.lv/lu-lavi-gramatas> [skatīts 19.02.2015.].
- Holvoet, Axel. Some recent advances in Baltic Grammar. *XII Tarptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts.* Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 11. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Horigučī, Daiki (*Daiki Horiguchi*). Dubultā prefiksācija latviešu valodā = Double prefixation in Latvian. *Valoda: nozīme un forma 6. Valodas sistēma un lietojums = Language: Meaning and Form 6. Language System and Language Use.* / LU Humanitāro zinātņu fakultātes Latviešu un vispārīgās valodniecības katedras rakstu krājums. Sast. un red. Andra Kalnača. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2015, 138.–146. Pieejams tiešsaistē: <http://www.lu.lv/apgads/izdevumi/elektroniskie-izdevumi/zurnali-un-periodiskie-izdevumi/valoda-nozime-un-forma/> [skatīts 04.02.2016.].
- Horigučī, Daiki. Priedēkla un adverba atbilde konstrukcijā „verbs + adverbs” latviešu valodā. *XII Tarptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts.* Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 205. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Igavens, Māris. Mums ir sova volūda. [Par latgaliešu valodas statusu.] *A12*, Nr. 5 (2015. gada oktobris/novembris), 29.
- Ignatjeva, Sigita. Anglosakšu prozas stila parodija tulkojumā (Dž. Džoisas romāna „Uliss” fragments latviešu valodā). *Vārds un tā pētīšanas aspekti.* Rakstu krājums, 19 (2). Valoda un vide. Terminoloģija. Tulkošanas jautājumi. Red. kolēģijas vad. Benita Laumane; krājuma atb. red. Linda Lauze. Liepāja: LiePA, 2015, 110.–118.
- Ikere, Zaiga. Konotācijas interpretācijas valodniecībā un vārda *bāleliņš* komunikatīvā vērtība. *Akadēmiķa Jāņa Endzelīna 142. dzimšanas dienas atceres starptautiskā zinātniskā konference „Letonika un kultūru*

- migrācija*” = *International Scientific Conference „Migration of Cultures” to commemorate the 142nd anniversary of academician Jānis Endzelīns. Tēzes = Abstracts*. 2015. gada 23.–24. februāris = 23–24 February, 2015. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 26.–27. Pieejams tiešsaistē: <http://www.lulavi.lv/lu-lavi-gramatas> [skatīts 19.02.2015.].
- Ikere, Zaiga. Text in Philosophy: Word Creation and Translation = Teksts filozofijā: vārdrade un tulkojums. *Valoda – 2015*. Valoda dažādu kultūru kontekstā. Zinātnisko rakstu krājums, XXV. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. / Daugavpils Universitāte, Humanitārā fakultāte. Daugavpils: Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds „Saule”, 2015, 103.–110. Pieejams tiešsaistē: <http://du.lv/zinatne-un-petnieciba/zinatniskie-izdevumi/valoda-dazadu-kulturu-konteksta/> [skatīts 15.02.2016.].
- Iļjinska, Larisa; Platonova, Marina; Smirnova, Tatjana. Lexical Innovation as a Form of Linguistic Creativity = Leksiskie jauninājumi kā lingvistiskā radošuma veids. *Valoda – 2015*. Valoda dažādu kultūru kontekstā. Zinātnisko rakstu krājums, XXV. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. / Daugavpils Universitāte, Humanitārā fakultāte. Daugavpils: Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds „Saule”, 2015, 267.–274. Pieejams tiešsaistē: <http://du.lv/zinatne-un-petnieciba/zinatniskie-izdevumi/valoda-dazadu-kulturu-konteksta/> [skatīts 15.02.2016.].
- Iļjinska, Larisa; Platonova, Marina; Smirnova, Tatjana; Samuilova, Oksana; Seņko, Zane. Metaforiskie termini: nozīmes pārveide. *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 19 (2). Valoda un vide. Terminoloģija. Tulkošanas jautājumi. Red. kolēģijas vad. Benita Laumane; krājuma atb. red. Linda Lauze. Liepāja: LiePA, 2015, 119.–128.
- Iļjinska, Larisa; Samuilova, Oksana; Seņko, Zane. The English Language as *Lingua Franca* in Science and Technology = Angļu valoda kā *lingua franca* zinātnē un tehnoloģijās. *Valoda – 2015*. Valoda dažādu kultūru kontekstā. Zinātnisko rakstu krājums, XXV. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. / Daugavpils Universitāte, Humanitārā fakultāte. Daugavpils: Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds „Saule”, 2015, 191.–198. Pieejams tiešsaistē: <http://du.lv/zinatne-un-petnieciba/zinatniskie-izdevumi/valoda-dazadu-kulturu-konteksta/> [skatīts 15.02.2016.].
- Immonen, Katja; Peltola, Maija S. The effects of passive auditory training on the formation of a new L2 sound category and a perceptual magnet effect in school-aged children: Preliminary results from an MMN-study. *2nd International Scientific Conference „Contemporary Research in Phonetics and Phonology: Methods, Aspects and Problems”*. Abstracts. May 14–15, 2015. Rīga: Latvian Language Institute of the University of Latvia, 2015, 15. Pieejams tiešsaistē: http://www.lulavi.lv/media/upload/tinyfiles/Abstracts_%20Phon%202015.pdf [skatīts 10.06.2015.].
- Indričāne, Inese; Urbanavičienē, Jolita. Latviešu un lietuviešu valodas eksplozīvo slēdžu spektrālais raksturojums. *Baltu filoloģija. Nr. XXIV (1) 2015*. Baltu valodniecības žurnāls = Journal of Baltic Linguistics. / Latvijas Universitāte, Humanitāro zinātņu fakultāte, Baltu valodniecības katedra. Red. Pēteris Vanags. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds,

- 2015, 51.–87. Pieejams tiešsaistē: <http://www.lu.lv/apgads/izdevumi/elektroniskie-izdevumi/zurnali-un-periodiskie-izdevumi/baltu-filologija/> [skatīts 14.01.2016.].
- Indričāne, Inese; Urbanavičienē, Jolita. Latviešu un lietuviešu valodas eksplozīvo slēdžu spektrālais raksturojums. *Akadēmiķa Jāņa Endzelīna 142. dzimšanas dienas atceres starptautiskā zinātniskā konference „Letonika un kultūru migrācija” = International Scientific Conference „Migration of Cultures” to commemorate the 142nd anniversary of academician Jānis Endzelīns. Tēzes = Abstracts*. 2015. gada 23.–24. februāris = 23–24 February, 2015. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 28.–29. Pieejams tiešsaistē: <http://www.lulavi.lv/lu-lavi-gramatas> [skatīts 19.02.2015.].
- Indričāne, Inese; Urbanavičienē, Jolita. Lietuvių ir latvių kalbų trunkieji priebalsiai: lokuso lygčių rezultatai. *Baltistica, L (2)*. Red. Bonifacas Stundžia. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2015, 261–293. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistica.lt/index.php/baltistica/issue/archive> [skatīts 14.06.2016.].
- Jankovjaks, Mirosławs (*Mirosław Jankowiak*). Baltu valodu elementi Latvijas baltkrievu izloksnēs. *XII Tarptautinis baltistų kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskasis baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts*. Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 93. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Jankowiak, Mirosław. [Recenzija = Review] Baltu valodu atlants. Leksika 1: Flora, red. D. Mikulėnienė, A. Stafecka, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, Latvijas universitātes Latviešu valodas institūts, 2013, 568 ss. *Acta Baltico Slavica, 39*. Pod redakcją Zofii Sawaniewskiej-Mochowej i Anny Zielińskiej. SOW, Warszawa, 2015, 247–254. Pieejams tiešsaistē: <https://ispan.waw.pl/journals/index.php/abs/issue/view/75/showToc> [skatīts 27.01.2016.].
- Jankowiak, Mirosław. [Recenzija = Review] XXI a. pradžios lietuvių tarmės: geolingvistinis ir sociolingvistinis tyrimas. Žemėlapiai ir jų komentarai, red. D. Mikulėnienė, V. Meiliūnaitė, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, Leidykla Briedis, 2014, 459 ss. *Acta Baltico Slavica, 39*. Pod redakcją Zofii Sawaniewskiej-Mochowej i Anny Zielińskiej. SOW, Warszawa, 2015, 238–246. Pieejams tiešsaistē: <https://ispan.waw.pl/journals/index.php/abs/issue/view/75/showToc> [skatīts 27.01.2016.].
- Jansone, Ilga. [In memoriam] Tenu KARMA. *Linguistica Lettica 23*. Latviešu valodas institūta žurnāls. Atb. red. Ilga Jansone. Red. kolēģija: Aleksejs Andronovs (Krievija), Laimute Balode (Latvija/Somija), Ojārs Bušs (Latvija), Ina Druviete (Latvija), Trevors Fennels (Austrālija), Juris Grigorjevs (Latvija/Lietuva), Ilga Jansone (Latvija), Daina Nitiņa (Latvija), Anna Stafecka (Latvija), Agris Timuška (Latvija), Lembits

- Vaba (Igaunija), Bernhards Velhli (Zviedrija), Andrejs Veisbergs (Latvija). Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 294.–295.
- Jansone, Ilga. Housenames of Fauna (Bird Names) Semantics in Vidzeme: Materials of Historical (Souls) Revisions in Vidzeme Guberniya 1826 = Vidzemēs sodybų pavadinimai, suponuoti ornitonimų (paukščių pavadinimų): 1826 m. Vidzemės gubernijos kadastro duomenys. *Acta Linguistica Lithuanica LXXIII*. Vyr. red. Grasilda Blažienė. Vilnius, Lietuvių kalbos institutas, 2015, 130–165.
- Jansone, Ilga. No priekšvārdu kompozītiem darināti Vidzemes onīmi. *Akadēmiķa Jāņa Endzelīna 142. dzimšanas dienas atceres starptautiskā zinātniskā konference „Letonika un kultūru migrācija” = International Scientific Conference „Migration of Cultures” to commemorate the 142nd anniversary of academician Jānis Endzelīns. Tēzes = Abstracts*. 2015. gada 23.–24. februāris = 23–24 February, 2015. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 29.–31. Pieejams tiešsaistē: <http://www.lulavi.lv/lu-lavi-gramatas> [skatīts 19.02.2015.].
- Jansone, Ilga. Priekšvārdi Vidzemes mājvārdos (1826. gada Vidzemes dvēseļu revīzijas materiāli). *XII Tarptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts*. Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 131. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Jansone, Ilga. Priekšvārds. *Onomastica Lettica*. 4. laidziens. Atb. red. Ojārs Bušs. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 7.–8.
- Jansone, Ilga. Priekšvārdu dinamika Ērgemes evaņģēliski luteriskajā draudzē 18. gadsimtā. *Onomastica Lettica*. 4. laidziens. Atb. red. Ojārs Bušs. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 252.–288.
- Jansone, Ilga. Vēžu un zivju nosaukumu motivēti Vidzemes mājvārdi (1826. gada dvēseļu revīzijas materiāli). *Linguistica Lettica* 23. Latviešu valodas institūta žurnāls. Atb. red. Ilga Jansone. Red. kolēģija: Aleksejs Andronovs (Krievija), Laimute Balode (Latvija/Somija), Ojārs Bušs (Latvija), Ina Druvietē (Latvija), Trevors Fennels (Austrālija), Juris Grigorjevs (Latvija/Lietuva), Ilga Jansone (Latvija), Daina Nītiņa (Latvija), Anna Stafeca (Latvija), Agris Timuška (Latvija), Lembits Vaba (Igaunija), Bernhards Velhli (Zviedrija), Andrejs Veisbergs (Latvija). Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 217.–237.
- Jaroslaviene, Jurgita. Trumpu un ilgu balsiņu kiekybinė opozicija dabartinėse baltų kalbose. *XII Tarptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts*. Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 155.

- Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffj.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Jaroslaviēnē, Jurgita; Grigorjevs, Juris. Latviešu un lietuviešu monoftongu klasifikācija. *Akadēmiķa Jāņa Endzelīna 142. dzimšanas dienas atceres starptautiskā zinātniskā konference „Letonika un kultūru migrācija” = International Scientific Conference „Migration of Cultures” to commemorate the 142nd anniversary of academician Jānis Endzelīns. Tēzes = Abstracts*. 2015. gada 23.–24. februāris = 23–24 February, 2015. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 31.–32. Pieejams tiešsaistē: <http://www.lulavi.lv/lu-lavi-gramatas> [skatīts 19.02.2015.].
- Jaroslaviēnē, Jurgita; Urbanavičienē, Jolita. Phonological classification of Lithuanian and Latvian consonants: Variations and nuances. *2nd International Scientific Conference „Contemporary Research in Phonetics and Phonology: Methods, Aspects and Problems”*. Abstracts. May 14–15, 2015. Rīga: Latvian Language Institute of the University of Latvia, 2015, 18. Pieejams tiešsaistē: http://www.lulavi.lv/media/upload/tiny/files/Abstracts_%20Phon%202015.pdf [skatīts 10.06.2015.].
- Jasanoff, Jay H. Saussure’s Law: A new interpretation and its consequences for Baltic morphology. *XII Tarptautinis baltistų kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts*. Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 12. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffj.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Jērāne, Santa. Daži līdz šim mazāk apskatītie vārdnīcu struktūras aspekti. *Akadēmiķa Jāņa Endzelīna 142. dzimšanas dienas atceres starptautiskā zinātniskā konference „Letonika un kultūru migrācija” = International Scientific Conference „Migration of Cultures” to commemorate the 142nd anniversary of academician Jānis Endzelīns. Tēzes = Abstracts*. 2015. gada 23.–24. februāris = 23–24 February, 2015. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 32.–34. Pieejams tiešsaistē: <http://www.lulavi.lv/lu-lavi-gramatas> [skatīts 19.02.2015.].
- Jērāne, Santa. Īpašvārdi tradicionālajā un elektroniskajā leksikogrāfijā: makrostruktūras aspekti. *Onomastica Lettica*. 4. laidziens. Atb. red. Ojārs Bušs. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 118.–142.
- Jērāne, Santa. Īpašvārdu vārdnīca: jēdziena robežas un pāri tām. *XII Tarptautinis baltistų kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts*. Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 133. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffj.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].

- Jērāne, Santa. Kodēl latviai sviestā vadina lietuviu. *Tarptautinė mokslinė konferencija „Jaunieji humanitarai ir Kazimieras Būga”, 2015 m. spalio 26–27 d. Dalyvių tezės*. 5–6. Pieejams tiešsaistē: http://mokslolietuva.lt/wp-content/uploads/2015/10/2015-10-26-27_tezes.pdf [skatīts 10.11.2016.]
- Judžentytė, Gintarė. Dēl vietas deiksēs raiškos veiksmāzodžiais baltu kalbose. *XII Tarptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts*. Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 264. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffj.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Judžentytė, Gintarė; Zubaitienė, Vilma. Konstantino Sirvydo „Dictionarium trium linguarum” (1642) ir Georgo Elgerio „Dictionarium Polono-Latino-Lottaucum” (1683): jų santykis ir leksikografinių metodų skirtybēs. *Baltu filologija. Nr. XXIV (1) 2015*. Baltu valodniecības žurnāls = Journal of Baltic Linguistics. / Latvijas Universitātē, Humanitāro zinātņu fakultātē, Baltu valodniecības katedra. Red. Pēteris Vanags. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2015, 89.–141. Pieejams tiešsaistē: <http://www.lu.lv/apgads/izdevumi/elektroniskie-izdevumi/zurnali-un-periodiskie-izdevumi/baltu-filologija/> [skatīts 14.01.2016.].
- Jundina, Natalja; Dainoviča, Natālija. Der Johannistag (LĪGO) in den Texten deutschbaltischer Autoren = Midsummer Festival (St John's Day) in the Texts of Baltic German Authors. *Valoda – 2015*. Valoda dažādu kultūru kontekstā. Zinātnisko rakstu krājums, XXV. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. / Daugavpils Universitātē, Humanitārā fakultātē, Daugavpils: Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds „Saulē”, 2015, 347.–355. Pieejams tiešsaistē: <http://du.lv/zinatne-un-petnieciba/zinatniskie-izdevumi/valoda-dazadu-kulturu-konteksta/> [skatīts 15.02.2016.].
- Jundze, Arno. Liela brēka, maza Klīversala. [Par diskusiju sabiedrībā, plašsaziņas līdzekļos un sociālajos tīklos par Latvijas Nacionālās bibliotēkas restorāna nosaukumu.] *Neatkarīgā Rīta Avīze Latvijai*, Nr. 143 (2015. gada 31. jūlijs un 2. augusts), 8. Pieejams tiešsaistē: <http://nra.lv/viedokli/arno-jundze/146765-liela-breka-maza-kliversala.htm> [skatīts 16.12.2016.].
- Juntilla, Santeri. [Recenzija] Die atlten baltischen Lehnwörter im neuen etnischen etymologischen Wörterbuch. (Metsmägi, Iris; Meeli Sedrik, Sven-Erik Soosar. *Eesti etimoloogiasõnaraamat*. Tallinn: Eesti Keele Sihtastus, 2012. 792 l. ISBN 978-9985-79-478-4) *Baltu filologija. Nr. XXIII (2) 2014*. Baltu valodniecības žurnāls = Journal of Baltic Linguistics. / Latvijas Universitātē, Humanitāro zinātņu fakultātē, Baltu valodniecības katedra. Red. Pēteris Vanags. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2015, 126.–135. Pieejams tiešsaistē: <http://www.lu.lv/apgads/izdevumi/elektroniskie-izdevumi/zurnali-un-periodiskie-izdevumi/baltu-filologija/> [skatīts 14.01.2016.].

- Junttila, Santeri. Die baltisch-slawische Frage im Lichte der alten baltischen Lehnwörter des Ostseefinnischen. *XII Tarptautinis baltistų kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts.* Parengė = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 29. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Juško-Štekele, Angelika. Tradīcija un ideoloģija: Aglonas svētceļojuma diskurss. *XII Tarptautinis baltistų kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts.* Parengė = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 178. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Kabeláčová, Tereza. Baltų ir slavų deminutyvai. *XII Tarptautinis baltistų kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts.* Parengė = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 31. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Kačanova, Baiba. Semantiskā lauka teorija angļu valodas kā svešvalodas apguvē. *Vārds un tā pēišanas aspekti. Rakstu krājums, 19 (2).* Valoda un vide. Terminoloģija. Tulkošanas jautājumi. Red. kolēģijas vad. Benita Laumane; krājuma atb. red. Linda Lauze. Liepāja: LiePA, 2015, 129.–139.
- Kačiuškienė, Genovaitė; Kruopienė, Irena. Šiaurės panevėžiškių tarmė ir jos atspindžiai smulkiojoje tautosakoje = The Northern Aukštaitian Dialect of Panevėžys and Its Reflections in Minor Folklore. *Valoda – 2015. Valoda dažādu kultūru kontekstā. Zinātnisko rakstu krājums, XXV.* Atb. red. Svetlana Polkovņikova. / Daugavpils Universitāte, Humanitārā fakultāte. Daugavpils: Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds „Saulē”, 2015, 31.–42. Pieejams tiešsaistē: <http://du.lv/zinatne-un-petnieciba/zinatniskie-izdevumi/valoda-dazadu-kulturu-konteksta/> [skatīts 15.02.2016.].
- Kačiuškienė, Genovaitė; Mikalonytė, Milda. Šiaulių miesto atstovų kalbinis tapatumas: anketinis tyrimas. *Linguistica Lettica 23.* Latviešu valodas institūta žurnāls. Atb. red. Ilga Jansone. Red. kolēģija: Aleksejs Andronovs (Krievija), Laimute Balode (Latvija/Somija), Ojārs Bušs (Latvija), Ina Druviete (Latvija), Trevors Fennels (Austrālija), Juris Grigorjevs (Latvija/Lietuva), Ilga Jansone (Latvija), Daina Nītiņa (Latvija), Anna Stafacka (Latvija), Agris Timuška (Latvija), Lembits Vaba (Igaunija),

- Bernhards Velhli (Zviedrija), Andrejs Veisbergs (Latvija). Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 271.–283.
- Kalnača Andra. Konstruktīvas *bezpriedēkļa verbs + adverbs* un somugru ietekme latviešu valodā. *Kalbos istorijos ir dialektologijos problemas*, 3. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2015, 174–186.
- Kalnača, Andra. Emīlijas Soidas vārddarināšanas / formveidošanas principi vispārīgās valodniecības aspektā = Emīlija Soida's word formation / inflection principles from the perspective of general linguistics. *Valoda: nozīme un forma 6. Valodas sistēma un lietojums = Language: Meaning and Form 6. Language System and Language Use.* / LU Humanitāro zinātņu fakultātes Latviešu un vispārīgās valodniecības katedras rakstu krājums. Sast. un red. Andra Kalnača. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2015, 17.–25. Pieejams tiešsaistē: <http://www.lu.lv/apgads/izdevumi/elektroniskie-izdevumi/zurnali-un-periodiskie-izdevumi/valoda-nozime-un-forma/> [skatīts 04.02.2016.].
- Kalnača, Andra. Latvian. *Edinburgh Handbook of Evaluative Morphology*. Ed.: Nicola Grandi, Livia Kortvelyessy. Edinburg: Edinburg University Press, 2015, 253–261.
- Kalnača, Andra. Nenoteiksme, modalitāte un verba nullformas latviešu valodā. *XII Tarptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts.* Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 206. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Kalnača, Andra. Priekšvārdi. *Valoda: nozīme un forma 6. Valodas sistēma un lietojums = Language: Meaning and Form 6. Language System and Language Use.* / LU Humanitāro zinātņu fakultātes Latviešu un vispārīgās valodniecības katedras rakstu krājums. Sast. un red. Andra Kalnača. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2015, 5.–6. Pieejams tiešsaistē: <http://www.lu.lv/apgads/izdevumi/elektroniskie-izdevumi/zurnali-un-periodiskie-izdevumi/valoda-nozime-un-forma/> [skatīts 04.02.2016.].
- Kalnača, Andra; Lokmane, Ilze. Compound genitives in Latvian. *Word-Formation Theories II; Universals and Typology in Word-Formation: Conference: 26–28 July 2015*. Kosice, Slovakia: Posters. 1 p. Tiešsaites resurs: <http://kaa.ff.upjs.sk/en/event/7/word-formation-theories-ii#toc-posters> [skatīts 24.09.2015.].
- Kalnača, Andra; Lokmane, Ilze. Partitive constructions in Latvian. *Number: Cognitive, Semantic and Crosslinguistic Approaches: 11th International Symposium of Cognition, Logic and Communication, December 10–11, 2015, University of Latvia, Riga*. Rīga: Center for Cognitive Sciences & Semantics, University of Latvia, 2015, 24–28.
- Kalnača, Andra; Lokmane, Ilze. Passive forms of the Latvian debitive: paradigm and functions. *48th Annual Meeting of the Societas Linguis-*

- tica Europaea*, 2–5 September, 2015, Leiden University Centre for Linguistics (LUCL), Leiden, the Netherlands: Book of Abstracts. Leiden, 2015, 447–448. Pieejams tiešsaistē: <http://sle2015.eu/>; http://sle2015.eu/downloads/BOOK%20OF%20ABSTRACTS_2.pdf [skatīts 24.09.2015.].
- Kalnača, Andra; Lokmane, Ilze. The passive forms of the Latvian debitive and their distribution. *Contribution to Morphology and Syntax : Proceedings of the 4th Greifswald University Conference on Baltic Language*. Berlin: Logos Verlag Berlin GmbH, 2015, 131–147.
- Kalnberziņa, Vita. Ciešamā kārtā latviešu un angļu zinātniskajā rakstu valodā = Passive voice in English and Latvian academic writing. *Valoda: nozīme un forma 6. Valodas sistēma un lietojums = Language: Meaning and Form 6. Language System and Language Use*. / LU Humanitāro zinātņu fakultātes Latviešu un vispārīgās valodniecības katedras rakstu krājums. Sast. un red. Andra Kalnača. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2015, 147.–154. Pieejams tiešsaistē: <http://www.lu.lv/apgads/izdevumi/elektroniskie-izdevumi/zurnali-un-periodiskie-izdevumi/valoda-nozime-un-forma/> [skatīts 04.02.2016.].
- Kalnberziņa, Vita. Darbības vārda kārtas kategorija latviešu zinātnes valodā kā zinātniskā reālisma rādītājs. *XII Tarptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts*. Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 207. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ff.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Kalnberziņa, Vita. Validity of Role Play in Sociocultural Competence Assessment in Year 12 Examination in Latvia. *Baltic Journal of English Language, Literature and Culture*. Volume 5. Editor-in-Chief Andrejs Veisbergs. Issue editor Monta Farneste. Rīga: University of Latvia, 2015, 41.–51. Pieejams tiešsaistē: http://www.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/apgads/PDF/BJELLC-V.pdf [skatīts 14.09.2015.].
- Kalniete, Madara. Norādāmie vietniekvārdi kā vietas deiksi latviešu valodā. *XII Tarptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts*. Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 160. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ff.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Kalniņa, Sandra. Latviešu valodas tehnoloģiskie resursi semantiskā lauka vide pētīšanai. *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 19 (2). Valoda un vide. Terminoloģija. Tulkošanas jautājumi. Red. kolēģijas vad. Benita Laumane; krājuma atb. red. Linda Lauze. Liepāja: LiePA, 2015, 140.–151.

- Kalvāne, Skaidrīte. 18.–19. gs. „svātuos dzīsmis”: avotu meklējumi. *XII Tarptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts.* Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 191. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Kalviša, Liene. Evidenciālas semantikas darbības vārdu modalitāte. *XII Tarptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts.* Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 208. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Karapetjana, Indra; Lokastova, Jelena. Register of Electronic Communication at Sea. *Baltic Journal of English Language, Literature and Culture.* Volume 5. Editor-in-Chief Andrejs Veisbergs. Issue editor Monta Farneste. Rīga: University of Latvia, 2015, 52.–61. Pieejams tiešsaistē: http://www.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/apgads/PDF/BJELLC-V.pdf [skatīts 14.09.2015.].
- Karkonens-Svensons, Snorre (*Snorre Karkkonen Svensson*). Kas tev ir bagāžā jeb latviešu valodas gramatikas pārnese norvēģu valodā. *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi. Populārzinātnisku rakstu krājums. Nr. 10.* Atb. red. Gunta Smiltiece. Rec. Anna Vulāne. Rīga: Latviešu valodas aģentūra, 2015, 144.–158.
- Kastiņš, Juris. Das Menschenbild der Letten im Roman von Elisabeth Josephi „Unser Pastor” = The Image of Latvians in the Novel by Elisabeth Josephi „Our Pastor”. *Valoda – 2015.* Valoda dažādu kultūru kontekstā. Zinātnisko rakstu krājums, XXV. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. / Daugavpils Universitāte, Humanitārā fakultāte. Daugavpils: Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds „Saulē”, 2015, 356.–366. Pieejams tiešsaistē: <http://du.lv/zinatne-un-petnieciba/zinatniskie-izdevumi/valoda-dazadu-kulturu-konteksta/> [skatīts 15.02.2016.].
- Kazakeviča, Agita. Infinitīvs aiz lietvārda sekundāri predikatīvā komponenta funkcijā. *Vārds un tā pētīšanas aspekti.* Rakstu krājums, 19 (1). Red. kolēģijas vad. Benita Laumane; krājuma atb. red. Gunta Smiltiece. Liepāja: LiePA, 2015, 55.–61.
- Kazakeviča, Agita. Latviešu valodas lokāmie divdabji sekundāri predikatīvā funkcijā. *XII Tarptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts.* Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 209. Pieejams tieš-

saistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].

- Kazakovskaya, Viktorija. Noteiktība/nenoteiktība pirmās valodas apgūvē = Certainty/Uncertainty in First Language Acquisition. *Valodas attīstība starpdisciplinārā aspektā: problēmas un risinājumi. 1. starptautiskā zinātniskā konference = The interdisciplinary aspects of language development: problems and solution. 1st international scientific conference*. Kopsavilkumu krājums = Abstracts. / Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmija. Rīga: Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmija, 2015, 9.–11.
- Kazlauskaitē, Rūta. Vertinamieji žmoniņi ivardijimai Janio Jaunsudrabinio Trilogijoje „Aija” ir jos lietuviškajame vertime. *Acta humanitarica universitatis Saulensis*. Mokslo darbai. T. 21 (2015). Regionas: istorija, kultūra, kalba. Sud. Bronius Maskuliūnas, Simonas Strelcovas. / Šiaulių universitetas Humanitarinis fakultetas. Šiauliai: Šiaulių universiteto bibliotekos Leidybos skyrius, 2015, 278–296.
- Kārkla, Zane. RPIVA zinātniski karsta vasara – sāka bērnu valodas lietojuma izpēti. [Par RPIVA pētījumu par bērnu valodas lietojumu vecumā no astoņiem mēnešiem līdz sešiem gadiem; tekstā stāsta projekta „Latviešu valodas monolingvāla un bilingvāla apguve: rīki, teorijas un lietojums” vadītāja Dace Markus un vadošā pētniece Anna Vulāne.] *Neatkarīgā Rīta Avīze Latvijai*, Nr. 163 (2015. gada 28. un 30. augusts), 5.
- Kārkla, Zane. Ieguldījums bērnu valodas pētniecībā. [Par RPIVA projektu „Latviešu valodas monolingvāla un bilingvāla apguve: rīki, teorijas un lietojums”; tekstā stāsta Dace Markus.] *Neatkarīgā Rīta Avīze Latvijai*, Ielikums „Izglītība 2015”, Nr. 80 (2015. gada 28. aprīlis), 15. Pieejams tiešsaistē: <http://nra.lv/latvija/izglitiba-karjera/139446-ieguldijums-bernu-valodas-petnieciba.htm> [skatīts 16.12.2015.].
- Kārklīņa, Diāna. Ķīnā varēs studēt latviski. [Par iespēju iegūt bakalaura grādu latviešu valodā Pekinas Starptautisko studiju universitātē.] *Diena*, Nr. 96 (2015. gada 22. maijs), 11. Pieejams tiešsaistē: <http://www.diena.lv/raksts/sodien-laikraksta/kina-vares-studet-latviski-14098797> [skatīts 16.12.2015.].
- Kibbermann, Kerttu; Madisson, Merle. Reduplication in Estonian, Latvian and Livonian. *XII Tarptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts*. Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 16. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Kiseliūnaitē, Dalia. G. Venkera atlanta kartotēkas kursenieku valodas ieraksti A. Becenbergera darbu kontekstā. 51. *Artura Ozola dienas konference „Fonētiskie varianti un to atveide tekstos”*. Veltījums Adalberta Becenbergera „Lettische Dialekt-Studien” (1885) 130. gadadienai. Referā-

tu kopsavilkumi. Rīga, 2015. gada 20. marts. / Latvijas Universitāte, Humanitāro zinātņu fakultāte, Latvistikas un baltistikas nodaļa, Baltu valodniecības katedra. Rīga, 2015, 9.–10.

- Klaas-Lang, Birute; Dailidēnaitē, Milda Ona. Latvian particle verbs. *XII Tarptautinis baltistų kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts.* Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutē Kabašinskaitē, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 17. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Kļava, Gunta. Grammatical changes caused by contact between Livonian and Latvian languages. *XII Tarptautinis baltistų kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts.* Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutē Kabašinskaitē, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 18. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Kļavinska, Antra. Etnonīmiskās leksikas variantums latgaliešu folkloras tekstos. *Onomastica Lettica*. 4. laidziens. Atb. red. Ojārs Bušs. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 34.–62.
- Kļavinska, Antra. The Codes of Various Languages in the Texts of Latgalian Folk Songs. *Acta humanitarica universitatis Saulensis*. Mokslo darbai. T. 21 (2015) Regionas: istorija, kultūra, kalba. Sud. Bronius Maskuliūnas, Šimonas Štrelcovas. / Šiaulių universitetas Humanitarinis fakultetas. Šiauliai: Šiaulių universiteto bibliotekos Leidybos skyrius, 2015, 270–277.
- Kļavinska, Antra. Vāciešus apzīmējoši etnonīmi latgaliešu folklorā: lingvistiskais aspekts = Ethnonyms Designating Germans in Latgalian Folklore: The Linguistic Aspect. *Valoda – 2015*. Valoda dažādu kultūru kontekstā. Zinātnisko rakstu krājums, XXV. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. / Daugavpils Universitāte, Humanitārā fakultāte. Daugavpils: Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds „Saule”, 2015, 199.–213. Pieejams tiešsaistē: <http://du.lv/zinatne-un-petnieciba/zinatniskie-izdevumi/valoda-dazadu-kulturu-konteksta/> [skatīts 15.02.2016.].
- Kļavinska, Antra. Vietvārdi baltu frazeoloģijā: starptautiska, nacionāla un lokāla rakstura kultūras zīmes. *XII Tarptautinis baltistų kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts.* Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutē Kabašinskaitē, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 179. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].

- Kļaviņa, Sarma. [Letonikas avoti] Profesora Jāņa Endzelīna atbrīvošana no darba Padomju Latvijas universitātē 1950. gadā. *Latvijas Zinātņu Akadēmijas Vēstis*. A. daļa. Sociālās un humanitārās zinātnes. 2015. gads, 69. sēj., 1./2. numurs, 13.–33. Pieejams tiešsaistē: http://www.lza.lv/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=36&Itemid=77&mylang=latvian [skatīts 04.02.2016.].
- Kļaviņa, Sarma. Albertas Rosinas: mano prisiminimai ir archyvų liudijimai. *Lingvistika – irgi poezija. Alberto Rosino gyvenimas ir darbai*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2015, 150–154.
- Kļaviņa, Sarma. Emīlijas Soidas akadēmiskā darbība un zinātniskais mantojums = Academic work and scientific legacy of Emīlija Soida. *Valoda: nozīme un forma 6. Valodas sistēma un lietojums = Language: Meaning and Form 6. Language System and Language Use*. / LU Humanitāro zinātņu fakultātes Latviešu un vispārīgās valodniecības katedras rakstu krājums. Sast. un red. Andra Kalnača. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2015, 9.–16. Pieejams tiešsaistē: <http://www.lu.lv/apgads/izdevumi/elektroniskie-izdevumi/zurnali-un-periodiskie-izdevumi/valoda-nozime-un-forma/> [skatīts 04.02.2016.].
- Kļaviņa, Sarma. Kā no padomju Latvijas universitātes aizgāja prof. Jānis Endzelīns: 1947–1950. *Akadēmiķa Jāņa Endzelīna 142. dzimšanas dienas atceres starptautiskā zinātniskā konference „Letonika un kultūru migrācija” = International Scientific Conference „Migration of Cultures” to commemorate the 142nd anniversary of academician Jānis Endzelīns. Tēzes = Abstracts*. 2015. gada 23.–24. februāris = 23–24 February, 2015. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 34.–37. Pieejams tiešsaistē: <http://www.lulavi.lv/lu-lavi-gramatas> [skatīts 19.02.2015.].
- Kļaviņa, Sarma. Prof. Jānis Endzelīns pēc atbrīvošanas no darba LVU un pēc 1950. gada vēsturiskās diskusijas par stāvokli valodniecībā PSRS = Prof. Jānis Endzelīns after the Dismissal from His Duties at the State University of Latvia and after the Historic Discussion of 1950 on the State of Linguistics in the USSR. *Latvijas Universitātes raksti*. 809. sējums. *Zinātņu vēsture un muzejniecība = Scientific Papers University of Latvia. Volume 809. History of Sciences and Museology*. Atb. red. Ilgonis Vilks. Sast. Arnis Vīksna. Rīga: Latvijas Universitāte, 2015, 47.–64. Pieejams tiešsaistē: <http://www.lu.lv/apgads/izdevumi/lu-raksti-pdf/> [skatīts 04.02.2016.].
- Knyazev, Sergey. Affricated palatalized dental plosives in Russian: Phonological status and perceptual cues as a trigger of sound changes. 2nd *International Scientific Conference „Contemporary Research in Phonetics and Phonology: Methods, Aspects and Problems”*. Abstracts. May 14–15, 2015. Rīga: Latvian Language Institute of the University of Latvia, 2015, 20. Pieejams tiešsaistē: http://www.lulavi.lv/media/upload/tiny/files/Abstracts_%20Phon%202015.pdf [skatīts 10.06.2015.].
- Koļeda, Romāns. Kad valodas kurpe spiež. [Par diskusijām par LNB restorāna nosaukumu; tekstā stāsta Nora Ikstena, restorāna īpašnieku pārstāve Līga Funka, LR Kultūras ministrijas pārstāve Baiba Kauliņa, kultūras

socioloģe Dagmāra Beitnere-Le Galla, Latvijas institūta direktore Karina Pētersone u.c.] *Diena, Pielikums „SestDiena”*, Nr. 138 (2015. gada 24. jūlijs), 20.–23.

- Kopolveca, Nadežda. Postoj studentů Lotyšské univerzity ke studiu českého jazyka. *Slavistica docenda. Starptautiskas zinātniskas konferences „Slāvu valodas kā svešvalodas: mācību un eksaminācijas aktuālās problēmas” materiāli*. Rakstu krājums I. / Latvijas Universitāte, Humanitāro zinātņu fakultāte, Rusistikas un slāvistikas nodaļa. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2015, 159.–163.
- Korjus, Hannes. Ludzas igauņi, skolu, pārtautošanas un izloksnes jautājums Latgalē XX gadsimta 20.–30. gados. *XII Tarptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts*. Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 180. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ff.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Koroļova, Svetlana. Rendering Cultural Realia in English Translations Produced by Non-Native Speakers of English = Kultūras reāliju atveide tulkojumos angļu valodā kā svešvalodā. *Valoda – 2015*. Valoda dažādu kultūru kontekstā. Zinātnisko rakstu krājums, XXV. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. / Daugavpils Universitāte, Humanitārā fakultāte. Daugavpils: Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds „Saulē”, 2015, 111.–117. Pieejams tiešsaistē: <http://du.lv/zinatne-un-petnieciba/zinatniskie-izdevumi/valoda-dazadu-kulturu-konteksta/> [skatīts 15.02.2016.].
- Kortlandt, Frederik. Thematic and athematic present endings in Balto-Slavic and Indo-European. *Baltistica, L (1)*. Red. Bonifacas Stundžia. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2015, 5–17. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistica.lt/index.php/baltistica/issue/archive> [skatīts 14.06.2016.].
- Koškins, Igors. Latviešu valodas strīdīgu slāvismu etimoloģija pirmindoeiropiešu rekonstrukcijas skatījumā = The etymology of controversial Slavisms in Latvian in the aspect of Proto-Indo-European Reconstruction. *XII Tarptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts*. Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 32. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ff.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Koškins, Igors. Savs un svešais valodu kontaktos: slāviskas cilmes aizguvumi un mantotā leksika latviešu valodā. *Linguistica Lettica 23*. Latviešu valodas institūta žurnāls. Atb. red. Ilga Jansone. Red. kolēģija: Aleksejs Andronovs (Krievija), Laimute Balode (Latvija/Somija), Ojārs Bušs (Latvija), Ina Druvieta (Latvija), Trevors Fennels (Austrālija), Juris Grigorjevs (Latvija/Lietuva), Ilga Jansone (Latvija), Daina Nītiņa (Lat-

vija), Anna Stafecka (Latvija), Agris Timuška (Latvija), Lembits Vaba (Igaunija), Bernhards Velhli (Zviedrija), Andrejs Veisbergs (Latvija). Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 203.–216.

- Koškins, Igors. Savs un svešais valodu kontaktos: slāviskās cilmes aizgūvumi un mantotā leksika latviešu valodā. *Akadēmiķa Jāņa Endzelīna 142. dzimšanas dienas atceres starptautiskā zinātniskā konference „Letonika un kultūru migrācija” = International Scientific Conference „Migration of Cultures” to commemorate the 142nd anniversary of academician Jānis Endzelīns. Tēzes = Abstracts.* 2015. gada 23.–24. februāris = 23–24 February, 2015. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 38.–39. Pieejams tiešsaistē: <http://www.lulavi.lv/lu-lavi-gramatas> [skatīts 19.02.2015.].
- Kovaļevska, Otilija. Kartogrāfiskās metodes piedāvājums Dienvidaustrumlatgales sādžu nosaukumu un uzvārdu izcelsmes pētījumos. *XII Starptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts.* Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 192. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Krautmane, Ērika. Evidenciālas semantikas verba izteiksmju sastatījums latviešu, igauņu un lībiešu valodā. *XII Starptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts.* Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 210. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Kregždys, Rolandas. Baltu mitonimų kilmė: vak. bl. *Pargrubi(j)us* (G[r]ubrium, *Pergrubrius* ir kt.); lie. *maselis*. *XII Starptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts.* Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 135. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Kregždys, Rolandas. Baltu mitonimų kilmė: vak. bl. *Pargrubi(j)us* (G[r]ubrium, *Pergrubrius* ir kt.); lie. *maselis* = Origin of the Baltic Mythonyms: West Balt. *Pargrubi(j)us* (G[r]ubrium, *Pergrubrius*, etc.), Lith. *maselis*. *Acta Linguistica Lithuanica LXXIII*. Vyr. red. Grasilda Blažienė. Vilnius, Lietuvių kalbos institutas, 2015, 9–37.
- Krohmalņaja-Sorokina, Jeļena. Co-operation between in-house translators and field experts during technical translation. *Studentu un pētnieku*

- konference „Aktuāli jautājumi tulkojumzinātnē”. 2015. gada 8. maijs. Red. Jana Taperte, Marija Lapaine. / Latvijas Universitāte, Humanitāro zinātņu fakultātes Sastatāmās valodniecības un tulkošanas nodaļa, Latvijas Tulkus un tulkotāju biedrība. Rīga, 2015, 10. Pieejams tiešsaistē: http://www.ltb.lv/studentu-un-petnieku-konference-aktuali-jautajumi-tulkojumzinatne-2/aktz_tezes/ [skatīts 24.09.2015.].
- Kudirka, Robertas. Latvių tautybės asmenų pavadinimai: „brāliukai” ir „zirga galvas” vartosenos ypatumai. *Akadēmiķa Jāņa Endzelīna 142. dzimšanas dienas atceres starptautiskā zinātniskā konference „Letonika un kultūru migrācija” = International Scientific Conference „Migration of Cultures” to commemorate the 142nd anniversary of academician Jānis Endzelīns. Tēzes = Abstracts.* 2015. gada 23.–24. februāris = 23–24 February, 2015. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 39. Pieejams tiešsaistē: <http://www.lulavi.lv/lu-lavi-gramatas> [skatīts 19.02.2015.].
- Kuharenoka, Tatjana. Vorwort. *Atmiņa. Identitāte. Kultūra: zinātnisko rakstu krājums = Erinnerung. Identität. Kultur: Wissenschaftliche Beiträge = Memory. Identity. Culture: Collection of essays.* 1. sēj. Red.: Tatjana Kuharenoka, Irina Novikova, Ivars Orehovs. / Latvijas Universitāte. Humanitāro zinātņu fakultāte. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2015, 7.–8.
- Kulikauskaitē, Lina; Maskaliūnienē, Nijolē. Translation of Superheroes’ Names from English into Lithuanian in the Animated Series The Venture Bros. *Baltic Journal of English Language, Literature and Culture.* Volume 5. Editor-in-Chief Andrejs Veisbergs. Issue editor Monta Farneste. Rīga: University of Latvia, 2015, 62.–74. Pieejams tiešsaistē: http://www.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/apgads/PDF/BJELLC-V.pdf [skatīts 14.09.2015.].
- Kuplā, Ieva. Metaforiski pārnēsumi daudznozīmīgu lietvārdu nozīmju sistēmā. *Vārds un tā pētīšanas aspekti.* Rakstu krājums, 19 (1). Red. kolēģijas vad. Benita Laumane; krājuma atb. red. Gunta Smiltnece. Liepāja: LiePA, 2015, 62.–71.
- Kuzina, Viktorija. Latviešu valodas kvantitatīvā izpēte = Quantitative Research of Latvian Language. *Valodas attīstība starpdisciplinārā aspektā: problēmas un risinājumi. 1. starptautiskā zinātniskā konference = The interdisciplinary aspects of language development: problems and solution. 1st international scientific conference.* Kopsavilkumu krājums = Abstracts. / Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmija. Rīga: Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmija, 2015, 40.–42.
- Kuzina, Viktorija. Mūsdienu latviešu valodas apguve skolā: ieskats dažās problēmās. *Bērnu valoda Latvijā 21. gadsimtā.* [1. sēj.] Zin. red. Anna Vulāne un Dace Markus. Rec. Monika Mihališina, Reģīna Kvašīte, Elieta Stikute. / Rīgas pedagoģijas un izglītības vadības akadēmija, Bērnu valodas pētījumu centrs. Rīga: SIA Apgāds „Zinātnē”, 2015, 71.–88.
- Kuzmina, Jana. Intertextuality and Interdiscursivity in Information Technologies Organisational Discourse. *Baltic Journal of English Language, Literature and Culture.* Volume 5. Editor-in-Chief Andrejs Veisbergs. Issue editor Monta Farneste. Rīga: University of Latvia, 2015, 75.–89.

- Pieejams tiešsaistē: http://www.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/apgads/PDF/BJELLC-V.pdf [skatīts 14.09.2015.].
- Kūlis, Māris. Valodas loma kultūras tapšanā – Džambatistas Viko filozofiskās idejas. *Akadēmiķa Jāņa Endzelīna 142. dzimšanas dienas atceres starptautiskā zinātniskā konference „Letonika un kultūru migrācija” = International Scientific Conference „Migration of Cultures” to commemorate the 142nd anniversary of academician Jānis Endzelīns. Tēzes = Abstracts.* 2015. gada 23.–24. februāris = 23–24 February, 2015. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 40.–42. Pieejams tiešsaistē: <http://www.lulavi.lv/lu-lavi-gramatas> [skatīts 19.02.2015.].
- Kūlis, Māris. Valodas loma kultūras tapšanā – Džambatistas Viko filosofiskās idejas. *Linguistica Lettica 23.* Latviešu valodas institūta žurnāls. Atb. red. Ilga Jansone. Red. kolēģija: Aleksejs Andronovs (Krievija), Laimute Balode (Latvija/Somija), Ojārs Bušs (Latvija), Ina Druvieta (Latvija), Trevors Fennels (Austrālija), Juris Grigorjevs (Latvija/Lietuva), Ilga Jansone (Latvija), Daina Nītiņa (Latvija), Anna Stafecka (Latvija), Agris Timuška (Latvija), Lembits Vaba (Igaunija), Bernhards Velhli (Zviedrija), Andrejs Veisbergs (Latvija). Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 50.–67.
- Kvašīte, Regīna. Annas Sakses „Pasakas par ziediem” lietuviski: pasaku tēli un to vārdi. *Akadēmiķa Jāņa Endzelīna 142. dzimšanas dienas atceres starptautiskā zinātniskā konference „Letonika un kultūru migrācija” = International Scientific Conference „Migration of Cultures” to commemorate the 142nd anniversary of academician Jānis Endzelīns. Tēzes = Abstracts.* 2015. gada 23.–24. februāris = 23–24 February, 2015. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 42.–43. Pieejams tiešsaistē: <http://www.lulavi.lv/lu-lavi-gramatas> [skatīts 19.02.2015.].
- Kvašīte, Regīna. Etnonīms *latviai* laikraksta „Šiaulių kraštas” virsrakstos = The Ethnonym *latviai* in the Headings of the Daily „Šiaulių kraštas”. *Valoda – 2015.* Valoda dažādu kultūru kontekstā. Zinātnisko rakstu krājums, XXV. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. / Daugavpils Universitāte, Humanitārā fakultāte. Daugavpils: Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds „Saule”, 2015, 275.–284. Pieejams tiešsaistē: <http://du.lv/zinatne-un-petnieciba/zinatniskie-izdevumi/valoda-dazadu-kulturu-konteksta/> [skatīts 15.02.2016.].
- Kvašytė, Regina. Kai kurie veiksmazodžių vartojimo ypatumai Latvijos lietuvių šnekamojoje kalboje. *XII Tarptautinis baltistų kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskasis baltistų kongressas Vilniaus Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts.* Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 211. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Kvašytė, Regina. Lithuanian national realia in the life of Canadian Lithuanians. *The 15th International Baltic Conference on Canadian Studies*

- „Canada among Nations: what's in a Name?” / The Latvian Association for Canadian Studies, The Centre for Applied Linguistics at the University of Latvia. Friday, October 9, 2015. University of Latvia, Faculty of Humanities. Abstracts. 2015, 6. Pieejams tiešsaistē: http://www.hzf.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/projekti/hzf/zinas/Kanadas_konf_tezes.pdf [skatīts 06.11.2015.].
- Kvašyte, Regyna. Lietuvių ir Latvių kalbotyros terminai: gretinamasis aspektas. *Tarptautinės mokslinės terminologijos konferencijos „Moksliniai, administraciniai ir edukaciniai terminologijos lygmenys” tezės. Vilnius, 2015 m. birželio 4–5 d.* = *International Scientific Conference on Terminology „Scientific, administrative and educational dimensions of terminology”*. Abstracts. 4–5 June 2015, Vilnius. Vilnius, 2015, 8. Pieejams tiešsaistē: http://www.lki.lt/LKI_LT/images/Instituto_darbai/Konferencijos/Moksline_konferencija/tezes.pdf [skatīts 15.09.2015.].
- Labanauskienė, Solvita. Mykolo Miežinio *Lietuvizskai-latvizskai-lenkiszskai-rusiszko žodyno* lietuviški ir latviški sinoniminiai bei variantiniai augalų vardai. *Akadėmiška Jāņa Endzelīna 142. dzimšanas dienas atceres starptautiskā zinātniskā konference „Letonika un kultūru migrācija” = International Scientific Conference „Migration of Cultures” to commemorate the 142nd anniversary of academician Jānis Endzelīns. Tēzes = Abstracts*. 2015. gada 23.–24. februāris = 23–24 February, 2015. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 43.–44. Pieejams tiešsaistē: <http://www.lulavi.lv/lu-lavi-gramatas> [skatīts 19.02.2015.].
- Labanauskienė, Solvita. Mykolo Miežinio *Lietuvizskai-latvizskai-lenkiszskai-rusiszko žodyno* lietuviški ir latviški sinoniminiai bei variantiniai augalų vardai. *Terminologija*, 21. Vyr. red. Albina Auksoriūtė. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2014, 143–159. Pieejams tiešsaistē: http://www.lki.lt/LKI_LT/index.php?option=com_content&view=article&id=961&Itemid=33 [skatīts 10.09.2016.].
- Lagzdiņa, Sarmīte. Reālu personu vārdi Kārļa Mīlenbaha lietojumā. *Onomastica Lettica*. 4. laidziens. Atb. red. Ojārs Bušs. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 289.–316.
- Laisis, Arthur. Dēl baltu kalbu *upė* → *užupis* darybos tipo kilmės. *XII Tarptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Vīļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts*. Parengė = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 33. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Laiveniece, Diāna. [Hronika] XII starptautiskā zinātniskā konference VALODU APGUVĒ: PROBLĒMAS UN PERSPEKTĪVA. *Scriptus manet*. Humanitāro un mākslas zinātņu žurnāls, Nr. 2. Atb. red. Diāna Laiveniece. Lit. red. Anita Helviga (teksti latv. val.), Rita Grāvelsiņa (teksti angļu val.). / Liepājas Universitātes Humanitāro un mākslas zinātņu fakultāte, Kurzemes Humanitārais institūts. Liepāja: LiePA, 2015, 124.–126.

- Laiveniece, Diāna. Humora lappusīte. Pasmējies par sevi, sevi... *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi. Populārzinātnisku rakstu krājums. Nr. 10.* Atb. red. Gunta Smiltnece. Rec. Anna Vulāne. Rīga: Latviešu valodas aģentūra, 2015, 192.–194.
- Laiveniece, Diāna. Metavalodas frāzes latviešu mutvārdu runā un rakstos. *Vārds un tā pētīšanas aspekti.* Rakstu krājums, 19 (2). Valoda un vide. Terminoloģija. Tulkošanas jautājumi. Red. kolēģijas vad. Benita Lau- mane; krājuma atb. red. Linda Lauze. Liepāja: LiePA, 2015, 152.–168.
- Laiveniece, Diāna. Zinātniskā raksta pavadteksti latviešu un lietuviešu filo- loģiskajos izdevumos. *Scriptus manet.* Humanitāro un mākslas zinātņu žurnāls, Nr. 1. Atb. red. Diāna Laiveniece. Lit. red. Anita Helviga (teksti latv. val.), Rīta Grāvelsiņa (teksti angļu val.). / Liepājas Universitātes Humanitāro un mākslas zinātņu fakultāte, Kurzemes Humanitārais in- stitūts. Liepāja: LiePA, 2015, 72.–89.
- Laiveniece, Diāna; Dzintars, Normunds. Emīlijas Soidas ieguldījums vispārī- gās valodniecības mācību satura attīstībā. *Baltu filoloģija. Nr. XXIII (2) 2014.* Baltu valodniecības žurnāls = Journal of Baltic Linguistics. / Lat- vijas Universitāte, Humanitāro zinātņu fakultāte, Baltu valodniecības katedra. Red. Pēteris Vanags. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2015, 31.–50. Pieejams tiešsaistē: <http://www.lu.lv/apgads/izdevumi/elek- troniskie-izdevumi/zurnali-un-periodiskie-izdevumi/baltu-filologija/> [skatīts 14.01.2016.].
- Laizāne, Inga. Gramatiskās tulkošanas metodes gramatiskā satura aspekts latviešu valodas kā svešvalodas apgūvē: Terēzas Budiņas-Lazdiņas grā- matas piemērs. *Vārds un tā pētīšanas aspekti.* Rakstu krājums, 19 (2). Valoda un vide. Terminoloģija. Tulkošanas jautājumi. Red. kolēģijas vad. Benita Lau mane; krājuma atb. red. Linda Lauze. Liepāja: LiePA, 2015, 169.–178.
- Laizāne, Inga. Grūtības telpiskās izteiksmes līdzekļu apgūvē, mācoties lat- viešu valodu kā svešvalodu. *XII Tarptautinis baltistu kongresas. Vil- niaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.– 31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts.* Parengē = Sagata- voja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 162. Pieejams tiešsaistē: [http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/ index.php/lv/par-kongresu](http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu) [skatīts 23.10.2015.].
- Langa, Liāna. „Kleever” un „brokaste” [par valodas degradācijas izpausmēm un LNB restorāna nosaukuma izvēli]. *Latvijas Avīze, Pielikums „Kul- tūrzīmes”*, Nr. 28, Nr. 135 (2015. gada 21. jūlijs), 2. Pieejams tiešsaistē: <http://www.la.lv/kleever-un-brokaste/> [skatīts 16.12.2015.].
- Langer, Sandra Johanna. Andreas von Sadonskys *Ein Bücherfreund* als Ver- fallsgeschichte gelesen = Andreas von Sadonsky's „Ein Bücherfreund” from the Perspective of Decline. *Valoda – 2015.* Valoda dažādu kultūru kontekstā. Zinātnisko rakstu krājums, XXV. Atb. red. Svetlana Polko- vņikova. / Daugavpils Universitāte, Humanitārā fakultāte. Daugavpils:

- Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds „Saule”, 2015, 367.–375. Pieejams tiešsaistē: <http://du.lv/zinatne-un-petnieciba/zinatniskie-izdevumi/valoda-dazadu-kulturu-konteksta/> [skatīts 15.02.2016.].
- Lapa, Lauma-Terēze. Semantic Fields in Selected Poems from Season Songs by Ted Hughes. *Baltic Journal of English Language, Literature and Culture*. Volume 5. Editor-in-Chief Andrejs Veisbergs. Issue editor Monta Farneste. Rīga: University of Latvia, 2015, 90.–96. Pieejams tiešsaistē: http://www.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/apgads/PDF/BJELLC-V.pdf [skatīts 14.09.2015.].
- Latkovska, Maruta. [Rubrika „Volūdys vaicuojumi”] Drukys aizlīgums – pasaulī unikals laikmats. [Sakarā ar drukas aizliegumu Latgalē 1865.–1904.] *Vietējā Latgales Avīze*, Nr. 20 (2015. gada 22. maijs), 11.
- Lauze, Linda. [Hronikā] 19. starptautiskā zinātniskā konference „Vārds un tā pētīšanas aspekti”. *Scriptus manet*. Humanitāro un mākslas zinātņu žurnāls, Nr. 1. Atb. red. Diāna Laiveniece. Lit. red. Anita Helviga (teksti latv. val.), Rita Grāvelsiņa (teksti angļu val.). / Liepājas Universitātes Humanitāro un mākslas zinātņu fakultāte, Kurzemes Humanitārais institūts. Liepāja: LiePA, 2015, 109.–111.
- Lauze, Linda. [Hronikā] XI starptautiskā zinātniskā konference „Valodu apguve: problēmas un perspektīva”. *Scriptus manet*. Humanitāro un mākslas zinātņu žurnāls, Nr. 1. Atb. red. Diāna Laiveniece. Lit. red. Anita Helviga (teksti latv. val.), Rita Grāvelsiņa (teksti angļu val.). / Liepājas Universitātes Humanitāro un mākslas zinātņu fakultāte, Kurzemes Humanitārais institūts. Liepāja: LiePA, 2015, 111.–113.
- Lauze, Linda. [Hronikā] Zinātniskais seminārs „Jaunā „Latviešu valodas gramatikas” izdevuma raksturojums: autoru viedoklis un komentāri”. *Scriptus manet*. Humanitāro un mākslas zinātņu žurnāls, Nr. 1. Atb. red. Diāna Laiveniece. Lit. red. Anita Helviga (teksti latv. val.), Rita Grāvelsiņa (teksti angļu val.). / Liepājas Universitātes Humanitāro un mākslas zinātņu fakultāte, Kurzemes Humanitārais institūts. Liepāja: LiePA, 2015, 124.
- Lauze, Linda. Globalizācija latviešu valodas kā svešvalodas apgūvē. *XII Tarptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts. Parengė = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 182. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].*
- Lauze, Linda; Politere, Kristīne. Piekļāības frāzes mutvārdu saziņā: dzimtes aspekts. *Scriptus Manet*. Humanitāro un mākslas zinātņu žurnāls, Nr. 1. Atb. red. Diāna Laiveniece. Lit. red. Anita Helviga (teksti latv. val.), Rita Grāvelsiņa (teksti angļu val.). / Liepājas Universitātes Humanitāro un mākslas zinātņu fakultāte, Kurzemes Humanitārais institūts. Liepāja: LiePA, 2015, 60.–71.

- Lauzis, Aldis. Pagrimuma latviešu valodā nav. [Par valodas izpaušmēm rakstos un publikajā telpā, valodas pārmaiņām; sarunu ar valodnieku, terminologu Aldi Lauzi pierakstījis Vents Zvaigzne.] *Domuzīme*, Nr. 4 (2015), 46.–50.
- Lazdiņa, Sanita. „Man ar valodas mācīšanu nav nekāda sakara” – izglītības politika un prakse globalizācijas procesu kontekstā. *XII Tarptautinīs baltistu kongresas. Vīlnias universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimū tezēs = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts. Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 183. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].*
- Lazdiņa, Sanita. *Lai wishful thinking rezultātā būtu viena pilsēta – Valkā–Valgā veiktā lingvistiskās etnogrāfijas pētījuma dizains. Akadēmiķa Jāņa Endzelīna 142. dzimšanas dienas atceres starptautiskā zinātniskā konference „Letonika un kultūru migrācija” = International Scientific Conference „Migration of Cultures” to commemorate the 142nd anniversary of academician Jānis Endzelīns. Tēzes = Abstracts. 2015. gada 23.–24. februāris = 23–24 February, 2015. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 44.–45. Pieejams tiešsaistē: <http://www.lulavi.lv/lu-lavi-gramatas> [skatīts 19.02.2015.].*
- Lazdiņa, Sarmīte. „A kuo tu vari izskaidruot volūdu?” Folklingvistika jeb nevalodnieku devums valodniecībā. (Baltinavas lauka pētījuma piemērs.) *Baltu filoloģija. Nr. XXIII (2) 2014. Baltu valodniecības žurnāls = Journal of Baltic Linguistics. / Latvijas Universitāte, Humanitāro zinātņu fakultāte, Baltu valodniecības katedra. Red. Pēteris Vanags. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2015, 51.–74. Pieejams tiešsaistē: <http://www.lu.lv/apgads/izdevumi/elektroniskie-izdevumi/zurnali-un-periodiskie-izdevumi/baltu-filologija/> [skatīts 14.01.2016.].*
- Lācis, Viesturs. Personvārdu atveides fonētiskais princips: tradīcijas un mūsdienu realitāte. *Studentu un pētnieku konference „Aktuāli jautājumi tulkojumzinātnē”*. 2015. gada 8. maijs. Red. Jana Taperte, Marija Lapaine. / Latvijas Universitāte, Humanitāro zinātņu fakultātes Sastatāmās valodniecības un tulkošanas nodaļa, Latvijas Tulku un tulkotāju biedrība. Rīga, 2015, 8. Pieejams tiešsaistē: http://www.lttb.lv/studentu-un-petnieku-konference-aktuali-jautajumi-tulkojumzinatne-2/aktz_tezes/ [skatīts 24.09.2015.].
- Leikuma, Lidija. Adalberts Becenbergers un viņa zinātniskā darbība. *51. Artura Ozola dienas konference „Fonētiskie varianti un to atveide tekstos”. Veltījums Adalberta Becenbergera „Lettische Dialekt-Studien” (1885) 130. gadadienai. Referātu kopsavilkumi. Rīga, 2015. gada 20. marts. / Latvijas Universitāte, Humanitāro zinātņu fakultāte, Latvistikas un baltistikas nodaļa, Baltu valodniecības katedra. Rīga, 2015, 11.–14.*
- Leikuma, Lidija. Izlokšņu pētniece Marta Rudzīte. *Viena zeme, vieni ļaudis, nav vienāda valodiņa*. Latviešu valodas izlokšņu paraugi. Autori: Lidija

- Leikuma, Ilmārs Mežs. Red. Lidija Leikuma, Aleksejs Andronovs. Skaņu režisori Ungars Savickis, Edgars Jackevičs. / Mantojums. UPETT, 2015, 4.–9.
- Leikuma, Lidija. Par „trešo izlokšni” latgaliešu rakstībā: J. Klīdzēja „Zalta kristeņa” konteksts. *XII Tarptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts.* Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 193. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffj.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Leikuma, Lidija. Par tekstu pierakstu. *Viena zeme, vieni ļaudis, nav vienāda valodiņa.* Latviešu valodas izlokšņu paraugi. Autori: Lidija Leikuma, Ilmārs Mežs. Red. Lidija Leikuma, Aleksejs Andronovs. Skaņu režisori Ungars Savickis, Edgars Jackevičs. / Mantojums. UPETT, 2015, 25.–26.
- Leikuma, Lidija; Andronovs, Aleksejs (*Aleksey Andronov*). Par dažām – „sīkajām” – rakstu zīmēm. *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi. Populārzinātnisku rakstu krājums. Nr. 10.* Atb. red. Gunta Smiltnece. Rec. Anna Vulāne. Rīga: Latviešu valodas aģentūra, 2015, 110.–129.
- Leikuma, Lidija; Mežs, Ilmārs. Latviešu valodas izlokšņu bagātība. *Viena zeme, vieni ļaudis, nav vienāda valodiņa.* Latviešu valodas izlokšņu paraugi. Autori: Lidija Leikuma, Ilmārs Mežs. Red. Lidija Leikuma, Aleksejs Andronovs. Skaņu režisori Ungars Savickis, Edgars Jackevičs. / Mantojums. UPETT, 2015, 1.–4.
- Leikuma, Lidija; Mežs, Ilmārs. Par izdevumā iekļautajiem izlokšņu paraugiem. *Viena zeme, vieni ļaudis, nav vienāda valodiņa.* Latviešu valodas izlokšņu paraugi. Autori: Lidija Leikuma, Ilmārs Mežs. Red. Lidija Leikuma, Aleksejs Andronovs. Skaņu režisori Ungars Savickis, Edgars Jackevičs. / Mantojums. UPETT, 2015, 10.–24.
- Leikuma, Lidija. Kā raibs deķis ir latviešu valoda. [Par izdevuma „Viena zeme, vieni ļaudis, nevienāda valodiņa” CD iznākšanu; sarunu ar dialektologi, prof. Lidiju Leikumu pierakstījusi Sandra Landorfa.] *Patiesā Dzīve*, Nr. 12 (2015. gada 26. jūnijs), 14.–19.
- Leikuma, Lidija. Nācija nedrīkst domāt tikai ekonomiskās kategorijās. [Par dialektiem un latviešu valodas dialektu pētījumu „Viena zeme, vieni ļaudis, nav vienāda valodiņa; sarunu ar pētījuma autori prof. Lidiju Leikumu pierakstījusi Līga Rušeniece.] *Neatkarīgā Rīta Avīze Latvijai*, Nr. 118 (2015. gada 26. un 28. jūnijs), 16.–17. Pieejams tiešsaistē: <http://nra.lv/kultura/143947-nacija-nedrikst-domat-tikai-ekonomiskas-kategorijas.htm> [skatīts 16.12.2015.].
- Leinonen, Marja. Case variation of primary NPs in negated sentences in Latvian. *XII Tarptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu*

- tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts. Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 212. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Lele-Rozentāle, Dzintra. Intertextualitāt in deutschen und lettischen linguistischen Aufsätzen: Kontrastive Analyse und interkulturelle Interpretation. *Sprache in der Wissenschaft. Germanistische Einblicke*. Eglė Kontutytė; Vaiva Žeimantienė (Hrsg.). / Series: Duisburger Arbeiten zur Sprach- und Kulturwissenschaft. Band / Volume 111. Frankfurt a. M. u. a.: Peter Lang Edition, 2015, 161–174.
- Lemeškin, Ilja. Pseudobaltiški 1262 metų chronografo mitonimai. *XII Tarptautinis baltistų kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskasis baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts. Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 136. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].*
- Levāne-Petrova, Kristīne. Izteicēja funkcijā lietoti lietuviešu valodas ciešamās kārtas divdabji un to atbilstmes latviešu valodā. *XII Tarptautinis baltistų kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskasis baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts. Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 213–214. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].*
- Liepa, Dite. Valsts valodas centra Latviešu valodas ekspertu komisijas (LVEK) lēmumi un ieteikumi. *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi. Populārzinātnisku rakstu krājums. Nr. 10*. Atb. red. Gunta Smiltnece. Rec. Anna Vulāne. Rīga: Latviešu valodas aģentūra, 2015, 178.–179.
- Liepa, Dite; Sjomkāne, Ingrīda; Purviņa, Mairita. Valodas konsultācijas. *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi. Populārzinātnisku rakstu krājums. Nr. 10*. Atb. red. Gunta Smiltnece. Rec. Anna Vulāne. Rīga: Latviešu valodas aģentūra, 2015, 159.–177.
- Liepa, Dite. Vārds pielīp. [Par valodas maiņas procesiem sabiedrībā; sarunu ar Latviešu valodas aģentūras galveno lingvistu Diti Liepu pierakstījusi Dace Kokareviča.] *Latvijas Avīze*, Nr. 35 (2015. gada 20. februāris), 5. Pieejams tiešsaistē: <http://www.la.lv/vards-pielip/2/> [skatīts 16.12.2015.].
- Liepiņa, Dace. Metamorphosis of Literary Allusions in Terminology = Literārō alūziju metamorfoze terminoloģijā. *Valoda – 2015*. Valoda dažādu kultūru kontekstā. Zinātnisko rakstu krājums, XXV. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. / Daugavpils Universitāte, Humanitārā fakultāte. Daugavpils: Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds „Saule”, 2015,

- 285.–290. Pieejams tiešsaistē: <http://du.lv/zinatne-un-petnieciba/zinatniskie-izdevumi/valoda-dazadu-kulturu-konteksta/> [skatīts 15.02.2016.].
- Liepiņa, Dace. *Second Life of Fairy Tale Characters in Metaphorical Terms. Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 19 (2). Valoda un vide. Terminoloģija. Tulkošanas jautājumi. Red. kolēģijas vad. Benita Lau-
mane; krājuma atb. red. Linda Lauze. Liepāja: LiePA, 2015, 179.–187.
- Liepiņa, Santa. Darbības vārdu rekciju atšķirības igauņu un latviešu valodā. *XII Tarptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts*. Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vy-
tautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 19. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Liepiņš, Agris. Lietot vai nelietot rupjus vārdus? [Par no citas valodas aizgūtu
lamuvārdu lietošanu latviešu autoru literārajās darbos.] *Latvijas Avīze*,
Nr. 189 (2015. gada 5. oktobris), 3. Pieejams tiešsaistē: [http://www.la-
.lv/lietot-vai-nelietot-rupjus-var dus/](http://www.la-lv.lietot-vai-nelietot-rupjus-var dus/) [skatīts 16.12.2015.].
- Liepiņš, Agris. Arvien malā un aizdurvē.. [Par valsts valodas lietošanas ie-
vērošanu Latvijas publiskajā telpā.] *Latvijas Avīze*, Nr. 18 (2015. gada
28. janvāris), 3.
- Liokumoviča, Irina. Some Facets of Key Words within English Scientific and
Technical Text = Некоторые аспекты ключевых слов в английском
научно-техническом тексте. *Valoda – 2015*. Valoda dažādu kultūru
kontekstā. Zinātnisko rakstu krājums, XXV. Atb. red. Svetlana Polkov-
ņikova. / Daugavpils Universitāte, Humanitārā fakultāte. Daugavpils:
Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds „Saule”, 2015, 291.–
297. Pieejams tiešsaistē: [http://du.lv/zinatne-un-petnieciba/zinatniskie-
izdevumi/valoda-dazadu-kulturu-konteksta/](http://du.lv/zinatne-un-petnieciba/zinatniskie-izdevumi/valoda-dazadu-kulturu-konteksta/) [skatīts 15.02.2016.].
- Liparte, Evija. Latvių kalbos Kandavos šnektos atspindžiai miesto interneto
svetainėje 2006 metais. *Kalbos istorijos ir dialektologijos problemos*, 3.
Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2015, 224–254.
- Liubienė, Jūratė; Pakalniškienė, Dalia. Šiaurės žemaičių kringiškių tarmės
gyvybingumas: XXI amžiaus pradžios situacija. *Baltu filologija*. Nr.
XXIII (2) 2014. Baltu valodniecības žurnāls = Journal of Baltic Linguis-
tics. / Latvijas Universitāte, Humanitāro zinātņu fakultāte, Baltu valod-
niecības katedra. Red. Pēteris Vanags. Rīga: LŪ Akadēmiskais apgāds,
2015, 75.–86. Pieejams tiešsaistē: [http://www.lu.lv/apgads/izdevumi/
elektroniskie-izdevumi/zurnali-un-periodiskie-izdevumi/baltu-filologi-
ja/](http://www.lu.lv/apgads/izdevumi/elektroniskie-izdevumi/zurnali-un-periodiskie-izdevumi/baltu-filologija/) [skatīts 14.01.2016.].
- Ločmele, Gunta. Latviešu valodas ilgtspēja, kvalitāte un konkurētspēja rek-
lāmā. *Scriptus manet*. Humanitāro un mākslas zinātņu žurnāls, Nr. 2.
Atb. red. Diāna Laiveniece. Lit. red. Anita Helviga (teksti latv. val.),
Rita Grāvelsiņa (teksti angļu val.). / Liepājas Universitātes Humanitāro
un mākslas zinātņu fakultāte, Kurzemes Humanitārais institūts. Lie-
pāja: LiePA, 2015, 61.–83.

- Lokmane, Ilze. Darbības vārda sintaktiskās nullformas latviešu valodā. *XII Tarptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezēs = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts.* Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 215. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Lokmane, Ilze. Sintakse „Latviešu valodas gramatikā”. *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi. Populārzinātnisku rakstu krājums. Nr. 10.* Atb. red. Gunta Smiltiņe. Rec. Anna Vulāne. Rīga: Latviešu valodas aģentūra, 2015, 24.–34.
- Lokmane, Ilze. Vārdkopu reducēšanās un konversija: Emīlijas Soidas interpretācija = Reduction of word-groups and conversion: Emīlija Soida's contribution. *Valoda: nozīme un forma 6. Valodas sistēma un lietojums = Language: Meaning and Form 6. Language System and Language Use.* / LU Humanitāro zinātņu fakultātes Latviešu un vispārīgās valodniecības katedras rakstu krājums. Sast. un red. Andra Kalnača. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2015, 26.–34. Pieejams tiešsaistē: <http://www.lu.lv/apgads/izdevumi/elektroniskie-izdevumi/zurnali-un-periodiskie-izdevumi/valoda-nozime-un-forma/> [skatīts 04.02.2016.].
- Lokoties laikiem līdzī. [Par latviešu uzvārdu vēsturi.] *Kapitāls*, Nr. 5 (2015. gada maijs), 120.–121.
- Lōcs, Pīters. Naaizbērsim latgaļu dzeiveibas olūtu! [Par latgaliešu valodu.] *Rēzeknes Vēstis, Ielikums „Mōras zeme”*, Nr. 8, Nr. 92 (2015. gada 13. augusts), 4.
- Luchtanas, Aleksiejus; Poliakovas, Olegas. Kai kurie baltų ir slavų etnogenezės aspektai. *XII Tarptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezēs = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts.* Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 266. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Lukaševičs, Valentīns. Jezuītu darbība Feimaņu draudzē. *XII Tarptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezēs = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts.* Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 195. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Lukošienė, Renata. Students' Names of Šiauliai University: Ethnolinguistic Aspect (Šiaulių universiteto studentų vardų etnolingvistinis aspektas). *Valoda – 2015.* Valoda dažādu kultūru kontekstā. Zinātnisko rakstu

- krājums, XXV. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. / Daugavpils Universitāte, Humanitārā fakultāte. Daugavpils: Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds „Saulē”, 2015, 214.–221. Pieejams tiešsaistē: <http://du.lv/zinatne-un-petnieciba/zinatniskie-izdevumi/valoda-dazadu-kulturu-konteksta/> [skatīts 15.02.2016.].
- Ļaučuka, Aleksandra. Franču idiomu tulkošana latviešu valodā. *Studentu un pētnieku konference „Aktuāli jautājumi tulkojumzinātnē”*. 2015. gada 8. maijs. Red. Jana Taperte, Marija Lapaine. / Latvijas Universitāte, Humanitāro zinātņu fakultātes Sastatāmās valodniecības un tulkošanas nodaļa, Latvijas Tulku un tulkotāju biedrība. Rīga, 2015, 13. Pieejams tiešsaistē: http://www.lttb.lv/studentu-un-petnieku-konference-aktuali-jautajumi-tulkojumzinatne-2/aktz_tezes/ [skatīts 24.09.2015.].
- Majore-Linē, Māra. Esperanto valoda aizvien dzīva. [Par esperanto valodu; tekstā stāsta Latvijas Esperanto asociācijas biedre Līga Bērce.] *Druva*, Nr. 32 (2015. gada 27. februāris), 10.
- Malahovskis, Vladislavs. Reģionālisma izpausmes un/vai separātisms – diskurss par Latgales īpatnību saglabāšanu 20. gadsimta 20. gados. *XII Starptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts. Parengė = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 185. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.lv/lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].*
- Marcinkus, Daina. Vārds un doma – viņi. [Par lekciju „Spēka vārdi” tekstā stāsta folkloras un etnogrāfijas pētniece Janīna Kursīte.] *Saldus Zeme*, Nr. 109 (2015. gada 22. septembris), 8.
- Markus, Dace. Jēdziens *brīvība* Latvijas bērnu stāstījumos latviešu un krievu valodā. *Bērnu valoda Latvijā 21. gadsimtā*. [1. sēj.] Zin. red. Anna Vulāne un Dace Markus. Rec. Monika Mihališina, Reģina Kvašīte, Elita Stikute. / Rīgas pedagoģijas un izglītības vadības akadēmija, Bērnu valodas pētījumu centrs. Rīga: SIA Apgāds „Zinātne”, 2015, 89.–113.
- Markus, Dace. Prognozējamā neprognozējamība bērna runā = Predictable Unpredictability in the Child Language. *Valodas attīstība starpdisciplinārā aspektā: problēmas un risinājumi. 1. starptautiskā zinātniskā konference = The interdisciplinary aspects of language development: problems and solution. 1st international scientific conference*. Kopsavilkumu krājums = Abstracts. / Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmija. Rīga: Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmija, 2015, 8.
- Markus, Dace; Bērziņa, Dace. Bērnu socializēšanās izpausme valodā. *Bērnu valoda Latvijā 21. gadsimtā*. [1. sēj.] Zin. red. Anna Vulāne un Dace Markus. Rec. Monika Mihališina, Reģina Kvašīte, Elita Stikute. / Rīgas pedagoģijas un izglītības vadības akadēmija, Bērnu valodas pētījumu centrs. Rīga: SIA Apgāds „Zinātne”, 2015, 115.–130.
- Markus, Dace; Čeirane, Solveiga. Existing, disappearing and forgotten vowel change in endings. *2nd International Scientific Conference „Con-*

temporary Research in Phonetics and Phonology: Methods, Aspects and Problems". Abstracts. May 14–15, 2015. Rīga: Latvian Language Institute of the University of Latvia, 2015, 9. Pieejams tiešsaistē: http://www.lulavi.lv/media/upload/tiny/files/Abstracts_%20Phon%202015.pdf [skatīts 10.06.2015.].

- Markus, Dace; Čeirane, Solveiga; Purmale, Rasma. Latviski runājošu bērnu (3–4 g.) valodas fonēmiskā attīstība. *XII Starptautinis baltistu kongresas. Vīlniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts*. Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevicius. Vilnius, 2015, 270. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.fjf.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Markus, Dace; Vulāne, Anna. Priekšvārds. *Bērnu valoda Latvijā 21. gadsimtā*. [1. sēj.] Zin. red. Anna Vulāne un Dace Markus. Rec. Monika Mihaļišina, Reģīna Kvašīte, Elita Stikute. / Rīgas pedagogijas un izglītības vadības akadēmija, Bērnu valodas pētījumu centrs. Rīga: SIA Apgāds „Zinātne”, 2015, 7.–9.
- Markus-Narvila, Liene. [Hronika] VIII Starptautiskais Dialektoloģijas un ģeolingvistikas biedrības kongress Kirēnijā. *Linguistica Lettica 23*. Latviešu valodas institūta žurnāls. Atb. red. Ilga Jansone. Red. kolēģija: Aleksejs Andronovs (Krievija), Laimute Balode (Latvija/Somija), Ojārs Bušs (Latvija), Ina Druviete (Latvija), Trevors Fennels (Australija), Juris Grigorjevs (Latvija/Lietuva), Ilga Jansone (Latvija), Daina Nītiņa (Latvija), Anna Stafecka (Latvija), Agris Timuška (Latvija), Lembits Vaba (Igaunija), Bernhards Velhli (Zviedrija), Andrejs Veisbergs (Latvija). Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 287.–290.
- Markus-Narvila, Liene. Bārtas izloknes adverbji. *Baltu filoloģija. Nr. XXIV (1) 2015*. Baltu valodniecības žurnāls = Journal of Baltic Linguistics. / Latvijas Universitāte, Humanitāro zinātņu fakultāte, Baltu valodniecības katedra. Red. Pēteris Vanags. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2015, 143.–158. Pieejams tiešsaistē: <http://www.lu.lv/apgads/izdevumi/elektroniskie-izdevumi/zurnali-un-periodiskie-izdevumi/baltu-filologija/> [skatīts 14.01.2016.].
- Markus-Narvila, Liene. Bārtas izloknes morfoloģiskās iezīmes J. Ķībura manuskriptā „Sendienu dziesma”. *Valoda – 2015*. Valoda dažādu kultūru kontekstā. Zinātnisko rakstu krājums, XXV. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. / Daugavpils Universitāte, Humanitārā fakultāte. Daugavpils: Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds „Saule”, 2015, 135.–147.
- Markus-Narvila, Liene. Bārtas izloknes raksturīgākās iezīmes 21. gadsimtā. *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 19 (1). Red. kolēģijas vad. Benita Laumane; krājuma atb. red. Gunta Smiltnece. Liepāja: LiePA, 2015, 72.–83.
- Markus-Narvila, Liene. Dažas izlokšņu rakstības īpatnības A. Becenberge-
ra darbā *Lettsche DialektStudien* (1885): Bārtas izloknes piemērs.

51. *Artura Ozola dienas konference „Fonētiskie varianti un to atveide tekstos”. Veltījums Adalberta Becenberga „Lettische Dialekt-Studien” (1885) 130. gadadienai. Referātu kopsavilkumi. Rīga, 2015. gada 20. marts.* / Latvijas Universitāte, Humanitāro zinātņu fakultāte, Latvistikas un baltistikas nodaļa, Baltu valodniecības katedra. Rīga, 2015, 14.–16.
- Markus-Narvila, Liene. Language Contacts in the Region of South-Western Kurzeme. *VIIIth Congress of the International Society for Dialectology and Geolinguistics. 14–18 September, North Cyprus. Proceedings.* 2015, 73–74.
- Markus-Narvila, Liene. Lejaskurzemes izlokšņu morfoloģiskās iezīmes J. Kļūbura manuskriptā „Sendienu dziesma” = Morphological Peculiarities of South-Western Kurzeme Sub-Dialects in J. Kļūburs’ Manuscript „The Song of Bygone Days”. *Valoda – 2015. Valoda dažādu kultūru kontekstā. Zinātnisko rakstu krājums, XXV. Atb. red. Svetlana Polkovņikova.* / Daugavpils Universitāte, Humanitārā fakultāte. Daugavpils: Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds „Saule”, 2015, 135.–147. Pieejams tiešsaistē: <http://du.lv/zinatne-un-petnieciba/zinatniskie-izdevumi/valoda-dazadu-kulturu-konteksta/> [skatīts 15.02.2016.].
- Markus-Narvila, Liene. Lingvistiskā situācija Rucavā 21. gs. *Tarmēs – Europos tautu kultūros paveldas = Dialects – Cultural Heritage of European Nations.* Mokslo straipsniņu rīnkinys. Parengē / Special Ed. Zofija Babickienė, Laima Pečkuvienė. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2015, 176–192. Pieejams tiešsaistē: <http://ebooks.mruni.eu/product/tarms-europos-taut-kultros-paveldas-dialects-cultural-heritage-european-nations> [skatīts 02.03.2016.].
- Markus-Narvila, Liene. Mīlenbaha-Endzelīna „Latviešu valodas vārdnīcā” iekļautās Bārtas izlokšnes leksikas vispārīgs raksturojums. *Res Humanitariae XVII.* Klaipēda: Klaipēdos Universitetas, 2015, 81–100. Pieejams tiešsaistē: <http://journals.ku.lt/index.php/RH/issue/archive> [skatīts 15.01.2016.].
- Markus-Narvila, Liene. Savvaļas augu nosaukumi 17. gs. vārdnīcās un latviešu valodas izlokšnēs. *XII Tarptautinis baltistų kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskasis baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts.* Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 99. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ff.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Maskuliūnas, Bronius; Daunienė, Lina. Balsių diakritiniai ženklai Jokūbo Morkūno Postilėje (1600). *Akadēmiķa Jāņa Endzelīna 142. dzimšanas dienas atceres starptautiskā zinātniskā konference „Letonika un kultūru migrācija” = International Scientific Conference „Migration of Cultures” to commemorate the 142nd anniversary of academician Jānis Endzelīns. Tēzes = Abstracts.* 2015. gada 23.–24. februāris = 23–24 Febru-

- ary, 2015. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 46.–47. Pieejams tiešsaistē: <http://www.lulavi.lv/lu-lavi-gramatas> [skatīts 19.02.2015.].
- Matuseviča, Renāte. Rediģējams rediģējums jeb 2012. gadā izdotā „Latviešu valodas sinonīmu vārdnīca”. *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi. Populārzinātnisku rakstu krājums. Nr. 10.* Atb. red. Gunta Smiltnece. Rec. Anna Vulāne. Rīga: Latviešu valodas aģentūra, 2015, 92.–109.
- Mazzitelli, Lidia Federica. Lithuanian and Latvian possessive constructions in an areal perspective. *XII Tarptautinis baltistų kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts.* Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 271. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ff.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Melņiks, Romāns. Cūkmenu arī valodas tīrbai. [Par rupjībām sabiedriskā radio ēterā.] *Diena*, Nr. 117 (2015. gada 25. jūnijs), 2. [Pieejams tiešsaistē: <http://www.diena.lv/raksts/latvija/viedokli/melniks-cukmenu-ari-valodas-tiribai-14102450> [skatīts 16.12.2015.].
- Michaliszyn, Monika. The role of Kolbuszewski’s family in the development of Polish Latvian literary translation. *XII Tarptautinis baltistų kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts.* Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 273. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ff.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Migla, Ilga. „Mūsdienu latviešu valodas vārdnīca”: pagātne, tagadne un nākotne = „The Dictionary of Modern Latvian”: Its Past, Present and Future. *Valoda – 2015. Valoda dažādu kultūru kontekstā. Zinātnisko rakstu krājums, XXV.* Atb. red. Svetlana Polkovņikova. / Daugavpils Universitāte, Humanitārā fakultāte. Daugavpils: Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds „Saule”, 2015, 298.–302. Pieejams tiešsaistē: <http://du.lv/zinatne-un-petnieciba/zinatniskie-izdevumi/valoda-dazadu-kulturu-konteksta/> [skatīts 15.02.2016.].
- Migla, Ilga. Frazeoloģismi Gotharda Frīdriha Stendera vārdnīcā. *Vārds un tā pētīšanas aspekti.* Rakstu krājums, 19 (1). Red. kolēģijas vad. Benita Laumane; krājuma atb. red. Gunta Smiltnece. Liepāja: LiePA, 2015, 84.–93.
- Migla, Ilga; Zuicena, Ieva. “The Dictionary of Modern Latvian” – Traditions and Innovations = Dabartinēs latviešu valodas žodynas: tradīcijas ir inovācijas. *Leksikografija ir leksikologija – 5.* Sud. Aurelija Gritēniene. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2015, 147–[158.].
- Miseviča-Trilliča, Renāte. Język polski na Uniwersytecie Łotewskim oczami studentów (badania ankietowe). *Slavistica docenda. Starptautiskas*

zinātniskas konferences „Slāvu valodas kā svešvalodas: mācību un eksaminācijas aktuālās problēmas” materiāli. Rakstu krājums I. / Latvijas Universitāte, Humanitāro zinātņu fakultāte, Rusistikas un slāvistikas nodaļa. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2015, 152.–158.

- Miseviča-Trilliča, Renāte. Kultūras reālijas 17.–19. gadsimta poļu-latviešu un latviešu-poļu vārdnīcās. *XII Tarptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts.* Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 239. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ff.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Mitkevičienė, Asta. Literatūros žanrų ir kūriniių rūšių pavadinimai 1918–1940 m. lietuvių literatūros mokslo darbuose. *Akademiška Jāņa Endzelīna 142. dzimšanas dienas atceres starptautiskā zinātniskā konference „Letonika un kultūru migrācija” = International Scientific Conference „Migration of Cultures” to commemorate the 142nd anniversary of academician Jānis Endzelīns. Tēzes = Abstracts.* 2015. gada 23.–24. februāris = 23–24 February, 2015. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 47.–48. Pieejams tiešsaistē: <http://www.lulavi.lv/lu-lavi-gramatas> [skatīts 19.02.2015.].
- Moroza, Nadežda. Galvenie mūsdienu līdera tēla modelēšanas parametri: pēc latviešu un čehu politiskā diskursa materiāliem. *XII Tarptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts.* Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 274. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ff.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Moroza, Nadežda. Проблема передачи чешских и словацких культурных реалий при переводе на русский язык. *Studentu un pētnieku konference „Aktuāli jautājumi tulkojumzinātnē”.* 2015. gada 8. maijs. Red. Jana Taperte, Marija Lapaine. / Latvijas Universitāte, Humanitāro zinātņu fakultātes Sastatāmās valodniecības un tulkošanas nodaļa, Latvijas Tulku un tulkotāju biedrība. Rīga, 2015, 6.–7. Pieejams tiešsaistē: http://www.ltb.lv/studentu-un-petnieku-konference-aktuali-jautajumi-tulkojumzinatne-2/akt_tezes/ [skatīts 24.09.2015.].
- Mortuzāne-Muravska, Māra. Latgalisko tekstu rediģēšana mūsdienu latgaliešu literatūras izdevumos un interneta vidē. *XII Tarptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts.* Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius.

- Vilnius, 2015, 196. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ff.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Mozgova, Marija. Snūķera terminoloģijas tulkošanas aspekti. *Studentu un pētnieku konference „Aktuāli jautājumi tulkojumzinātnē”*. 2015. gada 8. maijs. Red. Jana Taperte un Marija Lapaine. / Latvijas Universitātes Humanitāro zinātņu fakultātes Sastatāmās valodniecības un tulkošanas nodaļa, Latvijas Tulku un tulkotāju biedrība. Rīga, 2015, 17. Pieejams tiešsaistē: http://www.lttb.lv/studentu-un-petnieku-konference-aktuali-jautajumi-tulkojumzinatne-2/aktz_tezes/ [skatīts 03.08.2015.].
- Murinska-Gaile, Sandra. [Latgales diskurss = The Discourse of Latgale] Latgales laikrakstu tematisko pielikumu daudzveidība = Diversity of Thematic Supplements in Latgale Newspapers. *Journal of Comparative studies. No. 7 (36). Cilvēks literatūrā un kultūrā = Human in Literature and Culture.* / Komparatīvistikas almanahs. Red.: Maija Burima, Ilze Kačāne. Daugavpils: DU Akadēmiskais apgāds „Saulē”, 2015, 288.–303. Pieejams tiešsaistē: http://du.lv/wp-content/uploads/2015/12/Cilveks_literat_un_kult_TIRRAKSTS_sept_izmers.pdf [skatīts 12.02.2016.].
- Nau, Nicole. Aspectuality distinctions in Latvian deverbal nouns. *XII Starptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezēs = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts.* Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 65–66. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ff.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Neimane, Diāna. Pilsētas valodas pētījumi pasaulē un Latvijā: līdzšinējā pieredze un iespējas. *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 19 (2). Valoda un vide. Terminoloģija. Tulkošanas jautājumi. Red. kolēģijas vad. Benita Laumane; krājuma atb. red. Linda Lauze. Liepāja: LiePA, 2015, 188.–199.
- Nigmatulina, Yulia. Corpus study of external reduction: Evidence from spontaneous Russian. *2nd International Scientific Conference „Contemporary Research in Phonetics and Phonology: Methods, Aspects and Problems”*. Abstracts. May 14–15, 2015. Rīga: Latvian Language Institute of the University of Latvia, 2015, 24. Pieejams tiešsaistē: http://www.lulavi.lv/media/upload/tiny/files/Abstracts_%20Phon%202015.pdf [skatīts 10.06.2015.].
- Nikolajeva, Marija. Constituents of spatial adpositional phrases in Latvian and Mandarin Chinese = Telpisko adpozicionālo savienojumu elementi latviešu un ķīniešu valodā. *Valoda: nozīme un forma 6. Valodas sistēma un lietojums = Language: Meaning and Form 6. Language System and Language Use.* / LU Humanitāro zinātņu fakultātes Latviešu un vispārīgās valodniecības katedras rakstu krājums. Sast. un red. Andra Kalnača. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2015, 155.–173. Pieejams tiešsaistē: <http://www.lu.lv/apgads/izdevumi/elektroniskie-izdevumi/zurnali-un-periodiskie-izdevumi/valoda-nozime-un-forma/> [skatīts 04.02.2016.].

- Nikolayeva, Elena. Sociālo stāvokļu nosaucējvārdi ekspertu/speciālistu skatījumā (krievu valodas vārdu piemēru vērtējums 1998. un 2008. gadā) = Two Expert Appraisals of Disyllabic Russian Nouns (1998 and 2008) – a Comparative Analysis. *Valodas attīstība starpdisciplinārā aspektā: problēmas un risinājumi. 1. starptautiskā zinātniskā konference = The interdisciplinary aspects of language development: problems and solution. 1st international scientific conference*. Kopsavilkumu krājums = Abstracts. / Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmija. Rīga: Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmija, 2015, 14.–17.
- Nītiņa, Daina. [In memoriam] Ruta VEIDEMANE. *Linguistica Lettica* 23. Latviešu valodas institūta žurnāls. Atb. red. Ilga Jansone. Red. kolēģija: Aleksejs Andronovs (Krievija), Laimute Balode (Latvija/Somija), Ojārs Bušs (Latvija), Ina Druviete (Latvija), Trevors Fennels (Austrālija), Juris Grigorjevs (Latvija/Lietuva), Ilga Jansone (Latvija), Daina Nītiņa (Latvija), Anna Stafecka (Latvija), Agris Timuška (Latvija), Lembits Vaba (Igaunija), Bernhards Velhli (Zviedrija), Andrejs Veisbergs (Latvija). Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 303.–305.
- No *vrapa* par *tīteni*, no *selfija* par *pašfoto* – spilgti Valsts valodas centra verdikti. www.DELFI.lv 2015. gada 29. augusts. Pieejams tiešsaistē: <http://www.delfi.lv/news/national/politics/no-vrapa-par-titeni-no-selfija-par-pasfoto-spilgti-valsts-valodas-centra-verdikti.d?id=46391407> [skatīts 01.09.2015.].
- Norvik, Miina. The expression of future time reference in Livonian: The case of past participle constructions. *XII Tarptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts*. Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevicius. Vilnius, 2015, 20. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffj.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Ojala, Stina; Lahtinen, Riitta; Palmer, Russ. Conveying emotions in speech for the hearing and dual-sensory impaired. *2nd International Scientific Conference „Contemporary Research in Phonetics and Phonology: Methods, Aspects and Problems”*. Abstracts. May 14–15, 2015. Rīga: Latvian Language Institute of the University of Latvia, 2015, 7. Pieejams tiešsaistē: http://www.lulavi.lv/media/upload/tiny/files/Abstracts_%20Phon%202015.pdf [skatīts 10.06.2015.].
- Okeregebe, Anthony. Sex and Metaphors of Mechanics: Some Axiological Reflections = Sekss un mehānikas metaforas: dažas aksioloģiskas pārdomas. *Valoda – 2015*. Valoda dažādu kultūru kontekstā. Zinātnisko rakstu krājums, XXV. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. / Daugavpils Universitāte, Humanitārā fakultāte. Daugavpils: Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds „Saule”, 2015, 222.–230. Pieejams tiešsaistē: <http://du.lv/zinatne-un-petnieciba/zinatniskie-izdevumi/valoda-dazadu-kulturu-konteksta/> [skatīts 15.02.2016.].

- Oļehnoviča, Ilze. Idioms in British Newspapers: Literal Scene as the Source of Wordplay (Idiomas britu laikrakstos: pamata aina kā vārdspeles avots). *Valoda – 2015*. Valoda dažādu kultūru kontekstā. Zinātnisko rakstu krājums, XXV. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. / Daugavpils Universitāte, Humanitārā fakultāte. Daugavpils: Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds „Saule”, 2015, 303.–309. Pieejams tiešsaistē: <http://du.lv/zinatne-un-petnieciba/zinatniskie-izdevumi/valoda-da-zadu-kulturu-konteksta/> [skatīts 15.02.2016.].
- Orehovs, Ivars. Ansätze der Entfaltung der literarischen Sprache: die deutsch verfasste Kurzprosa des frühen Schaffens von Rüdolfs Blaumanis = Growth of the Literary Language: The Short Prose in German in Rüdolfs Blaumanis' Early Oeuvre. *Valoda – 2015*. Valoda dažādu kultūru kontekstā. Zinātnisko rakstu krājums, XXV. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. / Daugavpils Universitāte, Humanitārā fakultāte. Daugavpils: Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds „Saule”, 2015, 376.–380. Pieejams tiešsaistē: <http://du.lv/zinatne-un-petnieciba/zinatniskie-izdevumi/valoda-dazadu-kulturu-konteksta/> [skatīts 15.02.2016.].
- Ostrówka, Małgorzata Maria. Teksty ze wsi Darwinieki oraz z Hukszty na Łotwie z komentarzem językowym. *Acta Baltico Slavica*, 39. Pod redakcją Zofii Sawaniewskiej-Mochowej i Anny Zielińskiej. SOW, Warszawa, 2015, 219–237. Pieejams tiešsaistē: <https://ispan.waw.pl/journals/index.php/abs/issue/view/75/showToc> [skatīts 27.01.2016.].
- Ozola, Ieva. [Hronika] Normunda Dzintara un Gunāra Dreijera promocijas darbu aizstāvēšana. *Scriptus manet*. Humanitāro un mākslas zinātņu žurnāls, Nr. 1. Atb. red. Diāna Laiveniece. Lit. red. Anita Helviga (teksti latv. val.), Rita Grāvelsiņa (teksti angļu val.). / Liepājas Universitātes Humanitāro un mākslas zinātņu fakultāte, Kurzemes Humanitārais institūts. Liepāja: LiePA, 2015, 105.–106.
- Ozola, Ieva. Izlokšnes variantu atšifrēšana un publicēšana: Lejaskurzemes izlokšņu sieviešu dzimtes vienskaitļa datīva galotnes piemērs. *51. Artura Ozola dienas konference „Fonētiskie varianti un to atveide tekstos”. Veltījums Adalberta Becenbergera „Lettische Dialekt-Studien” (1885) 130. gadadienai. Referātu kopsavilkumi. Rīga, 2015. gada 20. marts.* / Latvijas Universitāte, Humanitāro zinātņu fakultāte, Latvistikas un balistikas nodaļa, Baltu valodniecības katedra. Rīga, 2015, 16.–18.
- Ozola, Ieva. Lejaskurzemes izlokšņu dotumi Antoņinas Reķēnas pētījumos. *Piemares ļaudis un likteņi*. Rakstu krājums, Nr. 1. Atb. red. Ieva Ozola. Liepāja: LiePA, 2015, 45.–52.
- Ozola, Ieva. Liepājas Universitātē – divas jaunas filoloģijas zinātņu doktoras. *Scriptus manet*. Humanitāro un mākslas zinātņu žurnāls, Nr. 2. Atb. red. Diāna Laiveniece. Lit. red. Anita Helviga (teksti latv. val.), Rita Grāvelsiņa (teksti angļu val.). / Liepājas Universitātes Humanitāro un mākslas zinātņu fakultāte, Kurzemes Humanitārais institūts. Liepāja: LiePA, 2015, 119.–121.
- Ozola, Ieva. Par kādu Rucavas izlokšnes skaņu verbu. *Vārds un tā pētīšanas*

- aspekti*. Rakstu krājums, 19 (1). Red. kolēģijas vad. Benita Laumane; krājuma atb. red. Gunta Smiltnece. Liepāja: LiePA, 2015, 94.–99.
- Ozola, Ieva. Piemares telpa un laiks. [Priekšvārds.] *Piemares ļaudis un likteņi*. Rakstu krājums, Nr. 1. Atb. red. Ieva Ozola. Liepāja: LiePA, 2015, 5.–7.
- Ozola, Ieva. Pronomenu dialektālo formu lietojums Dienvidkurzemes izloksnēs. *XII Tarptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts*. Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 105. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Paegle, Dzintra. Prerunīgas pārdomas par jaunākajām latviešu valodas mācību grāmatām vidusskolām. *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi. Populārzinātnisku rakstu krājums. Nr. 10*. Atb. red. Gunta Smiltnece. Rec. Anna Vulāne. Rīga: Latviešu valodas aģentūra, 2015, 130.–143.
- Paegle, Dzintra. Suntažu pagasta māju nosaukumi un personvārdi 20. gadsimta sākumā. (Pēc Latvijas Valsts vēstures arhīva materiāliem) *Baltu filoloģija. Nr. XXIII (2) 2014*. Baltu valodniecības žurnāls = Journal of Baltic Linguistics. / Latvijas Universitāte, Humanitāro zinātņu fakultāte, Baltu valodniecības katedra. Red. Pēteris Vanags. Rīga: LŪ Akadēmiskais apgāds, 2015, 87.–100. Pieejams tiešsaistē: <http://www.lu.lv/apgads/izdevumi/elektroniskie-izdevumi/zurnali-un-periodiskie-izdevumi/baltu-filologija/> [skatīts 14.01.2016.].
- Paegle, Dzintra. Par latviešu valodu. [Par dzimtās valodas sekmju zemo līmeni mūsdienās.] *Brīve*, (2015. gada oktobris), 2.
- Pajusalu, Karl; Metslang, Helle; Habicht, Külli. Polar question markers in the Baltic region. *XII Tarptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts*. Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 21. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Pakalne, Tatjana. Deverbāli atvasinājumi ar piedēkli *-īb-*: semantikas, saistāmības jautājumi. *XII Tarptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts*. Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 106. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Pakalne, Tatjana. Regulārie atvasinājumi latviešu valodā un mentālais leksikons: izpētes virzieni = Regular derivatives in Latvian and the mental

lexicon: possible directions for research. *Valoda: nozīme un forma 6. Valodas sistēma un lietojums = Language: Meaning and Form 6. Language System and Language Use.* / LU Humanitāro zinātņu fakultātes Latviešu un vispārīgās valodniecības katedras rakstu krājums. Sast. un red. Andra Kalnača. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2015, 174.–188. Pieejams tiešsaistē: <http://www.lu.lv/apgads/izdevumi/elektroniskie-izdevumi/zurnali-un-periodiskie-izdevumi/valoda-nozime-un-forma/> [skatīts 04.02.2016.].

- Pakerys, Jurgis. Derivational adaptation of borrowed adjectives in Latvian and Lithuanian. *XII Tarptautinis baltistų kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts.* Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 67. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Paklone, Inese. Klenderēšana ar ēdienu. [Par ēdienu nosaukumu tulkojumiem latviešu valodā.] *Diena*, Nr. 175 (2015. gada 15. septembris), 14.
- Paliga, Sorin. Romanian vs. Czech: A contrastive analysis of the phonetic inventory. *2nd International Scientific Conference „Contemporary Research in Phonetics and Phonology: Methods, Aspects and Problems”.* Abstracts. May 14–15, 2015. Rīga: Latvian Language Institute of the University of Latvia, 2015, 17. Pieejams tiešsaistē: http://www.lulavi.lv/media/upload/tiny/files/Abstracts_%20Phon%202015.pdf [skatīts 10.06.2015.].
- Papaurėlytė, Silvija. Dieviškumo kategorija lietuvių kalbos pasaulėvaizdyje = The Category of Divinity in the Lithuanian Language World-View. *Valoda – 2015. Valoda dažādu kultūru kontekstā. Zinātnisko rakstu krājums, XXV. Atb. red. Svetlana Polkovņikova.* / Daugavpils Universitāte, Humanitārā fakultāte. Daugavpils: Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds „Saule”, 2015, 231.–237. Pieejams tiešsaistē: <http://du.lv/zinatne-un-petnieciba/zinatniskie-izdevumi/valoda-dazadu-kulturu-konteksta/> [skatīts 15.02.2016.].
- Paulukaitis, Adam. *-āje- iteratives in East Baltic. *XII Tarptautinis baltistų kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts.* Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 35. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Peina, Elīna. Pareizrūna radio un TV pārraidēs. *Studentu zinātniskie raksti, 2015 (XI).* / LiepU. Liepāja: LiepU, 2015, 61.–71.
- Peremota, Irina. Church interpreting through the eyes of pastors: The case of Russian-speaking Evangelical churches. *Studentu un pētnieku konference „Aktuāli jautājumi tulkojumzinātnē”.* 2015. gada 8. maijs. Red.

- Jana Taperte, Marija Lapaine. / Latvijas Universitāte, Humanitāro zinātņu fakultātes Sastatāmās valodniecības un tulkošanas nodaļa, Latvijas Tulkus un tulkotāju biedrība. Rīga, 2015, 14. Pieejams tiešsaistē: http://www.ltb.lv/studentu-un-petnieku-konference-aktuali-jautajumi-tulkojumzinatne-2/akt_tezes/ [skatīts 24.09.2015.].
- Petit, Daniel. On distributive pronouns in Baltic. *XII Tarptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts.* Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 52. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Piccini, Silvia. *Go and come* in Baltic languages: The tug of war between Deixis and Aktionsart. *XII Tarptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts.* Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 216. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Plötz, Oliver. Strategies of expressing imperatives: A journey from PIE to the modern Baltic languages. *XII Tarptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts.* Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 36. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Poikāns, Ilmārs. Latviešu valodas vēsturiskas vārdnīcas izveide Tshwane-Lex sistēmā. *XII Tarptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts.* Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 242. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Poiša, Maija. Vidzemes sēliskajām izloksnēm raksturīgo fonētisko pazīmju atveidojums A. Becenbergera darbā *Lettische Dialekt-Studien. 51. Artura Ozola dienas konference „Fonētiskie varianti un to atveide tekstos”. Veltījums Adalbera Becenbergera „Lettische Dialekt-Studien” (1885) 130. gadadienai.* Referātu kopsavilkumi. Rīga, 2015. gada 20. marts. / Latvijas Universitāte, Humanitāro zinātņu fakultāte, La-

- tvistikas un baltistikas nodaļa, Baltu valodniecības katedra. Rīga, 2015, 18.–20.
- Poiša, Maija. „Teicēju stāstītais bagātinājis dzīvi un valodu”. [Sarunu ar sēlisko izloksņu pētnieci Maiju Poišu pierakstījusi Inese Elsiņa.] *Stars*, Nr. 70 (2015. gada 19. jūnijs), 3.
- Polakova, Natalja. Zur Eigenart der impressionistischen Visualität in der Prosa Eduard von Keyserlings = Impressionist Painting and Visuality in Eduard von Keyserling's Fiction. *Valoda – 2015*. Valoda dažādu kultūru kontekstā. Zinātnisko rakstu krājums, XXV. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. / Daugavpils Universitāte, Humanitārā fakultāte. Daugavpils: Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds „Saule”, 2015, 381.–387. Pieejams tiešsaistē: <http://du.lv/zinatne-un-petnieciba/zinatniskie-izdevumi/valoda-dazadu-kulturu-konteksta/> [skatīts 15.02.2016.].
- Polkovņikova, Svetlana. Daļējās ekvivalences atspoguļojums divvalodu leksikogrāfijā. *Daugavpils Universitātes 57. starptautiskās zinātniskās konferences tēzes = Abstracts of the 57th International Scientific Conference of Daugavpils University*. Atbildīgā par izdevumu = Resp. Ed. Inese Zuģicka. Daugavpils: Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds „Saule”, 2015, 65. Pieejams tiešsaistē: http://dukonference.lv/files/proceedings_of_conf/2015_978-9984-14-716-1_DU_57_starpt%20zinatn_konf_tezes.pdf [skatīts 07.08.2015.].
- Polkovņikova, Svetlana. Runas verbu gramatiskās transformācijas tulkojumā. *XII Tarptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts*. Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 217. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikokongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Poriņa, Vineta. Par latviešu kā dzimtās valodas apguvi Latvijā. [Par valodas politikas jautājumiem.] *Brīve*, (2015. gada septembris), 2.–3.
- Poriņa, Vineta. Divvalodība Latvijā – neatgriezeniska? [Par valodas attīstības tendencēm un iespējām.] *Domuzīme*, Nr. 2 (2015. gads), 56.–59.
- Poriņa, Vineta. TV kanāls krievu valodā: pretimnākšanas solis vai bumba ar laika degli? [Par NEPL padomes ieceri veidot TV kanālu krievu valodā Krievijas propagandas ietekmes mazināšanai.] *Latvijas Avīze*, Nr. 70 (2015. gada 14. aprīlis), 3. Pieejams tiešsaistē: <http://nra.lv/viedokli/vineta-porina/138466-tv-kanals-krievu-valoda-pretimnaksanas-solis-vai-bumba-ar-laika-degli.htm> [skatīts 16.12.2016.].
- Pošeiko, Solvita. Daugavpils iestāžu un uzņēmumu reklāminformācija 20. gs. 20.–30. g. presē un lingvistiskajā ainavā. *XII Tarptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts*. Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinke-

- vičius. Vilnius, 2015, 137. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Pošeiko, Solvita. Izkārtnes kā noteiktas laiktelpas sociolingvistiska un kultūrvēsturiska liecība: Daugavpils lingvistiskā ainava 19. gs. – 21. gs. *Akadēmiķa Jāņa Endzelīna 142. dzimšanas dienas atceres starptautiskā zinātniskā konference „Letonika un kultūru migrācija” = International Scientific Conference „Migration of Cultures” to commemorate the 142nd anniversary of academician Jānis Endzelīns. Tēzes = Abstracts.* 2015. gada 23.–24. februāris = 23–24 February, 2015. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 49.–51. Pieejams tiešsaistē: <http://www.lulavi.lv/lu-lavi-gramatas> [skatīts 19.02.2015.].
- Pošeiko, Solvita. Portrayal of Daugavpils linguistic landscape in the press of 1920s and 1930s. *Daugavpils Universitātes 57. starptautiskās zinātniskās konferences tēzes = Abstracts of the 57th International Scientific Conference of Daugavpils University.* Atbildīgā par izdevumu = Resp. Ed. Inese Zuģicka. Daugavpils: Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds „Saule”, 2015, 64.–65. Pieejams tiešsaistē: http://dukonference.lv/files/proceedings_of_conf/2015_978-9984-14-716-1_DU_57_starpt%20zinatn_konf_tezes.pdf [skatīts 07.08.2015.].
- Pošeiko, Solvita. *Vai šodien notiek kas interesants?* – afišas kā globalizācijas spoguļis („ausmeņa kebabs” piemērs). *XII Tarptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts.* Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 186. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Profesors: latviešu valoda nespēj konkurēt brīvajā tirgū. [Intervija ar Valsts valodas komisijas priekšsēdētāju Latvijas Universitātes profesoru, Tulkošanas katedras vadītāju Andreju Veisbergu.] *www.DELFI.lv LETA.* 2015. gada 1. septembris. Pieejams tiešsaistē: <http://www.delfi.lv/news/national/politics/profesor-latviesu-valoda-nespej-konkuret-brivajam-tirgu.d?id=46403061> [skatīts 01.09.2015.].
- Pronk, Tijmen. Language contact and accent shift in Baltic and Slavic. *XII Tarptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts.* Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 78. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Pronk, Tijmen. Stang’s law in Baltic. *XII Tarptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–*

31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts. Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 37. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Puķe, Ieva. Ar valodām portfelī. [Par svešvalodu apgūšanas tendencēm Latvijā tekstā stāsta SIA „Skrivanek Baltic” mārketinga direktore Agnese Birnbauma-Eglīte, Francijas institūta Latvijā direktors Denī Diklo u.c.] *Ir, Nauda*, Nr. 17 (2015. gada februāris/marts), 74.–77.
- Purmale, Rasma; Uršuļska, Vladislava. Darbības vārdu lietojums trīs līdz četrus gadus vecā bērna runā. *Bērnvaloda Latvijā 21. gadsimtā*. [1. sēj.] Zin. red. Anna Vulāne un Dace Markus. Rec. Monika Mihaļišina, Reģīna Kvašīte, Elita Stikute. / Rīgas pedagoģijas un izglītības vadības akadēmija, Bērnvalodas pētījumu centrs. Rīga: SIA Apgāds „Zinātne”, 2015, 131.–148.
- Pūtele, Iveta. [In memoriam] Valentīna SKUJIŅA. *Linguistica Lettica 23*. Latviešu valodas institūta žurnāls. Atb. red. Ilga Jansone. Red. kolēģija: Aleksejs Andronovs (Krievija), Laimute Balode (Latvija/Somija), Ojārs Bušs (Latvija), Ina Druviete (Latvija), Trevors Fennels (Austrālija), Juris Grigorjevs (Latvija/Lietuva), Ilga Jansone (Latvija), Daina Nītiņa (Latvija), Anna Stafecka (Latvija), Agris Timuška (Latvija), Lembits Vaba (Igaunija), Bernhards Velhli (Zviedrija), Andrejs Veisbergs (Latvija). Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 296.–299.
- Pūtele, Iveta. Derivatīvās galotnes izmantojums terminārināšanā Emīlijas Soidas uzskatu kontekstā = The use of derivational endings in term formation in the context of views of Emīlija Soida. *Valoda: nozīme un forma 6. Valodas sistēma un lietojums = Language: Meaning and Form 6. Language System and Language Use*. / LU Humanitāro zinātņu fakultātes Latviešu un vispārīgās valodniecības katedras rakstu krājums. Sast. un red. Andra Kalnača. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2015, 35.–41. Pieejams tiešsaistē: <http://www.lu.lv/apgads/izdevumi/elektroniskie-izdevumi/zurnali-un-periodiskie-izdevumi/valoda-nozime-un-forma/> [skatīts 04.02.2016.].
- Pūtele, Iveta. Divdabji 20. gs. 20.–30. gadu latviešu terminoloģijā. *XII Tarptautinīs baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Vīļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts*. Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 219. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Pūtele, Iveta. Some features of Latvian modern terminology. *Tarptautinīs mokslinīs terminoloģijos konferencijos „Moksliniai, administraciniai ir edukaciniai terminologijos lygmenys” tezės. Vilnius, 2015 m. birželio 4–5 d. = International Scientific Conference on Terminology „Scientific, administrative and educational dimensions of terminology”*. Abstracts.

- 4–5 June 2015, Vilnius. Vilnius, 2015, 11. Pieejams tiešsaistē: http://www.lki.lt/LKI_LT/images/Instituto_darbai/Konferencijas/Moksline_konferencija/tezes.pdf [skatīts 15.09.2015.].
- Pūtele, Iveta. Влияние языковых контактов на развитие латышской терминологии в 20–30-ых годах 20-ого века. *I Międzynarodowa Konferencja „Badania porównawcze nad językiem i kulturą – tradycja i innowacja” = 1st International Conference „Comparative Studies of Language and Culture – Tradition and Innovation. Streszczenia = Abstracts. 22–23 września 2015 = 22–23 September 2015.* Poznań, Poland. [no page numbers, alphabetical order]
- Putinceva, Kristīna. Bez valodas nav mandāta. [Par latviešu valodas lietošanu domes deputātiem tekstā stāsta Valsts valodas centra direktors Māris Baltiņš u. c.] *Diena*, Nr. 94 (2015. gada 20. maijs), 7. Pieejams tiešsaistē: <http://www.diena.lv/raksts/latvija/zinas/bez-valodas-nav-mandata-14098536> [skatīts 16.12.2015.].
- Raeva, Olga; Riekhakaynen, Elena. Variation in casual speech: Realizations of frequent word forms in spontaneous Russian. *2nd International Scientific Conference „Contemporary Research in Phonetics and Phonology: Methods, Aspects and Problems”.* Abstracts. May 14–15, 2015. Rīga: Latvian Language Institute of the University of Latvia, 2015, 14. Pieejams tiešsaistē: http://www.lulavi.lv/media/upload/tiny/files/Abstracts_%20Phon%202015.pdf [skatīts 10.06.2015.].
- Raipulis, Jēkabs. Bērnu runas bioloģiskā bāze. *Bērnu valoda Latvijā 21. gadsimtā.* [1. sēj.] Zin. red. Anna Vulāne un Dace Markus. Rec. Monika Mihališina, Reģīna Kvašīte, Elita Stikute. / Rīgas pedagogijas un izglītības vadības akadēmija, Bērnu valodas pētījumu centrs. Rīga: SIA Apgāds „Zinātne”, 2015, 149.–166.
- Rapa, Sanda. [Hronika] Aleksandra Vanaga pēdās. *Onomastica Lettica.* 4. laidieni. Atb. red. Ojārs Bušs. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 354.–256.
- Rapa, Sanda. Desemantizēšanās latviešu toponīmijā. *Akadēmiķa Jāņa Endzelīna 142. dzimšanas dienas atceres starptautiskā zinātniskā konference „Letonika un kultūru migrācija” = International Scientific Conference „Migration of Cultures” to commemorate the 142nd anniversary of academician Jānis Endzelīns. Tēzes = Abstracts.* 2015. gada 23.–24. februāris = 23–24 February, 2015. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 51.–52. Pieejams tiešsaistē: <http://www.lulavi.lv/lu-lavi-gramatas> [skatīts 19.02.2015.].
- Rapa, Sanda. Latviešu ģeogrāfiskās nomenklatūras vārdu cilme. *Onomastica Lettica.* 4. laidieni. Atb. red. Ojārs Bušs. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 63.–81.
- Rapa, Sanda. Latviešu ģeogrāfiskās nomenklatūras vārdu sufiksālā derivācija. *Vārds un tā pētīšanas aspekti.* Rakstu krājums, 19 (1). Red. kolēģijas vad. Benita Laumane; krājuma atb. red. Gunta Smiltiece. Liepāja: LiePA, 2015, 100.–110.

- Rapa, Sanda. Latviešu toponīmiskās sintagmas. *XII Tarptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts.* Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 139. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Rapa, Sanda. Toponimization in the Latvian Language = Toponimizacija latvių kalboje. *Acta Linguistica Lithuanica LXXIII.* Vyr. red. Grasilda Blažienė. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2015, 117–129.
- Reidzāne, Beatrise. „Latvju dainu” ortogrāfijas daudzveidība. *No Dainu skapja līdz „Latvju dainām”.* Sast. Rita Treija. Lit. red. Gita Bērziņa. / Latviešu folkloras krātuves krājums. I. Rīga: LU Literatūras, folkloras un mākslas institūts, 2015, 41.–62.
- Reidzāne, Beatrise. *Vilki, vilki lāči un vilkači latviešu tautasdziesmās. Akadēmika Jāņa Endzelīna 142. dzimšanas dienas atceres starptautiskā zinātniskā konference „Letonika un kultūru migrācija” = International Scientific Conference „Migration of Cultures” to commemorate the 142nd anniversary of academician Jānis Endzelīns. Tēzes = Abstracts.* 2015. gada 23.–24. februāris = 23–24 February, 2015. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 53. Pieejams tiešsaistē: <http://www.lulavi.lv/lu-lavi-gramatas> [skatīts 19.02.2015.].
- Riaubienė, Benita. The role of verbal prefixes in the expression of Baltic resultatives. *XII Tarptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts.* Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 220. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Riekhakaynen, Elena. Phonetic transcription in the Corpus of Spontaneous Russian. *2nd International Scientific Conference „Contemporary Research in Phonetics and Phonology: Methods, Aspects and Problems”.* Abstracts. May 14–15, 2015. Riga: Latvian Language Institute of the University of Latvia, 2015, 5. Pieejams tiešsaistē: http://www.lulavi.lv/media/upload/tiny/files/Abstracts_%20Phon%202015.pdf [skatīts 10.06.2015.].
- Rirdance, Signe. Viņš, viņa un viņš. [Par dzimtes neitrāla vietniekvārda iekļaušanu zviedru valodas vārdnīcas jaunākajā izdevumā.] *Rīgas Laiks*, Nr. 5 (2015. gada maijs), [11.–13.] Pieejams tiešsaistē: <http://rigaslaiks.lv/raksti/vins-vina-un-vis/> [skatīts 16.12.2015.].
- Ritenberga-Kindere, Laura. Latviešu valodas īpatnības Vācijas latviešu diasporā. Valodu kontaktu izpausmes bērnu un jauniešu valodā. *Vārds un tā pētīšanas aspekti.* Rakstu krājums, 19 (2). Valoda un vide.

- Terminoloģija. Tulkošanas jautājumi. Red. kolēģijas vad. Benita Lau-
mane; krājuma atb. red. Linda Lauze. Liepāja: LiePA, 2015, 200.–207.
- Romane, Līva. Bagātā latviešu valoda. [Par izloksnēm un dialektiem.] *Ilu-
strētā Junioriem*, Janvāris (2015), 28.–29.
- Roze, Anitra. Adjektīvs „pelēks” un salīdzinājumi ar komponentu „pelēks”
latviešu valodā. *Akadēmiķa Jāņa Endzelīna 142. dzimšanas dienas at-
ceres starptautiskā zinātniskā konference „Letonika un kultūru migrā-
cija” = International Scientific Conference „Migration of Cultures” to
commemorate the 142nd anniversary of academician Jānis Endzelīns.
Tēzes = Abstracts*. 2015. gada 23.–24. februāris = 23–24 February,
2015. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 54.–56. Pieejams tieš-
saistē: <http://www.lulavi.lv/lu-lavi-gramatas> [skatīts 19.02.2015.].
- Roze, Anitra. Color Names in „Kreewu-latweeschu-wahzu wardnice” (Eng.
„Russian-Latvian-German Dictionary”) (1872) by K. Valdemārs. *Acta
Baltico Slavica*, 39. Pod redakcją Zofii Sawaniewskiej-Mochowej i Anny
Zielińskiej. SOW, Warszawa, 2015. Pieejams tiešsaistē: [https://ispan.waw.
pl/journals/index.php/abs/issue/view/75/showToc](https://ispan.waw.pl/journals/index.php/abs/issue/view/75/showToc) [skatīts 27.01.2016.].
- Roze, Anitra. Ko stāsta frizētavu nosaukumi Latvijā? *XII Tarptautinis bal-
tistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Prane-
šimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē,
2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congre-
ss of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts*. Pa-
rengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinke-
vičius. Vilnius, 2015, 140. Pieejams tiešsaistē: [http://www.baltistikon-
gresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu](http://www.baltistikon-
gresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu) [skatīts 23.10.2015.].
- Roze, Anitra. *Rožains, pērļains, medains* un ... No substantīviem darinātie
krāsu nosaukumi latviešu valodā. *Vārds un tā pētišanas aspekti*. Rakstu
krājums, 19 (1). Red. kolēģijas vad. Benita Lau mane; krājuma atb. red.
Gunta Smiltnece. Liepāja: LiePA, 2015, 111.–120.
- Roze, Anitra. Salīdzinājumi ar adjektīvu *dzeltens*. *Linguistica Lettica* 23. La-
tviešu valodas institūta žurnāls. Atb. red. Ilga Jansone. Red. kolēģija:
Aleksejs Andronovs (Krievija), Laimute Balode (Latvija/Somija), Ojārs
Bušs (Latvija), Ina Druviete (Latvija), Trevors Fennels (Austrālija), Ju-
ris Grigorjevs (Latvija/Lietuva), Ilga Jansone (Latvija), Daina Nītiņa
(Latvija), Anna Stafecka (Latvija), Agris Timuška (Latvija), Lembīts
Vaba (Igaunija), Bernhards Velhli (Zviedrija), Andrejs Veisbergs (Lat-
vija). Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 167.–181.
- Roze, Anitra. Žodis žodyne – būti ar nebūti? Keletas naujadarų aiškinamuo-
siuose latvių kalbos žodynuose = A New Word in Dictionary: to Include
or not to Include? Some Neologisms in Latvian Explanatory Dictionari-
es. *Leksikografija ir leksikologija – 5*. Sud. Aurelija Gritėnienė. Vilnius:
Lietuvių kalbos institutas, 2015, 206–[231].
- Rozina, Gunta. Linguistic politeness in intercultural communication. *Semió-
ticas da Comunicação Intercultural: Da Teoria às Práticas*. Clara Sar-
mento (Coord.), Com Carlota Moeira. N 1669. Porto: Edições Afronta-
mento, 2015, 483–503.

- Rožkalne, Anita. Enejs, Magelāns, Varavīksnes Lūsis un citi: personvārdu semantika Gundegas Repšes prozā. *Aktuālas problēmas literatūras zinātnē*. Rakstu krājums, 20. Atb. red. Edgars Lāms. / Liepājas Universitāte Humanitāro un mākslas zinātņu fakultāte, Kurzemes Humanitārais institūts, LU Literatūras, folkloras un mākslas institūts. Liepāja: LiePA, 2015, 98.–114.
- Rožkalne, Anita. Ievads. *Valoda tulkojumā: intervijas, konference, diskusija*. Autori: Uldis Bērziņš, Valdis Bisenieks, Silvija Brice, Guntars Godiņš, Pēteris Jankavs, Dace Meiere, Jānis Oga, Anita Rožkalne, Ilze Rūmniece, Māris Salējs, Knuts Skujenieks, Mudīte Treimane, Andrejs Veisbergs. Sast. un red. Anita Rožkalne. Rec. Mārīte Āboltiņa. Proj. vad. Velga Līcīte-Meldere. Rīga: Latviešu valodas aģentūra, 2015, 11.–12.
- Rožkalne, Anita. Tulkotāja misijas izjūta un valoda. *Valoda tulkojumā: intervijas, konference, diskusija*. Autori: Uldis Bērziņš, Valdis Bisenieks, Silvija Brice, Guntars Godiņš, Pēteris Jankavs, Dace Meiere, Jānis Oga, Anita Rožkalne, Ilze Rūmniece, Māris Salējs, Knuts Skujenieks, Mudīte Treimane, Andrejs Veisbergs. Sast. un red. Anita Rožkalne. Rec. Mārīte Āboltiņa. Proj. vad. Velga Līcīte-Meldere. Rīga: Latviešu valodas aģentūra, 2015, 227.–236.
- Rušeniece, Līga. Nācija nedrīkst domāt tikai ekonomiskās kategorijās. [Līgas Rušenieces intervija ar dialektoloģi Lidiiju Leikumu.] *Nacionālā Rīta Avīze, Kultūra*, 2015. gada 26. jūnijs. Pieejams tiešsaistē: <http://nra.lv/kultura/143947-nacija-nedrikst-domat-tikai-ekonomiskas-kategorijas.htm> [skatīts 30.06.2015.].
- Ruža, Veronika. Sintaktisko struktūru īpatnības dzīvesstāstu valodā = The Features of Syntactic Structure in the Language of Life Stories. *Valoda – 2015*. Valoda dažādu kultūru kontekstā. Zinātnisko rakstu krājums, XXV. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. / Daugavpils Universitāte, Humanitārā fakultāte. Daugavpils: Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds „Saulē”, 2015, 148.–152. Pieejams tiešsaistē: <http://du.lv/zinatne-un-petnieciba/zinatniskie-izdevumi/valoda-dazadu-kulturu-konteksta/> [skatīts 15.02.2016.].
- Rūmniece, Ilze. (Sen)grieķu valodas arsenāls latviešu tekstos: mūsdienu jaunatjumu un risinājumu aina. *Valoda tulkojumā: intervijas, konference, diskusija*. Autori: Uldis Bērziņš, Valdis Bisenieks, Silvija Brice, Guntars Godiņš, Pēteris Jankavs, Dace Meiere, Jānis Oga, Anita Rožkalne, Ilze Rūmniece, Māris Salējs, Knuts Skujenieks, Mudīte Treimane, Andrejs Veisbergs. Sast. un red. Anita Rožkalne. Rec. Mārīte Āboltiņa. Proj. vad. Velga Līcīte-Meldere. Rīga: Latviešu valodas aģentūra, 2015, 237.–248.
- Rūmniece, Ilze. Aspazijas dzejas valoda: klasiskās senatnes elementu segments = Aspazija's Poetic Language: The Segment of Classical Antiquity. *Aspazijai 150. Dzimumsocialitāte kultūras un varas mijattiecībās = Gender, culture and power interactions. Starptautiska zinātniska konference, Rīga un Jūrmala 2015. gada 15.–17. aprīlis. Tēzes = Abstracts*. Rīga: Latvijas Universitāte, 2015, 66.–67.

- Safonova, Anastasia. Distant palatalization assimilation of velars in Modern Standard Russian. *2nd International Scientific Conference „Contemporary Research in Phonetics and Phonology: Methods, Aspects and Problems”*. Abstracts. May 14–15, 2015. Rīga: Latvian Language Institute of the University of Latvia, 2015, 13. Pieejams tiešsaistē: http://www.lulavi.lv/media/upload/tiny/files/Abstracts_%20Phon%202015.pdf [skatīts 10.06.2015.].
- Salējs, Māris; Rižijs, Mariāns. Kultūras tulkošana un atdzejošana citā kultūrā ar valodas starpniecību. *Valoda tulkojumā: intervijas, konference, diskusija*. Autori: Uldis Bērziņš, Valdis Bisenieks, Silvija Brice, Guntars Godiņš, Pēteris Jankavs, Dace Meiere, Jānis Oga, Anita Rožkalne, Ilze Rūmniece, Māris Salējs, Knuts Skujenieks, Mudīte Treimane, Andrejs Veisbergs. Sast. un red. Anita Rožkalne. Rec. Mārīte Āboltiņa. Proj. vad. Velga Līcīte-Meldere. Rīga: Latviešu valodas aģentūra, 2015, 259.–270.
- Saulīte, Baiba. Paplašinātāji ar adverbiālu nozīmi un to novietojums izteikumā. *XII Tarptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts*. Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 222. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Sausverde, Ērika. Linguistics, archeology and genetics – premises of pre-Indo-European substratum in languages around the Baltic Sea. *XII Tarptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts*. Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 38. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Schiller, Christiane. Iš baltiškų dvikamienių asmenvardžių ir jų trumpinių kilusios pavardės Vokietijoje. Jų pateikimas internetiniame Vokietijos pavardžių žodyne DFD. *XII Tarptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts*. Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 141. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Selecka, Elva. Valsts valodas centra aicinājuma darba vietās runāt latviski Krievijas plašsaziņas līdzekļos. *XII Tarptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada*

- 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. *Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts*. Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 278. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Seržant, Ilja. A. Verbalization and non-canonical case marking of some irregular verbs in *-ē- in Baltic and Russian. *XII Tarptautinis baltistų kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts*. Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 39. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Seržant, Ilja A.; Khait, Ilya. Analyzing Latgalian vocalism: A usage-based statistical approach. *XII Tarptautinis baltistų kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts*. Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 279. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Siliņa-Piņķe, Renāte. 1638. gads. Latviešu personvārdi Vidzemē un Georga Manceļa *Desmit sarunās. Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 19 (1). Red. kolēģijas vad. Benita Laumane; krājuma atb. red. Gunta Smiltnece. Liepāja: LiePA, 2015, 121.–131.
- Siliņa-Piņķe, Renāte. Antonius – Tennis un Antiņš. Ieskats latviešu personvārdu attīstībā. *Onomastica Lettica*. 4. laidziens. Atb. red. Ojārs Bušs. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 188.–219.
- Siliņa-Piņķe, Renāte. Par leksiskajiem ģermānismiem: piezīmes uz topošās ģermānismu datubāzes malām. *Akadēmiķa Jāņa Endzelīna 142. dzimšanas dienas atceres starptautiskā zinātniskā konference „Letonika un kultūru migrācija” = International Scientific Conference „Migration of Cultures” to commemorate the 142nd anniversary of academician Jānis Endzelīns. Tēzes = Abstracts*. 2015. gada 23.–24. februāris = 23–24 February, 2015. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 56.–57. Pieejams tiešsaistē: <http://www.lulavi.lv/lu-lavi-gramatas> [skatīts 19.02.2015.].
- Siliņa-Piņķe, Renāte; Trumpa, Anta. Māras/Māras vārds latviešu valodas 16. un 17. gs. tekstos un tā atspoguļojums topošajā „Latviešu valodas vēsturiskajā vārdnīcā”: īpašvārdi un sugasvārdi. *XII Tarptautinis baltistų kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts*.

- Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 246. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltis-tukongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Silkāne, Marita. (sast.) Jaunākās grāmatas. 2013. gada novembris – 2014. gada novembris. *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi. Populārzinātnisku rakstu krājums. Nr. 10.* Atb. red. Gunta Smiltnece. Rec. Anna Vulāne. Rīga: Latviešu valodas aģentūra, 2015, 183.–191.
- Silkāne, Marita. (sast.) Valodniecības bibliogrāfija 2014. *Linguistica Lettica 23.* Latviešu valodas institūta žurnāls. Atb. red. Ilga Jansone. Red. kolēģija: Aleksejs Andronovs (Krievija), Laimute Balode (Latvija/Somija), Ojārs Bušs (Latvija), Ina Druviete (Latvija), Trevors Fennels (Austrālija), Juris Grigorjevs (Latvija/Lietuva), Ilga Jansone (Latvija), Daina Nītiņa (Latvija), Anna Stafecka (Latvija), Agris Timuška (Latvija), Lembits Vaba (Igaunija), Bernhards Velhli (Zviedrija), Andrejs Veisbergs (Latvija). Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 306.–429. Pieejams tiešsaistē: <http://www.lulavi.lv/valodniecibas-bibliografija> [skatīts 05.06.2016.].
- Sinkevičiūtē, Daiva. Lietuvos latvių vardai: gramatinis įforminimas ir jų variantiškumas LR gyventojų registro duomenimis. *Akademiška Jāņa Endzelīna 142. dzimšanas dienas atceres starptautiskā zinātniskā konference „Letonika un kultūru migrācija” = International Scientific Conference „Migration of Cultures” to commemorate the 142nd anniversary of academician Jānis Endzelīns. Tēzes = Abstracts.* 2015. gada 23.–24. februāris = 23–24 February, 2015. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 57.–58. Pieejams tiešsaistē: <http://www.lulavi.lv/lu-lavi-gramatas> [skatīts 19.02.2015.].
- Šiņeļņikova, Daina. Visdzīvākā valoda ir novados. [Par latviešu un igauņu valodu lomu pierobežas kultūrvidē.] *Malienas Ziņas*, Nr. 75 (2015. gada 29. septembris), 7.
- Skrūzmane, Elga. Georga Manceļa Postillā retāk sastopamie somatiskie frazeoloģismi. IV. *Vārds un tā pētīšanas aspekti.* Rakstu krājums, 19 (1). Red. kolēģijas vad. Benita Laumane; krājuma atb. red. Gunta Smiltnece. Liepāja: LiePA, 2015, 132.–143.
- Skudra, Egīls. Bērni izsecina valodas sistēmu. *Bērnu valoda Latvijā 21. gadsimtā.* [1. sēj.] Zin. red. Anna Vulāne un Dace Markus. Rec. Monika Mihališina, Reģīna Kvašīte, Elita Stikute. / Rīgas pedagogijas un izglītības vadības akadēmija, Bērnu valodas pētījumu centrs. Rīga: SIA Apgāds „Zinātne”, 2015, 167.–183.
- Smiltnece, Gunta. [In memoriam] VALENTĪNA SKUJIŅA (02.10.1937.–27.04.2015.). *Scriptus manet.* Humanitāro un mākslas zinātņu žurnāls, Nr. 2. Atb. red. Diāna Laiveniece. Lit. red. Anita Helviga (teksti latv. val.), Rita Grāvelsiņa (teksti angļu val.). / Liepājas Universitātes Humanitāro un mākslas zinātņu fakultāte, Kurzemes Humanitārais institūts. Liepāja: LiePA, 2015, 121.–122.
- Smiltnece, Gunta. Jaunā „Latviešu valodas gramatika” un valodas prakse: morfoloģiskais aspekts. *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi. Popu-*

- lārzinātnisku rakstu krājums. Nr. 10. Atb. red. Gunta Smiltnece. Rec. Anna Vulāne. Rīga: Latviešu valodas aģentūra, 2015, 17.–23.*
- Smiltnece, Gunta. Lingvistiskas eņdes Liepājas kultūrvides kontekstā. *Pie- mares ļaudis un likteņi. Rakstu krājums, Nr. 1. Atb. red. Ieva Ozola. Liepāja: LiePA, 2015, 53.–59.*
- Søborg, Tobias Mosbæk. An acute problem: The Balto-Slavic diphthongs. *XII Tarptautinis baltistų kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts. Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 80. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].*
- Solomennik, Anna. An influence of defects in synthesized speech on its naturalness. *2nd International Scientific Conference „Contemporary Research in Phonetics and Phonology: Methods, Aspects and Problems”. Abstracts. May 14–15, 2015. Rīga: Latvian Language Institute of the University of Latvia, 2015, 22. Pieejams tiešsaistē: http://www.lulavi.lv/media/upload/tiny/files/Abstracts_%20Phon%202015.pdf [skatīts 10.06.2015.].*
- Soria, Claudia. Language Technologies for Digital Language Diversity. *Scriptus manet. Humanitāro un mākslas zinātņu žurnāls, Nr. 2. Atb. red. Diāna Laiveniece. Lit. red. Anita Helviga (teksti latv. val.), Rita Grāvelsiņa (teksti angļu val.). / Liepājas Universitātes Humanitāro un mākslas zinātņu fakultāte, Kurzemes Humanitārais institūts. Liepāja: LiePA, 2015, 47.–60.*
- Sproģe, Ludmila. „Sveša vārda” funkcijas tulkotā tekstā. *Dzimums, literārā konvencija un jaunrade no baroka līdz postmodernismam : rakstu krājums = Gender, Literary Convention, Creativity from Baroque to Postmodernism = Proceedings. Sast. un galv. red. Ausma Cimdiņa. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2015, 332.–337.*
- Stadgale, Ineta. Ieskats abreviatūru lietojumā migrācijas un patvēruma jomas tekstos. *Vārds un tā pētīšanas aspekti. Rakstu krājums, 19 (1). Red. kolēģijas vad. Benita Laumane; krājuma atb. red. Gunta Smiltnece. Liepāja: LiePA, 2015, 144.–152.*
- Stalidzāns, Adolfs. Pārdomas par latgaļu rakstību. [Par mīkstinātajiem līdzskaņiem latgaļu rakstu valodā.] *Vietne Delfi.lv, (2015. gada 20. aprīlis). Pieejams tiešsaistē: <http://www.delfi.lv/news/comment/comment/adolfs-stalidzans-pardomas-par-latgalu-rakstibu.d?id=45841591> [skatīts 21.04.2015.].*
- Stafecka, Anna. [Atcere. Martai Rudzītei – 90] Professore Marta Rudzīte – baltu valodu atlanta rosinātāja. *Baltu filoloģija. Nr. XXIII (2) 2014. Baltu valodniecības žurnāls = Journal of Baltic Linguistics. / Latvijas Universitāte, Humanitāro zinātņu fakultāte, Baltu valodniecības katedra. Red. Pēteris Vanags. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2015, 117.–125. Pieejams tiešsaistē: <http://www.lu.lv/apgads/izdevumi/elektroniskie-izdevumi/zurnali-un-periodiskie-izdevumi/baltu-filologija/> [skatīts 14.01.2016.].*

- Stafecka, Anna. [Hronika] Starptautiska konference „Aktuāli baltu valodu vēstures un dialektoloģijas jautājumi” profesores Martas Rudzītes (1924–1996) piemiņai. *Linguistica Lettica* 23. Latviešu valodas institūta žurnāls. Atb. red. Ilga Jansone. Red. kolēģija: Aleksejs Andronovs (Krievija), Laimute Balode (Latvija/Somija), Ojārs Bušs (Latvija), Ina Druviete (Latvija), Trevors Fennels (Austrālija), Juris Grigorjevs (Latvija/Lietuva), Ilga Jansone (Latvija), Daina Nītiņa (Latvija), Anna Stafecka (Latvija), Agris Timuška (Latvija), Lembits Vaba (Igaunija), Bernhards Velhli (Zviedrija), Andrejs Veisbergs (Latvija). Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 284.–286.
- Stafecka, Anna. Ieskats Eduarda Voltera un Raiņa sarakstē. *Kalbos istorijos ir dialektologijos problemas*, 3. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2015, 343–358.
- Stafecka, Anna. Izloksne un literārā valoda cittautiešu runā Naurtēnos. *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 19 (1). Red. kolēģijas vad. Benita Laumane; krājuma atb. red. Gunta Smiltnece. Liepāja: LiePA, 2015, 153.–159.
- Stafecka, Anna. Latgaliskās izloksnes 21. gadsimtā: sociolingvistisks ieskats. *XII Tarptautinis baltistų kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts*. Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 111. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Stafecka, Anna. Latvian dialects in the 21st century: old and new borders. *Acta Baltico Slavica*, 39. Pod redakcją Zofii Sawaniewskiej-Mochowej i Anny Zielińskiej. SOW, Warszawa, 2015, 1–13. Pieejams tiešsaistē: <https://ispan.waw.pl/journals/index.php/abs/issue/view/75/showToc> [skatīts 27.01.2016.].
- Stafecka, Anna. Main Tendencies in the Dynamic of Latvian Dialects in the 21st Century. *VIIIth Congress of the International Society for Dialectology and Geolinguistics. 14–18 September, North Cyprus. Proceedings*. 2015, 105.
- Stafecka, Anna. Par dažām tendencēm augšzemnieku dialekta latgaliskajās izloksņēs = On some Tendencies in the Latgalian Sub-dialects of the High Latvian Dialect. *Valoda – 2015*. Valoda dažādu kultūru kontekstā. Zinātnisko rakstu krājums, XXV. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. / Daugavpils Universitāte, Humanitārā fakultāte. Daugavpils: Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds „Saule”, 2015, 59.–65. Pieejams tiešsaistē: <http://du.lv/zinatne-un-petnieciba/zinatniskie-izdevumi/valoda-dazadu-kulturu-konteksta/> [skatīts 15.02.2016.].
- Stafecka, Anna. Vienkāršota izlokšņu tekstu fonētiskā transkripcija. *51. Artura Ozola dienas konference „Fonētiskie varianti un to atveide tekstos”. Veltījums Adalberta Becenbergera „Lettische Dialekt-Studien” (1885) 130. gadadienai. Referātu kopsavilkumi*. Rīga, 2015. gada 20. marts. /

- Latvijas Universitāte, Humanitāro zinātņu fakultāte, Latvistikas un balistikas nodaļa, Baltu valodniecības katedra. Rīga, 2015, 20.–22.
- Stalažs, Arturs. Maurērču (*Eriophyoidea*) virszimtas atsevišķu sugu latviskie nosaukumi. Tiešsaistes resurss (7 lapas); 677 KB. *Scripta Lettonica*, Vol. 2, Nr. 1/2015. Pieejams tiešsaistē: <http://www.rpd-science.org/ScrLet/> [skatīts 17.09.2015.].
- Stalažs, Arturs. Vairāku raibspārnmušu dzimtas (*Tephritidae*) sugu latviskie nosaukumi. Tiešsaistes resurss (5 lapas): tabula; 689 KB. *Scripta Lettonica*, Vol. 2, Nr. 1/2015. Pieejams tiešsaistē: <http://www.rpd-science.org/ScrLet/> [skatīts 17.09.2015.].
- Stangaine, Inga. Pirmsskolas vecuma bērna sarunvaloda rotaļās. *Bērnu valoda Latvijā 21. gadsimtā*. [1. sēj.] Zin. red. Anna Vulāne un Dace Markus. Rec. Monika Mihališina, Reģina Kvašīte, Elita Stikute. / Rīgas pedagoģijas un izglītības vadības akadēmija, Bērnu valodas pētījumu centrs. Rīga: SIA Apgāds „Zinātne”, 2015, 185.–203.
- Stikāne, Ilze. Valodas rotaļa – pasaules iepazīšanas rosinātāja jaunākajā dzejā bērniem. *Bērnu valoda Latvijā 21. gadsimtā*. [1. sēj.] Zin. red. Anna Vulāne un Dace Markus. Rec. Monika Mihališina, Reģina Kvašīte, Elita Stikute. / Rīgas pedagoģijas un izglītības vadības akadēmija, Bērnu valodas pētījumu centrs. Rīga: SIA Apgāds „Zinātne”, 2015, 205.–221.
- Stikāne, Vija. (sagat.) Ragana – Asigale – Englarīte. [Par vietvārdu izcelsmi Raganas teritorijā (Krimuldas novads).] *Krimuldas Novada Vēstis*, ielikums „Krimuldas novada kultūrvēsturiskais mantojums”, Nr. 2, Nr. 13 (2015. gada augusts), [11.]. Pieejams tiešsaistē: <http://news.lv/Krimuldas-Novada-Vestis/2015/08/24/krimuldas-novada-kulturvesturiskais-mantojums> [skatīts 16.12.2015.].
- Stikute, Elita. [Zinātnes dzīve] *Bērnu valoda Latvijā 21. gadsimtā*. [Recenzija. *Bērnu valoda Latvijā 21. gadsimtā*. Rakstu krājums (zinātniskās red. Anna Vulāne un Dace Markus) Rīga: Zinātne, 2015. 319 lpp.] *Latvijas Zinātņu Akadēmijas Vēstis*. A. daļa. Sociālās un humanitārās zinātnes. 2015. gads, 69. sēj., 3./4. numurs, 79.–86. Pieejams tiešsaistē: http://www.lza.lv/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=36&Itemid=77&mylang=latvian [skatīts 04.02.2016.].
- Straupeniece, Daiga. Faunas leksikas dinamika Sventājas izloksnē: mājdzīvnieki un savvaļas dzīvnieki. *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 19 (1). Red. kolēģijas vad. Benita Laumane; krājuma atb. red. Gunta Smiltnece. Liepāja: LiePA, 2015, 160.–171.
- Straupeniece, Daiga. Naratīvie teksti un Būtiņģes-Sventājas latviešu identitāte. *Piemares ļaudis un likteņi*. Rakstu krājums, Nr. 1. Atb. red. Ieva Ozola. Liepāja: LiePA, 2015, 61.–73.
- Strauniece, Vita. Vietvārdu standartizācijas aktualitātes Baltijā un dažās kaimiņvalstīs. *Onomastica Lettica*. 4. laidziens. Atb. red. Ojārs Bušs. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 143.–187.
- Strelēvica-Ošiņa, Dace. „Mēs esam daudzskaitlis”: valodnieciskā terminoloģija kā stilistisks līdzeklis dzejā. *Akadēmiķa Jāņa Endzelīna*

142. *dzimšanas dienas atceres starptautiskā zinātniskā konference „Letonika un kultūru migrācija” = International Scientific Conference „Migration of Cultures” to commemorate the 142nd anniversary of academician Jānis Endzelīns. Tēzes = Abstracts.* 2015. gada 23.–24. februāris = 23–24 February, 2015. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 58.–59. Pieejams tiešsaistē: <http://www.lulavi.lv/lu-lavi-gramatas> [skatīts 19.02.2015.].
- Strelēvica-Ošiņa, Dace. Lībiešu vēstnieks ārpusaulē. Valts Ernštreits „Lībiešu rakstu valoda”. [Recenzija par grāmatu Valts Ernštreits „Lībiešu rakstu valoda”. Rīga: Latviešu valodas aģentūra, Livo Kultur sidam, 2011, 231 lpp. ISBN 978-9984-815-46-6]. Vietne *WWW.UBISUNT.LU.LV*. Pieejams tiešsaistē: <http://www.ubisunt.lu.lv/zinas/t/31603/> [skatīts 15.06.2015.].
- Strelēvica-Ošiņa, Dace. Myths and Marginalization: the Tradition of Perceiving and Depicting Linguistics in Modern Latvian Society and Media. *11th Conference on Baltic Studies in Europe. Session 1 „Narration, Translation & Transfer”, September 7th, 2015.* Marburg, 2015, 11.
- Strelēvica-Ošiņa, Dace. Par Klīversalu, zafti un valodas personifikāciju: dažas pārdomas. *Latvju Teksti. Literatūras žurnāls*, Nr. 5 (29) / 2015, 54.–56.
- Strelēvica-Ošiņa, Dace. The Borrowed Anthems and Quasi-anthems: the Cases of „O Canada” and „Pūt, vējiņi!”. *The 15th International Baltic Conference on Canadian Studies „Canada among Nations: what’s in a Name?”* / The Latvian Association for Canadian Studies, The Centre for Applied Linguistics at the University of Latvia. Friday, October 9, 2015. University of Latvia, Faculty of Humanities. Abstracts. 2015, 1. Pieejams tiešsaistē: http://www.hzf.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/projekti/hzf/zinas/Kanadas_konf_tezes.pdf [skatīts 06.11.2015.].
- Strelēvica-Ošiņa, Dace. Who loves prescriptivism and why? Some aspects of language correctness and correction in Latvia. *Journal of Multilingual and Multicultural Development.* Routledge, Taylor & Francis Group, 2015. Pieejams tiešsaistē: <http://dx.doi.org/10.1080/01434632.2015.1068784> [skatīts 29.09.2015.].
- Strockis, Mindaugas. Sirvydas and Elger: The Founding Fathers of latin Lexicography in the Baltics. *Letonica.* Humanitāro zinātņu žurnāls. Nr. 30. Galv. red. Pauls Daija. Numura red.: Ojārs Lāms un Pauls Daija. Rīga: LU Literatūras, folkloras un mākslas institūts, 2015, 69.–78.
- Strode, Anna. Okazionālā dzeja 17.gs. zinātniskos tekstos. Vietne *Antiquitas.lv*, 17.09.2015. Pieejams tiešsaistē: <http://www.antiquitas.lv/okazionala-dzeja-17-gs-zinatniskos-tekstos/> [skatīts 26.03.2016.].
- Strogonova, Aziza. Quality assurance during translation process. *Studentu un pētnieku konference „Aktuāli jautājumi tulkojumzinātnē”.* 2015. gada 8. maijs. Red. Jana Taperte, Marija Lapaine. / Latvijas Universitāte, Humanitāro zinātņu fakultātes Sastatāmās valodniecības un tulkošanas nodaļa, Latvijas Tulku un tulkotāju biedrība. Rīga, 2015, 9. Pieejams tiešsaistē: http://www.lttb.lv/studentu-un-petnieku-konference-aktuali-jautajumi-tulkojumzinatne-2/aktz_tezes/ [skatīts 24.09.2015.].

- Sušinskienė, Solveiga. The Expression of Metaphorical Semantic Roles in Research Abstracts Related to Linguistics = Способы вербализации метафорических семантических ролей в аннотациях к статьям по лингвистике. *Valoda – 2015. Valoda dažādu kultūru kontekstā. Zinātnisko rakstu krājums, XXV. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. / Daugavpils Universitāte, Humanitārā fakultāte. Daugavpils: Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds „Saule”, 2015, 319.–327. Pieejams tiešsaistē: <http://du.lv/zinatne-un-petnieciba/zinatniskie-izdevumi/valoda-dazadu-kulturu-konteksta/> [skatīts 15.02.2016.].*
- Svikša, Skaidrīte. (sagat.) Par latgalīšu ābecem – lementarim. [Par latgaliešu ābecēm un pirmo digitālo latgaliešu ābeci „Skreineite”.] *Vietējā Latgales Avīze*, Nr. 34 (2015. gada 28. augusts), 11.
- Sviķe, Silga. Augu nosaukumu atlase vidēja apjoma vispārīgajai vārdnīcai. *Valsts valodas komisijas raksti. 7. sēj. „Vārdnīcas un valoda”*. Galv. red. Andrejs Veisbergs; red.: Ieva Jansone (latviešu val.), Regīna Jozauska (angļu val.). [Konferences „Latviešu leksikogrāfija: mantojums un nākotnes redzējums” ziņojumi.] Rīga: Zinātne, 2015, 100.–121.
- Sviķe, Silga. Latvian Equivalents of Foreign Plant Names in Modern Bilingual Dictionaries. *Economics and Culture*. Vol. 11. [Rīga]: EKA (Ekonomikas un kultūras augstskola = *The University College of Economics and Culture*), 2015, 131.–140. Pieejams tiešsaistē: http://www.eka.edu.lv/upload/augstskola/zinatne/EKA_11_internetam.pdf [skatīts 21.10.2016.].
- Szeptyński, Rafał. Laryngeal correption in Balto-Slavic and the other northwest Indo-European languages. *XII Tarptautinis baltistų kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts*. Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevicius. Vilnius, 2015, 41. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffj.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Šaudiņa, Vilma. Vārda dzīve: Raiņa lingvistiskie atradumi = The Life of Word: Rainis’ linguistic findings. *Starptautiskā starpdisciplinārā jauniešu un zinātnieku kongresa „Dzīvā dzīve. Aspazija – Rainis – 150” tēžu krājums*. Red. Maija Burima un Alīna Romanovska. Daugavpils: Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds „Saule”, 2015, 26. Pieejams tiešsaistē: http://du.lv/wp-content/uploads/2015/12/Tezes_Rainis-Aspazija.pdf [skatīts 19.03.2016.].
- Šefčík, Ondřej. Phonemes, context, alternations: Back to basics and back again. *2nd International Scientific Conference „Contemporary Research in Phonetics and Phonology: Methods, Aspects and Problems”*. Abstracts. May 14–15, 2015. Rīga: Latvian Language Institute of the University of Latvia, 2015, 4. Pieejams tiešsaistē: http://www.lulavi.lv/media/upload/tiny/files/Abstracts_%20Phon%202015.pdf [skatīts 10.06.2015.].

- Šinkūnas, Mindaugas. Lietuviešu katoļu un reformātu ortogrāfijas atšķirības 16.–17. gadsimtā: automatizēts pētījums. 51. *Artura Ozola dienas konference „Fonētiskie varianti un to atveide tekstos”*. Veltījums Adalberta Becenbergera „Lettische Dialekt-Studien” (1885) 130. gadadienai. Referātu kopsavilkumi. Rīga, 2015. gada 20. marts. / Latvijas Universitāte, Humanitāro zinātņu fakultāte, Latvistikas un baltistikas nodaļa, Baltu valodniecības katedra. Rīga, 2015, 22.–23.
- Šķilters, Jurgis; Raita, Līva. Patterns of functional containment in Latvian. *XII Starptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts*. Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 168. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Štekerhofa, Solvita. Krimināltiesību termini Jēkaba Dravnieka 1910. gadā izdotajā „Vācu-latviešu vārdnīcā”: salīdzinājums ar „1903. gada 22. martha sodu likumiem”. *Valsts valodas komisijas raksti*. 7. sēj. „Vārdnīcas un valoda”. Galv. red. Andrejs Veisbergs; red.: Ieva Jansone (latviešu val.), Regīna Jozauska (angļu val.). [Konferences „Latviešu leksikogrāfija: mantojums un nākotnes redzējums” ziņojumi.] Rīga: Zinātne, 2015, 122.–133.
- Štekerhofa, Solvita. Latvijas krimināltiesību valodas attīstība krievu un vācu tiesību kultūras ietekmē: terminoloģija „Pēterburgas Avīzēs”. *Akadēmiķa Jāņa Endzelīna 142. dzimšanas dienas atceres starptautiskā zinātniskā konference „Letonika un kultūru migrācija” = International Scientific Conference „Migration of Cultures” to commemorate the 142nd anniversary of academician Jānis Endzelīns. Tēzes = Abstracts*. 2015. gada 23.–24. februāris = 23–24 February, 2015. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 60.–61. Pieejams tiešsaistē: <http://www.lulavi.lv/lu-lavi-gramatas> [skatīts 19.02.2015.].
- Štrausa, Ilze. Uku pagasta vietvārdi un to avoti 20. un 21. gadsimtā. *Onomastica Lettica*. 4. laidziens. Atb. red. Ojārs Bušs. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 105.–117.
- Šulce, Dzintra. [Hronika] 21. starptautiskā Jona Jablonska konference „Mūsdienu valodas pētījumi un problēmas” (Šiuolaikīnēs kalbos tyrīmai ir problemas). *Scriptus manet*. Humanitāro un mākslas zinātņu žurnāls, Nr. 1. Atb. red. Diāna Laiveniece. Lit. red. Anita Helviga (teksti latv. val.), Rita Grāvelsiņa (teksti angļu val.). / Liepājas Universitātes Humanitāro un mākslas zinātņu fakultāte, Kurzemes Humanitārais institūts. Liepāja: LiePA, 2015, 115.–116.
- Šulce, Dzintra. Pārdomas par dažiem valodas jautājumiem „Latviešu valodas gramatikā” normatīvā aspektā = Reflections on Some Language Issues in „Latvian Grammar” in the Normative Aspect. *Vālodā – 2015*. Valoda dažādu kultūru kontekstā. Zinātnisko rakstu krājums, XXV. Atb.

- red. Svetlana Polkovņikova. / Daugavpils Universitāte, Humanitārā fakultāte. Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds „Saule”, 2015, 153.–162. Pieejams tiešsaistē: <http://du.lv/zinatne-un-pe-nnieciba/zinatniskie-izdevumi/valoda-dazadu-kulturu-konteksta/> [skatīts 15.02.2016.].
- Šulca, Undīne. Ventiņi paliek pie šaurā e. [Par pilsētas nosaukuma „Ventspils” izrunu.] *Ventas Balss*, Nr. 135 (2015. gada 22. jūlijs), 5.
- Šulca, Undīne. Ventspils – ar šauro vai plato e? [Par Ventspils pilsētas nosaukuma izrunu tekstā stāsta Valsts valodas aģentūras lingviste Dite Liepa.] *Ventas Balss*, Nr. 131 (2015. gada 16. jūlijs), 4.
- Šuplinska, Ilga. Ticējumu izpratne un funkcionalitāte mūsdienās: Viļakas piemērs. *XII Tārptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts.* Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 187. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Švageris, Evaldas. Lietuvių, latvių ir slovėnų kalbų priegaidžių akustiniai panašumai. *XII Tārptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts.* Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 86. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Šveikauskienė, Daiva. Europos kalbų morfologinēs analizēs automatizavimas. *Baltu filologija. Nr. XXIII (2) 2014.* Baltu valodniecības žurnāls = Journal of Baltic Linguistics. / Latvijas Universitāte, Humanitāro zinātņu fakultāte, Baltu valodniecības katedra. Red. Pēteris Vanags. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2015, 101.–116. Pieejams tiešsaistē: <http://www.lu.lv/apgads/izdevumi/elektroniskie-izdevumi/zurnali-un-periodiskie-izdevumi/baltu-filologija/> [skatīts 14.01.2016.].
- Šveikauskienė, Daiva. Morphemic structure of the Lithuanian prefixes = Lietuviėšu valodas priedėkļu morfēmiskā struktūra. *Valoda: nozīme un forma 6. Valodas sistēma un lietojums = Language: Meaning and Form 6. Language System and Language Use.* / LU Humanitāro zinātņu fakultātes Latviešu un vispārīgās valodniecības katedras rakstu krājums. Sast. un red. Andra Kalnača. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2015, 189.–197. Pieejams tiešsaistē: <http://www.lu.lv/apgads/izdevumi/elektroniskie-izdevumi/zurnali-un-periodiskie-izdevumi/valoda-nozime-un-forma/> [skatīts 04.02.2016.].
- Taļerko, Valentīna. Was ist „echt russisch” in der Erzählung Mia Munier-Wroblewskas „God save England”? = What is „real Russian” in the

Mia Munier-Wroblewska's Story „God save England”. *Valoda – 2015*. Valoda dažādu kultūru kontekstā. Zinātnisko rakstu krājums, XXV. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. / Daugavpils Universitāte, Humanitārā fakultāte. Daugavpils: Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds „Saule”, 2015, 388.–394. Pieejams tiešsaistē: <http://du.lv/zinatne-un-petnieciba/zinatniskie-izdevumi/valoda-dazadu-kulturu-konteksta/> [skatīts 15.02.2016.].

Taperte, Jana. Latviešu valodas nazālo slēdžeņu spektrālās īpašības (informantu vecuma grupas no 16 līdz 39 gadiem un no 40 līdz 59 gadiem). *Linguistica Lettica* 23. Latviešu valodas institūta žurnāls. Atb. red. Ilga Jansone. Red. kolēģija: Aleksejs Andronovs (Krievija), Laimute Balode (Latvija/Somija), Ojārs Bušs (Latvija), Ina Druviete (Latvija), Trevors Fennels (Austrālija), Juris Grigorjevs (Latvija/Lietuva), Ilga Jansone (Latvija), Daina Nītiņa (Latvija), Anna Stafecka (Latvija), Agris Timuška (Latvija), Lembits Vaba (Igaunija), Bernhards Velhli (Zviedrija), Andrejs Veisbergs (Latvija). Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 93.–104.

Taperte, Jana. Spectral features of nasals in Standard Latvian. *Baltistica, L (1)*. Red. Bonifacis Stundžia. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2015, 115–128. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistica.lt/index.php/baltistica/issue/archive> [skatīts 14.06.2016.].

Taškane, Brita. Dominējošo kontaktvalodu ietekme uz medicīnas terminoloģiju latviešu valodā. *Studentu un pētnieku konference „Aktuāli jautājumi tulkojumzinātnē”*. 2015. gada 8. maijs. Red. Jana Taperte, Marija Lapaine. / Latvijas Universitāte, Humanitāro zinātņu fakultātes Sastatāmās valodniecības un tulkošanas nodaļa, Latvijas Tulku un tulkotāju biedrība. Rīga, 2015, 16. Pieejams tiešsaistē: http://www.lttb.lv/studentu-un-petnieku-konference-aktuali-jautajumi-tulkojumzinatne-2/aktz_tezes/ [skatīts 24.09.2015.].

Tauriņa, Agrita. Bērna vārdu krājuma paplašināšanas un diagnostikas paņēmieni = Methods of Child's Vocabulary Expansion and Diagnostics. *Valodas attīstība starpdisciplinārā aspektā: problēmas un risinājumi. 1. starptautiskā zinātniskā konference = The interdisciplinary aspects of language development: problems and solution. 1st international scientific conference*. Kopsavilkumu krājums = Abstracts. / Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmija. Rīga: Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmija, 2015, 26.–27.

Tauriņa, Agrita. Latviešu bērnu izmantotās uzrunas formas multikulturālā vidē. *Bērnu valoda Latvijā 21. gadsimtā*. [1. sēj.] Zin. red. Anna Vulāne un Dace Markus. Rec. Monika Mihališina, Reģīna Kvašīte, Elita Stikute. / Rīgas pedagoģijas un izglītības vadības akadēmija, Bērnu valodas pētījumu centrs. Rīga: SIA Apgāds „Zinātnē”, 2015, 223.–246.

Teilāne, Inguna. Par dažiem ājo- un ējo- celmu vārdiem Nīcgales izloksnē. *Daugavpils Universitātes 57. starptautiskās zinātniskās konferences tēzes = Abstracts of the 57th International Scientific Conference of Daugavpils University*. Atbildīgā par izdevumu = Resp. Ed. Inese Zuģicka. Daugavpils: Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds „Saule”,

- 2015, 67. Pieejams tiešsaistē: http://dukonference.lv/files/proceedings_of_conf/2015_978-9984-14-716-1_DU_57_starpt%20zinatn_konf_tezes.pdf [skatīts 07.08.2015.].
- Tiļļa, Andris. Vietvārdi – kā pipars uz mēles! [Par apdzīvotu vietu nosaukumiem Latvijā.] *Mājas Viesis*, Nr. 6 (2015. gada 20. marts un 9. aprīlis).
- Timuška, Agris. Zoba nosaukumi Eiropas valodu izloksnēs: ģeolingvistisks pārskats. *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 19 (1). Red. kolēģijas vad. Benita Laumane; krājuma atb. red. Gunta Smiltnece. Liepāja: LiePA, 2015, 172.–188.
- Tomme-Jukēvica, Ingēra. Interference pirmsskolas vecuma rusofono bērnu latviešu runā. *XII Starptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts*. Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 188. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Tomme-Jukēvica, Ingēra. Pirmsskolas vecuma rusofono bērnu latviešu valoda: runas kļūdas = Mistakes in Latvian Language by Russophone Preschoolers. *Valodas attīstība starpdisciplinārā aspektā: problēmas un risinājumi. 1. starptautiskā zinātniskā konference = The interdisciplinary aspects of language development: problems and solution. 1st international scientific conference*. Kopsavilkumu krājums = Abstracts. / Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmija. Rīga: Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmija, 2015, 28.–29.
- Tomme-Jukēvica, Ingēra. Pirmsskolas vecuma rusofono bērnu latviešu valoda: apguves morfoloģiskais aspekts. *Bērnu valoda Latvijā 21. gadsimtā*. [1. sēj.] Zin. red. Anna Vulāne un Dace Markus. Rec. Monika Mihaļišina, Reģīna Kvašīte, Elita Stikute. / Rīgas pedagoģijas un izglītības vadības akadēmija, Bērnu valodas pētījumu centrs. Rīga: SIA Apgāds „Zinātne”, 2015, 247.–264.
- Torgāns, Jānis. Kas notiek? [Par terminoloģiju mūzikā.] *Mūzikas Saule*, Nr. 1 (2015), 67.–69.
- Trēde, Elīna. Sarunvalodas stils filmu recenzijās. *Studentu un pētnieku konference „Aktuāli jautājumi tulkojumzinātnē”*. 2015. gada 8. maijs. Red. Jana Taperte, Marija Lapaine. / Latvijas Universitāte, Humanitāro zinātņu fakultātes Sastatāmās valodniecības un tulkošanas nodaļa, Latvijas Tulku un tulkošanu biedrība. Rīga, 2015, 11. Pieejams tiešsaistē: http://www.ltb.lv/studentu-un-petnieku-konference-aktuāli-jautajumi-tulkojumzinatne-2/aktz_tezes/ [skatīts 24.09.2015.].
- Trumpa, Anta. Atsevišķi atvasinājumi ar *ne-* un to semantika latviešu valodas senajos tekstos. *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 19 (1). Red. kolēģijas vad. Benita Laumane; krājuma atb. red. Gunta Smiltnece. Liepāja: LiePA, 2015, 189.–199.

- Trumpa, Anta. Vēlreiz par vietvārdiem ar *sāt*-. *Onomastica Lettica*. 4. laidziens. Atb. red. Ojārs Bušs. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 82.–94.
- Trumpa, Anta. Vietovardžiai su *sāt*-. „Latvijos vietovardžiu žodyne” (*Latvijas vietvārdu vārdnīca*). *Acta Linguistica Lithuanica*, LXXII. Vyr. red. Grašilda Blažienė. Vilnius, Lietuvių kalbos institutas, 2015, 73–84.
- Trumpa, Edmundas. Dažas piezīmes par *ī* un *ū* diftongizāciju augšzemnieku dialekta sēlisko un latgalisko izlokšņu robežjoslā. 51. *Artura Ozola dienas konference* „Fonētiskie varianti un to atveide tekstos”. *Veltījums Adalberta Becenbergera „Lettische Dialekt-Studien” (1885) 130. gadadienai. Referātu kopsavilkumi*. Rīga, 2015. gada 20. marts. / Latvijas Universitāte, Humanitāro zinātņu fakultāte, Latvistikas un baltistikas nodaļa, Baltu valodniecības katedra. Rīga, 2015, 23.–25.
- Trumpa, Edmunds. Ieskats Rietumlatgales izlokšņu runātāju lingvistiskajā apziņā. *XII Tarptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts*. Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 197. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistukongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Tuisk, Tuuli; Ernštreits, Valts. The acoustic characteristics of Livonian stød. *2nd International Scientific Conference „Contemporary Research in Phonetics and Phonology: Methods, Aspects and Problems”*. Abstracts. May 14–15, 2015. Rīga: Latvian Language Institute of the University of Latvia, 2015, 25. Pieejams tiešsaistē: http://www.lulavi.lv/media/upload/tinyfiles/Abstracts_%20Phon%202015.pdf [skatīts 10.06.2015.].
- Tūbele, Sarmīte. Runas un valodas sekmīgas attīstības priekšnosacījumi. *Bērnu valoda Latvijā 21. gadsimtā*. [1. sēj.] Zin. red. Anna Vulāne un Dace Markus. Rec. Monika Mihališina, Reģīna Kvašīte, Elita Stikute. / Rīgas pedagogijas un izglītības vadības akadēmija, Bērnu valodas pētījumu centrs. Rīga: SIA Apgāds „Zinātne”, 2015, 265.–280.
- Udalova, Irina. Названия российских музыкальных поп-групп. *Daugavpils Universitātes 57. starptautiskās zinātniskās konferences tēzes = Abstracts of the 57th International Scientific Conference of Daugavpils University*. Atbildīgā par izdevumu = Resp. Ed. Inese Zuģicka. Daugavpils: Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds „Saule”, 2015, 67.–68. Pieejams tiešsaistē: http://dukonference.lv/files/proceedings_of_conf/2015_978-9984-14-716-1_DU_57_starpt%20zinatn_konf_tezes.pdf [skatīts 07.08.2015.].
- Urbanoviča, Inta. Adjektīvu sufiksu semantiskais raksturojums Emīlijas Soidas pētījumos = Semantic description of the adjective suffixes in Emīlija Soida’s researches. *Valoda: nozīme un forma 6. Valodas sistēma un lietojums = Language: Meaning and Form 6. Language System and Language Use*. / LU Humanitāro zinātņu fakultātes Latviešu un vispārī-

- gās valodniecības katedras rakstu krājums. Sast. un red. Andra Kalnača. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2015, 42.–52. Pieejams tiešsaistē: <http://www.lu.lv/apgads/izdevumi/elektroniskie-izdevumi/zurnali-un-periodiskie-izdevumi/valoda-nozime-un-forma/> [skatīts 04.02.2016.].
- Ureka, Olga. (*Olga Urek*) Syllabification in Latvian: evidence from experiments, phonological processes and child language = Zilbju struktūra latviešu valodā: no eksperimentiem, fonoloģiskiem procesiem un bērnu valodas gūtie pierādījumi. *Bērnu valoda Latvijā 21. gadsimtā*. [1. sēj.] Zin. red. Anna Vulāne un Dace Markus. Rec. Monika Mihališina, Reģīna Kvašīte, Elita Stikute. / Rīgas pedagogijas un izglītības vadības akadēmija, Bērnu valodas pētījumu centrs. Rīga: SIA Apgāds „Zinātne”, 2015, 281.–296.
- Utināne, Dace; Romane, Līva. Kā radies vārds „čau”? [Par itāliešu valodas vārda „ciao” nozīmi un izplatību.] *Ilustrētā Junioriem, Jūnijs* (2015), 12.
- Ūdre, Marta. Kā tu raksti burtu L? [Par rakstītprasmes apguvi un latviešu valodā rakstīto burtu paraugu izmaiņām.] Vietne *aprinkis.lv*, (2015. gada 15. novembris), 9. Pieejams tiešsaistē: <http://www.aprinkis.lv/sabiedriba/izglitiba/item/28025-ka-tu-raksti-burtu-l> [skatīts 17.01.2016.].
- Ūdre, Sandra. Ar grīžšonūs saisteituo frazeologeja i leksika. *XII Tarptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts*. Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 199. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Valdmanis, Jānis. Priekšvārds. *Valoda tulkojumā: intervijas, konference, diskusija*. Autori: Uldis Bērziņš, Valdis Bisenieks, Silvija Brice, Guntars Godiņš, Pēteris Jankavs, Dace Meiere, Jānis Oga, Anita Rožkalne, Ilze Rūmniece, Māris Salējs, Knuts Skujenieks, Mudīte Treimane, Andrejs Veisbergs. Sast. un red. Anita Rožkalne. Rec. Mārīte Āboltiņa. Proj. vad. Velga Līcīte-Meldere. Rīga: Latviešu valodas aģentūra, 2015, 9.–10.
- Valodniece par vējiem un vētrām. [Par valodnieces Benitas Laumanes monogrāfiju „Vēju un vētru grāmata”.] *Kurzemes Vārds*, Nr. 178 (2015. gada 7. augusts), 5.
- Valpētere, Māra. Partikulas „it kā” un „tā kā” un to atbilstmes norvēģu valodā = Particles „it kā” and „tā kā” and Their Equivalents in Norwegian. *Valoda – 2015*. Valoda dažādu kultūru kontekstā. Zinātnisko rakstu krājums, XXV. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. / Daugavpils Universitāte, Humanitārā fakultāte. Daugavpils: Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds „Saule”, 2015, 163.–171. Pieejams tiešsaistē: <http://du.lv/zinatne-un-petnieciba/zinatniskie-izdevumi/valoda-dazadu-kulturu-konteksta/> [skatīts 15.02.2016.].
- Valskys, Vidas. Reliability types and typical devices of their expression in advertisement texts = Uzticamības tipi un to raksturīgākie izteiksmes līdzekļi reklāmas tekstos. *Valoda: nozīme un forma 6. Valodas sistēma*

un lietojums = Language: Meaning and Form 6. Language System and Language Use. / LU Humanitāro zinātņu fakultātes Latviešu un vispārīgās valodniecības katedras rakstu krājums. Sast. un red. Andra Kalnača. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2015, 198.–211. Pieejams tiešsaistē: <http://www.lu.lv/apgads/izdevumi/elektroniskie-izdevumi/zurnali-un-periodiskie-izdevumi/valoda-nozime-un-forma/> [skatīts 04.02.2016.].

- Vanags, Pēteris; Wiśnioch, Jolanta. Atkārtojošies teksti un Glika Bībeles tulkojuma vēstures precizēšanas iespējas. *XII Tarptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezēs = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts.* Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevicius. Vilnius, 2015, 254. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.fjf.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Vāvere, Vija. Aina Blinkena runā latviski. [Intervija ar valodnieci Ainu Blinkenu.] *Ievas stāsti*. 31.07.–13.08., Nr. 16 (276) 2015, 8.–13.
- Veidenberga, Zane. Transferring the Connotations of Latvian Diminutives for English-speaking Readership: Nora Ikstena's *Nāge* Translated by Margita Gailītis. *The 15th International Baltic Conference on Canadian Studies „Canada among Nations: what's in a Name?”* / The Latvian Association for Canadian Studies, The Centre for Applied Linguistics at the University of Latvia. Friday, October 9, 2015. University of Latvia, Faculty of Humanities. Abstracts. 2015, 2. Pieejams tiešsaistē: http://www.hzf.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/projekti/hzf/zinas/Kanadas_konf_tezes.pdf [skatīts 06.11.2015.].
- Veidmane, Dace. Vācu un vācu literatūras ietekme Raiņa un Aspazijas literatūras attīstībā = The Role of German and German Literature in the Process of the Development of Rainis' and Aspazija's Oeuvre. *Valoda – 2015*. Valoda dažādu kultūru kontekstā. Zinātnisko rakstu krājums, XXV. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. / Daugavpils Universitāte, Humanitārā fakultāte. Daugavpils: Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds „Saule”, 2015, 395.–404. Pieejams tiešsaistē: <http://du.lv/zinatne-un-petnieciba/zinatniskie-izdevumi/valoda-dazadu-kulturu-konteksta/> [skatīts 15.02.2016.].
- Veidmane, Elita. Ja zaudēsim valodu, zaudēsim arī valsti. [Par pāreju uz mācībām latviešu valodā visās skolās un latviešu valodas politiku tekstā stāsta sociolingviste Vineta Porīņa un politologs Uldis Ozoliņš.] *Neatkarīgā Rīta Avīze Latvijai*, Nr. 136 (2015. gada 22. jūlijs), 6.–7.
- Veidmane, Elita. Prezidents un valoda. [Par latviešu valodas prasmes noiecošo lomu Latvijas Valsts prezidenta darbā.] *Neatkarīgā Rīta Avīze Latvijai*, Nr. 99 (2015. gada 27. maijs), 7.
- Veinberga, Elīna. Are Allusions, Intertextuality and Precedent Texts the Same Cognitive Mechanisms? = Vai alūzijas, intertekstualitāte un precedentu teksti ir vieni un tie paši kognitīvie mehānismi? *Valoda – 2015*. Valoda dažādu kultūru kontekstā. Zinātnisko rakstu krājums, XXV. Atb. red. Svetla-

- na Polkovņikova. / Daugavpils Universitāte, Humanitārā fakultāte. Daugavpils: Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds „Saulē”, 2015, 328.–336. Pieejams tiešsaistē: <http://du.lv/zinatne-un-petnieciba/zinatniskie-izdevumi/valoda-dazadu-kulturu-konteksta/> [skatīts 15.02.2016.].
- Veisbergs, Andrejs. Abreviatūras teorijā un praksē. *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi. Populārzinātnisku rakstu krājums. Nr. 10*. Atb. red. Gunta Smiltnece. Rec. Anna Vulāne. Rīga: Latviešu valodas aģentūra, 2015, 35.–42.
- Veisbergs, Andrejs. Formation of the Image of Latvians in Anglophone Sources (16th–20th centuries). *Humanities and Social Sciences. Latvia*. Vol. 23, Issue 1 (Spring–Summer 2015). Gen. Ed. Viesturs Pauls Karnups. Rīga: University of Latvia, 2015, 4.–23. Pieejams tiešsaistē: http://www.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/apgads/PDF/Hum_Soc_2015_1_.pdf [skatīts 14.09.2015.].
- Veisbergs, Andrejs. Interference tulkojumvalodā un tās pienesums valodā. *Valoda tulkojumā: intervijas, konference, diskusija*. Autori: Uldis Bērziņš, Valdis Bisenieks, Silvija Brice, Guntars Godiņš, Pēteris Jankavs, Dace Meiere, Jānis Oga, Anīta Rožkalne, Ilze Rūmniece, Māris Salējs, Knuts Skujenieks, Mudīte Treimane, Andrejs Veisbergs. Sast. un red. Anīta Rožkalne. Rec. Mārīte Āboltiņa. Proj. vad. Velga Līcīte-Meldere. Rīga: Latviešu valodas aģentūra, 2015, 191.–210.
- Veisbergs, Andrejs. Latviešu-angļu vārdnīca – vēsture, papildināšana un pār-būve. *Valsts valodas komisijas raksti. 7. sēj. „Vārdnīcas un valoda”*. Galv. red. Andrejs Veisbergs; red.: Ieva Jansone (latviešu val.), Regīna Jozauska (angļu val.). [Konferences „Latviešu leksikogrāfija: mantojums un nākotnes redzējums” ziņojumi.] Rīga: Zinātne, 2015, 134.–160.
- Veisbergs, Andrejs. The Translation Scene in Latvia During the German Occupation. *Baltic Journal of English Language, Literature and Culture*. Volume 5. Editor-in-Chief Andrejs Veisbergs. Issue editor Monta Farneste. Rīga: University of Latvia, 2015, 97.–111. Pieejams tiešsaistē: http://www.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/apgads/PDF/BJELLC-V.pdf [skatīts 14.09.2015.].
- Veisbergs, Andrejs. Wordplay in Interpreting. *Studentu un pētnieku konference „Aktuāli jautājumi tulkojumzinātnē”*. 2015. gada 8. maijs. Red. Jana Taperte, Marija Lapaine. / Latvijas Universitāte, Humanitāro zinātņu fakultātes Sastatāmās valodniecības un tulkošanas nodaļa, Latvijas Tulku un tulkotāju biedrība. Rīga, 2015, 4.–5. Pieejams tiešsaistē: http://www.lttb.lv/studentu-un-petnieku-konference-aktuāli-jautajumi-tulkojumzinatne-2/akt_uzes/ [skatīts 24.09.2015.].
- Veisbergs, Andrejs. Mums ir ļoti laba gramatika. [Par terminu veidošanu, jaunvārdiem, latviešu valodas likteni; sarunu ar valodnieku, tulku, tulkotāju, pasniedzēju Andreju Veisbergu pierakstījusi Undīne Adamaite.] *Diena, Pielikums „Kultūras Diena un izklaide”*, Nr. 24 (2015. gada 5. februāris), 12.–[14.]
- Veldi, Enn (*Enns Veldi*). The *English-Estonian Dictionary* by Johannes Silvet – 75 years since the publication of its first edition. *Valsts valodas*

- komisijas raksti. 7. sēj. „Vārdnīcas un valoda”.* Galv. red. Andrejs Veisbergs; red.: Ieva Jansone (latviešu val.), Regīna Jozauska (angļu val.). [Konferences „Latviešu leksikogrāfija: mantojums un nākotnes redzējums” ziņojumi.] Rīga: Zinātne, 2015, 161.–174.
- Vencute Regina (*Regina Venckutē*). Īss ieskats gramatiku vēsturē – no senajiem laikiem līdz mūsdienām. *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi. Populārzinātnisku rakstu krājums. Nr. 10.* Atb. red. Gunta Smiltnece. Rec. Anna Vulāne. Rīga: Latviešu valodas aģentūra, 2015, 5.–16.
- Vēbere, Ilze. Slengs. Tā definīcija, pazīmes un lietojums televīzijas valodā. *Studentu un pētnieku konference „Aktuāli jautājumi tulkojumzinātnē”.* 2015. gada 8. maijs. Red. Jana Taperte, Marija Lapaine. / Latvijas Universitāte, Humanitāro zinātņu fakultātes Sastatāmās valodniecības un tulkošanas nodaļa, Latvijas Tulku un tulkotāju biedrība. Rīga, 2015, 12. Pieejams tiešsaistē: http://www.ltb.lv/studentu-un-petnieku-konference-aktuali-jautajumi-tulkojumzinatne-2/aktz_tezes/ [skatīts 24.09.2015.].
- Vēvere, Daira. Par dažām noturīgām tāmnieku izlokšņu pazīmēm: sociolinguistisks aspekts. *XII Tarptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts.* Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 114. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Vikmanis, Ģirts. „Kleever”, „brančotēka”... Latviešu vārdu pietrūkst? [Par Valsts valodas centra mudinājumu mainīt LNB telpās esošā restorāna nosaukumu.] *Latvijas Avīze*, Nr. 131 (2015. gada 15. jūlijs), 4.
- Vilcāne, Ilona. Vokālisma īpatnību lokalizācijas saistība ar kultūrvēsturiskajām robežām Rudzātu izloksnē. *XII Tarptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts.* Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 200. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Vilks, Ilgonis. Astronomijas popularizēšanas uzplaukums un terminoloģijas veidošanās latviešu valodā 19. gadsimta trešajā ceturksnī = Growth of Astronomy Popularization and Formation of Astronomical Terminology in Latvian Language during the 3rd Quarter of 19th Century. *Latvijas Universitātes raksti. 809. sējums. Zinātņu vēsture un muzejniecība = Scientific Papers University of Latvia. Volume 809. History of Sciences and Museology.* Atb. red. Ilgonis Vilks. Sast. Arnis Vīksna. Rīga: Latvijas Universitāte, 2015, 145.–162. Pieejams tiešsaistē: <http://www.lu.lv/apgads/izdevumi/lu-raksti-pdf/> [skatīts 04.02.2016.].

- Villanueva Svensson, Miguel. Zero-grade denominative nasal and *sta*-presents in Baltic. *XII Tarptautinis baltistų kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts.* Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 42. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Vinčela, Zigrīda. Canadian Dollar in Canadian and American English Corpora. *The 15th International Baltic Conference on Canadian Studies „Canada among Nations: what’s in a Name?” / The Latvian Association for Canadian Studies, The Centre for Applied Linguistics at the University of Latvia.* Friday, October 9, 2015. University of Latvia, Faculty of Humanities. Abstracts. 2015, 1. Pieejams tiešsaistē: http://www.hzf.lu.lv/fi-leadmin/user_upload/lu_portal/projekti/hzf/zinas/Kanadas_konf_tezes.pdf [skatīts 06.11.2015.].
- Vinčela, Zigrīda. Saikļa „ka” papildinātāja palīgteikumu salīdzinājums latviešu un angļu valodas tekstos. *XII Tarptautinis baltistų kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts.* Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 223. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Vinčela, Zigrīda. Trešās personas vietniekvārdi „Līdzsvarotajā mūsdienu latviešu valodas korpusā” un zinātniskajos rakstos angļu valodā = The use of the third person pronouns in „The Balanced Corpus of Modern Latvian” and research articles in English. *Valoda: nozīme un forma 6. Valodas sistēma un lietojums = Language: Meaning and Form 6. Language System and Language Use.* / LU Humanitāro zinātņu fakultātes Latviešu un vispārīgās valodniecības katedras rakstu krājums. Sast. un red. Andra Kalnača. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2015, 212.–224. Pieejams tiešsaistē: <http://www.lu.lv/apgads/izdevumi/elektroniskie-izdevumi/zurnalini-un-periodiskie-izdevumi/valoda-nozime-un-forma/> [skatīts 04.02.2016.].
- Viksna, Guntis. Latviskās garamantas „Kleever” un „Kūsiņš”. [Par LNB restorāna nosaukumu „Kleever” un zīmolu „Kūsiņš”.] *Liesma*, Nr. 104 (2015. gada 16. jūlijs), 2.
- Voits, Toms. Neirolingvistika: ko zinām par valodas norisēm smadzenēs? = Neurolinguistics: State of the Art. *Valodas attīstība starpdisciplinārā aspektā: problēmas un risinājumi. 1. starptautiskā zinātniskā konference = The interdisciplinary aspects of language development: problems and solution. 1st international scientific conference.* Kopsavilkumu krājums = Abstracts. / Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmija. Rīga: Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmija, 2015, 12.–13.

- Vulāne, Anna. Pasaules elpas atskaņas latviešu valodas didaktikas terminoloģijā. *Akadēmiķa Jāņa Endzelīna 142. dzimšanas dienas atceres starptautiskā zinātniskā konference „Letonika un kultūru migrācija” = International Scientific Conference „Migration of Cultures” to commemorate the 142nd anniversary of academician Jānis Endzelīns. Tēzes = Abstracts*. 2015. gada 23.–24. februāris = 23–24 February, 2015. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 61.–62. Pieejams tiešsaistē: <http://www.lulavi.lv/lu-lavi-gramatas> [skatīts 19.02.2015.].
- Vulāne, Anna. Vecvecāku nosaukumi latviešu bērnu spontānajā runā. *Bērnu valoda Latvijā 21. gadsimtā*. [1. sēj.] Zin. red. Anna Vulāne un Dace Markus. Rec. Monika Mihališina, Reģina Kvašīte, Elita Stikute. / Rīgas pedagogijas un izglītības vadības akadēmija, Bērnu valodas pētījumu centrs. Rīga: SIA Apgāds „Zinātne”, 2015, 297.–319.
- Vulāne, Anna; Roķe-Reimate, Līga. Jaundarinājumi latviešu literatūrā un to interpretācija bērnu runā. *XII Tarptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts*. Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 69. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Yamazaki, Yoko. Balto-Slavic pronominal forms and monosyllabic circumflexion. *XII Tarptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts*. Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 45. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Zagorska, Ilze. Expressing Latvian verb prefixes in Estonian. *XII Tarptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts*. Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 22. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Zaika, Natalia M. Directive/Locative alternation hierarchy in Lithuanian and neighbouring languages. *XII Tarptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts*. Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015,

- 170–171. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Zeibārts, Miķelis. Lībiešu, igauņu un latviešu kopīgā leksika. *XII Tarptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts.* Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 23. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Zemlevičiūtė, Palmira. Pirmasis Lietuvos medicinos mokslo žurnalas ir lietuviškoji medicinos terminija. *Akademiška Jāņa Endzelīna 142. dzimšanas dienas atceres starptautiskā zinātniskā konference „Letonika un kultūru migrācija” = International Scientific Conference „Migration of Cultures” to commemorate the 142nd anniversary of academician Jānis Endzelīns. Tēzes = Abstracts.* 2015. gada 23.–24. februāris = 23–24 February, 2015. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 62.–63. Pieejams tiešsaistē: <http://www.lulavi.lv/lu-lavi-gramatas> [skatīts 19.02.2015.].
- Zemzaris, Ingmars. Arāju valoda. [Par latviešu valodu kā saziņas līdzekli 19. gs. vidū un pārtapšanu par nacionālās identitātes nesēju; tekstā izmantoti jaunlatviešu kustības pārstāvju Kārļa Lepeviča un Jura Alunāna izteikumi.] *Mājas Viesis*, Nr. 23 (2015. gada 2. un 15. decembris).
- Zepa, Brigita; Kļave, Evija; Šūpule, Inese. Russian-Latvian Language Conflict in Urban Settings in Latvia. *Humanities and Social Sciences. Latvia*. Vol. 23, Issue 1 (Spring–Summer 2015). Gen. Ed. Viesturs Pauls Karnups. Rīga: University of Latvia, 2015, 42.–64. Pieejams tiešsaistē: http://www.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/apgads/PDF/Hum_Soc_2015_1_.pdf [skatīts 14.09.2015.].
- Zilgalve, Evelīna. Ne un nē semantiskās un sintaktiskās funkcijas. *XII Tarptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts.* Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 224. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Znotiņa, Inga. Kļūdu klasifikācija otrās baltu valodas apguvēju tekstos. *XII Tarptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts.* Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 280. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].

- Znotiņa, Inga. Pētniecības iespējas neanotētā baltu valodu apguvēju korpusā. *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. Rakstu krājums, 19 (2). Valoda un vide. Terminoloģija. Tulkošanas jautājumi. Red. kolēģijas vad. Benita Laumane; krājuma atb. red. Linda Lauze. Liepāja: LiePA, 2015, 208.–221.
- Znotiņa, Inga; Laizāne, Inga. [Hronika] Ceļš uz zināšanām: trešais pagrieziena punkts. *Scriptus manet*. Humanitāro un mākslas zinātņu žurnāls, Nr. 2. Atb. red. Diāna Laiveniece. Lit. red. Anita Helviga (teksti latv. val.), Rita Grāvelsiņa (teksti angļu val.). / Liepājas Universitātes Humanitāro un mākslas zinātņu fakultāte, Kurzemes Humanitārais institūts. Liepāja: LiePA, 2015, 126.–128.
- Zuģicka, Inese. Antroponīmi Riebiņu novada Galēnu pagastā. *Daugavpils Universitātes 57. starptautiskās zinātniskās konferences tezes = Abstracts of the 57th International Scientific Conference of Daugavpils University*. Atbildīgā par izdevumu = Resp. Ed. Inese Zuģicka. Daugavpils: Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds „Saule”, 2015, 67. Pieejams tiešsaistē: http://dukonference.lv/files/proceedings_of_conf/2015_978-9984-14-716-1_DU_57_starpt%20zinatn_konf_tezes.pdf [skatīts 07.08.2015.].
- Zuģicka, Inese. Čarka, Knopka, Trusāni jeb ieskats Rēzeknes novada iesauku semantikā = Insight into the Semantics of Nicknames from Rēzekne District. *Valoda – 2015*. Valoda dažādu kultūru kontekstā. Zinātnisko rakstu krājums, XXV. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. / Daugavpils Universitāte, Humanitārā fakultāte. Daugavpils: Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds „Saule”, 2015, 337.–346. Pieejams tiešsaistē: <http://du.lv/zinatne-un-petnieciba/zinatniskie-izdevumi/valoda-da-zadu-kulturu-konteksta/> [skatīts 15.02.2016.].
- Zuģicka, Inese. Deonīmiskās iesaukas Centrāllatgalē. *Onomastica Lettica*. 4. laidziens. Atb. red. Ojārs Bušs. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 317.–337.
- Zuģicka, Inese. Ieskats Riebiņu novada Galēnu pagasta antroponīmiskajā sistēmā. *XII Tarptautinīs baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts*. Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 146. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Žilinskaitė-Šinkūnienė, Eglė; Šeškauskienė, Inesa. On the motivation of prepositional meaning: The Lithuanian UŽ and the Latvian AIZ. *XII Tarptautinīs baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts*. Parengē = Sagatavoja = Edited by Birutė Kaba-

- šinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 172. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].
- Бормане, Жанна; Стрижак, Мария. Игра слов в переводе художественного текста (на примере переводов романа В. Пелевина „Generation P” на немецкий язык) = Word Play in the Translation of Literary Text: A Case Study of the Translations of the Novel *Generation P* by V. Pelevin into German. *Valoda – 2015*. Valoda dažādu kultūru kontekstā. Zinātnisko rakstu krājums, XXV. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. / Daugavpils Universitāte, Humanitārā fakultāte. Daugavpils: Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds „Saule”, 2015, 81.–87. Pieejams tiešsaistē: <http://du.lv/zinatne-un-petnieciba/zinatniskie-izdevumi/valoda-dazadu-kulturu-konteksta/> [skatīts 15.02.2016.].
- Бутане-Зарюта, Яна Яновна. [Балтийские языки и литературы.] Неофициальные антропонимы в молодежной речевой коммуникации (на материале латышского и русского языков). *Актуальные проблемы филологической науки: взгляд нового поколения*. Материалы XX–XXI Международных конференций студентов, аспирантов и молодых ученых „Ломоносов”. Секция „Филология”. Выпуск 6. Ред.-сост. А. Е. Великов. / Московский Государственный университет имени М. В. Ломоносова. Филологический факультет. Издательство Московского университета, 2015, 30–34.
- Высоцкая, Ирина. Текст современной российской телерекламы в свете теории прецедентности = Text of Modern Russian TV-Advertising in the Light of the Theory of Precedent. *Valoda – 2015*. Valoda dažādu kultūru kontekstā. Zinātnisko rakstu krājums, XXV. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. / Daugavpils Universitāte, Humanitārā fakultāte. Daugavpils: Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds „Saule”, 2015, 238.–244. Pieejams tiešsaistē: <http://du.lv/zinatne-un-petnieciba/zinatniskie-izdevumi/valoda-dazadu-kulturu-konteksta/> [skatīts 15.02.2016.].
- Габранова, Юлия. Белорусы и языковая ситуация в Латвии (в аспекте билингвального образования). *Русская филология: сборник научных работ молодых филологов*. Вып. 26. / Тартуский университет. Тарту: Тартуский университет, 2015, 256–261. Pieejams tiešsaistē: <http://dspace.utlib.ee/dspace/handle/10062/45976> [skatīts 24.09.2015.].
- Генералова, Елена. Значимость имён прилагательных в истории русского языка и культуры (на материале старорусского языка XVI–XVII вв.) = The Significance of Adjectives in the History of the Russian Language and Culture (on the material of Old Russian of the 16th–17th centuries). *Valoda – 2015*. Valoda dažādu kultūru kontekstā. Zinātnisko rakstu krājums, XXV. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. / Daugavpils Universitāte, Humanitārā fakultāte. Daugavpils: Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds „Saule”, 2015, 24.–30. Pieejams tiešsaistē: <http://du.lv/zinatne-un-petnieciba/zinatniskie-izdevumi/valoda-dazadu-kulturu-konteksta/> [skatīts 15.02.2016.].

- Гурская, Юлия (*Julija Gurskaja*). Трансонимизация в древней онимии (восточнобалтийские этнонимы). *Onomastica Lettica*. 4. laidiens. Atb. red. Ojārs Bušs. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 19.–33.
- Диманте, Ирина. Особенности лингвистической экспертизы в условиях двуязычия = Characteristics of Linguistic Expertise in a Case of Bilingualism. *Valoda – 2015*. Valoda dažādu kultūru kontekstā. Zinātnisko rakstu krājums, XXV. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. / Daugavpils Universitāte, Humanitārā fakultāte. Daugavpils: Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds „Saule”, 2015, 260.–266. Pieejams tiešsaistē: <http://du.lv/zinatne-un-petnieciba/zinatniskie-izdevumi/valoda-dazadu-kulturu-konteksta/> [skatīts 15.02.2016.].
- Дорофеевко, Марина. Виконимы Беларуси, восходящие к названиям архитектурных объектов, в лингвогеографическом аспекте = Viconyms of Belarus Derived from the Names of Architectural Objects in the Linguistic and Geographical Aspects. *Valoda – 2015*. Valoda dažādu kultūru kontekstā. Zinātnisko rakstu krājums, XXV. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. / Daugavpils Universitāte, Humanitārā fakultāte. Daugavpils: Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds „Saule”, 2015, 18.–23. Pieejams tiešsaistē: <http://du.lv/zinatne-un-petnieciba/zinatniskie-izdevumi/valoda-dazadu-kulturu-konteksta/> [skatīts 15.02.2016.].
- Евгеева, Мария Юрьевна. [Балтийские языки и литературы.] Прототипические значения глаголов широкой семантики *darīt* и *taisīt* в латышском языке. *Актуальные проблемы филологической науки: взгляд нового поколения*. Материалы XX–XXI Международных конференций студентов, аспирантов и молодых ученых „Ломоносов”. Секция „Филология”. Выпуск 6. Ред.-сост. А. Е. Беликов. / Московский Государственный университет имени М. В. Ломоносова. Филологический факультет. Издательство Московского университета, 2015, 34–39.
- Казначеева, Анна. Языковая игра как способ трансформации прецедентных текстов в интернет дискурсе. *Daugavpils Universitātes 57. starptautiskās zinātniskās konferences tēzes = Abstracts of the 57th International Scientific Conference of Daugavpils University*. Atbildīgā par izdevumu = Resp. Ed. Inese Zuģicka. Daugavpils: Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds „Saule”, 2015, 68. Pieejams tiešsaistē: http://dukonference.lv/files/proceedings_of_conf/2015_978-9984-14-716-1_DU_57_starpt%20zinatn_konf_tezes.pdf [skatīts 07.08.2015.].
- Карапетяна, Индра (*Indra Karapetjana*). Research Article in English: a Challenge for a Non-native Speaker. *Академический дискурс и дискурсивный подход в преподавании иностранных языков: материалы международного круглого стола, Минск, 16–18 апреля 2015 г.* / Белорусский государственный университет. Минск: БГУ, 2015, с. 90.
- Карапетяна, Индра. Research Article in English: a Challenge for a Non-native Speaker. *Академический дискурс и дискурсивный подход в*

преподавании иностранных языков [Электронный ресурс]: материалы Международного круглого стола, Минск, 16–18 апр. 2015 г. / под общ. ред. О. В. Луцинской, А. В. Поповой, Е. А. Тихомировой. Минск: БГУ, 2015, с. 90. Pieejams tiešsaistē: <http://elib.bsu.by/handle/123456789/119178> [skatīts 26.03.2016.].

Клявия, Сарма. Поддержка Эдуардом Александровичем Вольтером латышских языковедов в первой четверти XX в. *Kalbos istorijos ir dialektologijos problemos*, 3. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2015, 187–200.

Кожанов, Кирил. Пространственные значения глагольных приставок в балтийских и славянских языках: устройство, сходства и отличия. *XII Tarptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts. Parengė = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 161. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].*

Королёва, Елена. Представление о болезни по данным говоров старообрядцев Латгалии = Conception of Disease by the Data of Latgalian Old Believers' Dialects. *Valoda – 2015. Valoda dažādu kultūru kontekstā. Zinātnisko rakstu krājums, XXV. Atb. red. Svetlana Polkovnikova. / Daugavpils Universitāte, Humanitārā fakultāte. Daugavpils: Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds „Saule”, 2015, 43.–51. Pieejams tiešsaistē: <http://du.lv/zinatne-un-petnieciba/zinatniskie-izdevumi/valoda-dazadu-kulturu-konteksta/> [skatīts 15.02.2016.].*

Костанди, Елизавета. Категория темпоральности в обыденном языке: сопоставительный аспект. *Slavica – 2015: filologiskie pētījumi = Slavica – 2015: филологические исследования. Zinātnisku materiālu un rakstu krājums. Rīga: Latvijas Universitātes Akadēmiskais apgāds, 2015, 79.–85.*

Кошкин, Игорь. К проблеме разграничения славянских заимствований в латышском языке и исконной балто-славянской лексики. *Beiträge zum 18. Arbeitstreffen der Europäischen Slavistischen Linguistik (Polyslav), 3.–5. September, 2014, Budapest. / Die Welt der Slaven / Sammelbände 57. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag, 2015, 97–103.*

Кошкин, Игорь. Этимолого-семантическая реконструкция древнейших славизмов латышского языка и данные старославянского языка. *Etymological Research into Old Church Slavonic. Proceedings of the Etymological Symposium Brno 2014, 9–11 September 2014, Brno. Ed. by Irena Janyšková & Helena Karlíková. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2015, 191–201.*

Кошкин, Игорь. Этимолого-семантическая реконструкция древнейших славизмов латышского языка и данные старославянского языка. *Etymological Research into Old Church Slavonic : Proceedings of the Etymological Symposium, 9–11 September, 2014, Brno. Ed. by Irena*

- Janyšková & Helena Karlíková. / *Studia etymologica Brunensia*, vol: 18. Praha, 2015, 191–201.
- Кузнецов, Анатолий. Диграф *еры* в первоначальной глаголице = Digraph *Jery* in the Earlest Glagolitic Alphabet. *Valoda – 2015*. Valoda dažādu kultūru kontekstā. Zinātnisko rakstu krājums, XXV. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. / Daugavpils Universitāte, Humanitārā fakultāte. Daugavpils: Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds „Saule”, 2015, 52.–58. Pieejams tiešsaistē: <http://du.lv/zinatne-un-petnieciba/zinatniskie-izdevumi/valoda-dazadu-kulturu-konteksta/> [skatīts 15.02.2016.].
- Курпнице, Розанна. Гендерная проблематика в учебнике М. Фрейберга „Русский самоучитель для латышей и инородцев” (Рига, 1916 год). *Slavica – 2015: filoloģijas pētījumi = Slavica – 2015: filoloģические исследования*. Zinātnisku materiālu un rakstu krājums. Rīga: Latvijas Universitātes Akadēmiskais apgāds, 2015, 86.–95.
- Логинова, Алина. „Путь же взял он по направлению к Васильевскому острову через В-й проспект...”. Аббревиатурные топонимы в романе Ф. Достоевского „Преступление и наказание”: аспект перевода на латышский язык = „*The route he took toward Vassilievsky Island by Bth Avenue*”. Place Names in Fyodor Dostoevsky’s Novel „Crime and Punishment”: Aspects of Translation into Latvian. *Valoda – 2015*. Valoda dažādu kultūru kontekstā. Zinātnisko rakstu krājums, XXV. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. / Daugavpils Universitāte, Humanitārā fakultāte. Daugavpils: Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds „Saule”, 2015, 118.–124. Pieejams tiešsaistē: <http://du.lv/zinatne-un-petnieciba/zinatniskie-izdevumi/valoda-dazadu-kulturu-konteksta/> [skatīts 15.02.2016.].
- Марченко, Елена. Биографический дискурс в обучении русскому языку как иностранному. *Slavica – 2015: filoloģijas pētījumi = Slavica – 2015: filoloģические исследования*. Zinātnisku materiālu un rakstu krājums. Rīga: Latvijas Universitātes Akadēmiskais apgāds, 2015, 96.–102.
- Мороз, Надежда. Лингводискурсивные особенности выступлений: на материале речей политиков Латвии и Чехии. *Slavica – 2015: filoloģijas pētījumi = Slavica – 2015: filoloģические исследования*. Zinātnisku materiālu un rakstu krājums. Rīga: Latvijas Universitātes Akadēmiskais apgāds, 2015, 103.–111.
- Мороз, Надежда. Маркеры политической границы в современных чешском и латышском дискурсах. *Культурный ландшафт Пограничья: прошлое, настоящее, будущее: сборник материалов Международных научных конференций 2013 г. в Риге и Псков, посвященных проблемам пограничья*. Псков: Псковский государственный университет, 2015, 425–436.
- Мороз, Надежда. Проблема передачи чешских и словацких культурных реалий при переводе на русский язык. *Studentu un pētnieku konference „Aktuāli jautājumi tulkojumzinātnē”*. Red. Jana Taperte un Marija Lapaine. / Latvijas Universitātes Humanitāro zinātņu fakultā-

tes Sastatāmās valodniecības un tulkošanas nodaļa, Latvijas Tulku un tulkotāju biedrība. Rīga, 2015, 6.–7. Pieejams tiešsaistē: http://www.ltb.lv/studentu-un-petnieku-konference-aktuali-jautajumi-tulkojumzinatne-2/aktz_tezes/ [skatīts 03.08.2015.].

Ослон, Михаил. Дифтонг *oi и метатония в балтийских языках. *XII Tarptautinis baltistu kongresas. Vilniaus universitetas, 2015 m. spalio 28–31 d. Pranešimų tezės = XII Starptautiskais baltistu kongress Viļņas Universitātē, 2015. gada 28.–31. oktobrī. Referātu tēzes = 12th International Congress of Balticists. Vilnius University, 28–31 October 2015. Abstracts. Parengė = Sagatavoja = Edited by Birutė Kabašinskaitė, Vytautas Rinkevičius. Vilnius, 2015, 75. Pieejams tiešsaistē: <http://www.baltistikongresas.ffv.vu.lt/index.php/lv/par-kongresu> [skatīts 23.10.2015.].*

Острувка, Малгожата (Malgožata Ostruvka). Надгробные надписи в Резекне и Краславе как свидетельство сосуществования культур и языков в Латгалии. *Linguistica Lettica* 23. Latviešu valodas institūta žurnāls. Atb. red. Ilga Jansone. Red. kolēģija: Aleksejs Andronovs (Krievija), Laimute Balode (Latvija/Somija), Ojārs Bušs (Latvija), Ina Druviete (Latvija), Trevors Fennels (Austrālija), Juris Grigorjevs (Latvija/Lietuva), Ilga Jansone (Latvija), Daina Nītiņa (Latvija), Anna Stafecka (Latvija), Agris Timuška (Latvija), Lembits Vaba (Igaunija), Bernhards Velhli (Zviedrija), Andrejs Veisbergs (Latvija). Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 238.–256.

Острувка, Малгожата. Надгробные надписи в Резекне и Краславе как свидетельство сосуществования культур и языков в Латгалии. *Akadēmiķa Jāņa Endzelīna 142. dzimšanas dienas atceres starptautiskā zinātniskā konference „Letonika un kultūru migrācija” = International Scientific Conference „Migration of Cultures” to commemorate the 142nd anniversary of academician Jānis Endzelīns. Tēzes = Abstracts. 2015. gada 23.–24. februāris = 23–24 February, 2015. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 48.–49. Pieejams tiešsaistē: <http://www.lulavi.lv/lu-lavi-gramatas> [skatīts 19.02.2015.].*

Питкевич, Галина. Имена собственные в заголовках на спортивных порталах = Proper Names in the Headlines of Sports Portals. *Valoda – 2015. Valoda dažādu kultūru kontekstā. Zinātnisko rakstu krājums, XXV. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. / Daugavpils Universitāte, Humanitārā fakultāte. Daugavpils: Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds „Saule”, 2015, 310.–318. Pieejams tiešsaistē: <http://du.lv/zinatne-un-petnieciba/zinatniskie-izdevumi/valoda-dazadu-kulturu-konteksta/> [skatīts 15.02.2016.].*

Погодина, Светлана (Svetlana Pogodina). Кинотексты 1910-х: рижские заметки по киноиудаике. *Русская филология: сборник научных работ молодых филологов. Вып. 26. / Тартуский университет. Тарту: Тартуский университет, 2015, 127–136. Pieejams tiešsaistē: <http://dspace.utlib.ee/dspace/handle/10062/45976> [skatīts 24.09.2015.].*

- Погодина, Светлана. „Бу из эмес?” („Где правда?”): о рижской киноиудаике и языке кино 1910-х. (Rusistica Latviensis 5) *Slavica – 2015: filoloģijas pētījumi = Slavica – 2015: filoloģiskie pētījumi*. Zinātnisku materiālu un rakstu krājums, Nr. 5. / Latvijas Universitāte. Rusistikas Centrs. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2015, 186.–192.
- Погодина, Светлана. Кинотексты 1910-х: рижские заметки по киноиудаике. *Русская филология: сборник научных работ молодых филологов*. Вып. 26. / Тартуский университет. Тарту: Тартуский университет, 2015, 127–136. Pieejams tiešsaistē: <http://dspace.utlib.ee/dspace/handle/10062/45976> [skatīts 26.03.2016.].
- Сакалаускене, Виляя (*Vilija Sakalauskiene*). Славянизмы в литовских диалектных словарях. *Acta Baltico Slavica*, 39. Pod redakcją Zofii Sawaniewskiej-Mochowej i Anny Zielińskiej. SOW, Warszawa, 2015, 143–158. Pieejams tiešsaistē: <https://ispan.waw.pl/journals/index.php/abs/issue/view/75/showToc> [skatīts 27.01.2016.].
- Стойкова, Татьяна Александровна. Синтагматика и парадигматика некоторых фразеологизмов, концептуализирующих внутренний мир человека (на материале русского, болгарского и латышского языков). *Языковые единицы и категории: синтагматический аспект*. Материалы одиннадцатой Международной научной конференции (г. Владимир, 29 сентября – 1 октября). Владимир: Транзит-ИКС 2015, 500–505. Pieejams tiešsaistē: [www.herzen.spb.ru/uploads/finskand13/files/Языковые%20категории%20и%20единицы_%2020_синтагматический%20аспект_2015_г.%20Владимир%20\(1\)%20\(1\).pdf](http://www.herzen.spb.ru/uploads/finskand13/files/Языковые%20категории%20и%20единицы_%2020_синтагматический%20аспект_2015_г.%20Владимир%20(1)%20(1).pdf) [skatīts 14.06.2016.].
- Стойкова, Татьяна. „Интеллектуальное–эмоциональное” в русской и балтийской языковых моделях человека (на материале фразеологизмов русского, латышского и литовского языков). *Славянская фразеология*. München: Otto Sagner, 2015, 14.
- Сырица, Галина. Фразеологизмы с компонентом-фитонимом в русском и немецком языках = Phraseological Units With the Vegetative Component in Russian and German language). *Valoda – 2015*. Valoda dažādu kultūru kontekstā. Zinātnisko rakstu krājums, XXV. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. / Daugavpils Universitāte, Humanitārā fakultāte. Daugavpils: Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds „Saule”, 2015, 125.–134. Pieejams tiešsaistē: <http://du.lv/zinatne-un-petnieciba/zinatniskie-izdevumi/valoda-dazadu-kulturu-konteksta/> [skatīts 15.02.2016.].
- Тельминова, Надежда. Религиозно-духовный код культуры в паремиях русского и латышского языка. *Daugavpils Universitātes 57. starptautiskās zinātniskās konferences tēzes = Abstracts of the 57th International Scientific Conference of Daugavpils University*. Atbildīgā par izdevumu = Resp. Ēd. Inese Zuģicka. Daugavpils: Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds „Saule”, 2015, 66. Pieejams tiešsaistē: http://dukonference.lv/files/proceedings_of_conf/2015_978-9984-14-716-1_DU_57_starpr%20zinatn_konf_tezes.pdf [skatīts 07.08.2015.].

- Тимошенко, Фаина. Структурно-семантические трансформации поэтических фразеологизмов с ключевыми словами *чаща/вино* в поэзии Яниса Райниса. *Daugavpils Universitātes 57. starptautiskās zinātniskās konferences tēzes = Abstracts of the 57th International Scientific Conference of Daugavpils University*. Atbildīgā par izdevumu = Resp. Ed. Inese Zuģicka. Daugavpils: Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds „Saule”, 2015, 66. Pieejams tiešsaistē: http://dukonference.lv/files/proceedings_of_conf/2015_978-9984-14-716-1_DU_57_starpt%20zinatn_konf_tezes.pdf [skatīts 07.08.2015.].
- Филей, Александр. Морфонологические и лексические регионализмы в „Ein Rusch Boeck”: обзор и комментарий. *Русская филология: сборник научных работ молодых филологов*. Вып. 26. / Тартуский университет. Тарту: Тартуский университет, 2015, 292–297. Pieejams tiešsaistē: <http://dspace.utlib.ee/dspace/handle/10062/45976> [skatīts 24.09.2015.].
- Филей, Александр. Особенности передачи урбонимов в разговорнике „Ein Rusch Boeck” = Peculiarities of the Transmission of Urbonyms in the Phrasebook „Ein Rusch Boeck”. *Valoda – 2015*. Valoda dažādu kultūru kontekstā. Zinātnisko rakstu krājums, XXV. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. / Daugavpils Universitāte, Humanitārā fakultāte. Daugavpils: Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds „Saule”, 2015, 88.–96. Pieejams tiešsaistē: <http://du.lv/zinatne-un-petnieciba/zinatniskie-izdevumi/valoda-dazadu-kulturu-konteksta/> [skatīts 15.02.2016.].
- Халимоне, Марина. Специфика внешнего проявления эмоции „гнев” в рассказах А. П. Чехова и Р. М. Блауманиса = Specific Aspects of the Emotional Expression of Anger in Chekhov’s and Blaumanis’s Short Stories. *Valoda – 2015*. Valoda dažādu kultūru kontekstā. Zinātnisko rakstu krājums, XXV. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. / Daugavpils Universitāte, Humanitārā fakultāte. Daugavpils: Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds „Saule”, 2015, 97.–102. Pieejams tiešsaistē: <http://du.lv/zinatne-un-petnieciba/zinatniskie-izdevumi/valoda-dazadu-kulturu-konteksta/> [skatīts 15.02.2016.].
- Шакур, Надежда. Проблемы исследования кирилло-мефодиевского наследия в белорусских говорах = The Research Problems of the Cyrillo-Methodian Heritage in Belarusian Dialects. *Valoda – 2015*. Valoda dažādu kultūru kontekstā. Zinātnisko rakstu krājums, XXV. Atb. red. Svetlana Polkovņikova. / Daugavpils Universitāte, Humanitārā fakultāte. Daugavpils: Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds „Saule”, 2015, 66.–72. Pieejams tiešsaistē: <http://du.lv/zinatne-un-petnieciba/zinatniskie-izdevumi/valoda-dazadu-kulturu-konteksta/> [skatīts 15.02.2016.].

ZIŅAS PAR AUTORĪEM / ABOUT THE AUTHORS

Uldis BALODIS (1978) – *PhD*, pēcdoktorantūras pētnieks, Helsinku Universitātē (*PhD, Postdoctoral Researcher, University of Helsinki*), e-pasts/e-mail: ubalodis@gmail.com

Lenka BIČANOVA (*Lenka Bičanová*, 1983) – *PhD*, vieslektore, Masarīka Universitātes Valodniecības un Baltijas studiju nodaļa (*PhD, Guest Lecturer, Department of Linguistics and Baltic Studies of Masaryk University*), e-pasts/e-mail: 85594@mail.muni.cz

Evelīna BLOKA (*Evelina Blok*, 1978) – lektore, Nacionālā pētniecības universitātē „Ekonomikas Augstskola” (*Lecturer, National Research University “Higher School of Economics”*), e-pasts/e-mail: evelina.block@gmail.com

Maija BRĒDE (1945) – *Dr. philol.*, profesore, Latvijas Universitātē (*Dr. philol., Professor, University of Latvia*), e-pasts/e-mail: maija.brede@lu.lv

Solveiga ČEIRANE (1981) – *Dr. philol.*, docente, Rīgas Stradiņa universitātes Valodu centrs (*Dr. philol., Assistant Professor, Language Centre at Riga Stradiņš University*), e-pasts/e-mail: solveiga18@inbox.lv

Denica DIMITROVA (*Denitsa Dimitrova*, 1981) – *PhD*, vecākā pasniedzēja, Sofijas Sv. Ohridas Klimenta universitātes Vācijas un Skandināvijas studiju nodaļa (*PhD, Chief Assistant Professor, Department of German and Scandinavian Studies, Sofia University St. Kliment Ohridski*), e-pasts/e-mail: d.dimitrova@uni-sofia.bg

Deniss ESTILS (*Dennis Estill*, 1941) – *PhD*, pensionēts pētnieks, Helsinku Universitātē (*PhD, Researcher (retired), University of Helsinki*), e-pasts/e-mail: dennis.estill@alumni.helsinki.fi, dennis.estill@gmail.com

Anna ĒRELE (*Anna Äärelä*, 1992) – studente, HUMAK Helsinku Lietišķo zinātņu universitātē (*Student, HUMAK Helsinki University of Applied Sciences*), e-pasts/e-mail: anna.aarela@gmail.com

=====

Anna FRĪDENBERGA (1967) – *Mg. hum.*, zinātniskā asistente, LU Latviešu valodas institūts (*Mg. hum., Research Assistant, Latvian Language Institute of the University of Latvia*), e-pasts/e-mail: anna_f@inbox.lv

Inese INDRIČĀNE (1981) – *Dr. philol.*, pētniece, LU Latviešu valodas institūts (*Dr. philol., Researcher, Latvian Language Institute of the University of Latvia*), e-pasts/e-mail: Inese.Indricane@lu.lv

Sergejs KŅAZEVS (*Sergey Knyazev*, 1963) – filoloģijas zinātņu doktors, profesors, Lomonosova Maskavas Valsts universitātes Filoloģijas fakultāte, Nacionālās pētniecības universitātes „Ekonomikas Augstskola” Humanitāro zinātņu nodaļas Lingvistikas skola (*PhD, Professor, Lomonosov Moscow State University, Philological faculty; Higher School of Economics, Department of Humanities, School of Linguistics*), e-pasts/e-mail: svknia@gmail.com

Martins KRĒMERS (*Martin Krämer*, 1969) – *PhD*, profesors, Trumses Universitāte – Norvēģijas Arktiskā universitāte (*PhD, Professor, Universitetet i Tromsø – The Arctic University of Norway*), e-pasts/e-mail: martin.kramer@uit.no

Rīta LAHTINENA (*Riitta Lahtinen*, 1962) – komunikācijas speciāliste, Somijas Nedzirdīgo un neredzīgo asociācija (*Communication Officer, Finnish Deafblind Association*), e-pasts/e-mail: riitta.lahtinen@kuurosokeat.fi

Dace MARKUS (1950) – *Dr. habil. philol.*, profesore, Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmija (*Dr. habil. philol., Professor, Riga Teacher Training and Educational Management Academy*), e-pasts/e-mail: markus@latnet.lv

Stina OJALA (*Stina Ojala*, 1974) – *PhD*, pētniece, Turku Universitātes Informācijas tehnoloģiju fakultāte (*PhD, Researcher, Department of Information Technology, University of Turku*), e-pasts/e-mail: stina.ojala@utu.fi

Karls PAJUSALU (*Karl Pajusalu*, 1963) – *PhD*, profesors, Igaunū un vispārīgās valodniecības institūts, Tartu Universitāte (*PhD, Professor, Institute of Estonian and General Linguistics, University of Tartu*), e-pasts/e-mail: karl.pajusalu@ut.ee

- Rass PALMERS** (*Russ Palmer*, 1959) – mūzikas terapeits, intensīvās speciālās izglītības pētniecības grupa (*Music therapist, Intensive Special Education (ISE) research group*), e-pasts/e-mail: rpalmer2@tiscali.co.uk
- Olga RAJEVA** (*Olga Raeva*, 1989) – valodniecības maģistre (*MA in Linguistics*), e-pasts/e-mail: olgaspacer@rambler.ru
- Jeļena RIEHAKAINENA** (*Elena Riekhakaynen*, 1984) – filoloģijas zinātņu kandidāte, docente, Sanktpēterburgas Valsts Universitātes Vispārējās valodniecības fakultāte (*PhD, Docent, Department of General Linguistics, St. Petersburg State University*), e-pasts/e-mail: e.riehakajnen@spbu.ru
- Anitra ROZE** (1971) – *Dr. philol.*, pētniece, Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts (*Dr. philol., Researcher, Latvian Language Institute of the University of Latvia*), e-pasts/e-mail: anitra-roze@inbox.lv
- Renāte SILIŅA-PINĶE** (1975) – *Dr. philol.*, pētniece, LU Latviešu valodas institūts (*Dr. philol., Researcher, Latvian Language Institute, University of Latvia*), e-pasts/e-mail: silaziile@inbox.lv
- Anna SOLOMENNĪKA** (*Anna Solomennik*, 1984) – aspirante, Lomonosova Maskavas Valsts Universitāte (*PhD, Student, Lomonosov Moscow State University*), e-pasts/e-mail: anna.i.prodan@gmail.com
- Ondržejs ŠEFČĪKS** (*Ondřej Šefčík*, 1974) – *PhD*, vecākais lektors, Masarīka Universitātes Valodniecības un Baltijas studiju nodaļas vadītājs (*PhD, Senior Lecturer, Head of Department of Linguistics and Baltic Studies of Masaryk University*), e-pasts/e-mail: sefcik@phil.muni.cz
- Pire TERASS** (*Pire Teras*, 1970) – *PhD*, asociētais profesors, Igauniju un vispārīgās valodniecības institūts, Tartu Universitāte (*PhD, Associate Professor, Institute of Estonian and General Linguistics, University of Tartu*), e-pasts/e-mail: pire.teras@ut.ee
- Anta TRUMPA** (1972) – *Dr. philol.*, vadošā pētniece, Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts (*Dr. philol., Senior Researcher, Latvian Language Institute of the University of Latvia*), e-pasts/e-mail: antat@latnet.lv

---

Olga UREKA (*Olga Urek*, 1984) – PhD, pētniece, Trumses Universitāte – Norvēģijas Arktiskā universitāte, Teorētiskās lingvistikas perspektīvo pētījumu centrs (*PhD, Research Fellow, Universitetet i Tromsø – The Arctic University of Norway, Centre for Advanced Studies in Theoretical Linguistics*), e-pasts/e-mail: olga.urek@uit.no

LINGUISTICA LETTICA 24
Salikts LU Latviešu valodas institūtā
Iespiests: SIA „GR ART & PRINT”
Metiens 250 eks.